

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

2
K19.

824.1

W9775e

IOHANNIS WYCLIF
SERMONES

NOW FIRST EDITED FROM THE MANUSCRIPTS

WITH CRITICAL AND HISTORICAL NOTES

BY

DR. IOHANN LOSERTH

PROFESSOR OF HISTORY AT THE UNIVERSITY OF CZERNOWITZ.

(ENGLISH SIDE-NOTES BY F. D. MATTHEW.)

VOL. II.

SUPER EVANGELIA DE SANCTIS.

LONDON.

PUBLISHED FOR THE WYCLIF SOCIETY BY TRÜBNER & CO.

57 AND 59 LUDGATE HILL

1888.

***LIBRARY OF THE
LELAND STANFORD JR. UNIVERSITY.***

a. 44423

SEP 18 1900

INTRODUCTION.

1. The Contents.

The present part contains the most interesting and important of all Wyclif's Latin sermons.

Judging only from the other parts, the great effect which Wyclif's sermons produced upon both his followers and his antagonists, would be almost inexplicable, for they consist almost entirely of expositions of the sacred text and of philosophical disquisitions, and it is only here and there that Wyclif's contest with the life and doctrine of the hierarchy of his day comes into prominence.

It does so however in the present volume. Here the political and ecclesiastical convictions, which were the ruling ideas of the last four years of Wyclif's life, are very forcibly expressed. Almost every sermon contains some portion of Wyclif's violent contest with the monks, of which we also hear from his contemporaries, who describe the ferment produced by him amongst the English clergy, and to some extent amongst the nation at large.

More will not be attempted in this Introduction, than very briefly to indicate the contents of the volume, and to point out wherein lies its significance.

The first sermon is a clue to the character of the whole collection.

"To-day all states may rejoice" Wyclif exclaims, "rejoice and be ashamed withal. The princes may rejoice, for under the government of one of the greatest princes whom the world has ever seen, the Saviour is born, and He has commanded men to give the worldly power its due. He Himself paid for Himself and His followers the tribute due to the Emperor."

"The poor may rejoice, for never did anyone accept poverty out of greater love than Christ. Lastly, those men may rejoice who are placed in respect of worldly goods between these two conditions because Christ, living in the state most worthy of honour, scorned to beg, and molested neither rich nor poor.

But the rich may be ashamed who protect Antichrist and endow him with earthly wealth; the hypocrites may be ashamed, who blasphemously declare that Christ begged; and finally, men of the middle rank may be ashamed, who consent to the treacherous robberies of Antichrist."

Antichrist is no other than the Pope, and he is called so not conditionally, as in numerous other works of Wyclif, but absolutely.

As in this first Sermon, so in all those that follow, we find fierce attacks upon the Papacy with its following of priests, and upon the begging friars in particular.

In the same Sermon we read: In the Bible no sanction can be found for the Pope with his worldly-minded clergy and all the private sects which are invented now-a-days. They must be destroyed, if by any word they contravene the laws or the works of the Saviour.¹ And as the Pope is called Antichrist here and in numerous other passages,² so also is his law antichristian.

Three laws, Wyclif says, govern the state; the divine, the papal or antichristian, and the imperial or civil law.³ The two latter are not valid, if they are not founded on the first. A man's reputation, it is said in another passage, depends upon the righteousness of his life, and its agreement with the requirements of Holy Scripture, and not upon the publication of Antichrist's false Bulls which are commonly produced by lying tale-bearers.

¹ Et cum non invenitur testimonium de papa cum toto clero cesarico, de cunctis privatis sectis hodie adinventis, ideo tenetur dicta milicia ipsos destruere, si contrariantur in aliquo verbo ordinationi vel factis tam amabilis veritatis. ² Antichristus menciens quod habet duas potestates ecclesie, quid per seculares seductos et quid per satrapas proprios usque ad mortem persequitur quoscunque qui detexerint suas fallacias? pagg. 158, 201, 203, 259 etc. ³ pag. 142: Sed heu cum tres sunt leges quibus regulatur respublica, scilicet lex divina, lex papalis sive antichristiva et lex cesarea vel civilis, ex fide due sequentes non valent nisi de quanto secundum legem primam fundantur . . .

Neither can such a Bull justify anyone; it condemns rather — like a diabolical writing against the truth — both those in whose favour it is issued and the bearer.

Antichrist sends his Bulls into the different countries, with the order that none should presume to dispute them. In accordance with this,¹ the cardinals are called the auxiliaries of Antichrist.

What is required, Wyclif asks in one Sermon, in order to become Pope? Those laws are not needful (II. 29) which are given only by men.

Christ and the Apostles ordained prelates without such laws.

There is no reason extant, for making such laws, in addition to the Bible. The institutions made by Christ long before there were any papal statutes, sufficed for the election of Prelates, and so it should be still. To be a servant of the Church requires the divine mission, the power, and the knowledge, which God grants for such an office.

Such a servant must renounce the world.

Now-a-days indeed, such a bishop, not burdened with earthly goods, would be sarcastically called a bishop of Nowhere or *episcopus Nullatensis*.

The power of the keys, given to open the gates of the kingdom of heaven, is used now to extort money, and to obtain a power which is not founded on the Bible.

The election of the apostle Matthew may serve as a model for the election of a Pope: They elected two holy men, each fit for the office, and prayed fervently to God for His decision.

Now they elect after a statute of their own, and if only a syllable of it is violated, the election is void, even if the fittest man has been chosen. Hence come the schisms in the Church, so that men do not know who is the right Pope, and it would be best to do without both Popes. A great number of the faithful, we read in one passage, blasphemously take the Pope for a god, because what God has considered sufficient in order to a man's becoming a worthy

¹ pag. 302: *Fama enim hominis debet capi ex rectitudine vite sue conformiter ad scripturam et non ex publicatione bullarum falsarum Antichristi . . . Bulla talis nullum iustificat sed sepe tamquam scriptura diabolica veritati contraria dampnificat tam illos pro quibus sonare videtur quam et transmittentem.* pag. 303: *Antichristus mittit per patrias et precipit nulli homini licere infringere suam paginam . . .*

servant of the Church, is neglected, while papal statutes are cared for and defended.

And as the Pope is here in evident contradiction to Holy Scripture, many call him Antichrist, as Christ has said: Many will come in my name and say: I am Christ etc.

In the name of Christ come these pseudo-popes who are opposed to Christ in doctrine and life.

The law of Antichrist is praised, that of the Saviour despised, and the persecutions proceeding from this Antichrist surpass those which Christ Himself had to endure from the priests of the old Covenant. The Legates with their bulls, now sent forth by Antichrist, are proof of this.¹ Do they really serve for the edification of the Church? Do not they rather say in their hearts, like the priests of the old Covenant, "We will not have this man to rule over us?"

From the passage they are so fond of citing, "what thou hast bound on earth" &c., it does not follow, that what such a worldly-minded prelate has bound or loosed on earth, will be bound or loosed in heaven; nay there is nothing more fallacious than to represent as a dogma, that God is thereby forced to bind or to loose.²

In consequence of this Pharisaic doctrine, the Church is full of errors.

That power which was granted to St. Peter by reason of a certain priority, is granted to every prelate in varying degrees which God determines.³

One must not obey the Pope nor the other prelates, unless they inculcate the following of Christ, but flee from them as apostates.⁴ To all attacks of Antichrist, a man must answer that neither the Roman Pontiff nor any other prelate of the Church militant is to

¹ Notemus rogo legatos missos a latere Antichristi et videamus quid sonat ad edificacionem ecclesie secundum legem evangelii, quin potius ² Nec quicquam

est infidelius quam diffinire ut fidem quod si secundum tradicionem humanam prelatus cesareus quidquam fecerit, tunc Deus necessitatur ut in ipso compleat quod intendit.

³ Hoc tenendum est firmiter quod licet potestas ista Petro conveniat secundum quandam preeminenciam, tamen convenit generaliter cuilibet prelato vel presbytero de sancta ecclesia, sed secundum disparitatem gradus quem Deus limitat. ⁴ Et

hec ratio quare papa et alii prelati ecclesie dedocentes sequelam Christi in opere non sunt sequendi sed tamquam apostate fugiendi.

be obeyed, unless thereby obedience is shown to Christ the Lord, according to the Holy Scripture.¹ But no obedience is shown to Christ by defending the worldly possession or the disorder of the clergy, for both are contrary to Holy Scripture; and to defend them, is rather to resist Christ, and to become a servant of Antichrist.

As regards earthly laws, those clergymen are to blame who meddle exclusively with human statutes, those of the Popes and Emperors, and neglect those of God.

Christ did not write his laws on tables, or on skins of dead animals, but in the hearts of men.²

In other passages Wyclif is even more severe on the Pope, the Pope's election and the power of the keys.

The Church of the faithful is bound to expel the errors of Antichrist, and to believe steadfastly in the Holy Scripture. Now three errors have been smuggled into the Church by the folly of Antichrist, and the faithful should scorn them all.

The first is: Because St. Peter died at Rome, and Constantine was Emperor there, every Roman Bishop — as if he were of necessity the most able — is to be set above all Christendom. By the same reasoning Mohamedans might conclude, that their "prelate" at Jerusalem, where Christ the teacher of Peter died, is greater than the Pope, more especially as he was installed by a mightier ruler than Constantine.

From the place of his see, therefore, the right of the Roman Bishop to supremacy cannot be concluded, while if righteousness of life grants this right, how can the Roman Bishop be put over all other bishops, as it can be proved from his life, that in word and deed he is an adversary of Christ.³

A similarly fallacious conclusion is the second: If the emperor, or any other worldly prince, must be elected by certain electors, in

¹ Ad omnes insultus Antichristi debet dici illis constanter quod nec Romano pontifici nec alicui prelato ecclesie militantis debet amplius vel aliter obediri, nisi de quanto sonat ex fide scripture in obedienciam Jesu Christi. ² Nec scripsit Christus hanc legem in tabulis vel pellibus mortuorum animalium sed in cordibus hominum tamquam magister optimus et subtilissimus scrutator cordium. ³ Primus error quod, quia Petrus moriebatur Rome et Constantinus eiusdem loci fuerat imperator, ideo quilibet Romanus sacerdos est tamquam habilissimus super toto christiano populo preferendus.

order that his election may be universally valid, so that bishop only is to be recognized as Pope, on whom the Cardinals have united their votes. This conclusion is so much opposed to the proceeding of the Apostles in electing Matthew, that not only the Church triumphant (the Saints), but also the Church militant might well mock at such folly.¹

And in like manner they deduce the papal power of the keys from the well known words of the Saviour to St. Peter: "Whatsoever thou shalt bind" &c.²

But such deceits, Wyclif says, nobody dares to expose, because of the persecutions he would have to suffer from Antichrist and his confederates.³

Of such attacks on the papacy, there are still a considerable number.⁴

What is true of the Pope applies, also to the prelates of the Church. Those prelates who do not fulfil their duty, he compares to tasteless salt.

They must be ejected,⁵ and all laws which the Antichrist issues against their ejection, are good for nothing.

Our prelates, he says, are either no doctors, or such that a millstone ought to be hung round their neck, or they are "imperialized" or popish doctors⁶ who do not stay with Christ on the mountain, but with the people in the plain. They aim at worldly honours which the Apostle despised. One must not give ear to those prelates, who are installed by a worldly hand, but to those installed by heaven.

Such a prelate was John the Baptist who had under him a multitude of hermits; such prelates were the holy martyrs who

¹ *Secundus error: Si imperator . . . per electores signatos eligitur ergo per idem si isti cardinales in quemcunque suorum episcoporum consenserint ut sit papa, sequitur ipsum a tota ecclesia esse acceptandum*

² *Tercius error: Christus singulariter dixit Petro: Quodcunque ligaveris etc., ergo per idem istud competit singulariter cuicunque Romano pontifici. Cum autem aliquando non valuit hec consequencia et poterit non valere causa sui valoris, ut nunc a fidelibus est rimanda . . .*

³ *Nec audet aliquis viatorum illusiones istas detegere propter persecutionem dyaboli et complicum Antichristi.*

⁴ *Cf. pag. 443: Alii autem clausa ianua excluduntur et sic seminantur spissius venditores olei per discipulos Antichristi.*

⁵ *pag. 379.*

⁶ *pag. 196: Nostri prelati vel non sunt doctores vel sunt doctores asinaria mola oppressi vel aliter doctores cesarei vel papales*

strengthened the faithful in the difficulties of their fight. If a prelate orders what is against the law of Christ, he is no believer.¹ If an inferior is ordered the like, he must resist in humility (*humiliter rebellare*).

If two prelates, one superior, the other inferior, order, the first must be obeyed, in reasonable things. Now Christ is superior to any prelate, and can order nothing but what is reasonable. Consequently, one must resist everything which a pope or prelate orders *contrary to Christ*. He who acts otherwise sins grievously.² One can be saved moreover, without being obedient to such a prelate, for he helps a man only by ordering what leads to obedience to Christ.

The monks, above all, should consider whether they did not enter an order, when they might have been led by the rule of Christ. If their chief should be a reprobate or ignorant, they may untie the foolish bonds and live according to the rule of Christ, the common abbot.³ That prelate will not sin against the rights of the Church, who contents himself with mean food and clothing, and does not clamour so violently for offerings and tithes, as is done now-a-days, under pretence of defending the rights of the Church.⁴ Truly apostolic men are treated in these days as were once the apostles. They are not allowed to confess the truth of Christ's religion. The worldly-minded prelates, who are worldly lords themselves, and servants of Antichrist, seize hold of such men, and deal with them according to frivolous laws.⁵ The mendicant friars do the most injury to the Church. This leads us to the main topic of these sermons, i. e. the attack on the mendicant friars.

Wyclif first arraigns the orders for the numerous improprieties which disfigure them. He blames them for the envy and spite which they entertain, not only against strangers, but even against members of the orders; he blames their unrestrained love of worldly amusements, their debaucheries and their greed of worldly gain, and lays stress on the fact of their being given to lying. In numerous but scattered passages, where he speaks about orders, he proves, that the orders are superfluous, that the common order, to which they all belong, is the Christian order, and that Christ's law is far more sufficient

¹ pag. 207.² pag. 208.³ pag. 207.⁴ pag. 183.⁵ pag. 229

than any rule invented later; that the orders are contrary to the law of Christ, and are not founded on Holy Scripture; that their members indulge in pernicious vices doing harm to the individual and to the whole country; that they must be destroyed.

That the orders are superfluous, is proved by the Holy Scripture not mentioning them at all, unless indirectly by the Saviour's warning against their snares.¹ The founders of such sects are of the number of those about whom Christ says: Many will come in my name and say, "I am Christ" and mislead you. The foundation of an order must be only Christ. Far from the believer should be the blasphemy of despising Christ's doctrine and example, and following fallible guidance instead.

But this the mendicant friars do, by saying that their order is superior to the common Christian doctrine.² The Church is burdened with too many servants; and the most superfluous of all are the mendicant friars. These make every effort to destroy the old laws of the Church. How superfluous they are, can be seen from their fruits.³

Once two apostles wandering through far countries, converted more people than live in England to such religious zeal as the whole English people does not possess, in spite of its many thousands of mendicant friars, and there is no doubt that the present sad state is due to the negligence of the clergy, and above all, of these pseudo-monks.

These sects confound the Church: Their thresholds are outside the religion of Christ.⁴ Their increase weakens the Christian doctrine, and makes many apostates.⁵

Christ himself despised such sects. They are well aware that they are not founded on Holy Scripture; and therefore they say: Many things which Jesus did, are not mentioned in the Scripture, and so Christ founded these orders, though their foundation is not mentioned expressly in the Bible.

But by the same reasoning, one might conclude that every order is condemned, because its condemnation is not mentioned in the Bible; nay one, might infer it with somewhat greater certainty, because some usages and parts of their rule gainsay the Lord's law. But in Christ and His Scripture "yea and nay" is impossible.

¹ pag. 83.

² II, 3.

³ pag. 65.

⁴ pag. 221.

⁵ pag. 178.

As the sect of those friars and their "monstrous" rule is not founded in Scripture,¹ so also the vow which the monk must take is without scriptural foundation. With "apish" craftiness some friars argue, that their sect resided on the mount of Carmel even before the incarnation of Christ, because Elias found there some imitators. And by similar hair-splitting, others conclude, that they are brothers of the blessed Virgin, because they wear white frocks and white is the colour of innocence, in which the virgin excelled. Leaning on this "staff of reed" they say that the Apostles took vows to the Lord in this manner. As to their supposed miracles, they may be disregarded by the true catholic.

Let not the faithful regard them; for these brothers, as even their black garments witness, are under the patronage of the devil.

In reality they are scholars of Antichrist, for they cannot be scholars of Christ, or they would renounce the world and its splendours, and according to the words of the apostle, be contented with food and clothing.

But ask the world, whether they do not prefer worldly enjoyments to such renunciation; whether they seek, like the apostles for fellow-workers in the Gospel, or prefer to live amongst the retinue of the king; whether, instead of being satisfied with simple lodging, they do not reside in fortresses and castles, and parade in brilliant dress.

The orders say: We observe all the commandments of the christian doctrine, and some special institutions besides, consequently our order is excellent.

But this argument is false, for these orders first act against the divine commandment of love,² and then against all the ten commandments. And perhaps it is wisdom to make institutions to-day, from which they are dispensed to-morrow, and this by a man of whom they know not, whether he be Antichrist.

Once the Lord's soldiery was stained by the blood of martyrdom,³ now-a-days unbridled greed after worldly goods reigns so much amongst the orders, that there is nobody in the world, who strives

¹ pag. 56: Ideo sicut secta fratrum aut eorum monstruosa regula non habet probabilitatem ex scriptura . . . ² pag. 108. ³ pag. 112.

more duringly after temporalities, either by lying, or by excommunication or by knocking down plain simple christians. It would be best for the Church if everyone who has entered an order, and become acquainted with its wrongs were to choose another mode of life.

They do not choose such for preachers as will proclaim God's word purely, sincerely and wisely, but such as can get most out of their hearers. So they shew that they prefer gain to the people's welfare.

Accordingly, their sermons are adapted to the purpose of heaping up temporal wealth.

Therefore they do not visit the places where sin most prevails and most harms the Church, as did the Apostles, but they go *wherever* and *whenever* they can earn most.

In order not to forfeit the favour of the people, they do not expose their faults; and wherever they can gain more by omitting the sermon, they do it.

Rich members of the orders, doctors and other do not preach at all, for they know works more gainful than preaching and prefer to employ the means best suited to the end they love. Who is idler than these wealthy friars? They have only contempt for the poor who can spend nothing, however disposed they may be to hear the Lord's word.

But these preachers think more of the pursuit of gain, than of the salvation of the faithful.

The apostles did not act so, and therefore also the begging *after* the sermon is the most horrible blasphemy.

The learned, the people and the mendicant friar himself should strive to do away with these monstrous collections.

These friars preach out of avarice and in order to get a name.

They are spiritual murderers, and therefore it is the duty of the secular arm to destroy them.

If the laity neglect this duty, they are equally culpable with the members of the order themselves; for doing wrong, and agreeing to it, deserve punishment equally.¹ These friars are murderers in a threefold manner; first, since they imprison and slay members of their

¹ pag. 128.

own order (those, namely, who desire to free themselves from the rule); secondly because they ruin many people by their lies, slandering as heretics the faithful who teach the truth concerning the Eucharist; of what they themselves are ignorant; thirdly in persecuting with pernicious hatred simple priests. Therefore it is time for the secular lords to put an end to them, and so Grosseteste is right in scourging the monstrosities of these friars, who pretend their inventions to be dogmas of the Church. Their lips are stained by lying, and their hands by human blood, and so they are indeed sons of Caim (Cain), as even the name of Caim (Cain) indicates, in which C stands for the Carmelites, A the Augustines, I the Jacobites (Dominicans) and M the Minor friars. From this Cain's tribe, may the Lord deliver us.¹

As concerns the begging of the friars, the argument is a diabolical one, which the Pope ought to be ashamed to use, that because Paul in one instance collected earthly goods for the Saints in Jerusalem, these "sturdy" friars may habitually beg for themselves, or: If the faithful minister necessities of life to their preachers, the people may bestow large property on the mendicant friars; or finally: If the apostle ate amongst the heathen what was convenient to him, so also these friars may institute observances of their own in eating and drinking. But from the Gospel we learn that the "poor" blind, the "poor" lame, and the "poor" weak, were supported by the Apostle. It was neither for himself nor for the rich that he begged.

He chose rather to earn his bread by the work of his hands; and so these able-bodied beggars should live on the work of their hands, and not be burdensome to their countries which they considerably weaken, as they do England, by depriving it of hands and of much money.²

The friars are not allowed to tell the truth, as many of the more educated amongst them confess. It is often said: "A monk out of cloister is like a writhing fish out of water." But how is it, that so many of them live out of the cloister, and meddle with worldly affairs, but in ecclesiastical matters they are either silent like idiots, or disseminate new heresies. Like the minstrels or buffoons they make their way into houses, and eat up the property of the poor, without doing them any reciprocal service, as even the minstrels do.

¹ pag. 83/4.

² pag. 49, 53.

So they delude the world, and try to make it believe that whoever wears a cowl, must needs be a good clergyman.

Useless for defending God's cause, and following their carnal instincts, they only care how to satisfy their ambition, and their greed for worldly pleasures and enjoyments.

They either idle about in the palaces of the ruling lords or scour the villages and provinces, trying to extort their prey by any means; so they collect their stores, and live like worldly lords; and in spite of all this they say, that they follow the example of Christ more than others. But by searching ever so carefully, hardly one mendicant friar will be found, who acts according to Christ's doctrine and example. They like to accept bishopries because they are lucrative; not like St. John the Baptist clad in skins, but in soft clothing, they live in kings' houses and hate to reside in the cloister. They not only contribute nothing to the peace of their fellow-creatures, but they stir up quarrel and hatred, because they prosper best by it; and as the nest of the Roman church is their last refuge, they defend it, and whoever speaks against it, is reviled as a heretic and despised.

From these last remarks, it is evident that Wyclif entered into conflict with the mendicant friars not only because they accused him of heresy for his doctrine of the Lord's supper, but because he considered them the most flexible instruments of Romish absolutism, and the principal defenders of all ecclesiastical errors and abuses.¹

Therefore in speaking of the errors of his time, the ecclesiastical abuses, the sins and pretensions of the clergy, and so on, he treats it all from the point of view of the contest with the mendicant friars. And this may be the reason why he, who formerly did not much esteem the endowed orders and blamed them severely for their faults, now believes them to be on the whole better than the mendicant friars. Therefore he discusses at length in one of the following sermons the question: who is the worse, the monk (member of an endowed order) or the mendicant friar.² Although neither live after the christian order³ — it would be easier on the whole to lead back

¹ Lechler, Joh. von Wyclif I, pag. 589. ² pag. 118: Circa hoc evangelium dubitatur utrum fratres ex sua institucione propria magis exorbitant quam religiosi possessionati ³ Utrique multipliciter exorbitant cum secularibus ab ordine christiano

to it the monks than the mendicant friars; which he then explains in detail.¹

There is more sin in connexion with these mendicant orders, than in connexion with secular government; for the divine commandment concerning the distribution of goods, as it was in the state of innocence, as the Apostles practised it and as it answers the interests of the state, is most transgressed by the orders. These orders are possessors in a more exact sense than anybody else. Whilst secular lords return their property, either in life, or at death, to the world,² it accumulates with the monks, and it is not to be wondered at that they care for worldly things more than the secular lords do.

In this confusion a change must be effected; and as the clerical arm fails, the secular force must step in, to reform.

Seculars, even kings already, complain that they have no power over the wealthy clergy. The evil must be extirpated by the root.

As of old it was a great error in Pope Silvester to accept secular property at the hands of Constantine, and thereby to do harm to the Church which had flourished splendidly before endowment; so now the secularized (Wyclif calls it the "imperialized") Church must be deprived of worldly goods.

In many of his sermons Wyclif returns to the need of this deprivation and the method of effecting it. Equally often he speaks about the mischief of endowments.

If will suffice to mention here only a few passages: Human reason, Wyclif says, cannot comprehend how such a prelate, burdened with earthly property, is capable of vanquishing the world and making himself an example of his teaching; as Holy Scripture, reason, and experience confirm, that the occupation of the man with earthly property, makes him incapable to take hold of what is spiritual, and to teach the people after the commandment of love. If ever holy men accepted earthly goods, perhaps believing that they might easily distribute to the poor all that was beyond their needs, they have erred, though unconsciously, and probably repented of their error. Out of this minor sin grew the deadly sin, which has now infected

¹ Facilius quidem esset religiosos Christi ad rectitudinem status reducere quam novellos ab eius rectitudine plus distantes

² pag. 374.

the whole Church. The devil argues thus: More than for God's cause the clergy fight for their property. They aim at acquiring and at keeping for ever the acquisition.

This they like better than preaching the Gospel, though that is the most important office of the priest.

Now the Church, and every tribe, and race suffer from the great fault of Silvester. In return for their property the clergy accomplish nothing; they neither defend their native country, nor do they invade hostile countries; they do not quiet the provinces; what smacks of gain, they greedily take, and from anybody whatever; what savours of work, they leave alone. Antichrist fancies that he is not subject to the secular arm.

That St. Thomas died for the defence of the endowment of the Church, is a diabolical assertion of the clergy, which they are not able to prove. For none of the 16 Articles for which he died, has anything to do with the endowment of the prelates, or is against the deprivation of what has been foolishly given to them.

Ecclesiastical properties belong to the poor¹ and this property Thomas defended for his poor; and if the clergy occupied with worldly matters neglected their parishes, he put fit people in their places; and finally, he did not allow the poor to be ill-treated by the rich. Our clergy act contrary to all these points, for they prefer earthly dirt to heavenly bliss. As moreover St. Thomas knew how worldly property had corrupted the clergy, he would have acted better still, if he had left the goods in secular hands.

And so too it has been with the other saints. If they received and accepted endowment, it is likely that they repented of it. They probably considered the money as alms and used it accordingly. Therefore the saints lived quite differently from our priests.

The clergy should be contented with food and clothing; all bishops who strive after worldly honours and riches, belong to Antichrist and are not members of the Holy Church.²

1. Worldly honours and servants of sin even in a layman, since it is apt to be attended to with covetous service &c.,³ how much more in the clergy, who have taken the vow of poverty. With the clergy,

¹ 1 Cor. xiv. 16. ² 1 Tim. iii. 3. ³ 1 Tim. vi. 9.

a dotation of worldly property is the more dangerous, that their race never can die out.¹

From all this follows, that, if any exaction is made by the clergy, the believer should ask himself first, whether this demand be founded in Holy Scripture. To secular lords nobody paid tribute more willingly than Christ the Lord, and so should also the clergy do. Then secular lords would not be obliged to pillage the poor in order to invade foreign countries; they could rather receive from the clergy the necessary support against their enemies. As the ecclesiastical property belongs to the poor of England, it consequently cannot be given to foreigners, be it the Pope or the cardinals &c. And of all these evils existing in the Church, the laymen too are guilty.²

He himself has very often reproved them for their folly in enriching the clergy, contrary to Christ's doctrine and example.³

On the judgment day, neither their reputation, nor the delusive favour in which they are held by the prelates, would help them in any way.

In numerous passages the secular lords are exhorted to fulfil their duties towards monachism by withdrawing their endowment to them and by depriving them of worldly property.

Although Wyclif does not advise direct violence, as it was practised by some of the Hussites,⁴ the failure to exercise the royal power against the monks, is severely blamed,⁵ and occasionally he refers to self-help, to which the faithful might be forced by certain circumstances.⁶

The combat against monachism and the hierarchy throws the other questions treated by Wyclif into the back ground.

Very often he explains, but less methodically than in the first part of the sermons, how the priest should fulfil the duties of his office. Dogmatic questions are touched upon only here and there.

¹ pag. 374. ² pag. 128. ³ pag. 38. ⁴ Sed secundo valent isti prelati fatui et resistentes isti expulsionem salubri ut obiective vel materialiter conculcentur. Sed non consencio quod sic conculcentur improvide in personis propriis sed arcentur in casu etiam violente ad separationem a bonis ecclesie vel proscriptionem salvis naturis ⁵ Cf. pag. 113 seqq. ⁶ Et istud movet quosdam promotos ecclesie Anglicane negare cardinalibus procuracionem pag. 408.

Thus in one passage he says: If the Church were deprived of sacraments and sacramental usages, it would not perish for that, for the Christian needs only to believe in God and observe His law. To him Christ the Saviour is Pope, bishop and priest, and He has power to bestow salvation without these superfluous symbols.

Often transubstantiation is discussed¹ and the passages are fairly numerous, in which he expresses his convictions about miracles, adoration of the saints and canonisations.

Satan, he says, can deceive men much more easily by miracles of the dead, than by holiness of the living.²

By these false miracles the Church can easily be deceived; one nowhere reads that John the Baptist worked miracles, though by the testimony of Christ Himself, amongst mortals nobody was greater than St. John.³ So the miracles at the tomb of St. Thomas may even have been caused by the devil.⁴ God did not will that honour should be paid to the body of Moses, nor to that of the Holy Virgin, nor of the evangelist St. John; the Bible establishes nothing at all about the adoration of saints, and this being the case, men sin, who disobey so far the commandment of the Church triumphant.⁵ Truly pious men dislike earthly praise and this is also the reason why the Saints abhor canonisations, which are often false; they abhor the feasts,⁶ which are multiplied out of worldly motives, and deprive of their favour those who keep them in this spirit.⁷ Neither by pilgrimages, nor by noisy adoration of the saints and their relics shall we reach our goal. The saints must be venerated with wisdom; and this is done best by giving away the finery of the dead to the poor. But verily he who tells the people this, is condemned as a heretic.

The magnificent architecture of churches, not to speak of monasteries, is severely blamed. They do not incite to piety, but they divert from it; they do not prove humility, but the insupportable pride of the clergy. Of the mendicant friars, Wyclif says, that in their haughtiness they build mighty houses and towers like the tower of Babel.⁸

¹ pag. 179 etc.² pag. 164.³ ib.⁴ pag. 35.⁵ pag. 164.⁶ pag. 374.⁷ pag. 9.⁸ *Sequentes patrem suum edificant altas domos et campanilia instar edificancium turrim Bbel.*

But God despises such buildings and also the Apostle did not permit such buildings or other monuments, not sanctioned by the Holy Scripture, to be erected.¹ The grand palaces and houses of the mendicant friars, he compares to dens of robbers. Whilst the monks build cloisters like castles, the mendicant friars make themselves residences like robber's dens.

As of old, Cain built the first town, not for the protection of the inhabitants of the country, but to conceal his prey, so now do the friars. They build houses and churches in order to deceive the people who bring them alms, and to conceal their prey. And for this building of churches they erroneously cite the example of Solomon.²

In one passage it is questioned, whether these buildings of the monks and clergy are of any good at all to the Church.

"And it appears", Wyclif says, "from this gospel (Matth. XXIV, 3), that Christ condemned such buildings both by deed and word. They are neither virtuous in themselves, nor do they incite to virtue. If they do, it must be because their beauty augments devotion, but what reason is there to believe this? Did not the martyrs pray more devoutly in the dungeon? Did not John the Baptist reach of loftier height of contemplation in the desert? Did not Christ, as well as the fathers of the Old and New Testament pray in the open air? For when Christ passed the night in praying, he was not shut up in a temple, nor did the patriarchs need a temple for their devotions, as they were well aware that God is omnipresent; and in churches man's mind is diverted very much by earthly things. The building of churches often leads to the contrary of what has been intended. It swallows the property of the Church and produces manifold errors, on account of the many human inventions and innovations connected with it. Why, I ask, should the Church care for the form of friars', churches why for the form of their cloister, why for the appearance of refectories and sleeping rooms with many other things, which have been smuggled in after the manner of the pharisees; since we know, that not these outward signs but the pure mind of the man who meditates on Christ's sufferings, and the soul raised to God in humble reverence, make the place a holy one? What have we to do with

¹ pag. 125. Cum ergo basilicas tales Dominus parvipendit

² II. 16.

the four walls of a cloister, set up to keep back our monks from worldly affairs, and to confine them to silence and to bodily observances, wherein as they pretend their religion consists: when we know they are lynx-eyed for what goes on in the world outside their walls, and pay little attention to holy things. Therefore the abbots are weary of staying within the walls of their cloisters; and if they quit the cloister, nobody is more worldly-minded, more eager in acquiring money or more dissolute in his life, than they. There is no doubt that the cloister has ripened these fruits."¹ Wyclif continues in the same strain.²

It is comprehensible, that he became unpopular with the monks and the whole hierarchy, the more so that his disciples carried these doctrines to great lengths and propagated them from the pulpit.³

The movement spread more and more deeply and rapidly. Wandering throughout all England, Wyclif's disciples preached these doctrines, and the result is described with pithy brevity by a contemporaneous pen: *Hoc anno fratrum elemosinae subtrahantur, mendicantes laborare jubentur, praedicare non sinuntur, denariorum praedicatores et domorum penetratores vocantur.*

We have other English witnesses to the same effect, so that there can be no doubt, that the impression produced by these sermons of Wyclif, on his English countrymen was extraordinary.⁴ It was not however permanent; strong as the movement must have been, the hierarchy succeeded in mastering it.

Quite different was the success of these sermons in Bohemia amongst the Hussites, for there they were passed from hand to hand by the learned, who derived from them the arguments with which they combated the hierarchy and its errors. From the pulpits the

¹ Serm. II. 45. pag. 328/9. ² *Si ergo sunt tantum maturati ut fingunt, quare non extra claustrum edificant fratres suos. Quando enim percipiunt lucrum, fastum aut delectabilem vitam in mundo respuunt claustrum suum et alias ceremonias sue religionis et lecius in seculo conversantur. Quod non facile crederetur, si forent sine claustro tamquam pisces sine aqua vel apostate sine regula tam felices.*
³ *Eulogium Historiarum (Contin.) III, 351 ad annum 351: Discipuli eius hanc doctrinam predicabant et divulgabant per totam Angliam multos laicos seducentes etiam nobiles et magnos dominos qui defendebant tales falsos predicatorum.* ⁴ *Eccl. Hist. Contin. pag. 355 ad ann. 1382. Cf. Thom. Walsingham Hist. Angl. II, pag. 51.*

public mind was excited by these sermons of Wyclif,¹ and inflamed with hatred for many decades against the prelates and monks. The effect of these sermons must have been the greater, that they were taken by many for sermons of Hus, as is evident from the marginal notes of our Ms. D.

How they acted on the Bohemian people at large is testified by the murdering of the monks, the destruction of the most renowned churches and cloisters, which ensued in Bohemia after the days of August 1419, and thoroughly transformed the ecclesiastical relations of that country: events which were felt in their consequences for long afterwards.

2. The transmission in MSS.

The sermons of this volume have been preserved in three MSS., namely the Codex of Trinity College, Cambridge (A), the Codex pal. Vindobonensis 3928 (D), and the Codex pal. Vindobonensis 3931 (E).

These three MSS. have already been described in the introduction to the first volume.² It need only be mentioned here, that the 60th sermon (page 445 to 452) is missing in both MSS. D and E, and two other sermons which in the fourth part of Ms. A occur as numbers 2 and 11 are inserted in its place.

As sermons 27, 28, 31, 32 and 33 embrace the whole contents of the treatise *De Sex Jugis*, the Ms. of this treatise also (printed by Lechler, Appendix II, 591 seqq.) was examined, and from its various readings some improvements have been incorporated into the text.

3. The date and the edition.

About the date of the composition of this volume all details have been given in the introduction to the first volume, and I have nothing to add either to it, or to the principles which have guided me in editing.

On the other hand I feel myself bound to express my heartiest thanks to the founder of the Society Dr. F. J. Furnivall and to

¹ Cf. *Serm. Prim. Pars*, pag. XXII—XXVII.

² pag. XXXV—XXXIX.

Messrs F. D. Matthew and R. Buddensieg for the valuable help they have given me in this work.

Special thanks are due to Mr. Matthew, without whose indefatigable assistance, which appears only in the side-and foot-notes, but which was far greater than appears, it would have been impossible for me to finish the edition of the two first volumes of the sermons within a single year, during which time I had to undergo two severe illnesses.

Carmowitz, Christmas 1887.

J. Loserth.

Contents

Evangelia de Sanctis.

Sermon	Page
Christmas Day.	
I. Exiit edictum a Cesare Augusto. Luke II, 1	1
St. Stephen.	
II. Ecce ego mitto ad vos prophetas. Matth. XXIII, 34	7
St. John the Evangelist.	
III. Dixit Jesus Petro. John XXI, 15	14
The Holy Innocents.	
IV Angelus Domini apparuit. Matth. II, 13	22
St. Thomas.	
V. Homo quidam nobilis. Luke XIX, 12	28
St. Silvester.	
VI. Homo quidam peregre proficiscens. Matt. XXV, 14	34
The Conversion of St. Paul.	
VII. Dixit Simon Petrus ad Jesus: Ecce nos reliquimus. Matt. XIX, 27	44
Candlemas Day.	
VIII. Postquam impleti sunt dies. Luke II, 22	52
St. Peter's Chair (Feb. 22).	
IX. Venit Jesus in partes Cesaree. Matt. XVI, 13	59
St. Matthias.	
X. Confiteor tibi, Pater, Domine. Matt. XI, 25	66
Annunciation of the Blessed Virgin Mary.	
XI. Missus est angelus Gabriel a Deo. Luke I, 26	73
St. Mark.	
XII. Ego sum vitis vera. John XV, 1	79
St. Philip and St. James.	
XIII. Non turbetur cor vestrum. John XIV, 1	86
Vigil of St. John the Baptist.	
XIV. Fuit in diebus Herodis. Luke I, 5	95
St. John the Baptist.	
XV. Elizabeth impletum est tempus pariendi. Luke I, 57	105
St. Peter and St. Paul.	
XVI. Dixit Jesus Simoni. John XXI, 15	113
Translation of St. Martin.	
XVII. Nolite timere, pusillus grex. Luke XII, 32	123
St. Mary Magdalene.	
XVIII. Rogabat Jesum quidam. Luke VII, 36	132

Section	Page
St. James	
XX. Accessit ad Jesum mater filiorum Zebedee. Matt. XX, 20	140
Assumption of the Virgin. Aug. 15.	
XXI. Intravit Jesus in quoddam castellum. Luke X, 28.	145
St. Bartholomew.	
XXII. Facta est contencio. Luke XXII, 24	152
Beheading of St. John the Baptist.	
XXIII. Mort Herodes. Mark. VI, 17	159
Nativity of the Blessed Virgin Mary.	
XXIV. Liber generationis. Matt. I, 1	164
Exaltation of the Cross.	
XXV. Nunc iudicium est mundi. John XII, 31	172
St. Matthew.	
XXVI. Cum transiret Jesus. Matt. IX, 9	179
Michaelmas Day.	
XXVII. Accesserunt ad Jesum discipuli. Matt. XVIII, 1	188
All Saints' Day.	
XXVIII. Videns Jesus turbas ascendit. Matt. V, 1	195
St. Andrew.	
XXIX. Ambulans Jesus iuxta mare Galilee. Matt. IV, 18	204
Common of an Apostle.	
XXX. Hoc est preceptum meum. John XV, 12	210
The same.	
XXXI. Hec manda vobis. John XV, 17	219
The same.	
XXXII. Ecce ego mitto vos sicut oves. Matt. X, 16	227
Common of an Evangelist.	
XXXIII. Designavit Dominus Jesus. Luke X, 1	234
Common of one Martyr.	
XXXIV. Nisi granum frumenti. John XII, 24	240
The same.	
XXXV. Qui vos audit me audit. Luke X, 16	247
The same.	
XXXVI. Si quis vult venire post me. Matt. XVI, 24	254
The same.	
XXXVII. Si quis venit ad me. Luke XIV, 26	261
The same.	
XXXVIII. Nihil opertum quod non reveletur. Matt. X, 26	269
Common of one Martyr and Bishop.	
XXXIX. Circuibat Jesus civitates. Matt. IX, 25	277
Common of many Martyrs.	
XL. Elevatis Jesus oculis. Luke VI, 20	288
The same.	
XLI. Cum persequenter vos in una civitate. Matt. X, 23	298
The same.	
XLII. Ponite in cordibus vestris. Luke XXI, 14	309
The same.	
XLIII. Descendens Jesus de monte. Luke VI, 17	309

SECUNDA PARS.

SERMO I.

Fol. *Exiit edictum a Cesare Augusto ut de | scriberetur*
184^c *universus orbis.* Luce II, 1.

Continuando sermones sanctorum cum sermonibus
5 dominicis incipiendum videtur a festo Sancti Sanctorum, Saints day
sermons begin
with Christmas.
quia ipse est simul creator et creatura, cuius honori
debet intendi in quolibet sermone evangelico, cum non
valet festum vel devocio cuiuscunque sancti citra Do-
minum, nisi de quanto in eius devocionem supereminenter
10 persona sollemnizans accenditur. In cuius signum in
quacunque oracione sanctorum Deus principaliter ado-
ratur, ut ad oracionem talis sancti populus adiuvetur.
Et in signum quod hoc fit per mediatorem Dei et ho-
minum Christum Jesum, oraciones tales finiuntur com-
15 muniter *per dominum nostrum Jesum Christum.* Et sic
cum apostoli sine talibus festis sanctorum plus nobis
dilexerunt Jesum Christum, videtur multis catalogum
tot sanctorum esse temerarium; unde videtur quibus-
dam quod melius esset non fore tot sollempnitates ad
20 onus ecclesie, cum nec scriptura nec apostoli hoc do-
cebant; et ultra ritus legis veteris Christi ecclesia hodie
oneratur et specialiter per canonizaciones post dotacionem
ecclesie, que lucrum sapiunt in oblacionibus et in affec-
cione indebita personali. Multi namque creduntur sancti
25 in celo sanciores istis quos canonizat pro lucro Romana

Evils of
canonization.

2. A in marg.: Sermo I; D in marg.: Ista pars vocatur pars secunda sermonum; E in marg. sup. man. alt.: Sanctis oraciones porrecte tanguntur. Oraciones porrecte sanctis tanguntur. 4. D in marg.: Festum Sancti sanctorum. 7. A: non videlicet (viz); sic et in plurimis locis seqq. 11, 12. A: oratur. 15. E: nostrum deest. 17. D: cathologum. 17, 18. D: catholicum tot sanctorum festa instituere; festa instituere not in text, but in marg. 23, 24. A: et affeccione.

1. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold I, 316, 322. 25. Cf. De Ecclesia, pag. 44. Dial., pag. 69. Trial. pag. 237, 433.

Christ's
manhood.

The emperor's
decree.

The enrolment
was begun in
Syria.

ecclesia quorum festa nec specialiter celebramus nec corpora sunt tradita ecclesiastice sepulture. Ideo videtur irrationabile quod tantum oneretur ecclesia quam Dominus libertavit et de novo catalogo tam a catholicantibus quam observantibus formidandum, cum credi debet quod non propter canonizationem Romane ecclesie est quis in celo sancior plus vel minus, nec testimonium de tam sibi incognitis dat singulis plenam fidem. Fides autem est de supereminencia sanctitatis domini Jesu Christi tam divinitus quam eciam humanitus. Et quia triplex evangelium hodieerne diei meminit de ambabus et eius humanitas est inferior, propinquior nobis atque nocior, ideo de ipsa (ut videtur) primitus est loquendum. Et quia ecclesia in duo dividitur, scilicet in laicos et clerum, evangelio medie misse pastoribus competente, evangelium prime misse videtur secularibus convenire.

Narrat autem hoc evangelium quomodo tempore Octaviani qui fuit inter omnes conquestores generalior, nobilior ac magis pacificus emissum est ab eo edictum ut tota habitabilis que quasi fuit sub eius imperio describeretur secundum climata, secundum quantitatem populi et secundum possessiones, ut sic sciret quantum auxilii gentes sibi subiecte possent tribuere Romano imperio.

Iste autem imperator dicitur Cesar a Julio precedente, et Augustus dicitur, quia notabiliter auxit Romanam rempublicam. Et sic Christus natus est anno quadragesimo secundo huius cesaris, quando plus pacificata fuit habitabilis iuxta illud Psalm. LXXI°, 7: *Orietur in diebus eius iusticia et habundancia pacis*. Quamvis autem particulares descripciones precesserunt (ut patet II Reg. XXIV°), ista tamen fuit generalior inter omnes. Hec descriptio incepit in Syria sub Cyrino preside, quia illa terra fuit quasi in medio imperii, et ab ista descriptioe videbatur facilius exemplar describere alias naciones.

1. A: spiritualiter. 2. A: ecclesie. 4. D: novo catholice; A: catholicetur. 4, 5. DE: catholicantibus. 6. A in marg.: Canonizacio. 10. E: eciam deest; ib. A: et quod. 11. D: hodieerne Dei; E: Dei corr.: diei. 15. E: pastoribus competit. 18. A: Octoviani. 19. A: ab eodem; ib. A: edictum deest. 20. A: tota terra habitabilis. 21. A: secundum inclinata. 22. A: scirent. 25. D in marg.: Cesar. 27. DE: est deest; D: in anno. 28. DE: pacifica. 30. A: eius deest. 31. A: II deest; Codd.: Rom. XXIV. Correx. Cf. II. Reg. XXIV, 9. 32. A: Hic. 33. A: Ciria sub Cirnio. 34. DE: media in medio. Engl. text: for it was myddil of his empire. 35. AD: exemplariter.

33. Vulgate: *Haec descriptio prima facta est a praeside Syriae Cyrino*.

Ista autem professio secundum istum ordinem fuit
 facta, ut singuli adulti tam nobiles quam vulgares irent
 in civitatem sibi proximam et sic distinctis nobilibus
 atque ignobilibus quilibet nobilis inscriberetur seorsum
 5 distincte ab ignobili, et quilibet daret numisma pro capite
 domino capitali. Joseph autem ibat in Bethleem civi-
 tatem sibi proximam quoad locum natalicii, *que est*
parva civitas Judee, in qua David natus est (ut patet
 I Reg. XVI°); et accepit secum Mariam matrem Domini
 10 suam coniugem, quia fuit heres patris sui et de eadem
 tribu. Et secundum ordinationem Dei Maria ibi peperit
 sine obstetrice in diversorio et Christum Deum et hominem
 inter bovem et asinum in presepio reclinavit. Joseph
 autem licet nobilis fuit pauper ducens secum asinum
 Fol. 184^a pro portanda virgine gravida et bovem | vendendum
 pro expensis necessariis, quia ad Bethleem fuit magnus
 concursus populi, propter quem preterquam in domo
 illa hospitaria communi ut stabulo non fuit locus sibi
 et suis bestiis manendum. Ista autem nativitas prophetata
 20 fuit Mich. V^o et Abacuk III°.

Why Joseph
 went to
 Bethlehem,

and took with
 him an ox and
 an ass.

Nec moveat in fidelem quod beata virgo post Christum
 péperit alium filium, quia primogenitus dicitur quicumque
 ante quem non est alius genitus (ut patet Numeri III°).
 Qualibus autem pannis involvit Christum non est fidelibus
 25 difficultas, sed certum est quod panni erant simplices,
 sicut tota multitudo circumstanciarum in nativitate Domini
 et eius conversatione humanitus fuit pauper. Nec dubium
 quin utrobique servabatur honestas alludens statui inno-
 cencie ac beatitudinis, et ideo pastores simplices sine
 30 cautelis malicie instar patriarcharum Gen. XLVII° obser-
 vantes proprios greges in tropico hiemali viderunt angelum
 cum lumine quasi diei. *Qui dixit eis quod natus est vobis*
Salvator, qui est Christus dominus, in civitate David. Et
hoc vobis signum: invenietis infantem pannis involutum
 35 *et positum in presepio. Et subito facta est cum illo angelo*
multitudo milicie celestis. Nam angeli qui pugnant contra

'Firstborn' son
 does not imply
 a second.

Vision of the
 shepherds.

3, 4. A: nobilibus ab. 9. A: I Reg. X. cr. et I Reg. XX, 6; ib. DE: Mariam deest. 10. A: sui deest. 12. A: ac hominem. 13. DE: in presepio deest. 16. E: magus; ib. E in marg.: forte. 17. DE: propter quod. 18. A: hospitario. 20. Codd.: Mich. X; Correx: cf. Mich. V, 2. 22. D: quicumque deest. 23. DE: ante quem et post quem. 30. D: XXVII. 33. D in marg.: Angeli quare laudant Deum. 36. A: quia pugnant.

22. Engl. Serm. l. c. pag. 317: And it felle, while thei weren there, oure Ladi bare hir child, the which was hir firste child, for him she bar and noon other.

Deus
et homines

exercitum tenebrarum dicuntur milicia; illi autem *laudant*
Deum propter causam multiplicem, quia hoc est ipsorum
officium in quo beatificantur; secundo quia propter
incarnationem eorum beatitudo per accidens augmen-
tatur. et tercio quia ex fervore caritatis gaudebant quod
homines concives sui fuerunt datis arris per Christum
Deum et hominem tam sollempniter redimendi. Sed
quia non omnes homines capiunt istum fructum, ideo
postquam insolita multitudo celestium testium dedit glo-
riam Deo in altissimis habitanti, specificat qui homines
in terra sunt gaudii huius participes; et sunt hii solum
qui in altissima potencia volitiva habent leticiam caritatis.
Fructus autem gaudii huius est pax vera hominis cum
Deo. cum proximo et se ipso. Istam autem pacem so-
lum habent qui ex caritate sunt participes Christi domi-
nii et sic tam pauperibus quam mundi divitibus est
communis simul acquisicio regni celorum.

Christ's birth a
joy to the
human race.

Supposita ut fide historia quam explicat evangelium
et alia parte superaddita supposita probabili circa hoc
evangelium potest multipliciter dubitari, sed dimisso
sensu mistico notandum est quod Christi nativitas foret
toti humano generi et specialiter divitibus gaudiosa,
nam ubi prius habuerunt solum Deum absconditum,
iam habent infantem puerum et adultum cum quo
possunt amicabilissime tractare homines cuiuscunque
status laudabilis pro beatitudine acquirenda. Si enim
pauperes illam affectant sicut necessitantur, Christo
homine nullus fuit pauperior vel indigencior aut collo-
cutioni familiarior, cum sit puer de statu innocencie in
maxima caritate. Si autem quantumcunque mundo dives
viator fuerit accensus caritate facillima, nullus potest
esse Christo divicior eciam humanitus, cum (ut Psalm. VIII°
dicitur) *omnia terrena subiecta sunt sub pedibus eius*,
et sic nichil est affectabilius homini quoad finem, quoad
principium et quoad medium acquirendum: cum enim
in paupertatem suam sonat perfeccio, patet quod pauper-
tatem illam summe receperat, et cum in diviciis bene
usitatis lucet perfeccio, patet quod nemo potest esse

2. 3. 5. A in marg.: 1, 2, 3. 5. E: quod ex. 5, 6. A: quod omnes
concives. 7. E: rediendi. 8. A: quia deest; ib. A: hunc fructum.
12. A: volitiva. 14. A in marg.: Pax triplex. 15, 16. A: domini.
17. A: sicut acquisicio. 18. A: quant. 22. A: et deest; ib. D in marg.
sup. fol. 2^a: Nativitas Christi debet esse toti humano generi gaudiosa;
ib. A: divitibus deest. 27. DE: necessitantur cum quolibet homine nullus
Christo. 28. DE: fuit affabiliarior. 32. A: dicior; ib. Codd.: IV. Correx-
i. 36. A: profecto; D: affectio. 37, 38. A: divicias bene usitatas licet profecto.

ipso honeste dicior; et cum omnia media virtuosa includuntur in istis extremis, patet quod status hominis debet de nativitate huius domini congaudere. Et ideo signanter in eius nativitate mundo ditissimus Cesar Augustus fuit
 5 in floribus sui domini, et inter omnes homines qui possunt esse nemo secularibus dominis fuit Christo amabilius, cum approbavit summum seculare dominium, et ut illi habeant ipsum ex integro, non habet tugurium proprium, *ubi caput suum reclinet*; et breviter cuius-
 10 cunque gradus in statu diviciarum vel paupertatis quis fuerit invenire potest in Christo dominum summe sibi in divitiis ac paupertate pro acquirenda beatitudine coaptatum. Et sic congaudeant huic puero omnes homines, cum habeat potestatem, licet infans, regnum celorum
 15 pro abiecto precio cuicunque voluerit commutare; nec quicquam requirit pro tanto commercio nisi bonam
 Fol. 185^a hominis | voluntatem, nec quicquam nisi infidelitas retardat homines quod non amicabiliter et properanter accedunt ad hunc puerum pro isto commercio adipiscendo.
 20 Dat enim hereditatem suam eternam pro isto temporali merito quasi pro lapidibus cerasorum, nam secundum Apostolum *non sunt condigne passionis huius temporis ad futuram gloriam que revelabitur in nobis*; nec est timendum quin stabitur finaliter suo iudicio, quia cum
 25 sit Cesar semper Augustus et cum hoc puer natus nobis humanitus. Ipse enim describit universum mundum dupliciter, quia divinitus numerat singulas partes mundi, cum Ecclesiastici I^o dicitur quod sit sapientia precedens omnia *arenam maris, pluvie guttas et dies seculi in se*
 30 *dinumerans, altitudinem celi, latitudinem terre et profundum abissi dimeciens* et breviter omnes partes mundi secundum rationes exemplares mensurans. Et humanitus dat perfectionem secundam in numero sibi cognito cuilibet parti mundi. Et illud edictum exiit in duobus instantibus

Christ
approved of
secular rule.

Christ offers
heaven to all
men of good
will.

3, 4. A: huius — nativitate deest. 7. A: approbat; D: suum seculare. 9. DE: proprium deest; ib. A: suum deest. 11. E: dominium; A: Deum. 12. DE: pro deest; ib. D: beatitudinem. 13. DE: gaudeant. 15. A: commutari. 15, 16. A: non enim quicquam. 19. A: adimplendo. 20. DE: eternam deest. 21. DE: cerasorum. 24. A: fideliter. 26. A: universum orbem terre quia; D in marg.: Describit Christus universum. 28. E in marg.: Ecclesiastes (sic). 30. DE: latitudinem deest. 31. A: dimeciens. 33. A: terciam. 34. A: pars mundi.

22. Rom. VIII, 18. 28. Eccl, I, 1, 2. *Omnis sapientia a Domino est Arenam maris et pluviae guttas et dies saeculi quis dinumeravit? Altitudinem caeli et latitudinem terrae et profundum abyssi quis dimensus est?*

quibus mundum creavit et deformatum fraude dyaboli recreaverit.

Our tax to
Christ.

Ihec autem descriptio cepit in medio mundi, quia in creacione celi et terre et in passione Christi Jerusalem, et propter illam oportet omnem fidelem libro vite inscriptum solvere Christo numisma laboris perpetui, quia cum consummaverit homo iter. tunc secundum perfeccionem modum incipiet celeste splendens servitium. Et patet quod omne genus humanum debet plene gaudere in nativitate istius pueri: mundi principes. quia puer summe sapiens eternaliter ordinavit nasci temporaliter sub cesare summi gradus terreni dominii. tributum cesari debitum mandavit sibi tribui. et puer summe auctoritatis ac dominus mundi didragma pro se ac sua familia cesari persolvit. Et cum non invenitur testimonium de papa cum toto clero cesareo de cunctis privatis sectis hodie adinventis, ideo tenetur dicta milicia ipsos destruere, si contrariantur in aliquo verbo ordinacioni vel factis tam amabilis Veritatis.

Vulgares eciam quantumcunque pauperes tenentur gaudere in nativitate huius pueri. cum sicut nemo potuit ipso esse dignior. sic nec ex maiori amore pauperior: *Pro nobis*, inquit Apostolus. *egenus factus est*: et hec gracia facta est quantumcunque inopibus quod sint *bone voluntatis*, et non habent ex indignitate mundana confusionem sed disposicionem ad beatitudinem promptius acquirendam.

Tercio congaudeant medii homines inter hec duo extrema. quia Christus vivens in medio honestissimo mendicitatem clamorosam contempsit nec pauperes nec divites in capcione bonorum temporalium oneravit sicut nec mundum in sumptuosis edificiis vel rebus usu consumptibilibus in se vel suis apostolis occupavit.

Errors of
princes

Unde erubescant mundi principes qui contra Christi ordinacionem fovendo Antichristos suos mundanos redditus. pro quibus redderent Christo non solum annualem redditum sed diurnum. stulte et vecorditer in manus dyaboli perdiderunt. et super hoc in contemptum Christi

1. D: dyaboli creavit. A: qui cum. A: per deest: 15. DE: tunc deest. 9. A: hominum. A: principes. 11. DE: ordinatur. 14. A: cesari deest. 15. DE: Et tunc. E: hoc deest. 17. DE: instruere. 20. D in marg. Pauperes debent gaudere. 22. A: eo esse: E: ipso deest: 16. A: malit. E: gaudere: 18. in marg. Medii homines. 20. A: clamorosa. E: clamorosa: E: clamorosa: E: clamorosa: 16. A: sicut enim. 18. A: Christi deest. 19. DE: Et annualem: sed divinum redditum: D: annualem redditum sed divinum. 21. A: super hec.

semper Augusti ydolatrando cum dyabolo in bonis fortune
 continue partem suam augent. Erubescant secundo secta- of mendicants,
 rum ypocrite qui Christum (quantum in ipsis est) blas-
 phemantes dicunt mendicasse ipsum et in nomine eius
 5 atque imperio sic clamorose ad edificandum mundo
 propria spectacula mendicare; cum clamore quidem
 valido secundum Apostolum rogavit pro relevacione
 humani generis dolorosissime cruciatus; sed quod cla-
 morose peciit temporale subsidium pro bonis fortune
 10 vel nature non legimus, licet apostoli eius quandoque
 evellendo spicas in magna esurie laborarunt. De Zacheo
 autem legimus quod ad eius relevamen non Christi
 ministerium fuit quod in domo eius regalissime impe-
 ravit: *Descende, inquit, quia hodie in domo tua oportet me*
 15 *manere*. Erubescat tercio medius inter hec duo extrema of the laity.
 qui ex culpabili cecitate consentit infideliter calidissimis
 et falsissimis spoliacionibus Antichristi.

SERMO II.

Ecce ego mitto ad vos prophetas. Matth. XXIII°, 34.

20 Post nativitatem Sancti sanctorum et martyris mar-
 Fol. tyrum qui est dux totius exercitus christiani contra | Why
 185^b principem tenebrarum sollempnizat ecclesia proximo St. Stephen's
 natalem sancti Stephani, quia primo post ascensionem day comes nex
 Domini martyrizatus est in causa sua proxima ab iisdem to Christmas.
 25 carnificibus a quibus occisus est Christus, ex eodem
 spiritu caritatis orando instar Christi pro suis hostibus
 (ut patet Act. VII°, 58). Ideo istum summum sacerdotem
 iste levita inmediate consequitur. Sed ut fides supponitur
 quod omnis honor dandus cuicunque Christi militi est
 30 sibi primo et principaliter tribuendus; nam ducibus
 mundani exercitus attribuuntur laudes victoriae, quanto

2, 3. E: sectarum ordines. 4. AE: dicunt mendaciter se esse
 Christum. 4, A: in nomen; eius deest. 5. A: imperior (!).
 5, 8, 9. A: clamose. 5. A: mundi. 10. A: vel bonis. 11. A:
 negligendo in magna. 12. E: aut. 13. A: misterium. 15. A: hec
 deest. 17. A: fie piissimis (sic). 19. A in marg.: Sermo II; D in
 marg.: 2; E in marg.: In die Stephani protomartyris; ib. DE: prophetas
 deest. 25. A: carnificibus erased. 27. Codd.: Act. IX. Correxii;
 12 D in marg.: Quare inmediate sequitur festum sancti Stephani festum
 Christi. 28. A: levita morte consequitur; ib. E in marg.: Cuiuslibet
 sancti honor principaliter Christo est tribuendus. 29. A: dandis.
 30. E: pro primo; ib. A: tribuendis.

19. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, 322—377.

magis duci isti qui in omni pugil sui exercitus primo pugnat, omnem militem suum supereminenter premians animat et confortat, prostratum erigit, proditori remittit et propter nudam voluntatem finalem in regnum eternum hereditat et coronat. Unde nullus miles christiani exercitus debet appetere secundum contradictoriam conditionem mercedem vel laudem, tum quia superflue appeteret quo careret, tum etiam quia ut ingratus servus indignacionem ducis sui incurreret et primo apostate proditorie adhereret. 10

Praise is due
only to Christ.

Et hinc Apostolus detestans has laudes humanas et extollens vexillum ducis sui: *Mihi, inquit, absit gloriari nisi in cruce domini nostri Jesu Christi*. Et in ista blasphema laude dyaboli maculantur tam laudantes quam laudati, cum debent honorem et laudem Christi infinitum plus quam suum appetere, quia pro honore Dei ac laude mori et ipsum finaliter appetere sed non suum. Unde Christus non quesivit gloriam suam humanitus sed Dei; unde quilibet debet appetere gloriam suam disparere, ut Dei gloria magis appareat, quia Psalm. CXIII^o, 1: 20 *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam*. Cum enim gloria humana sit quasi umbra respectu vere glorie, patet quod intendentem in verum solem iusticie consequitur et avertentem a Deo aufugit. Ideo dicit Christus Joh. VIII°, 50: *Ego gloriam meam non quero, 25 est qui querat et iudicet*. Ille autem querit gloriam suam qui aversus a Deo laborat in terris scribere nomen suum et cum honorem in dorso Domini preponere sit Deum contempnere et iuxta vocem Domini in ore prophete *qui contempnunt me erunt ignobiles*, patet quod sic querentes 30 perdunt ut sic nomen suum. Similiter sicut natura prima facit umbram consequi fugientem, sic eadem natura facit gloriam hominis consequi, dum propter Dei gloriam hanc postponit et ille est quem Christus dicit *est qui querat et iudicet*. 35

1. Codd.: dux iste (A: ille) . . . pugile. Correx. 2. A: prepugnat.
5. D in marg.: Laudem propriam in seculo non debet homo appetere;
E in marg.: Nullus christianus debet appetere honores mundanos. 8. A:
servus deest. 11. A: hinc est quod. 13. A: nisi nisi. 15. D in marg.:
Laude peccant laudantes et laudati. 18. A: humanitus deest; ib. E in
marg.: Nota. 19, 20. A: Dei — ut deest; ib. AD: disparare. 20. A:
ut Dei gloriam. 21. A in marg.: Gloria. 26. E in marg.: Querens
gloriam suam. 28. A: hominem in: ib. DE: dorso postponere; ad vocem
dorso cf. supra: aversus a Deo. 29. Codd.: quod contempnunt. Correx
e textu I Reg. II, 30. 31. A: Simpliciter sicut; DE: Sicut ergo. 33. A:
hominem consequi. 34. A: esse qui.

12. Ad Gal. VI, 14. 30. I Reg. II, 30.

Et patet cum sancti viatores graviter ferunt exaltationem sui, dum honor Dei postponitur, multo magis beati despiciunt illam laudem eorum perversam. Et sic beati creduntur contempnere multas canonizaciones, 5 festorum suorum multiplicatas et cupidas atque terrenas sollempnizaciones, et ita cum beati contempnunt quoscunque Deus contempserit necessario subtrahunt suffragium a sic eos colentibus. Et patet quam frivola sit lex de laude humana, de fama hominis mundana et 10 eius defamacione, cum Christus suos despexerat. Non tamen nego sed hortor quod viantes accessorie honorent sanctos et ordinate appetant famam suam, sed totum factum mundi videtur personale atque preposterum, quia quandocunque quis affectat attencius famam vel honorem 15 sui aut membri Christi quam Christi est adversarius Christi. *Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in isto.* Omnes enim episcopi qui ad temporalia, ad mundanos honores in familia, in apparatibus vel expensis ministerio Christi superfluis anhelant, omnes (inquam) tales apostatant 20 cum Antichristo et solvunt infideliter primum mandatum ac totum decalogum; et tales indubie non sunt membra sancte matris ecclesie, quia tunc instar Christi honores suos postponerent et honorem Christi sequendo eum in vita preponerent; hoc enim foret nominis Christi indicium 25 requisitum. Et cum Christus dicit Luce XI°, 23: *Qui non est mecum adversum me est*, vita eorum mundana ostendit patule quod sunt membra dyaboli et discipuli Antichristi. Unde in confirmacionem tocius istius sentencie hoc evangelium tripartitur: primo dicit Christus 30 turbis Judeorum et principibus sacerdotum ut posteriores caveant et non sequantur priores. Nam Christus omni tempore presens divinitus mittit pro suo tempore officarios consonos Trinitati, prophetas quorum vita et longanimitatis potencia consonat prime persone que est Fol. 185^c omnipotens Deus adhuc absconditus | .

The blessed
despise the
rites an their
honour.

Christ sends
1. prophets,

1. A: cum viantes. 2. DE: dum — postponitur deest; ib. D in marg.: Laudem falsam sancti despiciunt. 5. A: suorum deest; ib. AE: multiplices; ib. E in marg.: Sancti in seculo despiciunt exaltacionem suam, multo ergo beati in celo falsas canonizaciones. 8. A: quod frivola. 10. A: despexerit. 13. E: mundi deest. 14. E: attencius deest. 15. A: suum; ib. E al. manu: Christi plus; quam — Christi deest. 15, 16. A: est — Christi deest. 18. A: cum apparatibus. 19. A: Christi deest. 22. BC: qui tunc. 28. A: huius; sentencie deest. 29. D in marg.: Exposicio; evangelium; A in marg.: 1. 29, 30. A: dicit Jesus turbis christianorum; E; christianorum. 33, 34. A: quorum loquela; E: vita loquebatur et longanimiter. Fortasse legendum: quorum vita, loquela et longanimitatis potencia.

17. Matth. XI, 6.

secundo membra sapientiae correspondentia ad sapientiam
 Dei Patris qui veritates praesentem tam temporales quam
 eternas annuntians et tercia membra ad eos scribas corre-
 spondentia ad Spiritum sanctum, id est facta priora memoriae
 fructuose commendant. Sic enim secundum omnes Deus
 Trinitas est intellectus eterniter se sapiens et actus
 memorans; sed membra Antichristi addunt contra istam
 Trinitatem quadruplicatam dyaboli. cum occidunt ex-
 tinguenso corporalem potentiam eis subiectam, crucifigunt
 deformiter contra mediam personam que est *speciosus* 10
forma pro filiis hominum. Et tercio flagellabunt contra
 amorem Spiritus Sancti non ubique sed in synagogis
 sathanae. Sed Spiritus Sanctus immediate desponsavit
 sibi sanctam ecclesiam, et hinc articulus de ecclesia
 sancta catholica immediate ponitur post fidem Spiritus 15
 Sancti. Et patet quomodo in tercio signo magi Pharaonis
 detecerant aggravantes peccatum ex ypocrisi sanctitatis
 loci. Sed quarto superaddunt peccatum finalis impeni-
 tencie super quo non quiescit Deus punire perpetuo.
Persequimini, inquit, de civitate in civitatem. Illa est 20
 enim completa crudelitas; persequi enim est perfecte
 sequi, sicut Aristoteles dicit *hominum esse perfectum*
accidens, persequuntur enim non solum in loco unico
 existentes, sed villatum secundum doctrinam Domini
 existentes; et sicut persequuntur sanctos usque ad mortem, 25
 sic faciunt in animo amaro usque ad mortem. Ideo
 sequentes scriptura more suo dicit: *Persequimini de*
ciuitate non nunc, sed de tempore vobis apto, et sic
usque in fine eterne, quia usque in finem persequimini.
 Quibus magis scilicet quibus arguitur quod, si omnia 30
 ista verba de presentibus sunt, tunc sunt modo et non est
 necessitas arguere de aliis deliramentis non sunt digne
 etiam de presentibus et arguari subtilissime logice scripture
 verba quae arguunt a reprobandis. Factum autem
 est quod patet in croniceis de Stephano et Paulo 35
 et de Timotheo et Onesimo.

1. A: correspondentes. 2. A: presentes
 3. A: presentibus. 4. F: commendat; 15. A: in
 16. A: adiectam. 17. A: adiectam. 18. A: adiectam.
 19. A: adiectam. 20. A: adiectam. 21. A: adiectam.
 22. A: magis Aristoteles. 23. A: adiectam.
 24. A: adiectam. 25. A: adiectam. 26. A: adiectam.
 27. A: adiectam. 28. A: adiectam. 29. A: adiectam.

De ecclesia pag. 3. 10. 20. Mart.
 21. Aristoteles 223 a. 3. 1.

In secunda parte huius evangelii narratur causa finalis
atque bonificans propter quam ista peccata eveniunt:
Nichil enim fit boni vel mali nisi habeat causam bonam,
cum aliter nullum peccatum potest fieri nisi prosit et
5 per consequens nisi sit bonum bonitate sua secunda.
Ista, inquit, persecutio iustorum fit propter hanc causam,
ut veniat super generacionem istam omnis vindicta san-
guinis iusti qui effusus est super terram glorioso martyrio
a sanguine Abel iusti qui occisus est a fratre suo Caym
10 (ut patet Genesis IV°) usque ad sanguinem martyrizati
novissimi. Vindicta capta de istis a Domino est per
se iusta et occisiones illas bonificans; nec posset Deus
peccatum tale sinere, nisi de ipso vindictam caperet,
et ista vindicta cum sit pena a iusto Deo inflicta, est
15 omnimode per se iusta. Ideo Christus testatur penam
hanc sub hiis verbis: *Amen, Amen dico vobis, venient*
hec omnia super generacionem istam. Et intelligit per
generacionem illam genus maledictum a Caym primogenito
Adam usque ad homicidam novissimum prescitorum.
20 Nam generacio hec reproba commiscetur cum sanctis
martyribus et in Dei noticia magna differentia distinguitur.

Why God
allows
persecution.

This generation
means the
reprobate of all
time.

Sed dubitant quidam quomodo hec generacio patitur
effusionem sanguinis iustorum, tum quia hec generacio
non est, cum multe eius persone deficiunt, tum etiam
25 quia sanguis occisorum non venit aliquallyter super eos.

How the
righteous blood
comes upon
them.

Sed pro ista instancia notandum quod sanguis est
persona nature corporee iustorum et idem secundum
subiectum cum vindicta divina capta pro illo sanguine.
Cum enim sanguis talis iniuste effunditur, rationabiliter
30 eius vindicta ad occisores extenditur. Sed secundo sup-
posito quod Abel sit secundogenitus ipsius Adam, et
iustus ex testimonio Veritatis de Zacharia filio Barachie
est opinabile apud multos. Jeronymus autem et Rabanus
videntur sentire quod iste Zacharias fuit filius Yoyade
35 (de quo II° Paralipomenon XXIV°), qui secundum sensum
misticum dicitur Barachias, id est, benedictus Domini, ut

1. A in marg.: B; D in marg.: Secunda pars. 4. DE: aliter deest.
4, 5. A: potest fieri nec possit et per. 7. A: illam omnis. 11. Codd.:
novissimo. 11, 12. A: per se causans. 12. A: possit. 14. A: illa
vindicta. 15. A: omnino. 22. A in marg.: Dubium primum. 23. E:
in effusionem. 26. A in marg.: Responsio. 27. E: per se nature.
29. A: Quoniam enim. 33. A in marg.: Jeronymus. Zacharius filius
Barachie fuit secundum Jeronymum et Rabanum filius Joiade, de quo
II° Paral. XXIV. 34—36. E: fuit — Barachias deest.

7. Vulgate: *ut veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus
est super terram a sanguine Abel iusti usque ad sanguinem
Zachariae.* 33. Opus Imperfectum in Matthaeum Hom. XLVI.

Opinions as to
who Zacharias
was.

patet ex sanctitate vite sue. Sic enim Baptista dicitur Helias non personaliter sed misterialiter. et ad conformem sensum potest intelligi Zacharias novissimus martyrizatus, cum Zacharias interpretatur memorans Deum. qui habet multos patres priores quorum quilibet fuit a Domino benedictus. et sic intelligi potest duplex generacio includens totum tempus duplicis testamenti.

Fol.
185^a

Unde ad signandum quod Christus loquitur misterialiter vocat Voyadam Barachiam. de quo probabilius et textui consonantius potest quilibet martyr sed precipue novissimus dici congrue Zacharias. Unde difficile videtur impugnare sensum Origenis tenentis quod dictus Zacharias fuit pater Baptiste. qui idem sic martyrizatur. quoniam aptavit matri Domini post eius nativitatem in templo locum virginibus deputatum. Martyr autem novissimus occisus est inter templum et altare. dum pro defensione legis veteris tamquam templi et legis nove ut altaris capiti martyrium: et utroque Christus demonstrat ipsum genus successivum. cuius quilibet individuum est in aliqua parte mundi temporis videntium.

20

Sed duplex ponitur pena peccati. prima que essentialiter ipsum peccatum consequitur. sicut passio ad subiectum: et sic impossibile est penam et peccatum eius aliquo intervallo temporis separari. cum omni peccanti Deus penam ordinat et de tanto ipsum reprobet. quod est pena. Secunda autem pena temporaliter consequitur ad peccatum. sicut patet de pena sensus quam Deus infligit tam vivantibus quam dampnatis: carere autem titulo acceptationis divine videtur communiter pena dampni.

30

In tertia autem parte huius evangelii excusatur Deus et accusatur hoc genus reprobum. cum secundum infamem scripturam Ierosalem dicitur hunc martyres occidisse: et ad denotandum totum hoc facinus signum a sacerdotibus signanter geminatur civitas Ierosalem que fuit habitacio

35

... et per hoc ostenditur quod Deus non excusatur a peccato. sed quod peccatum est in eis. et quod Deus non excusatur a peccato. sed quod peccatum est in eis. et quod Deus non excusatur a peccato. sed quod peccatum est in eis.

In Vultu Ierosalem. Ierosalem. que vocas prophetas et lapidas eos. per ad id est. Ierosalem. que vocas prophetas et lapidas eos. per ad id est. Ierosalem. que vocas prophetas et lapidas eos.

sacerdotum, qui occiderunt caput martyrum dominum
 Jesum Christum; nec occisione mentali vel lapidacione
 vocali sed in facto perficiunt homicidium illorum quos
 Deus ideo illis misit. Verumptamen generacio hec reproba
 5 et specialiter Jerusalem sepe fuit sub alis Domini tenere
 congregata, sed evolando ex propria malicia submisit
 se rapine accipitris nolens in proteccionem Dei permanere;
 non sic intelligendo quod hec generacio fuit tantum How God's will
is disobeyed.
 divine voluntati contraria, sic quod Deus voluit congre-
 10 gacionem huiusmodi et non fuit, cum omnia quecun-
 que voluit Dominus fecit in celo et in terra. Sed frequenter
 Dominus voluit istos reprobos congregare, et sic fuit
 secundum presentem iusticiam, sed deficiente perse-
 verancia tociens noluerunt, ideo relinquetur Jerusalem
 15 deserta quadragesimo secundo anno post mortem Domini
 Tito et Vespasiano obsidentibus et destruentibus civi-
 tatem. Nec debent despicere istam matrem que tam
 secundum divinitatem quam secundum humanitatem ex
 tanta gracia sic fovet pullos istos, licet ex cecitate peccati
 20 hanc matris sue focionem teneram nunc non noscant;
 veniet autem tempus in quo noscentes Christi gratam
 absenciam et suam ingratissimam accionem ad Dominum
 convertentur. Ideo Christus alloquitur generacionem hanc
 reprobam quod non videbit ipsum amodo postquam
 25 eum occiderint, donec dicant: *Benedictus qui venit in
 nomine Domini.* Quod erit apparentibus signis finalis
 iudicii; tunc enim Iudei aliqui convertentur qui licet
 sint de generacione corporali reproba, tamen sunt de
 generacione iustorum cum eis commixta; oportet enim has
 30 generaciones aliter quam secundum carnem distinguere.

Sed dubitatur quomodo Christus multociens voluit Doubts how
Christ can have
willed anything
often, since His
will is eternal.
 filios Jerusalem in gracia congregari, cum habuit volun-
 tatem eternam, non interpolatim divinitus et voluntatem
 temporalem perpetuam humanitus; et in talibus multo-
 35 ciens fit replicacio, ut nullociens Deus Pater creavit
 mundum vel ad intra produxit Filium. Et licet quibus-
 dam videatur quod Christus interpolavit voliciones tales

7. A: accipientis; ib. A: Domini. 10. DE: fuerit. 11. A in marg.:
 Vide Sermonem XLVIII in fine. 15. A: XL anno. 16. A: Vaspasiano;
 E: Vaspesiano. 28. A: carnali; ib. A: tunc sunt. 29. DE: cum eis
 deest. 30. DE: aliter quam deest. 31. DE in marg.: Dubium; A in
 marg.: Dubium secundum; D in marg. inf.: Si voluntas Dei interpellatur
 divinitus aut humanitus. 32. E: habuerit. 35. A: ut deest. 36. A in
 marg.: Responsio.

25. *Non me videbitis amodo, donec dicatis: Benedictus . . .*

opere et alia in quiete, quod Petrus miles Christi egregius det suis sequacibus audaciam ponendi animam suam pro ovibus gregis Christi Joh. XV°. Nam secundum evangelium maiorem caritatem nemo habet nisi ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Et tota ista sententia ac longe plurior intelligitur in isto verbo dicto Petro: *Sequere me.*

2 Christ
teaches Peter to
throw off
needless cares

Secundo principaliter instruit hoc evangelium Petrum et omnes sequaces suos quomodo excucient a se curam superfluum atque illicitam. *Conversus, inquit, Petrus vidit Evangelistam* quem quia Jesus graciosè dilexerat, non ex suis meritis, vocat se ipsum ut assolet discipulum) quem diligebat Jesus qui sequebatur eum incessu pedum ut Petrus; qui secundo recubuit in cena super pectus Domini et motus a Petro ut quereretur quis eum traderet et sic totum hoc est pendulum et mira pertinencia insertum. *Hunc ergo cum vidisset Petrus* corporaliter sequentem dixit, *Jesu Domine, quid eveniet de isto?* Numquid erit mihi socius in passione, sicut fuit socius in electione? cognoscens enim propriam fragilitatem ex negacione priori voluit habere socium et adiutorem revelantem Sed dicit ei Jesus: *Volo hunc evangelistam contemplativos tam in via quam in patria hgerantem sic manere in quiete viantem, donec veniam prope mortem suam cum meis discipulis predicens sibi: quod proxima die dominica resolutus in mortem inpenalem veniet ad plenam beatitudinem fruens cum fratribus suis obiecto beatifico quod dilexit. Et patet veritas huius in termino vite sue. Unde Christus notans peccatum Petri ex questione inutili huius noticie, licet Petrus habuerit quandam affectionem cecam et improvidam de Johanne Quid, inquit, ad te? Tu me sequere, quasi diceret. Noticia huius est tibi impertinens cum non debes addiscere nisi illud quod promovet ad sequelam meam. Et hic nota quod Evangelista vocat eum duplici nomine pertinenter, primo*

Fol.
186^b

2 A suis deest 3 DE Joh XV° deest 5 DE quis deest.
6 A nullo 7 A in marg B 8 D in marg - Secunda pars Sequi
Christum est in simplex et necessarium, b A omnis seque les 10 A:
quis deest, b A generose Hic locus huius dubia corruptus est. 15 A:
et si deest 17 DE Domine deest 18 A d. isto Evangelista
18 19 A in in electione 22 A contemplativum 25 Df. pe-
nalem 27, 28 A in chronica vite 29 A habuit 32 A cum
nichil debes

17. Vulgate: Domine, hic autem quid? 23. Cf. Legendam
Auream Jacobi de Voragine quot. by Arnold l. c., pag. 320.

ad Dei honorificenciam declarandam vocat eum *discipulum quem diligebat Jesus*; secundo ad Petri stulticiam deprimendam vocat eum illum discipulum *qui recubuit in cena super pectus Domini*. Et dixit ad excitacionem
5 Petri: *Domine, quis est qui tradet te?* Sicut enim tam Petrus quam iste discipulus desideravit tunc inaniter noticiam Scariothis, sic Petrus in proposito desideravit noticiam ordinacionis Domini de Johanne. Multa enim
10 expedit viatoribus ignorare, ut sicut Petrus potuit ex
priori noticia Scariothis culpabiliter insiluisse in ipsum, sic potuit ex ista secunda noticia habuisse ad Evangelistam despeccionem, remurmuracionem vel contemptum. Unde ad declaracionem verborum Domini in hac parte narrat Evangelista quomodo sermo iste erroneus
15 exiit inter fratres quod Evangelista non debet mori. Hoc tamen non recte capitur ex verbis Domini, cum non dixit ei *Jesus quod nullo tempore moritur, sed dixit ei: Sic volo eum manere donec veniam, quid ad te?* et cum hoc stat quod suo tempore moriatur, ut patet de
20 sensu exposito.

It is well for us to be ignorant of many things.

Tercio principaliter notat evangelium tripliciter nomen confirmacionis sue sentencie: *Hic, inquit, est discipulus ille qui testimonium perhibet de hiis et scripsit hec*. Fuit enim Evangelista propheta sapiens et scriba, nec potuit
25 eum Deus sic elegisse, dilexisse et iuvisse, nisi in illo testimonia hominum valuissent, cum non potuit cum istis paribus fuisse in isto testimonio testis mendax, cum Deus locutus est in illo ut fide credimus. Et Evangelista habens tam testimonium credibile seu sensibile
30 quam impressam noticiam propheticam dicit audacter pro se et pro aliis fidelibus: *Et scimus quia verum est testimonium eius*. Si enim secundum legem Dei debet acceptari testimonium duorum vel trium hominum tamquam verum, quanto magis in tanto Evangelista testi-
35 monium Trinitatis? Et quod trinitas sic loquatur in ipso debemus ex fide capere sine fluctuacione vel argumenta-

Trustworthiness of the record.

1—3. A: declarandum deprimendum. 1. A: eum deest; ib. A in marg.: 1. 2. A in marg.: 2. 4. A: pectus eius. 6. A: iste Evangelista desiderant. 7. DE: Scarioth. 10. E in marg.: Multa expedit viatoribus ignorare. 13—15. A: in hac exiit inter fratres quod Evangelista quomodo iste sermo erroneus exiit inter. 21. A: tercium nomen; ib. A in marg.: C; D in marg.: Tercia pars. 21, 25. A: potuit Deus ipsum. 25. A: dilexisse meruisse. 25, 26. A: nisi mille hominum testimonia valuisset quoniam. 29. A: credibile seu deest. 30. D: impressam. 31. DE: et aliis; ib. A: quod scimus. 31, 32. A: verum testimonium; eius deest. 32. DE: Dei deest.

cione et omnes argucias infidelium tamquam inertes et stolidas deridere.

Priests waste
their time
1. in vain
learning,
2. in common
conversation,
3. in worldly
endowment.
4. Uselessness
of logic, natural
philosophy and
mathematics.
Still worse is
study of law,
Sed dubitatur circa hoc evangelium que occupaciones
sunt impertinentes pastoribus sub dicatione Christi viantibus.
Nec dubium quin contingit tripliciter esse occupacionem 5
superfluam pastorum huiusmodi: primo in mentali consi-
deracione, secundo in vulgari conversacione et tercio
in mundiali dotacione. Quoad primum certum est quod
quecunque noticia que non promovet ad sequelam Christi
est prelati impertinens et inepta, ideo debent dare 10
totam sollicitudinem suam, ut cognoscant vitam et
doctrinam ac gesta Christi in evangelio explicata. Quid
(inquam) valet ad sequelam Christi consideracio sollicita
logicorum? Quid valet ad eam noticia laboriosa naturalium
philosophorum aut quid valet tercio ad ipsam sequelam 15
demonstracio nota mathematicorum? Revera si prosint
ad ipsam sequelam complendam, sicut prosunt noticie
veritatum cunctarum, hoc est, per accidens; nec excu-
santur discentes ex desidia et obmissione stulta plus
utilis. Cum enim tota occupacio peregrinacionis humane 20
sit parva et mutuo se impediens, cum sit parva, patet quod
quilibet christianus et specialiter prelatus debet optimum
eligere et pertinentissimum suo officio ad beatitudinem
acquirendum; ne forte tali occupanti se circa noticias
minus utiles dicat Veritas: *Quid ad te? Tu me sequere.* 25
Verum tamen occupatus in talibus pro magna parte sui
temporis non debet omnimode desperare sed vel argucias
infidelium et arrogancias dissipare vel convertendo ad
confirmacionem sui evangelii et vie morum totum suum
studium prius superfluum ad edificacionem ecclesie pre- 30
parare. Et quanto magis | arguendi sunt clerici qui
dant totam operam studii ad discendum traditiones
hominum, ut vocatas leges pape, cesaris sive regis. Ipsi
enim eclipsant, diminuunt vel tardant evangelium quod
si raro prosunt, hoc est, per accidens, per se nocent. 35
Ideo talibus pertinenter dicit Dominus: *Quid ad te istorum*

1. A: et argucione. 3. AD in marg.: Dubium: A in marg.: Occu-
pacio superflua tripliciter. 4. A: condicione. 5. D in marg.: Occu-
pacio superflua sacerdotum. Mentalis occupacio. 6. A: dicatione: ib.
A in marg. 7. A: C in marg.: Noticia que contingit non promovens ad
Christi sequelam est in prelati impertinens. 8. A: et gesta in. 9. A:
laboriosa: ib. D in marg.: Magistri et studentes notici. 10. A: nota
deest. 11. A: prosunt ad studium. 12. DE: sed A: possunt. 13. A:
clericus. 14. DE: cum sit parva deest. 15. DE: acquirendum: E: acqui-
rendum. 16. A: omnino. 17. A: vel arrogamentum. 18. DE: sui
deest. 19. A: proprie cesaris: DE: cesaris sui. 20. A: hoc est deest.

noticia? Licet enim Deus ex omnisciencia sua cognoscat singulas veritates, tamen parva et remissa apprehensio viatoris ad magnam sui utilitatem ignorat plurima, cum multa nephanda noscendo ex pronitate sua aut operatur
5 aut perpetrabit facinus vel obmittet quod foret pertinens ad complecionem sui officii pro edificanda ecclesia et beatitudine acquirenda. Deus autem ex immensitate sue sciencie et impeccabilitate sue noticie cognoscit omnia, sicut beati cognoscent in patria. Et idem est iudicium
10 de vana curiositate theologorum, quorum hii attendunt ad genealogias inutiles, hii ad cronicas et fabulas impertinentes et hii ad subtilitates argumentorum superfluas; ex quibus tardatur fructus sequendi Christum. Ideo cuilibet tali dicendum est: *Quid ad te*, ut melius
15 sequaris salutem. Et sic prima culpabilitas viatorum est in mentali consideracione.

as are the
useless
refinements of
theologians.

Sed secunda (ut dictum est) prorumpit ex affectu coniuncto intellectui in vulgari conversacione. Invenies quidem vocatos presbyteros omni genere scurrilitatis et
20 immundicie conversantes, sicut patet ex tribus: primo in hoc quod sunt magis callidi inter omnes mercatores et istud officium secundum Crisostomum non potest eciam a laicis inculpabiliter exerceri; secundo in hoc quod omni genere secularis officii in domibus regum et aliorum
25 mundialium occupantur. Et certum est quod nec in hoc secuntur Christum qui non potuit taliter occupari, nec est tanta capacitas in eis quin distrahit a ministerio quod debent secundum statum suum Deo impendere. Ideo a quolibet tali querit Christus: *Quid ad te* talis
30 occupacio ut me sequaris apercius, et cum non subest excusacio non superest nisi apostatarum dampnacio. Et tercio in hoc quod in rebus bellicis sunt consiliarii et (ut pretendunt) duces bellancium ordinarii ac tercio ex
35 actus nefarii. Numquid tales non sunt irregulares, cum ante suscepcionem ordinis solus consensus irregularitatem

Evil
conversation of
priests,

as merchants,

as secular
officers,

as warriors.

1. A: enim Deus deest. 4. DE: suam ad operam vel. 7. A: ex deest. 8, 9. A: impeccabilitate — sicut deest. 9. DE: cognoscunt. 10. A in marg.: Contra curiosos theologos; D in marg.: Theologi. 15. D in marg.: Consideracio. Secundum; A in marg.: 2. 18, 19. A: Juvenes quidem. 20. D in marg.: 1. 21. A: et illud; DE: istud eciam. 22. A: secundum Anselmum; ib. A: non posset. 23. D in marg.: 2. 25. A: quod deest. 26. A: eciam taliter. 28. DE: intendere. 30. A: apercius deest; ib. A: non subest. 31. A: Et secundo; ib. D in marg.: 3. 35. A: non deest; ib. D in marg.: Irregularitas sacerdotum. 36. A: solus deest.

induceret? Certum est quod quicquid ministraverint ecclesie, est irregulare nocens illis atque ecclesie, cum a Christo vel apostolis non habent exemplum, ut ipsos sequendo taliter operentur. Igitur ve talibus clericis qui practice didicerunt talia, cum non habent excusacionem 5 Christo acceptam, dum querit: *Quid ad te?* Cum in hoc implicas quod sim tui similis scandalizas me. Et patet exemplariter quomodo in irregulari conversacione occupaciones clericorum sunt apud iudicem primum dampnabiles. 10

3. Priests' desire of dominion.

Christ showed favour to lay rulers.

Et quoad tercium patet quod nemo est plus prelati siciens seculare dominium, cum frustrati per patrem suum a ministerio quietante circumpalpitant quomodo in peregrino officio placeant patri mendacii. Nec solum iudicandi sunt tales clerici sed domini se- 15 culares ex consensu sui actus nepharii. Christus enim (ut dictum est) fuit gratissimus statui secularium dominorum, primo in hoc quod dans illis potestatem ad castigandum effrenes in sua ecclesia elegit nasci in tempore huius altissime potestatis, secundo in hoc quod 20 conversans in terra non habuit vel domum propriam diminuens cesaream potestatem, et tercio in hoc quod nedum sentenciavit debitum dari cesari, verum eciam reddidit sibi tributum pro se et sua familia. Sed post tot gratitudines domini seculares nimis ingrate deor- 25 dinarunt Christi milites ordinacioni sue contrarie, cum ubi Christus ordinavit primicerios suos debere esse plus pauperes pro complecione sue milicie non habere divicias a sequela Domini retardantes, isti ex cautela dyaboli onerant ipsos nimis monstruose cum mundi diviciis. 30 Ideo sicut necessario deficit spiritualis milicia, sic oportet quod corporalis milicia deficiat. Non sic autem beatus Evangelista qui licet fuit papa et episcopus exercitus Christi precipuus, tam potens dominare quiete fugit dominacionem huiusmodi ut venenum; nam silvestres 35 frondes mutavit in aurum et littoria saxa | in gemmas Fol. 186^a non pro usu proprio sed ad mentes cupidas saciandum

4. A: sequentes. 6. D: a Christo. 7. DE: implicans. 8. E: quomodo deest; D: quomodo in marg. added. 9. D: quod occupaciones; ib. A: clericorum deest. 10. D in marg.: 3. Dotacio. 11. DE: in deest. 16. D in marg.: Christus statui seculari gratissimus. 19. A: sua deest. 23. E: tributum dari. 27. A: pronuncios suos; ib. D in marg.: Seculares Christo rependunt ingratitude. 30. A: onerant. 31. A: specialis. 32. A: deficiat, deficiat. 33. A in marg.: Johannes Evangelista fuit papa. 34. DE: causam potens; ib. DE: aufugit. 35. 36. DE: silurens frondes.

ac contemptum talium declarandum. Ideo (ut sepe prenosticatum est) necesse est ut regna in se divisa ad sui internicionem ex tali stulticia desolentur.

Nec valet vecordans excusacio Antichristi qua dicitur
 5 quod non licet dominis temporalibus ordinacionem iam
 currentem corrigere et ad ordinacionem Christi huic
 contrariam exercitum suum reducere, tum quia multi
 sunt sancti patres qui secundum talem ordinacionem
 Christi exercitus triumpharunt, tum eciam quia hostes
 10 nimis multi contra acceptantes ordinacionem talem in-
 surgerent. Quoad primum patet a tempore quo intro-
 ducta est talis exercitus Christi reversancia, decrevit
 sua milicia, et tales pugiles qui deordinacioni tali con-
 senserant graviter peccaverunt. Nec sunt in hoc sequendi
 15 sed in huiusmodi penitencia et satisfaccione pro re-
 pugnantia legi Christi. Ideo solum ipse vel alii sub
 racione qua secuntur ipsum a fidelibus sunt notandi.

Lay rulers
 bound to
 correct abuses
 in the church.

Ideo absit a fidelibus ista blasphemia, ut dimissa
 Christi conversacione atque doctrina intendatur vite et
 20 verbis ducis errabilis. Sic enim blasphemant fratres
 quod religio sua sit prestancior quam communis religio
 christiana, sed ex fide ut patronus est pocior, milicia
 sua triumphans est gloriosior et regula qua regitur est
 perfeccior. Et quoad secundum obiectum concedi debet
 25 quod hoc temptans pro parte Christi habebit plurimos
 adversantes, quia non solum Antichristum et omnes
 eius discipulos sed ipsum dyabolum et omnes suos
 angelos qui summe odiunt quod Christi ordinacio stet
 in terris. Sed consolacio virtuosii agonizantis circa dif-
 30 ficile non debet vecorditer ex isto deficere, tum quia
 Christus et tota sua familia que est priori prestancior
 fortificat pugnantes pro causa sua et beatifice coronat
 in ipsa mortuos. Sed de quanto hec causa extollitur,
 de tanto exercitus dyaboli superatur; et ad pugnandum
 35 in hac causa Christus armavit suos milites dando eis
 temporale dominium conquisitum.

Christ the true
 guide to follow.

2. A: pronosticatum; ib. A: sic in. 3. DE: interfeccionem; interempcionem in marg. 4. A: vecordans deest; ib. D in marg.: Nota. 8. DE: sunt qui deest; ib. AD in marg.: 1. 9. AD in marg.: 2; D: Dotacionis defensio. 10. DE: attemptantes. 11, 12. A: introductus 12. A: reversancia deest. 15. DE: modi deest. 15, 16. DE: et repugnantia legis. 20. A in marg.: Contra fratres; D in marg.: Nota. 21. DE: omnis religio sit. 22. A: patronus deest; ut sequitur lacuna. Hic locus corruptus esse videtur. Reccius sic habebitur: sed ex fide credimus quod ut 24. D in marg.: Ad secundum. 27. E: eius — suos deest. 28. A: cum summe. 33. A: quanto hoc. 34. E: et deest. 35. A: animavit.

SERMO IV.

Angelus Domini apparuit in somnis Joseph. Matth. II°, 13.

Martyrdom of
the Innocents.

Hoc evangelium narrat de triplici martyrio, scilicet de cetu Innocencium occisorum pro Christo qui omnes sunt unus martyr in effectu, licet non voluntate nobis 5 notorie explicita. Et dividitur in tres partes: primo narratur quomodo post communicationem trium magorum cum Herode angelus Domini apparuit in sompnis patri Domini putativo, mandans quod surgeret et acciperet puerum Jesum cum matre eius et fugeret in Egiptum, 10 quod ibi maneret cum matre et puero quousque habuerit aliud responsum angelicum. Et causa subditur, quia Herodes est quesiturus puerum propter suspicionem ablacionis regalie Judee (ut regnet securius) occidendum, quia secundum Apostolum I. Tim. VI°, 10 *radix omnium 15 malorum est cupiditas.*

God's warning
to Joseph.

Pro ista parte notandum quod ista premunicio fuit facta ordinate Joseph; sicut enim natura successive progreditur subitas mutaciones odiens, sic Deus successive instruit Spiritu Sancto ductos quantum protunc eis 20 expedit, ut habeant evidenciam ad continue sperandum in Deo et pulsando eum precibus et filiali timore debite serviendum. Aliter enim humana fragilitas habens nimis multorum noticiam modo primi apostate superbiret. Et hec ratio quare paulative in pendulo ostenditur Joseph 25 quid faciet pro futuro.

Form of the
appearance.

Secundo notandum quod dicta apparicio signanter facta est virtuti ymaginative grossi viri sed devoti, cum nec tunc fuit elevatus secundum partem superiorem anime ut prophete, nec omnino agrestis, ut parentes 30 Sampsonis et pastores quibus angelus apparuit in forma hominis visione oculi corporalis.

What was
revealed.

Tercio notandum quod sicut Deus instruxit Joseph et alios filios suos carissimos non in difficultatibus extraneis

1. A in marg.: Sermo IV; D in marg.: Innocentum(!); E in marg.: De Innocentibus. 2. E: somniis. 3. A: de deest; ib. Codd.: Innocentum. 4. A: in effectu licet deest; ib. A: nobis deest. 5. E: notorie; ib. A in marg.: A. 6. E: communicationem trium et in marg. 7. E: somniis. 8. A: asportaret puerum. 9. 10. A: eius — matre deest. 11. E: puerum occidendo. 12. A: quoniam secundum. 13. A in marg.: 1. 14. D: subditas. 15. D in marg.: Quare Deus abscondit secreta. 16. D: vel habeat. 17. DE: in Domino. 18. A: in pendulo deest. 19. A in marg.: 2; D in marg.: Apparicio quomodo fit. 20. A: non tunc. 21. D: corporali. 22. A in marg.: 3; ib. A: instruit.

1. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold I, 327—331. 18. Cf. Serm. Part. I. Serm. XXVIII, pag. 191.

sed in veritatibus pertinentibus ad salutem, sic fidelis theologus non debet discutere de gradibus sompniorum et aliis sibi impertinentibus ad sequendum Christum (ut dictum est sermone proximo). Certum est tamen
 5 quod de ista visione ymaginaria fuit Joseph verus propheta tam illuminatus intellectu quam accensus affectu.

Ideo in secunda parte huius evangelii narratur quomodo Joseph consurgens cum Maria et puero accepit eos, ut probabiliter creditur eadem nocte, et secessit in Egyptum
 10 usque ad obitum Herodis, quia expectatio iustorum de persecucione finitur leticia vel in via vel saltem in
 Fol. 187^a patria vel utrobique. Licet enim Deus necessitat | ad omnia futura in suo ordine sic quod impossibile est quicquam illius ordinis pretermitti et specialiter de
 15 Christo et suis parentibus, tamen eque necessitat quod uxor et proles subdantur marito tam in ratione meriti quam exempli; nec non oportet quod maritus sexu dignior se exercitet in humana prudencia et preparanter acceleret dando exemplum aliis ad augendum ecclesie merita, cum
 20 Deus movet creaturas suas ac si spiritus prime vite moveret immediate sensibiliter et insensibiliter cuncta corpora. In omnibus enim corporibus sensibilibus est corpus subtile vocatum spiritus; et sicut nutrix ducit puerum, licet sibi appareat ex se motus, sic divina sa-
 25 piencia ducit suos filios ac alios agitat ad regimen ecclesie, ut sint digni; et sic impossibile fuit Herodem Christum infantem occidere, cum tam obmissio persecutorum quam fuga invasorum erant a divina sapientia limitata. Sed notant cronicantes de genealogia Herodis multipliciter, sed
 30 dimisso isto tamquam prophano satis est evangelico notare quomodo tres erant Herodes, ut notatur in hiis versibus:

Ascalonita necat pueros, Antipa Johannem,
 Agrippa Jacobum, Stephanum cum Symone, Judam.

Flight into
Egypt.

God's
preordenance
does not lessen
man's duty.

3 Herods.

5. DE: imaginacionis; ib. E in marg.: Nota. 7. A in marg.: B; D in marg.: Secunda pars. 11. DE: persecutore; ib. E: finitiva. 12. A: utrisque; ib. A in marg.: Nota de necessitate. 13. A: in servo. 15. A: de proximo. 17. A: nec non et quod; E: oportet; ib. A: sexus. 18. AD: acceleret deest; E: acceleret in marg.: additum; ib. A: augendi. 20. DE: primo; ib. E: vice. 22. A: corpora deest; ib. A: corporibus deest; ib. E: corporeis sensibus. 25. A: ac gilat alios. 26. A: Christum deest; ib. A in marg.: Nota. 27. A: periculorum. 28. A: fuerant in; E: erant divina; ib. D: limitanda. 33. E: Agrippa Jacobum, claudens in carcere Petrum, Johannem, Jacobum, Stephanum cum Symone Judam. In Sermonibus Mixtis et Parte IV, Sermone XVII hii versus ut supra habentur; ib. D: Johannem Jacobum; ib. A in marg.: Tres erant Herodes; D in marg.: Herodes; E in marg.: Tres Herodes; A in marg.: Versus.

32. Cf. Serm. Mixti XXIII. Pars IV, Serm. XVII. Cf. Eulogium Historiarum I, 80 and pref. XI.

Causes of the
flight.

Nec oportet occupare memoriam cum ulteriori genealogia eorum. Causa autem huius fuge Christi erat multiplex, primo (sicut dicit evangelium) ut adimpleretur dictum Domini Osee XI°, 1: *Ex Egypto vocavi filium meum*. Nec obest huic sed consonat quod multe alie erant 5 cause, quia sicut natura utitur eodem organo pro multis officiis, sic Spiritus Sanctus onerat verba scripture multis sentenciis. Dentes enim secundum philosophum formati sunt ad comedendum, ad contraria amovendum et in homine ad loquendum. Fuga enim in Egyptum 10 exemplificat aliis ut se quandoque abscondant tamquam nescii, cum Dominus ita fecit. Et secunda causa datur ut utrique parentes et totum genus hominum exemplatorum meritorie cognoscant quomodo in simili est agendum. 15

Herod's anger.

In tertia vero parte evangelii narratur quomodo Herodes reputans se illum a magis iratus est valde. Finxit enim fallaciter se esse adoraturum regem quem magi coluerant, sic tamen quod ipso adorato reveniant. Illusus quidem per suum dyabolum illudebatur eciam 20 occasione verborum regum istorum, quia sicut necesse est quod *timentibus Deum omnia cooperentur in bonum*, sic necesse est quod omnia apostatantibus cooperentur in malum.

Why two years
were allowed
in killing the
infants.

Fuit autem faciliter provocatus ad iram, quia stупpa 25 que est fex ecclesie faciliter accenditur. Et hinc occidit in Bethleem et in tota patria adiacente omnes pueros de a bimatu et infra, quia illius etatis credidit esse Jesum; nam (ut probabiliter opinatur) Herodes citatus ad Romam cepit iter statim post Epiphaniam, et quia 30 magi non revererant ut mandavit, eo quod instructi ab angelo repatriarunt in mari Tarsensi, cum venerant ad illud mare, fecit naves comburi, iuxta illud Psalm. XLVII°, 8:

1. A: Nec valet. 2. E in marg.: Causa fuge Christi fuit multiplex; D in marg.: Fuga Christi quare fuit. 3. A in marg.: 1. 4. DE: vocabo. 5. in marg. sup.: Sicut natura utitur eodem membro pro multis officiis, sic Spiritus S. onerat verba unius et eiusdem scripture diversis sentenciis. 7. A: Sanctus deest. 8. E in marg.: Officium dencium. 12. DE: facit; ib. DE: tertia; ib. A in marg.: 2. 13. A: utrum ut; ib. E: parentum; ib. A: humanum. 16. A in marg.: C; D in marg.: Tercia pars. 18. DE: Finxit autem; ib. DE: se cum. 21. A: vel occasione. 22. Rectius: diligentibus Deum. 25. D in marg.: Quare aliqui cito in iram incenduntur, qui reprobi sicut stупpa et fex ecclesie cito incenduntur. 26. A: lex ecclesie de levi. 28. E: a (D: ab) binatu. 29. E in marg.: Nota. 32. DE: navi Tarsensi. 33. D: facit; ib. XLVII deest; lacuna.

In spiritu vehementi conteres naves Tarsis. Sed rediens de Roma in fine anni Herodes audiens famam pueri crebrescentem, eo quod nedum adoratus fuit a magis (quod Herodes credidit illusionem eorum fantasticam),
 5 verum eciam presentatus fuit in templo a Symeone et Anna prophetice adoratus (ut dicitur Luce II°). Cum biennium fere transierat, in reditu suo de Roma confirmato regno sibi contra filios suos per Cesarem, tum fecit occidi pueros Bethleemitas, et impleta est pro-
 10 phecia Jeremie prophete XXXI°, 15: *Vox in Rama audita est; que vox fuit ploratus et ululatus multus, et mater fuit Rachel plorans filios suos* et nolens consolationem recipere, quia filii sui non sunt ita feliciter occisi: nam filii Lye erant plurimi, illi qui occide-
 15 bantur de tribu Yuda prope Bethleem, ubi David natus est. Dolebat eciam Rachel in spiritu suo quod bona opera de genere filiorum suorum occisa sunt per consensum occisioni istorum innocencium et Christi. Mater enim generis eiusdem dicitur diu post dolere in
 20 filiis et propter hoc quod peccatum est irremissibile, dicitur ideo consolacionem non accipere. Presciti enim non sunt in perfeccione finali homini deputata; vel conformius ad scripturam Rachel, que interpretatur ovis aut videns Deum, est sancta mater ecclesia que clamat in
 25 excelso, quia sub altari Dei (ut dicit Joh. in Apoc. XXI°). Et illa vox est prior dignitate in ecclesia triumphante.
 Fol. 187^b Secundo est plo | ratus et ululatus multus in ecclesia militante et tercio non vult ecclesia de sic occisis consolationem expetere, quia vidit quod est expeditus quod
 30 filii sui non sint ultra superstites. Et patet ad sensum allegoricum quomodo Christus evadens est spiritus martyris occisi; corpora martyrum in Bethleem occisa sunt martyres de Judea, sed occisi in omnibus fratribus eius sunt martyres qui ubique terrarum sunt occisi pro Christo.
 35 Sed circa hoc evangelium dubitatur si dicti occisi singuli sunt beati, cum a probabili multi eorum sunt

Mystical
meaning of
Rachel's
weeping.

4. D: quod eorum credidit Herodes; E: eorum Herodes. 6. E: prophetice et in marg. 7. Codd.: fecit in reditu. 7, 8. DE: sua; ib. A: De — contra deest. 11. AE: mulier. 12. D: mater naturalis. 14. A: ut plurimum; ib. D in marg.: Rachel. 17. DE: Dolebat autem ecclesia; ib. E in marg. rectius: eciam. 17. A: de genere deest. 18. DE: innocentum. 19. A: enim deest; ib. DE: eiusdem deest. 20. DE: eciam propter; ib. DE: est deest. 21. non; E in marg.: noluit. 22, 23. DE: conformis. 25. A: XXI° deest. 26. DE: Et illa deest; ib. A: est deest; ib. DE: in deest. 30. A: non sunt. 31. DE: quando. 32. A: corpora nostrum. 33, 34. A: de Judea — martyres deest. 35. E in marg.: Dubium; A in marg.: Dubium primum; D in marg.: Dubium utrum omnes occisi pueri sunt sancti; ib. A: dubitatur quomodo; ib. AE: si deest.

Some of the
innocents may
have been slain
before
circumcision.

Yet the church
counts them all
as Saints.

occisi ante diem octavum in quo solum licuit circumcidi
et secundum legem veterem tunc ligantem Judeos gene-
raliter masculus septimo die suo incircumcisis damp-
nabitur. Ideo dicunt multi et magni quod istorum infan-
cium occisorum aliqui sunt sancti de quibus solum canit 5
ecclesia, et aliqui sunt dampnati; sed grave videtur et
presumptuosa diffinicio, primo cum sancta mater ecclesia
indifferenter solemnizat eorum festa et canit multa ex
quibus infertur ipsos martyres fuisse gloriosos. Secundo
cum videtur repugnare divine clemencie quod martyri- 10
zati pro ipso dampnentur propter facinus unius infidelis,
ubi nec ipsi nec parentes eorum habent potenciam
circumcidi; nam peccatum Herodis non tantum innocuit
aliis qui nichil pro Christo sunt passi; et tercio quia
Deo fuisset facile ipsos flamine baptizare; nec est in- 15
credibile sed pium quod sic fecit cum suis coetaneis
taliter pro ipso passis. Ergo nimis levis foret presumpcio
non habenti ad hoc revelacionem dampnacionem talium
diffinire; nam ante legem circumcisionis datam Abrahe
et post fuerunt in lege veteri incircumcisi corporaliter 20
sed non spiritualiter et salvati, sicut multi erant baptizati
baptismo flaminis in lege gracie et sic salvati, licet non
fuerunt flamine baptizati, ut patet de multis martyribus.
Quare ergo non potuit sic esse de circumcisione non
adeo obligante paucam gentem Judaicam et non feminas 25
parvo tempore obligavit sed longe extensius et striccius
quoad tempus et pene inferenciam de baptismo?

Si ergo Jeremias et Baptista sanctificati fuerunt in
utero, quid obesset quod Deus sanctificasset infantes
pro ipso tam penaliter patientes et pro illa morula 30
illuminasset eos ad voluntarie paciendum? Nec est faciliter
fingendum quibus viantibus pena talis primo prodesset;
ideo videtur mihi probabile quod cuncti innocentes sic
occisi pro Christo sive infra septem dies sive seniores
citra biennium sunt salvati. De gradu autem meriti non 35
licet nobis ignaris discutere sed partem que videtur
nobis plus rationabilis probabiliter opinari.

Spiritual and
bodily
circumcision.

Et quantum ad legem de circumcisione, patet quod
debet intelligi de circumcisione spirituali quod est homini

3. E: die summo. 4. A: illorum; ib. A in marg.: Opinio multorum.
6. E: alii. 7. A in marg.: 1. 8. A: tam multa. 9. A in marg.: 2.
13. E in marg. correxerit: circumcidendi; ib. DE: nondum nocuit. 14. DE:
qui nec; ib. A in marg.: 3. 21. A: non deest; ib. E: sunt multi; ib.
E: erant deest. 22. A in marg.: Baptismus multiplex; ib. A: gracia.
26. A: sed est; ib. A: et striccius; E: et firmitus. 30. D: finaliter.
33. A in marg.: Opinio Johannis. 35. DE: non est. 38. E in marg.: Nota.

necessaria nunc et semper; circumcisio autem corporalis
 est necessaria pro suo tempore concurrentibus paribus
 Deo notis. Sic enim glosamus striccius dictum Christi
 Joh. III°, 3: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu*
 5 *Sancto, non potest intrare in regnum Dei.* Vana est ergo
 sollicitudo qua curiosi superflue machinantur qui salvantur
 et qui dampnantur. Satis quidem est quod teneamus nos
 in limitibus scripturarum. Sed dubium est utrum homo
 debet sollicitare se ad fugiendum vel resistendum con-
 10 trariis, et videtur quod non, quia quomodocunque fecerit
 Deus necessitat vel disponit pro optimo sibi, ergo debet
 Deo committi humiliter tota ordinacio cursus seculi.
 In oppositum tamen est factum Christi qui per parentes
 aufugit in Egyptum et abscondens se exivit de templo,
 15 ymmo docet suos discipulos, cum mali persecuntur eos
 in una civitate, fugere in aliam, ymmo ista opinio I Mach.
 II cap. deridetur. In vanum enim daret Deus hominibus
 sagacitatem atque prudenciam ad declinandum mala
 pene illis contraria, nisi sic debeant practizare, cum finis
 20 gracia cuius tam homines quam bestie habent talia sit
 hoc opus per quod salvatur seculum.

It is lawful to
 flee from, or
 resist
 persecution.

In isto dubio tenenda est indubie pars affirmativa,
 sed multi in extremo deficiunt, ut hii desides sine tota
 coagencia permittunt causas superiores deficere, et hii
 25 dimissa regula legis Christi luciferine laborant ut per-
 vertant ordinem quem Deus instituit; et in ista superbia
 soluto satana laborat nimis ecclesia hodierna. Et hec
 est causa omnium bellorum, dissensionum et perturba-
 187^c 30 cionem ecclesie, sicut Dominus prophetavit. | Debemus
 enim agere secundum interiorem hominem, laudando
 Deum et amando proximum. Sed secundum exteriorem
 debent activi laborare ut habeant unde tribuant indigenti
 et apostolici evangelizando prudenter et dum spiritus
 consulit fugiendo persecutores, dum autem commovet
 35 penam et mortem crudelissimam paciendo et omnino
 secundum corpus nulli persequenti resistendo (ut docet
 evangelium Matth. V^o); seculares autem debent manuduci

We must not
 neglect our
 duty on account
 of it.

1. E: autem deest; ib. D: naturalis; ib. A in marg.: Circumcisio
 duplex. 5. A: ergo deest. 8. D in marg.: Dubium utrum homo
 debet fugere in persecucione. 11. A: et disponit. 12. E: Deo humiliter.
 11. DE: fugit. 16. E: ymmo deest. 17. E in marg.: Hic nota.
 18. A: et prudenciam. 19. DE: debeat. 20. DE: sunt. 21. A: hoc
 opus deest. 22. A in marg.: Responsio. 23. E: utroque extremo;
 ib. A: et hii. 24. DE: agencia; ib. DE: efficere. 25. DE: legis deest.
 25, 26. A: permutent. 28. E in marg.: Bellorum, dissensionum, per-
 turbacionum causa. 31. A: Sed deest. 37. A: manudici.

in ista scola per clericos, sed deficientibus illis demon exagitat totum orbem, et sicut Deus qui est actus purus agit spiritualiter et non corporaliter, sic evangelicus cum (Luce II) sit spiritus, pati autem secundum naturam terream sibi convenit, sic quod celestis homo influat et 5 secundum coniunctum spiritum regulet terram nostram.

We cannot be hurt if we keep the gospel rule.

Et quantum ad obiectum, patet quod servando istam regulam evangelicam impossibile est paciendō dampnificari sed lucrificare anime sue conquiendo populum, ut fecerunt apostoli, et quamvis omnia necessario secundum ordinationem divinam evenient, tamen debemus iuxta doctrinam evangelii tam pati quam agere, cum sit in potestate nostra, ut simus Deo grati vel reprobi, illi autem qui sunt impotentes fugere, ut innocentes, imbecilles et alii preventi hostibus servant caritatem et 15 humiliter paciendō fient martyres. Sed refuga introduxit istam fugam et pacienciam evangelicam esse summe odibilem et superbam resistenciam ac invasionem more patris sue esse maxime honorabilem. Et in istis duobus extremis variantur Christi discipuli et discoli Antichristi. 20 Si autem vis assecurari a perplexitate, fuge causas et conversaciones mundanas, ut fecerunt apostoli ad instar Christi.

SERMO V.

Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam. 25
Luce XIX°, 12.

The nobleman is Christ.

Homo iste est indubie dominus Jesus Christus qui est nobilissimus homo possibilis, cum ex parte patris qui est Deus nemo potest esse eo nobilior et ex parte matris que est Maria, sanctissima feminarum, non potest 30 extendi secundum naturam, et sic post eum fuit Adam pro statu innocencie homo nobilissimus et ab eo processit Christus, secundus Adam, non secundum rationem qua primus parens degeneravit peccando, sed secundum rationem qua in linea generacionis humane naturaliter 35 positus fuit primus; et hinc descendit Christus ab eo

1. DE: Luce IX. 10. A: et quare. 11. A in marg.: Omnia necessario evenient. 14. A: autem deest. 17. DE: fugitivam. 21. A: fugiendo a perplexitate. 25. A in marg.: Sermo V; D in marg.: 5. In die sancti Thome; D in marg.: In die Thome Cantuariensis. 31. A: excedi; ib. A: fuit primus. 34. A: congeneravit. 35. DE: qua in via; ib. DE: naturaliter deest.

25. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, pag. 257—261.

et aliis patribus prioribus ex traduce sed naturali ratione
qua non degeneravit. Abiit autem in regionem longin-
quam, quando incarnatus se ipsum exinanivit formam
servi accipiens. Regio autem longinqua est status humani
5 generis qui valde distat a statu divinitatis, et illa abicio
sive discessio est per se verbi minoratio. Causa autem
finalis huius abicionis fuit graciosae dilectionis salvacionis
ecclesie militantis. Post arras autem redemptionis humani
generis et completum commercium reversus est cum
10 parte captivata ascendens in celum et post missionem
Spiritus Sancti vocata universitate hominum sibi servi-
encium dedit illis gradatim non solum bona fortune
que sunt minima nec solum bona nature que sunt media,
sed bona virtutis et gracie que sunt maxima. Et ideo
15 Lucas vocat eas mnas et Mattheus talenta.

He gives his
servants as
reward the gifts
of virtue and of
grace.

Ad istum autem finem dedit eis ipsa ut negociantur
spiritualiter edificando proximos et promovendo inceptum
commercium usque ad diem iudicii, quando Christus
reveniet. *Cives autem eius*, hoc est, sacerdotes sui generis
20 *oderunt illum*, cum a tempore predicationis usque ad
mortem conspirarent in eum persequentes, quia Matth. X^o
vere dicitur: *Inimici hominis domestici eius*. Nec obest
quod sint secundum rationem disparem inimici Deo et
amici, cum Scarioth preter intentum procurans Christo
25 exaltacionem vocatur *amicus* (ut patet Joh. XVIII°).
Isti autem cives frequenter *miserant* scribas, phariseos
et milites et Herodianos tamquam *legatos* suos quos
Christus vocat legacionem, confirmando logicam anti-
quorum qua dicitur sacerdos magnus: *tempore iracundie*
30 *factus est reconciliatio*; nec unquam legitur quod mise-
Fol. runt | dictos legatos *post eum* nisi vel ut eum caperent
187^a in sermone vel comprehenderent occidendum, et utro-
bique dixerunt multipliciter tam verbo quam opere quod
noluerunt ipsum regnare super ipsos; nam legem suam
35 contempserant, vitam et miracula sua despexerant et
demum Pylato imponente eis quod fuit rex eorum: *Nos*,

The priests
hated Christ.

2. DE: degenerarunt. 4. D in marg.: Regio longinqua. 6. DE:
est persone. 8. A: autem deest. 11. AD in marg.: Bonum triplex.
11, 12. DE: sibi serviencium deest. 15. D: eos. 17. A: promovendum.
18. A: ad finem. 19. A: huius hoc. 20. A: oderant. 21. DE: con-
spirarunt; ib. A: quia deest. 22. DE in marg.: Amicus. 23. A: sunt.
24. A: Christi. 25. Recte: Matth. XXVI°, 50. 27. A: ut Herodianos.
29. A: quod sacerdos. 34. DE: illos; ib. A: suam deest. 36. DE:
eorum deest; ib. A in marg.: Contra prelatos.

22. Matth. X, 36. 29. Ecclesiastici XLIV, 17. 36. Joh.
XIX, 15.

inquant, non habemus regem nisi Cesarem. Et tamen
 tota persecutio facta in persona Christi persecucionem
 totam in membris suis signat: prelati superiores ec-
 clesie qui debent esse cives apostolorum et magis do-
 mestici Dei odiunt multipliciter dominum Jesum Christum. 5
dicentes in effectu cum sacerdotibus templi: Nolumus
hunc regnare super nos. Nam non regnaret super illos
 nisi ipsis obedientibus legi sue et sequentibus eum in
 vita et opere, sed in facto dicentes oppositum in re
 diffidunt hunc Dominum, cum ipse humillimus vivendo 10
 vitam pauperrimam fuit a mundi sollicitudine maxime
 elongatus. Ipsi autem arrogantissimi et mundo ditissimi
 maxime seculariter regunt mundum; ideo allegata contra
 eos vita Christi exemplari et doctrina salutaris vel simu-
 lant vel false glosant et dicunt in re proditorie; *Recede* 15
a nobis, scienciam viarum tuarum nolumus. Et sic tradicio
 Cesaris et Antichristi extollitur, sed lex evangelii con-
 temnitur tam consideratione quam in practica volun-
 tate. Et revera ista persecutio Antichristi excedit tam
 diuturnitate quam ypocritica calliditate persecucionem 20
 qua Christus fuit in persona propria per sacerdotes
 legis veteris persecutus. Notemus (rogo) legatos cum
 bullis missos a latere Antichristi et videamus quid sonat
 ad edificacionem ecclesie secundum legem evangelii, quin
 potius dicunt implicate quod nolunt legi Christi regnantis 25
 super eos subici.

Sed factum est ut Christus rediret in die iudicii
accepto regno secundum numerum quem diffinivit totum
regnum celorum statuere et iussit vocari servos, scilicet
 prelatos ecclesie et evangelicos *quibus dederat copiosa* 30
carismata ad edificandam ecclesiam, ut notificet mundo
 quantum mercedis iusti recipient ex dignitate negociandi
 vel ociandi. *Primus autem* signans viros apostolicos
 duplicavit talenta, dum dispersit in ecclesia prudenter
 et diligenter ad eius edificacionem semina verbi Dei; 35
 et sic decem talenta quesita signant universitatem populi
 quam viri apostolici Domino quesierunt. Sed in die

The first
 servant
 representing men
 of apostolical
 labour

U AD signanter; F signant. S. A: obedientibus. 10. DE: humi-
 lus. 11. D: mundi consideratione; F: consideratione. 18. D: con-
 sideratione. 19. DE: ergo rogo; ib. A: in marg.; C: contra papam; E in
 marg. Nota diligenter. 23. D: sonant. 28. F: rogo. 33. E: autem
 servus; ib. DE: in marg. Primus servus. 35. A: 29. 30. 31. ib. A: verba.

U C. I. Thomae Walsingham Hist. Angl., ed. Riley, l. 7: — 72.
 lo. Vulg. Quibus dedit pecuniam ut sciret quantum quisque
 negotatus esset

iudicii Dominus dicet illis *Euge*; et ex fidelitate meritoria
servicii pro modico momentaneo *sedebit* cum Christo
in iudicio, *et dominabitur potestatem habens super decem*
civitates, hoc est, super universitatem predestinati populi
5 quem convertit. Sicut enim anima facta est sedes Dei
sic populus beatus est civitas quam Deus inhabitat (ut
patet Apoc. ultimo).

Et alter qui mediocriter laboravit retardatus ex pec-
cato veniali sicut contigit apostolos *venit ostendens* in
10 facto suo quomodo *quinque mnas* per eum Dominus
quesivit ad edificacionem ecclesie et ipse correspondenter
constituitur super quinque societates sanctorum quos
convertit ad Dominum; nam tales conversi crescunt a
tugurio luteo in civitates perpetuas.

The second
those whose
work is
hindered by
venial sin.

15 *Sed tercius servus* nequam *ostendit* sine usura *mnam*
quam a Christo receperat sed *repositam in sudario*,
quia dona Dei abscondunt quantum ad edificacionem
ecclesie, sed bona naturalia usque ad sudorem excitant
pro temporalibus contra utilitatem ecclesie acquirendis.
20 Et nota quod iste tercius servus nequam deficit in verbo,
quia ociatus fuit in illis que sonuerunt ad edificacionem
ecclesie, cum *mnam* sibi datam abscondit et cum seculo
negociatus fuit, cum dyabolo militans se et complices
suos negociis secularibus implicavit. Nec valet sibi mendax
25 excusacio sed accusat: *Timui enim te quia homo austerus*
es. Mendacium ex isto convincitur quod licet Christus
sit iudex severissimus, est tamen mansuetissimus, cum
sicut non potest dimittere iusticiam sic nec misericordiam
iudicando. Secundo mendax excusacio est qua blaspheme
30 imponit hunc iudicem tollere quod non posuit; quod
exhinc videtur falsum quod Christus nedum posuit omne
bonum sed virtutem incrementi indidit cooperans cum
qualibet creatura. Et patet tertia blasphemata excusacio
qua dicitur hunc iudicem *metere quod non seminavit*,
35 eo quod ipse seminavit verbum suum principaliter; ideo
Christus more suo ex confessis redarguit peccatorem:
Ex ore tuo, inquit, *te iudico, serve nequam*, quia cum
hec tria de me reputas, *quare non dedisti thesaurum*

The third
those who have
done nothing to
edify the
Church.

3. DE: et dominabitur deest. 8. DE in marg.: Secundus servus.
13. A: Deum. 14. DE: tigarior; A: tugurreo. 15. DE in marg.: Tercius
servus. 18. A: bona verba; ib. DE: exercitant. 20. DE: quod deest.
20. Codd.: deficit in verbo quesivit; quesivit in textu perperam additum.
23. DE: fuerit. 26. A: quia licet. 30. E: non possint; ib. A: posuit
cum ipse; quod — nedum deest. 32. DE: erementi. 37. A: quod cum.

meum ad cambium, ut et ego veniens cum usuris excre-
centibus exegissem; nam cambientes monetas et usurarii
habent mensam super quam trahunt pecunias.

How God is
justified

Sed dubitatur super hunc textum utrum Deus sit
passionatus tripliciter, ut hic sibi imponitur. et videtur
quod sic, quia dicit: *Serve nequam, quod sciebas me esse
huiusmodi.* Nihil autem scitur nisi verum, et ultra cum
usura sit peccatum, quomodo licet Domino usurari.
Quantum ad istud, potest dici quod Dominus locutus
est imperabilia; et ex confessione servi nequam vel se-
cundum regulam Augustini omnia hec tria habent in
se aliquid perfeccionis quod Deo convenit ut furor et
ira tollendo imperfeccionem sibi competunt. Et quantum
ad usuram, dicitur quod est duplex, scilicet spiritualis
et corporalis; prima competit Deo, cum ipse dominatur
super tempus et dat interitum et crementum omni rei
decimabili quod sibi est proprium; ideo querit usuram
ab homine non ad sui commodum vel quod sibi com-
petat proprietarie incrementum, sed ut usurarius ser-
viendo Deo acquirat sibi commodum de prescito et sic
domino incrementum. Unde sequitur in evangelio quod
Deus dixit astantibus ut auferrent inam a recusante
cum eo negociari et darent copioso negocianti. Illi autem
sicut tota natura creata dicunt Deo quod habet decem
mnas, hoc est, universitatem bonorum, et ait illis, quia
omni vere habenti titulo iusticie caritatis finalis dabitur
et habundabit, cum beatis omnium generum bonorum
inest impleta possessio, ab eo autem qui non sic habet
et quod videtur habere, quod habet solum nuncupative
auferetur per eum qui est super omnia bona constitutus;
sive autem sint angeli Domino astantes sive predestinati
quibus Christus sic loquitur, notum est quod ab eo
qui iniuste Dei bona occupat auferetur ab eo eorum
possessio et dabitur ei qui Deo iuste ministret. Mos
autem sacre scripture est detegere equivocacionem per
apparentem contradiccionem, ut prescitus dicitur habere

1, 2. A: excrecencia. 3. AE in marg.: Dubium; D in marg.: inf.
utrum Deus sit passionatus, videlicet durus et iracundus. 5. A: passio-
natus temporaliter. 7. A: huiusmodi deest. 8, 9. A: usura — Domino
deest. 11. A: Augustinus deest; ib. A: tria habent deest. 12. A: ad
perfectionem quantum; ib. A: ut furor. 13. A: imperfectum. 15. AD in
marg.: Usura duplex. 16. DE: interitum et deest; DE: incrementum.
18. A: vel ut; ib. E: cum sibi. 19. 21. A: sed ut — incrementum deest.
22. A: sequitur deest; ib. quod deest. 23. A: precepit astantibus;
ib. Codd.: inam — misericordiam. Correx; ib. A: auferant. 23. DE:
dare. 24. DE: bonorum deest. 28. D in marg.: habere. 29. DE:
etiam quod; A: quod deest. 31. A: sunt. 36. DE: et apparentem;
ib. D in marg.: Non habere; ib. DE: debet habere.

taliam et propter equivocacionis distanciam non habere;
quod Mattheus detegit per hoc quod dicit *quod videtur*
habere. Habicio enim est satis equivoca et solum nuncu-
pativa, sed sequitur severum iudicium super inimicos
5 Christi domesticos. *Verum tamen*, inquit, *inimicos meos*,
hoc est, *illos qui noluerunt me regnare super se, adducite*
huc et interficite ante me. Cum autem servus nequam et
omnes dampnati sint interfecti morte secunda et cum
hos inimicos capitales Christi oportet severius in presencia
10 eius interfici, cum sint proditores eius plus perfidi, et sic
magis horrende damnandi, sicut proditores regnorum,
sunt traditi, suspensi, decapitati et crudeliter dimembrati.
Ipsi autem conspirant cum sectis suis proditorie contra
Christum et ubi debuerunt tamquam primiceri regere
15 suum exercitum, nimis false consenserant in seductionem
suarum ovium Antichristo. Ex hiis dictis in finali iu-
dicio precedet suos in celestem Jerusalem ascendendo.

Circa hoc evangelium dubitatur, cum causa facit
martyrem et sanctus Thomas obiit pro defensione ecclesie
20 dotacionis (ut communiter proclamatur), quomodo tam
gloriose posset interfici qui ordinacioni Christi in capite
sui exercitus fuit tanto contrarius. Sed Antichristi disci-
puli multa hic asserunt et non probant. Nullus enim
sedecim articulorum pro quibus hic sanctus obiit sonat
25 in dotacionem cesaream prelatorum vel repugnat abla-
cioni fatue donatorum. Ideo sicut pharisei et sacerdotes
legis veteris sinistre interpretati sunt facta Christi et
dicta eius nequiter reportarunt, sic faciunt hodie de
vitis sanctorum qui mundum sapiunt. Nam secundum
30 Cypriani testimonium *solus Christus est audiendus*, cuius
conversacio est plene fidelibus exemplaris, ideo arguendo
per locum a simili iste sanctus sic fecit, ergo est nobis
similiter faciendum, oportet capere quod in hoc non
peccavit sed quod factum illud Deus in exemplum
35 posteris dereliquit, quod quia in Christo debemus ex fide
supponere, in ipso solo non oportet ipsum exprimere.

Saint Thomas
said untruly to
have died for
the endowment
of the Church.

1. E: distancie. 3. A in marg.: Habicio duplex. 5. A: Christo —
inimicos deest. 6. A: hoc est deest; ib. DE: nolunt; ib. A: adduite. 7. D:
Quantum autem; E: quamvis autem; ib. D in marg.: Interficere quid est.
8. A: sunt; ib. DE: secunda deest. 12. D: sunt tracti; ib. A: demembrati.
14. A: primicii. 17. DE: precedit. 18. A in marg.: Secundum dubium;
E in marg.: Dubium; D in marg.: Questio quid facit martyrem. 22. A:
tante. 24. A: pro quo. 30. A: audiendus deest; ib. E: eius corr. in
marg.: cuius. 30, 31. D: eius conversacio. 33. DE: in hoc deest; ib. E:
non deest. 34. DE: quod deest. 35. E: poteris; ib. DE: quod deest.

30. Vide supra, Sermo III, pag. 15.

Of St. Thomas
the Church
celebrates

1. his
readiness to
suffer loss for a
good cause

Facta autem sancti Thome, ut quod fuit cancellarius
regis et sic de aliis eius viciis culpabilibus non sunt a
fidelibus imitanda, sed dolor et emendacio vite cum
aliis eius post insigniis quibus a talibus est purgatus.
Tria autem sunt credibilia que de ipso canit ecclesia 5
que iustificaverunt causam sui martyrii, primo quod
propter amorem regis et regni ut apcius servirent Deo
sprevit dampna suorum temporalium et persone sue
ac cognacionis obprobria, secundo ad iustificacionem
cleri sui:

10

Nec in agnos sustinet

Lupos deseuire

Nec in ortum olerum

Vineam transire.

2. his care that
churches should
be properly
served.

Nam bona cleri possessionati que predari solent a 15
tironibus in usus pauperum defendebat et ubi solebant
curati non residere propter discolinam | occupacionem
in regis officio vel mercacionem in partibus transmarinis
pro beneficio pinguiori, ipse aptavit habiles ad resi-
denciam qui non insererent in subiectis herbam terre- 20
strem et melancolicam, sed vites que vinum gignerent
letificans ad gaudia patrie animos subditorum. Et inter
omnes causas que rectificarent prelatorum officia non
video que foret hodie magis gloriosa.

Fol.
188^b

3. his defence
of the poor
against the
powerful.

Tercia causa fuit purgacio potentum in sua provincia 25
qui solent in simplices irruere; unde de ipso sic canit
ecclesia:

Cultor agri Domini

Tribulos evellit

Et vulpes in vineis

Arcet et expellit.

30

Et si amplum seculare dominium licite adiaceret
curatis, non video quomodo apcius quam ut faceret
prelatum potentem et audentem talibus satellitibus resi-
stere. Verum tamen quia in maiori parte talis adiacencia 35
temporalium prelatos inhabilitat ac gignit in eis vecor-
diam, ideo dimissa ista dotacione culpabili notandum

1. DE: et ceteris eius; ib. A: vitis; E: vite. 4. DE: eius deest.
2. D in marg.: Tres cause martyrii sancti Thome. 5. A in marg.: 1.
3. DE: suorum temporalium deest. 6. A in marg.: 2. 7. A: vel
non. 8. E: vel incarcerationem. 9. A: herbam deest. 10, 21. A:
terrestrem. 11. A: malencolicam. 12. A: Contra causa: ib. D in
marg.: 1; ib. A: sua deest. 13. DE: qui solent. 14. A: Et si apostolis.
15. A: et curatis. 16. A: et gignit. 17. E in marg.: Notandum.

est quomodo iste sanctus periculum tantum evaserat. Et inter omnes vitas patrum vix illa foret ad maiorem verecundiam prelatorum nostrorum presencium recitata, cum ipsi periculose involuti spinis temporalium non
 5 considerant suum periculum, sed faciunt isti sancto omnino oppositum; ideo fingendo de ipso vel falsa vel impertinencia commenta se ipsos redarguunt, cum ipse
 10 pocius perderet omnia dominia archiepiscopatui adiacencia ac omnia obprobria sui et suorum ymmo propriam vitam suam, antequam contra Dei iusticiam in sentenciam culpabilem regis vel procerum consentiret. Nostri autem idolatre propter modicum questum temporalium vel mundanum favorem dominorum secularium in iniuriam Dei et hominum consentirent, plus amantes
 15 infidelissime ista terrena stercora quam salutem perpetuam sue anime vel honorem aut reverenciam Dei sui. Nec est putandum quod sanctus Thomas fecit optime, cum fecisset melius ac mandato Christi conformius, videndo quod occasione temporalium clerus in
 20 reti spinarum involvitur, renunciasset hiis omnibus in manus secularium dominorum; nec tamen debet credi miraculis post mortem eius in nomine suo factis (cum diabolus possit hec facere), sicut sanctitati vite sue superstitis et specialiter caritati fervide quam habuit hora mortis.

He was willing to lose all his possessions rather than obey the King in injustice.

25

SERMO VI.

Homo quidam peregre proficiscens vocavit servos suos.
 Matth. XXV°, 14.

Homo iste est Christus indubie qui peregrinavit per
 30 totum tempus viacionis sue, dum accidentaliter et preternaturaliter locatur in terris; qui secundum naturam primariam ordinatur, ut perpetuo regnet in celis vel (ut placet beato Gregorio) Christus peregrinavit ad patriam, quando ascendit in celum, cum locus proprius terre sit spera corruptibilium et locus sibi extraneus sit

The parable of the talents.

4. E: ipsi parti. 5. A: sancto deest. 6. DE: opposita. 21. A: manu; ib. DE: nec tantum. 22. DE: in deest. 23. A: sic sanctitate. 24. A: temporaliter. 26. A in marg.: Sermo VI; D in marg.: De Confessore; E in marg.: De beato Silvestro; ib. A: suos deest. 29. A: sue deest. 30. A: locatus. 32. E: placeat; ib. A: Christus deest. 33. DE: quando deest. 34. DE: spera corporalium.

26. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 252—257
 32. S. Gregorii Opp. III, 2, 422 (?).

spera celestium: nec repugnat isti sentencie sed consonat evangelio, cum homo potest peregrinari et cum hoc esse in patria propria secundum rationem disparem. Vocavit autem Christus servos suos nedum apostolos sed cunctos electos pro tempore viacionis in persona propria 5 vel in membris et tradidit illis bona sua, non solum temporales divicias vel bona nature sed (quod plus appreciatur) bona gracie. Quamvis enim omne accidens secundum eius naturam minus valeat quam quantum-
cunque abiecta substantia, tamen habicio virtutum est 10 nobis melior quam quorumcunque terrenorum habicio, sicut virtuosus est longe melior vicioso, et isto modo signant nomina diviciarum bonorum naturalium et virtutum.

Three degrees
of gifts.

Tradidit autem secundum tres gradus, scilicet supremum, 15 medium et infimum bona gracie servis suis dum uni dedit quinque talenta, alii duo, alii vero unum. Quinque autem habet secundum Gregorium qui habet prudentiam negociandi secundum dona quinque sensuum, sive exteriorum qui sunt visus, auditus, odoratus, gustus 20 et tactus, sive secundum dona quinque interiorum sensuum qui sunt sensus communis, virtus imaginativa, virtus estimativa, virtus fantastica et virtus memorativa. Aliis autem videtur quod per quinque talenta signatur bonum optimum. Omnia autem recitata superius sunt 25 dona nature, cum Deus brutis ea communicat quod per dicta quinque talenta signantur quinque virtutes intellectuales que non possunt nisi supernaturaliter haberi ab homine. Michi autem videtur quod sicut talenta que sunt maxima in moneta et quinque que sunt numerus 30 circularis radix numeri universitatis exprimuntur per sapienciam Dei | patris, sic per quinque talenta signatur Fol. 188^a in optimis (cuiusmodi debent esse prelati) universitas bonorum gracie sed comparacione bonorum patrie imperfecta; duo autem talenta signant mediocriter virtuosos 35

1. DE: spera celestis; ib. A: repugnant iste sentencie; ib. A: consonant.
3. DE: patria patriam. 4. D: Primo in marg. 5. A: viacionis sue.
8. D in marg.: Cave. 9. DE: valet. 12. A: melior non virtuoso et
isto modo signat signant; ib. E in marg.: Habere virtutes est melius quam
terrenas divicias. 16, 17. DE: uni tradidit. 17. D in marg.: Talenta
servis tradita; E in marg.: Quinque talenta; ib. A: et alii duo; ib. DE:
vero deest; ib. D in marg.: Quinque sensus exteriores. 19, 20. A:
sensus sui. 22. D in marg.: Quinque sensus interiores; E in marg.:
Sensus interiores. 24. A: tum per; ib. A: signat. 30. A: sunt magna.
31. A: et per. 32. A: patris deest. 34. A: patria.

18. Cf. Serm., Prima Pars, pag. 203, 204. Cf. Trialogum,
pag. 94 seqq. et S. F. W. III, 117. S. Greg. In Evang. Homil. IX.

sed unum talentum signat recipientes gratiam Dei sine negociatione vel opere iuxta illud, et licet ipsi recipiant talentum ad sui dampnationem, Christus tamen gloriose donat ad magnificentie sue ostentationem.

5 Profectus est autem statim, quia propter dona spiritualia que donat secundum divinitatem non tardat quicquam facere secundum humanitatem. Abiit autem uterque servus fidelis et negociatus est duplicando talenta in opere virtuoso sed tercius deficiens in tercio signo
10 fodit pecuniam et abscondit in terra, quando ingenium naturale et dona spiritualia consumit in terrenis negociis. Et non insurgit ad elevandum ecclesiam ad divina. Post multum vero temporis quia completo cursu tocus viacionis venit Christus positurus rationem pro minimo
15 quadrante quod ab isto receperat. Et patet sententia textus ex sermone proximo.

Circa hoc evangelium notandum quod, sive fuerit eadem parabola Christi Luce XIX° sive alia, concordat utrobique sententia, quia homo ille nobilis abiit in regionem
20 longinquam et fuit peregre proficiscens vocavitque decem servos suos et dedit illis universitatem mnarum que sunt decem, quinque, duo talenta et qualescunque numeri signandi; et sic de servis Christi. Nec refert sive constituatur super quinque civitates, sive intret in gaudium
25 circulare, sicut nec refert sive pecunia erat posita in sudario sive abscondita fuit in terra, nec obest vel repugnat evangelio quod unus evangelista capit sententiam quam alius dimittit, dum tamen concordant in sententia ad instructionem. Et sic ad utilitatem ecclesie
30 et eius informationem fuit quod Spiritus Sanctus fecit eos in verbis taliter variare; aliter enim omnino erat superfluum et nugatorium evangelia geminari.

Sed circa hoc evangelium rationabiliter dubitatur utrum beatus Silvester qui primus recepit notabilem
35 dotacionem ecclesie in hoc peccaverit. Nec dubium quin isto delicto maximo maculatur omne genus ecclesie, sic quod de ipsa dici potest secundum viriles partes ecclesie

This parable substantially the same as that in Luke XIX.

Silvester's sin in accepting endowment.

2. A: negociative; ib. A: licet episcopi. 6, 7. A: divinitatem — secundum deest. 9. E: tercius deest. 10. A: quando. 11. E: consumerit. 14. DE: venit Jesus. 15. A: receperant. 17. A: hoc deest; ib. A: eadem deest. 22. A: vel etiam qualiscunque. 24. A: intrent. 27. Codd.: repugnare. 29. DE: ad instructionem deest. 30. DE: eius instructionem. 31. DE: variari; ib. A: enim deest. 32. A: mitigatorium. 33. ADE in marg.: Dubium. 34. A: primo; ib. DE: notabilem deest. 35. D in marg.: Dotacio temporalium maculat clerum. 36. A: maculetur. 37. A in marg.: Responsio.

35. Cf. De Ecclesia, cap. XVI, pag. 359 et seqq.

super ipsos videbunt ante summum iudicem interfectos
 (ut dicitur Luce XIX°). Tunc enim non valebit eis honor
 et favor fallax quem habent de discipulis Antichristi;
 nec respondebunt tunc summo iudici falsorum fratrum
 5 ficticia qua et contra se ipsos et contra ordinacionem
 Christi palliant legem suam proditorie in hiis in quibus
 Fol. consistit pre | cipuum suffragium dilectissime sponse sue.
 188^d Nec tercio tunc valebit allegacio tradicionum dyaboli
 quibus terrentur et multentur fideles, ne defendant
 10 contra Antichristum et eius discipulos causam Dei, quia
 licet eis ipse et lex sua ad tempus extollitur super
 Christum et eius evangelium, tunc confundentur ypo-
 critarum consilia et totum robur partis dyaboli delitebit.

Licet autem pars Christi habeat multas titillaciones
 15 prenosticas ad rectificandum ordinacionem Domini sic
 versatam, tamen dura et subtilis confederacio Antichristi
 ad tempus prevalet, quousque placeat Deo cathenam
 illam dirumpere et ambas partes seductas lumine fidei
 illustrare; nec est parvipendenda ista negligens et in-
 20 fidelis omissio brachii secularis, quia exhinc tam ipsi
 quam maior pars vocate ecclesie currunt ad infernum
 precipites. Unde secure prenosticandum est tam illis
 quam toti ecclesie quod nec ad intra nec ad extra
 carebunt notabili perturbacione (quamdiu sic ordinacio
 25 Christi exercitus est eversa), cum Deus quem tantum
 offendunt sit ipsis contrarius sed *quis restitit ei et*
pacem habuit? Offendunt autem infideliter in primo
 mandato decalogi et per consequens iuxta Jacobum in
 quilibet consequente: Adorant enim deos alienos falsis-
 30 simos, cum honores mundanos et creaturas que ipsos
 inferunt plus diligunt quam honorem Dei, et per con-
 sequens plus quam Deum.

Ideo inter tres species peccatorum qui offendunt in
 isto mandato ista species ex superbia vite et peccato
 35 dyaboli est plus periculosa, ecclesie incognita et subtilis,
 nam maculati peccatis carnalibus sunt cogniti infideles
quorum Deus venter est secundum Apostolum, maculati

Danger from
the reversal of
God's
ordinance.

Pride of life
the worst kind
of sin;

5. DE: quam. 7. DE: consisteret summum; ib. DE in marg.: Summum
 suffragium vel precipuum; ib. DE: suffragium vel precipuum. 8. A: Nec
 vero. 9. D: quibus absterrentur; E: obstinantur. 10. DE: causam Christi.
 11. A: eis deest. 12. A: tunc tunc; D: tunc vero. 12, 13. A: ydolatrarum.
 14. E: titullaciones. 16. A: consideracio. 24. A: notabili deest.
 24, 25. A: quamdiu — est eversa deest. 28. D in marg.: Dotacionem qui
 non impugnant omnes peccant. 30. DE: contra ipsos. 32. DE: plus
 deest. 36. DE: maculi; ib. A: cognite. 37. DE: maculati eciam.

26. Job. IX, 4. 37. Ad Phil. III, 19.

as being most
subtle.

autem peccato mundi sunt iterum infideles, cum *avaricia* secundum Apostolum sit *ydolorum servitus*. Sed illi qui prediligunt honores proprios plus honori divino sunt absconditi infideles, quod si ipsos ex ipsa infidelitate volumus convincere, attendamus si causam Dei 5 tantum ponderant sicut suam vel iniuriam Dei tam instanter vindicant sicut suam. Et cum patet oppositum, liquet quod honores suos et per consequens se ipsos diligunt plus quam Deum. Et contra istam perfidiam clamaret tota ecclesia, cum nichil mali sibi evenit quod 10 rex superbie per ipsam non ingerit, movens eius membra se ipsos amancia plus quam Deum.

Three proofs
from Scripture.

Nec caret secundum genus scolasticorum participatione huiusmodi delicti maximi, cum ex fide sit notum quod ordinatio Christi dotacioni isti contraria plus undique 15 prodesset ecclesie, ad quod licet utrumque testimonium sonuerit, tamen sufficit pro nunc tria dicta evangelica allegare: primo illud Luce XIV°, 33: *Omnis ex vobis qui non renunciavit omnibus que possidet non potest meus esse discipulus*. Quomodo autem clerus debet renunciare 20 temporalibus clare docet conversacio Christi et apostolorum, cum facta vite eorum sunt efficacissimus interpret sensus legis Domini. Ex quibus colligitur quod, cum tales sacerdotes non possunt esse Christi discipuli, sunt precipui discipuli Antichristi. 25

Luxury of the
clergy.

Secundum testimonium est lex quam Spiritus Sanctus per Vas Eleccionis effudit 1 Tim. VI°, 8, ubi allidens cupiditatem cleri tradit pro regula: *Habentes, inquit, alimenta et quibus tegamur, hiis contenti simus*. Iudicet autem mundus ex sollicitudine cleri si de alimentis 30 apostolicis, ymmo ex lauticiis cesareis contentantur. Nec solum requirit socios peregrinationis viros apostolicos in iuvamen et consorcium sibi iunctos sed familiam ac servitores regios qui omnino distrahunt ab officio evangelico; nec solum contentantur de tegumentis 35 domorum et pannorum qualibus Christus et sui apostoli ex elemosinis tegebantur, sed requirunt dominanter castella et maneria propria que in regibus sonarent

4. A: ex ista. 18. AD in marg.: Contra dotacionem; ib. E in marg.: Tria testimonia pro Christi ordinacione. 22. A: sint. 23. E: cum deest. 26. AE: in marg.: 2. 27. A: I deest; ib. DE: elidens. 29. D in marg.: Clerus excedit in alimentis et tegumentis. 33. A: iuvamen sed; ib. E: consorcio. 33, 34. A: consorcium — ac deest. 36. A: qualibet. 38. DE: mansoria; D in marg.: maneria; ib. DE: in rebus.

superbiam; et in vestimentis ac aliis apparatibus mundo splendentibus non est finis.

Tercium testimonium est regula Evangeliste I. Joh. II°,
 15: *Nolite diligere mundum neque ea que in mundo sunt.*
 5 Sed vita Antichristi ostendit quod sacerdotes cesarii plus diligunt mundialia quam officium evangelizandi, plus student circa eorum acquisitionem, retencionem et perpetuacionem quam circa seminacionem, fructificacionem et veneracionem verbi Dei. Et cum constat ex fide quod
 10 hoc est sacerdotum Christi principale officium et in se vincere mundum ac exemplare posterioribus quomodo debent ipsum vincere, constat iterum ex fide quod *hec*
 Fol. 189^a *est victoria que vincit | mundum, fides nostra* qua credimus quod Jesus filius Dei vixit vitam pauperrimam
 15 et docuit verbo et opere quomodo sui debent vivere vitam consimilem. Quomodo ergo caritas Dei manet in illis qui sic deserentes legem Christi sequuntur dogma Antichristi? Et iste regule ac improbaciones vite contrarie demonstrari possunt ex fide.

20 Sed hic est quedam grandis excusacio in peccatis quod Christus et sui apostoli debuerunt pro tempore sue viacionis sic vivere, posteriores autem oportet vivere laucius quoad mundum propter honorem Christi et ecclesie acquirendum, ut patet de Augustino, Gregorio
 25 et sanctis ceteris quos non est blasphemandum sic vivere nisi vita illa foret licita. Sed hic patet quod discipuli Antichristi relinquunt vitam Christi qui peccare vel errare non potuit et querunt umbras persone peccabilis et errantis. Ideo docet beatus Cyprianus quod non
 30 est curandum quod quicunque sancti post Christum fecerint nisi docto quod hoc ex auctoritate eius haberunt; nec dubium quin beatus Evangelista et multo magis alii post eum crebrius peccaverunt. Et iterum certum est quod sicut Christus tradidit mandata eterna
 35 pro tempore veteris testamenti, sic pro tempore legis

Example of the
Saints pleaded
in vain.

3. AE in marg.: 3. 5. A: Christi. 6. D in marg.: Sacerdotes officium proprium obmittentes. 8, 9. DE: fructificacionem et deest. 9. DE: vel veneracionem; ib. E: veneracionem et in marg. 10. A: hoc deest. 16. DE: ergo deest. 17. DE: dogmata. 20. A in marg.: Excusacio in peccatis; D in marg.: Excusacio dotacionis; E in marg.: Excusacio cleri. 25-27. A: quos — relinquunt deest. 27. AE in marg.: Responsio. 28. A: et errare. 30. D: quidcunque sancti; E: quodcunque quicunque; ib. A: Christum deest. 35. D in marg.: Christi lex invariabilis est.

12. I. Joh. V, 4. 29. In epistula ad Caecilium (ed. Acad. Vindob.), pag. 701—717.

nove; aliter enim diceret Antichristus quod quicquid
Christus humanitus mandavit non obligat post apostolos,
cum virtus verborum suorum antiquitus expiravit. Sed
quid blasphemius, cum remanet par ratio utrobique? Ideo vellem tales duplices concedere quod non habent
auctoritatem a Christo in his que lucra sapiunt, tum
propter indignitatem suam ingratis, tum etiam propter
falsam ficticiam de verbis Domini palliatam. Illa itaque
que sonant ad edificationem anime manent perpetuo,
sed illa que Antichristus palliando ponderat ex fallacia
scole sue sunt infideliter innovata. Dicti itaque sancti
circa affectionem temporalium licet venialiter peccave-
runt; de quo vel in hoc seculo vel in purgatorio doluerunt,
quod confirmari potest ex dicto beati Gregorii super
hoc evangelio asserentis katholice quod dum gradus vel
status prelati est alior, obligatio Deo ut sibi serviatur
placencius est maior: *Nos, inquit, qui in hoc seculo*
accepisse a Deo aliquid magis cernimur inde striccius
iudicamur. Cum enim augentur dona, rationes etiam
crescunt donorum; tanto ergo esse humilior atque ad
serviendum Deo promptior quisque debet esse ex munere
quanto se obligacionem esse conspiciat in reddenda ratione.
Ex qua complectione syllogistica videtur, primo quod pre-
lati cesarii moderni sunt Deo obligaciores quam fuerant
apostoli, quia eque a Deo altos status acceperant et
non a Deo sed ab ipsis est quod non eque ampla caris-
mata; cum ergo necessitantur fateri quod a Christo non
a dyabolo ista dominia secularia super apostolos rece-
perant, manifeste sequitur quod Deo de tanto amplius
apostolis obligantur, et cum Christus prudentissime
obligavit apostolos secundum ultimum sue capacitatis,
sequitur quod isti vel infringunt obligacionem vel supra
apostolos sunt beati et utrobique sequitur blasphema
absurditas.

Secundo videtur sequi quod necessario Deus plus
donans nostris prelati quam sanctis apostolis habuit ipsos
cariores et exhinc eis hoc fecerat ut sint humiliores et

Prelates are
more bound to
serve God than
were the
apostles

11 A. annotata 17 DE placencius deest 19 A. agentur; ib. D.
20 marg. Cum augentur dona, rationes crescunt donorum. Prelati plus
sunt obligati Christo quam apostoli 20 DE ergo est 21, 22 A. ex
munere esse deest 23 AD syllogica, ib. L. in marg. Corollarium
20 DE de tanto deest, ib. F. in marg. Hic veniunt prelati cesarii
22 D. nullam infringunt 23 D. sint ib. A. et deest 25 AE in
marg. 2 30 D. et habuit

ad sibi serviendum in servicio eis debito promptiores; aliter enim Deus dedisset illis ipsum donorum clementum frustratorie sine causa, sed iudicet evangelium ac naturalis ratio si clerus ex dotacione illa sit humilior et ad
5 serviendum Deo promptior; quod si non fuerit, manifestum est quod Deus non donavit hoc fieri sed Satan perturbans profectum ecclesie.

Tercio videtur sequi quod quecumque talis dotacio adversans ordinationi Christi sapit blasphemiam, cum
10 imponit sibi stulticiam; nam scriptura, ratio naturalis et experientia testantur quod occupacio hominis dispersa circa temporalia bona indisponit ad capiendum spiritualia et ipsa caritative populo seminanda. Nec capit mens hominis quomodo prelatus sic dotatus ut sic
15 disponitur ad vincendum mundum vel eius doctrinam subditus exemplandum; et sic de aliis hostibus. Oportet ergo vel negare scripturam vel fateri Christi stulticiam vel ecclesie ignoranciam ordinationem Domini volicionis perpetue sine causa licita sic eversantem.

20 Sed tercio principaliter videndum est quomodo dicti sancti recipientes illam dotacionem in parte potuerunt excusari; potuit enim esse vel fuisse quod crediderunt maiorem fuisse quietem ecclesie et promptitudinem ministrandi Christo habere dotacionem talem perpetuam
25 et servandi paupertatem priorem, thesaurizare fideliter pauperibus totum superhabundans, sicut videbantur fecisse sancti apostoli, quando possessiones agrorum vendebant et ponebant precia ante pedes apostolorum; sed certum est quod tunc forent decepti ex inordinata
30 affectione ad temporalia et ex incompleta similitudine simiali et ex inadvertencia ad scripturam. Et fuisse potuit ac supponi debuit quod de illa ignorancia fructuose finaliter penitebant. Sed de illo veniali peccato crevit mortale late inficiens matrem nostram, quia
35 dyabolus saltabat per locum a simiali similitudine. Si licet habere paucum precium ultra instantem necessitatem ad tempus breve, ergo per idem licet habere quotquot divicias et predia pro perpetuo officium

The saints who accepted endowment erred

The devil's apish arguments.

2. DE: daret Deus ipsis illud 4. DE. et deest. 8. AE in marg. 9. D. in marg. Temporalia impediunt clerum in suo officio 10. D. rationabilitas 12. A. ind. spontur 15. A. eius v. toriam 16. D. et ceteris 18. A. voluminem 19. E. eversante, 16. E. in marg. Quomodo sancti receperunt dotacionem 20. DL. quod dicta, 16. A. in marg. Nota, D. in marg. Sancti dotacionem tenentes quomodo excusantur. 25. A. servando. 27. A. sancti deest 31. D. simiali 38. DE. pro deest.

The apostles
sinned

evangelicum dimittendo. Sed Antichristus non attendit quomodo apostoli decreverunt hoc esse inequum et elegerunt septem diaconos ad moderate occupandum istud officium. Et si dicatur quod stulticia imponitur sanctis ecclesie triumphantis, fateor cum Petro, Paulo, 5 Evangelista Johanne et sic ceteris citra Christum, scriptura imponit grave peccatum, et per consequens errorem atque stulticiam, ymmo cum illa que promerendo fecerant non fecerunt gradu optimo eis possibili, videtur quod cum fecerunt opera meritoria peccaverunt, sed 10 non in quantum meruerant. Ideo abbas noster Christus impeccabilis est videndus; modo autem carent isto errore in ecclesia triumphante. Sed modo Antichristus cum suis discipulis arguit per locum ab insufficienti similitudine quod licet clero quotquot secularia dominia quomodo- 15 libet occupare. Et hii sunt qui scandalizant partes ecclesie triumphantis.

SERMO VII.

Dixit Simon Petrus ad Jesum: Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? 20 Matth. XIX°, 27.

The reward of
service to
Christ

Constat ex fide quod mundus perditus est ex tyrannide dyaboli per peccatum, verbum autem Dei oportuit incarnari ad redimendum sic perditum et eligere sibi apostolos atque discipulos tamquam milites eius preci- 25 puos ad mundum sic perditum conquirendum. Petrus autem capitaneus eorum querit a magistro quam mercedem eius discipuli finaliter reportabunt; nec militabunt quicumque scioli ita dura milicia nisi eis fecit retribucio copiosa. Oportet enim ipsos sequi Christum in moribus 30 et conversacione qui fuit homo pauperrimus, humillimus et omni genere virtutum perornatus. Sicut enim mundus conquestus est per dominativam superbiam et omnia genera peccatorum, sic oportet ipsum redimi per humili- 35 tatem pauperrimam et omnia genera virtutum. Christus

1 I in marg. Argumentum diaboli. 6 DE Evangeliste Johann.
8 A pro merenda 9 io A gradu fecerunt deest 11 DE Christus
deest 12 A in marg. Christus noster est abbas 13 DE per locum
deest 14 A patres 15 A in marg. Sermo VII. DE in marg.
in conversacione I sancto Pauli 16 A Domini 17 AD discipuli
deest 18 I in marg. milites 19 A homo deest 20 conquestus.
21 I in marg. ad est conquestus a diabolo L in marg. conquestus a
dyabolo

19. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 342—345.

autem retribuet suis militibus pro tribulacione completa
delectabili et congrua talibus militibus pertinente, cuius
carta sufficiens est veritatis assercio: *Amen*, inquit, *dico*
vobis quod vos qui secuti estis me in regeneratione, cum
5 *sederit filius hominis in sede maiestatis sue, sedebitis et*
vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel;
ubi per sedem maiestatis intelligitur eterni regni collo-
cacio a quo non poterit amoveri. Per sedes autem
duodecim intelligitur apostolorum et quorumcunque
10 prelatorum predestinatorum locacio que cum sit in
beatitudine non potest deficere vel destrui per tyrannos.
Duodenarius ergo qui est numerus universitatis non
singulariter signat illos duodecim apostolos, cum tunc
Scarioth regnaret et Paulus foret sibi subditus. Et per
15 duodecim tribus Israel intelligitur universitas bonorum
qui subiecti prelatis qui ipsos genuerant Deum videbunt.
Et sic in finali iudicio resurgent tres maneries hominum,
primi prelati salvandi qui licet a Domino iudicabuntur
non tamen sic iudicabuntur a subditis quos convertent;
20 secundi sunt subditi non prelati qui tenebunt finaliter
legem Christi, et tercii sunt dampnandi qui (ut dicitur
Psalm. 1°, 5) *non resurgent impii in iudicio finali ad*
gloriam. Et videtur quod quicumque in hoc seculo accipit
prelaciā vel dampnabitur vel in alia sede duodecima
25 beatifice iudicabit. Aliter enim non perficit officium
quod assumit quod si non facit quicumque christianus
dampnabitur.

The promise is
to all true
prelates,

Nec intelligendi sunt hic solum prelati qui preficiuntur
humanitus, sed (ut plurimum) qui sine prefeccione hu-
30 mana preficiuntur divinitus, cuiuscunque status, sexus
Fol 189° vel condicionis fuerint. Sic enim magnus prelatus fuit
Baptista, habens sub se magnum heremitarum cuneum,
et aliorum vivencium vitam solitariam vel penalem.
Magni eciam prelati erant milites, martyres qui in labore
35 certaminis subditos confirmarunt, et sic de virginibus
et aliis ministris ecclesie longe plus copiosis quam sunt
prelati cesarii. Nec intelligendum est quod nulli prelati

among whom
are all men
whom God has
appointed to
teach.

1. DE: retinet suos milites; ib. E in marg.: pro retribucione. 4. A:
in resurreccione. 6. A: duodecim deest. 7. E in marg.: Sedes
maiestatis; ib. A: regis. 8. DE: removeri. 14. DE: subitus. Per.
16. E: subditi; D: subiecti in textu; in marg.: subditi. 17. D in marg.:
Tres ordines resurgencium. 18. A: primi deest. 19. A: sicut.
21. DE: legem Christi deest. 22. AD: impii deest; ib. E: impii in marg.
add. 23. E: quod deest. 24. A in marg.: Nota de prelatis; ib. A:
duodecim. 28. D in marg.: Prelatus quis est. 29. E: perfeccione.
30. DE: sexus deest. 37. E: Nec intelligimus.

iudicantur per alios, cum iudicatio ista non sit nisi
 ream attestatio quod subditus prelati huiusmodi obedivit,
 et omnes illi expectabunt unanimiter divinum iudicium.
 Et quo videtur quod prelati perfidi per suos subditos
 iudicantur, ipsi enim testantur quod perverse et inhi-
 dent per prelatos huiusmodi sunt seducti. Ideo ut
 dicit Sapiens VI°, 6) *durissimum iudicium his qui pre-*
sunt fiet, et sic omnes homines citra Christum iudica-
 buntur ab ipso et cum hoc eius adiutores precipue
 iudicabunt. Nec merces aprior potest eius militibus to
 adaptari, cum illa sessio triumphalis milicie non potest
 per adversarium removeri, cum sit in beatitudine sta-
 bilis sempiterna, et per consequens, Christus promit-
 tit quod omnis eius discipulus qui reliquerit scilicet
 temporalia pro eius amore secundum rationem carnalem
 vel secularem habebit in hoc mundo centuplum et
 finaliter vitam perpetuam possidebit.

not to be taken
 literally for
 loss of

Nec sunt audiendi ydiote qui ex hoc textu arguunt
 quod quicumque Christi discipulus habebit centum uxores,
 agros et filios in hoc mundo eo ipso quo pro Christo to
 ipsa reliquerit; nam evangelium vere dicit quod *habebit*
centuplum, hoc est, universitatem omnium bonorum
 Domini in hoc mundo, cum *iustorum sunt omnia*. Nec
 ex isto sequitur quod habebit totidem uxores aut filios,
 cum iuxta sophistas *iste est pater tuus, sed non tuus* 25
pater, ut Trinitas licet omnem creaturam habuerit, non
 tamen propterea patrem habet. Sufficit ergo promi-
 sioni Christi credere quod eius discipulus evangelice
 habebit omnia in hoc mundo et post diem iudicii tam
 ipsa quam beatitudinem possidebit. 30

Degrees of
 relinquishment

Circa hoc evangelium notandum quod multi sunt
 gradus reliccionum. Reliccio tamen evangelica dicit caren-
 ciam secularem et proprietariam temporalium quoad
 sollicitudinem et ad usum. Nam licet secularibus sit
 licitum ad tempus habere proprietatem et sollicitudinem 35
 circa mundana, oportet tamen eos finaliter si salvabuntur
 in hora mortis omnia ista gratis relinquere. Discipuli

r E iudicantur; b A non deest, ib D in marg. Indicatio quid est
 4. E in marg. Nota 5. DL quam perverse 10 A possit
 15 A consequenter 18 A in marg. Obieccio. f in marg. Nota
 21 A in marg. Responsio 22 D id est, ib AE omnium deest
 25 E sophistas 26 DE sed non est pater tuus 29 E nec
 Trinitas 27 28 DL ex promissione 31 A in marg. De gradibus
 reliccionum. L in marg. Multi sunt gradus reliccionum 32 D in marg.
 Reliccio 33 A dicit carenciam 34 E et usum 35 A
 et ad sollicitudinem deest 36 A si deest 37 DE in hora
 mortis deest

autem Christi ante hanc horam reliquerunt meritorius
et securius hec mundana; nec oportet si homo relinquit
aliqua quod quondam seculariter habeat illa, cum Petrus
et ceteri apostoli mundo satis pauperes omnia mundana
5 reliquerunt, quia sollicitudinem et affectionem ad talia
eciamsi habere poterant dimiserunt. Et miro modo
hec umbrosa et terrena possessio sic deserta inducit
possessionem evangelicam veriozem.

Ex fide autem scripture credi oportet quod beatus
10 Paulus vixit et nunc regnat inter omnes Christi milites
gloriosus. Nam Act. IX°, 15 promittit Christus quod *sit*
sibi vas electionis ad beatitudinem ex suo officio acqui-
rendam. Iterum ad Rom. VIII°, 30 dicit eadem Fides
quod *nulla creatura poterit eos separare a caritate que*
15 *est in Christo Jesu*. Ex quo patet cum multis affirma-
cionibus fidei quod per revelacionem scivit quod ipse
et alii fuerant in gracia finalis perseverancie confirmati.
Et iterum non presumeret aliter scribere Timotheo
quod *bonum certamen certavit*, et quod *est sibi reposita*
20 *corona iusticie quam reddet sibi in die iudicii iustus iudex*.
Ideo de nullo christiano est fides securior quod sit beatus
in patria quam de Paulo et cum quilibet beatus in
patria premiabitur secundum laborem eius legitimum,
Paulus autem plus omnibus laboravit, verisimile est quod
25 nullus apostolus sit eo beacior, et si prelati habebunt
sedes altas in iudicio finali secundum quod plures ex
fervenciori caritate ad Deum converterunt, quis iudicabit
alcus illo Paulo? nam Petrum ad magnam utilitatem
ecclesie reprehendit (ut patet ad Gal. II°), et breviter
30 ubi scivit peccatum contra Dei iniuriam et dampnum
ecclesie plus regnare illic usque ad mortem bellavit
intrepidus contra ipsum. Nec dubito quin sicut sanctus
iste in vita propter eius meritum et extollenciam laudes
contempsit humanas, sic iam in celo desiderans quod
35 contempta huiusmodi vana decertacione totus honor
Dei gracie ex integro tribuatur.

Fol. 189^a Contra fidem huius doctoris gencium religiosi nostri |
ut fratres multipliciter blasphemant, sicut contra conver-
sacionem domini nostri Jesu Christi. Ipse, inquiunt, pro

We believe
from Scripture
that Paul is a
saint in heaven.

The friars
slander him.

10. D in marg.: Pauli apostoli dignitas; E in marg.: Paulus. 20. A:
corona — sibi deest. 27. DE: Dominum. 30. DE: novit. 31. DE:
illuc. 35. A: modi deest. 37. A in marg.: Contra fratres. 38. A:
blasphemant Christum; ib. E in marg.: Fratres blasphemant.

pauperibus Jerusalem mendicavit (ut patet I Cor. XVI°): ipse autem probat ex lege veteri quod populus tenetur in vite necessariis suis doctoribus subvenire (ut patet I Cor. IX°), et ipse carnes et quicquid de maccello venerit sine interrogacione consciencie comedebat. Quare 5 ergo non licet facere fratribus ad similitudinem tanti doctoris similiter?

Three false arguments of Antichrist.

Sed dyabolus cecavit fratres in illo paralogismo multiplici. Erubescat itaque Antichristus si Apostolus procuravit temporale subsidium in casu sanctis Jerusalem, 10 ergo fratres validi debent mendicare generaliter pro se ipsis. Secundo si edificati debent in vite necessariis subvenire suis evangelizantibus, ergo per idem populus debet dare fratribus quantumlibet ampla temporalia ad abusum. Et tercio si Apostolus destructis ritibus 15 legis veteris quoad esum comedit inter gentes quicquid fuit nature humane conveniens, ergo per idem fratres debent sollemnizare privatas observancias in esibilibus et conversacionibus mundo absconditis. Formaliter enim infertur oppositum; ideo conversacio et doctrina Pauli 20 movet principaliter contra ipsos.

St. Paul begged for the blind, lame and infirm.

Quantum ad primum, patet ex evangelio quod pauperes ceci et pauperes claudi et pauperes debiles debent temporali suffragio relevari et pro huiusmodi sanctis Jerusalem Apostolus mendicavit, non autem pro se ipso 25 vel sociis suis in potencia naturali potentibus, sed potius mandavit huiusmodi de corporali laboricio sustentari. Nam Act. XX°, 33 confitens conversacionem suam ad exemplarem utilitatem ecclesie postquam prophetavit sectas rapaces esse venturas ad onus ecclesie ita scribit: 30 *Argentum, inquit, et aurum aut vestem nullius concupivi sicut ipsi scitis, quoniam ad ea que mihi opus erant et hiis qui mecum sunt ministraverunt manus iste.* Apostolus autem qui fuit sufficiens in bonis naturalibus laboravit corporaliter nec dedignatus fuit vilitatem laboris in 35 necessitate temporis perurgente; unde Actuum XVIII° legitur quod Paulus quia scenofactorie artis fuit habitavit cum Aquilla et Priscilla qui erant operarii huius artis. Nam cum Deus dat bonum nature ministris suis ad hoc

1. A: I deest. 4. A: I deest; ib. A: marcello; ib. A in marg.: B. 1. 6. E: facere deest. 8. A in marg.: Responsio; ib. DE: in istis. 12. D in marg.: 2. 14. A: ampla deest. 15. D in marg.: 3. 16. A: quoad cum. 22. DE in marg.: Ad primum; A in marg.: Contra mendicacionem validam. 23. DE: ceci claudi. 26. DE: suis deest. 28. A: Act. II°; E: Act. XXVI°; ib. constituens. 32. A: mihi deest. 35. DE: quia fuit; ib. DE: laborum. 38. A: et — artis deest.

sufficientibus, iniuriam facit Deo et eius pauperibus per ipsum ad laborem talem insufficientibus qui bona Dei accipit in mendicatione valida et clamorosa. Unde II^a ad Thessal. III^a, 8 scribit Apostolus *quomodo oporteat ipsum in hoc imitari laboricium; quoniam, inquit, non gratis panem manducavimus ab aliquo sed in labore ac fatigacione nocte ac die fuimus laborantes, ne quem vestrum gravaremus?* Regula, inquam, apostolica fuit (ut exprimitur in eodem capitulo), quod si quis taliter
 10 *ociando non voluerit laborare, non manducet.* Et ratio fidei hoc convincit; nam licet beacius sit dare spiritualia dona Dei quam ipsa accipere, verumtamen perfeccius est assistente opportunitate temporis laborare manibus, ut habeatur unde tribuantur ista pauperibus, quam ipsa
 15 a viris temporalibus mendicare, et omnino illicita est mendicacio valida et clamorosa.

It is more perfect to earn money for the poor than to beg for them.

Unde instar Apostoli fratres debent interpolatis temporibus laborare, antequam sint sic ecclesie onerosi. Onerosi dico, quia quatuor ordines fratrum habent a
 20 probabili in Anglia plus quam mille animas validas in potencia corporali, et cum quilibet eorum expendit annuatim de regno iuvante reliquo centum solidos, quia aliqui centum marcas, patet quod habent in paucis annis de regno plus quam centum millia librarum; quod cum
 25 captum fuerit de egenis per fraudes, patet quod regno sunt nimium onerosi. Nam (ut narrant cronice) tempore Augustini Anglorum episcopi erant plures quam illi monachi de puro laboricio, non de appropriacione bonorum regni vel ecclesiarum aut mendicatione tunc
 30 insolita sustentati.

Cost of the friars.

O quam prosperum foret regnum in multis terris sterilibus novatum ut antea, si omnes fratres validi et aliunde ocii similiter laborarent. Nec est fingendum quod per artem alchimicam aut missionem miraculosam
 35 ultra Christum et suos apostolos de celis tot temporalia

The country would prosper if they all worked.

3. A: clamosa. 5. DE: qui, inquit. 6. A: mendicavimus.
 10. DE: operando noluerit. 11. E: est; ib. E in marg.: Nota. 12. D in marg.: Dare beacius quam accipere. 13. DE: opportunitate labore.
 14. A: illa pauperibus. 16. A: clamosa. 18. A: sicut. 23. DE: aliquis; ib. A in marg.: Nota quare fratres sunt onerosi; D in marg.: Fratrum divicie in Anglia. 24. A: et cum. 25. E: regno deest.
 26. DE: sint; nimium deest. 27. A: quam illi quam illi. 29. DE: a mendicatione. 30. A: aut insolita; ib. E: sustentate. 31. A: foret deest; ib. DE: et multis. 32. A: antea.

20. Cf. De Triplici Vinculo ed. Buddensieg, pag. 192/3, where, however, the calculation is only for one year. Cf. Trial., pag. 369.

fratres habent sed indubie de egenis pauperibus multis blasphemis fraudibus ipsa spoliunt. Et cum iam sensibilibiter gravatur regnum in omni genere suarum parcium, nunc moti misericordia cessarent ab ista rapina dyabolica egenorum et regnum addisceret regulam Pauli quod 5
qui | sic ocians non laborat ex ficcione elemosine non Fol. 190^a
manducet

Preachers may
 accept what is
 needful, but no
 more

Secundum autem argumentum infert quod viri evangelici accipiant post edificacionem ecclesie ab illis qui plus aptantur ad illud vite necessaria moderate. Sed quid 10
 hoc ad alta et nimis sumptuosa edificia et ad superflua fratrum convivia vel ad inhonestum et sumptuosum numerum discolorum?

Private sects
 saved more of
 sin than does
 civil lordship

Et tercium argumentum infert quod fratres non laborent vel non consumant thesaurum regni per privilegi- 15
 aciones et dispensaciones frivolas Antichristi. Unde (ut ait quidam socius) longe evidencius implicat religio privata peccatum quam civile dominium. Nam ipsum ex causa triplici implicat culpam ad minimum venialem, primo quia legem de communicacione bonorum secundum 20
 statum innocencie, secundum statum apostolicum et secundum statum patrie observandum nimis excludit. Nam nulli magis sunt proprietarii in effectu quam fratres in domibus et cunctis eis adiacentibus, cum seculares vel in vita vel in morte bona sua mundo distribuunt, 25
 fratres autem bona mundi importune accumulunt et nec in vita nec in morte ipsa mundo participant; et cum non habent a rege licenciam sic alienandi vel donandi bona regni que ipsi (ut inquirunt) dominative habere non poterunt, quam proditoria regi et regno foret 30
 illorum donacio Antichristo.

Secundo quia civile dominium implicatur et fuleitur humanis legibus imperfectis, vita autem fratrum et eorum possessio, licet in primordio omnibus illis renuncient, verumptamen redeundo ad cadaver temporalium instar 35
 canis implicant se negociis secularibus plus quam domini

1 A. habere. 8. A. in marg. Secundum argumentum; D. in marg. Ad secundum, E. in marg. 2. 8. aptantur, 1b. D. in marg. id est apti sunt dare. 11. A. et deest. 13. E. discipulorum. 14. A. in marg. Tercium argumentum; E. in marg. 3. 14. 15. AD laborarent. 17. A. socius deest. 21. E. innocencie. statum deest, 1b. E. in marg. Religio privata sapit peccatum supra civile dominium. 24. DE eis deest. 25. DE mundo deest. 32. A. in marg. 2. 34. A. renuncians, DE renunciet. 35. D. iterum redeundo. 36. E. quam Deo aliena. (l)

civiles et traditiones proprias habent intrinsecas plus quam mundiales regule fraudulentas.

Et tercio quia seculare dominium elevat dominos in luciferinam superbiam, sed revera extollencia religionis
 5 private plus blaspheme et per consequens dyabolice elevatur per ficticias dignitatis istorum ordinum quibus fingunt ipsos, ymmo suos habitus et ingressus in suos ordines, super apostolos venerandos. Regula autem sive religio christiana communis est perfectissima quam Apo-
 10 stolus sequendo Christum perfectius explicavit; ideo de tanto debet ecclesia sequi ipsum convincendo fratrum versucias et ficticias suorum ordinum. Videtur enim quod nimis multi eorum sunt discipuli principis tenebrarum et sacerdotes Baal qui per cataractas subterraneas abs-
 15 conditas subtrahunt ypocritice temporalia de penuria regnorum, cum quibus temporalibus omnes egeni regnis necessarij poterunt relevari.

Friars extol their orders
 b asphemoasly.

Econtra autem pater luminum per cataractas celi dat guttatim pluvias ex quibus terre nascencia regnis
 20 fructifera oriuntur. Unde sequentes patrem suum edificant altas domos et campanilia instar edificantium turrim Babel, non autem spiritualiter matrem suam vel corporaliter regna plantando terre nascencia, in cuius signum lingue Babilonice confunduntur, cum nedum una
 25 persona illius monstruosi corporis tenet cum uno papa et altera cum altero, verum unus ordo contra reliquum, et una persona eiusdem ordinis tam in speculativis quam practicis alteri adversatur. Deterioracio autem ecclesie in observancia legis Christi et dissensionis
 30 seminacio ostendit in quibus fructificant mendaciter matri nostre; nam duo apostoli vagantes per regna converterunt in brevi plurem populum quam regnum nostrum inhabitat prius barbaricum et omnimode infidelem ad gradum christianismi plus salutiferum quam
 35 iam habet per multa millia fratrum totus populus Anglicanus. Nec dubium quin cleri negligencia et specialiter pseudofratrum sit in causa, et inevitabiliter tales secte dant occasionem, ut pharisei, solvendi primum mandatum

They build grand houses and bellfries.

Their quarrels.

1. A habent deest. 3. A in marg. 3. 4. A in marg. Contra fratres, ib D excellencia, E excellencie. 6. A dignitatum. 12. A ficticias deest. 13. A principis deest. 14. A sacerdotum, ib E cataractas correxit in cavernas. 18. A et contra, ib A celestes. 20. D in marg. Edificia religionum. 22. A edificavit spiritualiter. 24. 25. A una pars illius. 26. A altera. 27. A una pars eiusdem. 28. DE speculatus. 31. E in marg. Nota. 32. DE plurimum. 35. DE iam deest. 36. DE tal negligencia.

They
impoverish the
country.

secunde tabule. Nam cum solum filii habent limitatam
copiam temporalium, ut placet Deo inhabitantibus locum
tribuere, superveniunt secte extranee valide et callide
mendicantes illa temporalia que filii darent suis pa-
rentibus et Christi pauperibus in evangelio limitatis. Nec 5
moveat obieccio de falsitate calculi, quia iudicet regnum
si infra paucos annos succedunt in illo viginti duo millia
fratrum; nam a probabili quilibet istorum quatuor ordinum
proditorie habet inpresenciarum circiter mille fratres.
Proditorie dico, quia exhinc raptis iuvenibus et defici- 10
entibus artificibus patria sterilesce-
ret.

They spend
more than the
King's revenue.

Ex quibus colligitur quod infra viginti annos succedunt
in anno viginti millia fratrum; et cum totidem annu-
atim expendunt de bonis ecclesie centum mil | lia libra-
rum, patet calculus. Et revera rex dicitur annuatim 15
non sufficere de certo expendere tantum quantum dictis
raptoribus deputatur; nec sufficeret regnum regi suo
captivato redempcionem suam sine dampno notabili infra
tam brevia tempora relevare, sicut dicti raptores infra
tantum tempus destruunt infra regnum. Et tum pro 20
censu dando regi quod Christus approbat populus mur-
murat et reclamationat, sed ex patenti vesania tam plebs
quam procures defendunt et promovent rapinam plurem
quam exhibent Antichristo.

Fol.
190^b

SERMO VIII.

25

Postquam impleti sunt dies purgacionis Marie. Luce II°, 22.

The
Purification.

Inter quinque festa beate Marie virginis hoc festum
Purificacionis videtur tenere in ordine quartum locum,
sic quod festum Concepcionis, festum sue Nativitatis et
festum Annunciacionis secundum ordinem temporis ante- 30
cedunt. Est autem ex evangelio causa patula festi huius
nam *postquam impleti sunt dies purgacionis Marie vir-
ginis, ferebant Jesum in Jerusalem, ut sisterent eum
Domino, cum non venit legem solvere sed implere.* Sed

1.-5. Hic locus corruptus esse videtur. 1. A: filii solum habent.
2. E: ut patet. 3. A: et callide deest. 4. A: suis deest. 7. DE:
duo millia. 9. A: habet -- fratres deest; ib. A in marg.: Nota de
expensis fratrum. 10. E in marg.: Nota. 11. DE: artibus; ib. DE:
sterilescit. 13. DE: anno duo. 15. A in marg.: Nota. 19. DE: elevare.
23. DE: plurimam. 23, 24. E: plurimam -- Antichristo deest. 26. A in
marg.: Sermo VIII.; D in marg.: Purificacionis; E in marg.: In Purifica-
cione S. Marie.

26. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold I, pag. 345-347.

Exodi XIII°, 2, mandat Dominus quod omne primogenitum masculinum sibi sanctificabitur in signum salvationis primogenitorum filiorum Israel in Egipto, et Levitici XII°, 3 mandat eadem lex Domini quod masculus octavo die circumcidatur et die tricesimo tercio sequenti mulier purificetur. Quamvis autem beata virgo cum suo primogenito non isti legi ad literam est subiecta, cum Christus non aperuit vulvam sed exivit claustro virginitatis clauso, sicut ianuis clausis ad discipulos introivit; nec fuit de concepto semine procreatus, tamen ut impleret legem Domini, homo in similitudinem carnis peccati voluit in istis legi Domini subiacere. Nec sunt audiendi carnales heretici qui ex isto textu: *Omne masculinum adaperiens vulvam sanctum Domino vocabitur* fingunt quod sanctum sit quomodocunque cognoscere mulierem; lex autem Dei loquitur de masculo primogenito aperienti vulvam ad suum exitum; non sic faciunt infideles lubrici supradicti sed potius maculant prius apertam; ideo non adaperiunt sed potius prius apertam regulariter ad sui deturpacionem magis aperiunt. Unde tales infideles debent addiscere primo grammaticam quid est aperire, antequam blasphemarent taliter in scripturam.

The law taken literally did not bind Mary.

Talis autem sanctificacio non fuit nisi primogeniti in templo devota oblacio et ut parentes Christi darent pro ipso hostiam par turturum aut duos pullos columbarum que (ut patet Levitici XII°) fuit hostia pauperibus deputata, sic quod quodcunque istorum prius eis ad manus advenerit offeratur; divites autem agnum anniculum offerebant. Christus autem paupertatem honestam continue tam in se quam in parentibus observabat. *Et ecce homo cui nomen Simeon* famosus inter prophetas et sacerdotes cognoscens tempus Messie instanter oravit, ut posset eum videre corporaliter hic in via; et quia *iustus et filialiter timoratus* fuit, certificatus erat per revelacionem Spiritus Sancti quod videret Deum ante

Christ's parents poor, as shown by their offering.

2. E: sanctificatur. 2, 3. D: sanacionis. 3. D in marg.: Sanctificacio primogeniti. 4. DE: Levitici XIII°. 5. A: circumcidetur in; ib. A: tricesima tercia. 8. D: volvam; sic et in locis sequentibus; ib. D: exuit. 11. DE: legem peccati. 15. A: fingunt deest. 16. D in marg.: Ad aperire; ib. E: autem deest; ib. D: Dei deest; ib. E: Domini. 17. A: sui exitum; ib. DE: non sicut. 18. A: faciunt deest. 19. DE: aperiunt; ib. A: prius deest. 20. E: apertam vir. 22. DE: ad aperire; ib. D in marg.: Hostia pauperum. 29, 30. A: annulum. 31. DE: continue deest. 32. E: nomine. 36. E: Dominum.

mortem. Ideo venit tunc ex eadem revelacione in tem-
 plum et accepit Dominum in ulnas, Deum devotus bene-
 ficent, desiderium enim cum completum fuerit, delectat
 animam ut dicitur Proverb. XIII°, 19), ideo prorupit in
 canticum, quod sufficit sibi de preterita vita completa
 tunc mori in pace. Satis enim fuit sibi sic corporaliter
 sentire Christum qui fuit Messias dictus salutare omnium
 populorum. Christus enim fuit predestinatus nedum
 salvator patrum in limbo sed predicandus noticie om-
 nium populorum, lumen ad revelacionem gentibus cecatis
 veritatem veritatis fidei et gloriam cuiuscunque plebis
 volentis in ipsum credere.

Circa hoc evangelium dubitatur utrum beata virgo fuit
 omnino expers peccati, et videtur quod non, quia vovit
 virginitatem et fuit posterius legitime coniugata et per
 consequens debebat ex lege matrimonii debitum carnalis
 copule viro suo. Et cum ex voto fuit prius obligata
 virum non cognoscere, videtur quod ex inobediencia
 facta Joseph peccavit venialiter

Mary was
 probably
 senseless

Hic potest teneri probabiliter quod beata virgo, sicut
 fuit expers criminis actualis, sic fuit expers peccati
 originalis et cuiuscunque venialis; non tamen video quod
 oportet de necessitate salutis quemlibet salvandum hoc
 credere. Ideo videtur stulticia circa hoc nimium decer-
 tare; nec scimus si beate virginis displiceant opiniones et
 tractatus istius materie; ideo securum videtur tamquam
 probabile partem neutram asserere et nichil temere
 diffinire. Tento ergo tamquam probabili quod beata
 virgo semper fuit expers peccati dicitur ad argumentum
 quod beata virgo valde fuit obediens viro suo sine consensu
 carnalis copule, ymmo neuter ipsorum istam copulam
 affectabat, nec est de esse rei matrimonii, licet sit quodam-
 modo eius signum. Et sic intelligunt leges que ex illa
 copula adiudicant coniugia illorum qui taliter copulantur,
 licet fides et sponsalicia in aliis precesserunt, non carna-
 liter copulantur; verumtamen nimis grave foret theologo
 legem iam currentem de tali coniugio sine errore
 defendere vel probare.

Fol.
 190^a

but we need
 not decide this.

1 E. nunc. 5 DE sufficit. 10 DE revelandum; 15 DE. cecatis. 16 E. in marg. cecatis. 11 DE. et deest. 12 AD. in marg. Dubium. 13 E. fuerit. 14 E. cedebat. AD. et legi. matrimonium. 15 E. devota. 16 D. in marg. Maria semper fuit expers peccati. 17 AD. in marg. Responsio. 18 A. in marg. 19 ibi. quod beata virgo fuit expers criminis actualis et peccati originalis potest probabiliter teneri. 20 E. non sit etc. necessitate salutis hoc credere. 21 A. probabilem. 22 D. in marg. Matrimonium Marie et Joseph. 23. E. in marg. Copula carnalis non est de esse matrimonii. 24. E. Unde cum dicitur.

Nec negandum est quod dicit Augustinus in De Bono
 Coniugali quod est triplex bonum coniugii. *Fidex, sacra-* Threefold good
of marriage
mentum et proles. Nam in isto coniugio fuit quodlibet
 istorum trium; nam sicut Joseph fuit pater Jesu (ut
 5 patet Luce II°), sic econtra Jesus fuit eius filius et summe
 virtuose sibi subditus. Joseph enim non solum fuit pater
 Jesu, cura putacione fantastica vel alia ratione extranea,
 sed coniunctim, quia curam habuit veri filii uxoris sue
 legitime supernaturaliter a Domino commendata. Et sic
 10 beata virgo fuit innupta mater, loquendo de nuptiis
 perfectis iam currentibus inter sponsos lapsos, cum
 continue fuit a carnali copula preservata; et sic Joseph
 habuit in illo benedicto coniugio unum filium, et per
 consequens, bonum prolis. Et patet quod non obest
 15 beatam virginem vovisse virginitatem et sine solucione
 voti viro fuisse tahter copulatam. Verumtamen votum
 potest dupliciter intelligi vel solum mentale vel copula-
 tum mentali votum sensibile. De primo certum videtur
 quod beata virgo vovit virginitatem, cum Luce I^o dicat
 20 angelo pertinenter *quomodo fiet istud, quoniam virum*
non cognosco; et probabile videtur quod votum mentale
 in signo sensibili vovit Deo et sic nullum votum com-
 missum diruperat.

Mary's vow of
virginity.

Sed dubitatur communiter utrum vovere homini sit
 25 prudentis, et videtur quod fratrum religio, matrimonium
 et alia sacramenta communia approbant istud factum;
 nec dubium quin votum homini factum de perficiendo
 temporali posset esse factum legitime, sed votum facti
 spiritualis vel operis meritorii videtur mihi superfluum
 30 fieri homini, cum sufficit ipsum fieri soli Deo. Nec
 moveat quod tale stulte votum multis prosit per accidens,
 quia sic facit peccatum gravissimum; ideo erubescerent
 fratres, si vota leguntur in scriptura crebrius facta Deo,
 ut patet de Jacob, Yephte et aliis; ergo per idem licet
 35 fratribus sic vovere, quia simia tali argucie a simili
 dissentiret. Nec moveat quod ex lege Dei unus tenetur

Spiritual vows
should be
made to God
only

2. A in marg. Coniugium habet triplex bonum secundum Augustinum.
 3. A illo. 10. A nuptis. 11. A perfectis deest. 12. DF veteri viro.
 17. A videlicet solum. 18. A in marg. Votum duplex, E in marg.
 Votum dupliciter intelligitur, b A sensuali. 19. D in marg. Votum
 Marie virginis. 22. A sensuali. 23. AD dirumpat. 24. AD in
 marg. Dubium. 25. E in marg. Nota, b D factum religio. 26. sacra-
 menta, D transcript. 27. est sacramenta. 27. D in marg. Votum a
 debet fieri homini. 32. D facit in marg. id est prodest per accidens.

2. Cf. Trial., pag. 315. August. Opp. tom. VI, pag. 321 et seqq.
 19. Lucae I, 34.

alteri ad obedienciam, quia cum quilibet debet obedire cuilibet, omnes prepositi suis subditis sic voverent; ymmo cum prepositi sunt plus ignari communiter quam sui voverentes et a Dei obediencia sepius tardativi, que prudencia foret talibus stultis prepositis sic vovere? 5 Sufficit ergo vovere Deo qui debet esse unicus sponsus animi humani, et si quis non fuerit cum voto extraneo infundabili cathenatus.

Example of
Saints not
binding.

Nec moveat quod multi iam sancti in celo famosi in seculo sic voverunt, quia multi tam beati quam in 10 seculo famosi in hoc et aliunde gravius peccaverunt. Ideo sicut secta fratrum aut eorum monstruosa regula non habet probabilitatem vel fundacionem ex scriptura, cum aliter laborarent superflue ad papam pro suis ordinibus confirmandis, sic eciam obligacio et votum cum 15 multis aliis ceremoniis quibus obnubilant fratrifectos. Sed sicut peiori quam simiali argucia arguunt quidam fratres quod secta eorum fuit ante incarnationem in monte Carmeli, quia Helias legitur ibi aliquos filios imitacionis habuisse, sic arguunt conformi argucia quod 20 sunt fratres beate virginis, quia induuntur albis cappis, et albedo signat mentis mundiciam, que in beata virgine dicitur precellisse. Et sic in baculo arundineo stabiliunt quod Christo sic voverunt apostoli vel Helye aut Samueli sui discipuli. Et quantum ad sompniata miracula propter 25 eorum infundabilitatem instabilem nulli catholico est curandum, ymmo per locum a maiori similitudine quod fratres nigri et in sculptura vestium deformati sunt in patronatu dyaboli stabiliti, quia talia accidentia dyabolos ipsos signant. 30

Folly of appeal
to unrecorded
acts of Christ.

Et si signatur quod multa fecit Jesus que non sunt scripta in hoc evangelio (ut Joh. ultimo), et per consequens, Christus fundavit hos ordines, licet illa fundacio non sit in evangelio expressata: revera per hanc cecam arguciam | sequeretur quod omnis novella secta fratrum

Fol.
190^d

1. A: alteri obedire et cuilibet; ib. A in marg.: De obediencia. 4. E: ad Dei obedienciam; ib. A: tardati. 6. A: sponsus deest; ib. D in marg.: Sufficit vovere Deo; E in marg.: Vovere Deo sufficit. 10. D in marg.: Religionum privatarum fundamentum. 12. A in marg.: Contra fratres; ib. A: menstruosa; in marg.: mardosa. 15. DE: sic et. 17. A: quam deest. 18. A: fuerunt. 20. A in marg.: Contra Carmelitas; E in marg.: Carmelitarum impugnatur regula. 24. A: et Samueli. 25. A: sempiternate (!) miracula. 26. A: infinitatem; ib. A: nullo. 28. A: fratres magistri. 31. A in marg.: Obieccio. 32. A: ut dicitur. 34. A in marg.: Responsio; E in marg.: Nota.

sit dampnata, quia pari evidencia vel maiori qua evangelium non scriptum authenticat sectas fratrum authenticaret dampnationem sectarum huiusmodi, quia scriptura alia apostolorum docet quomodo ecclesia debet cavere
 5 versucias introducendi illas sectas, et Deus ipse est promior ad notificandum ecclesie quod sibi proficeret quam ad celandum periculum quod per accidens obesset. Ideo non dubito quin fratres pensantes hoc sompniū quod eorum fundacio stabilita fuit per Christum, licet
 10 sua scriptura vel ex negligencia vel causa alia sit omissa; eque evidenter vel evidencius fundabunt quod fratres singuli sint dampnati, cum certum sit quod multi ritus et partes sue regule sunt evangelio repugnantes. In Christo autem vel sua scriptura secundum fidem Apostoli
 15 non fuerunt *est et non*, sed oportet supponere ex fide catholica quod lex Christi non sit superflua, diminuta vel aliter defectiva; oportet ergo ut fratres caveant ut venenum ne propter cupiditatem temporalium vel saltem ne potius propter eorum cupiditatem quam propter
 20 salutem perpetuam populi predicent verbum Dei, quia tunc indubie sunt heretici apostate a Deo excommunicati et propter effusionem spiritualis veneni non edificantes sed auditorium venenantes. Et ista creditur causa quare hodie multitudo sermonum non tantum edificat ecclesiam
 25 sicut olim. Nam supposito de possibili quod fratres sic faciant, non indubium quin sint symoniaci contra preceptum Domini Matth. X^o, 8 predicantes: *Gratis*, inquit, *accepistis, gratis date*. Nec excluduntur tales a prevaricatione ultimi mandati decalogi quin dampnabi-
 30 liter capiant aliena; et si pallient factum suum quod non principaliter sed solum accessorie ad utilitatem auditori capiant bona sua, ex facto suo patet mendacium, primo quia tales predicantes adaptant, non qui magis sincere et utiliter ac prudenter dicerent populo verbum Dei, sed illum
 35 quantumcunque pseudofratrem qui copiosius congregat eis bona populi cui predicat; quod nullomodo facerent nisi preponderarent saluti populi temporalia que perquirunt.

The law of Christ is not defective.

Friars aim at gain in their preaching

They choose the preachers who get most money

1, 2. D. quia evangelium. 3. DE. cum scriptura. 5. A. versutas illas sectas; ib. D. introducendi deest. 10. A. ex causa. 12. A. sunt. 13. DE. sint. 14. A. vel sua scriptura deest. 15. DE. credere ex. 17. A. quod fratres. 18. A. in marg. Nota excellenciam legis Christi. 18. E. temporalium quam. 21. D. in marg. Predicatio symoniaca. 25. l. 1. marg. Sermonum multitudo quid facit. 28. DE. inq. it deest. 29. 30. D. qua d. dampnabi. iter. 32. A. in marg. Responsio fratrum. 33. A. in marg. Obiectio. ABE. in marg. 33. E. in marg. Fratres predicant propter lucrum, ib. A. quod tales. 35. A. gain magis. 35. DE. Quemcunque pseudofrater fuit copiosius. 36. DE. bonum.

2 Their
sermons are
not directed to
do it away
with sin
3 They choose
an audience so
as to get
money

Secundum signum est hoc quod non aptant sermones pro peccato populi plus purgando sed potius palliant pro cumulo temporalium acquirendo.

Tercium signum est quod non visitant illa loca in quibus peccata plus regnant et plus nocent ecclesie, sicut fecerunt apostoli et alii viri evangelici consequentes, sed notant rudem populum per eos deceptum et tempus in quo magis possent bona sua perquirere et non secundum legem Dei edificare; quod est signum infallibile quod plus sua apprecientur temporalia quam salutem. Ideo non capit excusacionem eorum dampnanda omissio qua episcopis et alius mundi potentibus non detegunt crimina que plus nocent, nisi quia timent ex offensione eorum favorem mundanum et bona mundi amittere, quod indubie est peccatum proditorium ecclesie valde dampnabile.

4 They neglect
preaching
where gain is
not to be had.

Et quartum signum est quod decaptata opportunitate qua omittendo predicacionem plus lucri perquirerent opus predicacionis gratis omittunt et spoliacioni abscondite diligenter intendunt. Unde non attendunt ad tempus in quo ex dispositione populi magis prodessent sue anime, sed illud ad tempus preponderant in quo copiosius possent frumentum, ordeum vel caseum congregare et crescente cupiditate subtiliant ad captandum sibi tempus in quo possent etiam sine evangelizacione fenum, braseum et quodlibet aliud temporalium adunare; unde experimentum foret fidelibus quod illis positus in adopcione vel evangelizare sine lucro temporalium vel cumulare divicias sine hoc quod predicent quamcunque partem plus optaverint ut finem preponderant.

5. The richer
friars do not
preach.

Unde quintum signum est quod diciores eorum, ut doctores, fratres divites et aliqui qui per cautelas reliquas sciunt copiosius quam per evangelizacionem perquirere ista bona, omittunt evangelizare et in mediis ad finem quem plus diligunt magis congruis preeligunt laborare. Quis enim plus culpabiliter ociatur quam fratres sic divites vel doctores aut illi qui per cautelas alias mendaces sciunt populum spoliare? Ideo signum evidens

1. ADE in marg. 2; ib. DE hoc deest. 3. A. perquirendo. 4. ADE in marg. 3; ib. DE in deest. 10. DE ut plus. 11. A. recipit excusacionem. 16. A. Et deest; ib. DE capta. ib. ADE in marg. 4. 17. A. contra omittendo. ib. DE perquirunt. 18. DE amittunt. 19. A. Unde non attendunt deest. 21. DE ad deest. 22. I. magis possent. II. magis possent in marg., in textu copiosius. ib. A. possunt. 23. A. crescant. ib. A. capitandum. 24. DE etiam deest. 27. A. evangelio. 29. DE aptaverint. 30. DE Unde deest; ib. ADE in marg.: 5; ib. A. eorum deest. 32, 33. A. querere.

est quod necessitas perquirendi temporalia cogit eos taliter predicare.

Sextum signum est quod notato pusillo populo et pau-
pere quantumcunque capaci et verbo Domini indigente
fratres illuc non properant, cuius causam non est facile
illis fingere nisi quia desperant de fine acquisitionis
temporalium quam plus optant. Christus enim sepe
Fol. predicavit in oppidis; nec sciunt | fratres utrum plus
191^a prodesse ecclesie predicando coram quantocunque
populo in quantalibet civitate.

Septimum signum est et argumentum infallibile quod
illud est finis et causa operis ad quod operans plus
attendit, sed fratres predicando plus attendunt ad lucrum
consequens quam ad salutem anime populi audientis, ideo
acquisitionis temporalium est finis et causa predicationis
et non salus anime populi auditorii quod Deo adquirerent.
Quis enim frater evangelizans est qui post sermonem
tantum non est sollicitus fidem imbecillis auditorii con-
firmare, sicut est sollicitus temporalia quantumcunque
egeni populi congregare? Non sic autem fecerunt apostoli,
ideo indubie talis mendicatio post sermonem sapit (ut
plurimum) horrendam blasphemiam. Et ideo contra illam
instaret scolasticus arguendo, instaret populus elemosi-
nam talibus abstrahendo et instaret frater collectas
monstruosas et alia ad hoc necessitancia removendo.

They do not
preach to the
very poor

They are
keener on the
collection than
on following
up the sermon

SERMO IX.

Venit Jesus in partes Cesaree Philippi. Matth. XVI°, 13.

Hec civitas primo dicta est Lachis et post Dan a
tribu Dan inhabitante (ut patet in libro Iudicum XIII°),
30 et tercio Philippus tetrarcha frater Herodis ampliavit

3. ADE in marg.: 6 6 A. illis deest 7 A. quod plus:
E. quem plus 10. A. quantumlibet. 11 ADE in marg. 7 16. E
anime deest 1b A. populi deest. 17 DE qui deest, 1b D in marg.
Mendicatio post sermonem 18. A. tantum deest, 1b DE non est deest
18, 19 A. fidem — sollicitus deest. 20 E. fecerant 22 DE Et ideo.
24 A. talibus adinenda; 1b A. collecciones 25 E. monstruosas, 1b.
mardosas, 1b. A. ad hoc deest 28 A. in marg. Sermo IX; D in
marg. Nonus; D in marg. Petri; E in marg. In cathedra Sancti Petri
29 DE XIII°, A. XIII° deest. 30. DE: et tercio deest.

28. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, 347—350.
29. Dan and Caesarea-Philippi were two different places, standing
about four miles apart at two different sources of the Jordan.
Cf. Arnold's remarks I c., pag. 347. Arnold is right in saying
that Dan and Caesarea were separate places, but Wyclif has the
authority of St. Jerome Cf. I. b. Heb. Quaest. tom. III, 328 Comm.
in Ev. Matth. tom VII, 121. Comm. in I. uia n tom IV, 527 (Matthew).

Why Jesus
questioned His
disciples

eam et vocavit eam nomine Cesaris ac sui et sic nosci-
tur distingui a Cesarea Palestine in qua mansit centurio.
Nec est putandum quod Jesus omnisciens ex indifferentia
in istam civitatem advenerit sed figurat incorporacionem
gentilium per fidem Christi et Petri in sanctam ecclesiam. 5
Interrogat autem discipulos suos de opinione sui quem
sepe vocat *Filium hominis*, quia inter quatuor producciones
hominis ipse singulariter immediate genitus fuit a femina,
propter cuius gignicionem nedum sexus femineus sed
totum genus humanum debet concorditer congaudere 10
et Christum fratrem nostrum verum hominem credere.
Iste quatuor opiniones ex ignorancia infidelium qui
signanter vocantur homines processerunt, sed fides chris-
tiana quam Petrus publicat est quod Christus est
naturaliter filius Dei vivi (ut patet Joh. 1° et ad Hebreos 1°). 15

Nec oportet fidelem sollicitari circa evidencias harum
opinionum quod Christus fuit Baptista iam mortuus,
Helyas, Jeremias vel alius prophetarum, quia crediderunt
crenam resurrectionem et mortem hominum; nec fuit
illis evidens ex novitate operis miraculosi pro tempore 20
succedente quod fuit nova persona preter aliquam pre-
dictarum, ymmo secundum eos eadem persona potuit pro
diversis temporibus diversimode conversari. Et iste error
alludit errori Averrois ponentis quod eadem sit anima
omnium hominum. 25

Peter answered
for the Church

Isti autem infideles errores sicut nec sunt digni me-
moria, sic improbaciones eorum non sunt a fidelibus
recitande, sed intendendum est Petri opinioni in isto
precipuo articulo fidei, supponendo quod Petrus in
proposito gerebat personam universalis ecclesie et in 30
ipso nedum commendatur persona Petri a Domino sed
cum hoc tota ecclesia fidelium confitens istam fidem;
et sic commendacio Christi competit et Petro et toti
ecclesie que hic in via est inicialiter beata. Et *Symon*
Baryona, quia filius columbe vel simplicitatis, quia *inici- 35*
sapiencie est humilitas vel timor Domini. Et in idem

1 A. et eam deest; 1b A. atque. 4. A. figuravit. 7, 8. DE.
quia hominis deest. 11 DE concedere. 12 E in marg. Fides
christiana. 15 A. filius naturalis. 21 A. persona deest. 21, 22 A.
aliquem predictum in. 23 E in marg. Error Averrois. 26, 27 A.
memoria. 28 DE Petri confessioni. 29 D. principis E. principali
30 D. commendatur deest 1b F in marg. add. commendatur. 34 A.
hic et, D. hoc. 35 DE Baryona Baryona, 1b D in marg. Baryona;
E in marg. ecclesia est Simon Baryona. 36, D in marg. Simon, 1b.
A. et in tantum

sonat nomen Symonis, qui interpretatur obediens, non obediencia in abstracto; et geminacio nominum signat Judeorum obedienciam atque gentilium. *Caro* autem, id est, mundialis sapiencia, *nec sanguis*, id est, pura
 5 noticia phisica vel philosophica *non revelavit* istam fidem de tam abscondito articulo sed singulariter Deus pater. Et post istam nominacionem inicialem in via, sequitur alia nominacio priori perfeccior, cum fidelis confirmatus in fide sit figuraliter ipse Petrus, cum sit agnoscens
 10 clariore fide istum articulum ac discalceans affecciones terrenas et dissolvens infidelitatis vincula quibus prius fuit cum hoste anime colligatus; hoc enim est, Petrus et quodammodo ipsa petra fundamentalis ecclesie Jesus Christus. Ideo ad denotandum sensum Apostoli dicentis:
 15 *Gracia Dei sum id quod sum* scriptura more suo refert istam sententiam ad hanc petram: *Super hanc petram*, inquit, *edificabo ecclesiam meam*. Nec potest domus ecclesie super tam stabili fundamento per portas vel partes domus inferi finaliter superari.

20 Sunt enim secundum Augustinum due civitates scilicet Dei atque dyaboli pro tempore vie commixte, et hec due civitates sunt due magne domus habentes partes
 Fol. 191^b et portas, leges et principes desperatos, sed oportet civitatem diaboli substerni finaliter, cum porte inferi,
 25 hoc est, nec potestates nec insultus tyrannorum persequencium nec malignorum spirituum prevalebunt contra sanctam ecclesiam, cum rex celorum sit potencior principe huius mundi; dicto autem *Petro dantur claves* domus ecclesie, et ipsa vocatur regnum celorum.

The two cities of God and Satan are mixed here on earth.

30 Regnum autem celorum sumitur nunc materialiter pro ipso Deo rege huius regni, ut patet in multis Christi parabolis quibus dicitur quod *simile est regnum celorum homini regi*, et nunc collectim vel divisim pro ipsis regnicolis, et nunc sumitur regnum celorum for-

Different uses of the words "kingdom of heaven".

1, 2. A: vel obediencia. 2. D: generacio; ib. E in marg. correxit: geminacio. 3. A: autem deest. 4. E in marg.: Nota. 5. A: vel philosophica deest; E: pharisaica; ib. D: relevabit. 9. D in marg.: Petrus; E in marg.: Fidelis confirmatus est Petrus. 10. A: istum deest; ib. A: decalcians. 14. A: sensum deest. 16. A: suam sententiam; ib. A: Et super. 18. D: vel partes domus extinct.; ib. A: inferni. 20. A in marg.: Civitas duplex; D in marg.: Civitas; E in marg.: Due civitates. 22. A: et partes. 23. Rectius: disparatos. 24. A: inferni; ib. E in marg.: Porte inferni. 28. A: dicit autem. 30. DE in marg.: Regnum celorum; ib. E: sumitur equivoce; ib. D in marg.: Regnum celorum accipitur tripliciter, 1, 2, 3. 31. A: et pro.

15. I Cor. XV, 10.
 tom. VIII, 30, 379, 405.

18. Aug. De Civitate Dei, Opp.
 32. Math. XVIII, 23.

maliter pro inhabitatione vel regnacione in sancta ecclesia, et ista triplex significacio est famosa.

Church militant
and
triumphant

Regnum autem celorum citra diem iudicii in duo dividitur, cuius una pars terram incolit que vocatur ecclesia militans et alia beatitudinem inhabitat, que vocatur ecclesia triumphans; et ille ambe sunt simul una persona que est universalis ecclesia sponsa Christi. Ipsa autem ecclesia secundum partem militantem habet prelatos et subditos; ipsos autem prelatos typicat Petrus in proposito. Et claviger dicitur quasi potestatem habens atque scienciam et ad introducendum et docendum subditos introitum et viam beatitudinis. Et quia clavigero pertinet tam aperire clavibus quam ligare, signanter promittit Christus prelaus inferioris ecclesie ut quodcunque ligaverint super terram, hoc est, in ecclesia militante, erit correspondenter ligatum in ecclesia triumphante; et sic de solucione. Prescitus autem quantumcunque secundum reputationem hominum fuerit de potestate clavium proclamatus, non habet a Deo istas claves, sicut nec quantumcunque pretenderit se solvere vel ligare, dum discordaverit ab ecclesia triumphante. Ista autem ligacio atque solucio prelatorum qui sunt membra vere ecclesie est quodammodo inicialiter hic in terris et complete finaliter in celis, cum meritum vie precedit beatitudinem patrie.

All binding and
loosing is first
done in heaven.

Rex tamen huius regni eternaliter predestinat et prius temporaliter preagit et facit membrum aliquod huius regni et per consequens aliquid, si ligatur vel solvitur hic in terris, prius ligatur aut solvitur in celis. Est enim secundum logicos duplex prioritas, scilicet prioritas originis capta a causa materiali et prioritas dignitatis capta a causa finali; et iste due prioritates simul tempore concurrunt communiter, et sic ligacio vel solucio ecclesie militantis est prior quodammodo quam ligacio vel solucio triumphantis ecclesie et econtra. Sed ligacio vel solucio Dei est prima simpliciter, ideo evangelum

3 A. autem deest, 1b E in marg. Triplex significacio est. 5. A. ecclesia deest. 8. 11 autem etiam, 1b. A in marg. Ecclesia est una persona. 10. DE. quia potestatem. 12. A. meritum et viam; 1b E in marg. Petrus significat. 14. D in marg. Ligare. E in marg. Nota. 16. A. ligatum deest. 18. A. reputationes. 19. DL. homo. 21. A. si discordaverit. 24. A. est in celis. 25. A. vite precedit. 27. A. et deest. 27. DL. pangs. quidquid. 28. A. regni deest. 1b A. aliquid sic, DE. aliquid deest. 29. A. prius. ecclesia deest, 1b D in marg. sup. Ligatur vel solvitur homo prius a Deo quam a sacerdote. 30. ADE in marg. Prioritas duplex. 30. 31. A. scilicet prioritas deest. 33. A. et solucio. 36. D. ut pre simpliciter.

dicit quod *ligatum in terris erit ligatum in celis*, sed non dicit quod in celis ligatur posterius et non prius. Nec valet inserere istam glossam quod omne ligatum in terris a prelato militantis ecclesie dum clavis erraverit ligatur in ecclesia triumphante, quia si clavis sic erraverit, tunc non ligat, sicut simulans se aperire portam seratam, non habens clavem vel clavem ad hoc non aptatam vel clavem positam in loco indebito, non tunc solvit.

10 Sic intelligendum est spiritualiter de prelatis; nec quicquam est infidelius quam diffinire ut fidem quod si secundum tradicionem humanam prelatus cesareus quidquam fecerit, tunc Deus necessitatur ut in ipso compleat quod intendit. Ideo per hoc supercilium phari-
15 saicum captum ex ipso textu est mundus plenus erroribus; verum quidem est quod nemo cui non fit revelacio scit quando vel quomodo ligaverit vel absolverit quoad Deum. Ideo necesse est quod fiat sibi confessio et petatur ac habeatur eius absolucio que indubie est
20 per se sufficiens. Unde dubia ventilata in ista materia si solum papa habet plenitudinem potestatis, si generaliter licet sibi potestatem cuiuscunque alterius diminueri vel augere, restringere vel laxare, si laicus prelatus habet potestatem subditum absolvendi aut propter iurisdic-
25 cionem solum competat talis potestas homini secundum legem quam papa limitat, et sic de aliis rationibus infinitis, sunt saluti vel fidei impertinencia. Sed hoc tenendum est firmiter quod licet potestas ista Petro conveniat secundum quandam preeminenciam, tamen
30 convenit generaliter cuilibet prelato vel presbytero de sancta ecclesia, sed secundum disparitatem gradus quem Deus limitat.

God is not bound to carry out the will of had prelates.

Circa hoc evangelium dubitatur, cum Petrus et Paulus sunt apostoli per quos precipue post Christum sue religionis preceptum sumpsit exordium, quid sufficit et

1. A: ternis ligatur. 3. A: Nec debet inferre. 4, 5. DE: non erraverit. 6. A: erraverat te. 7, 8. A: hoc aptatam. 8. A: vel clavem deest; ibi DE: non debito. 10. AE in marg: Nota. 11. DE: quicquid infidelius his, diffinire Christus tamquam. 12. DE: cesarius (sic et in locis sequentibus codicum DE nec non cod. A). 13. DE: quicquid intendit. 14. DE: per deest. 16. A in marg. inf.: Ligare vel solvere se aliquem sacerdos nescit sine revelacione. 17. A: sit quando. 18. E in marg. Nota bene. 19. E: eius ibi in marg. se hiet Dei Hic e d evangelicus doctor, approbat articulare confessionem. 20. A: illa. 21. D: solus. 26. D: et ceteris conclusionibus, 1. questionibus. 27. 29. A: Sed tamen deest. 28. F: Ex dubis tenendum. 33. AE in marg: Dubium. DE in marg: Questio. 34. DE: sint. 35. AE: preceptum deest.

These
conditions are
imposed on
ordination

requiritur ad esse papam, episcopum, presbyterum aut prelatum; et videtur quod non requiritur condicio instituta secundum leges humanas, cum Christus et apostoli prefecerunt prelatos huiusmodi sine tradicionem tali. Ex quo videtur quod temerarium et infundabile sit, ^{Fol. 191^e} tales leges statuere. Non enim licet sine auctoritate Christi ecclesiam Christi onerare.

Item, cum non requiruntur statuiciones superaddite et ille sufficiunt ut communiter dicitur ad esse ministrum huiusmodi, videtur quod ommissa statuicione Christi to pure secundum leges humanas tales prelati poterunt ordinari. Et veritas huiusmodi conclusionis de inesse videtur propinqua statui ecclesie iam currentis.

Item, dispositio quam Christus instituit, antequam erant privati libri papales editi, per se sufficit ad faciendum prelatos huiusmodi et adhuc est eque sufficiens, ut tunc erat; ergo subducta tradicionem humana adiecta ipsa per se sufficit sicut olim, non enim presumptuosa humana tradicio debilitat vel tollit simpliciter causam Dei.

Christ's
institution is
enough

In isto dubio teneri debet intrepide quod dispositio 20 quam Christus instituit per se sufficit et requiritur ad esse talis ministri ecclesie. Ex quo videtur quod multi secundum traditiones humanas statuuntur putative in tali officio sine vera ratione sui nominis, et per tales sophistas confunditur vel nimis oneratur ecclesia. Videtur 25 ergo quod ad esse talis ministri ecclesie requiritur auctoritas acceptacionis divine et per consequens potestas atque noticia data a Deo ad tale ministerium peragendum. Quibus habitis, licet episcopus secundum traditiones suas non imposuit illi manus, Deus per se instituit, et 30 sic videtur (ut dictum est in sermone de sancto Paulo et sancto Johanne) quod requiritur ad esse talem prelatum efficaciter sequi Christum et renunciare debite omnibus bonis mundi. Et sicut ordinacio Christi evertitur in prima acie sui exercitus (ut dictum est in sermone de 35 sancto Silvestro), sic videtur ordinacio Dei eversa in constituendo tales ministros ecclesie; modo enim non

God may
ordain without
laying on of
hands

1, 2 A vel prelatum 4 DE fecerunt 5 DE in marg 1
6 DE Non tamen 8 ADE in marg 2, 16 A non deest, 16 DE
statuiciones 11 DE poterunt 12 A modi deest, 13 ADE in marg 1
13 A ecclesia 15 A sufficit 16 L humana deest 20 A
Responso 16 DE in marg sup Papam esse episcopum vel sacerdotem
quid sufficit 22 L minister 25 A ultra lat 26 L minister
27 L in marg Nota 30 A suas deest 31 DE in deest 32 L in
marg Ad esse prelatum requiritur 37 A ecclesie deest

31. Cf. supra, pag. 45. 36. Vide supra, pag. 35.

dicitur quis esse episcopus, sed Nullatensis episcopus, nisi habuerit secundum formam cesaream copiam temporalium adjacentem. Et sic si papa renunciaret dotacioni cesaree diceretur a secularibus Nullatensis. Petrus autem
 5 qui fuit papa cunctis dotatis prestancior dicit Act. III°, 6: *Argentum et aurum non est mihi*, et propterea fuit indubie disposicior ad miracula faciendum. Et sic non appreciatur hodie virtus vel sciencia evangelii sed institutio humana et acceptacio seducti populi, et ideo
 10 est verisimile quod nimis multi sunt solum nominetenus ecclesie ministri. Sic autem retorquent claves ecclesie ad potestatem infundabilem atque absconditam dominative colligendi pecuniam; nam ad aperiendum subiectis
 15 esse clavem; ideo oportet quod vocata ecclesia currat viam contrariam illi qua secundum legem Domini ambulavit. Et sic videtur quod vocata ecclesia infideliter cum *generatione adultera signa querit*. Unde indicium probabile debet capi fidelibus non a signo tali sophistico
 20 sed ab opere, cum Veritas iubet operibus credere.

Nec ex isto sequitur quod ex carencia sacramentorum vel sacramentalium ecclesia destruat, quia credat
 fidelis in Deum et observet legem evangelii, et Christus est papa, pontifex et prelatus sufficiens sine signis talibus
 25 superinductis, quem perfecte fideles debent credere salutarem. Ideo in lege veteri vocatur sepius singulariter *salutare*. Nec est putandum quod prelatus vel Antichristus huiusmodi licet fidei non proficiat tantum officiat ne Christus famulum suum iuvet; unde non debet ascribi
 30 illis nomen talis adiutorii sed singulariter domino Jesu Christo. Unde videtur quod ex dotacione cesarea cum tot et talibus ministris ecclesia irregulariter oneratur; nam medium compendiosius et per se sufficiens ad
 beatitudinem acquirendam excluderet rationabiliter me-
 35 dium difficilius, infundabilius et diffusius quoad eundem finem precipue tam inutiliter nanciscendum; et sic forma,

If a bishop is not endowed he is called bishop of Nowhere.

Reform would not make the Church perish for want of sacraments

2 A secundum deest; ib J in marg. Nota 1 DF dicitur, ib A Petrus tantum 7 A miraculum, ib I in marg. Nota 8 A appreciantur, ib A hominis virtus vel sanctitas evangelica 9 A accepto 14 D nec noticiam 18 E in marg. Signum veri ministri ecclesie 21 A in marg. Nota 23 D observat 25 E superius 26 A quem per se 26 A veter deest 27 F in marg. Nota 28 Codd quod tantum 29 A stream deest 35 P diffi- cilius compendiosius, D dicitur quoad

A great part of
the Church has
set up the Pope
as God.

numerus et ratio ministrorum ecclesie capi debet solummodo ex scriptura, cum non sit finis vel fundacio in humanis tradicionibus sompniatis. Et ita videtur quod magna pars militancium blaspheme statuit papam Deum suum, quia illud quod Christus ordinavit sufficere et 5 requiri ad esse ministrum ecclesie negligenter postponunt et illud quod statuit papa multipliciter eligunt et defendunt, sicut patet ex legibus hodie ponderatis.

His consent
makes him
Antichrist.

Nec dubium quin correspondenter ad leges amant Luciferum, et ita videtur multis quod papa talibus factis 10 tacendo, consenciendo sit alcius Antichristus, nam ipse est ut sic Christo contrarius | et nullus alius signancius; Fol. 191^a et ita cum non sit ut sic cum Christo, oportet quod sit secundum fidem evangelii Luce XI°, 23 *contra Christum*. Non enim militat secundum vexillum vel legem Christi, 15 sed ipsum abnuens statuit novam Christo contrariam. Et concordant multa dicta scripture et specialiter istud Matthei XXIV°, 5: *Multi venient in nomine meo, dicentes quia ego sum Christus, et multos seducent*; nam in nomine Christi veniunt singuli pseudopape, et cum sint 20 in conversacione tantum sibi contrarii, contrariantes sibi ipsis in vita et nomine, patet quod sunt ypocrite contrarii Veritati.

SERMO X.

Confiteor tibi, Pater, Domine celi et terre. Matth. XI°, 25. 25

The election of
Matthias.

Constat ex fide scripture Act. I^o, 26 quomodo Sca-
rioth abeunte viam suam post mortem duplicem Matthias
ex revelacione Dei et fide scripture est electus legitime
loco eius; et quia videretur multis infidelibus quod
Matthias stulte electus est, ideo hoc evangelium per- 30
tinenter in eius sollempnitate legitur. Evangelium autem
hoc in duo dividitur; primo autem Christus commendat
populum simplicem in se credentem, secundo respondet
fictis calliditatibus populi infidelis. *Confiteor*, inquit,
tibi, Pater, Domine celi et terre. Confessio autem ista 35

1. E in marg.: Nota. 4. E in marg.: Papa blaspheme statuitur pro Deo. 9. D: dubium quod; ib. A in marg.: Contra papam. 9, 10. A: amant legiferum. 11. A: consciendo; ib. D: Antichristo; ib. D in marg.: Antichristus quis est. 13, 14. DE: ut sit. 14. A: Luce II°. 16. D in marg. alia man.: scilicet Christum. 16. A: ut novam. 20. A: venient. 22. A: in nomine. 25. A in marg.: Sermo X; D in marg.: X; D in marg.: Matthe; E in marg.: In die Matthe. 30. A: occulte electus. 33. DE: secundo deest; ib.: respondens. 35. Codd.: Domine deest. Addidi.

25. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, pag. 350—353.

non est peccantis aut penitentis delicti ostensio sed laudis divine declaracio; sed primo ostenditur laus Dei ex actu eius intrinseco, cum sit eternaliter pater noster, secundo, cum sit dominus tocius universitatis create, 5 que Gen. I^o, exprimitur per celum et terram, et tercio cum subtrahit istam celestem sapientiam a mundi sapientibus, cuiusmodi fuerant pharisei, et vulpina calliditate prudentibus, cuiusmodi sunt mundo dediti, et revelat eam parvulis in suis oculis, cuiusmodi fuerant sui discipuli (et ita illud abscondere et revelare sunt actus 10 divine iusticie et per consequens procedentes a voluntate Dei eterna): ideo dicitur: *Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te.* Non enim oportet querere ulteriorem rationem divine iusticie. Sicut enim iustum est Deum 15 sapientiam suam a superbis abscondere, ita iustum est eum dictam sapientiam humilibus revelare; quicquid enim veritatis Deus per illapsum internum ostenderit, hoc revelat. Naturale quidem est quod humiliter Deo subiectus capiat copiosius de eius lumine; unde 20 Proverb. XI°, 2: *Ubi humilitas ibi sapientia.* Ideo querenti quare Deus in persona propria elegit Christi apostolos vel per ipsos Matthiam, respondetur quod sic fuit placitum ante Deum; et ne ipsi discredant sue prudencie, ostendit eminenciam eis super quamlibet creaturam: 25 *Omnia, inquit, mihi tradita sunt a patre meo.* Ex quo sequitur quod sit patri coomnipotens, coomnisciens, coomnibenivolens, quia aliter nociones Dei adintra essent Christo abscondite; quod negat evangelium, dicens quod *nemo novit Filium nisi Pater*, hoc est, noticia essenciali 30 sue noscibilitati, *neque Patrem novit quis taliter nisi Filius aut cui voluerit Filius revelare.* Beati enim habent totam noticiam suam de Deo per Filium, ymmo Spiritus Sanctus habet totam noticiam suam ymmo esse per Filium; nec est impossibile viatorem ad noticiam persone medie iam 35 incarnate attingere, quia viatores eciam activi laborantes, qui iugo veteris legis fuerant onustati (ut notatur Act. XV), fuerant in Christi discipulis illustrati; et hoc videtur

We must accept divine justice without seeking to understand it.

God known only through the Son.

1. A: debiti ostensio. 3. A: pater verbi; ib. E: noster; in marg.: Christi. 4. DE: creature. 7. A: modi deest; ib. DE: fuerunt. 8. A: mundi sapientes; ib. AD: relevavit. 9. DE: fuerunt. 9, 10. A: Christi discipuli. 10. A: idem. 14. D in marg.: Nota. 17. DE: eternum. 21. DE: eius apostolos. 22, 23. A: placidum. 23. D: ne Christi discipulus discredat; E: Christi discipulis discredant. 25. DE: meo deest. 26, 27. A: coomnisapiens, coomnibenevolens. 28. DE: in Christo; ib. D: quod notat. 29. A: noticia equali. 31. DE: Beati inquit. 35. A: in caritate.

20. Cf. Trial., pag. 166.

Christ's
invitation to the
heavy laden.

Earthly things
cannot satisfy.

difficillimum ac remotissimum, ut ista attingantur noticia
incarnacionis. Ideo dicit dicta persona dulciter: *Venite
ad me* qui sum frater vester humanitus *omnes qui
laboratis*, etiam in vita imperfecciori activa et *onerati
estis* consuetudine rituum legis veteris, et ego *reficiam* 5
vos, tollendo imperfecta obstacula et imprimendo levia
et perfecta; nec est opus vestrum quod ego vobis iniungo
nimis difficile, quia *gratis tollite iugum meum super vos*
loco tradicionis importabilis legis veteris quoad opus,
et *discite a me* istam leccionem fidei quoad animum, 10
quia *mitis sum* misericordiam impendendo et *humilis
corde* quecunque membra dyaboli cum sua difficultate
intulerint paciendo, et in istis duobus principiis fidei
satis facilibus *invenietis requiem animabus vestris*, quia
ego sum principium, | finis ac medium in quo cuncte Fol.
anime nate sunt naturaliter quietari. 192^a
Temporalia autem
ymmo universaliter creata non reficiunt animam, quan-
tumcunque affuerint, quia naturale est per bonum
superius refici atque pasci; ideo instinctus et desiderium
quod habet ad illud remanet perturbans anxie filios 20
cunctos superbie. Ideo dicit Psalmista: *Saciabor cum
apparuerit gloria tua*; et Augustinus libro Confessionum:
*Fecisti nos Domine ad te et inquietum est cor nostrum,
donec requiescat in te. Iugum autem Christi* in quo Judei
et gentes debent ad edificacionem ecclesie in virtute 25
concurrere non est nimis asperum cervicem deprimens
sed *suave*: sed nec super colla fidelium ponitur *onus*
importabile sicut in lege veteri, ymo *leve*, et sic sive
araverint Christi discipuli in sua caruca sive in progre-
diendo supportaverint in plaustro evangelii, suavitas et 30
levitas ac aurige mititas satis leve mulcent.

Sed circa hoc evangelium dubitatur utrum electio
Matthie in apostolatatum fuit licita atque prudens, et
videtur quod non, quia tunc omnes leges de eleccione
iam edite forent superflue, cum dicti apostoli eligendo 35

2 A. dulciter deest. 4 A. in via. 6 7 A. imprimendo vestrum
quod deest. 10 A. istam leccionem. 16 A. quoad animum. 17 DE.
filios fidei. 19 D in marg. s.p. Satiare appetitum hominis non potest
nisi De s. 17 A. universitas. reficit. 18 I in marg. Temporalia
non reficiunt. 22 DE. apparuit. 16 A in marg. Augustinus. 27 E.
non sicut super; 16 D. pasci. 29 I. araverint. 16. caruca = carruca;
16. Caruge. senioris aetatis ser. prioribus sumitur pro aratro. 30 D. super-
portaverint. 31 I. ac magistri. 16 A. leve deest. 16 A. mulcet.
32 AD in marg. Invenietis. 16 D. cuncto. 16 A in marg. Electio prelab.
I in marg. Questio de eleccione.

Matthiam fuerunt dispositiores ad instituendum leges
huiusmodi, si debent institui et undique maioris auc-
toritatis noticie ac benevolencie ut legem necessariam
regimini ecclesie diuturniorem prius instituant. Cum
5 ergo non est phas scandalizare in papa et aliis edentibus
istas leges, relinquatur quod apostoli in hoc facto fecerant
imprudenter. Si enim addidissent leges electionum omnino
superfluas, non superfuisset ratio quin illi legiferi forent
stulti. Ex ex alio latere cum apostoli habuerunt copiosius
10 dona Dei, videtur quod vel fuissent invidi vel ex omis-
sione culpandi leges tales de electionibus omittentes.
Nam leges tales per ipsos *facte* fuissent maioris auctori-
tatis atque prudencie et ex maiori diuturnitate temporis
plus prodessentes ecclesie. Nec est facile fingere quod
15 hoc vacavit apostolis vel quod medium tam necessarium
posteris reliquerunt aut quod tempore quo edite sunt
leges electionis et non antea edi debent, sicut non
subest ratio qualiter electio iam per sortem sapit pec-
catum sortilegii vel aliud secundum legem Dei illicitum
20 quin per idem hoc factum apostolorum tunc peccabi-
lium.

In isto dubio teneri debet catholice quod apostoli
prudenter fecerunt et precipue papa Petrus in eligendo
Matthiam secundum hanc formam; ideo cum probabiliter
25 videtur quod vel priores apostoli vel posteriores eorum
vicarii in electionibus huiusmodi erraverunt, tenendum
videtur catholice quod sex erroris iacebat in posteris;
nam servata usque hodie forma secundum quam apostoli
elegerunt Matthiam exclusum fuisset peccatum multiplex
30 occasione qua Antichristus legislator multiplicavit tradi-
ciones culpabiliter introductas; nam apostoli constituerunt
duos quorum uterque gradu fuit habilis ex noticia
sanctitatis vite, scilicet Barsabam et Matthiam, et quia
non habuerunt revelacionem quis eorum fuit habilior,
35 ideo discrecionem illius secundum sortem divino iudicio
commiserunt.

3. A: legem notam. 5 D: in populum; E in papis. 8 A: rem
quin. 9 A: Et deest; ib. A: habuerunt deest. 10 DE: quod fuissent
11 A: culpabili. 14, 15 quod hoc, F addit, non. 15 E: vel deest
16 D: aliquo tempore. 17 D: electiones. 18 DE: probetur ratio
22 AL in marg. Responsio. 25 A: vel deest. 27 E in marg.
Error in electionibus in concilio (in cod. C) rect. 28 A in marg.
de electione. 31 A: nam deest. 32 DE: unus gradus non fuit
33 A: Barsabam. DL: Barsabas ut Matthias. E: Mathathas. 34 DE:
humilior habilior in marg. 36 DL: homino commiserunt

32. Cf. Act. I, 23.

top. de fecit
the apostles in
selecting the
necessary
formalities

It is safer to
hold that they
were wise and
the modern
Church in
error

Et utinam hoc servatum fuisset in electionibus hodiernis: tunc enim collatio beneficii inhabili persone atque in cognite non curreret, sicut in supremis ecclesie modo currit. Et iterum blasphema presumptio qua creditur electionem secundum has leges editas per se dare ius,⁵ licet fuerit electioni divine difformis, adeo non fuisset, nam Act. 1^a, 23—26 legitur quod Petrus et ceteri apostoli statuerunt duos et orantes dixerunt: *Tu Domine qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus unum accipere locum ministerii et apostolatus de quo quo prevaricatus est Judas; et dederunt sortes eis, et cecidit sors super Matthiam.* Modo autem ratione istarum legum creditur tamquam fides; quod si quis etiam papa electus fuerit secundum illas quantumcunque electioni divine contrarie quod valet electio, quod si pretermissa¹⁵ fuerit una sillaba de electione statuta, etiam electa per quam Deus eligit, non valet electio sed tota ecclesia debet illam destruere et pristinam approbare. Et exhinc sentenciatur dissensio de electione Roberti Gibbonensis et nostri Urbani, que sententia indubie est²⁰ blasphema. Quid enim blasphemius quam quod credi debet tradicioni fatue humanitus invente plus quam iustis operibus et electioni ac per consequens voluntati divine propter tradiciones huiusmodi contrarie? Et certum quod tota pars Roberti nescit evidenciam istam dissolvere, ideo maneat Urbanus noster in iusticia verus Petri vicarius, et valet sua electio, a qua si Robertus excidit sua passiva electio venenatur. Quod si Urbanus noster a via erraverit sua electio est erronea, et multo prodesset ecclesie utroque istorum carere. Illi autem²⁵ quibus placet oppositum, approbando legem Antichristi, a Domino maledicti studeant solucionem argumenti predicti, sic quod dicant rationem vivam et patulam quare lex electionis huiusmodi tunc et non antea est edenda. Petrus autem declaravit ex fide scripture³⁵ Psalm. CVIII^o, 8 quod oportet ipsos ad electionem duodecimi apostoli procedere, cum ibi scribitur: *Episcopatum eius accipiat alter.* Et multe sunt scripture ac

Modern
insistence on
forms

Its bearing on
the Papal
schism

Fol.
192^b

7 E in marg. Apostolica electio. 8 A eligeris, 15 A ex istis
11 A sortem. 13 D tenetur tamquam, L est tamquam, 15 L in
marg. Moderna electio. 15 F electio deest. 16, 17 DL canon
electa tota ecclesia deest. 22 F invente deest. 23 24 A vocat
divine. 24 A contraire. 29. A a vita. 30 AL in marg. Nota
36 A CVIII^o deest

17. Cf. Introductio in Partem primam, pag. XXXI.

rationes mystice in numero duodenario quod oportet in ipso impleri cetum apostolicum. Et utinam electiones et constitutiones hodie celebrate sic fundentur in fide scripture. Scimus tamen quod auctoritas Petri et aliorum
 5 apostolorum fuit maior quam auctoritas Romanorum pontificum qui inceperunt traditiones secundas statuere.

Sed est difficultas ulterior, cum iuxta dicta sermone proximo oportet Matthiam et quoscunque viros apostolicos relinquere istum mundum, quomodo stat in eis verus
 10 apostolatus aut obligationis maioritas ex dotacione temporalium, cum nemo obligatur nisi quoad Deum vel saltem nisi Deus approbet obligationem et per consequens eius causam. Et sic Deus autorizaret dotacionem ecclesie quod negatur.

15 Hic dicitur quod Deus reprobatur dotacionem talem, cum sit ordinationi exercitus sui contraria, cum nemo sani capitis dicat quod exhinc disponitur clerus ut sit habilior, verum tamen sicut omnem actum peccati, ymmo etiam sicut ipsum peccatum Deus approbat quoad
 20 eius esse secundum et omne per accidens bonum quod occasionaliter ex ipso provenit, sic et opus dotacionis. Et illa obligacio exinde proveniens autorizatur a Deo de quanto est iusta; et (ut dixi superius) omnis homo propter quodcunque donum Dei innovatum sibi ad suum
 25 meritum sive demeritum continue noviter obligatur, et ita prescitus ex longiturnitate incurrit maioritatem obligationis, et inter alios talis antiquus dierum idcirco est infelicio, quia obligacio ad serviendum Deo maior, et cum hoc commixta obligacio ad penam maiorem, et ita ecclesia con-
 30 tinue debet esse melior ex eius antiquitate, sicut est de facto, non imaginando quodcunque eius membrum subsequens esse quocunque priori perfeccius sed credendo ipsum esse eandem personam sponse Christi continue, que ex predestinatis advenientibus perfeccionaliter maioratur.
 35 Et ita licet apostoli fuerunt obligaciores ex causa multiplici quam episcopi iam presentes, eorum tamen damp-

God's
disapproval of
endowment.

2. A: et ut. 3. A: et constitutiones deest. 5. A: auctoritates.
 7. AE in marg.: Difficultas. 12. DE: nisi Deus deest. 15. AE in
 marg.: Responsio; D in marg.: Dotacionem Deus reprobatur. 20. A:
 positivum vel bonum; E: et omne penitus (in marg.: positivum) bonum;
 ib. D in marg.: Nota esse peccati secundum est pena debita pro peccato et
 illam Deus approbat. 25. DE: super demeritum; ib. A: noviter. 26. DE:
 longanimitate. 28. D in marg.: Obligatur homo plus super innovacione
 meriti vel demeriti; ib. DE: hec deest. 29. A: et etiam debet; ib.
 A: hec. 30. E in marg.: Ecclesia continue debet esse melior. 31. A:
 sequens. 32. DE: perfectum. 32, 33. A: ipsam esse. 33. DE: quia ex.
 34. DE: perfeccio talis. 36. E in marg.: Cur moderni parum obligantur.

Our prelates
receive from
God as good
gifts as J & the
primitive
b shops.

They are to
blame if they
do not equally
serve the
Church

So impedes
the gift of
grace.

nanda stulticia est in causa quare tam mediocriter ob-
ligantur Videtur enim multis quod aggregata obligacio
hominis est continue eque magna, et sic quando obligacio
ad penam non dispergitur, obligacio racione ampliorum
carismatum maioratur Et sic oportet vel blaspheme
accusare Dominum quod nostri prelati non tantum
obligantur racione acceptionis carismatum ut priores
vel aliter dicere quod sua obligacio dispergitur ad
dampnationem pene perpetue, nam vel est defectus
parvitatibus obligacionis huiusmodi ex necessitate eventus
quem Deus disposuit, et sic quilibet de quocunque
crimine excusatur, vel ex hoc quod prelati non se
disposuit (quod tamen ex libertate potestatis satis potuit)
ad recipiendum copiosius dona Dei; quod si datur cum
prelati perseverant nimis pertinaciter in defensione huius
indisposicionis dampnabilis, videtur quod omnes illi
sunt in capitulo dampnandorum. Ipsi ergo sunt in causa
quare non tantum ut olim prosunt ecclesie, quia si
observarent ex integro statum quem Christus eis instituit
et darent operam ad laborandum evangelice ut eos
docuit, non dubium quin magis proficerent et ecclesia
foret melior quam est modo.

Sed quis rogo est tam culpabilis huius criminis
et inexcusabilis quam illi qui a Deo accipiunt poten-
ciam naturalem tam in corpore quam in anima, et
tamen non dant operam ut ipsam exercitent sed
abscondunt talentum creditum per ocium et per diver-
sionem ad seculum; cuius magna causa est copia tem-
poralium, ideo non stultius posset quis excusare sacer-
dotes nostri temporis quod non a Deo obligantur quam
dicendo quod non habent a Deo tantam gratiam; cum
enim a probabili nullus citra Christum et matrem suam
habuit continue tantam gratiam quantam potuit, non
dubium quin defectus capacitatis sue ultime est ex
peccato suo impediens gratiam ascribendus. Racio
autem quare prelati nostri non habent tantam gratiam
sicut priores prelati et alii conviventes est indisposicio
peccati ut a Deo illustrentur; nec sequitur ex isto

3 A si obligacio 8 A qua 9 E etiam defectus 10 A in
marg Contra papam cesarum et dotacionem ecclesie per totum 11
probitatis 12 A I ber d 13 DE dampnabiliter 14 P in marg
Cur prelati non prosunt ecclesie ut olim 24 A in excusabilis 25 AD
gram deest 26 A q d deest 29 A normis 30-33 A cam
enim gratiam deest 34 DE ultimo 35 E in marg Quare
moderni prelati non habent tantam gratiam ut primi 37 E indispo-
sicione 38 A Illustrarentur

quod beati peccant continue ex hoc quod carent plenitudine capacitatis sue ultime, quia quilibet gradus beatitudinis excludit peccatum, cum solum defectus gracie finalis perseverantie sit dampnabilis et mortalis.

3

SERMO XI.

Missus est angelus Gabriel a Deo. Luce 1°, 26.

Istud est festum tercium beate virginis quod multis probabiliter videtur esse summum, quia in ipso sollemnizatur incarnationis Christi inchoacio que ecclesie
 10 debet esse inter alia festorum Christi insignia plus laudata. Ideo per locum a maiori nullum aliud festum beate virginis amplius est laudandum. Hoc autem evangelium dicit initium incarnationis Christi et exaltacionis beate virginis, cum Deus misit Gabrielem in civitatem
 15 Galilee dictam Nazareth ad virginem salutandum. Et signanter Gabriel (qui interpretatur fortitudo Dei) ad hoc ministerium mittitur, quia maxima fortitudo Dei in incarnatione et redemptione per Christum ostenditur. Nichil enim potest unire unione ypostatica naturas tam
 20 disparens nisi Deus omnipotens nec liberare hominem perditum de fauce dyaboli nisi fuerit Deus fortis. Natus est autem natiuitate in utero in patria Galilee (que interpretatur transmigracio), quia viacionem presentem celerissime currendo ut gigas in comparacione ad quantitatem
 25 meriti transmigravit. Oppidum autem huius natiuitatis erat Nazareth (quod interpretatur flos aut virgultum), quia *virga egressa de radice Yesse* et flos de radice eius ascendens villam illam autonomatice consecravit.

Quidam autem estimant quod tempore huius salutacionis fuit mater Domini desponsata, quia aliter non foret verum ad verba quod Gabriel foret missus ad hanc virginem desponsatam. Oppositum quidam astruunt, cum Matthei 1°, 23 scribitur quod, antequam Yoseph et Maria convenirent, inventa est *in utero habens de*
 35 Spiritu Sancto, et ideo Yoseph hoc senciens voluit occulte

The
Annunciation

Mary's
spousal

3. Dd. et non solum. 6. A in marg. Sermo XI; D in marg. XI, Ann. incision 57. E in marg. 17. Ann. incision beate virginis Marie. 11. Dd. additiva. 15. A dictum. 22. A est deest, ib. F natiuitate deest. 25. A huius deest. 29. I in marg. Nazareth, ib. A dos addem. 28. Dd. consecrat. 29. A in marg. 36. A Dd. 37. A ad verba deest. 42. A desponsata, ib. A in marg. ?

6. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, pag. 353—356.
 27. Is. XI, 1.

ipsam dimittere. Aliis autem videtur (ut Ambrosio super Lucam) quod mater Domini ante hanc salutacionem fuerat desponsata sed inter tempus desponsacionis et horam qua in cubiculo convenirent facta fuit hec salutacio, cum in prolacione istius verbi: *Ecce ancilla Domini* 5 ex humilitate contraria superbie prime femine concepit Dominum; et cum Christi lineacio facta fuit subito ex sanguine purissimo huius virginis, potuit Joseph in nocte percipere conceptionem Domini levi tactu.

Reasons why
she should be
espoused:
1. For the
Child's sake:

Triplex autem ponitur causa quare mater Domini sic 10 fuerat desponsata, primo ex parte pueri, secundo ex parte matris et tercio ex parte ecclesie. Ex parte pueri propter multa; primo ne puer ab infidelibus tamquam illegitime natus abiceretur; unde Ambrosius super Lucam: *Quid Herodi, quid Judeis posset ascribi, si natum ex adulterio* 15 *viderentur persequi?* Secundo quia scriptura solum masculorum genealogias solet texere. De eadem itaque stirpe Joseph cum virgine processerat, ideo exprimendo genealogiam Joseph et Marie genealogia Christi exprimitur in scriptura. Tercio (secundum Origenem) ut partus virginis 20 dyabolo celaretur. Quamvis enim dyabolus actus magis absconditos quam fuisset Christi procreacio carnalis facta per Joseph cognoverit, potuit tamen fuisse et a probabili fuit quod comunicacionem horum sponsorum per distraccionem Domini ignoravit. Quarto ut Yoseph foret 25 nutricius pueri.

2. For Mary's
sake:

Secundo principaliter ex parte virginis propter multa; primo ut consolacio virgini peregrinanti in Egiptum, in reditu et aliis cohabitacionibus prestaretur, secundo ne virgo tamquam adultera calumpniaretur a Judeis lapidanda, 30 et tercio ne virgo tamquam fornicaria infametur.

3. For the
Church's sake.

Tercio principaliter ex parte ecclesie propter multa; primo quia patencior est nativitas Christi cum suis circumstanciis ex testimonio Joseph coniuncti virgini

3. DE: inter eius desponsacionis ad. 7. A: deliniacio. 9. DE: concipere. 10. A in marg.: Causa triplex quare mater Dei fuerat desponsata; D in marg.: Desponsata quare fuit Maria; E in marg.: Mater Domini desponsata cur; ib. A: Dei. 11. DE: fuerit; ib. A in marg.: A. 12. A: Et ex parte. 13. A in marg.: 1. 15. D: natus; ib. A: ex deest. 16. A: viderentur, viderentur; ib. A: persequi deest; ib. A in marg.: 2; ib. A: Secundo quidam. 20. A in marg.: 3. 25. A: ignorant; ib. A in marg.: 4; ib. D: foret deest. 26. A: nutricus; ib. E: pueri esset. 27. A in marg.: B, a, b, c; E in marg.: 2. 28, 29. E: Egiptum in aliis incohabitacionibus. 32. A in marg.: C; E in marg.: 3; ib. A: principaliter deest. 34. AD: coniuncto.

1. Ambrosii Comm. in Lucam Lib. II, cap. 1.

quam fuisset mulieribus comitantibus vel virgine stante
sola; secundo quia potius crederetur virgini desponsate
suam virginitatem testanti, communicante marito hoc
idem testanti, quam in casu quo non fuerit desponsata,
5 quia tunc esset infamis, negando eius virginitatem, tercio
Fol. ut virgines informentur ad servandum | provide famam
192^a suam; quarto ut per hoc figuretur ecclesia que desponsata
est Christo quamvis utraque sit virgo, et quinto ut in
istis sponsalibus simul virginitas et matrimonium ho-
10 norentur contra hereticos alteri istorum detrahentes,
et ultimo ut in istis coniugibus ecclesia animetur ad
testificandum absconditam veritatem.

Et sic preter istas causas tredecim sunt alie nobis ab-
scondite satis multe, cum ut fidem credimus quod nihil
15 facit Deus ex indifferentia et specialiter in materia quam
tantum ponderat, sed omnia facit certissima ratione.

Et signanter vocantur hii coniuges Joseph et Maria,
quia Joseph interpretatur augmentum vel apposicio vel
iustus Domini; ideo vocat ratione multiplici istum virum.
20 Maria autem secundum interpretacionem quadruplicem
signat istam virginem. Interpretatur enim Maria illu-
minata vel illuminatrix, stella maris vel domina; prius
enim illuminata est a Deo ut sit exemplar illuminans
feminarum; nec aliter possit esse illuminatrix huius
25 sui sexus; et cum mare signat mundum, ipsa ex virtute
rutilans illuminat in isto seculo navigantes; et quarto
cum sit mater Domini dominorum, signanter secundum
linguam Syram domina nominatur.

Meaning of the
names Joseph
and Mary.

Fuit autem uterque de domo et genere David; oportet
30 enim Christum (ut dicit Apostolus) de David descendere
(ut patet Psalmo CXXXI^o et Jeremie XXXIII°), et quia
mulieres succedentes in hereditate paterna non debent
contrahere matrimonium nisi cum viris sui generis, ne
fiat hereditatum confusio (ut patet Numeri XXXVI), sig-
35 nanter iste due persone sic matrimonialiter coniunguntur.

Both were of
the house of
David.

1. A: et virgine; ib. E: vel deest. 2. A in marg.: 2. 3. A: testante
tante. 5. A: infamia; ib. A in marg.: 3. 7. A in marg.: 4; ib. DE:
signetur. 8. D: uterque; ib. A in marg.: 5. 11. A in marg.: 6.
12. A: testificandam. 13. DE: nobis deest. 14, 15. E: nec facit; ib. A in
marg.: Deus nihil facit ex indifferentia. 18. DE: Joseph qui; ib. AE in
marg.: Joseph, Maria; E addit: interpretatur. 19. DE: Domini notat.
21. D in marg.:

Maria {
illuminatrix,
stella maris,
domina,
illuminata.

21. DE: posset. 24, 25. DE: huiusmodi sexus. 25. 26. DE: virtutis
rutilancia. 30. A: ascendere. 31. A: Psalm XIII.

Gabriel's
address to
Mary

Mary was most
full of grace

Angelus autem ingressus *ad eam* in secreto cubiculi orantem salutatur eam in genere: *Ave*, inquit, *gracia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus*. Obmittit autem nominationem virginis propriam propter multa, primo ne ex familiaritate nominationis proprie virgo esset 5 multum perturbata, secundo quia illud nomen Maria non plene tunc (licet postea) virgini compete-*bat*, et tercio ut more Dei et nature sue angelus augendo procedat.

Quamvis autem Stephanus fuit plenus gracia, tamen dispariter ad Mariam, cum ipsa habuit finem plenitudinis 10 gracie possibilis mulieri, quomodo (quero) possit mulieri inesse maior gracia quam quod fieret immediata et naturalis mater domini Dei nostri, sicut viro non possit inesse maior gracia creata quam est gracia unionis? Quamvis autem Dominus sit cum qualibet creatura et 15 specialiter cum predestinatus, fuit tamen cum ipsa principaliter, cum de illa sic carnem assumpserit et in mulieribus sic fecerit benedictam. *Que cum audisset* ab angelo verbum salutacionis tam excellentis atque mirifice *turbata est* non turbacione incredulitatis vel inconstancie 20 sed admiracionis, nec turbatur ex visione angelica, cum sit talibus visionibus assueta, sed (ut notat evangelium) quia audivit nuncium tam excellens atque extraneum, verum tamen turbacioni isti non defecit discrecio, cum *cogitabat qualis esset ista salutacio* Cogitabat (inquam) 25 quomodo fuit tam simplici virgini graciosam et cogitabat insuper, cum credidit angelo quando et quomodo in ipsa foret effectualiter adimpleta; sed angelus ex merito virginis preservans eam a turbacione culpabili nominat eam filialiter nomine proprio consolans non timere, quia 30 *invenit gratiam apud Deum*. Nam prima mulier decidens a statu innocentie perdidit gratiam per peccatum et ipsa gracia fuit in toto genere sexus feminei abscondita ut in minera, et in ista virgine primo superhabundanter ut aurum magis rutilans est inventa. Causam autem 35 istius gracie exprimit, cum asserit quod beata virgo non

1 A. cubiculi. 4 A. in marg. 1. E. in marg. In salutacione virginis obmittitur nomen proprium. Quare. 5 A. proprie deest. 6 A. in marg. 2. 1b. 1b. E. quia ratio Maria. 7 1b. sed postea. 8 A. in marg. 3. 10 E. in marg. Maria plena gracia. 11 1b. possit. 12 DE. foret. 13. 14. DE. possit esse. 15 E. in marg. Dominus cum Maria. 16. 17 A. spiritualiter. 17 1b. assumpsit. 18 A. tect. 19 A. mirifice. 20 D. in marg. Id est nunciacionem. 21 1b. perturbacionem. 22 1b. deest. 23 A. ista deest. 24 1b. cogitabat. 25. 1b. ipsam, E. corr. ipsa. 26 DE. Dominum; 27 A. Nam persona miserabiliter. 28 A. perdidit. 29 DE. abscondita deest. 30 DE. et in minera, 1b. A. ut deest. 31 A. asseruit.

ex viro sed ex utero concipiet filium vocabitque sed non imponet nomen eius Jesum. Nam Isaie LXII°, 2 de Christo dicitur *Vocabitur tibi nomen novum* quod os Domini nominavit. Et signanter cum Jesus interpretatur
 5 salvator et ipse salvat ecclesiam totam fidelium, et ideo in lege veteri dicitur *salutare*. *Hic erit magnus* humanitus (ut patet Luce VII°), *cum sit* divinitus *filius naturalis altissimi* et per consequens secundum humanitatem assumptam mirabilissime verus Deus. *Et Deus dabit illi*
 10 *sedem regnandi* in David patre suo mystice figuratam, et sic regnabit licet equivoce in eternum et per consequens habebit | *dominium infinitum*. Regnat enim super
 15 totam universitatem creatam divinitus et ratione status innocentie super totum mundum, regnat humanitus et ratione paternitatis David dicitur specialiter sed spiritualiter regnare super Judeos. Modus (inquam) suus regnandi non fuit corporalis aut temporalis per coactionem civilem vel indigenciam rapiendi sed celestis et spiritualis. Taliter enim non regnavit aliquis post Yeconiam de
 20 domo David (ut patet Jeremie XXII°) nam illi qui usurpabant sibi nomen regis post Macchabeos fuerunt de tribu sacerdotali — et sic regnum Christi figuratum est per regnum temporale David, sicut blasphema dominatio episcoporum nostrorum plena mendacio figurata est per
 25 sacerdotes legis veteris, volentes in virtute David regnare. Nam quam mendax erat quod illi de genere Levitico erant reges, tam mendax est quod papa atque episcopi virtute secularis regnationis Christi forent domini seculares.
 30 Maria autem fide plena licet de multis dubia quesivit ab angelo modum quo eius sententia compleretur, cum Deo pepigit virginitatem suam non obstante coniugio; sed angelus specificat sibi quod dictum virum concipiet de Spiritu Sancto, et in hoc cognovit quod concipiet
 35 sine raptura claustrum vel virili semine aut quantum tunc fuit necessarium illam scire. Quamvis enim tota Trinitas fecit ipsam concipere, tamen a Spiritu Sancto cui appropriatur caritas propter caritatis vehemenciam dicitur

How Mary conceived

1 A. in utero. 2 E. impones. 3 DE. de Christo deest; ib. A. novum deest, ib. E. in marg. Jesus. 4 DE. signatur. 5 A. supra humanitatem. 6 DE. hereditabit, ib. E. in marg. Christus regnat. 7 A. totam deest. 8 DE. regnandi deest. 9 E. in marg. addit regnand. 10 DE. carnalis aut. 11 DE. scilicet civilem. 12 DE. fuerant. 13 E. in marg. Nota dominatio pape et prelatorum mendax. 14 A. est. 15 A. regis, ib. DE. erat. 16 A. suam deest. 17 A. concipere. 18 E. in marg. Tota Trinitas fecit conceptionem.

concepisse, non quod Spiritus Sanctus sit homo qui carnaliter Christum genuit vel habens in se rationem paterni seminis sicut nec angelus, sed de ineffabili caritate que Spiritui Sancto attribuitur genuit ex puro semine sexus feminei.

Marie
conceptione
conceptus
est

Virtus autem altissimi obumbrabit beate virgini, quando inter calorem libidinis et actum peccati sic principiat vires Marie, quod in nullo estu peccati accenditur, sicut nec uritur calore solaris luminis obumbrata. *Ideoque oportet quod genitus tam miraculose vere vocetur filius* 10 naturalis et filius predestinatus *altissimi*, cum secundum duplicem naturam sit idem essentialiter Deo patri et idem specificè cuilibet suo fratri; et sic propter supereminenciam sanctitatis dicitur illud semen sanctum simpliciter, sicut Exodi III° singulariter dicitur Deus 15 esse; et dicitur dominus cum aliis verbis perfectionis propter hoc quod singulariter et per se taliter sibi conveniat et creaturis ipso participantibus solum per accidens et satis equivoce. Et in argumentum confirmans totam istam sententiam datur signum quod *Elizabeth* 20 *cognata Marie concepit filium*, quia Baptistam in senectute, et sic miraculose ex Dei promissione. Et hic mensis est sextus illi mensi in quo concepit Elizabeth, *et ille vocatur sterilis*, cum sit mensis solsticii vernalis in quo propter elongacionem a sole terre nascencia sterilescent vel 25 mensis solsticii vernalis in quo desinunt fructificare terre nascencia. Vocatur sterilis, sicut Elizabeth que tunc Baptistam genuit erat sterilis ex etate; nam inter nativitatem Christi ex utero et nativitatem Baptiste ex utero sex menses successerant; et signanter natus est Baptista 30 tempore quo sunt dies artificiales longissimi et decrescunt. Christus autem a tempore quo dies artificiales sunt brevissimi atque crescunt, quia Christum oportet crescere et Baptistam minui; nec est aliquis pure homo Baptista alior quoque Deum vel Christo humilior aut 35 a perfidis magis passus. Et omnia ista debent credi, cum Deus sicut per angelum suum promisit Baptiste generationem et alia que implentur et sic promittit nativitatem et eventus alios de Messya esse vere verbum

Wyclif Baptist
was born at
Midsummer
and Christ at
Midwinter

6 DE obumbravit. 7 A peccatum sic principiat. 8 DE obumbravit. 9 DE totaliter. 10 A convenit, 11 A ipsius. 12 A vocatur vero s. b. l. in marg. ad est sic ita sunt. 13 A sterilis cognata. 14 A et nativitatem ex utero dicit. 15 DE longissimi artificiales dicit. 16 DE Christum oportet crescere. 17 DE et dicit. 18 AB et dicit. 19 A omne vero, L. omnino.

quod Deus promittit per angelum, nedum non est impossibile sed necesse ad implendum. Et post hec beata virgo ex interno illapsu Dei summo gradu humilitatis et gracie adimpleta, protulit verbum cum quo concepit
 5 Dominum: *Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*; ubi primo gradus summus humilitatis premittitur, cum se vocat ancillam Domini et gradus imprecacionis digne et desiderande annectitur, cum com-
 10 plectio verbi angelici affectatur, et sic pro eodem instanti humilitas virginis, compectio sui desiderii et incarnacio Domini sunt complete.

Dubia circa hoc evangelium sunt ex dictis alibi supponenda et hortaciones ad populum ex plenitudine virtutum et gracie beate virginis debent capi, cum sicut
 15 omnis homo debet sequi Christum in moribus, sic et
 Fol. omnis femina debet in moribus | sequi illam, igitur
 193^b aptato sermone ad populum secundum virtutis egenciam vel fugam vicii poterit sermo pertinens quantumlibet dilatari et duplex interpretacio nominis Marie virginis
 20 satis iuvat.

How all this may be expanded in a sermon.

SERMO XII.

Ego sum vitis vera. Johannis XV°, 1.

Christus consolando suos contra tribulaciones illis imminentes post mortem suam narrat parabolam subtilissimam de vite, de agricola et de vitis cultura.
 25 Ecclesia autem est vinea (ut patet Isaie III° et V), et autonomatice eius vitis est Christus humanitus, cum sit arbor in qua totam ecclesiam oportet inseri; ideo quamvis omnes boni prelati ecclesie sint vites, ipse
 30 tamen secundum quandam excellenciam dicitur vitis vera. Est autem ad literam vitis arbor abiecta in quantitate, figura et cortice; sic Christus secundum humanitatem fuit paulo minus ab angelis minoratus in forma servi humillimus et in humanitate que fuit cortex sue

Christ's parable of the Vine.

3. A: per gradum. 4. DE: gracia. 6. A: ut. 7—9. A: Domini — affectatur deest. 9. A: sic deest. 13. DE: hortacio. 15. A: et deest. 16. DE: omnis sequens; ib. DE in cod. formam; correx. false: feminam. 17. E: aperto. 22. A in marg.: Sermo XII; DE in marg.: XII; D in marg.: In die Marci. 23. E: illis deest. 25. A: agricol. 26. A: V^o; III° et deest; D: III° et IV°. 27. A: auctoritate; ib. D in marg.: Vitis vera Christus; ib. E in marg.: Ecclesia vinea, vitis Christus. 31. E in marg.: Vitis. 31, 32. D: qualitate.

17. Cf. Introductionem in Primam Partem, pag. XV. 22. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, 165—168.

divinitati abiectissime tribulatus; et sic quamvis humanitas Christi videretur inutilis, gerit tamen fructum summe vivitum.

Relation
between the
Vine and the
Palmit

Quamvis autem tota Trinitas autonomatice sit agricola humis vinee, tamen Christus more suo attribuendo patri 5 honorem dicit eum esse eius agricolam secundum quandam prioritatem originis. Palmites autem huius vitis sunt omnia membra Christi, et in ista vite sunt nuncupative palmites que sunt in ecclesia secundum presentem iusticiam; et sicut palmes eiusdem nature est cum vite 10 ipsam principiante, sic humanitas Christi est eiusdem speciei cum hominibus quos spiritualiter gignit per gratiam. Dictus autem agricola huius vinee plenitudinem gracie et veritatis infuderat isti viti et per ipsam suis palmitibus, cum a prima humanitatis generatione usque 15 ad diem iudicii dicta vitis fructificat. Sed in ipsa sunt rami vel partes duplices, quia quedam steriles non fructificantes per agricultorem rationabiliter excidendi et quedam fructiferi per ipsum humore gracie expurgandi, ut ad augmentum ecclesie magis fructificent. 20

Pruning the
branches

Circa vitem istam Domini non oportet hanc agriculturam duplicem exercere, cum sit persona impeccabilis, sed tota agricultura est in palmitibus quarum aliquas adherentes per fidem et gratiam secundum presentem iusticiam sed non secundum caritatem finalem oportet 25 abscindere secundum condemnationis sententiam per predestinatos adherentes Christo finaliter oportet per tribulationes varias expurgari resecando superflua, ne humor devocionis nimium dispergatur, quia ut patet ex cursu ecclesie tunc non fructificarent sed sterilescerent 30 ut labrusce; et in ista vite sed non de illa sunt spongiositates et multa superflua multum monstruosa. Gregem autem apostolorum dicit Christus ex ministracione gracie esse mundum, quia aliter non tam diu eos hortaretur verbis superfluis. Scarioth autem qui tunc ab eis defuit 35 prefigurat prescitos ad tempus in vite insitos. Sed quia perseverancia est necessaria palmitibus huius vitis, ideo hortative mandat ut apostoli in ipso maneant. Ex quo

1 DE videtur 1 E in marg. Agricola 5 L in marg. Palmites
2 DE cum esse 6, 7 DE quadam prioritate 7 D in marg. Patet des Christi sunt membra Christi
8 A in dext. 9 A in marg. Ecclesia duplex 11 A in marg. Humanitas Christi est eiusdem speciei cum hominibus 12 DE quedam 13 D homo cum
14, 20 DE expurgandi 20 DE gracie magis 31 D vita, b f in aba 32 DE nimium monstruosa 33 E dicit dext. et Christus
34 A prefigurat

sequitur ipsum in eis manere, cum ex parte sui continuacio non potest deficere.

Christ will not fail those who will abide in Him.

Quatuor autem tanguntur rationes ad convinccionem huiusmodi excitantes, prima quia, *sicut palmes non potest*
5 ferre fructum a semetipso nisi manserit in vite, sic nec
aliquod membrum Christi nisi in ipso manserit; ideo Joh. I^o dicitur quod apostoli viderunt Christum plenum gracie et veritatis de cuius plenitudine omnes hii acceperant. Sicut enim palmes vel superior pars
10 arboris non virescit deficiente humore radicis, sic mystice
est de singulis membris Christi, cum sine ipso nichil
possunt facere, sed illi qui copiosius et direccius reci-
piunt humorem gracie huius radicis spiritualiter magis
fructificant.

Need of abiding in Christ.

15 Secunda ratio, quia si quis in Christo sic non man-
serit, abscindetur de numero iustorum in morte et
perdet tunc virorem apparencie nominis christiani sine
fructificandi potencia vel virendi, cum ultra non sufficit
fodere; et dyaboli in finali iudicio post colleccionem
20 parcium ecclesie per angelos bonos mittent eum in
ignem eternum ut palmitem aridum, unde propter
perpetuitatem pene dicitur in presenti et ardet.

Tercia ratio sumitur ex implecione cuiuscunque volicionis ordinate quam habebunt palmites viti per graci-
25 adherentes. Si, inquit, manseritis in me et verba mea in
Fol. vobis manserint; quodcunque volueritis | petetis et fiet
193° vobis. Nam quidquid predestinatus ordinate pecierit
 necessarium ad salutem pro loco et tempore obtinebit:
 Nam Joh. XVI°, 24 promittit Veritas: *Petite et acci-*
30 pietis ut gaudium vestrum sit plenum.

Quarta ratio, licet extra evangelium; stat in hoc quod finalis glorificacio quam quilibet debet appetere non potest inesse istis palmitibus nisi ab ista radice ipsam habuerint; sicut enim Christus humanitus clari-
35 ficationem recepit a patre, quia mandata eius plene
servaverat, sic oportet omnem palmitem huius vitis;
et ad hoc est necessaria proporcionalis et glutinosa
dileccio, ut sicut Christus est unum cum patre propter

3. A in marg.: Nota quatuor; 1; E in marg.: In vita mansio palmitum propter quatuor; 1; ib. A: ad deest. 4. A: primo; quia deest. 10. A: aliorum non. 12. A: discrecius. 15. AE in marg.: 2. 16. DE: numero istorum. 21. A: aridam; E: aridus. 22. DE: de presenti. 23. AE in marg.: 3. 31. AE in marg.: 4. 32. A: isto finalis. 34. DE: habuerint.

4. Vulg.: *sic nec vos nisi in me manseritis.*

dileccionem reciprocam, sic oportet omne membrum ecclesie humanitatem Christi diligere et per ipsam ut scalam connectentem in divinitatem ascendere ut patet Johannis XVII°, et sic instar luminis reflectitur claritas omnium membrorum ecclesie in Deo patre qui est fons⁵ et origo totius luminis spiritualis. Ideo dicit textus *In hoc glorificatus est pater meus ut plurimum fructum afferatis*. Cum enim Christus et pater suus sint unum substantialiter, sicut ipse Christus et membra sua, patet quod membrorum Christi fructificatio redundat quodam modo in claritatem et gloriam sui patris; nam gloria patris est habere filium ex membrorum suorum consonancia gloriosum. Stat autem tota ista connexio in dilectionis proporcione, ut *sicut pater dilexit filium, sic ipse* quadam dilectione analoga *dilexit apostolos* et consequenter totam ecclesiam; et sicut Christus servavit dileccionem Dei humanitus, quia precepta eius servaverat, sic eadem causa debent membra Christi in dilectione eius manere; et utrobique oportet gaudium beatitudinis reciproce consumari. Nam gaudium magistri optimi est habere¹⁰ imitatores discipulos perfectos. Et signanter hoc evangelium legitur in apostolorum vigiliis et in sollemnitate beati Marci qui est apostolis ex isto glutinio coniunctus.

This gospel suggests doubts as to the facts of John's

Circa hoc evangelium dubitatur qua auctoritate vel fundacione secte fratrum fundantur in ista vite, cum¹⁵ scriptura nimis deficeret tam necessariorum membrorum ecclesie plantacionem et agriculturam obmittens. Et videtur manifestum sedule scrutanti scripturas cum conversacione istarum sectarum cum suis ritibus quod scriptura ipsos non exprimit nisi indirecte ipsos culpando²⁰ et suas fallacias ut caveantur caucius reprobando, ut patet ex hoc quod precipuum officium viri ecclesiastici est gignere membra Christi, secundum formam apostolicam predicando, sed ut patet ex dictis in hoc ministerio et consequenter in quolibet alio fratres omnino deficiunt.²⁵

Constat quidem ex fide quod quicunque propter famam nominis vel avariciam terrene possessionis et non propter

1 A receptam sic 3 A convertentem in deitatem 4 A: caritas.
11 A: quia a se scilicet 12 A: membra Christi 13 A: ex
omni deos 14 E: et deest 15 I: et deest 16 A: plene
fuit 17 A: et 18 A: dubium 19 I: marg. dubitatio 20 A: in
marg. contra fratres 21 A: seculari deest, et suis 22 E: in marg.
Secte et vel carum fundam 23 DE: ut deest 24 DE: membra
et 25 A: quod et 26 A: vel deest

7. Vulgate: clarificatus.

honorem Dei et salutem animarum ecclesie principaliter predicaverit, est excommunicatus hereticus, prevaricator omnium mandatorum decalogi et per consequens homicida, et cum de multis fratribus tam in scola quam in locis ruralibus hoc contingit, sequitur de illis hec detestanda conclusio. Nam quantumcunque veritatem evangelicam quis predicaverit assistente veneno huius infamis binarii, manifestum est quod predicatio eius ex venenosa effumacione manente soliditate veritates evangelice inficit audientes. Sic enim liquor quantumcunque salutaris currens per venenosos canales ex commixtione veneni intoxicat gustantes; et ita nedum sunt prevaricatores primi mandati decalogi sed simplicis populi multipliciter homicide. Cum enim sit triplex homicidium, scilicet a manu, a lingua, ab iracundia vel consensu, dicitur quod sicut homicida primo occidit se ipsum spiritualiter, sic iste secte occidunt suas partes per incarcerationem et alios modos manualiter, quod si sit verum, cum tam proditorie inficit principum regiam, patet quod ipsorum interest sicut et totius ecclesie destruere hoc peccatum; nam nedum in carceribus regum sed aliis infundabilibus nimis extraneis incarcerant regum legios et occidunt; et cum hoc pretendunt ex auctoritate regum et regnorum fieri, manifestum est quod ad eos pertinet hoc absconditum peccatum destruere, ne ex consensu ipsimet destruantur.

Preaching for wrong motives makes a heretic.

The sects imprison and put to death their members

Quantum ad homicidium a lingua, clamat communis experientia quod fratrum mendacia occidunt populum nimis multum. Et patet (ut alia taceam, quod inverecunde clamant per patrias fideles Christi esse hereticos, quia dicunt et docent veritatem fidei) de sacramento altaris Nec dubium quin sint ut huiusmodi homicide a lingua; ipsi enim nesciunt dicere populo de quiditate huius sacramenti quod sensibiliter sentitur, manibus sacerdotum frangitur et per se sine inherencia vel existencia consecratur. Sed dicunt se esse consecratores accidecium et virtute sue benedictionis panem oblatum

They slander preachers who speak truly about the host

1. D. Glossa Bohemica in marg. kypietv zlym myvchom Ihazom, id est, ebullire malis monachis mendacibus. 8. A. ex venenosa deest in Codd. venenosas. ib. A. causas. 12. A. egustantes. 14. A. Dum enim; b. A. in marg. Homicidium triplex, b. E. in marg. Triplex homicidium in quod fratres praesentant. 19. AL. in marg. 1. 17. D. incarnationem. 21. Codd. casibus. Correx. 22. AL. regum. 23. b. regu. 27. AL. in marg. 2. 29. D. quod patet. 30. A. clamat. ib. A. esse deest. 32. A. qui sunt. 33. A. in marg. Opinio de eucharistia. 35. A. sacerdotum deest. 36. D. existencia. b. A. consecratur esse deest. 37. A. collatum.

destrui, non sacrari. Fideles autem quos scandalizant tamquam hereticos dicunt cum evangelio et sanctis doctoribus quod hoc sacramentum sit simul vel diver-
simode verus panis et corpus Domini et addunt quod fidem tam expressatam per millenarium Christi non debent ex declaratione Innocencii III expectare, sed spirituales ceci debent in penam infidelitatis et destructionis quiditatem illius sacramenti ex doctrina evangelii et aliorum sanctorum pro illo tempore populo declarare.

They should
be compelled
to prove the
truth as to the
host.

Et utinam ista rationis scintilla luceret in corde principum quod nec fratribus donetur domicilium nec aliis possessionatis seculare dominium, antequam fundaverint ex fundacione ante istum Innocencium et docuerint quid sit hoc venerabile sacramentum. Nam rex ex notato suo contemptu confiscat redditus episcoporum ac aliorum religiosorum, quanto magis ex maiori contemptu Dei et totius ecclesie quo dicti ecclesiastici illudunt ecclesie in hoc casu? Si ergo ista pena temporalium que tantum ponderatur foret eis inflicta quousque sufficienter docuerint huius edulii quiditatem, tunc a verisimili darent operam ad scrutandum in fonte scripture huiusmodi materie veritatem. Et idem debet servari in Romano pontifice et quocunque citra auctores scripture, attendendo ad fundaciones sentencie sue sic fite, et forte redditus sancte ecclesie forent in manibus secularium perpetuo sicut olim.

Tercium autem homicidium ab iracundia vel consensu manifestatur in fratribus ex cadenti odio quo alios simplices constancius inter membra dyaboli persequuntur et I Joh. III°, 15 scribitur: *Omnes qui odit fratrem suum homicida est.*

Ex istis colligitur, ultra hoc quod dicit Lyncolnensis, monstrositas horum fratrum, eo quod cruentatum habent pedem superbie, cum volunt suas ficticias ut fidem ecclesie stabiliri. I abia habent ex infeccione mendacii cruentata et manus plenas sanguine humano; et sic

1 DE: Fideles ergo; 1b E in marg. Fides de sacramento 3. A: ver. deest. E. rectus sed 5. D: expressum, I. expressam. 6. A: debet illi oportet 15. 16 A: vocat contemptus 17 A et aliorum. 17 A maior 18 A. vni ecclesiasticis 20 DL ponderat 22 A ad instruendum 23 A mod. deest 25 A. s. imme ne sint fite, rectus fundacionem 28 AL in marg 3. 33 A in marg Contra fratres 34 E. Lyncolnensis 36 L in marg Nota. 37 A quia manus

3 Cf. *Triologum*, pag. 263, 264 et seqq.

(ut quidam dicit) isti homicide de genere Caym sunt The generation
of Caym.
in hoc nomine quatuor literarum figurati, ita ut C
dicat Carmelitas, A Augustinenses, Y Yacobitas, M fratres
Minores. Et sicut inordinate procedunt in opere, ita
5 nominantur prepostere in quatuor litteris huius verbi.
Ab ista generacione Caym, hoc est, a periculis in falsis
fratribus libera nos Domine.

Nec valet ad excusacionem homicidii quod secundum Law cannot
justify the
friars in their
persecutions.
leges humanas, et per consequens secundum leges
10 fratrum licet multipliciter occidere. Supponi enim debet
catholice quod non licet occidere nisi ex caritate quam
occidens habere debet etiam ad occisum. Nec licet
quemlibet quandocunque et quomocunque voluerit in
occisionem talem prorumpere sed oportet auctoritatem
15 regis et approbacionem communitatis in suis legibus
acceptare, et omnino (ut patet theologis) habere a rege
regum et legibus suis licenciam et approbacionem totius
ecclesie triumphantis. Et si in secularibus actibus ut
bellis regnorum et iudiciis politicorum illud sit peri-
20 culosum, eo quod a lege divina frequencius discrepatur,
quanto magis in homicidiis fratrum et aliorum religio-
sorum que a fundacione voluntatis prime regule plus
discordant? Alias autem auctorizaciones in punicionibus
et occisionibus fratrum non expetant nisi sophisticas
25 a mundi principibus quibus illudunt per suggestiones
ypocriticas et arguciam suam a similitudine simiali.
Numquid credimus quod beatus Marcus vel aliquis
apostolorum etiam Scarioth in ista versucia sic processit?
Patet ex cronicis quod non; que cronice possunt ad
30 destruendas istas versucias applicari. Nec oportet fidelem
tacere veritatem dicere istis sectis, quia in multis eorum
latet pronitas emendacionis et mitigacio furoris in aliis
propter quas debet fidelis ex caritate quam habet ad
ecclesiam et ipsos peccata eorum et sana remedia pro-
35 mulgare. Et non solum scolastici aut populares simplices
Fol. sed secu | lares domini debent cavere a contamina-
194^a cionibus pseudofratrum, quia postquam seminati sunt

1. A in marg.: Caym; D in marg.: Monachi Caymite; E in marg.: Caym origo fratrum. Fundamentum quatuor sectarum. 10. A: Supponi tamen. 11. A: quod occidens. 18. E in marg.: Nota. 18, 19. A: vel bellis. 23. punicionibus; E: practizacionibus. 27. DE: negandum credimus; E correxit in marg.: Numquid; ib. A: credimus quod deest; ib. A: Mattheus vel. 30. DE: debet fidelis. 33. DE: fideles. 34. A: sua remedia. 35. A: populi. 37. D in marg.: glossa Bohemica: Od naprzenye, id est, a contaminacione.

1. Cf. Suppl. Trialogi, pag. 444.

1. C. d. s. s.
2. C. d. s. s.
3. discord

in seculo inter dominos et dominas, seminatum est inter eos plenum iurgium, quia Prov. VI°, 14 de ipsis dicitur quod *homo apostata omni tempore iurgia seminat*. Et scrutanti radicitus rationem huius discordie evidenter patet quod minera eius iacet in falsis fratribus. Ipsi enim per ypocrisim, per confessionem et alia signa falsa ipsos decipiunt cum quibus communicant.

SERMO XIII.

Non turbetur cor vestrum neque formidet. Joh. XIV°, 1.

1. C. d. s. s.
2. C. d. s. s.
3. confortat
4. C. d. s. s.
5. C. d. s. s.
6. C. d. s. s.
7. C. d. s. s.
8. C. d. s. s.
9. C. d. s. s.
10. C. d. s. s.
11. C. d. s. s.
12. C. d. s. s.
13. C. d. s. s.
14. C. d. s. s.
15. C. d. s. s.
16. C. d. s. s.
17. C. d. s. s.
18. C. d. s. s.
19. C. d. s. s.
20. C. d. s. s.
21. C. d. s. s.
22. C. d. s. s.
23. C. d. s. s.
24. C. d. s. s.
25. C. d. s. s.
26. C. d. s. s.
27. C. d. s. s.
28. C. d. s. s.
29. C. d. s. s.
30. C. d. s. s.
31. C. d. s. s.
32. C. d. s. s.
33. C. d. s. s.
34. C. d. s. s.
35. C. d. s. s.
36. C. d. s. s.
37. C. d. s. s.
38. C. d. s. s.
39. C. d. s. s.
40. C. d. s. s.
41. C. d. s. s.
42. C. d. s. s.
43. C. d. s. s.
44. C. d. s. s.
45. C. d. s. s.
46. C. d. s. s.
47. C. d. s. s.
48. C. d. s. s.
49. C. d. s. s.
50. C. d. s. s.

Sententia huius evangelii est inclusa inter sententias 10 quinque capitulorum quas dixit Christus suis discipulis die cene; quia ergo Christus post confortacionem suorum discipulorum opere et exemplis confortare debet eos in verbis expressioribus, tam pro desolacione de eius morte quam pro tribulacione eorum futura post eius mortem, 15 quia ergo predixit eis discipuli prodicionem, Petri negacionem et suam passionem ac mortem, ideo confortando dixit: *Non turbetur cor vestrum* propter istorum aliquod *neque formidet*. *Non turbetur*, inquit, propter percussione[m] ad intra *neque formidet* propter timorem 20 humanum ad extra. Credite in Deum et ex hoc infertur formaliter quod in me creditis, cum sim Deus. Ex quibus patet ulterius quod vobis remanentibus in fidei mei servicio et spe in meo verbo non est compossibile consolacionem et adiutorium ad deterioracionem vobis 25 deficere.

Hoc autem declarat expressius ostendens quomodo in domo patris sui multe mansiones sunt secundum gradus meriti et beatitudinum eternaliter ordinate. Ex quo notare debent quod licet dispariter meruerunt, debent 30 tamen sperare beatitudinem et ad merendum amplius laborare. Possunt autem sperare de ista persona media, quod (ut vere asserit) *si aliquid* in beatitudine celesti fuisset minus vel defectuosum *dixissem vobis*, quia tantum

4 DE. Perscrutanti; ib DE istius, ib D. in marg. Neswornosty, id est, discordie. 5 A. minera 7. DE ipsos deest; A. committunt in hac parte. 9 A. in marg. Sermo XIII. D. in marg. XIII; Philipp. E. in marg. In die Philippi et Jacobi. 12 A. quod 14. 15 A. de eius morte quam deest 15 A. de tribulacione ib DE eius 18 HL. illorum 19 A. inquam 21 Credite; rectius, creditis 22. DE. meo 27 DE. ostendens deest 28. DE. multe deest 31. A. quia ut 34. A. nimis vel

vobis afficior quod *vado parare vobis locum*, non sic
 quin bonitas Dei multipliciter a beatis participavit, cum
 sit eterna in se et ex se eternaliter ordinatur. Numerus
 autem predestinatorum et gradus beatitudinum immu-
 5 tatur et eternaliter ordinatur (ut patet Matth. XXV°),
 sed illud preparat quod beatificetur perpetuo in pre-
 senti, licet autem hoc eternaliter ordinavit, tamen non
 paravit eternaliter beatificationem illorum ac locacionem
 tam corporis eorum quam anime in effectum, sicut nec
 10 effectualiter preparavit humanitus apercionem ianue
 et traccionem secundum corpus suum quo in celum
 ascenderat ut aquile sequerentur. Nam totum hoc est
 temporale et per ascensionem Christi incipiens; paracio
 itaque loci est Christi preparacio humanitus per ascen-
 15 sionem suam, ordinando quante, qualiter et quo ordine
 sint beati, cum eius ascensio fuit medium dispositivum
 ad ista. Nunquam autem fecisset hanc diligenciam sop-
 histificando vel celando beatitudinis veritatem, sicut
 Machometus fecit discipulis suis. Unde ad confortacionem
 20 maiorem addit quod in fine mundi pro tempore finalis
 iudicii veniet corporaliter et ipsos plene recipiet ad se
 ipsum, non sic qui prius in anima erunt beati, sed
 cum usque illuc sanctis deficiet gradus plene beatitudinis
 ex corporis ac anime unione et tocus numeri beatorum
 25 cercioracione ac gaudiosa reproborum perpetua dampna-
 cione. Nam iste gradus beatitudinis erit primo post diem
 iudicii in beatis; verum tamen sancti ex elongacione
 vel tardacione huius finis penaliter non languebunt sed
 videndo in Deo racionabilitatem huius expectationis
 30 quodammodo congaudebunt; quod gaudium, licet non
 habebunt post diem iudicii, habebunt tamen unum su-
 perans quod finaliter quietabit (ut patet Apocalypsis...);
 nam in humanitate Christi tam corpora quam anime
 beatorum erunt finaliter saciata; quem gradum beatitu-
 35 dinis oportet animas beatas interim usque ad comple-
 cionem numeri et viacionis quodammodo meritorie

Number of the
 deed is fixed

The
 preparation of
 the heavens
 begins with
 Christ's
 ascension

Full
 blessedness is
 reached until
 the last
 judgment

2. E in marg. Christus paravit locum discipulis quomodo, ib A
 participat. 3. A eterna est et ex, b A ordinat. 4. A eorum
 5. A et eternaliter. XXV° deest, 15. codd immutabiliter. 16. mu-
 tabilitate. 17. A de presenti. 18. A ordinavit eternaliter deest
 19. A sed nec, DE sicut et. 20. A humanitus apercionem deest
 21. DE Christi preparacio deest, 22. E in marg. loci preparacio. 23. A
 quin prius. L quoniam prius. 24. D sanctus, codd i marg. sanctus
 25. A et anime. 26. A in marg. An me in tempore non erunt post beate
 ante diem iudicii. 27. b marg. Sancti ante res recipiunt et post non
 sunt plene beati; 28. AL bonorum. 29. Apoc sequitur la. in codd
 30. D corporea. 31. DE erunt deest. 32. DE sequitur la. in codd
 Nota. 33. A beatus deest

expectare. Et declarando quod per ipsam habent in-
detectibilem accessum ad patrem ultra hoc quod ha-
buerunt patres veteris testamenti. dicit quod sciunt
terminum et media quo ipse vadit ad ipsis istam
beatitudinem et eius ordinem preparandum. 5

It is the
Way, the Truth
and the Life

Et Thoma negante hoc de noticia explicita et perfecta
explicit Christus hoc medium de se ipso. Ego, inquit,
sum *via, veritas et vita*. Christus enim secundum hu-
manitatem est via qua transitur ad beatitudinem, quia
illa que gessit humanitas et fides de illis que erant
sensui manifesta, erant patens via que ducit ad regnum,
in tantum quod sine eius sequela et imitatione in
moribus | impossibile est aliquem hominem ad illum
terminum pervenire, et cum Christus sit Deus, est prima
veritas qua nec viantes errarent in via, nec deficerent
a clara visione in patria; et cum incitamentum ad fo-
vendam viantes est spes mercedis in termino, dicit tercio
quod est *vita*. Et sic est via pulchra versus Jerusalem
celestem viantibus, quia speciosus forma pre filiis homi-
num et cum sit primus dux peregrinantium, non potest
viantes decipere abducendo quia veritas; et cum hec
duo non sufficiunt viatori nisi assit cibans ad vite
sustentacionem, ideo dicit tercio quod est *vita* multi-
pliciter suos conductos vivificans. Et patet quod est
tam via quam terminus per se necessarius et sufficiens
viatori. Unde ostendendo quod Christus sit talis via,
subiungit quod *nemo venit ad patrem nisi per eum*, cum
eius substrata humanitas sit necessaria cuilibet membro
suo ut salvetur, et eius divinitas sit per se necessaria
cuilibet salvando, ut eius animus virtute et gracia
illustretur. 194^b

Our knowledge
of God through
Christ

Et quod sit prima *veritas*, patet ex hoc quod est
adequacio rei ad intellectum primum. Et quod sit ade-
quacio Deo patri, patet ex hoc quod subiungit. Si
cognovissetis me, et patrem meum utique cognovissetis.
Qui enim cognoscit personalitatem Christi, cum sit per
se eius divinitas, cognoscit necessario Deum patrem.

2, 3 DE habuerit. 3 A sancti veteris. 4 DE ab ipsis. 7 E in
marg. Christus est via, A in marg. Via. 8 A sic enim. 13 A
alium. 15 A ad eum thronum. 16 A in marg. Veritas, E in
marg. Veritas Christus. 17 A ut debet. 18 AF in marg. Vita
21 L ab ipso, E in marg. ab ipso. 22 L in marg. Christus
via terminus. 28 A subtracta. 31 DE sic prima. 34 A in marg.
Quid est prima veritas, E in marg. Veritas quid sit. 38 A in illo
Deum

quia relativa sunt istius nature secundum philosophos
quod uno cognito oportet quod reliquum cognoscatur.
Qui enim cognoscit pure Christi humanitatem que est
habitus sue divinitatis, cognoscit tamquam bestia vesti-
5 mentum et ad propositum evangelii non subiectum,
unde post resurrectionem cognoscendo Christum distincte
sub ratione qua patris filius naturalis cognoverunt
distincte quodammodo patrem suum; nam secus est de
istis relativis et patre et filio et creaturis, cum stat
10 vianem patrem hominem distincte cognoscere et solum
confuse eius filium, cum stat quod habeat multas proles
et per consequens, cum sit accidentaliter pater et proles
sua accidentaliter filius, stat quod tam noticia sue essencie
quam noticia sua relativa permaneat cum hoc quod
15 noticia extremi alterius deperdatur. Sicut enim stat
Petrum esse cognitum sub ratione qua pater, cum hoc
quod desit noticia Pauli filii sui propter mortem alio
filio generato, sic stat cognoscere Petrum sub ratione
qua essencia cum hoc quod ratio sue paternitatis igno-
20 retur vel cum hoc quod desinit esse pater vel ex hoc
quod sine relatione tali sua natura nude sit cognita.
Sed tales variaciones non contingit esse in personalitate
divina, cum relacio in illis non sit accidens nec unius
persone essencia poterit ab alia separari; ideo dicunt
25 theologi subtiliantes inaniter quod, licet pater sit pater
prius origine verbo suo, tamen si pater est, tunc filius
suus est et econtra, cum pro illa prioritate originis
pater non potest esse sine filio nec econtra, cum non
sit eis prioritas temporis vel nature. Nec est inter istam
30 essenciam et istam ypostasim esse et istum patrem
esse prioritas originis, cum natura divina nec gignit
patrem nec ipsa ypostasis est prius aliququaliter quam
est pater. Apostoli ergo licet sentencias tales non ex-
presserant propter impertinenciam viacioni utili, tamen
35 postquam Christus aperuit illis sensum, ut intelligerent
scripturas, subtilitates istas et multas alias quas non
viatori expresserant cognoverunt, unde Christus pro-
mittens eis noticiam istam beatificam sic infert: *Amodo,*

Fatherhood
an accident in
Man,

essential in
God.

3. A in marg.: De relativis. 6. D: quiditate. 6, 7. E: quiditative
sub ratione. 7. DE: cognoverunt debite. 9. E: in creaturis.
12, 13. A: et proles — accidentaliter deest. 13, 14. DE: suc — noticia
deest. 16, 17. DE: qua pater — ratione deest. 22. DE: convenit.
27. A in marg.: Theologorum opinio de relativis. 29. E in marg.:
Relacio in divinis non est accidens. 34. A: utilem. 35. A: apparuit.
36, 37. A: non viatori non; DE: viacioni.

inquit, *cognoscetis et vidistis eum*. Cum enim vita eterna sit cognoscere patrem esse verum Deum et cum hoc Dominum Jesum Christum (ut dicitur Johannis XVII°), patet quod apostoli post ascensionem humanitate Christi postposita habentes arras beatitudinis habuerunt amodo 5 has duas noticias, et sic non solum patrem in intellectu viderant imperfecte sed videbunt, et per consequens ipsum in tempore suo viderant satis clare. Cum enim magister optimus procedit paulative docendo, patet quod sicut patrem noverunt in voce (Joh. XII° et Matth. XVII°), 10 patet quod post istam noticiam obscuram fidei oportet quod habeant scintillam intuicionis etiam hic in via ac claram et plenam intuicionem in patria.

Philip wanted
to see the
Father with the
body alive

Sed Philippus adhuc rudis ad intelligendum archana istorum verborum videtur solum de visione corporali 15 concipere; quod si patrem Christi oculo corporali viderent, sufficeret eis pro securitate ad excuciendo istum timorem, cum patrem intelligebat filio esse digniorem, et per consequens, cum filius potest facere tot miracula pater ipso potencior posset plura. Sed 20 quia iste | conceptus videtur pluribus nimis rudis, dicunt ^{Fol.} Philippum intelligere quod intuitiva Dei patris noticia ⁹⁴ foret eis sufficiens ad omnem timorem et desolacionem suam (in qua ex captione et morte Domini fuerant) excludendam. Sed primus sensus videtur textui et re- 25 sponsioni Christi plus consonans. *Tanto tempore, inquit, vobiscum sum et non cognovistis me? Philippe, qui videt me, videt et patrem*. In cuius prima parte redarguitur in Philippo et sibi similibus ruditas infidelis quia usque illuc ignoravit Christum divinitus sed nude humanitus 30 cognoverunt, ac si illum qui est habitu inventus ut homo solum in vestibus cognovissent.

Essential unity
of Christ and
the Father

Et patet quomodo huic sensui adiungitur secunda pars huius dicti, *nam qui videt personalitatem Christi sive per fidem sive per intuicionem, videt proportionaliter 35 patrem suum*. Quomodo ergo sine infidelitatis grossicie Philippus diceret: *Ostende nobis patrem*, nisi rudem sensum de patre Christi haberet prius expositum vel sibi similem? Nam concipiendo Christum divinitus cre-

2, 3 A et cum dominum 6 A et deest. 7 A etiam per,
D sed per 9 DL dicendo 10 A moverunt 12 DL etiam
deest 16 DL Christ deest 16 DL pars deest 25 DL exclu-
dendi 28 DL redarg ubi a 29 DL qua usque 30 DL igno-
raret Christum, 3b L sed verbum 31 E pars deest, 3b D in marg.
Racionalitatem . . . 3b A ergo sum

dendum est Christum esse in patre et patrem in ipso,
non sicut causam remotam in suo causato vel accidens
in subiecto, sed cum pater sit Dei potencia et eius
naturalis filius eiusdem Dei sapiencia et per consequens
5 est utriusque eadem essencia, sic tota Dei potencia cum
sit indivisibilis est in sua sapiencia et sua sapiencia est
in illa, cum in quantum Deus habet potenciam habet
et sapienciam et econtra, patet quomodo fidelis debet
patrem concipere esse in filio et econtra. Isti sentencie
10 debet credi sicut Christi humanitati que est eadem
persona cum sua deitate, quia non a se ipso loquitur
ista verba humanitus sed per se ipsum divinitus et ex
patre. Et argumentum pro veritate istius sentencie capi
debet ex omni Christi opere, nam pater in Christo,
15 manens idem substancialiter, ipse facit Christi opera
originaliter; ipsa ergo opera Christi miraculosa modis
suis fideliter darent viam, veritatem et vitam, ut ipsum
cognoscerent; ideo subiungit: *Alioquin propter opera
ipsa credite*. Christus enim ex auctoritate propria fecit
20 miracula et in eius nomine fecerunt apostoli effectualiter
ampliora, ut convertere tot gentes, predicare in omni
lingua, sanare infirmos ad tactum umbre (velut de
Petro legitur Act. Vº).

Ex quibus colligitur quod Christi divinitas ex dictis
25 operibus cum suis circumstanciis habet apostolis mani-
festum iudicium et invincibile argumentum; unde sig-
nanter et subtilissime dicit Christus tam hortando ad
suam fidem quam excludendo sophistarum argucias quod
opera que Christus facit, credens in ipsum faciet et maiora
30 *horum faciet*. In cuius prima parte notatur apostolis quod
omnia opera miraculosa que ipsi in nomine Christi
fecerunt Christus facit, cum apostoli non sunt nisi eius
instrumenta vel membra in quibus Christus, virtus Dei,
operatur perpetuo. Et in secunda parte notatur quod
35 apostoli Christi fecerunt maiora opera quam ipsemet
fecit umquam, ut patet de mundi creacione, de Christi
incarnacione et de eius autentica faccione; ideo vocando

How believers
may work
miracles.

5. D: est eius utriusque, ib. F: et sic tota. 6. A: et sua sapiencia
deest, ib. E in marg. Quomodo pater est in filio et econtra. 8. E: et
deest. 8. 9. A: patet quomodo econtra deest. 11. 12. A: quia
non — veritate deest. 13. A: ex veritate; ib. A: huius sentencie
14. A: omni, deest. E: Christi deest. 15. A: pater deest, ib. E in marg.
Pater in Christo operatur. 16. A: tant miraculose. 19. A: ex deest
25. A: habet habet. 28. A: sophisticorum. 29. A: in ipsum faciet
deest. 30. A: in marg.; 31. A: in deest. 34. A: in marg.; 2.
35. D: non fecerant. 36. E: et de Christi

Philip wanted
to see the
Father with his
bodily eyes.

Essential unity
of Christ and
the Father

et sic philosophus dilatans materiam mirari poterit
 quomodo sonus vituli sit tam grossus et sonus bovis
 cum spiritu maiori et maiori violencia tam acutus;
 quare mares post tempus spermatizacionis regulariter
 5 mutant voces et quasi leprosi pingues et femine voci-
 ferant tam acute. In omnibus quidem istis et eis simi-
 libus est tam quantitas quam qualitas aeris ignorata,
 sed soni differentia satis nota. Sed pertinencius foret
 theologo notare istam similitudinem moralem quod,
 10 sicut spiritus corporeus spirat, infrigidando, agitando et
 aliter multipliciter temperando, sic spiritus increatus
 spirat in interiorem hominem spiraculum vite spiritualis,
 infrigidat ardorem concupiscencie carnalis et ducit per
 semitas iusticie, quia ad Rom VIII°, 14 dicitur: *Qui*
 15 *filii Dei sunt hii spiritu Dei aguntur*. Et generaliter
 prestat temperamentum per influxum donorum septi-
 formium (ut loquitur propheta Isaie II°). Et sic omnis
 qui natus est ex spiritu debet esse in timore et motu
 continuo sicut sonus, quia sapiens Ecclesiast. V^o vere
 20 dicit: *Radix sapiencie est timere Deum*. Et addit causam:
 nam qui sine timore est iustificari non potest. Nec est
 timor nec tremor penalis, quia timore filiali diligitur
 et tremore divaricante diafragma interioris hominis
 diffusus est amor spiritus in cordibus nostris, ac si
 25 foret incussus risus spiritualis ex diffusionem spiritus
 rutilantis. Unde Psalmo II°, 11 regibus signanter dicitur
 pro lautissimo modo vivendi: *Servite Domino in timore*
et exultate ei cum tremore. Sciat ergo quicumque cuius
 cor tangitur isto spiritu de ipso esse verificatum illud
 30 Psalm. LIV°, 6: *Timor et tremor venerunt super me*,
 quia cum *milicia sit vita hominis super terram* (ut dicitur
 Yob. VII°, 7), patet quod oportet spiritualiter generatum
 esse in motu continuo et labore. Et patet quomodo
 35 advesperascente exteriori homine per remissionem lumi-
 nis sensuum sedatis tumultibus sensibilibus audiet per-
 feccius verbum Dei et irroratus rore celesti, ne vox sua

Physical
 phenomena of
 sound.

A parallel
 between them
 and preaching.

1. DE: non poterit; ib. A in marg.: Exempla naturalia, 1, 2; A in
 marg.: De sono; E in marg.: Hic de sono. 4. D: spinatisacionis rea-
 liter; E: realiter. 10. E in marg.: Moralizacio de spiritu. 19. Recte:
 I^o, 25; ib. DE: vere est. 21. E: Nec iste. 22. A: vel tremor; ib. E:
 penalis est; ib. E in marg.: Timor filialis. 23. A: et tremor. 25. A:
 risus deest. 26. DE: titilantis. 30. DE: XLV°. 33. DE: laborare.
 34. D: exvesperascente.

14. Vulgate: *Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei*.

prorumpat in altum cum Lucifero Isaie XIV°, 13 *Ascendam super astra* etc. Et ex alio latere inclusus fragilitate carnis terre quam gerit tamquam non alta sapiens de se ipso sed humilibus consensciens erit quasi tuba predicationis a remotis bene perceptus a fratribus 5 exhortandis.

From hardened
hearers the
word returns
to the preacher

Hec est enim causa secundum philosophos quare in aura rorida homines melius sese audiunt prope noctem quod si quis induratus in peccato resistit multiplicacioni huius verbi Dei, verbum huiusmodi reflectitur ad 10 minimum, ut ecton ad commodum predicantis, quia Luce V^o, 5 dicit Dominus in *quamcunque domum intraveritis* etc., *sin autem ad vos revertetur*.

Idleness fatal to
a preacher's
usefulness

Et patet quantum in evangelizantibus est ocium odiendum; qui enim mendicat valide et non occupatur 15 meliori opere non habet verbum proporcionatum suo labori, et per consequens ut discipulus patris mendacii sibi ipsi contrarius docet esse laborandum et vivit in quiete culpabili sermoni suo contrarius. Unde sicut variatur sonus secundum quantitatem et figuram con- 20 cavitatis organi per quod vox curreret, ut patet in exemplis naturalibus supradictis, sic viri ecclesiastici in quibus ampliora dona spiritus profundantur debent ex maiori gravitate sonare in populo verbum Dei; sed heu Isaie III°, 4 dicitur: *Effeminati dominabuntur eis* 25

Riches hinder
preaching:

Secunda causa qua impeditur in organo delectabilis sonus gravis est infliccio humidi lubricantis et obturantis meatum soni per organum, sed heu Is. LVI°, 10: *Universi canes muti non valentes latrare*, cuius causa est indubie pinguedo temporalium, quibus ecclesia ingros- 30 satur (ut patet I Tim. VI° et II° Tim. III°).

Tercia causa est variacio principii activi motus tremoris, nam in eodem organo secundum variacionem nisus variatur sonus, ut nunc ex remissione tremoris et frigiditate activi principii causatur sonus nimis remissus vel 35 soni privacio, ut patet in annualibus pauci caloris, nunc

2 A. latero 3. A. carnis deest, ib. E. terre deest. 4 DE. de se ipso deest. 5. A. per tempus 7. E. in marg. Nota 9. DE. multiplicitatem 10. A. reflectitur. 11. DE. econtra ad; A. ecton id est, echo, ad min. m. m., ib. L. in marg. ad sinistram 12. A. Luce XIV° 13. etc. A. et sequitur 15. E. in marg. Mendicus validus 16. AL. in marg. 1. E. in marg. Sonus variatur 21. E. patet deest 22. fi. sicut 23. A. ex mai. in gravitate multo sonare in pso 26. AL. in marg. 2. 2. DE. infliccio 28. DE. Is. XXVI° 30. l. quibus etiam 30. 31. A. ingrossantur. 31. A. I. deest 32. AL. in marg. 33. DE. cum eodem, ib. A. organo deest. 35. A. nimis deest 36. A. annibiles 37. A. in marg. De sono.

sonus nimis asper ex impetuositate tremefacientis, motu autem medio sonus moderatus; sed heu Matth. XXIV°, 12: *Refrigesceat caritas multorum* quoad principium et Ezechielis II°, 6 *Domus exasperans est* quoad secundum; 5 et pauci sunt sonantes in medio virtuose cum modestia, Fol. verumptamen III. Reg. XIX°, 12 || dicitur *Sibilus auris* 195^a *tenuis* et ibi Dominus. Et sicut sonantes propter concavitatem organi grossi vociferant, sic exercitati in evangelizatione seminis quod est verbum Dei proferunt voces 10 graves; et sic non est aliqua difficultas philosophica voci pertinens vel suo organo quin in scriptura sacra alludens sensui mystico sit inclusa; nam ecclesiastici non sunt hodie seminantes, sed ut pannus menstruus sine virtute informativa mortiferi.

so does want
of Charity

15

SERMO XIV.

Fuit in diebus Herodis, regis Judee, sacerdos quidam nomine Zacharias. Luce I^o, 5.

Cum genealogia cuiuscunque persone que in scriptura sacra inseritur terminatur ad genealogiam Domini ut 20 finem, patet quod hec genealogia Baptiste cum suis parentibus ad declarationem temporis adventus Domini terminatur. Constat autem ex scriptura Genesis XLIX°, 10 quod secundum prophetiam Yacob non auferetur sceptrum de Yuda nec dux de generatione sua, antequam 25 *Messias in carne adveniret*. Sed cum Herodes Ascalonita fuit Ydumeus et sic a toto genere Judeorum alienus, patet quod fuit consonum prophetie predictae, ut in adventu Christi super Judeos alienigena sic regnaret. Nam usque illuc continue Dominabatur in parte gens 30 Judaica, licet Herodes perante super ipsa gente mixtum dominium usurpavit. Ulterius notandum secundum scripturam I. Paral. XXIV° quod David ordinavit viginti quatuor sacerdotes qui successive per ebdomadas in templo Domini suis vicibus deservirent. Iste autem

This text points
to the fulfillment
of the time for
Chr'st's
coming

1 A. n. mis acutus, ib. AD. motum 4 Codd. Ezechielis I^o
7 Codd. sic sunt 7 8. DL. concavitationem 8 DL. vociferat
10 A. est deest 16 A. in marg. Sermo XIV., B. in marg. 11 vigilia
Baptiste, 1 in marg. in vigilia Joannis Baptiste, ib. A. quidam
19 A. sacra deest, 20 A. in genealogia 28. A. Messias, 30. DL. cum
ipsa 34. A. licet

16. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, pag. 362—364.
23. Vulg. *et dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est.*

Zacharias pater Baptiste fuit de linea Abye sacerdotis cui cecidit sors in octava ebdomada ministrandi.

It belongs to
kings to
regulate priests.

Ex quo notandum est quod ad reges pertinet statum sacerdotum et ministrorum ecclesie ordinare; sic enim licet perverse ordinavit Constantinus suum sacerdotem³ Romanum super omnes sacerdotes christianismi preponi; sed indubie prudenciam David dimiserat. Uxor autem dicti Zacharie fuit secundum legem scripture Luce 1°, 5 *de filiabus Aaron vocata Elizabeth et uterque iustus*. Et licet carnalis procreacio fuit tunc in sacerdotibus¹⁰ licita et supra cetera affectata, tamen hii duo coniuges supra tempus generacionis naturalis ex ordinacione Domini propter ostendendum miraculum processerunt Et ad exprimendam coniugum istorum iusticiam non obstante quod in prolis carencia sunt puniti, notanda¹⁵ est interpretacio nomini istius generis. Aaron enim interpretatur mons fortis et Abyas pater noster, quod videtur signare mystice quod a Deo patre et Christo incarnato omnes iusti alii spiritualiter procreantur. Zacharias autem qui interpretatur memorans Dominum et Elyza-²⁰ beth interpretata Dei mei iuramentum sive saturitas videntur iusticie Baptiste esse consoni in radice: *Arbor bona, inquit Dominus, bonos fructus facit*:

Righteousness
of John's
parents.

Fuerunt autem isti parentes ambo iusti, non ypocritice vel secundum nudam famam seculi sed veraciter ante²⁵ Deum incedentes in omnibus mandatis secundum genus quoad observanciam moralium preceptorum. Incedebant secundo in iustificacionibus Domini inculpabiliter quoad observanciam cerimonialium; incedebant tercio sine querela subiecti populi quantum ad iudicialia. Et utinam³⁰ sacerdotes nostri temporis sic quoad suos subditos se haberent. Senectus et sterilitas istorum coniugum declararunt miraculum sicut loci sanctitas, sanctitas officii atque temporis prenosticarunt prolis in qua completum est miraculum sanctitatem.³⁵

3. A in marg. Ad reges pertinet ordinare de statu sacerdotum.
4. A cum deest. 7 E. false pro David dicendum. 8 DE. Luce 1° deest. 9 scripture, sequitur lacuna. 17 DE. pater dominus. 19 A. omnes isti, ibi ADL in marg. Aaron, Abyas, 1 in marg. Aaron, Abyas. Zacharias, Elizabeth interpretantur. 21 DE interpretatur, ibi A. saturitas. 22 DE. iusti, ibi DE. consoni. 16 A in marg. int. Aaron interpretatur mons fortis. Abyas interpretatur pater noster. Zacharias interpretatur memorans dominum. Elizabeth interpretatur Dei mei iuramentum sive saturitas. 23 DE. domini. 24 deest. 24 B. ypocrite. 27. 29 AL. moralium preceptorum deest. 30 DE. populi deest. 32 DE. Et senectus; A. senectas. 33. A. licet loci sanctitas officii.

Et (ut probabiliter creditur) iste Zacharias fuit summus sacerdos cupiens videre Messiam, cum ex propheta Jacob predicta ipsum credidit advenisse; et hec ratio quare servivit devocius ante Deum, nec oportuit in illo
 5 abscondito ministerio seminare ypocrisim, cum tunc tota multitudo populi erat foris. Tantum enim valet apud Deum, quod populus nude devocius corde credat, sicut quod cum devocione remissiori actu senciat sacramentum. Angelus autem Domini in loco dextro altaris
 10 Zacharie apparuit et stetit, ad denotandum constantem in moribus stacionem; et Zacharias nimirum timuit, tum quia tunc angelica visio fuit rara; sed angelus more boni nuncii Zachariam timidum confortavit; verumtamen quia communiter non fuit assuetus miraculis,
 15 narrat sibi angelus de prole sua duodecim bona nuncia gaudiosa.

Devotion of Zacharias to his office as a priest.

Fol. 195^b Patent autem ista duodecim ex decursu evangelii de Johanne. | Fuit enim Johannes Nazareus, non habens supra se maiorem pure hominem (ut patet Matth. XI°)
 20 et hinc non bibit inebriativum (ut precipitur Numeri VI), et propterea consonum fuit ipsum fuisse mundatum ab originali peccato in utero matris sue. Et de officio Johannis patet quod convertit corda sanctorum patrum veteris testamenti in filios, quia in suos discipulos,
 25 credendo presenciam Messie quem priores crediderant nasciturum (ut patet Matth. III°). Et quia prudentia iustorum est seminare caritative fidem et bona opera, ut metant postmodum copiosius eius fructum et hoc facit ad perfeccionem, cum lex nova ad quam preparavit
 30 Johannes existens in duarum legum confinio sit legis antique complementum atque perfeccio: ideo signanter dicit evangelium quod Johannes convertit prius incredulos ad prudentiam iustorum, cum ex predicatione sua (ut patet Matth. III°) ad frugem sancte vite convertit plurimos
 35 antea ociantes et tam ipse quam illi paraverunt plebem domino Jesu Christo perfectam. Quomodo autem precessit in spiritu et virtute Helye, patet Matthei XI°, quia eodem Spiritu Sancto et eadem virtute verbi Dei precessit

The angel's twelve promises concerning John.

John cleansed of original sin in the womb.

1. DE: et deest; ib. DE: creditur summus. 6. A: Cum enim videt.
 7. DE: nude devocius. 12. A: cum tunc. 17. D in marg.: Nota.
 18. E in marg.: Johannes. 20. E: inebriatum; ib. E in marg.: addit.
 potum. 26. A: Matthei XI°. 27. DE: caritatem. 28. E: ut ineant;
 in marg.: habeant. 33. A: ut est. 35. DE: parant. 37, 38. Helye —
 virtute deest. 37. E in marg.: De precursu Helie ante Christi adventum
 nota. 38. E: precessit deest.

primum Christi adventum, qua Helias precedet (ut creditur) adventum eius ultimum. Nam (ut probabiliter creditur) vicarius Christi qui ministratorie purgabit ecclesiam parum ante finale iudicium vel personaliter vel figuraliter est Helias. Sic enim Christus dicit Baptistam esse Heliam figuraliter, licet ipse Baptista vere dicat quod non personaliter est Helias. Sic enim dicitur Johannis 1°, 21 quod sacerdotes et pharisei opinabantur Johannem esse Helyam et Herodes credebatur quod Helias legis veteris personaliter resurrexit. Sic autem multi in-
fructuose contendunt si ille Helias ante finale iudicium resurget et occidetur corporaliter ab Antichristo. Secutum quidem est credere prophetias et evangelia ad sensum mysticum et pie pausare cum sancta formidine utrum verificabitur alius sensus historialis ad literam vel si 15 Spiritus Sanctus ipsum intenderit. Cum enim Helias interpretatur Dei dominacio, patet quod quilibet iustus et specialiter in virtute Dei convertens populum Dei dominacio potest dici.

Prophecies not
always intended
literally.

Quia circa statum et ordinem religionis superflue 20 contendit moderna ecclesia, ideo de istis ultra dicta alibi est dicendum, supponendo primo quod status et ordo in statu suo analogo sint parvi ambitus, nam omnis res, creator vel creatura, se habet in quodam ordine quoad Deum, et cum quolibet res stat in suo 25 gradu, patet quod denominacio que est status vel stacio sibi inest. Sed descendendo pertinenter et specialiter in istis analogis suppono quod status vel ordo dicit congruenciam inculpabilem in homine quoad mores, et sic est status duplex in homine scilicet insensibilis et per 30 se virtuosus aut sensibilis et ad virtutes dispositivus. Secundum primum statum vel ordinem stat coram Deo quilibet virtuosus, et hoc contingit dupliciter, scilicet nude secundum presentem iusticiam vel cum hoc secundum predestinacionis gratiam. Status autem secundus qui 35 est sensibilis et ad virtutes dispositivus variatur dupli-

Order and state
are twofold;

1. our state as
before God,

1. A contra Helias 2, 3 A adventum -- creditur deest. 5. A in marg. Quomodo Johannes est Helias. 8 A et deest 9. A in marg. Nota de Helia; ib A crediderat 10 E surrexit; ib E in marg. Nota. 11 A sed ille. 12 DE corporaliter deest 13 A spiritalis; ib A convertens populum Dei deest. 14 E in marg. Helias interpretatur. 23 DE in ambitu; ib A in marg. 1° Nota de statu et ordine Status ordo quid dicit. D in marg. Status vel ordo quid est; E in marg. Status ordo parvi ambitus 27 E in marg. Nota 28. E in marg. Status duplex; A in marg. Status duplex in homine. Status vel ordo in suo analogo sunt parvi ambitus. 31, 36. E dispositus 33. A: scilicet tantum

citer vel solum secundum quod ad statum virtutis
 preparat obligans ad tempus vel secundum votum factum
 hominum simpliciter obligans pro tota periodo sic
 5 voventem. Quantum ad quiditatem istorum statuum
 atque distincionem, patet metaphysico quomodo distin-
 guuntur; et patet conclusionaliter quomodo quilibet
 status viatoris possibilis de tanto est congruus, de
 quanto preparat ad statum virtutis insensibilem; cum
 enim per se finis tocus status viantis sit beatitudo,
 10 patet quod status predictus de quanto ad hunc finem
 preparat solummodo est curandus. Quid enim refert
 sive viator vivat ut vixerat Baptista in alimentis et
 tegumentis sive ut Christus vixerat cum hoc quod modus
 ille vivendi sit ad consequendum hoc premium plus
 15 consonus suo fini? Nam per se finis secundum philo-
 sophos mensurat media ad eundem.

2. our state in
 life.

which is good
 so far as it
 prepares us for
 bliss.

Ex istis fidelis potest secundo elicere quod secte
 novelle que plus statui insensibili virtuoso sensibilem
 statum attendunt sunt de generatione nequam adultera,
 20 cum postposito per se fine viantis statum fallacem
 sensibilem plus attendunt.

The sects care
 most for the
 earthly state

Supposita autem existencia sectarum talium patet ex
 diffinitione Christi Matth. XII°, 39 quod dicta condicio
 illis inest: *Generacio, inquit, adultera signum querit; et*
 25 *invulcro signorum talium abscondit dyabolus suam*
 ypocrisim, ymmo cum impossibile sit hominem esse
 beatum | nisi plus ponderet suum statum et habitum
 virtuosum, patet conclusio. Melius foret quod status vel
 30 religiones private tales sensibiles pretermissem sint quam
 quod mundo sic declinante ad ypocrisim tantum magui-
 ficate forent et adeo ampliate. Omnes enim tales (ut
 ex effectu vincitur) sunt specialis nidus dyaboli in
 quo suum venenum quo illudunt populo et indigentes
 spoliunt occultatur.

35 Iterum, in tempore Christi et suorum apostolorum,
 quando magis florebat ecclesia, religiones tales private
 legis veteris sunt destructe. Nec exhinc ex doctrina
 Christi vel suorum discipulorum religionum talium ratio-

The sects of
 the old law
 were destroyed
 in Christ's time.

2. A. obligans aut acceptas; ib. DE. totum. 3. A. toto. 5. D. discre-
 tionem. 6. A. conclusio naturaliter. 9. E. in marg.: Status finis per se.
 10. A. ad hanc. 12. A. s. m. viator. b. DE. sicut. 13. A. si cum hoc.
 16. DE. per se mensurat. 19. E. in marg.: Secte novelle sunt adultere.
 24. DE. in. Ihs est. ib. A. signa. 25. DE. in voluntate. 26. DE. est.
 29. A. fuerunt quam. 31. DE. adeo, id est in tantum. 32. A. spiri-
 tualis; ib. A. dyaboli deest. 34. DE. spohat; ib. A. occultantur.
 35. AF. in marg.: 2. 37. DE. veteris deest. 38. A. in marg.: Religiones.

nabilitas est fundata. Si ergo solus Christus omnisciens ex fide audiendus est fidelibus vel oportet irrationabilitatem istarum religionum convincere vel rationabilitatem earum ex lege scripture arguere vel ex improvisione aut ignorantia in Dominum blasphemare.

Private relig. ou.
takes away
freedom

Iterum, ordinatio secundum religionem Christi est per se sufficiens ad beatitudinem consequendam, et religio privata retardat multipliciter ac ad meritoria opera illibetat: ergo est rationabiliter omittenda; stat enim fidelem in quocunque habitu omittendo quantum-
cunque privatam observanciam viare tam virtuose, sicut faciunt privatorum ordinum professores. Et in huius signum Christus legitur in ultimo die sue viacionis variationem triplicem sui habitus suis apostolis talia sine apostasia indubie ordinasse; quandoque quidem habuit
vestem communem que probabiliter creditur tunica inconsutilis super qua milites sunt sortiti, habuit secundo vestem albam in qua Herodes ipsum induit tamquam stultum (ut patet Luce XXIII°, 11), et habuit tercio vestem purpuream per quam sua cruentacio
celaretur (Joh. XIX). Ad quid ergo ordinavit omnisciens sic fieri, si non ad futuras privatorum ordinum observancias in vestibus destruendum?

Freedom of
Christ's
disciples

Item, non solum Christus sed Baptista a probabili creduntur vixisse sub aliis ritibus et vestibus cum aliis
observanciis quam sui discipuli; que variacio dampnaret nostros religiosos tamquam apostatas. Que ratio ergo difficultacionis huius irrationalis supra ipsos? non enim obligabantur discipuli Johannis in ieiunio suo omnino abstinere a vino vel sycera ut Johannes, sed supra
panem vel alia artificiose facta a quibus Johannes abstinuit communia cibaria comedebant. Et sic est de Christi discipulis qui istas sensibiles observancias horruerant ut venenum. Nam Matth. IX°, 14 scribitur: *Quare nos et pharisei ieiunamus frequenter, tui autem
discipuli non ieiunant?* Christus enim intendebat in suis discipulis observare libertatem et facilitatem sui ordinis

2. DE: a fidelibus. 3. A. ideo nobilitatem. 4. D. improvisione, E: correxit improvisione. 6. AL. in marg. 3. 1b. DF: Item. 7. DE: beatificationem. 8. DE: et ad. 9. DL: inhabilitat. D in marg. illibetat. 10, 11. DE: quancunque. 14. DL: suis apostolis talia deest. 15. E in marg. Christus variavit temporaliter in habitu. 17, 18. A. milites in qua deest. 18. veste alba Vulg. Translated in our A. V. as 'gorgeous apparel' (Matthew). 19. DE: et deest. 24. AE in marg. 4. 28. DE: difficultatis; 1b. A. habitus irrationalis. 30. A. et sycera (cf. ad hunc locum Arnold l. c. pag. 363. 31. A. et artificiose. 36. DE: nitebatur.

quam religiosi privatorum ordinum nunc extinguunt. Ad hoc enim videntur efficere ut intricent religiosorum consciencias et quod supra Christum tamquam Antichristus in suis tradicionibus se extollant.

- 5 Item, ut patet ex duplici conclusione priori, talis religio vel ritus sensibilis non valet nisi de quanto promovet ad statum insensibilem virtuosum. Sed omnis novella sensibilis religio est vel impertinens religioni isti vel ipsam retardans; quomodo ergo liceret membro Christi
 10 istam commissuram veterem in tam autentica religione consuere? nam (ut est per se notum philosophis) non est habitudo consequencie inter statum istum sensibilem et vitam interioris hominis virtuosam. Que ergo argucia simialis diabolica fidelem convinceret ut tantum observet
 15 istam religionem sensibilem propter hoc quod contingit quandoque per accidens observantem illam ad tempus modicum esse secundum religionem aliam virtuosam? Unde istam impertinenciam cognoscit rudis metricus sic dicens-

- 20 *Ampla cuculla nimis, nigra vestis, bota rotunda*
Non faciunt monachum, sed mens a crimine munda.
 Et utinam religiosi privati nostri consentirent nobiscum in religione christiana communi et viverent nobiscum ut unus populus, quousque probaverint efficaciter habi-
 25 tudinem sue religionis sensibilis ad virtutes.

- Item, si aliquis ritus sensibilis virtuti sit pertinens potissime foret obligatio ad doctrinam theologicam et mundialis reliccio secularis dominii, sicut Christus et sui apostoli reliquerunt. Sed quis in observancia ista sensibili religionis habundantibus in possessione seculi cum
 30 aliis mendicantibus plus delinquit? Nam primi anhelant ad dogma civile et philosophicum, sacram theologiam et sciencias alias que direccius sibi subserviunt omittentes, et generaliter omnes religiones private palacia que sunt
 Fol. 195^a signa sue perpetue mansionis in terris | construunt sicut reges. Numquid Christus, Baptista vel eorum discipuli

2 A enim deest, ib A officere; ib DE quod c. ib DE interrent
 5 A in marg. 5 ib A triplici. ib talis scilicet habitus. 6 DE prom-
 ovent; ib A in marg. Nota rationes contra omnes religiones privatas
 in general. 8 DE vel deest. 12 A consequencie deest. 13 DE
 interiorum. 15 A per hoc. 19 A dum sic dicit. b ADI in marg.
 Verses. 20 DE magna vestis. 23 A religiosi deest. 24 A
 approbaverint. 26 AE in marg. q. 32 A physicum. 36 DE:
 Nec Christus.

20. Cf. Johannis Wyclif, De Quatuor Sectis novellis, Pol.
 Works, pag. 254.

sic fecerunt. Omittunt ergo illud sensibile quod foret perfectionis incitans ad virtutes; et illud sensibile quod a virtute distrahit tamquam mundo dediti amplectuntur.

Nec dubium quin tales sunt regulariter a religione Christi apostate et tam religionem ipsam quam republicam destruentes; infringunt enim primum mandatum decalogi, cum (ut dictum est sepius) Deum non diligunt toto corde. Quis inquam ordo Mendicantium non deficit contra doctrinam evangelicam in numero personarum quam in quantitate temporalium et thesauri; et per consequens, in spoliacione istorum excedunt medium virtuosum.

The religious put themselves under heavier responsibilities than God has laid upon them.

Item, religiosi ante introduccionem istorum ordinum novellorum fuerunt secundum regulam Christi a Deo obligati, sicut ipsi facere poterant vel ipsis pertinuit; vel Deus voluit viantes aliquos obligari, sed modo ex adiectis tradicionibus amplius obligantur. Ergo vel obligacio illa est stulta vel lex Antichristi est efficacior lege Christi, vel religiosi novelli omittunt propter observanciam introduccionis suorum novorum ordinum legem Christi; vel enim tantum sudant secundum religionem quam sibi instituunt quantum possunt, vel ab isto termino ociantur; si autem tantum sudaverint cum religione Christi (cum illa sit potior), videtur quod pure tenendo illam amplius mererentur; nam legislifer Antichristus est Christo inferior in suis legibus fabricandis. Si dicatur quod ex usu religionis sue sunt potenciores ad observanciam ordinis virtuosus, tunc oportet dicere quod sunt digniores ac religiosiores apostolis; cuius blasphemia convincitur ex effectu. Nam quantumlibet plures apostolis minus prosunt ecclesie, nam opus meritorium apostolorum qui ex tam perfecto magistro tam stabiliter sunt instructi plus amplificaret in eis potenciam meritorie operandi quam in nostris religiosis qui a tam salutifera doctrina deficient. Maior autem istius argumenti patet ex hoc quod cuncti homines obligantur secundum ultimum sue potencie ut Deo serviant; qui aliter non foret ultimum talis potencie, et per consequens, nemo teneretur Deum diligere ex toto

3 A: invitans. 4 DE: realiter. 5 AD: quam deest. 6 E in marg. Nota. 7 Rectius: tam in numero. 11 A: istorum deest. 12 AE in marg. 15 DE: potuerunt. 18, 19, D: est efficacior. Christi, deest. 21 DE: tantum fundantur. 22 DE: Christi, quam. 23 DE: fundaverint. 24 DE: religio, 1b DE: cum illa deest. 27, A: sue deest. 32 A: causa perfectio. 35 DE: a item deest. 37 38 A: ut Deo -- potencie deest.

corde nec aliquis foret in aliqua proporcione fratre suo
potencior nec sub pena amissionis premii teneretur
negociari toto thesauro quem Deus sibi dederit; quod
est contra dictam sententiam de maximo et minimo
5 et contra sententiam quam (Luce XIX°) dixit Christus.
Nec est enim excusacio omittentis, sive sciverit volun-
tatem Domini sui sive nesciverit et secundum gradum
sciencie sibi datum complecionem eius omittit, quin
plagis aliquibus vapulabit. Nec dubium quin Christus,
10 abbas tocius christiani ordinis, tantum ipsos obligavit
quantum pertinuit et cum prudentis legiferi sit in acie
sui spiritualis exercitus potenciores vel eque potentes
milites ordinare, videtur quod quelibet pars disiunctive
primo assumpte sit vera.

15 Et minor ex hoc evidet quod non excusantur ab ob-
ligacione Christi qua secundum legem suam sibi servire
debuerant, sed super illam secundum religionem suam
adiectam multipliciter obligantur, ergo de tanto sunt
amplius obligati. Et ista regula militat contra quas-
20 cunque tradiciones religionis novelle religioni Christi
adiectas et contra possessionatos ac contra quoscunque
qui variant a statu in specie quem Christus instituit.
Et istud prosecutum moveret quoscunque Christi dis-
cipulos ad observandum sine novitate infundabili adiecta
25 Christi regulam scirent.

Item, eo ipso quo quis habet equalem facultatem ut
faciat duo bona et magis bonum sibi omittit est
stultus, et *non mediocriter peccat* secundum Jeronymum.
Nam inevitabiliter talis mala eleccio est in culpa; sed
30 sic est de quolibet apto mereri in religione privata vel
in religione simplici christiana, dum primam partem
elegerit; ergo eligendo in hoc statu privato voluntatem
Dei facere foret stultus, nam in statu simplici christiano
potest complere omne Christi mandatum sive consilium
35 eque facilius, sicut faceret in religione privata vel
voto facto homini constitutus et eo melius quo liberius

We are always
bound to take
the best course
open to us.

1 DE aliquid 2 A teneretur deest. 5. A dicit 6 Codd :
omittentis quin; ib. DE Non enim, ib. A sciunt 7 A sui deest;
ib. A nesciunt 12 DE potentes primo. 14 DE excusatur 16 DE
quia secundum 15 A sibi deest. 17 D suam suam 23 A quos-
cunque deest. 23, 24 A cunctos discipulos. 25 DE quam scirent
26 A in marg Christus est abbas tocius ordinis christiani; ib. AE in
marg 8 27. A: maius bonum. 31 A: in deest. 32 A eligerit
36 DE constituto

SERMO XV.

Elizabeth impletum est tempus pariendi. Luce I^o, 57.

Fulfilment of
angelic
prophecy.

In isto evangelio exprimitur promissio Dei facta parentibus Johannis nunciata per angelum; nam Baptista
5 in hoc prerogativo est Christo similis, quod nomen suum predicitur ab eodem angelo, eventus suus prenunciatur et a Christo cuius ipse est preco sive prenuncius singulariter commendatur. Ad denotandum ergo
10 nativitatem Baptiste nec nimis celerem nec nimis tardam sed in medio naturalem dicit Evangelista quod tempus pariendi *Elizabeth impletum est et statim peperit* non abortivum, non monstrum vel feminam sed filium sanctificatum in utero et prophetatum, *et vicini ac amici* audientes tam multiplex miraculum *congratulabantur ei*,
15 laudantes Dominum ista tam magnifice et misericorditer facientem. Sic enim predicit angelus quod in nativitate eius multi gaudebunt, non intendendo indubie quod iocose ac viciose in festo Baptiste mundus (ut assolet) congauderet, sed quod virtuose Deum magnificet qui tale ac tantum
20 membrum prestaret ecclesie in ministerio tam multiplici iuvans ipsam. Sic enim perversi sunt multi sensus et ordines scripturarum.

In die autem octavo ordinaverunt Baptistam circumcidere (sicut precipitur Genesis XVII°) et deficiente illis
25 nunciacione angeli voluerunt eum vocare nomine patris sui; sed mater inspirata de Baptiste nomine, sicut pater hoc acute prohibuit, et nomen predictum ab angelo nominavit. Sed cum pater eius propter defectum fidei prius obmutuit et ad scribendum votum suum potestatem
30 habuit, ut ex utriusque parentis consensu auctoritas foret maior, consuluerunt Zachariam ex mocione Dei indubie super isto. *Ipse autem postulans pugilarem scripsit, dicens: Johannes est nomen eius;* ubi patet quod sicut prius imprudenter loquendo miraculose obmutuit, sic iam
35 prudenter operando meruit recuperare loquelam miraculo. Et quia nomen Baptiste impositum est prius ab angelo, ideo dicit quod *Johannes est nomen sui filii* de presenti. *Et universi circumstantes mirati sunt* de tanto miraculo,

2. A in marg.: Sermo XV: E in marg.: In die Johannis Baptiste evangelium. 6. Codd.: eventus finis. 7. A: eciam a. 9. A: nec nimis celerem deest. 13. A: ac deest. 15. DE: tam deest. 23. D: circumcidi. 29. A: prius deest. 30. E: et ex.

2. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, pag. 364—365.

nam *apertum est illico os eius et lingua et magnificavit* tamquam rectiloquens *Deum* suum. Organum enim cuiuscunque taliter gratificati debet ad laudem Domini aperiri; nam secundum philosophos contrariorum contrarie sunt cause, cum discredulitas sit principium mutitatis, cre-⁵ dulitas cum lumine miraculi illustrantis debet esse laudis principium; et patet quod demon surdus et mutus qui ab effectu dicitur quem facit in homine preoccupat nimis multos.

Zacharias and
Elizabeth types
of Christ and
His Church

Et nota quod moraliter Zacharias et Elizabeth sponsi concordantes figurant mystice Christum et ecclesiam spon-¹⁰ sam suam. Nam Christus scribendo explicat voluntatem suam iustissimam de lege in qua est gracia, ut Johannes, et Elizabeth tamquam mater ecclesia consensiciens in eandem sententiam acute negat tam traditiones veteris quam rudes infundabiles novitates; *nequaquam*, inquit, *Zacharias vocabitur* christiana religio sed *Johannes*, quia ipsa est vas in qua est gracia vel in predicatione vel secundum essenciam Dei gracia in abstracto. Et cum nimis multi montani proximi consulant quod religio nostra sit Zacharias, quia memorans Dominum ruditer et sinistre,²⁰ patet quod sunt adulterini filii a dyabolo, non ab istis coniugibus procreati. Illi enim sunt *generacio adultera signa querens*: non enim omnes qui videntur esse de ecclesia sunt eius filii sed multi de ecclesia malignancium proles dyaboli, cuius indicium est quod a Christo sponso ecclesie²⁵ in lege vel moribus tamquam membra Belial sunt discordes; non enim dicunt cum Elizabeth et sponso suo concorditer, *nequaquam sed vocabitur Johannes*; unde si Deus iuvare voluerit suam ecclesiam, factus erit timor super singulos filios dyaboli, licet filiis ecclesie sint vicini,³⁰ et super omnes prelatos qui sunt montana Judee erit per Dei gratiam ista sententia divulgata, et tunc ponent in corde suo tam boni quam mali. Quis putas ordo erit iste pure regulatus secundum legem Domini? nam corruere potest et decapitari secundum suas ceremonias³⁵ cum Johanne, sed omnino extingui non potest secundum suas morales ceremonias, cum sit religio prima et novissima et sempiterna. Etenim fortitudo operatrix Domini est cum illa et tunc Zacharias pater Baptiste (hoc est,

Fol.
196^b

6 D laudum, 1b. D in marg. Nota 11. E in marg. Mystificacio.
12 A scensiens, in deest 29. A veli 34. 35 E non enim 35 A
potest secundum 35-37 A' ceremonias — morales deest 36. 37. F
cum Johanne — ceremoniales deest. 37. DE et deest. 38 A: et deest

2. Zacharias, 'memor Domini sui' cf. Hieron. Ep. LIV, tom I, 278.

dominus Jesus Christus plenus gratie et veritatis de Spiritu Sancto quem mittet divinitus) prophetat ecclesie sed more suo prorumpit in laudem Dei: *Benedictus*, inquit, *dominus Deus Israel*, hoc est. virorum pure Deum
5 in lege sua videncium, quia destructis tradicionibus sibi obnoxiiis adinventis *visitavit* per gratiam et redemit noviter suam ecclesiam. Et utinam videamus cum filiis desiderii istum diem.

Et nota quod tria sunt cantica que sollempnisat ecclesia,
10 primum in vespers quod est matris Domini, dum decantat *Magnificat anima mea Dominum*, quia hec femina fuit principium redemptionis inter omnes; secundum canticum est Symeonis antiqui quod advesperascente die cantat ad completorium ultimate *Nunc dimittis servum tuum*
15 *Domine secundum verbum tuum in pace*, ut cum attingamus ad peregrinationis terminum, utinam introducamur in purgatorium et in celum. Sed tertium canticum est Zacharie antiqui dierum qui est auxilium domini Jesu Christi, et ipse, cum sit principium et finis, dat matutinis
20 ecclesie complementum et introducit ipsam die claro in gaudium sempiternum in quo dicent prelati singuli: *Benedicta sit sancta Trinitas*, que est Dominus mundi per generalem gubernacionem, Deus per eius creacionem, Israel per spiritualem cultum et beatam intuicionem
25 nec non et ecclesie sue spiritualium beneficiorum exhibicionem, quia visitavit ut medicus per emplastrum incarnationis et fecit redemptionem per curam meritorie sue viacionis, sed non omnium sed filiorum suorum peculiarium secundum predestinacionis gratiam plebis.
30 Restat pertinenter obicere contra dicta sermone proximo de statu vel ordine christiano; montani namque qui supra Christum dominum se extollunt garriunt omnino quod sua rudis religio est perfeccior quam antiqua religio christiana. Nostra privata (inquiunt) observat
35 omnia que mandat christiana religio et super hec addit supra multa Christi consilia novas observancias singulares, ergo de tanto est melior. Sed sepe dictum est ad istam

Appropriateness of the three canticles to their place in the service

4 A: suo deest. 9 D in marg. Canticum evangelii triplex sollempnisat ecclesia. De tribus Canticis. In marg inf: Approbatur vespers, completorium et matutinas. 12 A: principium deest. 15 DE: ait n. g. mas. 16 E in marg. 2. 17 E in marg. 3. 27 DE: incarnationis deest. 30 A in marg. Nota sequens a, b E in marg. Obicere. 31 D in marg. Tres rationes pro salvacione religionum. A in marg. Nota bene obiectiones factas hic contra dicta sermone proximo precedente cum solutionibus eandem. 32 A: Non privata. 33 A in marg. Prima obieccio. 37. A in marg. Responsio, E in marg. Solutio.

arguciam blasphemii heretici et discipuli Antichristi quod falsum sophisticatur in assumpto secundum scolam patris mendacii. Nam christiana religio mandat religiosos suos *dominum Deum suum ex toto corde diligere*, in quo patenter isti deficiunt. Nam si sua dilectio dispersa 5 infideliter circa vana foret in Deo sicut nostra religio congregata, tunc perfecte servarent mandata decalogi, ubi primum et per consequens omnia iam infringunt. Peccant inquam supra christianos ceteros in totam Trinitatem, quia specialiter contra patrem qui est potencia 10 vel mensura, quia ponunt ritus suos sacrilegos ut vestes, et sic talia sensibilia ordinata, potenciam patris in Christo et mensuram suam in qua ipse religionem suam instituit superare. Ideo sciant mendaces blasphemii quod non observant omnia que christiana religio precipit et obser- 15 vat, cum non observant mensuram in qua Trinitas posuit ordinem christianum. peccant secundo in Filium, quia stulte et infinite multiplicant suas observancias et per consequens peccant specialiter contra Verbum. Ipsa enim est sapiencia Dei patris et numerus omnium videarum. Que rogo sapiencia est obligaciones et observancias hodie statuere et cras infringere et dispensacionem ab homine quem ignorant si sit Antichristus expetere? Et peccant tercio contra Spiritum Sanctum qui est amor 20 Patris ad Filium et pondus anime, cum non solum spoliant extrinsecos plus egenos sed fratres suos intrinsecos per suas statuiciones cautelosas spoliant et occidunt. Nam frater alienigena de regno suo portans pecuniam paucam ut theologiam discat. Nonne nedom tribuet in principio anni porcionem suam integram pro toto 30 anno quicquid sibi contigerit, sed supposita quantacunque eius indigencia et quantacunque pecunia incastrata non percipiet ab eis equivalenciam vel quadrantem sed incarcerationem ac persecucionem presto percipiet, posito quod ipsis caritative enucleet veritatem. Nonne 35 est huiusmodi secte falsa et vana religio?

How the Orders
sin against the
Trinity

They oppress
their own
members,

and persecute
them if they
deny the
truth

Fol.
196

1 DE in hoc 7 DE per se servarent 8 D et consequens;
E per addit in textu 9 DE super 10 D et contra patrem
12 D et in alia E et talia 1b A in marg 1 1b DE ornamenta con-
sistentia potenciam 13 E in marg int Sacri legi s ga gum qm legit et
trahit sacrum de sacro vel de hoc sacro sacrum unde hoc Sacilegium,
2 quod et in quodque sacilegium d me bus Rit s t s tu id est
consuetudo 3 maioribus vel minoribus tractata et perinet ad rusticam
quasi natus quia alia sunt et firmari debentur tradi 17 A in
marg 2 18 E in marg 2 Peccant secundo in filium 20 A videat
22 A et A vel E 24 AL in marg 3 E in marg Peccant
contra Spiritum Sanctum; 1b DE amor deest; 1b E in marg nexus
30 AD petitionem 34 DE et posito

Si ergo tota vis amoris sui circa hanc vanam religionem, circa famam seculi et circa sensibilia ornamenta, ut domos, vestes et alia superflua eis similia collecta fuerit ipsis suspensis ad Deum debite diligendum, nonne credimus quod Deum diligerent plus quam modo et discurrendo per Christi consilia patet quod false tamquam ypocrite fallunt populum eorum singula omittentes. Qui enim infringit primum mandatum quomodo servabit aliquod Christi consilium? Hoc tamen est notum Christi fidelibus quod impossibile est quemquam servare aliquod mandatum Domini nisi servaverit eius consilium vel econtra, sicut impossibile est viantem servare omne Christi consilium vel mandatum Christus enim dedit singulariter consilia secundum quod congruit membris suis. Unde (ut declaravi alias) ista sectarum novarum monstruositas cum ista argucia est similis intranti domum in cunctis suis partibus perornatam et super quadros lapides et politos nedum lutum fragile sed stercora linienti et propter amorem irreligiosum ad temporalia nedum in domibus liniunt stercora sed amplexantur avidius in se ipsis, ut de illis verificetur illud Baruch et Thren. IV°, 5: *Qui nutriebantur in croceis amplexati sunt stercora*. Olim enim milites Christi erant sanguine martyrii rubrificati, sed modo propter affectionem ad temporalia nullum invenies magis promptam quam hominem alicuius secte novelle contrarium veritati, immo ut experientia hodierna indicat) nullum secularem tyrannum eciam invenies qui ferocius prosequitur pro temporalibus eciam contra iustos, nunc defraudando, nunc excom- municando et nunc sine discretionis diferencia christianos simplices trucidando; et qui olim horruerant quod ad tempus extraherentur de infidelitate suspecti a loco rationabiliter suspecto, salvis membris in corpore, iam innocentes simplices a locis sanctis detrahunt et occidunt. Quomodo ergo observant istud consilium *que tua sunt ne repetas et auferenti a te tunicam da ei et pallium?*

The love they waste on their rites should be devoted to God

They are like one who smears filth over polished walls.

3. A. talia, 1b A. fuerit deest. 5 DE. credis. 12 13 A. econtra. mandatum deest. 12 E. sed impossibile. 13 A. congruunt. 15 E. ista deest. 17 A. in deest. 1b. A. in marg. Primum exemplum. 18 E. in marg. Nota exemplum pulch. am. 19 DE. amant. 21 22 Codd. III°. 22 A. in deest. 23 A. imbricat. 1b A. sed non. 27 A. iudicant. 28 11f. torrens D. prosequitur. 3. DE. quod ad. 33 A. et corpore.

tenere; et in ista mensura errant plures novelli ordines culpabiliter in suis tradicionibus profundati; et cum illi ordines tam accidentaliter ex institutionibus, dispensacionibus, addicionibus vel subtraccionibus variantur, patet
 5 quod non sunt isti ordines sed antiqui fundati in lege Domini quos sancti ultro observabant.

Et patet quod in hac argucia secunda falsum assumitur, et quantum ad doctores suos et decreta patet quod
 10 nichil valet eorum testimonium nisi de quanto ex fide scripture vallatum fuerit vel etiam ratione. Proferant ergo ista in medium omittentes hos testes superfluos et suspectos; nam multi doctores eorum spissim adducti pro parte sua reddunt suam sententiam plus suspectam, ideo roborando opinionem suam nude per ipsos patenter
 15 impetunt in se ipsos. Nec oportet fidelem timere scandalum et diffamacionem istorum hereticorum, ut pro amore Christi timeat dicere veritatem; cum maior persecucio Christi et apostolorum pertransit quam est persecucio fundata super diffamacione et mendacio pseudofratrium.
 20 Teneamus ergo mandatum Domini et pro defensione cause sue viriliter laboremus.

Doctors and decretals have no authority of themselves

Sed tertia ratio cui secte novelle innituntur plurimum stat in isto: Lex ecclesie (ut inquit nedum licenciati
 25 seculares ut egrediantur privatos ordines, sed transire de laxiore ordine ad stricciorem etiam novellum est licitum et sine dispensacione ab ecclesia approbatum. Qui ergo infringit hos ordines imponit errorem ecclesie, cum approbacio vel licenciacio iniusti omnimode sapit culpam.

Appeal to the authority of the Church

30 Sed hic dicitur quod quicumque nititur salvare istam ecclesiam sine ruga vel macula cum sepe fallit et fallitur, capit sibi opus importabile a Deo et homine reprobatur. Quis enim dubitat quin vocati superiores et caput ecclesie in suis dispensacionibus nec non in legum suarum
 35 tradicionibus sepe errant. Cum enim sint res de quibus leges sue sunt condite, fragilitas, utilitas, cognoscibilitas supra ipsos, quomodo inculpabiliter stabiliunt tales leges

The rulers of the Church often err.

4. A. adieccionibus 6. A. ultimo 7. D. in marg. Ad secundum; ib. A. secundum. 10. A. rationis 13. DE. frustratam 14. DE. potenter 17. 18. DE. timeat quam est deest 22. D. in marg. Intrare religionem stricciorem. A. in marg. Tercia obieccio. E. in marg. Tercia ratio. 24. DL. nondum 25. A. a laxiori. ib. A. stricciorem ecclesie 31. A. presentem ecclesiam. ib. A. in marg. Responsio 1. in marg. Solucio. D. in marg. Ecclesia decepta 34. D. distributionibus; E. dispensacionibus ministrorum et beneficiorum distributionibus 35. AD. rerum. 36. A. sue deest, ib. A. universitas. 37. A. ipsos

fixed rules do
not fit the
varying needs
of men

It should be
lawful to leave
Orders

ut homines nedum in personis suis per totam suam
periodum sed communitates omnino requirunt ex lege
Dei atque iudicio quod in observanciis atque promissio-
nibus suis multipliciter variantur. Que ergo lex vel
vera regula daret universalem maximam atque iustam
quod quilibet intrans istam religionem privatam servabit
omnes eius ceremonias pro suo perpetuo nisi per suum
priorem qui sepe est imprudens et stolidus secum fuerit
dispensatum? aut quis auctorum istius regule annueret
quod generaliter a regula laxiori secundum reputacionem
ignorantis ecclesie regulam licet arciores secundum suam
reputacionem ingredi, non e contra, cum sepe Deus ordinat
multos tam in naturalibus quam in gratuitis sic dispositos
quod Deo apcius atque placencius in laxiori regula vel
extra talem regulam militarent? Et sic est de multis
regulis quas de notatis regularibus auctorizat moderna
ecclesia. Regula ergo foret magis probabilis quod quilibet
quancunque religionem introiens et experimento vel
inspiracione Dei cognoscens quod sibi foret expeditius
secundum religionem privatam aliam ve. extra talem
quamlibet Domino militare habeat libere Dei licenciam
ex consciencia a discoloria purgata alium statum eligere
et quantum sufficit in mandatorum ac consiliorum Christi
observancia libere promereri.

Nec ex isto maius inconvenientis sequeretur nisi quod
ista novella religio in processu temporis ex integro
solveretur et pure christiana religio ut in primitiva ecclesia
servaretur; sed felix conclusio. Et ex isto patet quod
sepe prosequens secundum religionem Christi et Dei
licenciam a satrapis crudeliter est punitus. Sed numquid
credimus contra istos institutores blasphemos Dei omni-
potencia finaliter prevalebit, vel fides christiana est falsa
vel istarum sectarum copia est seducta? Nec habet colorem.
Si iste religiones per accidens multis proficiunt et multa
bona in ecclesiam introducunt, ergo non sunt illicite
vel inique. Nec debet catholicus ignorare istam arguciam
per locum a similitudine simiali: Multi sancti tam
in millenario Christi quam extra servarunt religionem huic
similem, ergo istam.

Fol.
197^a

o DE introiens. b. In marg. Regula vel gnomis eternaliter omnes ligans
10 A respectu laxiori. ibi A reputacione. 11 A licet dicit, ibi A
auctoritatem. 12 A in dicit. 13 E de vobis iniquitatis. 14 A in
marg. Nota regulam. 15 in marg. Regula Dei magis. Exce. ex gnomem
in qua est impedire observanciam mandatorum facti. 16 I. quantum magis que
27 DE sed ex a. 28 A deo. ibi DE habet. 29 Id. magis conven-
iens. 30 DE licencia. 31 A debet dicit. 32 E quam post.

Nec est contendendum cum ydiotis sive hereticis qui dicunt non esse statum sacerdotalem sed ordinem, cum status dicit obligacionem quandam cum immobilitate; ideo omnes religiosi ut fratres et monachi sunt in statu sed nulli presbyteri quanto tales; nam secundum leges ecclesie est status sacerdotum monachis superior, ut colligitur ex antiquo decreto XCIII^o dist. *A subdiacono* et multis similibus. Sed sicut sine fundacione volunt prophanas sentencias de sacramento eucharistie innovare, sic volunt priores leges ecclesie niti destruere. Nam ordo talis privatus cum incepit et desinet, portat secum mutabilitatem ultra sacerdocium in ingressu, et cum tot modis variantur eius regule atque persone, patet quod supra sacerdocium est mutabilis in progressu. Ac tercio cum multe religiones novelle destructe sunt et alie sunt si Deus voluerit stante sacerdocio in proximo destruende, patet quod status talis novellus est valde mobilis ex progressu. Querat ergo fidelis descripcionem et rationem status sollicite et inveniet quod tales ydiote suspecti sunt in multis sibi ipsis contrarii. Quid ergo valet fundacio ex tali discipulo mendacii procreata? Revera non plus quam scriptura nude fundata ex sompno. Ideo secundum prius dicta est alius status generalis et alius singularis (de quo Yob dicitur) et nunquam in eodem statu permanet, nam stat status instantaneos statum generalem perpetuum stabilire, sicut patet de instantibus quoad tempus.

Private orders
more
changeable than
priesthood.

SERMO XVI.

Dixit Jesus Simoni Petro Joh. ultimo (XXI°, 15).

Hoc evangelium notificat ecclesie officium prelatorum, et hinc signanter vocat evangelium istorum prelatorum multitudinem Symonem Johannis; cum enim Simon interpretatur obediens et Johannes gracia, signanter docentur prelati ut obediant Dei graciae et non secundum cursum iam currentem prepositis qui ex zelo elacionis

Simon (Peter)
represents
prelates in
general.

3 E in marg. Christus est status. 6. A status etiam; E. et. 7. Ex C^o dist. 10. A in marg. 11 A in marg. 2. 15. A in marg. 3. 16 DE in proximo deest. 18. E in egressu. 21. DE procreato. 26. A sed patet. 1b. E in marg. Nota. 29. A in marg. Sermo XVI; E in marg. In die S. Petri. 31. A et hinc — prelatorum deest. 32. E multitudinem deest.

7. Decreti prima pars, dist. XCIII, cap. V. 29. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, pag. 366, 367.

secundum scolam dyaboli sunt prelati. Et ut dicunt quidam, ad denotandum perversiōnem istius ordinis in prelati reges imprimunt in litterarum suarum initio quod *Dei gracia sunt tales et prelati* cesare deest. ⁴ *permissione divina sunt episcopi, non animarum a domino sed* Jesus Christus sed locorum, et tēvera permissio a deo possunt esse sceleratissimi filii Belya, et ipse dyabolus secundum suam presidenciam inter homines agitat et tales indubie sunt nostri episcopi nisi Dei gracia sint electi.

Premittit ergo hoc evangelium triplicem questionem si Petrus Christum caritative diligit et post veram confessionem huius dilectionis adiungit sibi secundam quandam preminenciam triplex officium pastorale. Et quantum ad hoc dubium utrum Petrus plus Christum dilexerat quam Iohannes, videtur mihi quod sit dubium impertinens viatori, cum Christus non signanter Iohannem diligeret nisi ipse proportionaliter diligeret dominum Jesum Christum, nec implicaret Christus in sua interrogacione quod Petrus plus ceteris apostolis Christum diligeret nisi quia vel sic fuerit vel Petrus sic debuit. Ideo probabiliter dici potest quod sicut Petrus gerit typum persone omnium pastorum ipsum sequencium sic in eorum persona ordinavit Christus quod ipsa agere-gata plus Christum diligeret. Augustinus autem diffuse sed ² obscure movet hoc dubium. Nam Petrus et activi quorum typum gesserat plus Christum diligunt in effectui, sed contemplativi ut Evangelista qui typum eorum gesserat specialiter in beatitudine plus Christum diligunt in quiete. Et ad denotandum quod ista dileccionis maioritas ³ effectualiter est in via querit Christus in prima interrogacione si Petrus plus hiis ipsum diligit et in duabus sequentibus hoc omittit. Et patet quod verba huius evangelii cum tanta prudencia ponderantur quod nec ex textu nec ex ratione convincere potest communitas ⁴ viatorum quem istorum Christus magis dilexerat vel quis eorum suum Dominum simpliciter plus dilexit et revelaciones fidei vel sompnia quoad istam materiam sunt a fidelibus contempnenda.

Peter a type of
active life John
of contempla-
tive

4. DE cesare deest; 1b. E in marg.: Perversio ordinis in prelati
Nota. 11 A hoc deest 13 14 DE secundam preminenciam 1b A in
marg.: Dabiam 18 A nisi diligeret deest. 21 DE quia deest.
22 E in marg.: Petrus tipicat 28 A et Evangelista. 1b E in marg.
Activi plus Christum diligunt contemplativi et contra

Triplicat autem Christus interrogacionem a Petro tam ut pascat tripliciter oves Christi quam ut ex triplici confessione Petrus contra negacionem Christi triplicem mereatur. Hoc autem supponi debet secundum beatum
 5 Gregorium in pastore quod tantum debet precedere ac-
 cionem et virtutem populi vita presulis quantum distat a
 grege vita pastoris. Primum autem atque precipuum
 Fol. 197^b officium pastoris est veritatis fidei evangelizacio, secundum
 est in sanctitate vite et sequele Christi exemplacio et ter-
 10 cium est usque ad mortem in fide et thesauro Christi que
 sunt virtutes defensio; nam maiorem hac dileccionem
 nemo habet iuxta testimonium Veritatis. Primum autem
 pastorale officium quod in prelato debet esse precipuum,
 debet esse agnorum Christi evangelizacio, non edorum
 15 dyaboli confabulacio. Et patet quantum hodie deterio-
 ratur pastoris officium tam predicacionis omissione
 quam confabulacionis commissione. Habet enim hodierna
 confabulacio multa membra, ut nunc mundialium saluti
 impertinencium iocacionem, nunc ad retributionem tem-
 20 poralium fallacem adulacionem et nunc ad extorquendum
 temporalia bona de subditis per censuras fallaces populi
 comunicacionem; et istud indubie non est pastoris
 sed tortoris officium.

Reason why
Christ asked
three times.

Duties of a
pastor:
1. preaching,

2. example of
life,

3. courage in
defence of the
faith.

Secundo querit Christus si Petrus ipsum diligat sicut
 25 primo, et Petrus humiliter responsionem variat eciam
Domine tu scis quia amo te. Nam Petrus memor fragi-
 litatis proprie non pretulit se ceteris apostolis in Christi
 dileccione asserens quod plus aliis ipsum dilexerat, sed
 tam questionem *si est* quam questionem *quanta est* Petri
 30 dileccio posuit in Christi iudicio qui secreta cordium
 intuetur, supponens tamen et implicans suam Christi
 dileccionem, cum infert: *Tu scis Domine quia amo te*.
 Sed quia pastoris dileccio non solum debet esse in
 predicacione capacium sed rudium in exemplo, ideo
 35 adiungit ut prius quod *Petrus pasceret agnos suos*. In

Christ's second
question.

1. E in marg.: Christus Petrum interrogat ter. 5. DE: Pastoralis;
 ib. DE: pretendere. 8. DE: evangelii evangelizacio; ib. E in marg.:
 Officium pastoris precipuum; 1, 2, 3. 9. DE: et deest. 11. D: virtutis.
 13, 14. A: quod est in prelato precipuum debet agnorum. 13. AE: pre-
 cipuum debet esse deest. 16. A: pastoris deest. 17. A: fabulacione;
 ib. DE: eciam commissione. 20. A: fallaces. 20, 21. adulacionem —
 temporalia deest. 21. E in marg.: Confabulacionis membra nota.
 24. DE: eum diligat. 28. A: ipsum deest. 31. D: supposiciones
 tamen; ib. A: unam Christi. 32. DE: dum; ib. Domine deest.

5. Cf. De Officio Pastoralis, pag. 32.
 Pastoralis, pag. 31.

9. Cf. De Officio

tercia autem interrogacione non querit si Petrus ipsum fluctuanter diligit sicut prius, sed requirens maiorem constantiam querit si Petrus ipsum amet finaliter ut tenetur. quia Johannes XIII^{us} promisit Domino *Animam meam ponam pro te* *Contristatus est Petrus, quia dixit* 5 *et tercio: Amas me?* Contristatus est inquam non indignando vel de amoris perseverancia desperando sed de ingrata negacione triplici contristando et defectu futuro propter culpam commissam vel aliam sibi incognitam formidando. *Domine*, inquit, *tu omnia nosti, tu* 10 *scis quia amo te*, ac si diceret, cum sis omnisciens, omnipotens et summe misericors, adiuva me usque in finem, peccata mea preterita dimittendo, quia tu scis quia adhuc amo te, sed timeo quod ex omniscientia tua predicas mihi aliquem defectum meum futurum 15 sicut negacionem meam triplicem predixisti.

Interrogationes
respondeat
ad 2. Domine

Distinction
between lambs
and sheep

Et in ista confessione humili Petrus meruit a Christo ut secundum ultimum gradum caritatis pro Christi dilectione et ovium maturarum passione martyrium finaliter pateretur; et ita cum inter fideles sunt tres 20 gradus, scilicet incipientium, proficientium et perfectorum, Christus pro duobus primis gradibus mandat Petro *pascere agnos suos* et pro tercio *pascere oves suas*. Ex quo patet quod vicarius Christi debet habere universale pabulum spirituale pro cunctis suis subditis in anima 25 nutriendis. Non autem meminit corporale pabulum, sicut contendunt avari, zelantes pro dotacione ecclesie. Cum Petrus summus pastor inter christicolas (a quo et Paulo religionis sumpsit exordium) dicat (Act. III°, 6): *Argentum et aurum non est mihi, quod autem habeo hoc* 30 *tibi do*. Unde quia istorum pastuum copiam tamquam sibi ipsis contrariam repugnat simul inesse eidem pastori ecclesie, habundancia temporalium qua prelati avari se ipsos pascunt indicat quia vel non aut parce pascunt populum cum isto porismate vel rudi pabulo 35 et non depascunt gregem Domini quoad preciosum

3 A. amat. 6. E. Amas, amas. 6, 7 D. indigendo 10 DE
nosti tu deest. 14. DE. quia 18-20 A. ut pateretur deest
19. E. ovium maturarum in marg. suarum passio. 16 A. in marg.
Triplex gradus inter fideles. 22 A. duobus 24. E. in marg. Vicarius
Christi debet habere 29 religionis, hic verbum excidisse videtur
ib. A. Act. IV° 31 A. pascuum. 32 DE. contrariam 34 DE.
inducat vel quod. 35. E. tum populum. 35, 36. A. populum - de-
pascunt deest.

celeste pabulum vel omittunt pastum illum aut quia illius thesauri ex sua stulticia sunt expertes aut quia thesaurum receptum in sudario positum abscondunt circa temporalia negocia ex sua avaricia occupati

5 Sed Christus gracie consolans Petrum de finali merito quod innuitive petebat et Christus a summo suo vicario requirebat cum iuramento ad testificacionem veritatis asseruit quod *cum esset iunior cingebat se et ambulabat ubi volebat*, quia licet castus fuerit resecatis
10 superfluis, totum tamen hoc instinctu Dei fecit et per consequens voluntarie, non coactus, licet ex sua insolencia fuerit pluries evagatus *Sed cum senueris*, inquit, *alius te cinget et ducet quo tu non vis*. Sed quamvis evangelium hoc indicat fuisse dictum ad signandum quod
15 morte martyrii Petrus clarificaturus esset Deum, sunt tamen qui dupliciter istud intelligunt: aliqui quod in senio prope mortem extendet affectionem suam lacius ad martyrium propter Christum et tortor ipsum cinget ligans cordis et clavis affigens, ut longior et crudelior
20 foret eius passio instar Christi, et sic ducet ad mortem quam Petrus secundum appetitum sensitivum nondum
Fol. 107^r vult sed instante passione | non dubium gratis volet. Petrus autem in senectute extendit manus non solum ad maiores et summas operas caritatis sed pedes affec-

Christ's prophecy as to Peter.

25 cionis et se totum secundum corpus et animam dedit Deo. Et patet ex hoc evangelio plena doctrina pastoralis officii et infallibilis determinacio si pastores nostri debite Deum amant. Si enim pastor Christum amaverit, tunc facit triplex istud officium et econtra Et patet quantum
30 moderni pastores patenter prevaricantur in primo mandato decalogi; nec valet obiectus quod Evangelista, episcopi et multi alii sancti pastores ordinum non erant martyrio consumati, quia extendendo nomen martyrii hoc est falsum. Omnes enim qui in gracia moriuntur pro Christo
35 et ecclesia sua sunt martyres et specialiter illi qui in labore pastoralis officii mortem suam accelerant. Paciatur ergo garrulus ista obiciens tantum pro grege Domini ut Johannes et doceat quod confessores aliqui vel beati

What martyrdom is.

4 A occupat 6 DE quod deest, ib. D. immutue. 7 DE ad detestacionem 11, DE: et non. 13 DE: tu deest 14 DE: dicat 14, 15 DE: qua morte 23 E in marg.: Extendes manus tuas intelligitur 24 DE: vel animam 33 A in marg. Martyr accipitur multipliciter 35, 36 DE: ex labore. 37 E: obiciens A: obediens. 38 A: vel doceat, ib. A: vel deest.

non moriebantur citius in caritate pro labore circa gregem Domini, et tunc credam dictum sensum evangelii esse falsum.

Alii autem intelligunt hoc verbum Christi ultimum quod alius qui est Spiritus Sanctus in suo senio cinget Petrum, quia licet prius habitavit in Petro, non tamen tantum necessitavit vel exclusis peccatis ipsum stabiliens tantum cinxit et prius existens non maturus non voluit eque efficaciter ita pati vel vis sensitiva non sic voluit a suo intrinseco sicut confitetur Dominus de se ipso. 11

Which are
worse friars
of monks?

Circa hoc evangelium dubitatur utrum fratres ex sua institutione propria magis exorbitant quam religiosi possessionati ab ordine christiano. Supposita autem veritate impliciti videtur quod possessionati magis exorbitant quam fratres qui observant expropriacionem, sicut fecerunt apostoli, et super hoc plus intendunt predicacionis insudacioni, nec in alio magis exorbitant; ergo pro sequuntur Christum et apostolos suos in modo vivendi similis. Et confirmatur ex hoc quod status novelli deteriorando procedunt, sed fratres in comparacione ad possessionatos alios sunt recentes; ergo minus in deterius profundantur. In oppositum est quod status monachorum et possessionatorum similium protulit secundum suam regulam plures sanctos et iterum sua religio est magis fundabilis in scriptura.

Both are far
from Christ's
order

In isto dubio suppono at prius quod utrique multiplicitate exorbitant cum secularibus ab ordine christiano: ideo plenus gracia cum fidelibus ante hos ordines introductos suggestione dyaboli diceret quod istis novitatibus dimissis rectificanda foret Christi religio exemplo et regula Christi et apostolorum et non ex presumpcione Luciferi introducenda foret alia periculosa et ecclesie onerosa. Facilius quidem esset religiosos Christi ad rectitudinem status reducere quam novos ab eius rectitudine plus distantes, quia secundum Veritatis regulas oporteret ipsos primo reducere ad medium ordinis christiani et consequenter ad ordinem virtuosum, quod cum sit ex cautelis dyaboli vianti difficile, patet quod ecclesia in processu temporis admittendo tales ordines se ipsam quoad

DE. Item in d. est. 11. in marg. Alius te cinget. 12. in marg. F. totum. b. ex. 13. in marg. F. totum. 14. in marg. F. totum. 15. in marg. F. totum. 16. in marg. F. totum. 17. in marg. F. totum. 18. in marg. F. totum. 19. in marg. F. totum. 20. in marg. F. totum. 21. in marg. F. totum. 22. in marg. F. totum. 23. in marg. F. totum. 24. in marg. F. totum. 25. in marg. F. totum. 26. in marg. F. totum. 27. in marg. F. totum. 28. in marg. F. totum. 29. in marg. F. totum. 30. in marg. F. totum. 31. in marg. F. totum. 32. in marg. F. totum. 33. in marg. F. totum. 34. in marg. F. totum. 35. in marg. F. totum. 36. in marg. F. totum. 37. in marg. F. totum. 38. in marg. F. totum. 39. in marg. F. totum. 40. in marg. F. totum. 41. in marg. F. totum. 42. in marg. F. totum. 43. in marg. F. totum. 44. in marg. F. totum. 45. in marg. F. totum. 46. in marg. F. totum. 47. in marg. F. totum. 48. in marg. F. totum. 49. in marg. F. totum. 50. in marg. F. totum. 51. in marg. F. totum. 52. in marg. F. totum. 53. in marg. F. totum. 54. in marg. F. totum. 55. in marg. F. totum. 56. in marg. F. totum. 57. in marg. F. totum. 58. in marg. F. totum. 59. in marg. F. totum. 60. in marg. F. totum. 61. in marg. F. totum. 62. in marg. F. totum. 63. in marg. F. totum. 64. in marg. F. totum. 65. in marg. F. totum. 66. in marg. F. totum. 67. in marg. F. totum. 68. in marg. F. totum. 69. in marg. F. totum. 70. in marg. F. totum. 71. in marg. F. totum. 72. in marg. F. totum. 73. in marg. F. totum. 74. in marg. F. totum. 75. in marg. F. totum. 76. in marg. F. totum. 77. in marg. F. totum. 78. in marg. F. totum. 79. in marg. F. totum. 80. in marg. F. totum. 81. in marg. F. totum. 82. in marg. F. totum. 83. in marg. F. totum. 84. in marg. F. totum. 85. in marg. F. totum. 86. in marg. F. totum. 87. in marg. F. totum. 88. in marg. F. totum. 89. in marg. F. totum. 90. in marg. F. totum. 91. in marg. F. totum. 92. in marg. F. totum. 93. in marg. F. totum. 94. in marg. F. totum. 95. in marg. F. totum. 96. in marg. F. totum. 97. in marg. F. totum. 98. in marg. F. totum. 99. in marg. F. totum. 100. in marg. F. totum.

celeritatem termini et adventum Dei iudicii difficultat. Sancti quidem qui post puram religionem Christi singulariter militarunt non intendebant constituere novos ordines sed antiquum in tempore apostolorum secundum
5 modum vivendi disparem et proprium ipsis ac utilem militare, ut patet de sanctis qui professi fuerunt quod ordo monachorum et per idem ordo sacerdotum et sociorum Augustini sint idem ordo sanctorum Jerusalem quoad laicos et ordo Christi discipulorum qui vixit in
10 ecclesia primitiva. Istos autem modos vivendi extraneos decreverunt sicut oportuit nunc licere dimittere et nunc reaccipere secundum quod expedit ad virtutes; et servata ista regula sive religione vel obligatione insolita staret pure religio christiana et aptarentur discrasiatibus remedia
15 secundum que forent ad religionem primeviam Christi facilius reducendi.

The earlier Saints did not intend to found new orders, but to follow Christ's order under the new conditions of their time.

Et istam credo fuisse sententiam omnium religiosi-
archarum qui in millenario Christi ritus plus insolitos adduxerunt. In millenario autem mendacii constitutores
20 novorum ordinum ex ampliori ignorantia et peccato amplius erraverunt, ut patet de ordine Domini et Francisci cum aliis fictionibus adiectis de possibili infinitis.

The later orders were founded in error

Istis autem premissis videtur quod religiosi novelli amplius erraverunt, ad argumentum oppositum eius
25 pallians dicitur quod falsum assumitur, cum fratres qui abhorrent perpetuam possessionem vel ipsam renunt, quia non sufficiunt ipsam attingere vel ex instinctu dyaboli stabiliunt in temporalibus mobilibus possessionem
Fol. 197^a perpetuam, ultra hoc quod fecerunt apostoli vel possessio-
30 nati pre verecundia potuerunt; et cum simulata sanctitas sit duplex iniquitas, patet quod postremi religiosi ex cautela dyaboli introducti ultra religiones alias de vicioso medio defecerunt. Nam gradus ypocrisis fuit cum tercio gradu deviationis ecclesie introductus;
35 fratres igitur simulant expropriacionem et innaturaliter ac illegaliter observant in suis temporalibus monstruose persone appropriacionem maxime detestandam. Ideo

The Friars have the faults of the possessors and hypocrisy besides.

1 A. Dei iudicii; 2 DE. difficultant; 3b. E in marg. Ecclesia difficultatur per novos ordines. 4 DE. sancti Augustini; 5b. A. sint idem; 6b. A. in marg. Nota de ordine; E in marg. De ordine religiosorum; 7 DE. extrinsecos; 8 A. media; 9 DE. fuisse; 10 DE. simetram; 11 A. eius ritus; 12 DE. et deest; 13 E in marg. Pro argumento in oppositum; A in marg. Argumentum. Nota contra omnes ordines novelli et specialiter contra ordines mendicantium. 14 A. et argumentum; 15 DE. quia abhorrent; 16 DE. iam ipsam; 17 A. et argumentum; 18 DE. ergo; 19 A. temporalibus; 20 DE. maxime deest.

diabolus indubie in adventu eorum infestavit ecclesiam plus callide et intense

Attendendum est itaque ad finem sue expropriacionis utrum apostolis in suis temporalibus et adiacenciis simulentur. Et patet ex eorum copia, ex eorum distribucione³ incaritativa, ex accumulacione domorum et temporalium similium, ex cautela dyaboli fratribus propriorum, quomodo in effectu fratres sollempnizant ypocrisim et sunt a conversacione apostolica possessionatis alius plus distantes. Licet enim monachi porticus sibi construant ut castella,¹⁰ tamen fratres cuncta sua habitacula cum Caym preparant tamquam rapacium civitatem. Caym enim licet secundum historicos fuit primus qui civitatem construxerat, tamen causa huius fuit non salvacio incolarum nec resistencia iniusticie rapacium personarum sed ut constancius¹² rapacitatem suam contra iustos defenderet et rapinam suam in scelere profundius conservaret. Et ista videtur causa quare fratres supra apostolos tantas et tales sibi construunt domos, ut ex apparencia cecati populi in honestate construccionis domorum ac basilicarum cecitas²⁰ elemosine populi amplius a iusticia obscuretur et ut fratrum rapacitas in talibus domibus occultetur; unde preponunt basilicarum eminenciam circa quam anhelant pure ad honorem Dei sicut fingunt; et sub iniusticia similata construunt domos alias quas de rapina pauperum²⁵ fabricant ultra apostolos, et pro construccionem sue basilice allegant in sumptuosa construccionem templi sapienciam Salomonis: multo evidencius tempore legis gracie debet basilica in qua hospitatur sacramentum Eukaristie esse pulchra. Sed mirum videtur fidelibus quare³⁰ tantum imitantur facta regis sacrilegi atque adulteri de lege veteri et non secuntur exemplum a Christo qui est caput ecclesie et rex regum. Nam Matthei XXIV°, 1, 2, *accesserunt discipuli Christi ut ostenderent ei edificaciones templi; ipse autem respondens ait eis: Videtis³⁵ hec omnia Amen, dico vobis, non relinquitur hic lapis super lapidem qui non destruat.*

Ex quo patet cum facto Christi et suorum apostolorum quantum preciositatem basilicarum fuerant preciiati, et

Why Cain
built a city.

Friars prefer
the example of
Solomon to
that of Christ

3. E. appropriacionis. 4. A. suis deest, ib. A. suis adiacenciis.
4, 5. Al. simulentur, ib. silentur. 10. F. plures porticus, ib. E. in
marg. Nota. 12. A. rapacem. 13. B. histricacos, ib. E. in marg.:
Caym; ib. B. construxit. 16. E. i. stos deest. 17. E. in marg.
Nota. 20. B. o. saccracionis domorum, ib. E. in marg. construccionis.
27. E. in marg. Cur fratres faciunt magnas structuras. 27. DE. eciam
sumptuosa, ib. A. in marg. Argumentum. 30. A. in marg. Responsio.

istud docetur expressius (Joh. IV°) de domo oracionis, cum non locus nec loci preciositas sed orantis rectitas apud Dominum ponderantur. Et videtur multis fidelibus quod fratres tam singulariter a templo Salomonis et
5 factis suis culpabilibus in suis edificiis exemplum accipiunt, quia vellent ad status regios aspirare, ut dicit metricus.

They aim at
kingly power.

*Quod in suo animo
Vellent esse reges,
Sed absit hoc a seculo
Ne confundant leges.*

10

Et cum in confessione atque consilio ducunt reges, principes et potentes de omnibus in quibus debet esse consciencia, patet quod quicquid ex errore principum in republica plebi contigerit est in fratribus inchoatum.

15 Et patet quantum ad attendenciam in structuris suis ac temporalibus ipsas consequentibus plus possessionatis deviant ab observancia expropriacionis quam Christi et sui apostoli observarunt. Et quantum ad evangelizacionem, patet ex effectu quod in predicationibus suis
20 per vporisim et rapinam supra possessionatos multiplicius evagantur. Pauci namque Christi discipuli ymmo nudus Paulus cum gracia Dei plus edificavit ecclesiam quam istis ducentis annis et amplius fecerant omnes fratres. Nec dubium quin eorum indisposicio sit in causa.

Small profit
comes of their
preaching

25 Et patet quod falsum assumitur, cum infertur quod religiosi possessionatis fratres in millenario exorbitant. In illis quidem in quibus videntur magis proficere ut in evangelizacione et oracione videntur plus cautelas dyaboli confundendo ecclesiam commiscere. Et quantum
30 ad confirmacionem patet quod dyabolus sophista callidus non uniformiter deteriorat ecclesiam sed inventa cautela perversa plus in brevi tempore ipsi nocet quam in priori tempore, quando ecclesia fuit forcior, peioravit. Ideo cognito quod dyabolus per has sectas infestat

35 ecclesiam est evidens quod per illas gracia Dei novissimas amplius et celerius infestabit. Nec caret culpa possessionatorum perversitas, cum eorum religio fuit specialiter
fol. 198^a in priori ecclesia religioni Christi propinquior, et de

Possessioners
also to blame.

2 A locus vel, B E in marg. Christus preciositatem temp'i materialis non ponderat. Nota. 2, 3 A. sanctitas apud. 3 DF. ponderatur. 5 A in marg. Nota versus. 12. DE. et deest. 15 A. attendenciam. 16. E in marg. Solacio ad primum. 18. DE. si deest. 19. B. quod. 21. A in marg. 2. 24. DE. dispositio. 26. DE. in nullo alio. 27. DE. videretur. 28. A. ut patet. 32. DE. ipse. 33. DE. peioravit deest. 36. E in marg. Ad confirmacionem. 36 A. per deest. 37. DE. aecstias; E. correxit scelestias pro celerius.

tanto fundabilior. Non enim reperi fundaciones istarum
sectarum in aliquo loco scripture, nisi ut loquar yronice,
in aliquo horum trium, primo in illo (Matth. VII°, 15, 16):
*Attendite, inquit Veritas, a falsis prophetis qui veniunt
ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi* 5
rapaces. A fructibus, inquit, eorum cognoscetis eos.

Secundo in dicto vasis eleccionis apostoli gencium
Act XX°, 29, 30): *Ego, inquit, scio quod intrabunt
post discessionem meam lupi rapaces in vos, non par-*
centes gregi. Et ex vobis ipsis exsurgent viri loquentes 10
*perversa, ut abducant discipulos post se. Et licet in lege
nova sunt multa dicta similia que pseudofratrium ver-*
sucias prophetant planius, tamen tertium exemplum
misticum abducitur ex facto Sampsonis (Judicum XV°, 4):
Perrexit, inquit, Sampson et cepit trecentas vulpes caudas- 15
que earum iunxit ad caudas et faces ligavit in medio; quas
igne succendens dimisit ut huc illucque discurrerent; que
statim perrexerunt in segetes Philistinorum. Quibus suc-
censis et comportate iam fruges et adhuc stantes in stipula
concremate sunt in tantum ut vineas quoque et oliveta flamma 20
consumeret. Sampson (inquam), sine repugnancia figurat
simul tempore ut leo Christum atque dyabolum; vulpes
sub tanta multitudine signant has sectas novellas que cum
magis Pharaonis in tribus signis sed in tercio potissime
defecerunt. Caudarum vero ligacio est religionum sectarum 25
istarum perversa confederacio qua contrarie secundum
facies sese respiciunt ex adverso. Nullus enim plus
quam frater fratri suo est contrarius; fax vero caudarum
in fratribus colligata est spirituale peccatum dyaboli
patris eorum que secundum preeminencias suorum ordinum 30
tam superbia quam invidia est complexa. Ipsi autem
confundunt devociones religionum tam in privatis personis
quam collegiis ex diversis personis conversarum gencium
collectarum; et sic perturbant totam ecclesiam tam de
collegiatis quam de personis simplicibus in Christi 35
ecclesiam congregandis, quam eciam populum rudem
et laicum qui ut olivetum in grossis fructibus prodesset
ecclesie. Nec sine isto loco triplici credo quemquam

Samson's
foxes a type of
the sects.

Some of their
customs be-
taken their
errors

1 A est fundabilior. 1b L. Fratres enim non. 1b A in marg. De
fundacione fratrum. 6 AE in marg. 7 E in marg. Fundamentum
fratrum in se pura. 8 A dictis 1b AE in marg. 2 14 AE in marg. 3;
L in marg. Nota. 17 A qui. 20 A tantum quod. 21 F in
marg. Sampson figurat. 22 23 L in tanta. 24 DE signant 1b.
L in marg. Nota. 25 UL contradictorie. 27 A recipiunt. 28 DE
suo deest. 30 A preeminencias. 31 A est deest. 35 A collegatis
18 DE; tercio, 1b A in marg. Nota 1.

fratrem fundare suum ordinem. Scio tamen quod in 1. their uniform
 observancia sua multum prenosticant ut tota una secta dress;
 conservans regularitatem in habitu sed defective preno-
 sticat Saracenos. Ipsi enim Saraceni tam religiosi quam
 5 alii in habitu sunt conformes. Secundum est exemplum 2. the site of
 prenosticatum quod due cathene quibus tempore Inno- their houses;
 cencii III veritas evangelii est ligata prenosticant quod
 prope muros sed intrinsecus ambo fratrum ordines
 situantur. Per hoc enim notatur civitatem ecclesie in
 10 multis deficere et in fundamento fidei christiane corruere
 et dyabolum secundum hos funes in civitatem Domini
 introire. Tercium exemplum prenosticatum est quod 3. their unstable
 campanilia sua finguntur super ecclesiam suam sine steeples.
 fundacione sufficiente constitui. Sic fratrum religiones
 15 et ordines sine fundacione debita extolluntur. Cum ergo
 sint viri in magna parte discreti liberum habentes
 arbitrium restat illis salutis medium quod deserentes
 sui ordinis imperfectum, libere observant sue regule
 virtuosum de quanto promovet ad finem religionis Do-
 20 mini totum residuum dimittentes.

SERMO XVII.

Nolite timere pusillus grex. Luce XII°, 32.

Christus stabilit suam ecclesiam in tribus virtutibus
 theologicis quibus specialiter viatur ad patriam; nam
 25 fides sustentat et dirigit, spes animat et erigit, sed caritas
 elevat et in regno constituit. Incipit ergo Christus per-
 tinenter a spe, que ad opus meritorium extendit membra
 debilia: *Nolite*, inquit, *timere pusillus grex*, *quia com-*

Christ estab-
 lished His
 Church in
 Faith, Hope
 and Charity.

3. DE: conservans sanctitatem. 5. A in marg.: 2; E in marg.:
 Secundum exemplum. 6. DE: prenosticum. 7. 8. prenosticant — in-
 trinsecus deest. 8. DE: prenosticat. 11. 12. DE: et dyabolum — introire
 deest. 12. AE in marg.: 3. Codd. prenosticum. 15. DE: et oraciones.
 18. DE: imperfectum, absolucione. 22. A in marg.: Sermo XVII; B in
 marg.: XVII. In translacione Martini. In die sancti Procopii. Translatio
 s. Martini nec non et festum s. Procopii (dioc. Prag.) quarto die Julii
 celebrantur. S. Procopius inter patronos ecclesie Pragensis atque regni
 Bohemie numeratur. 26. A: Incipit ergo Jesus.

6. Cf. Trial., pag 409. 8. prope muros sed intrinsecus
 seems to suggest a reference to the site of the friars houses.
 Their convents stood in the suburbs and abutted on the city-
 walls. Brewer pref. to MM. Francisc., pag. XVII. This however,
 while it agrees with 'prope muros' does not agree with
 'intrinsecus'. At Oxford all the friars' houses were in the
 suburbs outside the walls (Matthew). 22. Cf. Wyclif's Sermons
 ed. by Arnold, I, pag. 370.

Small number
of the elect

placuit patri vestro dare vobis regnum, ubi excauit indubie
timorem servilem et desperationis, non timorem filialem
exultationis. Fuerunt enim Christi discipuli in primitiva
ecclesia pusillus grex tam continue quam discrete, dis-
crete, quia pauci in comparatione ad numerum apostata-
tarum qui fuerunt apostolis adversati: et fuerunt parvi
in animo, quia sentientes humiliter de se ipsis et non
extolientes se cum Lucifero supra Deum: et ita creditur
quod tota multitudo predestinatorum in comparatione
ad reprobos sit pusilla. Et omnibus illis competit hec
doctrina. Sicut enim inter virtutes theologicas fides est
prima, sic inter virtutes morales se habet humilitas,
cum superbia que sibi opponitur sit primum et maximum
victorum. Nec refert sive spes sive fides ponat initium
hic in via, quia sicut tam virtutes quam vicia sunt connexa,
sic in circulo virtutum quolibet virtus habet aliquam
rationem inieit atque finis.

Fol.
198^a

Frater talis
non habet
spem nisi
predestinatio

Causam autem istius confidentie excusso timore pre-
dicto assignat Christus in hoc quod complacuit Deo
patri dare apostolis et aliis fideliter ipsos sequentibus
regnum Dei. Nam impossibile est cum isto proposito
quod aliqui eorum finaliter in medio destruantur, tunc
enim Deus non esset omnipotens, cum intentum suum
frustrari poterit et a Deo malo finaliter impediti. Nec
obest quin Deus revelet quibuscunque sibi placuerit
predestinationis gratiam modo suo, cum omnis fidelis
debet sperare se esse predestinatum et regnum beati-
tudinis habiturum. Sed sicut in domo patris Christi
mansiones multe sunt ut dicitur Iohannis XIV^a, 2, sic
multe sunt vie ad hunc terminum beatitudinis veniendi.
Sed compendiosior via ac reccior est directe in moribus
sequi Christum. Et hanc viam consulit extra ipsam
positis capere et finaliter retinere. Non enim competit
singulis istud consilium, cum fidelibus ab exordio istud
servantibus non restat quod venderent et pauperibus
erogarent, et sic fratres licet infideliter sentencie isti
consentiunt; cum enim secta eorum, cum sit una persona

2. A desperationis — finaliter deest. 3. E et citationis. 4. DE
Fuerunt inquam. 5. E in marg. Grex pusillus discipuli Christi. 6. A
adversati deest. 7. DE sit pusilla. 8. 12. A fides prima. 9. E
penatur. 10. A in hac vita. 11. A placuit. 12. A patri deest.
13. A in xpo. 14. DE aliquis — destruitur. 15. E foret. 16. A in
marg. Nota quod Deus potest alieni gratiam predestinationis revelare.
17. E in marg. Nota. 18. DE complexit. 19. A concilium. 20. E
cum omni.

sicut totum genus hominum (ut dicit Porphyrius), secundum
regulas consilii evangelii superflue habet multa, secundum
hoc consilium venderet ipsa et rediret ad vitam apo-
stolicam primitivam. Non enim proderunt illis cautele
5 dyaboli quod ipsi nichil habent, sed papa est dominus
cunctorum que occupant vel elemosinarii qui hec sibi
dederant ad prodessendum ecclesie secundum regulam
parci usus. Constat quidem quod habent possessionem
usus temporalium et secularibus copiosius et quoad
10 perturbaciones seculi plus quiete; quare ergo non pos-
sident? Et cum contingit eos ex abusu et superhabundancia
temporalium a termino deviare, quare non observant
ad sui perfeccionem et aliorum exemplacionem istud
consilium, specialiter cum dicunt se ad omnia Christi
15 consilia esse strictissime obligatos? Sic enim Martinus
dedit pauperi de suis parvis vestibus in hyeme frigidissima,
propter quod a sociis est derisus. Multo magis fratres
venderent cuncta que possident etiam usque ad basilicas
et egenos quos satis noverant relevarent. Aliter enim
20 plus amarent lapides vel possessiones superfluas quam
huiusmodi fratres suos; sed hoc dato lapides et reliqua
iuxta que possident in ipsis extinguerent caritatem et
gravarent tamquam hereticos atque apostatas ad infernum.
Sed numquid hec est via que ducit ad celum? In illo
25 ergo quod magis fratres imperficit et retardat, ut dis-
cipulos Christi sequerentur, similis debent Christi con-
silia precipue observare.

Et quantum ad ypocrisim de suis basilicis et alias
sophisticas cautelas dyaboli, patet quod finaliter ipsis
30 non proderunt sed coram summo iudice accusabunt.
Cum ergo basilicas tales Dominus parvipendit et apostoli
construi ipsas fecerunt pro laicis et ymages ac alia
signa sensibilia in lege Christi infundabilia vel remis-
sunt secundum moderniores sanctos libri singulariter
35 laicorum, numquid credimus fratres se ipsos ponere in

Friars do really
hold property

Images said to
be the books of
lawmen

1. DE: et secundum 2. A: qui superflue 3. A in marg. Contra
fratres 4. B in marg. Proprietarius est totus conventus sed non frater
5. DE: sed propterea est. 15. DE: esse deest 16. A: pauperibus
22. DE: mixta que 23. DE: et apostatas 24. DE: ad Christum
20. I: persequerentur 28. A: ypocrisim esse 29. DE: qui a finaliter
31. Rectius: nec apostoli 32. DE: constitui 33. E: libris; ab E in
marg. Ymages in lege Christi infundabilia

1. Porphyri: Introductio cum aliis commentariis in Aristotelem
ed. Vener 1562. Cf. De Ecclesia, pag. 401, 402. Trialog., pag. 78.
Engl. Works of Wyclif, pagg. 447, 533. Cf. Pol. Works of
Wyclif, pagg. 325, 706.

eorum capitulo vel ipsos laycos ad fratres per huiusmodi sensibilia tamquam per sagem diaboli excitare. Sic enim forent aucupes satane et eius piscatores precipui dimissa piscacione in mari huius seculi reti Petri. Nam iuxta suas impositiones et signaciones terminorum baptismationes secundum artem diaboli possent fingere quod sicut nulla bona possident vel temporale dominium, sic nullum temporale consumunt vel utuntur ad sua ministeria, sed mundialium servacio est illusa. Si enim possent quicquam tale emere per idem et vendere ac modo quo seculares quomodolibet commutare, sed sicut illudunt populo, dogmatizantes quod sacramentum altaris quod consecrant non sit aliquid sed sensus et naturalis ratio sunt decepti, sic indubie illudunt ecclesie in suis conversacionibus ac institucionibus sophisticis nec non in suis fraternitatibus, in suorum sancitacionibus ac aliis suffragiis spiritualibus que promittant Deus igitur illuminet ecclesiam ac simplices, ut ipsis veritatem noscentibus atque conversis ad legem Domini destruant hos errores.

Cum autem Christus secundum divinitatem sit circulus intelligibilis cuius centrum est ubique et circumferencia nasquam ac secundum humanitatem sit ubique in medio sue ecclesie, patet quod secundum valde disparatas semidiametros contingit ipsum attingere. Sicut enim a quocunque puncto circuli contingit usque ad centrum lineam rectam protrahere, sic in quocunque statu Christus posuerit viatorem contingit ipsum ad Christum ut centrum directe currere. Sed probabiliter creditur quod iste secte novelle tamquam in angulis figure recte linee sunt extra circumferenciam salvandorum, veritas enim non querit hos angulos obstinacie sed declinacionem ac obedienciam habilem quoad centrum. Concedat igitur Deus singulariter hanc circulacionem secundum Christi regulam et sine retardantibus tradicionibus et obligacionibus hominum sibi obedienciam singularem. Iste autem secte novelle monstruose affectant hanc circulacionem ecclesie et ordinacionem Christi in ritibus diversis destruere et nituntur ac innuunt multipliciter ordinacionem Dei in statibus

A parallel trois
mathématiques

20
Fol
128

5 A signacione. 6 DE possunt. ib. A tringere. 9. A. sensacio
11 A. scilicet in m. 14 A. idem scribit. ib. A. decepti. ib. E. in marg. Illi
ecclesie. 15 A. su. 16 A. sophisticis. 17 DE. ergo. 18 DE. de tota
ib. E. in marg. Christus secundum divinitatem est circulus. 19 AD. cir-
culo. 20 A. posuit. 21 A. in marg. Contra ordines novellos per totum
30 DE. veritas vero. 32 A. humilem. ib. DE. ergo. 33 A. s. tibus

21. Cf. De ecclesia, pag. 100, 101.

sue ecclesie destrui et omnes status in ordine suo indivisibili conglobare, sed quam monstruosa foret illa persona, cum hodie genus hoc reprobum secundum unam partem tenet cum uno papa vel preposito suo et secundum
5 aliam cum alio et in speculativis fidei multiplicius variantur. Sicut ergo Martinus qui fuit omnibus istis sectis perfectior nunc fuit miles, nunc monachus et nunc episcopus, secundum quod vidit ad rectitudinem et celeritatem sui termini pertinere, sic dimissis istis sectis
10 novellis cum suis regulis debet fidelis viam, veritatem et terminum appetere dominum Jesum Christum, nec aliquem citra Christum debet fidelis respicere nisi retenta sua compendiosa regula de quanto sine cancellatione ad finem illum intenderit, ut quid nobis de Martino, de
15 Dominico vel Francisco quod sic viaverant, cum Deus nos posuit in alio statu circumferencie christianorum, et per consequens, ut contingeremus per medium aliud nostrum finem.

Contradictions among the Friars

Example of St. Martin

Ideo in talibus argutiis debet fidelis purgare et colare
20 deceptionem talem diaboli, ut primo videndo quod talis sanctus in sic faciendo a Christi iusticia non obliquavit: quo supposito, licet noticie nostre dissimili et impertinenti ad meritum nostrum, debemus secundo pensare si nostro statui et donis que nobis Christus dederat sit nobis
25 utile sic viare. Sed in ista purgacione atque colacione non oportet fideles studere, tenendo et respiciendo continue Christi semitam, si ex fide credimus quod sequendo istum abbatem quod est cuilibet vianti possibile nec obliquabimus a veritate nec a rectitudine status quem
30 Christus nobis instituit deviabimus, cancellantes; unde posicio istorum religiosarum tam obnubilat viam Christi quod multos itinerantes facit causando circulos plurimos cancellare; et cum secundum Aristotelem errans a rectitudine sue vie de quanto sequendo illam plus
35 diu processerit de tanto a rectitudine plus distabit, sic est de religionibus istis privatis de quanto diucius

As we have to consider as whether any state of life will help us to live rightly

The simplest way is to follow Christ.

2 E. quam victiosa. 3. A. cum homine. 5. DL. alium. 7. A. non monachus; ib. A. et deest. 8. A. vident. E. in marg. Exemplum de sancto Martino. 9. E. sic dissimilis. 11. A. et deest. 12. A. aliquos. 13. A. sua deest, ib. AD. cancellatione. 15, 30, 33. It seems that cancellare is here used in the sense of French 'chanceler' (to stagger). Matthew. 14. 15. DL. Martino, Dominico. 17. DL. attingeremus. 20. A. in marg. 1. 21. AD. in marg. 2. 25. Lodd. coloracione. 25-27. I. atque sequendo deest. 27. DL. quia ex fide. 30. 11. cancellantes, in marg. vel cancellantes. 34. A. in marg. Aristoteles; DL. in marg. Nota optimam regulam Aristotelis contra hereticos et contra Laboritas. 35. E. in marg. Exemplum mathematicum.

duraverint, de tanto plures perturbaciones et errores sem-
 inabunt. unde secundum ymaginacionem lyncolnensis
 et secundum veritatem ponendo unum nobis infinitum
 esse reliquo maius. de quanto punctus in circulo fuerit
 a circumferencia distancior. de tanto seccio secundum
 lineas eius transversales erit plurior. in tantum quod
 sicut in centro est seccio plurima sic in circumferencia
 non est seccio aliquanta sic ille qui conversatur cum
 Deo in mundi circumferencia tanquam erovicus non
 habet conturbacionis vel contencionis aliquam seccionem; 10
 ille autem qui est in mundo de iure et facti diaboli secundum
 leges suas propinquior et in vita bassior contencionis
 et conturbacionis recipit plurimas secciones, quia orbis
 terrarum pugnabit cum Domino contra talem. Unde
 videtur quod tales religiosi archie qui ponunt se centrum 15
 novorum ordinum dimisso Christo humilimo sunt de
 ipsorum numero qui Christus prophetat Matth. XXIV. 5.
conquerendo. Multi, inquit, venient in nomine meo, dicentes
quod ego sum Christus et multos seducent. Et isti sensus
 videtur Paulum alludere I Cor. I. 13. *Numquid, inquit,* 20
Paulus crucifixus est pro vobis? ac si diceret: Fundamentum
 et religiosiarcha novi ordinis debet solummodo esse
 Christus. Nec solum servatores harum religionum, sed
 seculares domini earum institutores et defensores mul-
 tipliciter sunt culpandi, quia cum consensus et iniusta 25
 operacio in malicia sunt equales, patet quod illi qui
 sensibiliter monstruositati isti consenciant pene iudicio
 non carebunt, nec solum illi sed qui retinent fratres 30
 huiusmodi discolantes. nam secundum precipuos de
 religionibus privatis religiosus talis sine obediencia et 30
 clauistro est quasi piscis palpitans sine aqua.

Cum ergo fratres propter honestiorem et rationabiliorem
 habitationem confratris extra suum collegium reputant
 ipsum apostatam, videtur quod pari rationis libra debent
 talem apostatam conversantem cum dominis sicut Deus 35
 apostatat ipsos ex consensu. Nec temporalis dominus
 se ipsum edificat quoad temporalia vel ministrorum
 occupaciones que apostate tales consumunt et exigunt.

Fraternitas et
 deo usque
 carnis a pace

Their
 supporters will
 be punished

Fol.
198^r

1. A. duraverunt. 3. D. infinitum in figura, infinitum in marg.
 4. DE. a. deest. 6. plurior, ita codd., ib. DE. ita tamen quod. 7. DE.
 est deest. 8. E. aliquanta deest. 13. E. in marg. Nota de mundo
 dedito. 14. DE. venient deest, ib. DE. dicent. 20. Codd. I Cor. I.
 et III. 21. A. dicere. 23. E. harum legem. 26. A. essenciales.
 27. D. multipliciter, E. sextupliciter. 31. D. in marg. Capagycze verb.
 Bohem. id est palpitans. 32. E. rationabilem, ib. E. in marg. Exem-
 plum de pace. 33. AD: confratres; E: confratrem.

- nec spiritualiter, cum tales vel mutescunt ut ydiote vel
seminant hereses et alia verba mendacii venenosa. Et
revera inter alias irrationabiles mendicacitates tales ex
plus fructuosa cautela et minus irrationabili causa intrans
5 non invitati domos huiusmodi dominorum; nam harloti,
ministralli et ceteri ioculatores huiusmodi licet non invitati
veniant et discolariter bona pauperum consumant, tamen
secundum formam artis sue faciunt recompensam. Sed
sic non regulariter faciunt fratres domos huiusmodi
10 penetrantes, licet ex stulto principio dyaboli introducto
fallatur communitas, quod eo ipso quo quis habitum
fratris induerit est magnus clericus et subtilis. Et patet
secundum legem hominum peccantium in se ipsos quod
domini tales multipliciter nocent fratribus ac etiam
15 sibi ipsis. Nec habet excusacionem quin omnes tales
fratres et consentanei sui reciproci in fide deficient,
quia iuxta dicta alibi nullum peccatum inest homini
nisi propter defectum fidei; sed omnes tales notabiliter
peccant, ideo de tanto in fide deficient.
- 20 Item, supponendum est fidei ex fide quod omnis talis
religio non sit nisi via ad terminum beatitudinis attingendum.
Sed religio quam Christus primo per se instituit
est brevior, pulchrior et securior quam aliqua religio
novella superaddita. Ergo positus in adopcione libera
25 errat in fide, deserendo viam Christi que est sibi facilior,
et aliam condicionis opposite assumendo. Declaracionem
antecedentis oportet ex fide supponere, dum sancti qui
finguntur in religionibus istis vixisse, sicut false asseritur
de Christo, beata virgine et sanctis apostolis, assumpserunt
30 accidentaliter istos modos vivendi, et si et de quanto
eis convenerat et alias ut accidencia non ut religiones
vel ordines dimiserunt; sed modo tamquam gentiles
manuducendi tamquam stulti et irrationabiles ductu
stelle vel alterius signi sensibilis ponunt robur sue reli-
35 gionis in signis non tamquam Judei vel Christum con-
fidentes, instruccionem insensibilem accipientes ab angelis.
Sed proseguendo textum evangelii oportet ex fide sup-

Friars make no
return for their
entertainment.

Christ's rule
the best

3. A. alios; ib. E: irrationabiles. 4. DE: plus deest; ib. A: frons-
tuosa; ib. A: rationabili. 5. DE: harloti. 6. D: ministralli;
ib. D in marg. with mark of reference: heroldi; E in marg: ministralli;
ib. A: modi deest. 7. DE: tam. 8. E: prius recompensam. 17-19. A:
quia — deficient deest. 20. A: Ideo supponendum; E: Unde; ib. DE:
ex fide deest; ib. A in marg. Nota rationem pro communi religione
christiana, E in marg. Nota bene. 24. DE: adopcione. 27. DE: Unde
sancti. 30. A: et si deest. 31. DE: convenerant; ib. DE: accidentaliter.
36. A: insensibilem deest.

patet quod pauperes noster debet redire illa que
perdidit et dicitur: *Ecce nunc emere regiam fac*. Sicut
etiam oportet quodammodo in rem venditam redire
etiam in dno. Iam et vendere dicitur. Ita in operibus
pauperum secundum opera meritoria:
mercedem emere regiam Dei. Unde quia in rem com-
mendam deo tui aliquid admodum deo Isaac i. v.
dicitur: *Vende et eme atque argentum et atque viliis*
commutacione tuam et sic videri enim videtur uterans
spiritualiter lucrum non deserit, sed primo quodammodo so-
luti capiti. Ita quando homo dat Deo bonum aliquid,
aut se ipsum non spoliatur sed fortius habet illud. Sic
Deus quando dat homini beatitudinem vel donum auxilii,
non se ipsum privat dono huiusmodi sed acquirit, quia
ut leges humane fabulantur quicquid servus sibi quaerit in
domino suo acquiritur. Sed evangelium docet cum quali-
bus sacculus debent mercantes huiusmodi operari. Facite,
inquit, vobis sacculus qui non veterascunt.

Ex quo patet quod mendicantes valde cum suis sacculis
putrefacti in his saltem ut tales ab isto mercimonio
sunt exclusi. Sacculus autem evangelicus quem limitat
Deus compendiosissimus est thesaurus operum meri-
toriorum qui ex divina iusticia non possunt in fructu
remuneracionis celestis deicere, ideo faciat fidelis quam
instanter potuerit opera meritoria hic in via et secure
servantur quoad fructum in patria. Non ergo oportet
solicitari de custodia empti vel pretii, quia in celis
non fit corruptio ab intrinseco nec violentia ab extrinseco,
ut contingit in istis temporalibus, circa que infideles se
nimis sollicitant. Unde Salvator concludens in brevibus
differenciam inter celicolas et avaros sic loquitur: *Ubi*
est thesaurus tuus, ibi est cor tuum. Cum enim mens
sit porportionabiliter in re cui afficitur et cor in pro-
posito sit mens hominis, patet veritas dicti Christi. Et
isto modo debet intelligi Apostolus quod *sui et suorum*
conversacio est in celis, sicut avarorum conversacio ^{fol.}
est in terris. Quidquid enim homo magis dilexerit constituit ¹⁹⁹

1. E. in marg. Vendicio et emptio spiritualis. 3. A. enim deest.
11. E. deus commendat. 17. A. in marg. Contra ordines Mendicancium
per totum. 21. A. sunt sunt, ib. E. in marg. Sacculus evangelicus quid
est. 30. E. verbis brevibus. 33. D. proportionat, ib. A. ut sibi afficitur.
35. A. in isto.

1. Marci X, 21. 17. Lucce XII, 33. 31. Matth. VI, 21.
36. Phil. III, 20.

Deum suum. Sed quia ad mercacionem istam oportet mercantem cavere de peccatis carnalibus que sunt sompnus anime et contra hostes ac pro continuanda sollicitudine divini ministerii oportet instancius vigilare, ideo utrumque
 5 precipit evangelium consequenter cum dicit: *Sint lumbi vestri precincti et lucerne ardentes in manibus vestris.* Lumbos namque precingimus, cum appetitum sensitivum a peccato gule atque luxurie coartamus, et lucernas
 ardentes tenemus in manibus, quando virtutem opera-
 10 tivam nostram secundum caritatis splendenciam cop-
 tamus.

Et quantum ad vigilias quibus cavetur a sompno letifero sunt due vie propter quas iste vigilie sunt no-
 tandae; prima ut sponsus dans mercedem beatitudinis
 15 sit paracius introductus. Nupcie autem sponsi ecclesie sunt deitatis et humanitatis Christi coniunctio a quibus nupciis ut medio apto copulatur ecclesie, sic tamen quod non peccatorum repagulis inveniat ostium eius clausum.

We must watch, and be ready to admit Christ

20 Venit autem Jesus ad ostium viatoris et pulsatur, quando secundum Kalendas mortis infirmitatibus corporis ipsum gravat. Tunc enim debent fideles ostium anime Christo
 lacius atque celerius aperire, quia licet omnes tenentur continue secundum regulas caritatis servare tam ostium
 25 quam oculum apertum Christo tam secundum affectionem quam intuitionem, tamen in mortis articulo debet ista lacius aperire. Nec caret talis vigilia notando premio cum (ut dicit Veritas) pro suo tempore sint beati. Christus autem precinget se linteo ministrans talibus, quando
 30 secundum opera supererogacionis ultra condignum ipsos finaliter premiabit ac si paratus et attentus distribuere premia servis suis ipsa premia inclusa in linteo partiretur; et ista erunt iniciative et arraliter in mortis articulo sed consummative et finaliter in extremo iudicio.
 35 Et dividendo totam periodum hominis in tres tercias, patet quod nulla earum excluditur propter parvitatem meriti, quin Christus talibus servis fidelibus sic ministrat.

Christ knocks at the door in the approach of death.

2 DE veritatem cavere, ib. A: casualibus, ib. A: sunt deest, ib. A1: sompnus. 5, 6 AL: cum dicit vestris deest. 9 A: quin. 13. A: lucifero; ib. E: due evidenc e; ib. E: propter — sunt deest. 21 A: mortis deest. 22 AD: Christi. 27 (in marg.) Jesus venit ad hostiam. 28 A: ut deest. 29 A: linteolo. 31. D: distribue. 32 DE: in deest. 33. E: realiter. 34 DE: ac finaliter. 35. A: totum; ib. E: hominis deest; ib. tercia

Humilitas namque Christi secundum quam servis suis ministrat est sufficiens in merito ad supplendum premium beatitudinis pro cunctis servis suis capacibus; et cum necesse sit repagulata via per peccatum in mortis articulo dyabolum qui est fur periculosissimus advenire, 5 patet quod secunda evidencia docens attendere ad istam vigiliam est ut dyabolus in mortis articulo sit exclusus, specialiter cum ignoramus singuli horam mortis

SERMO XVIII.

Rogabat Jesum quidam phariseus ut manducaret cum eo. Luce VII°, 36.

How Christ
associated with
men at meals

Cum Salvator ordinatus est ex eterno Dei consilio esse caput, dux et exemplar ecclesie, patet ex hoc evangelio quomodo in rationibus istis est ab ecclesia imitandus. Manducavit autem cum hominibus secundum 15 multiplicem rationem, ut nunc cum peccatoribus ad eorum penitentiam excitandam (ut patet Matthei IX°), nunc cum familiaribus ad eorum devocionem nutriendam (ut patet Joh. XII°), nunc cum cognatis pauperibus ad eorum inopiam relevandam (ut patet Joh. II°), nunc 20 cum phariseis ad eorum superbiam confutandam ut hic. Et utrobique prudens dedit exemplum ecclesie quomodo debet communicare cum proximis manducando. Per hoc enim docetur quod non debet sperni manducacio cum proximo etiam inimico, nisi assit patens ratio, 25 cur non debet esse talis manducacio, sed in eius abstinencia utilior ecclesie edificacio. Sic autem manducavit Christus cum hoc phariseo ad instruccionem ecclesie, ad melioracionem Magdalene et ad confutacionem superbie pharisaice. Discubuit autem Christus 30 in domo Symonis indubie rationabiliter et modeste, Magdalene autem sicut prius fuit ad contricionem sui criminis adeo mollita, sic ad induccionem eiusdem spiritus super misericordissimum hominem est inducta,

1, 2. Humilitas — ministrat deest. 1. E in marg. Nota. 4. A: repagula. 6. DE: quia secunda. 7. DE: seclusus. 10. AD in marg. XVIII. E in marg. In die S. Magdalene. 15. D in marg. Manducavit Christus cum peccatoribus ex causa multiplici. E in marg. Christus manducavit cum hominibus propter multa. 19. A: et nunc. 22. E: prudens deest. 23. D: proximo. 24. A: negari manducacio. 25. E: et inimico. 26, 27. DE: eius absencia. 28. A: ad instruccionem. 29, 30. DE: et confutacionem. 32. A: fuit deest. 33. E: institutionem eiuslicet (?).

ita quod, sicut primo in civitate ex meretricali titulo
erat nota, sic ex fructuosa penitencia utique ecclesie
diffusius erat nota. Attulit autem in introitu suo ad
Christum sumptuosa necessaria suam devocionem indi-
cancia et magna ac prudens devocio ut quo prius
abusa fuerat in lasciviis expenderet in devoto ministerio
Salvatoris. Quam copiosa itaque ploracio mulieris que
suffecit suis lacrimis lavare pedes hominis nudis pedibus
incedentis, et quam magna devocio mulieris que solebat
adulterinis aspectibus capillis suis viris illudere expansis
illis pedes Christi sic tergere, tercio que solebat am-
plexibus et oculis impudicis viros decipere infimas
partes viri dignissimi voluit humiliter osculari, et quarto
que solebat ungento odorifero ad sugendam carnis sue
tabem luxurie | instanter ungere iam pedes Domini
voluit devocius delinire.

Greatness of
Magdalen's
repentance

Fol.
199

Stetit autem retro faciendo hec opera quod contingere
potest dupliciter propter verecundiam quam habuit de
peccato. Et nota, quod sicut de ista peccatrice non legitur
quod fuit confessa et secundum ritum qui hodie requiritur
absoluta, sic credendum videtur quod si ista confessio
fuit ad delecionem criminis requisita, non foret a scribis
Sancti Spiritus pretermissa. Sed asserendum videtur
constanter Symoni quod, sicut dolor anime in ista femina
peccatrice fuit disposicio ut Christus perfecte peccatum
suum dimitteret, sic usque in diem iudicii presens vere
penitentibus credendus est sine tali ioculatione peccatum
dimittere. Cavendum itaque est a ficta penitencia ne in
absolucionibus et signorum ritibus ecclesia per cautelas
Simonis sit illusa.

Her humility.

She had not
been in
confession.

Oportet ergo fidelem in Christo confidere secundum
quatuor quoad se ipsum, primo quod secundum lacri-
marum copiam assit sibi vera contritio de commisso.
Quamvis autem non oportet quod sensibilibus lacrimetur,
tamen oportet quod inferiori homine fructifere conteratur.
Secundo oportet secundum longitudinem capillorum
tritorum ad pedes Domini habere perseveranciam affec-
tionis, ne peccator in maculam relabatur. Tercio oportet

Four things
needful to the
faithful.

1 D meretricabil.; ib A titulo deest. 2 Codd utrique 4 E
suam veritatem 6. A. lacrimis. 8. DE sufficit 10 DE viros.
12 E viros decipere deest 18 E. posset 19 D in marg Confessio.
E in marg Nota 25 A fuerit, ib DE perfectus, ib A in marg
Nota de contricione 26 DE sic in die 31. E in marg Oportet
fidelem in Christo confidere. 32 DE quo deest, ib A in marg 1;
Quoad se ipsum 36. AE in marg 2 38 A. macula; ib AE in
marg 3.

quod affectio sua sit pedes Domini devocionis oleo ex humanitatis sue opere deliniri. Et quarto oportet quod in operatione sua extrinseca tam verbo quam opere secundum amorosum osculum voluntati Domini sit conformis. Et ita cum oporteret contritum Christum induere, 5 patet quod in plena contricione, in criminis reliccione, in frequenti devocione et in voluntati Christi plena conformacione stat peccatoris disposicio in se ipso.

Four duties to
our neighbour

Oportet etiam ipsum caritative proximum suum respicere, primo tergendō maculas suas lacrimis com- 10 punccionis, secundo relevando suos inopias superfluitatibus possessionis, tercio mulcendo suas tristitias spirituali misericordia tamquam rore devocionis, et quarto vera pace concordando cum ipso in vita meritorie operationis. Et si habuerit hos duos quaternos ad proximum et se 15 ipsum, non est impossibile absolventem deficere.

Simon's
blasphemy, and
Christ's reply

Sed Simon videns hec quatuor in ista femina prorumpit tacite in coloratam blasphemiam. *Hic, inquit, si esset propheta, sciret indubie que et qualis est mulier que tangit eum*, cum sit meretrix tam famosa. Sed Christus dimittens 20 Simoni hos sensus sophisticos reprobat eum secundum sentenciosam parabolam, quomodo duo sunt modi hominum qui obligantur cum bonis Domini usurare, scilicet magni ac populo propositi cuiusmodi fuit Simon et simplices ac illis subditi cuiusmodi est Maria; et 25 illis currentibus in debito quoad Deum maiori tamquam superbo incurrenti quingentos denarios, minori autem ex prevaricatione decalogi instinctu superbie indebitato tamquam in denariis quinquaginta, si Deus hiis ambobus dimiserit et eum porcionaliter ad eius 30 gratitudinem dilexerint, manifestum est quod prior ad dileccionem debitam plus tenetur. Et istam sententiam phariseus placide confitetur. Christus autem ponendo quod sit Deus et homo et tam Simoni quam Marie dimiserat culpam suam, ostendit ex facto quod Maria 35 iuste fecerat; Simon autem vel incomplecius vel iniuste. Ipse autem ex maiori state status et omissione operis quod Deo debuit incurrerat suum debitum ut maior debitor Domino magis debens; Maria vero ex minoritate status minus Deo debuit tamquam minor debitor et 40

2 E in marg. 1. Disposicio peccatoris in se ipso. 4, 5 A fit conformis. 8 D in marg. Peccatoris dispositio. 10 A in marg. Quod proximum; 1, 2, 3, 4. 15. A ad Christum et 30. DE et cam. 19 E debitor dum ibi D deberet. E deberet; ibi E Maria autem.

cum ipsa ab introitu Christi in domum Simonis sibi
 complecius satisfecit, videtur quod ipsa quam Simon
 accusabat fatue sit laudanda, et ipse Simon ex peccato
 multiplici sit culpandus. Pro fundamento vero istius
 5 argumenti Domini suppono ex evangelio (Luce XIX°)
 quod ipse de quocunque dono quod dederit viatori
 usuram exigit spirituales, et patet quod Maria recipiens
 a Christo dona naturalia et pauca vel nulla gratuita
 ante eius introitum cum usu laudabili istorum bonorum
 10 naturalium post eius introitum acquisivit Domino multa
 bona gracie, quando Symon continue debitum incurrebat.
 Assumit autem Christus tamquam principium quod cui
 minus dimittitur minus diligit. Quod videtur capere
 15 multas instancias, primo cum mater Christi et eius
 humanitas summe dilexerant et tamen nichil eis dimit-
 tebatur, cum non peccaverant. Item, iuxta hanc viam
 vel omnes peccatores quorum remittuntur peccata eque
 peccarent vel nullus posset alium in dilectione superare
 et per consequens pro beatitudine plus mereri, quod
 20 est contra Christum (Johannis XIV°, 2) *In domo patris
 mei mansiones multe sunt.* Item, videtur ex textus per-
 tinencia quod isti Simoni dimissa sunt peccata, et cum
 ex eodem textu videtur contrarium, videtur quod hoc
 Fol. 199^v evangelium re | pugnat infideliter sibi ipsi.
 25 Pro isto dicitur quod Christi diffinitio est necessaria
 sed pro eius intellectu sancti variant, ut quidam in-
 telligunt illud particulariter, et tunc obiectus non ca-
 piunt contra illud instanciam; alii autem intelligunt
 hoc universaliter quoad hominem, cum aliter Christus
 30 incomplete et impertinenter illud exprimeret et sup-
 peraddunt quod est duplex dimissio, scilicet commissi
 delectio et a committendo de possibili preservacio. Et
 sic a solo Christo Deo et homine excluditur Dei
 dimissio.
 35 Et tunc ad primum de beata virgine dicitur quod
 sibi dimittebatur maximum secundo modo, cum fuit
 plus quam Maria Magdalene vel alia aliqua a crimine

Instance against
 the rule laid
 down by Christ.

Defence of it
 Christ's words
 may be taken
 particularly or
 generally

How sin was
 remitted to the
 Virgin.

3. A. accensat. 4. E. sit deest. 7. E in marg. Deus exigit
 usuram 10. recte a Domino 11. A bona gracie deest 13. A
 minus dimittitur deest; D. minus minus. 14. E in marg. Instancie,
 1b. ADE in marg. 1 16. DE peccaverunt; 1b. ADE in marg. 2.
 19. D. per; 1b. A. merere 21. ADE in marg. 2 25. AE in marg.
 Responsio 28. A. illud deest; 1b. E in marg. 1 29. A. cum deest.
 30. D. id. 31. E in marg. Dimissio duplex; A in marg. Dimissio
 peccati duplex 35. A in marg. 1; D in marg. Ad primum 37. E
 Magdalene.

preservata et cum continue in via peccare potuit (ut quidam asserunt), ita preservacio a casu maioris gracie et magis continue fuit maior, et ita sentiri debet de quolibet salvandorum.

2. How much
a man sins is
known only to
God.

Quoad secundum dicitur quod consequencia non valet; 5
non enim habet quilibet potenciam vel sufficienciam ad
peccandum equaliter nec ad equaliter promerendum,
sed limites huius sunt cogniti soli Deo.

3. Simon's sins
probably not
forgiven.

Quoad tercium videtur mihi probabile quod Simonis
crimina remanserant indimissa; sed contra istud ex 10
textu tripliciter instatur; primo ex hoc quod innuitur
quod isti Simoni minus dimittitur, et ideo non fecit
Christo ut Maria Magdalene tam gratanter, secundo
quod Christus non titulo elemosine tam familiariter
comederet cum prescito, et tercio quod responsionem 15
eius commendat, asserens quod recte et per consequens
meritorie iudicavit. Qui enim iudicat in peccato damp-
nabili iniuste facit quicquid fecerit et per consequens
indirecte.

Christ
sometimes
communicated
with the
wicked

Quantum ad ista dici potest, quod Simon pro toto 20
tempore istius convivacionis fuit in presumptiva superbia,
quia supercilio pharisaico excecatus. Utrum autem
prescitus fuerit vel predestinatus ad beatitudinem, hoc
ignoro. Et quantum ad primum dicitur quod hoc non
innuitur, cum parabole si forent in toto similes, non 25
essent parabole, sed veritas rei geste. Quoad secundum
dicitur quod non debet trahi in consequenciam communi-
cacio Christi cum homine et sua salvacio, cum sepe
communicavit cum Scarioth etiam comedendo. Videtur
tamen cum mulieribus communicasse excellenciori fami 30
liaritate septem vicibus, primo cum Maria Magdalene
(ut Joh. XII°. XX° et Matth. XXVI); nec dubium quin
illam predestinavit ad gloriam sicut Martham; secundo
communicavit cum muliere Samaritana super fonte
Yacob (Joh. IV°), et est probabile quod sit sancta; tercio 35

2. A: illa (E: iam) preservacio. 5. AE in marg.: 2; D in marg.:
Ad secundum 6. AD: insufficienciam. 9. AE in marg.: 3; D in
marg.: Ad tercium 11. A in marg.: Obicacio triplex, E in marg.:
Triplex instancia; ADE in marg.: 1 14. ADE in marg.: 2 14. DE:
quia, ib. DE: facilliter. 15. D in marg.: 3 20. A in marg.: Responsio
triplex, E in marg.: Responsio 21. A in deest 24. AD in marg.:
Ad primum 25. DE: non forent 29. AD in marg.: Ad secundum
27. A: trahi ad. 28. DE: Christi deest. 29. E: commendando
31. E in marg.: De communicacione Christi cum mulieribus, D in marg.:
Christus communicavit cum mulieribus septem vicibus, A in marg.:
Communicacio Christi cum peccatoribus fuit multiplex 32. AE: X,
XII, XX 33. A in marg.: B; E in marg.: 2 35. AE in marg.: 3;
ib. A: Joh. XIV

communicavit cum muliere Chanaanica quam cani com-
paraverat (ut patet Matth. XV°). Quarto communicaverat
cum muliere paciente fluxum sanguinis (Matth. IX°),
quinto cum Martha (Joh. XII°), sexto cum muliere
deprehensa in adulterio (Joh. VIII°) et septimo cum
sanctis mulieribus de quibus sumptus susceperat (Luce IX° ;
et probabile est quod omnes iste septem femine sint
salvate.

Secundo isto gradu videtur fuisse affabilis peccatoribus
10 quos predestinavit ad gloriam, ut Nycodemo phariseo
(Joh. III°), Zacheo publicano (ut Luce XIX°) et Mattheo
theolonoario (ut Luce V^o et Matth. XIV°). Tercio fuit
affabilis secundum hunc gradum parvulis quos voluit
libere ad ipsum accedere et eorum innocentiam am-
15 plexari (ut patet Marci X., ab illis etiam non a demonibus
laudari voluit (ut patet Matth. XIX° et Luce XIX°), sed
communicando cum phariseis aliis prescitis maioris
malicie durissime ipsos redarguit (ut patet Matth. XXIII°
et sepe alibi).

20 Quantum ad tertium dicitur quod duplex est rectitudo
ad propositum, scilicet vere responsionis et virtuose
conversacionis; primo modo iste Symon recte respondit
sicut stat dampnatos opera iusta facere et recte ac
vere ad utilitatem ecclesie respondere. Nec repugnat
25 ista rectitudo obliquitati in moribus, sed notandum est
quod ex ista communicacione Christi exemplari debet
accipi prudens communicacio sui servi. Nam cum
peccatoribus nemo debet communicare eorum vicia
approbando sed excludendo omnes modos consensus et
30 cum prudencia reprobando. Sic enim debemus pecca-
tores secundum rationem qua huiusmodi durius ex-
probrare, servando tamen continue dileccionem nature
et affectando conversacionem in moribus, si Deo placuerit.
Cum peccatoribus autem quorum conversionem speramus
35 debemus communicare tripliciter, semper eos lucide in

Truth of
Simon's reply
no proof he
was in grace

What should
be our relations
with sinners

2-5 AE in marg. 1. 5. 6. 7. 2. A Matth. II. 8 E salvande.
6 D Secundo item ergo videtur; E Ex isto ergo Rectus item, isto
gradu. 10 D in marg. Christus fuit affabilis peccatoribus salvandis com-
muni canis cum illis, videlicet mulieribus, viris et parvulis, sed durus damp-
nandis. 11 DE Luce: ut deest. 12 A theolonoario. 13 A Matth. IX.
14 E Secundo fuit. 16 A Luce XVIII. 18 DE eos redarguit.
19 A Matth. deest. A XXIV. 20 D in marg. Ad tertium. A in
marg. 3. 22 AD in marg. Rectitudo duplex. 23 E et recte deest.
24 E vere respondere. 25 E in marg. Nota bene. 26, 27 DE
debet prudens communicacio fieri. 27 D in marg. Communicare cum
peccatoribus quomodo licet. 32 E in marg. Nota. 34 A in marg. 1.
35 E in marg. Cum peccatoribus quomodo est conversandum.

Domino exhortando. Debemus itaque communicare cum potentibus aut publicanis, cuiusmodi sunt domini et divites mundo dediti; secundo debemus communicare cum inollibus muliebriter qui peccatis carnis originaliter inclinantur; et tercio cum mundialiter superbientibus 5 atque iocose lascivientibus excecatis ceca superbia ut parvuli. Omne enim quod est in mundo increpabile est aliquod horum trium (ut patet 1^a Joh. 11°). Huius enim debe mus esse instar Christi affabiles hortantes fugere 10 vicia et prosequi opera virtuosa, cavendo semper de occasione data per quam vicium augeretur. Ille enim est modus dyaboli communicandi, ut patet de mendacio, de avaricia et de stimulo provocando.

We must
be wary of
being misled
by prelates

Errors on the
sacrament of
penance

Presumption
in assigning
penance.

Et quia omnia ista videntur in prelatibus ecclesie vel verius ministris Antichristi subtiliter congregari, ideo 15 de illius veneni origine debet catholicus plus cavere, specialiter autem de communicacione falsa in sacramentis et aliis mendaciis de scriptura. Non enim patencius quam sic posset quis ostendere se esse membrum dyaboli, ut sicut iste Simon ex superba ignorantia 20 mendaciter dampnavit hanc feminam et iustificavit sophistice vitam suam, sic habet sequaces usque hodie accusantes quos Deus approbat et secundum sacramentum penitencie mendaciter mendicantes. Ignorant autem indubie quando est attricio et quando contricio eciam 25 in se ipsis, et per consequens ignorant quantus dolor requiritur et sufficit ut peccatum hominis deleatur. Ignorant iterum quanta sit penitencia pro supposito crimine iniungenda, et ignorant tercio non solum pro lapsu temporis preteriti vel futuri sed eciam pro pre 30 senti tempore ex quali radice homo quem iudicant confitetur; et tamen non timent ex tanta cecitate ignorantie sed multa que sonant in Dei blasphemiam iudicare. Si ergo quodecunque mendacium quantumcunque leve fuerit est peccatum, quanto magis mendacium factum 35 de opere Dei abscondito quod vult a mortalibus occultari? Non dubium quin luciferina presumptio docuit istam scotam. Nec valet in hoc excusacio Simonis qui tacite dixit et condicionaliter: *Hic si esset propheta,*

1. E: communicare deest. 3. A in marg 2. 6 A lasciviantibus
13 A et avaricia 16 A illi sunt 22 D in marg Cave quia hic loquitur
contra confessiones et absolutiones 24 26 A autem ignorant deest.
27 A in marg Differentia inter attricionem et contricionem, 1 29 F in
crimine, ib A in marg 2 A in marg 3 35 D fratrum de 36 Bb nobis a

- sciret que et qualis est mulier ipsum tangens, cum nichil mali de Christo implicat. Sic (inquit, omnia ista predicta iudicia non sunt demonstracione fulcita sed tamquam probabilia promulgata. sic (inquam) posset
- 5 Antichristus quemcunque proximum de quocunque crimine accusare et quodcunque Deo possibile temere diffinire. Nec valet quod tales non loquantur nisi condicionaliter, exprimendo vel saltem intelligendo si et quatenus Deus voluerit, quia tunc non presumerent suas absoluciones
- 10 vel alia sacramenta vendere vel celare suas sentencias a populo quem credunt ex huiusmodi sensus ignorancia graviter esse deceptum. Sic enim posset quicunque laicus de quocunque peccato vere dicere: Si Deo placuerit, libero te ab illo et addendo istum terminum *quatenus*. Patet
- 15 quod intelligendo ipsum reduplicative sive causaliter sepe incidunt in blasphemum mendacium sicut primo. Quis enim confessor vel prelatus ecclesie scit si vult si vel quantum placet Deo, quod datus confessus sit a crimine absolutus. Et in ista blasphemia sunt
- 20 fratres ut plurimum et nimis multi ordinum privatorum. Statuunt enim sibi tamquam blasphemum principium quod ex sua ordinacione quam stabilire nesciunt oportet Deum intrantem fraternitatem suam a quocunque absolvere peccato, et in effectu dicunt quod propter
- 25 hoc quod striccius obligantur mendaciis voluptatibus aut concupiscenciis mundanis sunt Deo ideo magis cari et a cunctis suis criminibus absoluti sicut absolventes; et prelati dicunt sepius in effectu quod si vis mihi dare tantam pecuniam, absolvam te a tanto crimine donando
- 30 optatam indulgenciam. Nec oportet super isto Deum consulere, quia istud diffinio sive Deus voluerit sive noluerit. Nec sunt aliqui vel pauci qui in ista causa audent vel tacite regarrire; cuius causa precipua est fratrum prodicio qui propter questum et fastum status
- 35 proprii sunt in causa patris sui instantissime advocati. Et hii sunt fructus novitatum legum et ordinum qui ultra religionem Christi sunt in ecclesie noviter introducti; et utinam sicut voce predicant quod eorum religio est perfectior quam christiana religio primitiva, sic sine

It is no detance
to say that they
absolve "it and
so far as God
wills".

Blasphemous
claims of friars

ot prelates

5 A: quocunque deest in DE colare 11 A: modi deest; 1b: E: ignorancia deest 15 E in marg: Blasphemia hic tangitur fratrum 17, 18 DE: d. b. tal. q. u. si vel qua t. m. A: vol. quantum 24 DE: in deest 30 A in marg: Contra ord. nos. et de attribucione, condicione, confessione, absolucione et indulgencia 32 A: noluit 33 A: regamvire b: E: regamere 34 A: predicacio 36 A: que 39 A: est — religio deest

mendacio veritatem compleant in opere et in vita, quia aliter indubie sunt mendaces blasphemi et periculosiores heretici ex falsitate sua prophetica secundum evangelium Matth. VII° *Attendite* etc.

SERMO XIX

5

Accessit ad Jesum mater filiorum Zebedei cum filiis suis. Matth. XX°, 20.

Ambition of
James and
John

Constat quomodo Jacobus et Johannes per rogacionem muliebrem pecierant quod forent in regno Domini exaltati, et quia istud non audebant in persona sua Christo exprimere, ideo pro eius expeditione plus subtili et quoad accusacionem suam magis incognitam mediaverant matrem suam. Conceptit quidem mater (ut tenetur communiter) quod Christus saltem post mortem regnaret temporaliter in Judea, et tunc voluit quod Jacobus et Johannes eius filii secundum quandam preminenciam supra alios discipulos secundum mediacionem a Christi lateribus sint locati. Sed Christus omnisciens cognoscens petitionem istam a discipulis illis procedere non ad matrem sed ad ipsos dirigit verbum suum. *Nescitis*, inquit, *quid optando debetis petere* Patet quidem ex evangelio Johannis X^o quod nichil debent petere nisi beatitudinem vel alia de quanto media sunt ad illam. Ideo sequitur interrogacione innuitiva: *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?* hoc est, pati illam meritoriam passionem? Tota enim passio Christi et omnium membrorum suorum est una passio quoad genus quam qui non participat dulcedinem beatitudinis non gustabit; hoc ergo salutare poculum concedit Christus suis cognatis et per consequens alia que sequuntur: nec despicit in hoc genus suum sed diligit, cum tam necessaria antecedencia ad beatitudinem eis preparat et concedit.

Fol.
200^a

Et patet secundum Chrisostomum quam necessaria est doctrina hec evangelica ad totam ecclesiam illu- 35

2 DE sunt 3 A Attendendi, ib D Matthei V^o 4 A in marg. Sermo XIX E in marg. In die S. Jacobi 11 DE expositione 12 F accusabant ib DE in ignem 13 A ut communiter 14 A 15 A 16 DE 17 F immediectionem 18 DE illam 19 DE A deest: 20 A quod deest 21 DE ergo deest 22 DE est salutare, ib E in marg. salutare poculum 23 A suum deest 24 DE etiam patet

6. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, pag. 377—379.
34. Chrysostom. Homil. in Matth. XXXV.

strandam. Figuratur enim pseudocarnalium discipulorum cupiditas qui zelant stulte pro dignitatibus ecclesiasticis nunc in mediacionibus dominarum et omnino in affectione anime sensitive que quasi mater eorum nutrit eos in vita lubrica et carnali. Sed Christus repellit hanc matrem cum suis filiis. Secundo figurant hii duo discipuli quoscunque sequentes in ecclesia dignitatem ecclesiasticam indebite affectantes. Credendum est enim tamquam principium fidei quod quicunque ipsam affectat plus propter honorem huius seculi, voluptatem, exaltationem amici vel causam aliam temporalem quam propter excellenciam meriti et beatitudinem acquirendam, ut sic peccat graviter. Et in isto capitulo est pars maxima prelatorum; quod ex hoc evidet quod omnes sub remis-
 15 siori gradu altitudinis secularis amplius possent promereri. Quis quidem dubitat considerans cursum ecclesie quin prelati et dotati quicunque cesarii possent dimisso isto fastu seculi tam sibi quam ecclesie plus prodesse. Sic enim fecerunt apostoli, episcopi et monachi ante dota-
 20 cionem ecclesie; quare ergo non possent continue postmodum sic fecisse?

Nec valet quod exhinc multiplicatur clerus ecclesie, tum quia multitudo pseudoclericorum est ad onus ecclesie et columbam a sua viacione retardans, tum etiam quia
 25 totum genus cleri dans se operi manuali (dum expedit) posset multiplicare clerum a Spiritu Sancto tactum fructificare terras iam steriles et tam se quam rempublicam reddere fertiles in merendo. Sed venenum luciferine superbie impedit hunc profectum. Et hec est
 30 una de rationibus quas sepe feceram: quod tota ecclesia debeat cesareos ritus cleri destruere per dyabolum introductos et ordinationem Christi quam ipse clero suo instituit obedienter intendere. Qui enim non zelat pro isto statu ecclesie destructo quocunque sibi contrario
 35 est manifestus apostata, hereticus et blasphemus. Nam in primis voluntati Dei resistit in illo quod vult in viatore precipue tamquam satanas, secundo positus in adopcione duarum viarum dimittens viam Christi salutem.

Many now try to get advancement by ladies' help

Withdrawal of endowments would lessen ambition

Endowments increase the number of clergy but to no good purpose.

3 E dom. norum; ib. n. deest. 6, 7 DE duo filii. 7. DE sequentes deest. 13 DE magna. 15 DE gracia altitudinis. 16 E dubitat deest. 18 DE plus prodest. 20 A possit. 21 DL postmodum deest. 22 A multipliciter. 29 E in marg. Ritus sunt destruendi cesarei. 31 DE suo deest; ib. A in marg. Conclusio. 34 DE illo; ib. E quocunque deest. 35 DE apostata deest. 36 A in marg. 1. ib. A quod deest. 37. A posito; ib. E in deest; ib. A in marg. 2

[illegible]

Sed cum totus mundus et presati nostri precipue ven-
tulam istam despiciunt et vident numquid credimus
quod Christus eos innanter subleuabit? Sed Christus
finaliter offerens medelam humilitatis contra hanc toxicam
sic subiungit *Sedere autem ad dexteram vel sinistram*
non est meum dare vobis sed quibus paratum est a patre
meo. Ibi manifestum est, cum Christus sit duarum
naturarum utraque, loquitur singulariter de abiecta
humanitate secundum quam non habet unde auctoritatem
eis tribuat ad excellenciam talis status, cum non secundum
illam persone proprie hanc suscepit. Quamvis enim sit
Deus et per consequens status altissimi ac cuiusque
creature auctoritative tribuens suum statum, tamen more

12 *A* quæ 14 *A* in marg 17 *et* 18 *dan* prohibuit deest 19 *C* Quod
 17 *I* accedat 18 *A* et 19 *A* in marg 20 *I*ex implex 21 *C* nec ipsam
 21 *indem* 22 *A* paret deest 23 *II* nolui 24 *A* prohibuit
 24 *et* 25 *I* sic 26 *et* 27 *A* in marg 28 *et* 29 *A* in marg
 29 *A* prohibuit 30 *I* paulatim vel 31 *A* sed in do
 32 *A* deperit deest 33 *A* in marg deest 34 *A* Quod deest.
 35 *A* toulit 36 *A* hunc 37 *A* vel ad 38 *A* 39 *A* 40 *A* 41 *A* 42 *A* 43 *A* 44 *A* 45 *A* 46 *A* 47 *A* 48 *A* 49 *A* 50 *A* 51 *A* 52 *A* 53 *A* 54 *A* 55 *A* 56 *A* 57 *A* 58 *A* 59 *A* 60 *A* 61 *A* 62 *A* 63 *A* 64 *A* 65 *A* 66 *A* 67 *A* 68 *A* 69 *A* 70 *A* 71 *A* 72 *A* 73 *A* 74 *A* 75 *A* 76 *A* 77 *A* 78 *A* 79 *A* 80 *A* 81 *A* 82 *A* 83 *A* 84 *A* 85 *A* 86 *A* 87 *A* 88 *A* 89 *A* 90 *A* 91 *A* 92 *A* 93 *A* 94 *A* 95 *A* 96 *A* 97 *A* 98 *A* 99 *A* 100 *A* 101 *A* 102 *A* 103 *A* 104 *A* 105 *A* 106 *A* 107 *A* 108 *A* 109 *A* 110 *A* 111 *A* 112 *A* 113 *A* 114 *A* 115 *A* 116 *A* 117 *A* 118 *A* 119 *A* 120 *A* 121 *A* 122 *A* 123 *A* 124 *A* 125 *A* 126 *A* 127 *A* 128 *A* 129 *A* 130 *A* 131 *A* 132 *A* 133 *A* 134 *A* 135 *A* 136 *A* 137 *A* 138 *A* 139 *A* 140 *A* 141 *A* 142 *A* 143 *A* 144 *A* 145 *A* 146 *A* 147 *A* 148 *A* 149 *A* 150 *A* 151 *A* 152 *A* 153 *A* 154 *A* 155 *A* 156 *A* 157 *A* 158 *A* 159 *A* 160 *A* 161 *A* 162 *A* 163 *A* 164 *A* 165 *A* 166 *A* 167 *A* 168 *A* 169 *A* 170 *A* 171 *A* 172 *A* 173 *A* 174 *A* 175 *A* 176 *A* 177 *A* 178 *A* 179 *A* 180 *A* 181 *A* 182 *A* 183 *A* 184 *A* 185 *A* 186 *A* 187 *A* 188 *A* 189 *A* 190 *A* 191 *A* 192 *A* 193 *A* 194 *A* 195 *A* 196 *A* 197 *A* 198 *A* 199 *A* 200 *A* 201 *A* 202 *A* 203 *A* 204 *A* 205 *A* 206 *A* 207 *A* 208 *A* 209 *A* 210 *A* 211 *A* 212 *A* 213 *A* 214 *A* 215 *A* 216 *A* 217 *A* 218 *A* 219 *A* 220 *A* 221 *A* 222 *A* 223 *A* 224 *A* 225 *A* 226 *A* 227 *A* 228 *A* 229 *A* 230 *A* 231 *A* 232 *A* 233 *A* 234 *A* 235 *A* 236 *A* 237 *A* 238 *A* 239 *A* 240 *A* 241 *A* 242 *A* 243 *A* 244 *A* 245 *A* 246 *A* 247 *A* 248 *A* 249 *A* 250 *A* 251 *A* 252 *A* 253 *A* 254 *A* 255 *A* 256 *A* 257 *A* 258 *A* 259 *A* 260 *A* 261 *A* 262 *A* 263 *A* 264 *A* 265 *A* 266 *A* 267 *A* 268 *A* 269 *A* 270 *A* 271 *A* 272 *A* 273 *A* 274 *A* 275 *A* 276 *A* 277 *A* 278 *A* 279 *A* 280 *A* 281 *A* 282 *A* 283 *A* 284 *A* 285 *A* 286 *A* 287 *A* 288 *A* 289 *A* 290 *A* 291 *A* 292 *A* 293 *A* 294 *A* 295 *A* 296 *A* 297 *A* 298 *A* 299 *A* 300 *A* 301 *A* 302 *A* 303 *A* 304 *A* 305 *A* 306 *A* 307 *A* 308 *A* 309 *A* 310 *A* 311 *A* 312 *A* 313 *A* 314 *A* 315 *A* 316 *A* 317 *A* 318 *A* 319 *A* 320 *A* 321 *A* 322 *A* 323 *A* 324 *A* 325 *A* 326 *A* 327 *A* 328 *A* 329 *A* 330 *A* 331 *A* 332 *A* 333 *A* 334 *A* 335 *A* 336 *A* 337 *A* 338 *A* 339 *A* 340 *A* 341 *A* 342 *A* 343 *A* 344 *A* 345 *A* 346 *A* 347 *A* 348 *A* 349 *A* 350 *A* 351 *A* 352 *A* 353 *A* 354 *A* 355 *A* 356 *A* 357 *A* 358 *A* 359 *A* 360 *A* 361 *A* 362 *A* 363 *A* 364 *A* 365 *A* 366 *A* 367 *A* 368 *A* 369 *A* 370 *A* 371 *A* 372 *A* 373 *A* 374 *A* 375 *A* 376 *A* 377 *A* 378 *A* 379 *A* 380 *A* 381 *A* 382 *A* 383 *A* 384 *A* 385 *A* 386 *A* 387 *A* 388 *A* 389 *A* 390 *A* 391 *A* 392 *A* 393 *A* 394 *A* 395 *A* 396 *A* 397 *A* 398 *A* 399 *A* 400 *A* 401 *A* 402 *A* 403 *A* 404 *A* 405 *A* 406 *A* 407 *A* 408 *A* 409 *A* 410 *A* 411 *A* 412 *A* 413 *A* 414 *A* 415 *A* 416 *A* 417 *A*

humilium considerat et pro exemplo ecclesie singulariter
exemplat quomodo status inferioris inirmitas considerari
debet, quodcumque humilitas hoc requirit; et cum
pater sit Christo in divinitate prior origine, docet cui
singulariter debet attribui distributio talis status. *Sedere*,
inquit, *ad dextram meam vel sinistram* consequitur ad
opera quibus paratum est eternaliter a patre meo, ut
ex sua gracia et quodammodo occasione sui meriti
taliter statuatur. Ideo tota sollicitudo viantis debet esse
circa media ministrandi Deo conformiter legi sue et
debet non dubitare quin ex fide premium consequetur;
et sic defectus fidei quoad omnes errores ecclesie est
in causa. Si enim haberemus tantam fidem remunera-
tionis et redargucionis finalis, sicut habebimus, cum
fuerit nobis presens, quis non postponeret ista frivola
et niteretur complere Dei ministeria. Non dubium quin
sicut ista veritas multum a nobis distat in tempore
sic in fine. Palpet ergo conscienciam suam sic errans
in statu ecclesie et examinet si non sit infideli deterior;
resistit enim in opere precipue Trinitati, et hoc non
solum ad horam non rediens ad Christi obedienciam
in proseguendo efficaciter causam suam, sed finaliter
et complete, ac si cum diabolo esset perpetuo copu-
latus nec remissam diligenciam adhibet in eius ministerio,
sed toto nisu, tota procuracione et tota consentanea
cogitatione consumat finaliter in hoc fine. Et istud indubie
est peccatum diaboli quartum super quo Dominus non
quiescit.

Nec caret religio Mendicantium ista culpa, cum inter
septem condiciones apostate prima et maxima est quod
est vir inutilis quantum ad defensionem cause Dei, vmmo
procurans consensu multiplici quod causa dyaboli sit
promota; nam primo procurat secundum suum appe-
titum sensitivum, ut secundum dignitates vel voluptuosos
status seculi exaltentur, verumtamen cum tota religio
christiana in radice Baptiste vel nude in radice Domini
sit fundata et fratres predicti ieiunium et penalitatem
simulant, debent heremum colere cum Baptista vel
saltem pro defensione veritatis usque ad mortem aut
eius publicatione sistere animose sed tamquam ab utra-

Faults of the
Mendicants.

6 A. meam deest. 18. DE. in inde. 19 A. exaret. 21 AE:
non deest. 23. DE. ac complete. 25. DE. in toto, ib. A. perturba-
cione. 26 A. consumant; ib. D in marg., Prov. VI. 29. A. religio
mendacium. 33. E. nam deest; ib. A. procurant. 37. A. ad penali-
tatem; E. ac penalitatem.

Unlike the
Baptist they
have not king's
palaces

they live too
well,

they set their
state above
Christ's

they accept a
fat bishopric,
but not poor
priesthood

que istarum radicum degeneres student circa imperatorum
palacia totamque sollicitudinem proiciunt in mundana;
et sic qui ex professione et confessione asserunt quod
observant perfectius hoc Christi consilium Matth. VI°. 25 .
Nolite solliciti esse, dicentes quid manducabimus aut quid 5
bibemus aut quo operiemur; et addit in fine. Nolite sol-
liciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus
erit sibi ipsi; sufficit enim diei malicia sua Sed consideret
(rogo) notans statum ecclesie quis est magis sollicitus
circa huiusmodi temporalia quam mendicans; ipse enim 10
circuit villas et patrias querens per media nimis illicita
quomodo sibi et suis consortibus bona huiusmodi erunt
rapta; et qui olim professus est se nichil habere tem-
poralium vescibilium ultra diem iam facit annonam
carnium. piscium et aliorum similium ultra dominus 15
temporales, et cum hoc fatetur mendaciter quod ultra
omnes alios observat Christi consilia et precepta Et
sicut est in congregacionibus fratrum, sic est et si fieri
potest deterius) de dissolutionibus secularium personarum;
et maledictum sit hoc medium ad illud necessitans, ut 20
communitas fratrum nedum Deo repugnet sed etiam
sibi ipsi. Si enim Christi consilia sicut et mandata ad
invicem sunt connexa, raro vel nunquam fratrem invenies
qui observat unicum Christi consilium vel mandatum,
ymmo ut eos convincam ex propriis, cum fateantur quod 25
observant tam altum statum etiam ultra apostolicum,
cum ipsi observantes statum apostolicum possunt intrare
statum eorum, quia non licet retrocedere, patet eorum
presumptiva | stulticia ex hoc quod tam infructuose
et Deo ac sibi ipsis contrarie statum recipiunt ita altum. 30
Exhinc enim casus eorum est gravior; nec aliquis credit
illis videns ita manifestam repugnanciam quod statum
episcopalem dum sit pinguis gratanter recipiunt, sed
statum sacerdotalem dum sit pauper et expropriarius
par priori in dignitate secundum Jeronimum constanter 35
abnuunt; cuius causa patet monoculis. Isti autem inclu-
dunt est et non cum dyabolo, eo quod iuxta prophetiam

Fol.
200°

5 A aut quid deest 7 DE. usque crastinum 8. DE. est sibi
10 A in marg. Contra mendicantes 11 A circuit; ibi DE. va-
patrias 14 b in marg. Procuratio fratrum iusta, prima personarum
Nota 18 A in deest, b DE. si deest 19 A de deest, b DE.
singularum 22 A Scilicet enim 24 DE. unicuique deest
25 26 A qui observant 26. DE. et ultra 28 A. quibus non 29 E in
marg. Mendicantes vivuntur de mandato ex propriis 30 A contra-
rium 31 E credat. 34 E. statum temporalem, ibi A. cum sit
36 monoculis; E corr. in oculis 36, 37 E. includunt se cum.

Christi (Matth. XI°) propter hoc quod mollibus vestiuntur
in domibus regum sunt et odiunt esse cum Baptista
in heremo vel in clauastro. Ideo dicunt quidam quod
sunt cilla vel vorago dyaboli in exitibus civitatum, cum
5 quicquid predones pseudomercatores vel alii seculares
quocunque titulo eis dederint consumunt ad tartara et
absorbent. Et hec creditur ratio quare non rogant vel
effectualiter consulunt bona pacis sed rapinas regnorum
et iurgia, quia occasione istorum amplius prosperantur.
10 Ex quo manifeste patet quod sunt genus dyaboli et
sic contra hoc evangelium sanctum secundum errores
eorum ponunt sese more Luciferi (Isaie XIV°) in gradibus
nimis altis et tum ex patencia operis decidunt mendaciter
nimis basse. Cum ergo patet ex practica quod possent
15 in gradu bassiori quam simulant tam sibi quam ecclesie
Christi magis proficere, convincitur eorum stulta inten-
dencia ultra filios Zebedei. Et si ista doctrina inserta
in hoc evangelio foret plene et efficaciter prosecuta,
pauci vel nulli forent privati ordines vel observantie
20 ultra accidencia, cum in communi ordine possent facilius
plus prodesse. Nec quietantur in istis erroribus, cum
iuxta suas stultas adinvenciones trahunt, exponunt et
modificant legem Dei et (ut breviter quidam colligit)
omnes ritus eorum ac cerimonie introducte ad nichil
25 valent si non ad onerandum ecclesiam et ad colligendum
in latis suis habitibus mendacia patri suo.

they are stirrers
up of strife,

Onerant enim ecclesiam rapinis subdolis, quidam
cum numerosa pecunia quam consumunt in personis
propriis, quidam cum sumptibus quos faciunt in suis edi-
30 ficiis et ceteris ornamentis et quidam in aliis expensis
extraordinariis quas dogmate patris superbie facere
didicerunt et cum rectificatis presbyteris secularibus
omnino patenter superfluerent, ostendunt (quantum suf-
ficiunt thesauro sui mendacii, perturbacione ecclesie
35 et aliis viis multiplicibus quomodo eorum ignoranciam
atque stulticiam denudarent, ymmo cum nidus Romane
ecclesie sit illis ultimum refugium, sicut scriptura

they burden
the Church,

2. E: regam sicut. 4. A: stella vel; ib. D in marg.
propast }
retet } mychova, id est, acilla (?) et vorago monachi
7 A absorbent 11 A sanctam deest. 12. A se more, b A Yaod
sic Cf Isaac XIV°, 12 15 A tam deest 16 A in marg. Contra
privatos ordines 17 DE Sed si, ib A doctrine multa 18 A et
deest 23 A morificant 25 D si non; superscript id est nisi
2, 20, 30 AL quid 29 A in sumptibus 31. E dedignate
33 D superfluerent superscript fratres et ecclesiam 33, 34 A suffi-
cient deest 35 36 A ignorancia atque stulticia 37 AE in marg. Nota

they support
the Church of
Rome

sacra est refugium altissimum christianis, illum fovet
commentis sui mendacii et exaltant, impugnantem autem
suas versucias (quantum in eis est) hereticant et defamant.
Et patet quod sunt de genere hominis peccati, de quo
Apostolus II° ad Thess. 2° loquitur. Rogo ergo pro eis 5
Deum ex sua misericordia, ut aperiat eorum oculos, ut
videant quantum ex suis tradicionibus et stultis obliga-
cionibus sunt retardati; et sic totum nisum vagum circa
ista atque erroneum colligant ad prodesse ecclesie
pure et virtuose conformiter legi Christi. 10

SERMO XX.

Intravit Jesus in quoddam castellum. Luc X^o, 38.

Mystical
meaning of the
text

Hoc evangelium potest intelligi in sensu multiplici,
primo ad literam quomodo Jesus intravit in Magdalum
cum discipulis suis prandendo cum duabus dilectis 15
sororibus, ut notat historia evangelii. Secundus sensus
est quod Christus bis intravit in corpus matris sue et
ipsum corpus est quoddam castellum cuius fores sunt
ianue quinque sensuum, pretor est anima, rex est Christus
virtute insidens; in incarnatione autem semel intravit in 20
corpus beate virginis, carnem de eius materia assumendo,
secundo in assumptione corporis et anime matris sue,
quandocunque fuerit ipsum gloria beatitudinis adim-
plendo. Non enim efficax est fidei utrum beata virgo
tunc in corpore et anima fuit assumpta, quia magnus 25
Jeronimus hoc abiicit tamquam sibi dubium et impertinens
ad salutem. Nec sunt ratiuncule que in ista materia
fiunt contrarie digne memoria, sed credendum est quod
Jesus tercio iterum occupavit dictum castellum. Sed

How Christ
entered again
into His
mother.

Devotion to the
Virgin shown
by following
her example.

tercio potest textus exponi intelligendo per castellum 30
quodcunque corpus christicole quod beatam virginem
debite veneratur. Non enim posset quis securius placere
matri et filio habendo ipsam mediatricem et natum
suum regem gloriose in corpore presidentem quam
sequendo natum et matrem in moribus. 35

Fol.
200^d

1 D: illum; in marg. scilicet nidam. 2 A: conventus, ib. A
exaltant. 5 DE: ad deest. 6 A: sua sua. 7 A: quantum in.
8 A: tardati. 12 A in marg. Sermo XX; D in marg. In Assump-
cione, E in marg. In Assumptione virginis Marie. 16 E in marg.
Christus intravit in corpus matris sue. 19 E Predicator. 20 D:
et incarnat. v. ib. DE: in deest. 25 DE: sit. 26 DE: obicit
28 DE: contrarie deest. 29 A: interim. 29, 30. A: Sed tercio --
castellum deest.

Martha autem soror senior et matrona accepit Christum
ad prandium, sed Maria Magdalene intenta pasci spiri-
tualiter ad pedes Jesu humiliter recumbebat; nam quiete
sedencium est dispositio maior ad verbum Domini
5 audiendum. Martha autem vitam activam prenosticans
de sorore sua Maria que vitam contemplativam signat
conqueritur Salvatori et ex familiaritate, ex precipuo
interesse et ex capitali dominio querit a Christo utrum
sibi sit cure quod *Maria ipsam solam reliquerat ad*
10 *ministrandum* tante familie, ac si diceret: scio quod
curas, cum habeas precipuum interesse, *ergo dic illi ut*
me adiuvel Sed Maria more contemplativorum tacet, et
Christus qui est *omnia in omnibus* pro ipsa respondet,
primo indispositionem Marthe in parte vituperans:
15 *Martha, Martha*, inquit, *sollicita es et turbaris erga*
plurima, porro unum est necessarium In quibus verbis
patet quod in geminando nomen Marthe secundum
infamem binarium primo ab unitate recedentem ipsam
modeste increpat, quia impossibile est hominem vitam
20 activam ducere nisi peccet venialiter, turbatus in animo
ad directe merendum, cum ut sic non mereatur in
quantum sufficit, et per consequens a placendo Deo
deficit et sic peccat; et istam sollicitudinem notat
Christus circa curas que sunt plurime, sed summa
25 *utilitas est in Christo*, et sic *Maria Magdalene optimam*
partem elegit, cum ab ea non potest excidere nec me-
liorem finem acquirere.

Et patet quod tres vite laudabiles in hoc evangelio
innuuntur. Prima est bona qua vivunt homines extra
30 vitam activam et contemplativam in virtute et gracia ut
infantes. Secunda est melior qua vivunt adulti vigorosius
in virtutibus ut activi, sed tertia optima, scilicet vita
contemplativa, qua vivunt eroici Deo postposita tota
sollicitudine temporalium adherentes. Nec valent arguere
35 quibus decretales Romani episcopi vel alie doctorum
sentencie nituntur concludere quod vita activa et
specialiter in via sit melior contemplativa, cum non
sequitur secundum logicos: *Hec vita activa est pronunc*

Martha and
Mary

Three kinds of
good life.

The
contemplative
is best.

2 A. intenti, ib C. parat. 3 A. reliquebat ministrando. 11. DE-
principium interesse. 21. DE. ut deest; ib D in marg. sup. man. alt.
Omnis homo tenetur servare Deum et placere secundum ultimum posse
quod in sufficit et per consequens, de tanto peccat de quanto a placendo
Deo debet. 24 A. circa creaturas. 24, 25 DE. summa unitas est
in Christo. 24 A in marg. Vite bone triplex, 1; D in marg. Vite
tres; E in marg. Triplex vita. Infantium, activorum, contemplativorum.
30 Codd. activa n. contemplativa. 32 DE. tertia oportuna. 37 DE:
est. 38. E in marg. Contemplativa vita melior activa.

Mary Magdalen
accused three
times

Active life aims
at the good of
the body,

contemplative,
at the good of
the soul

Petro melior quam foret nunc vita contemplativa, ergo
vita activa est melior quam contemplativa, cum tam
in via quam in patria sit finis active et per consequens
melior ac fructuosior quam medium ad hunc finem. Nec
sequitur: Vita activa est fructuosior in bono sensibili
secundum reputacionem mundanam, ergo est melior, et
ita non sequitur. Papa vel quicumque angelus de celo
sic asserit, ergo verum, cum Veritas que mentiri non
poterit diffinit quod Maria in vivendo contemplative
optimam partem elegit. Vita itaque activa licet sit in
populari laudabilis, vita tamen contemplativa que in
sacerdote Christi debet esse continua est melior, quomodo-
cunque anhelantes ad seculare dominium vel mundi
divicias eructent. Aliter enim Veritas non defenderet
partem Marie. Tribus quidem vicibus legitur in evangelio
quod hec Maria fuerat accusata. Primo a Symone
phariseo (Luce VII°), eo quod tanta peccatrix presumpsit
tangendo ungere tantum sanctum, sed ibidem a Christo
fuerat commendata (ut patet sermone precedente);
secundo a Iuda de prodigalitate (Joh. XII°), sed Christus
eam excusat per hoc quod fuit mota a Spiritu Sancto
ad sepulturam Domini figurandum, tercio autem fuit
accusata sed levius (Luce X^o), ubi Veritas diffiniens
excusavit, quia *optimam partem elegit*. Unde quia maior
pars difficultatis istius materie stat in de quiditate huius
vite, ideo dicitur probabiliter quod vita activa sit cor-
poralis vita deliberacione meritoria viantis ad bonum
corporis primo et principaliter terminata. Vita autem
contemplativa est vita virtuosa hominis ad bonum anime
primo et principaliter terminata. Vita autem neutra est
virtuosa sensibilis ad bonum corporis primo et princi-
paliter terminata. Vitas autem viciosas non curat theo-
logus, sicut nec quod vita corporalis et spiritualis se
invicem comitantur aut quod vita mixta secundum partem
denominacionis participat utriusque, et quod non omnis

3, 4. A quam - fructuosior deest. 10. A Vita deest. 11. DE. Christi deest. 15. A in marg. Maria Magdalena tribus vicibus fuit accusata in evangelio. E in marg. Maria accusata. 17. DE. Luce VII deest. 19. E. sermone XIII. 20. A prodigalitate, ib. A sic Christus. A in marg. 1. 2. 3. 24. A in marg. Vita contemplativa, activa, neutra. 25. Rectius legendum. Diffinitur istus stat in materia de quiditate, ib. DE. has. 26. A in marg. Quid est vita activa, ib. in marg. Vita activa. E in marg. Vita activa vita deliberacione. 27. E. de laboracione. 28. A in marg. Quid est vita contemplativa, quid neutra. B in marg. Vita contemplativa. E in marg. Vita contemplativa, neutra. 29. DE. hominis deest. 32. DE. vita autem. 33. A quod deest. 35. DE. utroque.

vita spiritualis est contemplativa nec omnis corporalis
activa, cum multe sunt vite active hominis preter istas.
Sed hoc ex fide tenendum est quod vita contemplativa
nec sit melior quam activa, nec plus sequitur Si
Fol. 201^a dimittendo vitam con | templativam oportet quandoque
intendere vite active, ergo activa est melior quam
sequitur: Oportet ambas has vitas quandoque dimittere
et egestionem intendere, ergo ista est ambabus istis
perfeccior, nam bestialis homo propter defectum fidei
10 appreciatur bonum sensibile sibi presens. Quia autem
dictum est quod directior placencia huic domine cum
suo filio foret ipsos imitari in moribus, tres videntur
virtutes secundum quas viator huic domine et per
consequens toti celesti curie complaceret, scilicet humi-
15 litas, castitas et taciturnitas; et cum tam virtutes quam
vicia sunt in uno genere connexa ac oppositorum est
eadem disciplina, patet quod idem est considerare de
virtutibus et peccatis.

Three virtues
needed to
please our
Lady
Humility,
Chastity,
Reticence

Humilitas itaque est virtus secundum quam persona
20 dicitur vere humilis, cuius principium est Christi humi-
litas, cum sicut nichil potest esse centro mundi inferius,
sic nichil potest esse Christo humilior. Et necesse fuit
Christum hanc humilitatem induere, cum per superbiam
sibi oppositam dyabolus et primi parentes noscuntur
25 ab innocentie statu excidere et post humilitatem Christi
creditur beatam virginem fuisse humillimam. Unde
discendo *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum
tuum* creditur per humilitatis gradum tunc primo habitum
maxime Domino placuisse et secundum illam disposi-
30 tionem verbum Domini concepisse. Et nota multi creduntur
humiles qui intrinsecus sunt elati, ut patet notando octo
signa per que Lyncolniensis docet veram humilitatem
cognosci, sic quod quicumque foret vere humilis, non
superbus, foret omnino sine crimine et beatus. Ideo de
35 humilitate atque superbia dilatari potest sententia
quantum placet. Consistit autem vera humilitas in
iniurie virtuosa paciencia, in Dei plena obediencia et

Humility

Mary most
humble

3 E in marg. Nota 4 DE nec deest. 8 A ambabus ipsis
16 A in marg. Nota defectum consequencie 13 E in marg. Secundum
tres virtutes viator complacet Marie 19 AD in marg. Quid est humi-
litas. E in marg. Humilitas 28 E creditur quod 16 DE gradu;
16 D habitus; E habitus. 33 DE fieret vere.

21. Cf. Trialogum, pag. 164. 27. Lucæ I, 18. 32. Cf. Trialogum, pag. 166.

Pris. de
beginning of
serm.

in cogitatione fructuosa quoad honorem Dei. Item in
humilitate penam tolerantia quo contra amorem in
superbiam peccat corde machinatur malum. Item in
Proverb. VI. Nemo quidem recedit a bono nisi
primo per hunc peccem suam. Item in Proverb. VI.
(2) orat David. Ave veniat mihi, sed non per superbiam
sed ut dicatur. Vere humilis dicitur homo qui se in
veritate quam Deus ordinat humiliter, et non se
per scalam humilitatis in oculis, sed in corde humiliter
se ipsam celum habere. Item Mart. IV. Super et Caro et
primo et primo inter humiliter et Caro et Caro et
Beati. Item in Proverb. VI. Nemo quidem recedit a bono
regnum veniat. Item in Proverb. VI. Nemo quidem recedit a bono
sentire humiliter de se ipso et non recedit in
humilitate corde humiliter et Caro et Caro et
nationi Dei humiliter et Caro et Caro et
afflictionem seipsum et Caro et Caro et

Clasita

De castitate. Item in Proverb. VI. Nemo quidem recedit a bono
omni modo seipsum et Caro et Caro et
castitatem non habent. Item in Proverb. VI. Nemo quidem recedit a bono
humiliter et Caro et Caro et

Its differet
forms

incontinentiam. Item in Proverb. VI. Nemo quidem recedit a bono
mercedem suam et Caro et Caro et
civilitatem et primum primum et Caro et Caro et
personam humiliter et Caro et Caro et

Evas of mans

propter hunc incontinentiam et Caro et Caro et
consequens primum et Caro et Caro et
populo humiliter et Caro et Caro et
captivitate purgationem et Caro et Caro et

Official : tines
imposed the
gain

cum existeret quod plus primum primum primum
intentionem primum primum primum primum
sepe mundus in hunc mundum non habent
simplices et Caro et Caro et
circa potentes primum primum primum primum
et ut sic continentiam primum primum et augent
dogma dyaboli

7 DE. Verbo humiliter de se ipso et Caro et Caro et
10 A. Mart. XIII. Item in Proverb. VI. Nemo quidem recedit a bono
11 A. Mart. XIII. Item in Proverb. VI. Nemo quidem recedit a bono
12 A. Mart. XIII. Item in Proverb. VI. Nemo quidem recedit a bono
13 A. Mart. XIII. Item in Proverb. VI. Nemo quidem recedit a bono
14 A. Mart. XIII. Item in Proverb. VI. Nemo quidem recedit a bono
15 A. Mart. XIII. Item in Proverb. VI. Nemo quidem recedit a bono
16 A. Mart. XIII. Item in Proverb. VI. Nemo quidem recedit a bono
17 A. Mart. XIII. Item in Proverb. VI. Nemo quidem recedit a bono
18 A. Mart. XIII. Item in Proverb. VI. Nemo quidem recedit a bono
19 A. Mart. XIII. Item in Proverb. VI. Nemo quidem recedit a bono
20 A. Mart. XIII. Item in Proverb. VI. Nemo quidem recedit a bono

10 Vulgate Mart. XII. 12. Scitote enim hoc quod nemo
videbit Deum. Item in Proverb. VI. Nemo quidem recedit a bono

- Et patet ex tribus quomodo non caritative laborant ad subditos expurgandos, primo, quia tunc se ipsos quos magis diligunt ab isto crimine expurgarent, secundo caperent medicinas et alia media per que cicius ac
 5 sanius sanarent lubricos; quod potius fieret per penitenciam et elemosinam datam pauperibus, quibus fit maior iniuria, quam per datam pecuniam in corbonam propriam colligendo. Et tercio quod accepta pecunia tamquam mercede medici laborarent magis sollicite ad
 10 sanacionem huius morbi et non darent licenciam per annum vel tempus pecunie huic aptatum ad mechandum libere quantumcunque voluerit. Nec dubium quin hec est manifeste condicio proditoria Antichristi, licenciat enim suum subditum ad agendum nequiter contra Deum.
 Fol. 201^b Sed que maior blasphema prodicio vel confratris | de-
 ceptio? Et quantum ad medelam excommunicationis patet ex dictis alibi quod est subdolan stimulus ad pec-
 candum. Relicta ergo hac scola dyaboli oportet addiscere adapcionem exemplarem beate virginis et scripture.
 20 Quoad terciam virtutem patet secundum philosophos quomodo virtus consistens in medio habet duo extrema viciosa, et sic taciturnitas virginea virtuosa est inter loquacitatem et dampnandam tacenciam. Tacencia quidem que est magis culpabilis in prelatis consistit in obmis-
 25 sione predicacionis et exhortacionis, correpcionis et aliorum que incumbunt officio pastoralis. De qua Isaie VI°, 5 *Ve mihi quia tacui*. Et in ista omissione periclitatur ecclesia cadens in fauces dyaboli. Secundum viciu extremale est imprudens loquacitas. Mos (inquam)
 30 seminarum est garrere, ut graculus immiscere obprobria et scandalosa mendacia, sed et viri effeminati quos Ysaïas dicit in penam peccati populo dominari periculosius merentur. Nam dyabolus iam sollicitus secundum secretissimam artem suam spargit in populo mendacia
 35 scandalosa; per hoc enim decepit totum genus hominum (Genesis III°). Per hoc autem fuit Christus dampnatus, ut patet ex triplici mendacio; primo (inquam)

Fines are really licenses to sin.

Reticence;

A mean between loquacity and muteness

Prevalence of slander

1. 3. 8 A in marg.: 1, 2, 3. 7 A. marian. 16 DE corbavam
 11 E. hanc aptam. 12 A. voluerit voluerit. 13 A. Non dabium
 14 DE medelam excommunicationis. 15 16 DE. attende ad exhortacionem
 20 A in marg. 1. Differentia inter taciturnitatem et tacenciam; DE in
 marg. Taciturnitas. 23 E in marg. Tacencia culpabilis. 25. A.; et
 deest. 29. D. extremale. 36 A in marg. Triplex mendacium contra
 Christum. 37 A in marg. 1 E in marg. Mendacium, b E in quantum.

mentiti sunt ipsum contradixisse Cesari in hoc quod se regem constituit et censum sibi dari prohibuit, quod patet fuisse falsum (Matth. XXII°, 17. Secundo mentiti sunt ipsum fuisse blasphemum, et per consequens occidendum et tercio ex sinistra reportacione mentiti sunt ipsum fuisse maleficum et dicentem quod posset templum eorum materiale destruere et in tribus diebus aliud reedificare. Sed constat ipsum tamquam hominem patientissimum et Deum potentissimum dixisse quod ipsi solverent templum sui corporis ipsum nequiter occidendo, et ipse illud templum excitabit, in triduo resurgendo. Et tales reportaciones sinistre nimis perturbant ecclesiam. Ut autem breviter comprehendam, non dubito quin omnis perturbacio que patriis vel regnis contigerit ex fictis mendaciis est causata. Quis (rogo) est qui non dimissis verbis salutiferis vel audit vel loquitur verba mendacia et impertinencia ad salutem et ut dyabolus fingat caucius scolam suam instigat discipulos suos, non quod ipsi rumores huiusmodi auctorizent sed quod fingant quod taliter ab aliis audierunt. Virtus itaque taciturnitatis virginee abhorret tales fabulaciones superfluas et vel contemplacioni vel scripture leccioni vel alii occupacioni laudabili est intenta, sciens quod omnium talium fabularum etiam verarum audicio et multo magis earum locutio est in fideibus viciosa et ad peccata plurima inductiva.

Evils that come
of lying.

SERMO XXI.

Facta est contencio inter discipulos Jesu quis eorum videretur esse maior Luce XXII°, 24

Ista contencio sicut filiorum Zebedei procuracio de maioriore erat occasionaliter benedicta; sic enim dicitur culpam Adam fuisse felicem sicut urinam dicimus esse sanam non subiective vel directe causative sed significative; sic enim dicimus equivoce hominem, dyetam et urinam sanas esse. Due autem dicuntur fuisse contenciones de maioriore inter apostolos, prima dicitur occasionem

Disputes
between the
apostles,

1 E mentiti Cesari deest 2 sibi ib. E in marg Cesari
3 A in marg 2 11 A excitabit 14 E contingerit 17 E dyabolus
surgat 18 A huius 21 A fingat in 20 A ab aliis - virginee
deest 21 A ocucioni 22 E aliquando 23 B etiam verarum
24 E in deest 26 A in marg XXI in marg Bar (Bartholomaei)
27 in marg Contencio 30 A et in benedicta 31 A esse
32 DE signative 33 A in marg Sanctas tripliciter accipitur, B in
marg De contencione apostolorum in 35 A in marg 1

accipere ex hoc quod Christus in transfiguratione accepit tres apostolos singulariter, scilicet Petrum, Jacobum et Johannem. Et hec creditur fuisse contencio, de qua Matth. XVIII°, et Marci IX°. Secunda contencio creditur fuisse facta occasione filiorum Zebedei, qui primatum habere voluerant, vel propter causam terciam, quia Christum in proximo crediderant moriturum et vellent scire quem ipse postmodum decrevit tenere ratione vicarie locum suum (ut patet Matth. XX°, Marci X^o et Luce XXII°). Sive autem iste sint cause sive non ut expeditius procederent sine strepitu faciesie, certum est quod duabus vicibus facta est contencio inter illos. Et quicumque nititur excusare alteram a peccato, eius intencio est inanis.

15 Facta est autem contencio inter discipulos, non quis foret maior quoad Deum sed quis *videretur* esse maior quoad mundi iudicium. Sed sicut Christus sedavit contencionem priorem (Matth. XVIII°), sic et istam, distinguens de maiortate duplici; nam abiciendo maioritatem quantitatis tamquam impertinentem proposito distinguit Christus inter maioritatem potestatis, auctoritatis, officii vel excessus quoad mundum et maioritatem huiusmodi quoad Deum secundum primum membrum: *Reges*, inquit, *gentium dominantur eorum*, eciam si gentes ille sic subdite fuerint amplius virtuose; et istam differenciam latenter inserit in visa dissonancia generis masculini. Gentes namque sic subiecte regibus sunt sepe masculi in virtute. Et qui potestatem habent super eos et ipsam exercitant in effectum, a mundialibus vocantur benefici, cum sine tali 30 oppressione clamat populus quod superiores a subditis superentur; et colligitur factum ex verbis Domini (1. Reg. VIII°).

Sed ad removendum universaliter istam maioritatem ab apostolis dicit Christus satis acute: *Vos autem non sic*; ubi manifeste interdicatur | eis universaliter et pro semper 35 dominacio civilis, cum ipsa requirit dominacionem dictam gentilem que apostolis prohibetur. Sed cum maiortas virtutum debet a cunctis fidelibus et singulariter a clericis ponderari, regulat Christus suis apostolis ac eorum vicariis

The contention was which should be accounted greatest

Christ points them to real greatness before God.

1 A. et Marci IX° deest. ib. A. in marg. 2 A. ratione ratione
6 DE vicariis. ib. A. Marci X^o deest. ib. A. Matth. X^o. 10 DE. non
deest. 15 DE. quia apostolos non qu. 19 DE. non abicendo. ib.
A. in marg. Maiortas triplex. E. in marg. D. plex maiortas ad mundum,
ad Deum. 22 E. et ad. 23 DE. Regis. 24 A. subdite sint.
26, 27 A. Gentes masculini deest. 28 DE. ac. ib. E. eos animi ipsam
30 E. apprehensione; in marg. add. appellatione. 31. A. et collaturus
37 DE. a deest. 38 A. regulat deest. ib. A. ita Christus.

Such a witness
is known to
God only

quod quicunque voluerit inter eos maioritatem habere
fiat aliis servus humilior atque ad ministrandum paracior
Nec debent ad iudicium mandanum attendere, cum
maioritas virtutis que limitatur Christi apostolis non
subiacet vel sensibili vel mundano iudicio, sed est abscon-
dita quoad Deum, et reputatur singulariter virtuosa, dum
tamen superbe non presumpserit sed se tenuerit humiliter
in limitibus legis Dei; quia autem potest homo esse
minor vel etate vel parvuli simplicitate, ideo Christus
precipit. *Qui maior est in vobis fiat sicut minor* Minor
(inquam) in sinceritate exclusa malicia iuxta illud
(1. Cor. XIV°, 20). *Nolite effici pueri sensibus sed malicia
parvuli estote* Debent etiam viri apostolici secundo esse
minores vel parvuli quia instar minoris non debent
maioritatem seculi affectare; et ideo debent vocare se
servos a ministerio (ut patet Matth. XX; unde Gregorius
dicitur in literis papalibus vocasse se *servum servorum
Dei*, ac si diceret se inter omnes christianos plus humilem
servitorem, et sic successor apostolicus non debet circa
maioritatem vel prioritatem mundanam contendere, sed
circa hoc quod ecclesie Christi ministret humiliter,
fructuosius et caritativius.

Christi set an
example in
service

Declarat autem Christus istam sententiam exemplariter
de se ipso qui licet recumbat capitaliter inter apostolos
ut magister, tamen in omni congregacione eorum est
secundum humanitatem minister precipuus, ut patet in
doctrinis, exortacionibus pro discipulis, responsionibus
eorum, promissionibus et pedum locutionibus. Unde
(Matth. XX°, 28) dicit quod *non venit ministrari sed
ministrare* et Rom. XV°, 8. *Dico Jesum Christum mini-*
strum fuisse circumcisionis; et ad Hebreos VIII°, 6 dicit
Apostolus quod *Christus melius sortitus est ministerium*.
Et hec ratio quare apostoli non vocant se dominos
sed ministros. Nec solum est blasphemum sententiam
istam in verbis abnuere sed omnino relinquere comple-
cionem eius in opere.

Priests should
follow it

Et patet quante blasphemat ecclesia sacerdotum post
dotacionem cesaream; nec est hoc modicum, cum apostoli
et eorum vicarii debent esse sal et lux ad condiendum

5 D. mensibil. E. et n. 6 A. reputata. 8 A. autem d. est.
ib. A. hec potest. 9 A. in marg. Junior dupliciter. 10 A. Jun. et
junior. 12 DE. Nolite esse parvuli. ib. A. sensibus. 13 A. de-
ben' deest. 14 A. in marg. Gregorius. 15 DE. dicit. 19 A. suc-
cessor. 20 DE. in p. d. am. 23 A. Christus deest. 24. DE.
in se ipso quia. ib. E. in marg. Minoritas precipitur apostolis
humilitatem. 28 A. provisionibus et. 30 A. Rom. III.

et illuminandum ecclesiam (ut dicitur Matth. V^o); cum ergo permanserunt cum Christo discentes ex verbis eius et opere, quomodo foret futura ecclesia instruenda, patet quam graviter peccarent obmittentes istam sententiam.

5 Nam per illam humilitatem disponit eis sicut et quibuscunque predestinatis beatitudinem, sicut exemplariter ac originaliter pater sibi disposuit. Per complectionem autem huius doctrine et non sine illa debent membra Christi in regno suo manducare et bibere, hoc est,

10 cum substantialibus fidei ut cibo ac cum rationibus eorum subtilibus tamquam potu perpetuo confoveri; et interim iudicabant universalem ecclesiam subditorum secundum hoc quod tenuerunt vel renuerunt istam sententiam, ideo ipsa est a cunctis fidelibus precipue

15 observanda. Ex quo videtur quod isti decreto Christi terribili repugnat nedum papam, episcopos et alios pure clericos civiliter dominari verum etiam esse gradus et status iam currentes in ecclesia quos mundi principes statuerunt. Nam Petrus, Paulus et cuncti sancti post

20 missionem Spiritus Sancti hoc venenum pestiferum renuerunt; et sic debet totus mundus hodie laborare quod iste ritus gentilis cum omnibus causis ipsum inducentibus sit destructus, tota ecclesia sacerdotum circa precipuam maiorem virtutum exclusa superbia

25 sicut apostolorum tempore attendente. Tunc enim cognoscerent viantes statum suum humiliter et Christi regnantis excellenciam secundum celeste iudicium in cunctis membris presidentibus dominanter. Omnem enim veram dominationem oportet in humilitate fundari et mediante

30 virtute in gloria consumari. Ideo mand iudicium dominationem eius et gloriam debet apostolicus precipue declinare. Et in ista apostasia est infecta quasi tota ecclesia, quidam opere, quidam consensu; nec purgabitur ab isto crimine antequam Deo placuerit ecclesiam suam

35 reducere ad statum quem ipse primo instituit ad quod omnes homines cuiuscunque status fuerint iuvare debent opere vel merito sub pena dampnationis perpetue. Nec

The degrees
next long in
the Church are
against Christ's
rule

1 E. dimittentes. 2 A. disponit. 3 A. non deest. 4 D. vel
et c. et deest. 5 E. in marg. Gradus status modernis ecclesie
repugnat. 6 C. et deest. 7 A. dom. et deest. secundum est. 8 D.
apost. et deest. 9 A. post. et deest. 10 D. venenum
A. id. 11 E. in marg. corrigit. 12 D. et deest. dominum. 13 E. id.
14 A. preterea. 15 D. et deest. 16 D. et deest. 17 A. et deest.
18 A. dominum. 19 D. et deest. 20 D. et deest. 21 A. et deest.
22 Dominatio vere fundatur in virtute. 23 A. quid opere quid. 24 A.
illo; ib. A. suam deest. 25 A. in marg. Conclusio. Prima obiectio: 1
E. in marg. Obiectio frivola.

audiende sunt argucie frivole istis contrarie: obiciunt enim infideles quod tunc destruerentur leges papales et dignitates ecclesiastice, tunc dampnarentur graviores persone ecclesiastice et tunc errassent tam sancti quam doctores subtilissimi qui isti statui ecclesie finaliter consenserunt. Quod cum sit blasphemia nedum contra totam ecclesiam militantem sed etiam triumphantem, videtur quod hoc fit sic piis auribus nimis horribile et cunctis christianis intollerabile. Fol. 201^a

Papal laws a
burden to the
Church

Ad istud dicitur quoad primum quod vocate leges papales quecunque adinventiones que fastum aut lucrum sapiunt sunt ad onus, maculacionem et illibertacionem ecclesie, et per consequens meritorium foret ac necessarium ipsas destruere. Sic enim in adventu Christi nedum tradiciones hominum sed cerimonie Domini cessaverunt; nec dubium quin sic erit ante diem iudicii de tradicionibus hominum adinventis. Tradiciones autem morales fundatas in scriptura oportet perpetuo remanere. Et sic est quoad dignitates cesareas sciendum. Videndum est itaque quales dignitates secundum virtutes atque miracula et non secundum fastum seculi vel humanum iudicium habuerunt apostoli, et tales dignitates que sunt modo abscondite debent ex reditu Domini ordinacionis relucere.

The law of
Christ is above
all respect of
persons

Quoad secundum dicitur quod graviores persone ecclesie, ut pape, episcopi et multi seculares domini a probabili sunt dampnati; sed numquid credimus legem Domini et Christi sententiam propter pompam potentatus huiusmodi vacillare? Nam ex fide debemus credere quod nec creator nec creatura potest ipsas destruere sed sicut dicitur Hesdre III° et IV°) oportet veritatem super omnia commenta huiusmodi superare, nec potestas absolvendi a pena et a culpa vel excommunicacio fulminata terrebut summum iudicem quoad ista.

Quantum ad tercium conceditur conclusio, cum omnes magistri preter magistrum optimum crebrius erraverunt; ideo nec pape nec sui collegii nec alicuius citra auctores scripture capi debet sententia tamquam fides sed vel

1 A. ecclesie. 4 DE ecclesie. 1b A in marg. 2. 6. A in marg. 3. 1b A. Et tunc. 8 DE sic deest. 10 DE in marg. Ad primum. A in marg. Responsio. 1. 12 A. illibertacionem. 16 A. dubio. 19 b in marg. Dignitates apostolice. 21 A. statum seculi. 25 AE in marg. 2. D in marg. Ad secundum. 27 DE. nunquam credimus. 28 potentatus. D superscripsit. potestatus. 31 A. III° et deest. 34. D. suum iudicem. 35 AE in marg. 3. D in marg. Ad tercium; 1b A. conclusio. 36 A. Petri magisterium. 37 A. colle¹⁰.

tamquam probabilis vel ex scripture corpore eliniata
 vel aliter dum ipsi contraria tamquam a Deo et tota
 triumphante ecclesia reprobata; nec sunt omnes canones
 aut decreta vel decretales Romane ecclesie accipiende
 5 a fidelibus tamquam fides sed plurime tamquam pro-
 babiles vel suspecte, ut in materia de sacramento altaris
 erravit inscie et ecclesie priori ac rationi contrarie;
 unum tamen scio quod nec sancti ex sua sanctitate vel
 doctores ex sua subtilitate possunt extinguere evangelicam
 10 veritatem, sed sicut circa primum Christi adventum
 synagoga patenter erraverat, celans vel sophisticans fidem
 scripture, multiplicans traditiones hominum zelo avaricie
 et multipliciter prevaricans contra leges divine iusticie,
 sic in secundo Christi adventu multiplicius ac coloracius
 15 deficiet Antichristus et secundum idem devium licet
 profundius. Non enim scio convincere excusacionem
 Romane ecclesie tam patenter in suo devio quam patenter
 sacerdotes et pharisei legis veteris poterunt excusari.
 Non enim tantum declinaverant a lege Mosayca quantum
 20 nostri prelati declinant tam a via quam a sententia,
 a lege et regula christiana, sed patencius decipiuntur
 et decipiunt in fallacia petitionis principii, assumentes
 blasphemie quod ipsi sunt sancta ecclesia cui Christus
 promisit se usque in finem assistere et contra omnia
 25 pericula dyaboli vel hominis liberare. Quamvis enim
 (Jeremie XVIII°, 18) dixerunt reprobi istius capituli quod
non peribit lex a sacerdote neque consilium a sapiente
neque sermo a propheta et ad hunc sensum dixerunt,
 (ut patet Jeremie VII°, 4): *Templum Domini, templum*
 30 *Domini, templum Domini est*, quia tamen sub condicione
 tacita fuit promissio illis facta et tam intellectu quam
 affectu erraverant, et sic verba mendacii sub fuco pro-
 missionis Domini applicaverant sibi ipsis, cum Antichristus
 cum suis sequacibus dicit incoloracius eandem sententiam;
 35 nam legem Christi cum suis prophetis scimus magis
 ipsis deficere et ipsos a probabili de vita Christi et
 moribus membrorum suorum amplius declinare.

The Roma
 Church has
 erred in the
 matter of the
 Eucharist.

and generally
 in leaving
 Christ's law

2 DE. dum fit, E. ut Christo contraria 3. A. canonisationes
 7 E. in serie, ib. DE. Romane; ib. A. in marg. Conclusio 12. A.
 scripture deest 14. A. coloracius. 15 DE. secundum id 20 DE.
 vita quam scie cia, ib. A. in marg. Nota contra vitam ecclesie moderne;
 ib. E. in marg. Nota 26. A. ihesus cui. 28. DE. sensum deest
 33 DE. applicaverunt; ib. E. ipsi; ib. A. tum Antichristus. 36 A.
 Antichrist.

23. Cf. De Ecclesia, pag. 1 seqq. Introduction, pag. 1.

What madness
to say that men
are the Church
the Church

Antichrist's
persecutions

Cum ergo Christus Deus et homo conditionaliter apostolis suis et ipsos vere sequentibus ista concesserat, que demencia quod tam errantes sunt ecclesia christiana vel illi quibus debent ex promissione Christi esse aliqua carismata vendicata. Quomodo rogo, poterunt palliare 5 leges suas aut vitam quin a lege et conversacione Christi declinent mendaciter. etiam plus quam sacerdotes synagoge a lege Mosayca erraverunt. Christus enim dicit ^{Fol.} illis expressius quomodo viverent vitam pauperem et 2 2^a penalem et nullo modo seculariter dominarentur in populo, 10 et tamen facti istis preceptis atque consiliis summe contrarii blasphemie falsificant legem Christi, cum nullus sit illis elacior vel sic dominativior, et cum mandatum Christi erat tam verho quam vita illis expressius quam lex Mosayca fuit sacerdotibus synagoge patet quod ex 1^a maiori et multipliciori errore et inexcusabilius sunt dampnand. Sed sicut *sanguis de due sunt filie* Prov. XXX², 15, sic Antichristus menciens quod habet duas potestates ecclesie, quid per seculares seductos et quid per satrapas proprios usque ad mortem persequitur quoscumque 20 qui detexerint suas fallacias. et sic Christi humilitas ac paciencia istis satrapis est proscripita. Christus nedum voluit denegantibus sibi excessivam pecuniam vindicari, sed Samaritanis negantibus sibi et suis hospitalitatem et vite necessaria misericorditer condescendit, 25 (ut patet Luce IX°). Ideo indubie Christus non habuit has duas filias Antichristi dicentes rapide *Affer, affer*. Has autem filias quidam intelligunt satrapas excommunicationes et indulgencias promulgantes. Hii enim preter blasphemos errores quos seminant simplices subiectos 30 sugunt usque ad sanguinem et in utroque dicunt implacite *affer temporalia* vel in te erit excommunicacio fulminata vel non eris particeps indulgencie quam promitto; et sic arma Christi scilicet paupertatem ac pacienciam isti milites excuciant a se ipsis et inseparabiliter induunt 3^a arma dyaboli ipsis contraria. Hoc autem evangelium

1 A. ergo deest. 4 A. debent de. b. DE. esse al. 5 DE. allegare. 6 E. cum a. ex et a. 7 A. declinunt. 9 A. viverent deest. 12 A. palliant. 13 DE. verum. 14 DE. illum. 16 DE. ore. 17 excusabilis. 18 A. sicut deest. 20 A. persequunt. b. DE. 310 sequit. 19 marg. quosque. 21 E. qui deest. ib. E. tab. 22 DE. istis. 23 A. sub excellenciam pecuniam. 24 E. vindicari. ib. A. Samaritanos. 27 DE. has deest. 28 A. Hii autem. 29 A. affer. 33 A. non deest. 34 DE. et pacienciam.

cum aliis huius sentencie vel eiusdem sentencie tam crebro legitur, ut Deus fideles suos quos voluerit illustret in ista sententia.

SERMO XXII.

5 *Misit Herodes et tenuit Johannem.* Marci VI¹, 17.

Fidelibus recte evangelizantibus est necessarium historiam evangelicam primo populo predicare; in ipsa quidem est fides ecclesie quam tenetur cognoscere, in ipsa etiam est exemplar planissimum iuxta quod regulari
10 debet ecclesia et quodhabet eius membrum, in ipsa etiam est subtilitas tam scolastica quam moralis. ultra hoc quod scimus comprehendere hic in via Ideo idem est spiritualiter pascere auditorium sine sententia evangelica ac si faceret quis alteri corporale convivium sine pane.
15 Cum enim Christus sit fundamentum totius sentencie que pertinet christiano et sua conversacio ac doctrina in evangelio ubilibet expressatur, patet quam necessarium est omni statui viatorum ipsum cognoscere. In ipso quidem sine possibilitate deceptionis possumus habere
20 quid debemus credere vel sperare et quomodo debemus tam nos ipsos quam rempublicam informare. Ideo ex cautela diaboli ne proficiat ecclesia celata est sententia evangelica et prophana fabula introducta. Quando enim predicatum est ab apostolis evangelium, crevit
25 ecclesia in virtute, sed modo ex defectu spiritualis seminis decrescit continue. Cum enim semen sit verbum Dei et ipsum sit virtuosius quocunque reliquo, patet quod ipsum recte satum in interiore homine plus fructificat quam aliud semen dandum.

30 Quantum ad hoc evangelium plana est historia quomodo Herodes Antipas, filius Herodis magni, misit nuncios ipsos inficiens ex consensu et tenuit Baptistam, ne libere fructificet ecclesie sicut prius, ac profundatus in maiori facinore vinxit Johannem ac incarceravit,
35 occulte tamen, quia timebat populum Judaicum, ne

The Gospel history is to be preached

Want of such preaching makes the Church less.

1 A. huius sentencie vel deest 5 AD in marg. XXII; L in marg.
10 decollatione Johannis Baptiste 11 E. hoc deest 15 L in marg.
16 Christus est fundamentum totius evangelice sentencie 17 A. expresset
18 E. Christum cognoscere 19 D. impossibilitate, L. corrigit
20 A. quomodo 23. DL. prophana fallacia 28 E. interirem hominem;
26 E in marg. Captivacio Johannis. 33. DL. tercio profundatus; b. A.
fundatus

Herod's
adultery the
cause of his
wickedness

rebellaret propter hoc quod tam iustum de suo genere sic tractaret. Causa autem huius facinoris fuit adulterium Herodis. Habuit autem Herodes Ascalonita tres filios scilicet Archelaum seniore[m] qui possedit duas quartas Judee et ideo propter eius eminenciam dicitur (Matth. II°), quod regnaverat pro Herode. Iste autem Herodes Antipas solum possederat unam quartam et Philippus frater suus quartam ultimam Romani namque sic dividerunt Judeam, ne Judei elati deposita regis fortitudine superbirent. Unde (Johannis XIX°, 15) dixerunt: *Non habemus regem nisi Cesarem*. Ista Herodias fuit filia Aristobuli et soror Herodis Agrippe et neptis huius Herodis et cum hoc licite matrimonialiter Philippo copulata. Johannes autem dixit quod *non licuit sibi habere uxorem fratris viventis*, licet ipsa consensit ad raptum eius adulterum. *Herodias autem insidiabatur Johanni volens eum occulte occidere*, sed Deus providens amicos Johanni ipsum a nece feminea preservavit; timuit enim Herodias quod per exortacionem Johannis iste Herodes ipsam dimitteret et Philippo remitteret et sic propter fraudem commissam maneret cum vero coniuge in mortis periculo.

His good
instincts
overborne by a
cursed woman

Herodes autem multos bonos instinctus habuit sed instinctus per feminam maledictam et sic metuebat Johannem ipsum sciens virum iustum et sanctum, custodiebat eum in vita, ne ab Herodiade occideretur, et audito eo multa faciebat et libenter eum audiebat. Superatus autem fuit a femina, consensiens quod caute sine sedicione populi occideretur Unde propter hunc finem fuit totum hoc medium machinatum. *Et cum dies opportunus ad hoc facinus accidisset, iste Herodes ex consensu adultere natalis sui fecit convivium, vocans ad ipsum maiores Galilee, ut facinus suum maiorem acciperet excusacionem; et ita saltus Herodiadis junioris, Herodis promissio et eius peticio erant ex malicia machinate*. Quis enim daret *dimidium regni* propter ioculacionem abiectam iuvenis saltatricis vel quis non haberet suspectam iuvenulam que consulta matre sine commodo peteret in disco caput tanti sancti aut quis attendens circumstancias undique non haberet suspectum factum utriusque cum-

⁵ DE et deest ⁶ DE Matth. XX° ⁷ E. possederat. ib. E.
unam ⁸ A. Cum Johannis, ib. DE Joh. XIX°. ⁹ A. hoc deest;
ib. I in marg. Herodias ¹⁰ A. adulterium ¹¹ A. occulte vivere.
ib. A. per exortacionem, ib. A. ille ¹² DE eam ¹³ DE superatus
tamen ¹⁴ A. ita deest, ib. A. promissio deest

iugum cum saltatrix ista pecierit: *Volo ut protinus des mihi in disco caput Johannis Baptiste?* Per hoc autem quod petit *protinus* hoc impleri, patet quod timet sibi ne interveniente causa Johannis occisio sit dilata, et per hoc quod petit dari in disco caput tam sancti, patet quod innuit securitatem occisionis et iocacionem letam huius capitis. Unde contristacio Herodis fuit ex eadem malicia simulata, cum non obstante stulta promissione atque illicita debuit stulciorem petitionem iuvene-
 10 repulisse. Sed hoc totum factum est fraudulenter in carcere, ne per Johannis amicos vel inopinatum adiutorium sit facinus femine impeditum. Sicut enim femina ad bonum dedita est specialiter ecclesie iuvativa, quia organum Domini, ut patet in Maria et aliis sibi in
 15 virtute similibus, sic femina seducta cautelis dyaboli superat in malicia multos viros, cum sit speciale rete dyaboli; ideo utrobique laudanda est natura et virtus sed peccati malicia increpanda. Veritas quidem est quod, sicut natura feminea est virili fragilior, sic est
 20 virtute inferior, sed sicut Deus est prestancior dyabolo, sic bonitas mulieris superat eius maliciam, cum Maria plus mundo profuit quam tota mulieris malicia sibi nocuit. Ideo hortandus est uterque sexus peccatum quod est venenum dyaboli in natura inficiens constanter
 25 deserere et instar principii sui sexus virtutes induere. Ponit enim Augustinus in De Vera Religione quod scilicet ne sexus aliquis contemptum se cerneret, Deus virum suscepit natus ex femina. Ponunt autem quidam multa vituperia in mala femina; unde dyabolus qui beato Yob
 30 et filios et possessiones abstulerat universas, ei reliquit uxorem non ad solacium viri sed ad sue consummacionem malicie, ut per feminam vinceret quem persecucio non vicerat et quem ulceribus non poterat, verbis afficeret; non videbatur ei liberior et opportunior nocendi occasio
 35 quam per familiarem inimicum et domesticum proditorem. Scriptum est enim (Michee VII°, 5): *Ab ea que*

Women
extreme to good
or evil

Job's wife left
as his last trial

4 Ab delata 8 DE. tamen non 10 A repulisse 14 Ab
 ut patet deest 15 D in marg. Femine malicia 16 A in marg. De
 malicia mulieris b D in marg. Maria plus mundo profuit quam tota
 malicia mulieris sibi nocuit 19 A sic virute 22, 23 A sic nocuit
 24 DE 25 materia inficiens 26 A in marg. Augustinus 27 A
 domi a virum Rect. Verbum virum suscepit natus ex femina 30 A in
 marg. 1 32 A persecucionem 33 DE. verberibus ab A poterat
 35 DE domesticum deest. 40 A in marg. 2

26. Augustini Opp. tom I, pag. 757. Cf. Wyclif, De Bene-
 dicta Incarnacione, pag. 184.

Examples of
mischi et done
by women

*dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui; sciebat enim quod mulieris natura quanto fragilior est ad culpam tanto ex quadam dampnacione innata est proclivior ad nocendum. Huius autem rei evidenciam faciebant planissimu et frequens rerum experientia et multiplicitas 5 exemplorum. Nam per feminam primus parens deceptus est, non seductus (Genesis III°), Lamech cruciatus (Genesis IV°), Yob et Thobias exprobrati (Yob I^o et Thobie II°), per feminam Petrus accusatus est (Matthei XXVI° 71. *Vidit eum ancilla ostiaria*), per feminam Joseph incarceration 10 (Genesis XXXIX°), Naboth occisus (IV Reg. XVI), Samson vinculatus (Jud. XVI°), Isboseth interfectus (II Reg. III°), Salomon factus apostata (III Reg. XI°), David homicida et proditor (2 Regum XI°), Zvzara clavo confossus (Judicum IV°). Et secundum cronicas gentium Constantinus im- 15 perator, Leonis imperatoris filius, exoculatus, Eraclius imperator, Eraclii magni filius, veneno extinctus, Antigonus strenuissimus armis proditorie iugulatus, Cyrus rex Persarum capite truncatus, precursor Domini decollatus, (Matthei XIV°). Unde Sapiens detegens maliciam mulieris 20 (Eccli. XLII°, 14). *Melior est, inquit, iniquitas viri quam mulier benefaciens*. Per feminam mors intravit et cum per Dei filium ordinata esset nostra redempcio presenciens dyabolus quod in morte Christi nostre redempcionis dispensacio impleteretur, salutem totius humani generis 25 per feminam impedire machinatus est tamquam per suum aptissimum instrumentum. In uxorem itaque Pylati visiones deceptorias et illusiones fantasticas inmisit, ita ut Pylati mortem Christi dissuadendo mandaret Matthei XXVII°, 19: *Nichil tibi et iusto illi Hodie enim per 30 risum multa passa sum propter eum.**

Compliments
paid them by
another
philosopher

Unde multipliciter describitur a secundo philosopho, quod est incastigabilis bestia, continuum dampnum, humana confusio, indenciens pugna, vas stercorum et animal pessimum. Bestia est per peccatum: unde Eccle- 35 siastici XXV°, 24° *obcecavit vultum suum tamquam ursus:*

1 A. Sciebat quidem. 2 E. perducitur. 3-18 A. et marg. II. 19. H. in marg. inf. Quanta mala a tanta scilicet per mulierem malum et quomodo postquam dyabolus intravit in A. E. in marg. Examinatio de muliere. 20. H. exprobrati. 21. A. Yob XX. in marg. est dicitur. 22. A. XXX. 23. A. III Reg. XI. 24. A. confectus. 25. A. confectus. 26. A. confectus. 27. A. confectus. 28. A. confectus. 29. A. confectus. 30. A. confectus. 31. A. confectus. 32. A. confectus. 33. A. confectus. 34. A. confectus. 35. A. confectus. 36. A. confectus. 37. A. confectus. 38. A. confectus. 39. A. confectus. 40. A. confectus. 41. A. confectus. 42. A. confectus. 43. A. confectus. 44. A. confectus. 45. A. confectus. 46. A. confectus. 47. A. confectus. 48. A. confectus. 49. A. confectus. 50. A. confectus. 51. A. confectus. 52. A. confectus. 53. A. confectus. 54. A. confectus. 55. A. confectus. 56. A. confectus. 57. A. confectus. 58. A. confectus. 59. A. confectus. 60. A. confectus. 61. A. confectus. 62. A. confectus. 63. A. confectus. 64. A. confectus. 65. A. confectus. 66. A. confectus. 67. A. confectus. 68. A. confectus. 69. A. confectus. 70. A. confectus. 71. A. confectus. 72. A. confectus. 73. A. confectus. 74. A. confectus. 75. A. confectus. 76. A. confectus. 77. A. confectus. 78. A. confectus. 79. A. confectus. 80. A. confectus. 81. A. confectus. 82. A. confectus. 83. A. confectus. 84. A. confectus. 85. A. confectus. 86. A. confectus. 87. A. confectus. 88. A. confectus. 89. A. confectus. 90. A. confectus. 91. A. confectus. 92. A. confectus. 93. A. confectus. 94. A. confectus. 95. A. confectus. 96. A. confectus. 97. A. confectus. 98. A. confectus. 99. A. confectus. 100. A. confectus.

18 Cf. Ful. Hister. II, pag. 255. Cf. Martini, Chronac. ad annum 784. M. M. Germ. hist. XXII, pag. 411.

et est incastigabilis, quia Ecclesiastici XXV°, 35: *Si non ambulaverit ad manum tuam, confundet te in conspectu inimicorum*; et est dampnum, quia super tria dampna dolor et luctus, mulier zelotipa (Eccli. XXVI°, 8), et est
 5 continuum, quia *brevis omnis malicia super maliciam mulieris* (Eccli. XXV°, 26). Et quod est humana confusio, patet ibidem. *Mulieris ira*, inquit, *et irreverencia et confusio magna*. Est etiam indeficiens pugna, quia (Eccli. XXVI°, 10), *sicut boum iugum quod movetur, ita mulier*
 10 *nequam*. Est etiam vas preciosum, quia omnem masculinum preter prothoplastum fovet in utero, unde (Thobie IV°, 5) *honorem habebis matri tue; memor enim esse debes que et quanta passa sit pericula propter te in utero suo*. Et est animal pessimum, quia ex fide homo cum
 15 *peccat in malicia, superat omnem bestiam*. Femina autem ex proclivitate peccans gravius atque communius est animal pessimum, ideo vere dicit Eccli. XLII° quod *non est malicia super maliciam mulieris*.

Tantam autem genealogiam probabiliorem posset
 20 fidelis colligere de femine probitate, sed Deum contestor quod genealogiam talem de fratribus nemo posset colligere, cum deficient in radice. Sed forte genealogiam amplioris malicie de magnorum intoxicacione, de feminarum seducione et de sancte matris ecclesie perturbacione posset
 25 fidelis faciliter congregare. Undequidam fratres beatam virginem mendaciter sibi spoliant ut patronam, sed dimissis istis rixantibus ex premissio evangelio tria sunt notanda dubia; primum quomodo christiani et specialiter expropriarii
 debent sequi Baptistam in moribus, ampliora ac alciora
 30 crimina arguendo, nam pessimum inde consequens foret mors corporis, sed cum illa sit ex fide preciosa et medium efficacissimum ad beatitudinem consequendam, vecordia autem et vita sibi contraria sunt condicionis
 sibi oppositae, patet ex fide quod dimittens istam correc-
 35 cionem propter tale terribile habita opportunitate loci et temporum est infidelis. Et in ista infidelitate sunt multi etiam religiosi, profitentes se sequi Baptistam in penalitate ultra Christi discipulos, nec moveat quod (Matthei X^o, 23) mandat Christus suis apostolis *cum*

Lessons from
the text:

1. The duty of
rebuking sin

4. a. A in marg. 24-28. 7. Codd. et deest. Addidi. 12. b. IV° deest. 14. De. et est deest. 16. l. vel animal. 19. A in marg. De probitate mulie. s. 25. l. in marg. De genealogia fratrum nota. 27. E. aut ut. 28. A. l. in marg. Dub. em. primum. 16. A. primo quomodo. 16. E. in marg. Exprop. retam. debent seq. Baptistam. 25. A. est habita. 30. D. suis s. apostolis; F. discipulis.

persequuntur vos in civitate una, fugite in aliam; hoc enim precepit suis apostolis non congruentibus circumstantiis mortis, cum hoc fecerunt cum maturioribus circumstantiis ex eodem mandato Christi, quando fuerant sancciores; et ideo ve secte que semper ad complendum hoc mandatum se reputat immaturam.

² Danger of false miracles

Secundum notandum ex hoc evangelio est quod in mortuorum fictis miraculis facilius seduci possit ecclesia, cum de Baptista pauca vel nulla legimus miracula, et tamen ex fide testimonii veritatis debemus credere quod *inter natos mulierum non surrexit Baptista excellencior in virtute*. Diabolus enim facilius illudit hominibus per signa huiusmodi mortuorum quam per vite superstitem sanctitatem. Ideo probabiliter creditur quod multorum mortuorum excellencia per artem dyaboli extollitur in hiis signis, ut tam avari quam sui posteri seducantur longe potius quam ut sancti excellencia ex priori vite merito extollatur. Quis enim fuit Baptista vel apostolis ceteris sanccior, quorum talia miracula non videmus? Dyabolus autem permittitur plus illudere ecclesie quam hoc modo.

³ Relic wors up not approved by God.

Tercio notandum ex hoc evangelio quod Deus et triumphans ecclesia non approbant quod proporcionabiliter ut quis ibi est sanccior sic in corpore suo vel reliquiis relictis in terra sit honorancior. Patet de Moyse quem Deus ideo non voluit sic patenter et honorifice sepeliri, de corpore matris sue cum corpore Evangeliste et multorum sanctorum simulum. Cum ergo Christus et triumphans ecclesia nichil ordinant aut volunt ex indifferentia sed certissima ratione, patet conclusio. Et ex hoc videtur quod viantes peccant graviter, tam patenter discordantes ab ecclesia triumphante. Recoleremus (inquam) istius verbi Hester VI°. 9.; quomodo quilibet virtuosus honorabitur secundum formam qua rex regum ipsum voluerit honorare. Cum ergo scimus quod rex regum colligit in spiritualibus horum sanctorum totam laudem et premium quod voluerit ipsis dare, videtur quod manifeste repugnamus voluntati sue tam differenter colendo horum

1 A in unam civitatem fugite in aliam 2 A precepit 3 A et deest 7 AD in marg. Secundum 16 DL Secundo notandum 18 DL potest ib E in marg. Ecclesia seducta fictis miraculis 12 DE in marg. deest 18 I extollantur 22 AB in marg. Testis 16 A quod dominus 25 B in marg. Concordat Gregorius. Omnia XXIX. 26 DE sepelire 27 A Baptiste 32 E Recoleremus igitur. 35-37 A honorare quod voluerit deest.

sanctorum reliquias, cum scimus quod triumphans ec-
clesia non sic facit. Quis enim dubitat quod Baptista
Fol. et multi apostoli sunt nostris martyribus vel confessoribus
202^a sanciores; quos tamen ex causa non excusabili plus
5 et multiplicius honoramus. Cum ergo debemus con-
formari voluntati divine quantum sufficimus, videtur
securum totam nostram devocionem in Christum colligere
et cultum confusum (si et quatenus sibi placuerit) sanctis
dare, et omnino nec in peregrinacionibus nec in sump-
10 tuosis honoracionibus reliquiarum mortuorum in terris
excedere, sed beatos spiritus mortuorum cum prudentia
adorare. Unde ad honorem foret sanctorum et utilitatem
ecclesie quod distributa forent pauperibus iocalia sepul-
crorum, quibus stulte ac eciam inaniter sunt ornata.
15 Scio tamen quod acute et diffuse detegens hunc errorem
foret a cultoribus signorum et avaris reportantibus ex
talibus sepulcris lucrum manifestus hereticus reputatus.
Nam in cultu et veneracione eukaristie cum cultu mor-
tuorum corporum atque ymaginum per generacionem
20 adulteram ecclesia est seducta.

Wealth wasted
on shrines

SERMO XXIII.

Liber generacionis Jesu Christi, filii David, filii Abraham.
Mathei 1°. 1.

De quinque festis beate virginis hoc secundum festum
25 sue natiuitatis genealogizat generacionem Joseph et sic
suam et filii, cum nec scriptura habet consuetudinem
genealogias feminarum texere sed virorum, et Joseph
de eadem tribu fuerat cum Maria nec aliam genealogiam
Christus habebat humanitus, istam ergo genealogiam
30 debemus accipere reverenter. Quia ergo mos est Hebre-
orum quibus Mattheus scripsit evangelium suum hebraice
denominare libros suos ab eo quod tractatur in eorum
principio (ut patet Genesis 1°), ideo dicit Mattheus
evangelium suum esse librum generacionis Jesu Christi.
Ubi non dubium quod loquitur de generacione humana

Christ's
genealogy
acc'd through
Joseph.

3 DE et confessoribus 10 A mortuorum 11 DE bonus
spiritus in DE tali cultu 22 AD in marg. XXIII DE in marg. In
Natiuitate Marie E virginis). 27 A genealogias sic et in locis seqq.
29 DE habu i 30 DE recipere. 31 A ut dicit 32 A quod
deest

7 et seqq. Cf. De Ecclesia, pag. 405.
Sermons eo. by Arnold I, pag. 390-392.
Opp. tom III, pars I, pag. 371.

22. Cf. Wyclif's
27. Cf. August

vel temporali, quia de generatione eius eterna dicitur
Isaie LIII°, 8: *Generationem eius quis enarrabit?*

Jesus autem est nomen sibi proprium ut patet Luce II°,
quodvis in scriptura legatur quod quatuor fuerant sic
vocati, Christus Deus noster secundum naturam divinam⁵
(Eccl. XI III°). *Plantavit illum dominus Jesus*. Et tunc
videtur esse nomen appellativum, cum interpretetur
Salvator, sed ut est nomen sibi proprium, convenit
humanitati sue ut Luce II°, 21: *Vocatum est nomen*
eius Jesus. Potest tamen dici quod Ecclesiasticus pro
phetice illustratus vidit incarnationem Christi ut
Habakuk III°, 18: *Exultabo in Deo Iesu meo*. Et sic
extendendo tempus verbi vere dicit Ecclesiasticus quod
plantavit illum Dominus qui postmodum est Jesus. Secundo
accipitur Jesus pro Josue ut Ecclesiastici XLVI°, 1: *Fortis in bello Jesus filius Nave*. Tercio fuit Jesus filius
Yosedech sacerdos magnus de quo Aggei II° et Zacharie III°.
Quarto fuit Jesus filius Syrach (de quo Ecclesiastici I^o).

Christus in
appellativo
denoting the
double nature

Christus autem est hic nomen appellativum signans
naturam divinam et naturam humanam vpositice copu
latus. Christus enim interpretatur unctus et signat
appellative reges, prophetas et sacerdotes, ut I Reg. XVI°,
XXIV° et XXVI° dicitur Saul *Christus* David etiam
vocatur *Christus* in Psalmo LXXXVIII°, 3: *Tu vero*
repuisti etc. (Psalms CXXXI^o, 10: *Non avertas faciem*
Christi tui. Nunc accipitur specialiter pro Cyro ut
Isaie XLV°, 1: *Hec dicit dominus Christo meo Cyro*,
et nunc generaliter pro quolibet horum trium uncto (ut
Psalms CIV^o, 15). *Nolite tangere Christus meos*. Sed
autonomatice signat Messiam in lege promissum qui
simul est rex, sacerdos et propheta. Ipse itaque est
unctus oleo gracie unionis pre participantibus secundum
naturam humanam (ut dicitur in Psalmo, *Illum ergo*
autonomatice signat nomen Christus (ut Tren. IV°, 20)
ante faciem nostram Christus dominus, et Danielis IX°, 26: *Post*
ebdomadas sexaginta duas occidetur Christus. Et

3 A in marg. Jesus unctus, B in marg. Jesus Christus, A in marg.
Quatuor fuerant Jes. 4 Jesus quod dicitur 5 B Christus dicitur
9 A. Et nunc; ib. E. 10 A. 11 A. 12 A. 13 A. 14 A. 15 A. 16 A. 17 A. 18 A. 19 A. 20 A. 21 A. 22 A. 23 A. 24 A. 25 A. 26 A. 27 A. 28 A. 29 A. 30 A. 31 A. 32 A. 33 A. 34 A. 35 A. 36 A. 37 A. 38 A. 39 A. 40 A. 41 A. 42 A. 43 A. 44 A. 45 A. 46 A. 47 A. 48 A. 49 A. 50 A. 51 A. 52 A. 53 A. 54 A. 55 A. 56 A. 57 A. 58 A. 59 A. 60 A. 61 A. 62 A. 63 A. 64 A. 65 A. 66 A. 67 A. 68 A. 69 A. 70 A. 71 A. 72 A. 73 A. 74 A. 75 A. 76 A. 77 A. 78 A. 79 A. 80 A. 81 A. 82 A. 83 A. 84 A. 85 A. 86 A. 87 A. 88 A. 89 A. 90 A. 91 A. 92 A. 93 A. 94 A. 95 A. 96 A. 97 A. 98 A. 99 A. 100 A. 101 A. 102 A. 103 A. 104 A. 105 A. 106 A. 107 A. 108 A. 109 A. 110 A. 111 A. 112 A. 113 A. 114 A. 115 A. 116 A. 117 A. 118 A. 119 A. 120 A. 121 A. 122 A. 123 A. 124 A. 125 A. 126 A. 127 A. 128 A. 129 A. 130 A. 131 A. 132 A. 133 A. 134 A. 135 A. 136 A. 137 A. 138 A. 139 A. 140 A. 141 A. 142 A. 143 A. 144 A. 145 A. 146 A. 147 A. 148 A. 149 A. 150 A. 151 A. 152 A. 153 A. 154 A. 155 A. 156 A. 157 A. 158 A. 159 A. 160 A. 161 A. 162 A. 163 A. 164 A. 165 A. 166 A. 167 A. 168 A. 169 A. 170 A. 171 A. 172 A. 173 A. 174 A. 175 A. 176 A. 177 A. 178 A. 179 A. 180 A. 181 A. 182 A. 183 A. 184 A. 185 A. 186 A. 187 A. 188 A. 189 A. 190 A. 191 A. 192 A. 193 A. 194 A. 195 A. 196 A. 197 A. 198 A. 199 A. 200 A. 201 A. 202 A. 203 A. 204 A. 205 A. 206 A. 207 A. 208 A. 209 A. 210 A. 211 A. 212 A. 213 A. 214 A. 215 A. 216 A. 217 A. 218 A. 219 A. 220 A. 221 A. 222 A. 223 A. 224 A. 225 A. 226 A. 227 A. 228 A. 229 A. 230 A. 231 A. 232 A. 233 A. 234 A. 235 A. 236 A. 237 A. 238 A. 239 A. 240 A. 241 A. 242 A. 243 A. 244 A. 245 A. 246 A. 247 A. 248 A. 249 A. 250 A. 251 A. 252 A. 253 A. 254 A. 255 A. 256 A. 257 A. 258 A. 259 A. 260 A. 261 A. 262 A. 263 A. 264 A. 265 A. 266 A. 267 A. 268 A. 269 A. 270 A. 271 A. 272 A. 273 A. 274 A. 275 A. 276 A. 277 A. 278 A. 279 A. 280 A. 281 A. 282 A. 283 A. 284 A. 285 A. 286 A. 287 A. 288 A. 289 A. 290 A. 291 A. 292 A. 293 A. 294 A. 295 A. 296 A. 297 A. 298 A. 299 A. 300 A. 301 A. 302 A. 303 A. 304 A. 305 A. 306 A. 307 A. 308 A. 309 A. 310 A. 311 A. 312 A. 313 A. 314 A. 315 A. 316 A. 317 A. 318 A. 319 A. 320 A. 321 A. 322 A. 323 A. 324 A. 325 A. 326 A. 327 A. 328 A. 329 A. 330 A. 331 A. 332 A. 333 A. 334 A. 335 A. 336 A. 337 A. 338 A. 339 A. 340 A. 341 A. 342 A. 343 A. 344 A. 345 A. 346 A. 347 A. 348 A. 349 A. 350 A. 351 A. 352 A. 353 A. 354 A. 355 A. 356 A. 357 A. 358 A. 359 A. 360 A. 361 A. 362 A. 363 A. 364 A. 365 A. 366 A. 367 A. 368 A. 369 A. 370 A. 371 A. 372 A. 373 A. 374 A. 375 A. 376 A. 377 A. 378 A. 379 A. 380 A. 381 A. 382 A. 383 A. 384 A. 385 A. 386 A. 387 A. 388 A. 389 A. 390 A. 391 A. 392 A. 393 A. 394 A. 395 A. 396 A. 397 A. 398 A. 399 A. 400 A. 401 A. 402 A. 403 A. 404 A. 405 A. 406 A. 407 A. 408 A. 409 A. 410 A. 411 A. 412 A. 413 A. 414 A. 415 A. 416 A. 417 A. 418 A. 419 A. 420 A. 421 A. 422 A. 423 A. 424 A. 425 A. 426 A. 427 A. 428 A. 429 A. 430 A. 431 A. 432 A. 433 A. 434 A. 435 A. 436 A. 437 A. 438 A. 439 A. 440 A. 441 A. 442 A. 443 A. 444 A. 445 A. 446 A. 447 A. 448 A. 449 A. 450 A. 451 A. 452 A. 453 A. 454 A. 455 A. 456 A. 457 A. 458 A. 459 A. 460 A. 461 A. 462 A. 463 A. 464 A. 465 A. 466 A. 467 A. 468 A. 469 A. 470 A. 471 A. 472 A. 473 A. 474 A. 475 A. 476 A. 477 A. 478 A. 479 A. 480 A. 481 A. 482 A. 483 A. 484 A. 485 A. 486 A. 487 A. 488 A. 489 A. 490 A. 491 A. 492 A. 493 A. 494 A. 495 A. 496 A. 497 A. 498 A. 499 A. 500 A. 501 A. 502 A. 503 A. 504 A. 505 A. 506 A. 507 A. 508 A. 509 A. 510 A. 511 A. 512 A. 513 A. 514 A. 515 A. 516 A. 517 A. 518 A. 519 A. 520 A. 521 A. 522 A. 523 A. 524 A. 525 A. 526 A. 527 A. 528 A. 529 A. 530 A. 531 A. 532 A. 533 A. 534 A. 535 A. 536 A. 537 A. 538 A. 539 A. 540 A. 541 A. 542 A. 543 A. 544 A. 545 A. 546 A. 547 A. 548 A. 549 A. 550 A. 551 A. 552 A. 553 A. 554 A. 555 A. 556 A. 557 A. 558 A. 559 A. 560 A. 561 A. 562 A. 563 A. 564 A. 565 A. 566 A. 567 A. 568 A. 569 A. 570 A. 571 A. 572 A. 573 A. 574 A. 575 A. 576 A. 577 A. 578 A. 579 A. 580 A. 581 A. 582 A. 583 A. 584 A. 585 A. 586 A. 587 A. 588 A. 589 A. 590 A. 591 A. 592 A. 593 A. 594 A. 595 A. 596 A. 597 A. 598 A. 599 A. 600 A. 601 A. 602 A. 603 A. 604 A. 605 A. 606 A. 607 A. 608 A. 609 A. 610 A. 611 A. 612 A. 613 A. 614 A. 615 A. 616 A. 617 A. 618 A. 619 A. 620 A. 621 A. 622 A. 623 A. 624 A. 625 A. 626 A. 627 A. 628 A. 629 A. 630 A. 631 A. 632 A. 633 A. 634 A. 635 A. 636 A. 637 A. 638 A. 639 A. 640 A. 641 A. 642 A. 643 A. 644 A. 645 A. 646 A. 647 A. 648 A. 649 A. 650 A. 651 A. 652 A. 653 A. 654 A. 655 A. 656 A. 657 A. 658 A. 659 A. 660 A. 661 A. 662 A. 663 A. 664 A. 665 A. 666 A. 667 A. 668 A. 669 A. 670 A. 671 A. 672 A. 673 A. 674 A. 675 A. 676 A. 677 A. 678 A. 679 A. 680 A. 681 A. 682 A. 683 A. 684 A. 685 A. 686 A. 687 A. 688 A. 689 A. 690 A. 691 A. 692 A. 693 A. 694 A. 695 A. 696 A. 697 A. 698 A. 699 A. 700 A. 701 A. 702 A. 703 A. 704 A. 705 A. 706 A. 707 A. 708 A. 709 A. 710 A. 711 A. 712 A. 713 A. 714 A. 715 A. 716 A. 717 A. 718 A. 719 A. 720 A. 721 A. 722 A. 723 A. 724 A. 725 A. 726 A. 727 A. 728 A. 729 A. 730 A. 731 A. 732 A. 733 A. 734 A. 735 A. 736 A. 737 A. 738 A. 739 A. 740 A. 741 A. 742 A. 743 A. 744 A. 745 A. 746 A. 747 A. 748 A. 749 A. 750 A. 751 A. 752 A. 753 A. 754 A. 755 A. 756 A. 757 A. 758 A. 759 A. 760 A. 761 A. 762 A. 763 A. 764 A. 765 A. 766 A. 767 A. 768 A. 769 A. 770 A. 771 A. 772 A. 773 A. 774 A. 775 A. 776 A. 777 A. 778 A. 779 A. 780 A. 781 A. 782 A. 783 A. 784 A. 785 A. 786 A. 787 A. 788 A. 789 A. 790 A. 791 A. 792 A. 793 A. 794 A. 795 A. 796 A. 797 A. 798 A. 799 A. 800 A. 801 A. 802 A. 803 A. 804 A. 805 A. 806 A. 807 A. 808 A. 809 A. 810 A. 811 A. 812 A. 813 A. 814 A. 815 A. 816 A. 817 A. 818 A. 819 A. 820 A. 821 A. 822 A. 823 A. 824 A. 825 A. 826 A. 827 A. 828 A. 829 A. 830 A. 831 A. 832 A. 833 A. 834 A. 835 A. 836 A. 837 A. 838 A. 839 A. 840 A. 841 A. 842 A. 843 A. 844 A. 845 A. 846 A. 847 A. 848 A. 849 A. 850 A. 851 A. 852 A. 853 A. 854 A. 855 A. 856 A. 857 A. 858 A. 859 A. 860 A. 861 A. 862 A. 863 A. 864 A. 865 A. 866 A. 867 A. 868 A. 869 A. 870 A. 871 A. 872 A. 873 A. 874 A. 875 A. 876 A. 877 A. 878 A. 879 A. 880 A. 881 A. 882 A. 883 A. 884 A. 885 A. 886 A. 887 A. 888 A. 889 A. 890 A. 891 A. 892 A. 893 A. 894 A. 895 A. 896 A. 897 A. 898 A. 899 A. 900 A. 901 A. 902 A. 903 A. 904 A. 905 A. 906 A. 907 A. 908 A. 909 A. 910 A. 911 A. 912 A. 913 A. 914 A. 915 A. 916 A. 917 A. 918 A. 919 A. 920 A. 921 A. 922 A. 923 A. 924 A. 925 A. 926 A. 927 A. 928 A. 929 A. 930 A. 931 A. 932 A. 933 A. 934 A. 935 A. 936 A. 937 A. 938 A. 939 A. 940 A. 941 A. 942 A. 943 A. 944 A. 945 A. 946 A. 947 A. 948 A. 949 A. 950 A. 951 A. 952 A. 953 A. 954 A. 955 A. 956 A. 957 A. 958 A. 959 A. 960 A. 961 A. 962 A. 963 A. 964 A. 965 A. 966 A. 967 A. 968 A. 969 A. 970 A. 971 A. 972 A. 973 A. 974 A. 975 A. 976 A. 977 A. 978 A. 979 A. 980 A. 981 A. 982 A. 983 A. 984 A. 985 A. 986 A. 987 A. 988 A. 989 A. 990 A. 991 A. 992 A. 993 A. 994 A. 995 A. 996 A. 997 A. 998 A. 999 A. 1000 A. 1001 A. 1002 A. 1003 A. 1004 A. 1005 A. 1006 A. 1007 A. 1008 A. 1009 A. 1010 A. 1011 A. 1012 A. 1013 A. 1014 A. 1015 A. 1016 A. 1017 A. 1018 A. 1019 A. 1020 A. 1021 A. 1022 A. 1023 A. 1024 A. 1025 A. 1026 A. 1027 A. 1028 A. 1029 A. 1030 A. 1031 A. 1032 A. 1033 A. 1034 A. 1035 A. 1036 A. 1037 A. 1038 A. 1039 A. 1040 A. 1041 A. 1042 A. 1043 A. 1044 A. 1045 A. 1046 A. 1047 A. 1048 A. 1049 A. 1050 A. 1051 A. 1052 A. 1053 A. 1054 A. 1055 A. 1056 A. 1057 A. 1058 A. 1059 A. 1060 A. 1061 A. 1062 A. 1063 A. 1064 A. 1065 A. 1066 A. 1067 A. 1068 A. 1069 A. 1070 A. 1071 A. 1072 A. 1073 A. 1074 A. 1075 A. 1076 A. 1077 A. 1078 A. 1079 A. 1080 A. 1081 A. 1082 A. 1083 A. 1084 A. 1085 A. 1086 A. 1087 A. 1088 A. 1089 A. 1090 A. 1091 A. 1092 A. 1093 A. 1094 A. 1095 A. 1096 A. 1097 A. 1098 A. 1099 A. 1100 A. 1101 A. 1102 A. 1103 A. 1104 A. 1105 A. 1106 A. 1107 A. 1108 A. 1109 A. 1110 A. 1111 A. 1112 A. 1113 A. 1114 A. 1115 A. 1116 A. 1117 A. 1118 A. 1119 A. 1120 A. 1121 A. 1122 A. 1123 A. 1124 A. 1125 A. 1126 A. 1127 A. 1128 A. 1129 A. 1130 A. 1131 A. 1132 A. 1133 A. 1134 A. 1135 A. 1136 A. 1137 A. 1138 A. 1139 A. 1140 A. 1141 A. 1142 A. 1143 A. 1144 A. 1145 A. 1146 A. 1147 A. 1148 A. 1149 A. 1150 A. 1151 A. 1152 A. 1153 A. 1154 A. 1155 A. 1156 A. 1157 A. 1158 A. 1159 A. 1160 A. 1161 A. 1162 A. 1163 A. 1164 A. 1165 A. 1166 A. 1167 A. 1168 A. 1169 A. 1170 A. 1171 A. 1172 A. 1173 A. 1174 A. 1175 A. 1176 A. 1177 A. 1178 A. 1179 A. 1180 A. 1181 A. 1182 A. 1183 A. 1184 A. 1185 A. 1186 A. 1187 A. 1188 A. 1189 A. 1190 A. 1191 A. 1192 A. 1193 A. 1194 A. 1195 A. 1196 A. 1197 A. 1198 A. 1199 A. 1200 A. 1201 A. 1202 A. 1203 A. 1204 A. 1205 A. 1206 A. 1207 A. 1208 A. 1209 A. 1210 A. 1211 A. 1212 A. 1213 A. 1214 A. 1215 A. 1216 A. 1217 A. 1218 A. 1219 A. 1220 A. 1221 A. 1222 A. 1223 A. 1224 A. 1225 A. 1226 A. 1227 A. 1228 A. 1229 A. 1230 A. 1231 A. 1232 A. 1233 A. 1234 A. 1235 A. 1236 A. 1237 A. 1238 A. 1239 A. 1240 A. 1241 A. 1242 A. 1243 A. 1244 A. 1245 A. 1246 A. 1247 A. 1248 A. 1249 A. 1250 A. 1251 A. 1252 A. 1253 A. 1254 A. 1255 A. 1256 A. 1257 A. 1258 A. 1259 A. 1260 A. 1261 A. 1262 A. 1263 A. 1264 A. 1265 A. 1266 A. 1267 A. 1268 A. 1269 A. 1270 A. 1271 A. 1272 A. 1273 A. 1274 A. 1275 A. 1276 A. 1277 A. 1278 A. 1279 A. 1280 A. 1281 A. 1282 A. 1283 A. 1284 A. 1285 A. 1286 A. 1287 A. 1288 A. 1289 A. 1290 A. 1291 A. 1292 A. 1293 A. 1294 A. 1295 A. 1296 A. 1297 A. 1298 A. 1299 A. 1300 A. 1301 A. 1302 A. 1303 A. 1304 A. 1305 A. 1306 A. 1307 A. 1308 A. 1309 A. 1310 A. 1311 A. 1312 A. 1313 A. 1314 A. 1315 A. 1316 A. 1317 A. 1318 A. 1319 A. 1320 A. 1321 A. 1322 A. 1323 A. 1324 A. 1325 A. 1326 A. 1327 A. 1328 A. 1329 A. 1330 A. 1331 A. 1332 A. 1333 A. 1334 A. 1335 A. 1336 A. 1337 A. 1338 A. 1339 A. 1340 A. 1341 A. 1342 A. 1343 A. 1344 A. 1345 A. 1346 A. 1347 A. 1348 A. 1349 A. 1350 A. 1351 A. 1352 A. 1353 A. 1354 A. 1355 A. 1356 A. 1357 A. 1358 A. 1359 A. 1360 A. 1361 A. 1362 A. 1363 A. 1364 A. 1365 A. 1366 A. 1367 A. 1368 A. 1369 A. 1370 A. 1371 A. 1372 A. 1373 A. 1374 A. 1375 A. 1376 A. 1377 A. 1378 A. 1379 A. 1380 A. 1381 A. 1382 A. 1383 A. 1384 A. 1385 A. 1386 A. 1387 A. 1388 A. 1389 A. 1390 A. 1391 A. 1392 A. 1393 A. 1394 A. 1395 A. 1396 A. 1397 A. 1398 A. 1399 A. 1400 A. 1401 A. 1402 A. 1403 A. 1404 A. 1405 A. 1406 A. 1407 A. 1408 A. 1409 A. 1410 A. 1411 A. 1412 A. 1413 A. 1414 A. 1415 A. 1416 A. 1417 A. 1418 A. 1419 A. 1420 A. 1421 A. 1422 A. 1423 A. 1424 A. 1425 A. 1426 A. 1427 A. 1428 A. 1429 A. 1430 A. 1431 A. 1432 A. 1433 A. 1434 A. 1435 A. 1436 A. 1437 A. 1438 A. 1439 A. 1440 A. 1441 A. 1442 A. 1443 A. 1444 A. 1445 A. 1446 A. 1447 A. 1448 A. 1449 A. 1450 A. 1451 A. 1452 A. 1453 A. 1454 A. 1455 A. 1456 A. 1457 A. 1458 A. 1459 A. 1460 A. 1461 A. 1462 A. 1463 A. 1464 A. 1465 A. 1466 A. 1467 A. 1468 A. 1469 A. 1470 A. 1471 A. 1472 A. 1473 A. 1474 A. 1475 A. 1476 A. 1477 A. 1478 A. 1479 A. 1480 A. 1481 A. 1482 A. 1483 A. 1484 A. 1485 A. 1486 A. 1487 A. 1488 A. 1489 A. 1490 A. 1491 A. 1492 A. 1493 A. 1494 A. 1495 A. 1496 A. 1497 A. 1498 A. 1499 A. 1500 A. 1501 A. 1502 A. 1503 A. 1504 A. 1505 A. 1506 A. 1507 A. 1508 A. 1509 A. 1510 A. 1511 A. 1512 A. 1513 A. 1514 A. 1515 A. 1516 A. 1517 A. 1518 A. 1519 A. 1520 A. 1521 A. 1522 A. 1523 A. 1524 A. 1525 A. 1526 A. 1527 A. 1528 A. 1529 A. 1530 A. 1531 A. 1532 A. 1533 A. 1534 A. 1535 A. 1536 A. 1537 A. 1538 A. 1539 A. 1540 A. 1541 A. 1542 A. 1543 A. 1544 A. 1545 A. 1546 A. 1547 A. 1548 A. 1549 A. 1550 A. 1551 A. 1552 A. 1553 A. 1554 A. 1555 A. 1556 A. 1557 A. 1558 A. 1559 A. 1560 A. 1561 A. 1562 A. 1563 A. 1564 A. 1565 A. 1566 A. 1567 A. 1568 A. 1569 A. 1570 A. 1571 A. 1572 A. 1573 A. 1574 A. 1575 A. 1576 A. 1577 A. 1578 A. 1579 A. 1580 A. 1581 A. 1582 A. 1583 A. 1584 A. 1585 A. 1586 A. 1587 A. 1588 A. 1589 A. 1590 A. 1591 A. 1592 A. 1593 A. 1594 A. 1595 A. 1596 A. 1597 A. 1598 A. 1599 A. 1600 A. 1601 A. 1602 A. 1603 A. 1604 A. 1605 A. 1606 A. 1607 A. 1608 A. 1609 A. 1610 A. 1611 A. 1612 A. 1613 A. 1614 A. 1615 A. 1616 A. 1617 A. 1618 A. 1619 A. 1620 A. 1621 A. 1622 A. 1623 A. 1624 A. 1625 A. 1626 A. 1627 A. 1628 A. 1629 A. 1630 A. 1631 A. 1632 A. 1633 A. 1634 A. 1635 A. 1636 A. 1637 A. 1638 A. 1639 A. 1640 A. 1641 A. 1642 A. 1643 A. 1644 A. 1645 A. 1646 A. 1647 A. 1648 A. 1649 A. 1650 A. 1651 A. 1652 A. 1653 A. 1654 A. 1655 A. 1656 A. 1657 A. 1658 A. 1659 A. 1660 A. 1661 A. 1662 A. 1663 A. 1664 A. 1665 A. 1666 A. 1667 A. 1668 A. 1669 A. 1670 A. 1671 A. 1672 A. 1673 A. 1674 A. 1675 A. 1676 A. 1677 A. 1678 A. 1679 A. 1680 A. 1681 A. 1682 A. 1683 A. 1684 A. 1685 A. 1686 A. 1687 A. 1688 A. 1689 A. 1690 A. 1691 A. 1692 A. 1693 A. 1694 A. 1695 A. 1696 A. 1697 A. 1698 A. 1699 A. 1700 A. 1701 A. 1702 A. 1703 A. 1704 A. 1705 A. 1706 A. 1707 A. 1708 A. 1709 A. 1710 A. 1711 A. 1712 A. 1713 A. 1714 A. 1715 A. 1716 A. 1717 A. 1718 A. 1719 A. 1720 A. 1721 A. 1722 A. 1723 A. 1724 A. 1725 A. 1726 A. 1727 A. 1728 A. 1729 A. 1730 A. 1731 A. 1732 A. 1733 A. 1734 A. 1735 A. 1736 A. 1737 A. 1738 A. 1739 A. 1740 A. 1741 A. 1742 A. 1743 A. 1744 A. 1745 A. 1746 A. 1747 A. 1748 A. 1749 A. 1750 A. 1751 A. 1752 A. 1753 A. 1754 A. 1755 A. 1756 A. 1757 A. 1758 A. 1759 A. 1760 A. 176

utrobique in novo testamento famositate signacionis huius nominis *Christus* acceptarunt Iudei (Luce XXII°, 66 : *Si tu es Christus, dic nobis palam*. Et sic accipitur communiter in evangelio.

5 Triplex autem ponitur causa quare David ante Abraham premittitur, prima ut uniformiter texatur genealogia incipiendo regulariter semper a patre ultimo nominato quod non fieret, sic dicendo filii Abraham filii David: *Abraham autem genuit etc.* Reasons why Ch. st is called 'son of David'

10 Secunda causa, quia per hos duos patres notatur duplex Christi nativitas, quarum prior eterna signatur direccius per David, cum potencia vel fortitudo appropriatur Deo patri, et David interpretatur manu fortis. Sed quod Deus sit pater multarum gentium, temporaliter sibi inest, unde quia interpretacio nominis, regnum et alia insignia David magis consonant Deo patri, ideo in figura istius generacionis David premittitur. Dignius quidem est esse regem quam esse prophetam, ideo David ante Abraham est premissus.

20 Tercia autem causa quia Iudei negaverunt Christum esse Messiam nec descendisse a David, quia Galileus erat, Joh. VII°, 41 dicunt Iudei: *Numquid a Galilea venit Christus?* Unde precipua intencio fuit ad confundendum Iudeos | ostendere Christum filium fuisse David Fol. 203^a et in Bethleem natum, licet in Galilea fuerat conceptus et nutritus. Hinc et in capite sui evangelii hoc premittit: *Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Jacob*. Generacio Ismaelis et Esau est omissa, quia non ab illis generatus est Dominus. Nam (Gen. XXI°, 12) *in Isaac vocabitur tibi semen*, et antequam Jacob fuit natus, electus est, ut per eum descendat Dominus, quia Malach. I^o, 3 *Jacob dilexi, Esau autem odio habui*. Nota secundum Augustinum in Concordia Evangelistarum quod Mattheus voluit ostendere

1 A. et famositate. 2 A in marg. Christus signat appellative reges, prophetas et sacerdotes. 3 A in marg. Nota. Nota causam triplicem. AE in marg. 1 DE in marg. David preponitur Ab. quare 4 A. Abraham filii David deest. 5 A in marg. Quare David ante Abraham premittitur triplex causa. 6 AE in marg. 2 12, 13 DE. attribuitur. 14 D in marg. David. 15 DE. reg. m. 16 F. con- sonat. 17 A. Ideo infra. 20 A. autem deest. 18 AE in marg. 3 25 DE. aut. 29 A in marg. 27 A in marg. 2 29 DE. Gen. XX°. 31 DE. ascendat. 18 A. dilexi etc. 32 E. autem deest. 18 A in marg. Augustinus. 33 A. voluit ostendere. voluit ostendere: 18 F in marg. Mattheus descendendo } genealogizat. Lucas ascendendo }

assumptionem intimitatis nostre a Deo, ideo genealogizat descendendo, sed Lucas voluit ostendere reductionem humane nature in Deum, ideo genealogizat e contra diffusius ascendendo incipiendo statim post baptismum quo in Deum reducimur. Sed tercio *Jacob genuit Judam* 2 *et fratres eius*; nominat autem fratres Jude, quia omnes erant fideles patriarche principales duodecim tribus secundam Jeronimum. Quarto *Judas genuit Phares et Saram de Thamar*. Hec Thamar est prima quatuor mulierum peccatricum que ponuntur intra genealogiam 10 Christi, cum Raab meretrice, Ruth Moabithide et Bersabee Urye, ut Christus propter peccatores veniens et de peccatoribus nascens indifferenter utriusque sexus peccata tollere se ostenderet. Unde et nomen matris sue caput dyaboli conterentis non infra genealogiam istam ponitur, 15 sed in fine ad denotandum quod virtute eius benediciter sexus femineus. Sed Jesus ponitur in principio et in fine, quia est primus et novissimus (Apocal. 1°).

Quinto *autem Phares genuit Esrom*. Iste autem Phares cum Juda patre suo et Jacob avo suo descendit in Egyptum 20 ad Joseph et *ibi genuit Esrom qui Aram, qui Aminadab; qui Naason*. Iste autem Naason exivit cum patre suo de Egipto et fuit princeps tribus Juda post patrem suum Aminadab primo intrantem mare rubrum, merendo tribui Juda primogenituram (de quo Exod. XIV°, et 21 memoratur Cantic. I^o). *Naason autem genuit Salmon, Salmon autem genuit Booz de Raab*. Quamvis autem (Deut. VII° prohibeatur Israelitis contrahere matrimonium cum Chananeis, tamen quia causa prohibitionis fuit ne Israel a cultu veri Dei averteretur ad ydola Cananeorum (ut 30 patet ibidem), cessante hac causa et posita dispariter dispensavit ecclesia cum Raab Chananea propter magnitudinem actus virtuosum, recipiendo nuncios exploratores et celando, ut copularetur cum nobiliori principe et tribu Juda dignissima: et fuit cum Salmon legitime 35 desponsata. *Booz autem genuit Obeth ex Ruth*. Quamvis autem ista Ruth fuit Moabitis et prohibitum est filiis

Salmon's
marriage with
Rahab

1 DE. a Deo. 4 DE. Baptismi. 5 AL. reduuntur. ib. A. in
marg. 6 DE. qui. 7 A. principis. principatus. 8 A.
secundum dominum. ib. A. in marg. 9 DE. Thamar. 10 DE.
quatuor decem. ib. DE. in marg. 11 DE. in marg. 12 DE. in marg. 13 DE.
propter peccatores. 14 DE. in marg. 15 DE. in marg. 16 DE. in marg. 17 DE. in marg. 18 DE. in marg. 19 DE. in marg. 20 DE. in marg. 21 DE. in marg. 22 DE. in marg. 23 DE. in marg. 24 DE. in marg. 25 DE. in marg. 26 DE. in marg. 27 DE. in marg. 28 DE. in marg. 29 DE. in marg. 30 DE. in marg. 31 DE. in marg. 32 DE. in marg. 33 DE. in marg. 34 DE. in marg. 35 DE. in marg.

Israhel matrimoniari cum illis (ut patet I Esdre XII°),
tamen dispensatum est cum illa propter eminenciam
sue virtutis et ministerium, ut copuletur cum nobiliori
principe Bethleemita, et sic verificata est prophecia
5 (Isaie XVI°, 1). *Emitte agnum Domine dominatorem terre*
de petra deserti ad montem filie Syon; nam agnus Dei
fuit Messyas missus in linea generacionis de Ruth Moa-
bitide que vocatur petra propter infidelitatem priorem.
Et locus patrie Moab est desertus propter petrositatem,

10 et Christus fuit de illa missus ad Jerusalem.

Sed dubitatur quomodo Booz genuit Obeth ex Ruth,
cum a tempore ducatus Josue, quando Salmon genuit
Booz de Raab usque ad tempus quo Heli cepit iudicare
populum in quo ista Ruth venit in Judeam cum Noemi
15 fluxerunt trecenti viginti quinque anni, ut dicitur . . .
Hic dicitur quod tres erant Booz immediate sibi succe-
dentes pro diverso tempore; primus genitus est de
Salmon ex Raab, et tercius genuit Obeth ex Ruth; sed
quia Mattheus voluit ab Abraham usque ad David
20 thessaressa de eadem, hoc est, quaterdenam ponere,
ideo istos tres simuliter nominatos voluit uno nomine
comprehendi. Quaterdena enim ex quatuor et decem
composita figurat decalogum et quatuor evangelia, et
per consequens totam integram legem Dei; nec est
25 falsitas in hoc dicto, quia quicumque fuerit pater patris
est pater filii et mediate genuit sibi ipsum.

Obeth autem genuit Jesse et Jesse David. Iste pater
David fuit binominus vocatus, tam Jesse quam Isai,
sed Mattheus elegit eum vocare Jesse conformiter ad
30 propheciam (Isaie XI°, 1): *Egrediatur virga de radice*
Yesse, quia hic agitur de eo, ut prophetatum est ab eo
Christum descendere. Et nota quod ista prima quater-
dena dividitur in tres partes, scilicet in patres, natos
ante ingressum Egypti et natos post exitum de Egypto,
35 et significat prima mystice generacionem Christi per
graciam in anima penitente, secunda in anima proficiente
et tercia in anima finaliter adherente. Et concordant
Fol. omnes gradus et inter | pretaciones istorum quatuordecim
203^b

THREE
SUCCESSIVE
GENERATIONS
named Boaz

6. A. de sect. ad. 7. B. de Moab. 11. A. in marg. tribum
13. A. radice ysaie. 14. B. et sequi et lacina. A. dicitur; sequitur
lacina. 15. A. in marg. deo. 16. A. in marg. deo. 17. A. in marg. deo.
18. A. in marg. deo. 19. A. in marg. deo. 20. A. in marg. deo.
21. A. in marg. deo. 22. A. in marg. deo. 23. A. in marg. deo.
24. A. in marg. deo. 25. A. in marg. deo. 26. A. in marg. deo.
27. A. in marg. deo. 28. A. in marg. deo. 29. A. in marg. deo.
30. A. in marg. deo. 31. A. in marg. deo. 32. A. in marg. deo.
33. A. in marg. deo. 34. A. in marg. deo. 35. A. in marg. deo.

nominum quas suppono sicut et loca in quibus genealogia illorum hominum est reperta

David the king

Sed notandum quod David cum Abraham qui inclusive terminat istam secundam etatem mundi et primam quaterdenam huius genealogie vocatur rex propter multa: 5 primo quia terminans hanc etatem et regum regimen signancius notaretur, secundo ad excludendum regaliam Saulis qui, licet precesserit nuncupative, tamen solummodo rex est dictus, et tercio ad denotandum singularitatem regalie David ex predestinacione regaliam Dei 10 patris multipliciter figurantem.

The second fourteen made up of kings

Secunda quaterdena de regibus amplectens quartam etatem seculi narrat quomodo *David genuit Salomonem de Bersabee* que intitulatur nomine viri sui, ad denotandum adulterium et homicidium regis David, ad 15 denotandum secundo quomodo stat peccantes quantum cunque graviter postmodum esse sanctos, ad denotandum tercio quomodo pater non portabit iniquitatem filii nec econtra. *Salomon autem genuit Roboam*, in cuius tempore divisum est regnum propter superbiam dividentem a 20 Deo signantem infamem binarium et inconstanciam regalie mundane culpabiliter in Israhel introducte. *Roboam autem genuit Abiam*, qui *Asa*, qui *Josaphat*, qui *Joram*. Inter *Joram* et *Oziam* omittuntur tres reges, cum *Joram* genuit *Ochoziam*, *Ochozias* genuit *Joas* et *Joas* *Amasiam* 25 et ipse *Osyam*; cuius causam *Jeronymus* dicit esse ordinationem observandi secundam quaterdenam vel secundo propter istorum trium regum iniquitatem, aut tercio quia *Joram* accepit uxorem filiam impiissime vtolatre *Jezabel*; ideo consonum fuit scripture quod puniretur 30 in prole usque ad quartam generacionem; et patet logicis quod loquendi veritas est servata. *Joram autem genuit mediate Osyam*, qui *Joatan*, qui *Ezechiam*, qui

1 A quos, ib A genealogiam 4 A istam deest, A terciam
6 A in marg 1; primo: D superser id est ut 7 Codd secundum
ib A in marg 2 David dicitur rex causa triplex: E in marg David
vocatur rex cur 8 DE precessit 9 A doctus ib A in marg 10
12 ADE in marg Secunda quaterdena 14 A in marg 1 ib DE tri
eni 16 A in marg 17 18 ADE tercio deest ib A in marg 19 DE
ex Asa 24 D in marg Quare obmittuntur tres reges 1 in marg
Tres reges obmittuntur in quaterdena 20 A in marg Jeronymus 1
26, 27 DE esse originem 27 A terciam, ib A in marg 2
28 A in marg 3 31 DE pro prole; ib D genealogiam 33 DE
Ezechiam qui deest

25. See Arnold's remarks l. c. pag. 391. 33. Vulgate:
Ozias autem genuit Joatham. Joatham autem genuit Achaz.
Achaz autem genuit Ezechiam.

Manassen, qui Amon, qui Josiam, qui Jeconiam etatem quartam et quaterdenam mediam terminantem.

Sed quoad terciam quaterdenam, *Jeconias*, non ultimo dictus sed nepos, eius etatem quintam et terciam quaterdenam inclusive inchoans genuit *Salathiel, qui Zorobabel, qui Abyud*. Et ab isto Abyud usque ad Joseph nullam habemus historiam in biblia; sed sicut Moyses et Esdras bibliam scripserunt prophetice, sic multo evidencius *Mattheus*, qui plus a Spiritu Sancto fuerat illustratus.

10 Sed quantum ad concordiam inter Mattheum et Lucam, notanda sunt tria. Primo quod Lucas genealogizat diffusius per septuaginta septem personas usque ad Adam. Mattheus autem quadraginta duas personas genealogizat solummodo, et sic unus immediate genea-
15 logizat et quandoque alius mediate. Secundo notandum est quod idem homo est binomius et per hoc tolluntur repugnantie que apparent. Tercio notanda est differentia inter filium naturalem et filium legalem ac adoptivum. Per hoc enim tollitur apparencia repugnantie que videtur
20 inter evangelium Matth. I. et Luce III°. Nam Matth. I^o dicitur, quod *Mathan genuit Jacob, qui et Joseph*, et Luce III° dicitur quod Joseph fuit filius Hely et ipse filius Mathath, ubi communiter videtur concordando quod Mathath descendit de Nathan, filio David adoptivo,
25 sed Nathan descendit naturaliter per Salomonem. Isti autem duo desponsaverant eandem feminam successive, que Gesta dicta est, que femina a Mathan concepit Jacob, a Mathath autem concepit Hely, ita quod Jacob et Hely erant fratres uterini de duobus fratribus a David diversi-
30 mode descendentibus. Hely autem accepta uxore mortuus est sine semine: ideo Jacob accepta eadem uxore ut suscitarat Hely semen genuit Joseph, qui fuit filius naturalis Jacob (ut accipit Mattheus) et filius legalis Hely (ut accipit Lucas); quod pertinet Luce, cum tractat de reduc-
35 cione humane nature in Deum per gratiam adopcionis.

Cum autem scriptura non textit genealogias feminarum directe et Joseph ac Maria erant de eadem tribu, patet quod Christus descendit de David; nam mulier ad quam pertinebat paterna hereditas non potuit viro nubere de

Harmont
between the two
genealogies.

1 A. q. Josiam deest. 3 Adh. in marg. Tertia quaterdena.
3 1 A. in m. 10 mo. et item deest. 4 A. in isto. 10 A. in marg.
Nota tria, 1. 1. in marg. Concordia inter Mattheum et Lucam. 12, 13 A.
diffusos. 14 personas deest. 15 A. in marg. 2. 17 A. in marg.
18 DE. et adoptivum. 19 A. in marg. Tunc tripliciter. 21 A.
dicitur. 22 DE. de Nathan. 23 Gesta. Recte. Estha. 24 DE.
genuit Josaphat. 25 DE. et ut filius.

alia tribu ut patet (Numeri XXXVI), de filiabus Salphaad Maria autem unica patris sui Joachim cohebatur ex lege nubere viro tribus sue et hinc ixit cum Joseph in Bethleem civitatem David, ut propteretur (Luce II).

Nec dubium quin et verie utriusque testamenti Christus fuit huius David, nec oportet genealogiam ulteriorem veritari quam dicit evangelium. Et nota, cum hec linea generationis fuit virga et baculus per quem caput dyaboli debet conterri cum omnibus membris suis, patet quod nedium in commendationem Christi sed matris sue proxime et grandissime in virtute sonat huius evangelii recitatio et commendatio. Nec moveat quod multe persone abiecte tam peccato quam dignitate mundana in genealogia hac evangelica sunt contexte, quia hoc est manifestum indicium quod Christus dignitatem ponderat in virtute, non in natura generationis humane, cum de gentibus erant potenciores et plus nobiles quoad mundum. Nec plus serviles personas legimus, quia ista generacio fuit in Egypto, nec magis ingratas ac peccatrices quam erant reges et sacerdotes patres domini Jesu Christi. Nam ista linea per iudices, per reges et sacerdotes deteriorando processerat, cum reprobi ultimati ut sacerdotes erant pessimi et predestinati novissimi erant optimi, licet non regulariter alterum istorum trahatur in consequenciam, sed sicut Deo placuerit suam gratiam seminare. Alias autem habitudines et subtilitates istius genealogie propter infinitatem ac incomprehensibilitatem earum relinquo aliis pertractandas, intendens quomodo de probis personis istius generis captande sunt sequele in moribus, sicut de nominum suorum interpretationibus et ordinum quantum Deus donaverit, ideo totus homo debet dirigi ad virtutes.

Fol.
201^a

SERMO XXIV.

Nunc iudicium est mundi. Job. XII°, 31

Hoc evangelium facit mencionem de crucifixione Domini quam oportet eius ascensionem precedere, quia

1 A. Numeri VI°; B. XXVI. 7 A. quam et. S. A. quam
6 A. cum deest. 13 E. huius a. n. 14 DE evangelica deest
2 DE vanissimi. 25 A. ad consequenciam. 26 A. ex probis
30 A. in minoribus. 31 A. ordinem. 32 I. idem; 16 DE virtutes etc. 33 AD in marg. XXIV. b in marg. B. Crucis; E. in marg. In Exaltatione S. Crucis. 36 A. quia deest.

34. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold I, pag. 392—394

oportet beatificationem nature lapse meritum suum
precedere, cum Dei iusticia requirit quod lapsus a statu
innocencie prevaricatione primi hominis et ultra statum
innocencie beatus in patria prius penaliter paciatur.

Suffering must
come before
 bliss

- 5 Item, oportuit Christum pati et intrare gloriam suam,
ergo multo magis vel a pari requiritur ex Dei iusticia
quemcunque alium in ipso Domino beatum pati pena
liter; aliter enim non foret consonancia membrorum
cum capite.
- 10 Item, preter meritum Christi oportet quodlibet mem-
brum suum ad edificandum in persona propria promereri,
sed non restat ratio meriti nisi penalitas quam in statu
innocencie non subiret; ergo illi oportet quemlibet
salvandum subici. Oportet enim omnem hominem mori
15 penaliter; que pena si non foret meritoria, audenter
asserto quod punitus non est de numero salvandorum.
Oportet ergo ad dispositionem maioris gaudii quod
quicunque ipsum intraverit antea penam gustet. Ista
autem exaltacio Christi in cruce fuit necessaria ad
20 magnum gaudium post gustandum. Nunc igitur instante
tempore passionis iudicium mundi est quod mundiales
a fidelibus discernuntur; nam si quis fidelis fuerit,
persecucionem patitur propter iusticiam sicut Jesus; quod
si non patitur est infidelis, mundo deditus et sic mundus;
25 ideo accipiendo iudicium pro illo quod exemplavit
vel figuravit divinum iudicium, patet quod nunc instat
mundi iudicium.

Nunc princeps huius mundi eicietur foras, cum dato
sufficienti precio Deo patri pro prevaricatione humani
30 generis diaboloque non gratis recedente ab homine patet
ex Dei omnipotencia quod violenter debet eici. Et ipse
dicitur princeps mundi, id est, sibi subiectorum mundialium
per peccata, cum sit rex super omnes filios superbie,
et propterea non impedivit sanctos a regni introitu,
35 cum per passionem Christi iniciative aperta est ianua:
*Ego, inquit, si exaltatus fuero a terra per cruciatum
penalem, omnia traham ad me ipsum, quia cum virtus*

1, 2. A oportet — precedere deest. 1 A in marg 1 J. in marg
Meritum oportet precedere beatitudinem perpetualem 3 D ut intraret;
10. A in marg 2 7 D cum ipso. 10 A domino deest; 10 D
beatum deest 8 A in marg 3 10. 1 D oportet quantumlibet
sanctum membrum 11 AD ad deest, 10. A prop a deest 14 A
mori mori 10 A penitus, 10 E salvandorum etc 18 10 D
Ista ergo 19 D cum cruce 20 D nunc ergo 21 A mundi
deest; 10. A quo mundiales; E quia 23. AD sicut Jesus deest.
28 A in marg. Iudicium duplex 21 A violentia. 10 E Et quod

Even the
reprobate profit
by Christ's
death.

infinita ab intento sic patitur, necesse est quod omnia
tam salvanda quam damnanda quodammodo meliorentur;
nam predestinati propterea introibunt in requiem sempi-
ternam, presciti micus punientur et totum mundi
residuum Deo gratancius ministrabit. Presciti quidem 5
ex multitudine dampnatorum gravius sunt puniti, et
per consequens a sensu contrario ex subtractione a pena
perpetua micus puniuntur. Et cum totum mundi resi-
duum affectat ex instinctu primario servire homini qui
debite servit Deo, patet quod reducto illo instinctu ad 10
naturam primariam totum mundi residuum trahitur boni-
tati. Sed turba hanc sensum Christi intelligens et admirans
dicit quod *audierunt ex lege quod Christus manet in eter-
num*. Nam Isai⁹ IX° dicitur quod *regni eius non erit finis*, et
Danielis VII°, 14 *potestas eius, potestas eterna que non 15*
auferetur, et regnum eius quod non corrumpetur, et Mich⁹
V^o, 2 dicitur de Christo quod *egressus eius a diebus*
eternitatis

Christ's death
in its relation
to his two
natures

Ex quibus omnibus videtur sequi quod repugnat
Christum morte in patibulo extingui. *Quomodo inquit, 20*
tu dicis quod exaltari oportet filium hominis? Quis est
iste filius hominis? Numquid Christus? Sed Salvator
commendat eos in parte de quanto habuerunt incitalem
intelligenciam veritatis. *Adhuc, inquit, modicum lumen*
in vobis est; ambulate dum lumen habetis ut non tenebre 25
vos comprehendant, quasi diceret | : *Habetis adhuc*
modicum lumen fidei de Christo percipientes seorsum 30
eius humanitatem atque divinitatem sed non percipitis
quomodo divinitas est eius humanitati tam secundum
corpus quam secundum animam inseparabiliter copulata. 30
Ideo ambulate in luce fidei et intelligencie, dum me lucem
habetis, ne vos in mea absencia tenebre infidelitatis et
ignorancie comprehendant; nam viantes presentati con-
tinue luci per meritum in fidei articulis quantum ex-
pedit illustrantur. Veritas quidem est quod predicte 35
scripture et eis similes loquuntur de divinitate Messie
et quod non per separacionem divinitatis ab anima
corrumpetur; cum quibus stat quod vera morte corpus

2 D. quodammodo deest; ib. D. molliorentur, in marg. correxit
meliorarentur. 3 A. in deest. 4 D. punientur. 5 D. et nota g.
Omnia sunt meliorata ex Christi passione. 6 A. affectat quod
11, 12 deest; ib. A. videtur, rectius vocati. 12 A. et collect. 13
13 A. maneret. 14 Isai. IX. 7. et pacis non erit finis, loco textus
legendum, Luce 10, 33. 21. A. quia exaltari. 26. D. deitas. 30. A.
secundum deest. 31. A. incem fidei. 38. A. in marg. Nota

ab anima separetur: nam verum fuit quod pro triduo
Christus est tam hoc corpus iacens mortuum in sepulcro
quam hec anima separata a corpore spoliata dyabolo
in inferno. Qui autem ambulat in tenebris infidelitatis,
5 sicut nescit quid loquitur, sic nescit summam tenebram
ad quam vadit. Illi ergo qui iniciative habent lucem
fidei debent in lucem, hoc est, in Christum credere,
ut sint filii huius lucis, quia si sunt eius filii, tunc
heredes.

- 10 Suppositis curiositatibus sive subtilitatibus Trinitatis
tractandum videtur de humanitate Christi et statu sue
ecclesie. Supponere quidem oportet quod Christus sit
sua humanitas et per consequens creatura, et sic de
omnibus secundum formam simpliciter qua evangelium
15 has concedit. Quibus suppositis notandum quod nichil
est Christo ponderantius vel affectuosius in hoc mundo
quam quod sua ecclesia in suo statu quo ipsam posuit
reguletur. Ipsa enim est plus placida et per consequens
eius bonum regimen plus optatum. Nec licet fideli diffidere
20 quin regimen in quo Christus eam posuit sit convenien-
tissimum et expeditissimum profectum sponse sue. Aliter
enim non foret Deus omnipotens, omnisciens et omni-
volens sponse ecclesie quam ex tanta caritate tam care
redemit.

- 25 Quo ex fide supposito patet quod omnes tres partes
ecclesie debent ad restitutionem illius status matrem suam
precedente Dei adiutorio quantum sufficiunt revocare. Nec
dubium quin Dei adiutores isti fini meritorie innitentes
habebunt triumphantem ecclesiam, et per consequens,
30 Christum caput ecclesie se iuvantes. Sunt autem tres
partes vivantis ecclesie quarum prima est clerus qui
debet in vita Christum sequi similiter et totum residuum
animare. Secunda pars estulare brachium dominorum
ut regum, principum et aliorum dominorum inferioris
35 seculi qui illis subserviunt. Nec dubium quin Christus
numquam tam signanter concessisset illis sua dominia,
tam in subiectis servitoribus quam in celi avibus,

Christ's care
for the state of
His Church

This state
should be
restored. Duty
of the clergy

3 A hoc anima; ib DE spoliat, ib A dyabolus. 6 A tantum
lumen. 8 DE filii sunt; ib A quod. 12 D in marg. Christus est
creatura. 16 DE ponderantius; ib D in marg. Nichil est utilius
Christo. F in marg. Quid Christus in hoc mundo plus ponderat. 17 A in
marg. 1 A sue deest. 22 D in marg. Nichil est Christo
gracius quam boni regulatio ecclesie cuius sunt tres partes. 25 A in
marg. 27 A sufficiunt. 28 DE deest. 31 I in marg.
Tres partes ecclesie debent niti pro restitutione status sui, A in marg.
Ecclesie habet tres partes. 33 A in marg. a, b hic vivantes; F in marg.
Tres partes ecclesie. 34 A in marg. b. 37 DE tam subiectis
Codd. avibus quam

in bestis et terre nascentibus nisi ut ipsi Deo subser-
vant et specialiter statum sue ecclesie quem ipse in-
stituit defendendo

Ingratitudo
status repens

De auctorizatione vero istius partis ecclesie et de
ingratitude status repensi dictum est sermone III.
Et facilitas necessaria huic parti ecclesie ex hoc patet
quod omne seculare dominum quod clerici inideliter
occupat (ut patet Luce XXII et sermone XXI) posset
hoc brachium quasi faciliter ex integro revocare. sic quod
non remanet erroris vestigium in episcopo vel religioso in
possessionato. Cum enim hoc non posset conferre ipsis
prudenter temporales elemosinas secundum quas Deo et
ecclesie meritorius ac congruentius deservirent

hic ubi est
secundum
hunc

Tercia vero pars ecclesie est laboratorum qui tam
quam pecudes congregant istis duabus partibus tempo-
ralia necessaria suo ministerio quo serviunt Jesu Christo.
Nec dubium quin ista pars et quodlibet membrum
ecclesie debet isti fini intendere, aliqui dominantur
operando ut media pars ecclesie, aliqui prudenter
arguendo, constanter obsecrando et perseveranter in-
crepando ut prima pars ecclesie. cum non sit dubium
quin quodlibet membrum ecclesie ex hoc reportaret
commodum utrobique. tam quoad corpus quam animam,
tam hic quam in patria. Ideo non dubium quin tertia
pars ecclesie adiuveret, ipsi enim sunt in temporalibus
spoliati preter defraudaciones spiritualis subsidii seminat-
as in ecclesia communiter per discipulos Antichristi.

Tunc enim offerrent reges placencius aurum Christo,
sacerdotes thus et servitores mirram ad membra debilia
ecclesie roborandum. Et (ut breviter dicatur) non est
aliquid ministerium Christo debitum in quo hec trimem-
bris pars ecclesie posset Christo meritorius ministrare.
Nec dubium quin Christus contra Antichristum istorum
membrorum quodlibet adiuveret; Christus enim est rex
regum et dominus dominorum (ut sepe patet ex fide
scripture); ideo ipsos dominos indubie adiuveret. Et cum
sit sacerdos in eternum ac summus pontifex | ymmo

Fol.
204^a

2 I quam 3 A defendendo 5 L status repens deest;
ib. A sermone VIII°; ib. A in marg. Sermo VIII° 8 M Ser-
mone XIV°; ib. A in marg. Sermo XXI 11 M cum deest; ib. L
hoc in ep. 11 L This passage is certainly corrupt. W. always allows
that temporal alms may be wisely given 14 A in marg. C 20 L
obsequendo 24 M Nec dubium 25 L vel it tortoribus; 31
duodecim tortoribus 30 A roborando 31 31 A trimembris
perfective posset 34-36 L Christus -- adiuveret deest.

5. Cf. supra pag. 10.

8. Cf. supra pag. 155.

cuiuslibet officarii in clero statum accipiens partem supremam et sibi proximam adiuuaret, et cum sit minister summus, patet quod tam illis quam infime parti ecclesie ministraret. Nam Luce XXII°, 27 scribitur:

⁵ *Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat; ubicunque autem duo vel tres congregati fuerint ad hoc opus, ipse est in medio eorum humillimus ministrator.*

Christ's readiness to serve

Et quoad clerum quod foret paracius ministerium quam primum linteo se cingere et omnium suorum episco-

¹⁰ porum pedes lavare et ordinate extergere (sicut dicitur Johannis XIII°) Et quoad seculares dominos patet quod nemo ipsis tribuit didragma paracius, auctorizavit statum eorum expressius vel mandavit tributum, pedagia aut

alia subditorum ministeria eis dare humiliter. Tenentur

¹⁵ ergo ex lege gratitudinis sibi retribuere ministerium devocius non obstante timore fallaci vel comminatorio Antichristi. Sic enim non forent seculares domini neces-

sitati suos pauperes spoliare nec alienas terras invadere, sed de suo clero vivente Christo similiter tamquam

²⁰ spirituali speculo contra hostis insidias se iuvare. Et sic Christus traheret ad se copiosius per rectificationem ecclesie sibi proxime omnia genera reliquorum. Nec dubito quin stante ista discrasia cleri que foret medium optimum ad hunc tractum, non carebit militans ecclesia

²⁵ perturbacione notabili et multiplici invasione dyaboli

Et quantum ad omnes insultus Antichristi debet dici illis constanter quod nec Romano pontifici nec alicui prelado ecclesie militantis debet amplius vel aliter obediri, nisi de quanto sonat ex fide scripture in obe-

No obedience due to prelates save in accordance with Scripture

³⁰ dienciam domino Jesu Christo; cum ergo repugnat fidei scripture ista dotacio et cleri discrasiacio, patet quod non secundum rationem qua ista defenditur obeditur domino Jesu Christo sed sibi resistitur et servitur specialiter Antichristo. Si enim febricitans vel furiosus a

³⁵ ministro suo pecierit aquam vel gladium, cum rationabiliter licet implicate petat contrarium, patet quod resistendo in isto et iuvando in rationabili contrario obeditur sic indisposito et per consequens domino Jesu Christo.

1 DE officii 2 DE et deest 4 DE ministrat 8, 9 A quam Christum et A Joh XII° 11 A humillimus, E humiliter
16 DE et comminatorio 19 A clero siniente (?) 23 DE qui
24 DE statum 30 AD ergo deest

Unde quidam imaginantur Christum esse ostium per
 quod membra sua humiliter celum intrant (ut patet
 lohannis X^o); cardines autem in quibus vertitur hoc
 ostium quoad profectum ecclesie sunt lex Dei tamquam
 luminare superius et tradiciones hominum tamquam
 luminare inferius. In luminari vero inferiori, quid ex
 sectis noviter introductis et quid ex tradicionibus homi-
 num (inconsulta lege Dei que debet esse regula) adin-
 ventis, cum tantum dislocatur hoc ostium a mentibus
 viatorum quod non sine eorum magna violentia cardo
 istius ostii in suis mentibus naturaliter locaretur? Et
 ista dislocacio est causa quare fit tam strictus introitus
 et rarus ad regnum. Quelibet enim secta privata habet
 extra religionem Christi sua limina, in quibus contendit
 ostium istud subtilius versari; et in istis sectis divari-
 catur christiana religio. Nec dubium quin sectarum
 talium multiplicacio debilitat religionem simplicem christi-
 anam, faciendo multos ab illa excidere et alios habentes
 instinctus ad illam ipsam propter cultorum suorum
 prevaricanciam abhorrere. Cum enim plus debet credi
 factis quam verbis, quis dubitat quin alienigena plus
 credit factis Christi sectam abhorrentis quam verbis
 quantumcunque dulcibus strenuitatem religionis Domini
 predicantis? Ideo ve sectis novellis que onus ultra
 religionem Christi accipiunt et onus illud sanctum et
 in lege Dei fundabile pretermittunt. Ideo suspecta valde
 foret recalcitracio qua secte nove vel abnuerent fundare
 sectam suam in scriptura vel amplius exigenter obe-
 dienciam subiectorum quam sonat in obedienciam do-
 mino Jesu Christo. Et qui abhorret fundare petitam
 obedienciam in scriptura de novitate legis Antichristi
 indubie est suspectus. Nec reliquit sibi Deus tam paucos
 et stultos discipulos quin sciant si Antichristus cum
 scriptura sophisticat vel fundat in ea efficaciter sensum
 suum et cum non est simul in lege Dei est et non,
 patet quod in scriptura non inveniet quis verba vite
 Christi contraria.

1 E in marg. Christus hostium est. 3, 4 A. currit hoc ostium
 5 DE humane. 6 DE enim inferiori. 9 DE admentes e m dielectur
 10 A. non sum magna ipsorum. 12 DE. 11 deest. 1 in marg. In c. 11
 ad regnum. si rarus. 13 AD. id regimen. 1b A in marg. Cont. a
 d. nacionem a. contra ordines novelos. 18 A. favend. 20 I in
 marg. Factus plus creditur quam verbis. 22 A. Christi sectam
 23 A. fundabili pretermittunt. 27 DE abnuerent simpliciter. 30 A.
 qui deest. 31 A. in ea deest. 1b A. in efficaciter. 35 A. non est
 deest. 1b. A. non sit est.

Quando ergo queritur a quocunque insueta exaccio
 vel nove fidei innovacio, querat fidelis quomodo fundat
 suam sententiam in scriptura; et cum sit periculosa
 novitas, consulat si ipsa catholice sit fundata. Et
 5 suspecta videtur talis novitas ex hoc quod ambo pape
 et sui cardinales cum omnibus eorum complicitibus ne-
 sciunt efficaciter fundare quid in natura sua sit hostia
 consecrata. Suspecta ergo foret quecunque sententia
 quam ipsi vel fratres de novo seminant, cum tam diu
 Fol. 104^a in hoc sacramento ecclesie illuse | runt. Obturata ergo
 ista veneni semita facile videtur fideli omnes alias dyaboli
 semitas obturare; quod si obiciunt multos sanctos et
 canonizatos sic viasse, restat illis docere quodlibet
 horum quod nec de errato penituerunt in fine nec quod
 15 canonizati sunt vel laudati per pecuniam vel errorem,
 aut quod nostri sequentes vivunt conformiter istis sanctis,
 quod est difficile demonstrare.

Every novelty
 should be met
 with a demand
 for its
 foundation in
 Scripture

Sermo xxv.

Cum transiret Jesus, vidit hominem sedentem in thelonio
 20 *Mattheum nomine. Matth. IX°, 9*

In hoc evangelio exprimitur Matthei electio a Domino
 Christus enim non elegit sibi discipulos per sortem
 per electionem humanam, ut faciunt possessionati post
 dotacionem ecclesie, nec per cautelas sophisticas et
 25 mendaces, ut fratres faciunt, sed tanquam Deus et Dominus
 interius inspirando et exterius operando; et istam
 doctrinam reliquit suis fidelibus, ut relictis istis super-
 sticionibus inclinent sanctis exhortacionibus alios sequi
 Christum. Deus enim elegit Mathiam quod per sortem fuit
 30 notificatum apostolis, sicut ipse nutritus est spiritualiter
 et electus per Christum in suis discipulis. Interpretatur
 autem Mattheus donum festinacionis, cum fuit donum
 Dei datum ecclesie [post vocacionem duplicem, scilicet

How Christ
 chose Matthew

1 DE: inconsueta 10. DE: hoc necessario 11 A: diaboli deest
 12 DE: multos fratres 16 D: sed quod, E: vel quod, 16 E: vestri
 17 DE: quod demonstrare deest Hoc verba et in cod A posterius
 adiecta esse videntur 19 AD in marg. XXV: D in marg. Matthei,
 E in marg. I d. Matthei, 16. E: Cum transisset, 16 A: thelonio,
 D thelonio, E theon et 23 A: pe deest 25 DE: in thelonio,
 16 L in marg. per caritatem 26 A: operando 25 A: exhortacionibus
 deest 30 DE: nutritus est 31 E: Item dum sit Mattheus, 16
 L in marg. secum dum predestinacionem

19. Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold I, pag. 397—398.
 29. Cf. supra Serm. X, pag. 68—70.

intrinsicam et extrinsicam vocatus a Domino festinanter. Jesus autem viando vidit Mattheum expertem gracie negociis mundi intentum et a celestibus ac spiritualibus incrementis remotum, quod notatur per hoc quod Jesus transiens *vidit hominem sedentem in theloneo Mattheum* ⁵ *nomine*; per hoc enim quod transivit, notatur quod per opus et non nude per verba vel ocium Christi discipulus est vocandus. Per hoc autem quod sedit in theloneo eius ociositas circa mundum, per hoc quod erat Mattheus nomine, notatur eius dispositio quam ¹⁰ Christus disposuit ad effectum.

Matthew called
before the
healing of the
paralytic

Et tenetur communiter quod Christus vocavit Mattheum ante curacionem paralytici. Sed quia convivium (de quo hic agitur) fuit post curacionem, ideo Mattheus hic recapitulat illam, ut conveniencius inserat totum simul; ¹⁵ et istud miraculum in paralytico docuit Mattheum inconstanciam excutere et induere permanenciam sequendi Christum in moribus. Christus enim tamquam magister optimus docebat in opere suos apostolos ipsum sequi. Cepit enim Jesus facere et docere (ut dicitur Act. I^o). ²⁰ Sequela autem corporalis non fuit intenta nisi per accidens, sed sequela spiritualis est per se necessaria cuilibet salvando, et ideo est in evangelio crebrius repetita. Et hec ratio quare papa et alii prelati ecclesie dedocentes sequelam Christi in opere non sunt sequendi ²⁵ sed tamquam apostate fugiendi. Nemo enim fingens se Christi discipulum debet imitari ab alio, nisi de quanto Christi vestigia sit secutus; ideo dicit Apostolus I, Cor. XI°, 1: *Estote imitatores mei sicut et ego Christi*. Et hec nimirum est ratio quare gentes quas vocamus infideles non secuntur ³⁰ prelatos nostros sed tamquam sibi ipsis contrarios detestantur. Si enim fidelis habuerit quemcunque Christum sequentem fideliter, vel si talis defuerit, habuerit fidem et instruccionem Christi in animo, sufficit sine tali prelato cesareo; ideo videtur, cum Christus sit in medio ³⁵ quorumcunque in ipsum credencium, quod talium prelatorum institutio sit dampnabilis et retardans a profectu ecclesie, cum fides sentenciat quod precise de tanto est valida de quanto ordinate promovet ad Christum coraulam sequendum in moribus. Ideo in tempore apo- ⁴⁰ stolorum pro honore Dei et utilitate ecclesie pure ze-

2 E in marg. Luc V^o, 16. A ex parte. 8 A discipulis. 15 A inserat. 21 A in marg. Sequela duplex. 24 E in marg. Prelati Christum non sequentes in opere non sunt sequendi. 38 E precipue. 40 A Ideo deest.

lancium non fuit iste ritus cesarius introductus et inter
 alios gradus gentiles non videtur alius plus nocens
 ecclesie. Nam quilibet viator debet habere Christum
 sibi immediatum et quantum sufficit progressu insensibili
 5 quem debet appetere esse mundo incognitum sequi ipsum.
 Et sic fama ac excellencia mundana secundum tales
 gradus cesarios fuit a rege superbie introducta. Sequitur
 ergo *Mattheus festinanter surgens*, secundum interpre-
 tacionem sui nominis, *secutus est* Dominum non solum
 10 incessu pedum sed preponderancius affectione et imi-
 tatione morum; per hoc autem quod Mattheus corporaliter
 surrexit ab ocio, notatur moraliter quod peccator intendens
 sequi Dominum debet surgere a peccato et occasionem
 tollere, unde posset reincidere in peccatum. Et factum
 15 est post istum progressum Matthei quod vocavit suos
 socios et eis valefaciens fecit convivium, sicut de
 Helizeo legitur (III Reg. XIX°, 21). Per hoc enim possent
 exemplariter trahi a vita seculi ad Dominum conformiter
 imitandum; et hec ratio quare convivente Domino cum
 Fol. 204^a *Mattheo publicani et peccatores cum eis etiam | discum-*
bebant; pharisei autem ex innata malicia ypocrisis sinistre
 interpretati sunt factum Domini et ipsum supponentes
 esse pessimum peccatorem hortati sunt discipulos non
 sequi talem magistrum sic peccatoribus applaudentem.
 25 At Jesus audiens istam implicitam blasphemiam et sciens
 ipsum ex divinitate humanitati coniuncta esse impeccabilem
 declarat ex quadam similitudine quod ad ipsum pertinet
 infirmos spiritualiter visitare; nam medicus corporalis
 (ut talis) non est necessarius corpore validis sed egris,
 30 ergo multo evidencius summus medicus spiritualis debet
 infirmos spiritualiter visitare; aliter enim foret finis
 frustratus gracia cuius habet istam potenciam ordinatam.
 Ad Christum ergo, cum sit summus spiritualis medicus,
 pertinet (secundum rationem qua talis) visitare infirmos
 35 crimine, ut curentur (secundum rationem qua paraclitus),
 ut incipientes sanari a suis contricionibus consolentur
 et (secundum rationem qua sagax preservator) debet
 visitare peccabiles, ut a periculosis lapsibus preserventur:
 et sic est semper necessarius viatori pro cura, regimine

Matthew
 followed Christ
 not only in
 body, but in
 spirit

2 A. alia 7. 8. AD. Scit ergo. 8. 9. DE. surgens noninis deest
 12 A. intens 16 A. socros 18 AE. fecit carum vel budnem; D.
 carum. Corruet. et Luca V^o et fecit et convivium magnum Cf. Arnold l. c.:
 made Crisi a 2 et fecit 20. 16. et am deest 28. L. curare ac
 visitare 30. A. sumus deest 30. 31. A. sed infirmos 33 A. in
 marg. 1. Diviso 34 A. in marg. 2 36 A. sanari deest

vel solacio adhibendo. Omnes autem iste rationes Christo
conveniunt, nam Psalmo CVI^o, 20. *Misit Dominus verbum*
suum et sanavit eos, et Psalm. XXXII, 6, *verbo Domini*
celi firmati sunt; omnes enim angeli beati sunt huius
verbi gracia confirmati et Isaie XL°, 1: *Consolamini, 5*
consolamini, popule meus, dicit Deus vester. Euntes itaque
in isto errore, discatis misericordiam Domini incarnati.
Discite (inquam) quomodo Dominus prenoscit ista
temporalia per illud Osee VI°, 6: *Misericordiam volo et*
non sacrificium. Nam a tempore incarnationis plus 10
delectatur misericors in contritis et Deum ac fratres
suos diligentibus quam in quantumlibet sacrificantibus
vel corporaliter offerentibus; quod Psalmista prescivit
Psalmo I^o, 19, quando dixit *Sacrificium Deo spiritus*
contribulatus, contritum cor et humilitatum Deus non 15
despicies. Quomodo contra quiescentes in observanciis
legis veteris pro tempore legis gracie et multo damp-
nabilius contra introducentes cupide supra legem veterem
tales canonizationes, oblationes et festivitates dicitur Isaie
I^o, 11—13: *Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum 20*
dicit Dominus? Plenus sum, holocausta arietum et adipem
pinguium et sanguinem vitulorum et agnorum et hircorum
nolui. Cum veniretis ante conspectum meum, quis quesivit
hec de manibus vestris, ut ambularetis in atriis meis? Ne
offeratis ultra sacrificium frustra incensum abhominatio 25
est mihi. Neomeniam et sabbatum et festivitates alias
non feram. Inqui quidem sunt cetus prelatorum propter
superbiam vel avariciam ista statuencium et lucra que-
rencium, quia tempore legis gracie qua Christus se ipsum
obtulit ut finem cunctorum talium videntur illa debuisse 30
cessare et Christi animi prevalente in illo fine hec omnia
debere quiescere, et virtus ac eius operatio precellens
cunctos ritus sensibiles debent a fidelibus exerceri. in-
carната Dei virtute et Dei sapiencia, cum nulli ritus
huiusmodi si non per accidens sunt laudandi. 35

And cites for
the contrite
heart, neither
rites

5 Codd. CXLVI. 5 E Luc IV. D E consolamini dicit
6 11 rep. dicitur I. 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1041 1042 1043 1044 1045 1046 1047 1048 1049 1050 1051 1052 1053 1054 1055 1056 1057 1058 1059 1060 1061 1062 1063 1064 1065 1066 1067 1068 1069 1070 1071 1072 1073 1074 1075 1076 1077 1078 1079 1080 1081 1082 1083 1084 1085 1086 1087 1088 1089 1090 1091 1092 1093 1094 1095 1096 1097 1098 1099 1100 1101 1102 1103 1104 1105 1106 1107 1108 1109 1110 1111 1112 1113 1114 1115 1116 1117 1118 1119 1120 1121 1122 1123 1124 1125 1126 1127 1128 1129 1130 1131 1132 1133 1134 1135 1136 1137 1138 1139 1140 1141 1142 1143 1144 1145 1146 1147 1148 1149 1150 1151 1152 1153 1154 1155 1156 1157 1158 1159 1160 1161 1162 1163 1164 1165 1166 1167 1168 1169 1170 1171 1172 1173 1174 1175 1176 1177 1178 1179 1180 1181 1182 1183 1184 1185 1186 1187 1188 1189 1190 1191 1192 1193 1194 1195 1196 1197 1198 1199 1200 1201 1202 1203 1204 1205 1206 1207 1208 1209 1210 1211 1212 1213 1214 1215 1216 1217 1218 1219 1220 1221 1222 1223 1224 1225 1226 1227 1228 1229 1230 1231 1232 1233 1234 1235 1236 1237 1238 1239 1240 1241 1242 1243 1244 1245 1246 1247 1248 1249 1250 1251 1252 1253 1254 1255 1256 1257 1258 1259 1260 1261 1262 1263 1264 1265 1266 1267 1268 1269 1270 1271 1272 1273 1274 1275 1276 1277 1278 1279 1280 1281 1282 1283 1284 1285 1286 1287 1288 1289 1290 1291 1292 1293 1294 1295 1296 1297 1298 1299 1300 1301 1302 1303 1304 1305 1306 1307 1308 1309 1310 1311 1312 1313 1314 1315 1316 1317 1318 1319 1320 1321 1322 1323 1324 1325 1326 1327 1328 1329 1330 1331 1332 1333 1334 1335 1336 1337 1338 1339 1340 1341 1342 1343 1344 1345 1346 1347 1348 1349 1350 1351 1352 1353 1354 1355 1356 1357 1358 1359 1360 1361 1362 1363 1364 1365 1366 1367 1368 1369 1370 1371 1372 1373 1374 1375 1376 1377 1378 1379 1380 1381 1382 1383 1384 1385 1386 1387 1388 1389 1390 1391 1392 1393 1394 1395 1396 1397 1398 1399 1400 1401 1402 1403 1404 1405 1406 1407 1408 1409 1410 1411 1412 1413 1414 1415 1416 1417 1418 1419 1420 1421 1422 1423 1424 1425 1426 1427 1428 1429 1430 1431 1432 1433 1434 1435 1436 1437 1438 1439 1440 1441 1442 1443 1444 1445 1446 1447 1448 1449 1450 1451 1452 1453 1454 1455 1456 1457 1458 1459 1460 1461 1462 1463 1464 1465 1466 1467 1468 1469 1470 1471 1472 1473 1474 1475 1476 1477 1478 1479 1480 1481 1482 1483 1484 1485 1486 1487 1488 1489 1490 1491 1492 1493 1494 1495 1496 1497 1498 1499 1500 1501 1502 1503 1504 1505 1506 1507 1508 1509 1510 1511 1512 1513 1514 1515 1516 1517 1518 1519 1520 1521 1522 1523 1524 1525 1526 1527 1528 1529 1530 1531 1532 1533 1534 1535 1536 1537 1538 1539 1540 1541 1542 1543 1544 1545 1546 1547 1548 1549 1550 1551 1552 1553 1554 1555 1556 1557 1558 1559 1560 1561 1562 1563 1564 1565 1566 1567 1568 1569 1570 1571 1572 1573 1574 1575 1576 1577 1578 1579 1580 1581 1582 1583 1584 1585 1586 1587 1588 1589 1590 1591 1592 1593 1594 1595 1596 1597 1598 1599 1600 1601 1602 1603 1604 1605 1606 1607 1608 1609 1610 1611 1612 1613 1614 1615 1616 1617 1618 1619 1620 1621 1622 1623 1624 1625 1626 1627 1628 1629 1630 1631 1632 1633 1634 1635 1636 1637 1638 1639 1640 1641 1642 1643 1644 1645 1646 1647 1648 1649 1650 1651 1652 1653 1654 1655 1656 1657 1658 1659 1660 1661 1662 1663 1664 1665 1666 1667 1668 1669 1670 1671 1672 1673 1674 1675 1676 1677 1678 1679 1680 1681 1682 1683 1684 1685 1686 1687 1688 1689 1690 1691 1692 1693 1694 1695 1696 1697 1698 1699 1700 1701 1702 1703 1704 1705 1706 1707 1708 1709 1710 1711 1712 1713 1714 1715 1716 1717 1718 1719 1720 1721 1722 1723 1724 1725 1726 1727 1728 1729 1730 1731 1732 1733 1734 1735 1736 1737 1738 1739 1740 1741 1742 1743 1744 1745 1746 1747 1748 1749 1750 1751 1752 1753 1754 1755 1756 1757 1758 1759 1760 1761 1762 1763 1764 1765 1766 1767 1768 1769 1770 1771 1772 1773 1774 1775 1776 1777 1778 1779 1780 1781 1782 1783 1784 1785 1786 1787 1788 1789 1790 1791 1792 1793 1794 1795 1796 1797 1798 1799 1800 1801 1802 1803 1804 1805 1806 1807 1808 1809 1810 1811 1812 1813 1814 1815 1816 1817 1818 1819 1820 1821 1822 1823 1824 1825 1826 1827 1828 1829 1830 1831 1832 1833 1834 1835 1836 1837 1838 1839 1840 1841 1842 1843 1844 1845 1846 1847 1848 1849 1850 1851 1852 1853 1854 1855 1856 1857 1858 1859 1860 1861 1862 1863 1864 1865 1866 1867 1868 1869 1870 1871 1872 1873 1874 1875 1876 1877 1878 1879 1880 1881 1882 1883 1884 1885 1886 1887 1888 1889 1890 1891 1892 1893 1894 1895 1896 1897 1898 1899 1900 1901 1902 1903 1904 1905 1906 1907 1908 1909 1910 1911 1912 1913 1914 1915 1916 1917 1918 1919 1920 1921 1922 1923 1924 1925 1926 1927 1928 1929 1930 1931 1932 1933 1934 1935 1936 1937 1938 1939 1940 1941 1942 1943 1944 1945 1946 1947 1948 1949 1950 1951 1952 1953 1954 1955 1956 1957 1958 1959 1960 1961 1962 1963 1964 1965 1966 1967 1968 1969 1970 1971 1972 1973 1974 1975 1976 1977 1978 1979 1980 1981 1982 1983 1984 1985 1986 1987 1988 1989 1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492

Et ex isto videtur quod prelatus non peccaret contra
ius ecclesie qui contentatus de parvis alimentis ac tegu-
mentis ut Christus et eius apostoli non acute exigeret
oblaciones et decimas que pretexto defensionis iuris
5 ecclesie hodie exiguntur Nec ex hoc peccaret curatus
quod laborantes corporaliter in quibuscunque sollemp-
nitatibus sanctorum quos canonizat ecclesia, dum eorum
sanctitas scriptura sacra non fuerit confirmata, non
increparet nec persequeretur tamquam prevaricatores
10 decalogi, cum potius servaret libertatem christiane
ecclesie in suis limitibus quos Christus instituit. Prelati
enim debent discere et docere subiectos quid est quod
Christus vult misericordiam et non sacrificium; et utinam
plene cognoscerent istam scolam. Christus enim non
15 fuit incarnatus nec complexit peregrinationem in via
ut vocet ad beatitudinem per se iustos sed peccatores
quos predestinavit ad gloriam, nam ante incarnationem
omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui
faciat bonum, non est usque ad unum.

Prelates not
bound to
e force tithes
and offerings,
nor keep up of
Saints' days

20 Quamvis enim parentes Baptiste ambo erant iusti et
sic de multis aliis patriarchis, tamen omnium eorum
iusticia infuit eis dependenter atque per accidens ex
causacione illius unius per se iusti qui est dominus Jesus
Christus; ideo usque ad illum exclusive non est aliquis
25 qui per se faciat bonum. Ex quo patet quod non venit
vocare ad beatitudinem tales iustos sed peccatores quos
confortat et animat ut sint iusti.

All men
sinners

Circa hoc evangelium tripliciter dubitatur, primo si
liceat communicare cum excommunicatis, et videtur
30 quod non per multas leges ecclesie que istam communi-
cacionem prohibent | gravi pena; sed certum est quod
204^d multi excommunicantur a militante ecclesia cum quibus
Deus graciose communicat dona sua. Ideo iste leges
de communicacione cum talibus indigent sanis glosis.
35 Multis enim videtur quod excommunicati a multis
ecclesiis quantumcunque graviter suspecti sunt minus
a Deo ex hoc excommunicati et plus persecucione

Relations with
the
excommunicate

1 E. i. marg. Nota. 2 3 Ab et tegumentis. 4 DE at pre-
textu. 5 A. Nec expectaret. 7, 8 D. coram festivas, E. fest vitales.
8 D. tuat, E. i. erant confirmata. 10 A. per se deest. 20 E.
parentes de laudis. 16 A. i. marg. Iusticia duplex. 28 A. i. marg.
dubium per m. b. i. marg. D. b. i. marg. E. i. marg. Quod d. o. 30 A. i.
marg. Responso. 31 101 excommuni. cacione. 32 I. subiecti.
33 A. i. marg. De excommunicacione. E. i. marg. Christus conversa-
batur cum excommunicatis.

We may
communicate
with them for
a good purpose

Antichristi a crimine expurgati. Ideo sicut Christus communicavit cum excommunicatis ab homine et cum aliis a quibus maculam non posset contrahere ad utilitatem sui sive ecclesie, sic indubie debet membrum Christi, supposito quod sciat vel probabiliter credat quod non cum excommunicato huiusmodi maculetur vel quod ex tali communicatione mereatur sibi vel excommunicato aut matri ecclesie, sic doctoraliter vel socialiter cum tali excommunicato ab ecclesia commiscendo nam nec ecclesia sic excommunicans docet quod talis sit excommunicatus a Domino nec docet quod communicacio cum talibus non proderit alternatim); non itaque est articulus fidei sub tam gravi pena complendus, ut nemo communicet cum talibus, nec sunt leges omnes istius materie fulcite fundamento rationabili vel scriptura, ideo contempnuntur facilitate consimili qua probantur.

The existing
degrees of
dignity in the
Church are
wrong.

Secundo dubitatur si licet statuere gradus in ecclesie dignitate, ut papa, archiepiscopi, episcopi, archidiaconi officiales sese respiciunt hodie ut domini seculares; confundere autem hos ordines esset maiorem partem legum ecclesie perturbare.

Sed videtur mihi salvo meliori iudicio quod ista a similitudine simiali fuerunt culpabiliter introducta. Simia enim per multitudinem huiusmodi posset simias nature sue decipere, sed fidei rationalis instructus a Domino evacuat tales argucias, cum scit ex fide scripture quod Christus caput universalis ecclesie respicit membra supposita tamquam socios non magistros (ut patet Gal. II°); sic enim Petrus, Jacobus et Johannes qui ridebantur esse columpne ecclesie dederunt dexteras societatis Paulo et Barnabe; nec debet esse alia maioritas inter Christi discipulos nisi ut quis vivendo virtuosius maior fuerit quoad illum. Constantinus autem qui civiliter instituit suum episcopum esse summum non est allegandus tamquam fidem faciens, cum decreta XCVI dist. hoc dictum subtrahunt tamquam paleam, eo quod non assistente alia auctoritate hoc decretum operatione decreti evangelii

4 debet, hic verbum excidisse videtur. 6. - A masculinur (?)
8. A excommunicacione. 15 DE omnis. 18 AE in marg. Dubium
secundum. D in marg. Dubium. b AD ecclesia. 20 A sed, AD
recipit. 21 DE civi. fuerunt. b A in marg. Responsio. 27 DE
cum sit. 30 D hoc actum. 3 A non deest. 38 DE decretum
compassione.

tenebratur. Nec movet quod sic est in defectivis statutis civilibus, quia sicut Deo attribuetur post diem iudicii, ut sibi proprium librare maiorem et minorem tam in triumphante ecclesia quam dampnatis, sic videtur mihi debere

esse ex sententia Christi (Luce XXII°) in ecclesia militante.

Nec dubium quin sic plus prodesset ecclesia, sicut plus floruit in principio, quando cum dignioribus personis fuit ista sententia observata; nec scio excusare Antichristi superbiam, quando tollendo istud a Christo quod est sibi proprium committit blasphemiam, quia si ista sententia non sit vera atque catholica deducatur in contrarium ratio vel scriptura. Nam statuta Romani pontificis non sunt primum principium per se notum, ideo si sunt vera, sunt ex verbis deducibilia, cum non sunt historia rei geste. Et cum secundum Augustinum nulla est veritas nisi fuerit in scriptura, patet quod hi legislatores darent operam ad inveniendum legum suarum principia in eadem, et cum legum suarum deduccio ex scriptura non degeneraret legem suam sed potius confirmaret, patet quod deduccionem suam cum suis legibus commiserent; omnes enim leges non sic fundatas catholicis rationabiliter abhorreret.

Sed tercio dubitatur utrum convivare proximos viro ecclesiastico sit licitum, et videtur quod sic, quia Christus qui peccare non potuit interfuit Matthei convivio cum publicanis et peccatoribus (ut patet Matth. IX°); et idem patet de nuptiis in Chana Galilee (Joh. II°), ubi non fecisset miraculum de conversione aque in vinum ad supplendum illud convivium nisi istud foret licitum, et idem patet de duobus miraculosis conviviis (Marci VI° et VIII°) que in persona propria fecit plebi.

Ex quibus colligitur quod ratione fructus et exclusionem argumenti contrarii convivare sit licitum viatori; aliter enim Christus non tam crebro conviviis interesset. In isto dubio supposito quod secularibus sit licitum convivare et per consequens talibus conviviis interesse,

Whether it is
lawful for
ecclesiastics to
give banquets

1. A. statutis civilibus. 2. DE. tribuetur. 3. E. in marg. Christus habet librare maiorem vel minorem in ecclesia. 4. DE. esse deest. 5. DE. sicut prius. 6. 7. DE. sicut prius. 8. E. in marg. Nota. 9. DE. sicut prius. 10. DE. sicut prius. 11. 12. A. atque — nam deest. 13. A. historice. 14. A. in marg. Augustinus. 15. DE. non deest. 16. A. sicut deest. 17. DE. abhorret. 18. A. in marg. Dubium secundum: D. in marg. Dubium. 19. DE. v. m. evangelico. 20. D. aq. am. 21. A. Marci IX. 22. D. in marg. Convivare si est licitum. 23. 24. A. viatori convivare deest. 25. E. secularibus.

16. S. August. Opp. tom. VIII, 254. tom. I, 220, tom. III, 1, 44 Cf. De Eccl. 173.

It is not right
for prelates
to use
temporalities
belong to the
poor

querendum videtur ulterius utrum sic convivare conveniens sit prelatis, et videtur quod non, quia omnia bona temporalia que possident sunt bona pauperum, sed illa non licet consumere sine eorum licencia ad ipsorum dispendium, ergo non licet episcopis sic illa bona frugaliter dissipare. Assumptum patet ex illo tercio Decretalium De Donationibus cap. *Fraternitatem* et XVI q. 1 cap. | *Quoniam quicquid*. Et multo evidencius ex scriptura; et confirmatur ex evangelio Luce XIV°, 12 cum facis prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos neque fratres tuos neque cognatos neque vicinos neque divites, ne forte et ipsi revertent te et fiat tibi retributio, sed cum facis convivium voca pauperes, debiles, claudus, cecos et beatus eris, quia non habent unde retribuere tibi; retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum. Cum ergo convivatio non sit nisi talium, videtur quod vel oportet sacerdotes Dei mandatum contempnere vel a talibus conviviis se servare.

Laymen may
give banquets,
but must be
careful as to
their motives

In isto dubio videtur mihi quod sacerdotes Christi debent dare totam operam ad pascendum evangelium et convivandum spiritualiter christianos. Convivatio autem corporalis licet sit periculosa potest competere brachio seculari. Omnis enim viator non debet quicquam agere nisi sub obtentu beatitudinis et per consequens sub ratione illius premium promerendi. Et patet quod quicumque convivat alium¹ ut magnificetur in hoc seculo vel acquirat mercedem temporalem pro sui convivio, peccat graviter, quia ante diem iudicii mercedem recipiet si non penam. Videat ergo secularis dominus si ea intencione convivet alios, ut censeatur inclitus vel bonus dapifer atque largus, et de tanto a merito beatitudinis declinatur. Cum ergo talis intencio non sit ad beatitudinem promerendam, patet quod est culpabilis, et multiplicius convivium superfluum nimis frequens atque diutinum.

Convivium autem huiusmodi brachii secularis debet esse ad amicitiam roborandum, ad doctrinam salutiferam ab hospite degustandum et ad Christi pauperes ab inedia

1, 2 A ulterius videtur deest. 1 E in marg. Utrum prelatis
convivare sit licitum. 1 DE ad suum. 6 frugaliter prodigat. 21.
9. E in marg. Confirmacio. 11. 14 A retribuere. 16 DE deest.
13 D cunos. 19 AE in marg. Responsio. 20 A evangelizatio.
25 A premi. 28 29 A sed non. 30 DE convivat. 31 DE tunc
32 b DE declinat. 33 DE nec sit. 35 A in marg. Convivium
multiplex. E in marg. Finis convivii ab A. modo deest.

7. Decretal. Gregor. IX, lib. III, tit. XXIV, cap. II. 8. Decreti II Pars, causa XVI, cap. LXVIII.

relevandum. Et sic licet utrobique fiat spiritualis retribucio sempiterna eciam hic in via, tamen de quanto intenditur et capitur temporalis retribucio hic in via, diminuitur vel extinguitur Dei retribucio sempiterna.

5 Nec est obiectus quo clerus dotatus excecatur populum dignus memoria. Aliter (inquiunt) vilesceret prelatus ecclesie; ipse ergo qui gratancius scit et congruencius noscit Domino convivare, debet officium istud accipere; nam vilescenciam mundanam prelatus gratanter acciperet,
10 dum tamen in suo officio secundum legem Domini debite ministret; de tanto enim est ministerium suum Deo acceptius. Unde nec Christus nec aliquis apostolus taliter convivavit, licet Christus miraculose ostendens suam potenciam exemplavit secularibus dominis quomodo
15 debeant convivare. Et si dicatur quod episcopi excellenter habeant istam artem, dicitur quod non magis eis convenit quam scurriliter ioculari; per hoc enim defraudant pauperes, sunt Domino inobedientes et fraudant se ipsos a spirituali premio, quia nulla retribucio nisi vana
20 laudis humane est ab eis pro talibus expectanda. Sed dato uno inconveniente in dotacione ecclesie necesse est alia multa sequi. Unde si talis convivacio habilitaret hominem, ut sit episcopus, episcopari magis competeret domino seculari. Sed depauperato tali prelato ad populum
25 spiritualiter convivandum et immutato ex ratione multiplici brachio seculari oportet dyabolum cautelose per instrumentum suum agere ad continuacionem et occulta-
cionem sue nequicie, ne suum facinus citius sit extinctum et ecclesie patencius ostentatum.

30 Quantum ad argumenta, patet quod non movent contra istam sentenciam; quoad primum patet quod licet Mattheus fuerit signatus a Domino, ut ex post sit Christi apostolus, tamen pro tempore illius convivacionis fuit proprietarius necdum reliquit omnia apostolice
35 sequens Christum. Christus enim ad multos gradus vocavit suos apostolos (ut patet de Petro). Et eodem modo dicitur ad secundum; nam probabiliter creditur quod iste nuptus fuit Johannes Evangelista; sed antequam uxorem suam cognosceret, Christus ad discipulatum

Banquets not needed to keep up a prelate's dignity

Matthew was a layman when he made the feast

1 A. licet deest 2 A. sempiterna deest 8 AD. dominos
9 A. violenciam 13 A. convivet 17 E. ioculari 21 A. ecclesie
deest 22 A. humilaret 25 E. invitato 27. A. ministerium
suum 31. D. in marg. Ad primum. A. in marg. 1. E. in marg. Ad
argumenta Christi. 1b. A. sentenciam deest 32 A. ut patet postquam
36. AE. in marg. 2 39. DE. suam deest

ipsum gracie vocavit. Ideo fuit tunc in statu in quo sibi licuit facere convivium nuptiale. Et sic Christus ipsas nuptias sicut virtuosum seculare convivium auctorizavit.

Christ fed the
poor and
hungry

Quoad tercium patet quod ista convivia excedunt⁵ quodcumque christiani convivium, ideo Christus ut Deus mandavit apostolis egeno et esurienti populo tamquam dominus ministrare, ideo non contendant nostri prelati taliter convivere. Christus ergo interfuit conviviis licitis, sed numquam nisi quando superhabundanter spirituales¹⁰ retribuit recompensam.

SERMO XXVI.

Accesserunt ad Jesum discipuli dicentes. Quis putas est maior in regno celorum Matth. XVIII°, 1.

Why the
disciples asked
this question

Quia conturbati sunt discipuli quadam passione humana¹⁵ sciscitantes quis sit maior in militante ecclesia ac in ecclesia triumphante, ideo magister optimus docet efficacissime decisionem istius dubii. Causa autem quare^{fol} istud | a Christo quesierant creditur a multis quod hoc²⁰ ideo, quia tres discipulos scilicet Petrum, Jacobum et²⁰ Johannem Christus in transfiguratione acceperat; ille ergo apud quem non est acceptio personarum non sic faceret nisi ipsi sint ceteris meliores, et cum pro Petro solvit didragma (Matth. XVIII°), videtur Petrum habere quandam preeminenciam supra alios ut maiorem. Sed²⁵ quia non habebant istud expresse a Christo decisum, ideo voluerunt illud habere decisum clarius. *Quis putas, inquirunt, est maior in regno celorum?* ubi non videtur quod *quis putas* sint due partes, scilicet nomen inter-³⁰rogativum et verbum putandi vel opinandi, quia tunc³⁰ implicarent opinionem inesse Domino, cum tamen scire debent quod supra omnem opinionem inest sibi de quocunque certa sciencia; ideo melius videtur quod sit una pars ut ad verbum, ac si apostoli intenderent

3 A: secularis 5 AE in marg. 3 D in marg. Ad tercium
6 christian 11 in marg. Christo 13 AD in marg. XXVI. D in
marg. Michahs 14 in marg. In Jo. Michahs 18 A: decisionem
25 A: preeminenciam 27 A: istud 29 A: sit 31 DE: tamen
deest 3 DE: deberent 33 Codd: sciam. 34 A: ut adverbium

13 Cf. Wyclif's Sermons ed. by Arnold, I, pag. 398-402.
22. Rom. II, 11.

istum sensum quem reputas esse maiorem in regno celorum; nam hoc satis est nobis cognoscere, cum scimus quod tua reputatio est veritatis decisio.

Nec refert sive per regnum celorum intelligatur ecclesia militans vel triumphans vel utraque communiter sicut signat nomen ecclesie. Jesus autem docuit eos decisionem huius dubii opere, exemplo et declaratione verbali expressa; opus autem fuit quod Jesus *vocans parvulum statuit eum in medio eorum* tamquam domi-
native vallatum et ab eis protectum. Cognoscere vero quis fuit iste parvulus est nobis impertinens sicut noticia nominis canis Thobie, sed probabiliter creditur quod fuit virtuosus et predestinatus. *Amen*, inquit, *dico vobis, nisi conversi fueritis a vestra superbia tumorosa et efficiamini humiles sicut parvuli, non intrabitis in regnum celorum.* Que sententia cum fuerit absolute necessaria, sedaret in illis contenciosam superbiam. Quid enim prodest viatori cognoscere maiorem hominis quoad Deum, nisi forte prosit, ut sit virtuosior et ad fugiendum peccata proclivior? Et cum eius oppositum sepe contingit, patet ex inenarrabili Christi prudencia quod ista sententia a viatoribus est celata. Exhinc enim contingeret quod unus sit reliquo superbior et alteri confratri indignacior atque ad peccandum securior. Operemur igitur bonum quantum sufficimus, quia quod Deus unicuique secundum dignitatem suam retribuet certi sumus; et ulteriorem precisionem noticie maioritatis expedit viatoribus ignorare.

Christ taught that it was not good for them to know

Unde de maiestate Petri super Johannem vel econtra aut Pauli super alterum eorum vel cuiuscunque beati super reliquum est vanum nobis contendere. Suppositionem autem habere possumus nobis probabilem cuius considerationem debemus statim dimittere. Stat enim quod Petro pastore militantis ecclesie loco Christi Johannes contemplativus sit sanccior; cum non sequitur Petrus prerogativam habet in isto super Johannem, ergo est simpliciter eo maior; tunc enim quilibet beatus foret simpliciter maior quam alius et econtra; nec

We should not dispute as to which of the apostles was greatest

4. D in marg. Doctrina; A in marg. Regnum celorum dupliciter
6. DE sicut deest. 8. DE. autem deest. 16. A. cum sit. 17. E in
marg. Scire maiorem quoad Deum non prodest homini. 22. E a
extinctum est. 25. DE. ergo. 18. DE. quod deest. A. quia deest
14. DE. Petri pastoris. 38. A. et deest

Humility is the
measure of
virtue

Objection
Christ is
infinitely more
virtuous than
man, but not
infinitely more
humble

sequitur: Paulus plus omnibus laboravit, ergo est simpliciter amplius omnibus premiatus, cum labor potest esse maior multipliciter vel quia quoad mundum extensior vel quia quoad corpus angustior vel quia ex maiori caritate meritorior quod Paulus non presumpsit dicere de se ipso. Decisio ergo Christi propinquior sed conclusio ad quesitum apostolorum confusa et in particulari incognita stat in isto quod quicumque sine personarum acceptione magis se humiliaverit est maior in beatitudine et econtra; patet quod humilitas que est fundamentum omnibus aliis virtutibus est mensura penes quam attendi debet virtuositas cuiuscunque, sed penes gradum virtuositatis debet attendi beatitudo hominis, ergo conclusio. Nam virtus moralis non inest homini nisi doceatur per hanc sentire humiliter de se ipso. Ergo de quanto fuerit plus virtuosus est magis humilis et econtra; nec valent instance quas ydiote obiciunt. Christus (inquiunt) est infinitum magis virtuosus quam aliquod membrum suum; et tamen non est infinitum plus humilis, quia neque divinitus neque humanitas, quia divinitas non habet cui se humiliet, nec humanitas; ergo conclusio falsa; divinitus non, quia cum eius humilitas sit creatura, non infinitum excedit aliam humilitatem, sicut nec ad infinitum maiorem humilitatem humanitatis Domini inclinavit. |

Item, cum virtutes in Domino correspondent, sequitur per idem quod quecunque species virtutis in ipso excederet infinitum virtutem aliam fratris sui, et per consequens, Christus foret infinitum bonus homo et sic tam bonus homo quam bonus Deus.

Item, Deus ex omnipotentia sua posset servare quamcunque caritatem in Christo remissa sua humilitate vel omnino extincta, quia cum ille virtutes sunt res omnino distincte possibiles per se esse, negare hoc foret derogare Dei omnipotentie; cum ergo stante caritate in Christo foret eque dilectus a Deo et per consequens eque beatus, sequitur quod beatitudo et humilitas non regulariter correspondent.

3, 4 DE quia vel deest 3 A in marg. Maioritas laboris
multiplex; E in marg. Labor multiplex 6 A sed quoad 0 A:
beatitudinem 10 A in marg. Humilitas 15 A per hanc deest.
15 DE in marg. 1, E in marg. Instance ydiote 13 10. In cod. A
locus beatitudo membrum suum bis habetur 22 DE creat.
24 DE Deo 20. ADE in marg. 2. 31 ADE in marg. 3 33. E:
virtutes deest

Hic videtur mihi quod, sicut non est possibile hominem
esse Christo beatiorem vel deitati cariorem, sic non
est possibile hominem esse plus humilem vel aliter
virtuosum; sicut enim nec Deus potest facere centrum
mundi esse inferius, sic non potest facere suppositum
quodcunque Christo humilior. Unde errant infideliter
qui sompnant quod falsificare prima principia illi soli
subest qui potest facere centrum mundi esse inferius
quam est; nam sive rarefactus fuerit mundus versus
10 suam circumferenciam infinite sive condensatus versus
eius medium ad non quantum sive motus localiter in
vacuo infinito, foret centrum eius continue eque bassum;
ideo ista conclusio claudicat in duobus. Utrum autem
divinitas sit humilis est contenciosa equivocatio apud
15 multos; quidam enim dicunt quod humilitas in sua ana-
logia est voluntas in gradu sibi congrua persistendi,
et sic tam Trinitas est infinitum humilis quam quilibet
creatura rationalis debet esse humilis, licet peccantes
finaliter sunt ab humilitate perpetuo spoliati. Sed relin-
20 quendo difficultatem istam scolasticis concedendum
videtur quod, sicut Christus est infinitum melior divinitus
quam eius humanitas, sic est de suis virtutibus sen-
ciendum; quilibet enim virtus quam habet humanitas
est quomodolibet inseparabilis ab anima sed virtus
25 quam habet divinitus est substantialiter sua sapientia,
non qualitas vel accidens inexistens.

Quantum ad secundum dicitur negando consequentiam,
cum Christus non infinitum excedit aliam hominem
humanitus, cum omnis perfectio quam habet humanitus
30 sit finita; nec sequitur ex isto quod denominatio quam
Christus habet humanitus secundum virtutem vel boni-
tatem anime et denominatio alterius hominis speciei
consimilis poterit coequari. Unde garrientes contra istud
concedunt quod superficies est infinitum maior quam

Answer
It is impossible
for man to be
more humble
than Christ

Paraphrased from
the immobility
of the earth's
centre

What humility
is

Christ's
attributes as
man are not
infinite

1 Ab in marg. Responsio triplex; A in marg. 1, D in marg. Ad
primam. 4 A nec Deus non, D enim non Deus. 5 A suppositum
quoddam. 7 DE falsificatio primo principio, I. falsificatio primi
principii illi. 8 A esse deest. 9 E rarefactus. 12 A: bassum,
ib. D in marg. inf. Utrum divinitas est humilis quod si non, tunc videtur
quod indumentum omnium virtutum non est in Deo. 14 A est
vocatio. 15 A quidam autem, ib. E in marg. Utrum divinitas sit
humilis humilitas. 16 DE in gratia, ib. E in marg. Humilitas
20. 21 A comedendum videtur. 22 DE quam est. 23, 24 A huma-
nitas est creatura beata; E rectius est qualitas. 27 A in marg. 2.
DE in marg. Ad secundum. 28 DE cum quocunque denominatione
quam habet. 33 Gadd poterit, ib. A coequare.

It may be
impossible for
things to be
equal without
either of them
being infinite

linea, cum non poterunt coequari, et tamen neutrum
est infinitum magnum; et sic dicent consequenter quod
tam bonitas quam virtus quam Christus habet humanitus
infinitum excedit bonitatem alterius hominis vel virtutem
et tamen neutrum est infinitum. Ego autem considero
in istis Dei omniscienciam et licet quoad nos unum
infinitum dicitur aliud excedere, tamen quoad Deum
excedit finite solummodo, cum non possit plus excedere
quam se toto et ipsum totum solummodo est finitum.
Sicut ergo solebam dicere quod totalis linea et super-
ficies sunt equales, sicut superficies quadrata pedalis
solummodo finite excedit latus suum cuius proportio
est distinctio distincte cognita, qui est numerus infinitus.
Nec est color si una talis res solum finite excedit reli-
quam quod poterant coequari, sicut patet de angulo
rectilineo et angulo contingente, et ita sciendum est
de virtute et bonitate quam Christus habet humanitus
quoad alios fratres suos. Nullus enim alius potest sibi
equari in virtute licet utraque sit finita et consimilis
speciei. Et sic licet Christus sit melior homo quam
Petrus sic quod infinite bonitates Petri non poterunt
sibi secundum equivalenciam coequari, tamen non se-
quitur quod Christus sit infinitum bonus homo nec
quod sit infinitum melior humanitus quam est Petrus.

Accidents have
no independent
existence.

Quoad tercium patet quod assumptum est impossibile
et una de heresibus in quibus fratres ac errantes in
sacramento altaris illudunt populo, nam fatui concipiunt
quod omne accidens sit res que poterit per se esse;
quod foret blasphemum de quolibet accidente, cum
nullum sit accidens nisi modus accidentalis substantie.
Sic ergo ut Deus non potest in contradiccione, ita
non potest in per se accidentacionem quam Antichristi
blaspheme predicant; nam consequenter concedunt quod
naturam suam integram, scilicet tam corpus quam ani-
mam, Christus potest assumere in unitatem suppositi,
naturam de beata virgine dimittendo vel ipsam naturam
assumptam, ubi et quomodolibet libuerit reservando; et
sic sicut illi possunt esse persona que creavit mundum

1 A. quoequari 8, 9 A. cum non — solummodo deest 12 A.
modo deest 13 A. est Dei filio 20 DE specie 27 A. sibi
deest 22, 23 DE nec sequitur 24, 25 A. bonus melior deest
28 A. in marg 29 DE Ad tercium 26 E. stantes et fratres 26 A. in
marg. Quid est accidens. 31 in marg. Hec nota. 32 in marg. Deus non
potest impossibile accidens stare sine subiecto Assumptio nature cuius-
cunque 36 A. de beata — naturam deest 38 D. mundus

ex nichilo et mundum finaliter iudicabit vel saltem de
possibili ille homo qui sic facit communicat in corpore
et anima ac quibuscunque partibus cum eisdem, sic
fol. possunt facere quod Christus sit quantumcunque diffor-
205 miter laniatus et in virtutibus | quantumcunque dispariter
spoliatus. Nam posita tali assumptione compossibile est
cum hoc quod membra Christi assumpta de virgine
secundum naturam de se ipsis assumptam quantum-
libet varientur, et cum accio persone debetur nature,
10 patet quod persona Christi depauperante ipsum virtutibus
et inducente vicia (quod contendunt absolute necessario
posse esse), ipsi possunt facilius sic tractare dominum
Jesum Christum. Sed procul a fidelibus conclusiones
huiusmodi blasphemorum; non enim possunt eum in
15 persona sua occidere vel dampnare, licet blasphemie
blaterent antecedens.

The contrary
opinion leads
to various
heresies con-
cerning the
Incarnation

Uterius autem proseguendo sensum evangelii notanda
sunt verba Christi, dum sic loquitur: *Qui suscipit unum
talem parvulum in nomine meo me suscipit.* Iste autem
20 parvulus sompniatur fuisse beatus Marcialis parvulus
etate et malicia, quem beatus Petrus misit post in Galliam
predicare et fundavit Lemoicensibus fidem. Sed dimisso
isto ipsis qui credere illud volunt, tenendum est quod,
sicut superbia descendit dyabolus de regno, sic humili-
25 tate oportet ascendere. Oportet ergo prelatos notare
humilitatem precipue nec carebunt sic humiles vite
necessariis, quia subvenire illis est Christum in membris
suis suscipere (ut patet Act. IX° et Matth. XXIV°).
Idem ergo foret de isto diffidere et Dei omnipotenciam
30 ac omniscientiam cum iusticia sue providencie desperare.
Nec solum puniendi sunt qui corporale subsidium
parvulis istis negant, sed illi qui ipsos exprobrant in-
ferunt illis iniuriam vel quomodolibet scandalizant; et
in isto capitulo sunt omnes superbi et prelati specialiter
35 se ipsos exaltantes, spiritualem doctrinam a subditis
subtrahentes, et ut breviter dicatur, hoc scandalum

Humility
binding on
prelates

8. DE. se deest. 9. DE. detur. 12. DE. sic deest; 1b. A in
marg. 1. 20. DE. beatus deest. 22. AD. predicare deest; 1b. DE. et
fundante Lemoicensibus; 1b. A. omisso. 23. DE. ipso. 32. DE. istis
deest. 35, 40. A. spiritualem — subtrahentes deest. 36. DE. ut deest.

10. Petrus Comestor in the Historia Scholastica (cap. XC)
and Nicholas de Lyra, both give the tradition referred to in
the text, that this little child grew up to be a certain St. Mar-
cialis, who was sent into Gaul by St. Peter and preached the
faith to the people of the Limousin (Arnold)

St Gregory's
gloss on 'the
millstone.'

Worldly
prelates would
be better as
laymen, since
they would
incur a lighter
damnation

faciunt omnes criminosi. *Talibus autem scandalizantibus* (cuiusmodi sunt communiter superiores ecclesie) foret expediens quod cicius necarentur quantumlibet gravi pena, ut suspensa ad colla eorum mola asmaria in profundo pelagi demergantur. Sic enim dicitur occidendos⁷ in Palestina morte magis terribili cruciari vel (ut placet beato Gregorio) per molam asmariam intelligitur circuitus laboricii corporalis, ita quod mola testetur eius gravedinem et circulacio eius continuacionem que in dies renovatur et asinus significet stulticiam laboricii a talibus agrestibus supportatam. Suspensio vero circa collum eius est necessaria deputacio ad istud officium et in profundum maris demersio est eterna dampnacio. Vult ergo evangelium dicere quod multus prelatis in mundo splendentibus foret expediens quod non secundum hunc statum prelatie sed secundum statum rudem in seculo dampnarentur, quia sic mititas dampnabilis supra dampnacionem gravioris peccati ex pastoralis officio foret eis expediens. Et quia tam spissim seminatur hoc viciu ex errore prelati, cum fere totus mundus aliquo sex consensuum ipso participet, signanter dicit evangelium: *Ve mundo a scandalis*. Sed quia Christus vidit peccatum precedens ad istud necessitans, ideo vere dicit: quod *necesse est ut veniant scandala*; quodlibet enim peccatum prelati vel populi preparat ad hoc scandalum in prelato, quia (Job XXXIV°, scribitur quod *Deus regnare facit hominem ypocritam propter peccata populi*; verum tamen non obstante ista necessitate, cum quilibet talis primo scandalizat se ipsum et preparat ad scandalum aliorum, non excusatur a crimine, sed *ve cuicumque tali per quem scandalum venit*; nec solum debes cavere scandalizare sic proximum sed te ipsum. *Si autem manus tua*, hoc est, virtus operativa *vel pes tuus*, hoc est, virtus affectiva *facit te ruere in peccatum*, erue indisposicionem talis potencie et eius actum nefarium *proice abs te*, quia melius est tibi carere exercicio voluptuoso virtutum huiusmodi in hoc mundo quam voluptate huiusmodi eternaliter condempnari. Nam cum

7 E in marg. Mola asmaria.
deest 25 DE: populi deest
solum, E ideo non

10 A: renovantur.
26 A: XXXIV° deest

12. A eius
31. D: non

7. Gregorii Mor. lib. VI, § 57. Cf. Arnold l. c.
thaei XVIII, 7. 33 Vulg.: scandalizat te.

22. Mat-

illa penalitate horum sensuum hic pro via stat beatitudinem sequi in patria; et illa est infinitum melior quam voluptas huiusmodi temporalis. Et idem est iudicium de oculo habente duplicitatem intencionis et
5 affluenciam mundane prosperitatis; licet autem duplicitas talis sit bona, sicut tam voluptas quam dampnatio inde sequens, tamen simplicitas et fructus eius qui est beatitudo est melior et simpliciter preferenda.

Nec obest quod per manum, pedem et oculum intelligantur consentanei aut facinus procurantes; declinari quidem debet eorum societas sicut societatis occasio removeri. Tunc ergo homo eruit membra vel insolencias
Fol. membrorum interioris hominis, quando tollit radicalem
206^a occasionem qua membra huiusmodi viciantur et | proicit
15 a se membra huiusmodi, quando actus suos viciosos semovet et exercitat in virtute. Sic enim Matth. XIX°, 12 dicitur continens se *castrare*. Tales ergo pusilli licet sint mundo abiecti, sunt tamen divites in regno et per consequens angeli beati ad eorum custodiam deputati.
20 Cavendum itaque est ne iniusta operatione, inordinata affectione vel iniqua machinatione iniurietur heredibus tanti regni.

We cast off our members when we deny them the opportunity of sin.

SERMO XXVII.

Videns Jesus turbas ascendit in montem. Matth. V^o, 1

25 Hoc evangelium continet legem Christi quam ipse non dedit per angelum cum terrore (ut dicitur Exod. XX° et Act. VII°), sed verus Deus tamquam legem
ultimam et completissimam dedit congruentissime istam legem. Videns ergo copiam barbarum congruam, ut
30 istam legem acciperent, ascendit in montem ad denotandum excellenciam legis desuper inspirate, excellenciam summi legiferi et consonanciam cum lege veteri. Cum enim lex nova sit donum perfectissimum, patet ex testimonio beati Jacobi quod oportet *ipsam descendere a*

The new law given by Christ

5 DE: affluencia. 6. E sic, ib E voluntas 7 DE illis sequens 9 E in marg. Manus, pes, oculus signant 16 A: in virtute deest; ib, DE Tunc enim 18, 19 A: per deum 21 DE: vel nunquam 22 DE regis 24 AB in marg. XXVII, E in marg. In die Omnium Sanctorum 26 A timore; E in marg. Christus ascendit in montem 29 A: barbarum. 30, 31 A: ad demonstrandum 33 DE sicut donum; A: sit donum

24. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold I, 406—412.
34. Jacobi I, 17.

patre luminum, et cum proporcionabiliter ad legem oportet aptare legiferum, patet quod oportet hanc legem gracie habere legislatorem gratiam domini nostri Jesu Christi. Unde Matth. VII°, 29. *Erat, inquit, docens eos tamquam potestatem habens et non sicut scribe et pharisei.* Et tercio sicut lex Moysi data est in Monte (Exod. XX°), sic lex gracie dari debet populo per legiferum sedentem in monte, sed modo vario. Ideo (Joh. I^o, 17, dicitur *lex per Moysen data est, sed gracia et veritas per Jesum Christum facta est.* Christus enim in propria persona prius fecit prae-¹⁰ ticam sue legis. Sessio autem Christi notat potestatem legiferi quietem sine perturbacione et amorem ac securitatem excludentem tremorem legis antiquae (Exodi XX°).

The position taken by the disciples denotes that they were to promulgate the law

*Accesserunt ad eum discipuli eius mediij inter Christum et populum ad denotandum quod ipsi erant ab eo dis-*¹⁵
positi ad legem Christi populo promulgandum. Sed heu illi qui gerunt hodie vicem apostolorum quoad illud quod mendaciter sapit pinguedinem non ascendunt ad Christum in montem, sed stant a longe in valle cum populo, cum secundum omnem perturbacionem seculi²⁰ tamquam stantes in labore mundane prosperitatis cum laicis convolvuntur, in tantum quod tolerabilior fuit condicio Judeorum. Ipsi enim tempore Christi habuerunt multos legis doctores, ut patet de illis inter quos sedit Dominus (Luce II°) et de eo qui temptavit Dominum²⁵ de mandato magno in lege (Matth. XXII°) ac multis doctoribus eis similibus. Nec dubium quin omnes illi doctores fuerant de lege Dei, nostri autem prelati vel non sunt doctores vel sunt doctores asinaria mola op-³⁰ pressi vel aliter doctores cesarei vel papales; ideo non sedent cum Christo in monte sed in planicie tamquam laici stant cum plebe. Et cum legis Dei attentio et Christi dileccio correspondent, patet quanto ab amore Christi ut pascant spiritualiter subditos elongantur (nam Joh. XIV°, 23 scribitur: *Si quis diligit me sermonem*³⁵
meum servabit et Joh. ultimo XXI°, 17) dictum est Petro. *Si amas me pasce oves meas*; et istud indubie est detestabilius quam degeneracio Judeorum. Et servatis

Their successors have come down among the people

- A in monte deest. 11 E in marg. Sessio. 12, 13 DE ac
similiter. 14, 15 A: inter Jesum et populum et. 16 E in marg.
Iesuam mediatores inter Christum et populum. 17 E promul-
ganda. 18 DE condicio iudeorum. 19 A: in. 20 DE multos deest.
21 A: Luce XX. 22 A: magis. 23 DE eis deest. 24 DE legis
fuit. 25 26 A: vel non sunt doctores deest. 27 A: mole. 28 A
quod. 29 30 A: dictum. 31 oves meas deest. 32 A: illud indubi-

istis circumstantiis aperiens os suum docebat tam apostolos suos quam populum. Ex hoc enim ore suo hec docuit, ut notetur signancius lex quam tantus legifer impressit; non enim dabatur, ut in lege veteri, per tubam, & terrorem et angelum, sed iuxta vocem prophete os Domini locutum est hec. Nec scripsit Christus hanc legem in tabulis vel pellibus mortuorum animalium sed in cordibus hominum tamquam magister optimus et subtilissimus scrutator cordium et illapsor capacium animarum. Unde (ad Gal. III°, 24) dicitur lex vetus propter suam ruditatem intolerabilem *pedagogus*, quia ergo tota lex consistit in virtutibus et earum operibus ac beatitudine finaliter consequente, ideo promittit Christus octo beatitudines que, licet sint ultime in executione, sunt tamen prime in intencione. Adiungit autem virtutes et opera que media sunt ad illas: *Beati*, inquit, *pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum*. Ista quidem paupertas spiritus est vera humilitas que contra superbiam magis disponit hominem ad beatitudinem inturbate; ideo propter similitudinem et propinquitatem sic virtuosus ad beatitudinem dicitur quod sic pauper habet pro suo tempore regnum Dei, unde (Matthei XVIII°) dicitur (ut patet sermone proximo) quod humilior in gloria beatus est eo maior et (ut dicit Lyncolnensis) oportet quod a sic humili excludatur mentis iactacio. Unde ille dicitur pauper qui habet parum de tali ventosa iactancia opere vel sermone; unde (Yob. XXXII°, 18) legitur de illo pompatico Themanite: *Plenus sum sermonibus et coartat me spiritus uteri mei*. Ille etiam dicitur pauper spiritu qui in mente et cogitatione cum quietacione et ordinacione divina se cogitat parum posse; talis autem paupertas spiritus est solum in patria clara sine peste superbie; nec est possibile talem finaliter sic humilem a regno deficere.

35 **Secundus gradus beatitudinis in perpetuitate quiete consistens in mititate contra invidiam acquiritur. Ideo**

Christ wrote
His law in the
hearts of men.

The
benedictions
The poor in
spirit i. e. the
truly humble

2. The meek,

4. A. legislator. 5. A. in marg. : Aperio oris. 6. A. est hec.
7. A. animalium deest. 8. A. ut magister. 13. E. in marg. : Tota lex Christi
consistit. 15. E. in marg. : Prima beatitudo. 17. A. in marg. : Primus
gradus. 21. DE. et beatitudinem deest. 23. DE. primo. 24. A. est deest.
25. A. vantis iactacio. 27. A. XXXII° deest. 28. L. in marg. : Pauper
dicitur. 29. A. atris. 31. A. in ordinacione. 32. DE. spiritus deest.
35. A. in marg. : Secundus gradus. E. in marg. : 2. 36. DE. in deest.

16. Matth. V, 3. 24. Cf. Trilogum, pag. 166. 28. The-
manite. Wyclif has confounded Ehu (Job XXXII, 2) with
Elphaz Themanites (Job. II, 11).

who add to
humility
control of
temper

dicit Christus *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram*, hoc est, beati sunt illi qui supra pauperi-
tatem addunt virtutem potenciam irascibilem re-
frenantem, quoniam sicut hi possident iuste et tranquille
terrena, cum *iustorum sunt omnia*, sic possidebunt terram
vivencium. Nam sic mites parati ad tollerandum iniurias
quiete et secure possident tam temporalia quam etiam
beatitudinem consequentur, ubi superbi et invidi pugnantes
ad invicem nihil secure possident, et licet finis talium
peccatorum foret tale dominium, tamen divina iusticia
ostendit suam laboriosam iactanciam, qua mundum
cupiunt esse frustra: nam discipuli dyaboli in tota sua
intencione et operatione sunt finaliter redarguti.

Th. A.
marg. b. 22
marg. b. 22

Tercio commendat lex Christi habentes luctum co-
lumbinum in amorosa paciencia contra iram. *Beati*,
inquit, *qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur*. Nam
tempore legis gracie audita est vox turturis caritative
cantantis et tumorem ac rancorem iracundie deplorantis
et dicentis cum Apostolo (Rom. VII) *Cupio dissolvi et
esse cum Christo* et Phil. I^o. Tales autem sic lugentes
consequitur consolacio patrie infinita et felix commutacio,
sicut stulta est commutacio irascibilem et voluptuosorum
quibus dyabolus commutat pro delectacione momentanea
luctum perpetuum. Deus enim ex sua magnificencia
semper commutat in melius quodammodo infinite sed
dyabolus econverso. Sunt autem gradus luctus laudabilis,
sicut et caritatis multiplices, quidam autem ex ca-
ritate quam habent ad Deum lugent quod in eum
taliter omiserunt, et quidam super hoc ex maiori
caritate lugent quod tam ipsi quam totus populus
Deo adeo sunt ingrati, et quidam super ista duo addunt
gradum tercium caritatis quod a beatitudine in hac
valle miserie sunt adeo elongati. *Caritas autem secundum
Apostolum I Cor XIII, 4 est tam paciens quam benigna*,
et hec tria contra triplex peccatum dyaboli disponunt
hominem in se ipsum

Th. A.
marg. b. 22
marg. b. 22

2 DE supra potestatem ibi D in marg. pauperi-
tas. 3 DE quam et. 4 A mundi pugnantes. 5 DE contra
mundum committunt. 6 A mundi pugnantes. 7 DE
marg. b. 22. 8 A mundi pugnantes. 9 DE
marg. b. 22. 10 A mundi pugnantes. 11 A mundi
pugnantes. 12 A mundi pugnantes. 13 A mundi
pugnantes. 14 A mundi pugnantes. 15 A mundi
pugnantes. 16 A mundi pugnantes. 17 A mundi
pugnantes. 18 A mundi pugnantes. 19 A mundi
pugnantes. 20 A mundi pugnantes. 21 A mundi
pugnantes. 22 A mundi pugnantes. 23 A mundi
pugnantes. 24 A mundi pugnantes. 25 A mundi
pugnantes. 26 A mundi pugnantes. 27 A mundi
pugnantes. 28 A mundi pugnantes. 29 A mundi
pugnantes. 30 A mundi pugnantes. 31 A mundi
pugnantes. 32 A mundi pugnantes. 33 A mundi
pugnantes. 34 A mundi pugnantes. 35 A mundi
pugnantes. 36 A mundi pugnantes. 37 A mundi
pugnantes. 38 A mundi pugnantes. 39 A mundi
pugnantes. 40 A mundi pugnantes. 41 A mundi
pugnantes. 42 A mundi pugnantes. 43 A mundi
pugnantes. 44 A mundi pugnantes. 45 A mundi
pugnantes. 46 A mundi pugnantes. 47 A mundi
pugnantes. 48 A mundi pugnantes. 49 A mundi
pugnantes. 50 A mundi pugnantes. 51 A mundi
pugnantes. 52 A mundi pugnantes. 53 A mundi
pugnantes. 54 A mundi pugnantes. 55 A mundi
pugnantes. 56 A mundi pugnantes. 57 A mundi
pugnantes. 58 A mundi pugnantes. 59 A mundi
pugnantes. 60 A mundi pugnantes. 61 A mundi
pugnantes. 62 A mundi pugnantes. 63 A mundi
pugnantes. 64 A mundi pugnantes. 65 A mundi
pugnantes. 66 A mundi pugnantes. 67 A mundi
pugnantes. 68 A mundi pugnantes. 69 A mundi
pugnantes. 70 A mundi pugnantes. 71 A mundi
pugnantes. 72 A mundi pugnantes. 73 A mundi
pugnantes. 74 A mundi pugnantes. 75 A mundi
pugnantes. 76 A mundi pugnantes. 77 A mundi
pugnantes. 78 A mundi pugnantes. 79 A mundi
pugnantes. 80 A mundi pugnantes. 81 A mundi
pugnantes. 82 A mundi pugnantes. 83 A mundi
pugnantes. 84 A mundi pugnantes. 85 A mundi
pugnantes. 86 A mundi pugnantes. 87 A mundi
pugnantes. 88 A mundi pugnantes. 89 A mundi
pugnantes. 90 A mundi pugnantes. 91 A mundi
pugnantes. 92 A mundi pugnantes. 93 A mundi
pugnantes. 94 A mundi pugnantes. 95 A mundi
pugnantes. 96 A mundi pugnantes. 97 A mundi
pugnantes. 98 A mundi pugnantes. 99 A mundi
pugnantes. 100 A mundi pugnantes.

1 Math. V, 4. 2 Math. V, 7. 3 Recte Phil. I, 23.
Rom. VII, 24 is in the same intent

Quarto beati qui esuriunt et siciunt iusticiam, quoniam ipsi saturabuntur; et ista condicio militat contra accidiosos. Isti enim ferventer et caritative zelant pro complemento iusticie desiderii, laboribus et expensis; accidiosi vero in sua vana quiete inaniter delectantur, et tamen finis consequens est intento suo contrarius ut priores; finis autem accidie est cruciatus et perturbacio infinita et finis desiderii complementi iusticie est beata sacciatio infinita, nam cum anima sit naturaliter capax beatitudinis, patet quod quantumcunque desideraverit in temporalibus propriis, delectacionibus personalibus, remanent vacuitas et capacitas infiniti. Ideo (Psalmo XVI°, 15) dicitur: *Saciabor, cum apparuerit gloria tua*; et cum hodie tantum contempnitur lex divina, patet quam pauci sunt qui esuriunt et siciunt illam iusticiam sed potius temporale proprium, cum tamen certi sumus ex fide quod sine ista esurie que contrariatur accidie nemo saturabitur in beatitudine.

4 Those who hunger and thirst after righteousness

Quinto beati qui contra avariciam misericorditer sua indigentibus largiuntur, quoniam ipsi immensam misericordiam consequuntur ut patet Matth. XXV°, et hinc in eadem lege scribitur (Luce VI°, 38) *Mensuram bonam et confertam et coagitatam et supereffluentem dabunt in sinum vestrum*. Imensitas retributionis patet in quaduplici gradu mensure et ydemptitas respicit magnificenciam largitoris, satis quidem est quod utrobique sit opus misericordie et proporcionabilitas largientis. Deus enim cum sit infinitum magnus dominus et donacio secundum philosophos debet secundum magnitudinem domini mensurari, patet quod decet ipsum pro parvo munere infinitum magis retribuere; et patet testimonium (Matthei XII°) de retributione magnitudinis pro quantumlibet parvo bono. Et ista misericordia vel elemosina bipartita opponitur avaricie secundum quatuordecim opera corporalis et spiritualis misericordie.

5 The merciful, who shall be rewarded by God's infinite mercy

1 A in marg. Quartus gradus 3. DE frequenter et 6 D: in tencio, E: intencioni sue 7 DE finis enim 8, 9 DE: et finis infinita deest 10 A desideravit 12 DE remanet, ib A Psalmo X^o, 15 DE illam d. est 18. DE. saciabitur 19 A in marg. Quibus gradus 1 in marg 5; ib DE suam 21. Codd consequuntur 22 A Matth. XII°. 25 DE quarto gradu 27 DE proporcionabilitas 30 A domini, deest 31 A retribuere 33. DE. pro deest; ib DE parva Deo 35 DE opera caritatis

6. The pure in
heart

Sexto contra luxuriam: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*; cum enim mundicia, cogitationis hominis capitur ab objecto, patet quantum luxuriosi ab ista mundicia defraudantur ymmo, cum quicquid homo plus amaverit constituit Deum suum, patet quam infideliter et quam turpiter luxuriosi sibi pro Deo constituunt partes turpissimas meretricis; nec aliud peccatum in bestialitatem plus mergit hominem, ut a spiritualium intuitu elongetur. Ideo ista castitas vel celibatus signanter vocatur cordis mundicia sine qua Deus numquam videbitur, ideo (Apoc. XIV°, 4) dicitur quod omnes celi cives sunt virgines sequentes agnum quocumque ierit.

Fol
206^r

7 The peace
makers.

This condemns
gluttony, which
is the chief
cause of strife

Septimo contra gulam. *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*. Nulli enim inquietius per pugnas, lites et contenciones inpuignant proximos quam gulosi. Si enim de moderato vescibili quietarentur, ut contingit in statu innocencie et continget in patria, non pro vescibilibus tamquam bestie sic pugnant. Et per istum ordinem harum virtutum notatur quod tam virtutes quam vicia eis opposita se causant reciproce. Sicut enim gulosus sepe spumat in libidinem, sic luxuriosus pro exercendo suo facinore fit gulosus. Isti autem pacifici sic accipientes vescibilia pro quibus fit maior mundana contencio pro mensura observancia vocantur filii Dei patris, cum mensura secundum Sapientem correspondeat Deo patri; nec est hoc modicum, quia secundum Apostolum *si sunt filii, sunt heredes*.

8 Those who
are persecuted
for righteous-
ness' sake

Octavo *beati qui persecutionem patiuntur propter iusticiam, quoniam ipsorum est regnum celorum*. Nullum enim est amoris Dei maius indicium quam quod viator propter causam Dei vel legis sue observanciam gratanter accipiat penam mortis, quia illa paciencia facit martyrem et animam sic mortui subito advolare. Ideo signanter sicut in prima beatitudine, sic in ista, cum eius virtus et sua operatio sit finis meriti viatoris,

1 A in marg. Sextus gradus; E in marg. 6 4 DE cum deest
6. A sibi, deest. 8 DE vergit 9 DE spiritum 11 A Deus
deest, ib. XIV° deest 12 DE sequendo 14 A in marg. Septimus
gradus; E in marg. 15 DE Nulli quidem 20 E in marg.
Virtutes et vicia causant se reciproce 21 DE sibi opposita 24 I
mundicia 26 DE correspondet, ib. DE hoc deest 29 A in marg.
Octavus gradus E in marg. 8. 31 A divini magis 36 DE sua
deest, ib. DE fuit hinc, ib. E in marg. Nota

1. Matth. V, 8. 14. ib. V, 9. 26. Sap. XI, 21. Cf. E.W.
of W., pag. 321. 28. Rom VIII, 17.

dicatur pro finali premio, quoniam *ipsorum est regnum celorum*. Sicut enim ventus turbinis vel impressiones aeris non impediunt celum ab ordine sui motus, sic perturbaciones seculi non impediunt sic virtuosum, 5 etiamsi mors advenerit, a suo proposito promerendi, nam talium conversacio est in celis. Nec video quod alii sunt vere martyres vel salvandi, sed quia debent esse legem defendentes et exequentes opere, sciencia, exhortacione et doctrina (quod figurarunt apostoli Christo 10 propinqui et medii inter ipsum et populum), ideo ad ipsos dirigit sermonem exhortacionis et in ipsis non dubium animative loquitur quibuscunque prelati vel apostolicis qui ipsos debite imitantur: *Beati, inquit, estis, cum maledixerint vobis homines et persecuti vos* 15 *fuertint et dixerint omne malum adversum vos mencies propter me, gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in celis.*

Ex quibus verbis fidei vianti dulcissimis tam doctrinalibus quam prophetiis expegeret evangelizator et 10 curatus et semimortuus, si fides in ipso non titubet. Predicit enim Christus propheticè quod tales apostolici debeant non timere, et nude propter persecuciones has triplices debeant congaudere; prima ergo insultacio est Antichristi per maledicciones et excommunicaciones, sed 25 omnes illi sunt homines, quia humanum vel terrestria sapientes, sicut enim mundanos honores et propria commoda terrena non honorem Dei vel bona spiritualia, ut in celestibus conversantes. Tales (inquam) sunt homines qui apostolicis maledicunt, ymmo tempore Christi 30 sacerdotes et pharisei et scribe arraliter incepterunt (ut patet Joh. IX°); nec quietantur in ista malediccione sed machinantur nocere christicolis vulpina persecucione ut ficta citatione, insidiacione et incarceratione. Et 35 tercio quid per se, quid per procuratores dixerint omne genus mali pene vel scandali adversum Christi discipulos legem suam viriliter defendentes, sed oportet ad eorum beatitudinem, quod insultantes in causa Christi quam

Antichrist
makes his
attacks,
by cursing

2 by citations
and
imprisonment.

3 by slander,

1 A. quod ipsorum. 2 E. enim deest. 4 DE. perturbatores
7 E. quia deest. 8 DE. oportet esse. 11 DE. sermones, ibi DL
in deest. 15 A. et dixerint deest, ibi A. adversus. 16 A. quia
merces. 20 A. et deest. 21 DL. quid; ibi A. tales apostolici
25 A. in marg. 1; E. in marg. Prima insultacio Antichristi. 25 DE
qui humanum vel. 26 A. capiunt enim, ibi E. honores deest
28 A. ut deest. 29 E. ymmo Christum. 31 AE. in marg. 2
34. AE. in marg. 3

defendunt sui discipuli menciantur, quia si verum dixerint et sic persecuti propter nomen Christi passi non fuerint, non ideo sunt beati. Summa ergo consolacio quod tales Antichristi taliter maledicunt et Veritas beatificat et per consequens benedicit iuxta illud Psalmi CVIII^o, 28): *5 Maledicent illi et tu benedices*. Et hec est spes fidelium qui non timent maledicciones huiusmodi satraparum et specialiter dum cecati non fuerint per Antichristum in fide scripture, ad quam cecacionem laborat precipue quod nulla acceptetur scripture sententia nisi ab ipso *10* fuerit diffinita

Christ's
blessing will
console the
persecuted,

and is a cause
that they
should rejoice.

Et ut mentes fidelis animet ad hoc opus, adiungit finaliter quod debent intrinsecus gaudere iubilo et extrinsecus exultare pro convertendo populo, cum repugnat regalie Christi et sue magnificencie quin merces talium con- *15* servetur in celestibus | copiose. Nec credo quod fidelis viator a defensione istius legis ac eius promulgacione deficiet nisi dampnabiliter discrediderit Veritati, quia vox turturis audita est in terra nostra commiscens cantum et gemitum, cantum de premio, et gemitum de peccato. *20*

Fol
206^a

Six vokes that
draw Christ's
car between
1 Christ and
the faithful,
2 Husband and
wife
3 Parents and
children
4 Masters and
servants,
5 Rulers and
subjects,
6 Neighbours

Ideo ut idiote et simplices habeant materiam predicandi, notanda sunt sex iuga secularis brachii que trahunt efficacius currum Christi: primum est inter Christum et fideles simplices viatores, secundum est inter coniuges secundum legem Domini coniugatos, tercium *25* est inter parentes et filios naturales, quartum est inter patremfamilias et suos mercenarios et eis servientes, quintum est inter seculares dominos et suos servos vel tenentes et sextum generaliter inter proximos conviventes. Omnibus enim istis debet columba ecclesie cantum *30* caritatis et pacis canere et optare. Cum autem ista sex iuga secundum istam levitatem et suavitatem sunt fundabilia in scriptura, evangelizans sic animatus a

1 A si deest 3 A tales deest 4 E in marg Consolacio Christi
dicat 5 DE CIV^a 9 DE in scriptura 12 A ut merces
fideles anima 13 A debet 20 DE et deest 21 A in marg
Nota sex, 1, 2, 3, 4, 5, 6 E in marg Sex iuga secularis brachii 1, 2
21, 22 predicandi 25 DE Dei 26 DE et filios deest 27 DE et
eis deest 28 A est deest 29 D conviventes 30 DE autem deest
33 DE Sex Jugis fundamentalia

21. Cf. Tractatum De Sex Jugis, cuius sex capita e sermonibus XXVII, XXVIII, XXXI, XXXII et XXXIII verbotenus deprompta sunt. Tract De Sex Jugis sic incipit: Ut simplices sacerdotes habeant materiam predicandi, notanda sunt sex iuga secularis brachii que trahunt efficacius currum Christi: primum est (vide supra) . . . Cf. Lechler in his appendix, II, 391.

Domino debet animose atque viriliter ista per ordinem predicare.

Illud autem iugum quod debet esse sacerdotum ad Christum vel populum, vel est in lege Domini plene instructum vel ex Antichristi perfidia disparatum. Iugum autem totius ecclesia ad Christum stat in observancia mandatorum; nam quicumque christianus ipsa servaverit, salvus erit; et *hoc iugum est suave*, non exasperans hoc ferentem, *et leve est*, non suppressens supportantem (ut dicitur Matthei XI°, 30). Nam in lege veteri observarunt decalogum cum oneribus extra ipsum, sed modo per eorum exoneracionem, per Christi confortacionem et adiutorum multiplicacionem est levius quam tunc fuit. Constat quidem quod lex Dei fuit per ceremonias legis veteris multipliciter onerata (ut dicit Petrus Act. XV°). Cum ergo totum hoc onus ex libertate christiana deponitur, patet primum; sed heu Antichristus tantum difficultavit legem gracie per suas traditiones cesareas quod tollerabilior fuerat lex antiqua; sed prudens et simplex christianus debet traditiones istas sapienter excutere cum in earum regulari observancia sit venenum. Quantum ad confortacionem Christi, patet quod superat omnem gravedinem Antichristi, cum fidelis Christi constanter retinet quod tenendo legem suam et contempnendo traditiones hominis peccati magnifice premiatur. Et quoad tertium patet quod licet rari sunt adiutores superstites, tamen omnino multiplicantur adiutores militancium in ecclesia triumphante, sic quod currus Dei est hodie magis multiplex; ideo sunt multi exultancium, quia Dominus est in ecclesia militante. Et quantum ad omnes argucias vitulaminum spuriorum, patet quod omnia Christi consilia faciunt ad observanciam mandatorum; et illi qui stulte et private sine auctorizacione ad consilia ipsa se obligant ab eis magis degenerant. Nec oportet hortari Christum ut recte faciat qui est pars altera huius iugi, cum ex fide firmiter capimus quod ex parte sui non posset pactum deficere. De observancia vero istorum mandatorum decalogi patet superius parte prima.

The yoke between Christ and His Church consists in observance of the commandments

1 DE: sed animose; 1b A in marg: 1, 2 3. J1 in marg: Iugum primum; L in marg: Iugum ecclesie ad Christum 10 DE XX° 11 A extra Christum 12 A seu 19 DE foret 23 DE Christi deest 26 A 1^a quo 27 DE tamen animis 28 DE sicut quod 29 A est deest, 1b A omnia sunt nulla 33 DE private sua 38 A etc. 1b DE Sex Jugis De observancia istorum mandatorum decalogi patet alibi

SERMO XXVIII.

Ambulans Jesus iuxta mare Galilee vidit duos fratres
Matth. IV°, 18.

CHRISTUS
VARIOUS WAYS
OF CALLING HIS
APOSTLES.

Huius evangelii plana est historia. Constat quidem quod Christus multipliciter vocavit apostolos, ut primo ad confusam noticiam de Messia (ut Johannis I^o), quando duo discipuli audierunt Johannem vocantem Christum agnum Dei, secundo ad familiaritatem, quando Christus propter multitudinem ascendit in navem Petri (Luce V^o), et tercio ad apostolatam, ut Petrus relictis omnibus videns miraculum secutus est Dominum (ut dicitur Luce V^o). Et in ista vocatione apostolatus sunt gradus multiplices, ut Petrus dicitur hic cum Andrea vocatus ad apostolatam, licet antea sint vocati. Hoc autem mare vocatur stagnum Genezareth, mare Galilee et mare Tiberiadis, more Hebreorum qui quantumcunque congregacionem aquarum appellant maria (ut dicitur Gen I^o), et bene de facto dicitur esse lacus, habens centum stadia in longitudine et quadraginta in latitudine, per quem transit Iordanis. Dicitur autem mare Galilee, quia per patriam illam transit. Et vocatur mare Tiberiadis a civitate Tiberiade sita super ipsum (ut patet Joh. II°). Nec mirum de sequela post vocationem duplicem precedentem, specialiter cum Christus extrinsecus movens aurem intrinsecus incitat eius mentem. Vocavit autem ad suam predicacionem simplices ut istos discipulos, non Nathanaelem vel Nicodemum (ut patet Johannis I^o et III°), ne credant simplices fuisse deceptos sine miraculo predicantes vel ne apostolica evangelizacio humane sapientie ascribatur, sed ut fides evangelii plus tribueretur divine sapientie quam humane.

He called the
simple and not
men at high
station.

Mystical
interpretation.

Mystice vero ambulacio Jesu iuxta mare Galilee signat eius ordinacionem sollicitam circa ecclesiam militantem. Nam mare Galilee pertinenter indicat istam naviculam transmigrantem, et hinc Christus tam crebro dicitur visitans istud mare. Ordinavit autem istos quatuor fratres pugiles huius maris, duos fratres quodammodo sibi

2 Ad in marg XXVIII, 1 in marg In die Andree apostoli.
5 A in marg 10 De ut deest 18 A in marg 2 16 A in
marg 3 14 De ante 15 A vocatur - Galilee deest 16 Et
stagnum 16 A quancunque 18 A et cum de 28 A credatur
30, 4 A ascribatur - sapientie deest

extraneos, scilicet Petrum et Andream, premitens Petrum
(qui interpretatur agnoscens) tamquam capitaneum firmi-
tatem fidei agnoscentem et Andream (qui interpretatur
decorus in statione vel virilis) ad ecclesiam miticia
5 decorandum. Duos autem alios fratres cognatos suos
vocavit in gradu alio, cum Jacobum (qui interpretatur
supplantans festivitatem) vocavit de sollicitudine huius
mundi et Johannem (qui interpretatur gracia Dei) vocavit
de voluptate carnali. Et quia isti tamquam minores
10 in seculo erant cum patre eorum Zebedeo relicientes
recia, alii autem in piscacione bonorum fortune amplius
antiquati, ideo illos vocavit secundum aliam rationem
graciosius, dans eis privilegium super cognatos suos
trahendo illos a maiori periculo et vocando eos secundum
15 prioritatem quandam, ad denotandum quod carnalis
cognacio est a vocatione apostolica aliena. Reparacio
vero recium indicat pauperiem Domini cognatorum et
specialiter dispositionem et actualitatis carenciam ad
merendum.

Christ
called two
strangers and
two relatives

20 Hii autem duo binarii continue et statim abeuntes
mandato Domini nedum docent efficaciam vocationis
Christi sed instruunt ecclesiam secundum quam celeri-
tatem debent sua monita adimpleri. Evidencia autem
ad hoc incitans fuit preeminencia artis piscandi homines
25 ultra artem rudem quam prius habuerant. Cum enim
homines piscandi sint in maris sollicitudine submersi
et rete huius piscacionis sit mandatum evangelicum
contextum transversaliter cum Christi consiliis que nun-
quam indigent reparari, patet tam ex bonitate termini
30 quam instrumenti dignitas artis Christi. Nec dubium
quin tota ista vocacio sit plena congruitate et subtili
misterio; nam iste quaternarius reliquit primo recium
suorum substantiam, secundo artem terrenam et tercio
cognacionem paternam Christo pure finaliter adherentes.
35 Et istum ordinem debent viri apostolici observare. Sed
licet Christus vocet nos sepius, tardamus tamen istis passi-
bus transmigrare, quia licet via sit nobis trita et parata
in sanctis apostolis, tamen in defensione et predicacione
Christi evangelii (quod est idem) sibi essencialiter reticemus.

Then prompt
obedience

They left all to
follow Christ.

4, 5 DE miticiam decorandum 6 D. gradu alio modo; E. gradu
maiores 7 A. supplantans festinantem 9 D. L. isti deest. 17 DE
illis 13 DE. trahendo eos 15 A. quam carnalis 20 E. statum
24 A. hominis 25 AD. aarem 26 DE. sint deest 27 DE
evangelii. 29, 30 DE. pauperiem quam 31, 32 A. congruitate
primo deest. 39. DE: sibi totaliter

The second
and third
voices.

Quantum ad duo iuga sequencia sermone proxime
introducenda notanda est vox turturis sancti Pauli
Col. III°. Quamvis enim Christus sit turtur precipue
(Matth. V^o) miscens luctum cum gaudio. *Beati*, inquit,
qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur, tamen membra eius
turtures possunt dici; nam magnus turtur fuit Baptista
(Joh. III°, 29), dum sic cecinit: *Amicus sponsi quis erat et
audit eum gaudio gaudet propter vocem sponsi*. Magnus
etiam turtur fuit Paulus apostolus, dum cecinit: *Ipsi
Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*. Ex
quibus colligitur quod Spiritus erat turtur: docet autem
iste Apostolus ad Col. III°, ubi supra, quod omnia quae-
cunque fidelis fecerit debet facere in nomine domini Iesu
Christi. *Omne*, inquit, *quodcumque facitis verbo aut opere,
omnia in nomine domini Jesu Christi*, suple. *facite*.
Patet racionabilitas huius principii ex hoc quod omnis
vita hominis vivantis voluntaria vel naturalis debet esse
meritoria, et per consequens esse in gracia domini
nostri Iesu Christi. Ipse enim est prima natura et gracia
in qua natura subducto peccato oportet fieri creatura
quodlibet naturale. Tolle inquam, peccati vetanciam
et in virtute eius et gracia est quelibet creatura; multo
evidentius quicquid homo fecerit qui Christi ministerio
tam specialiter deputatur.

St Paul tells
us to do all to
the glory of
God

He further
commands to
husband and
wife.

Isto itaque principio ut fide supposito adiungit Apo-
stolus. *Mulieres*, inquit, *subdite estote viris sicut oportet
in Domino, viri diligite uxores vestras et nolite amari esse
ad illas*. Debent autem mulieres ex natura et ex mandato
Trinitatis esse subdite viris suis; in cuius signum ordinate
sunt esse essentia inferiores: unde philosophi vocant
eas viros in naturalibus defectivos. Genesis etiam III°
legitur quomodo prima femina ex costa primi viri non
ex pede vel capite est formata. Et ambo ista docent
quomodo quadam inferioritate debet mulier esse viro
matrimonialiter copulata: ideo cum hoc sit naturale,
dicit Apostolus mulieres oportere esse subditas viris.

Inferiority of
women

1 DE sermone XXIII°, 16 b. 13 marg. Secundum legem et rationem.
Codd. tria iuga. De sex iugis. Quantum ad duo iuga sequenti a cap.
20. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

1. Lechler l. c. II, 593. 9. Rom. VIII, 26. 12. Col. III, 27.
26. Col. 3, 18, 19.

suis; sed signanter modificat quod *sint subiecte in Domino*, debent enim uxores viris suis tamquam domino deservire, ut docet Petrus de Sara et Abraham. Si autem viri ab uxoribus suis quicquam exigant quod a Deo est vetitum, tunc non debent in complectione huiusmodi esse subdite viris suis, quia tunc non forent illis subdite in Domino. Et per locum a maiori: si superior vel prelati ecclesie subiecto suo quicquam preceperit quod dissonat legi Christi, tunc debet ex obediencia debita Christo et illi prelato humiliter rebellare. Quando enim duo prelati quorum unus est superior et alius inferior mandant contraria, superiori in rationabili est parendum. Cum ergo Christus sit superior quocunque prelato ab homine instituto, nec potest nisi rationabile et iustum mandare cuiquam, patet quod quicquid voluntati sue contrarium papa vel quicunque prelatus quantumcunque stricte mandaverit suo subdito, debet contra illud viriliter rebellare; nam faciendo oppositum peccaret graviter.

limits of wisely obedience.

Ex quibus patet quod tam prelatus quam subditus debet cognoscere beneplacitum domini Jesu Christi; nam sine obediencia sui privati prepositi potest salvari, cum non iuvat, nisi de quanto promovet in rationabilibus ad obedienciam domino Jesu Christo. Sed sine obediencia Christi non stat quod aliquis sit salvatus; ideo ad discendum Christi regulam debent privati ordines primo intendere et si fuerint ita stolidi quod per se ipsos et Christi regulam non sufficiant regulari, tunc consulant superiorem intuitu caritatis ut eos misericorditer dirigat in agendis. Si autem improvise obligati fuerint maledicto vel ignaro preposito, dissolvant statim hunc nexum fatuum et vel vivant prudenter secundum alium vel teneant religionem christianam simplicem pure secundum abbatem communem dominum Jesu Christum. Et licet in stultis maritis iacet periculum, tamen longe plus in stultis prelatis qui in maiori parte exigunt a subiectis quod ignorant esse Dei beneplacitum vel debent cognoscere esse mandato suo contrarium.

1 A. cum sint 1, 2. A. subiecte domino. 5, 6. A. erusmodi
6. DE subiecte 6, 7. D. illis subiecte. E. illo subiecte 7 A. in
marg. Nota de obediencia 8 A. suo deest 9 E. in marg. Pre-
latus si contrariu Christo precipit non est fidelis 12 A. mandat
15. A. quicquam 16 E. in marg. De obligatione privati prepositi nota
infra 17 DE humiliter rebellarent 19 A. in marg. Conclusio
22. DE in rationabilibus deest 26 A. intenderent De Sex Jgis
tendere 27 Codd. regulari Corr. e De Sex Jgis 29 DE fuerunt.
32 A. pure deest 32 DE communem deest 34 DE: maiore

33 abbatem communem in contrast to the abbat of private sects.

Quandocunque quidam prelatus precepit subiectum facere quod non est expedicius vie sue et Deo placencius, peccat graviter. Sed quid scit ipse hoc de subiecto, cuius statum et vitam ignorat, cum hoc crebro nesciat de se ipso? Ideo secundum Christi regulam cui non licet contradicere debet quilibet viator continue mereri et spiritu Christi duci; nam ductus ille non deficit, nisi peccator ponens obicem sit in causa. Ideo *durum iudicium fiet* istis prelati qui sic cece precipitant se et suos.

III treatment
not a ground
for divorce

In coniugatis autem non sic temere obligatis istis consiliis oportet virum precipue mandata Dei cognoscere et uxorem vel ab informacione coniugis vel a Christo mandata Dei cognoscere. Ideo mandat Christus in suo Apostolo viros suas uxores in caritate diligere et non illas amare tractare. Ille autem amare tractat uxorem qui tractat eam irreverenter ut ancillam, nunc verberat nunc conviciat et nunc ad peccatum inclinat. Verumtamen cum toto isto tractatu non videtur mihi matrimonium debere dissolvi, cum sepe salvatur vir infidelis per mulierem fidelem, et mulier ex paciencia iniurie, salvo semper quod non consenciat ad peccatum, vivit meritorie in vero matrimonio ut deberet. Istis ergo coniugibus tam generaliter quam spiritualiter debet predicari vinculum caritatis et alii casus privati exigunt speciales condiciones et consilia evangelica preter leges privatas de sponsalibus introductas.

3 Parents and
children

Quoad tertium iugum scilicet inter parentes et prolem suam sive de sexu virili sive femineo est notandum quod parentes plus tenentur providere de sua prole in spiritualibus secundum legem Domini quam in corporalibus, licet ipsa corporalia proprius et magis immediacius a parentibus sunt causata; probatur, quia perfecta caritas hoc requirit; sed tenentur perfecta caritate prolem suam diligere; ergo conclusio. Deus enim plus ponderat vitam spiritualem interioris hominis quam corporalem. Cur ergo non parens qui solum in Deo debet prolem suam diligere?

Item, profectus in moribus est proli utilior quam nutricao corporalis, quare ergo parentes ex sincera dilec-

1 DE: quis prelatus. 4. DE: hoc deest. 9 DE: qui sic in se precipitant. 1b. E in marg. Duplex. 14 A: suos suas deest. 16. A: crudeliter. 20 AB: muliere. 27 I in marg: Tercium iugum. 28 DE: est deest. 29 A in marg. Concussio. 30 A: carnalibus. 31 A: carnalia; 1b A: magis deest; 1b. A in marg. 32 I in marg. 33 A: carnalem. 35 A in marg. 2.

cione non debent illum profectum maiorem proli sue
appetere: nam amando minus bonum in esse genito
Fol. foret ordo preposterus, non amor sed odium venenosum. |
207

Item, illud debet homo plus appetere inesse alteri
5 de cuius carencia plus doleret; sed quis non doleret
plus de dampnacione, plus etiam de maculacione peccato
quam de sua corporali esurie vel penuria mortali, quia
raro vel nunquam evenit; ergo debet ad illud bonum
spirituale melius magis niti. Ex isto patet quod sinistre
10 et inordinate multi parentes diligunt prolem suam; multi
namque delectabiliter ipsos nutriunt in peccatis et vel
non curant ipsos corripere vel correpcionem illam
faciunt nimis remisse; quod est signum evidens quod
inordinate Deum diligunt atque prolem. Debent enim
15 secundum legem caritatis ordine transverso diligere
proximum quantumcunque extraneum; ergo longe evi-
dencius prolem suam. Sed mundiales graviter et in-
dignanter ferunt istam sentenciam, dicentes quod iuxta
illam homines permitterent nedum proximos sed pro-
20 prios natos mori, quod cum contradicit legi nature,
manifestum est quod est contrarium legi Dei. Nemo
enim scit si ex tali educacione corporali quis peccabit
mortaliter vel erit deterior quoad mores.

A man should
fear damnation
for his children
more than
carthly
hardship

Hic dicit logicus quod nedum oportet patrem dimittere
25 sed debet gratanter sufferre mortem proximi sive nati,
ut patet (II Regum XII°) de David qui hilariter sustinuit
mortem nati; verumtamen isti non repugnat sed con-
sonat quod parens potens debet proli de vite necessariis
providere; licet malum preter intentum parentis exhinc
30 quandoque proli proveniat, oportet tamen parentem
prudenter et cum moderamine talia tribuere proli sue
et non propter fornicandum, pulchritudinem vel pote-
statem prolis carnalem aut propter magnificenciam seculi
in parentibus extollendam, sed utrobique ad honorem
35 Dei et profectum ecclesie intendendum. Et si occasione
mala accepta sit proles ex facto parentis deterior, parens
non est propterea increpandus, cum secundum rationem

A parent
should provide
for his child,
but not
lavishly

1. DE maiori. 3. DE preposteris. 4. A in marg. 3. 5. E.
debet. 6. DE dampnacione prolis et de 7. DE carnali 8. DE
eveniet. 11. DE es. 12. DE et deest. 13-17. DE ordi e - sam
deest. 19. DE nedum totum nec; 15. AE in marg. Obieccio, E. mun-
dialium. 22. A carnali. 24. A in marg. Responsio. 25. DE
Christi sive nati. 30. DE eveniet. 31. E retribuere. 32. DE:
fortificandum

Augustini nemo tunc faceret quodvis opus; debet ergo attendere ad intencionem prudentem in talibus.

Children must
obey their
parents

Econtra autem necesse est hortari prolem, ut excellenti gradu honorificet et obediat suis parentibus, ut patet in materia de primo mandato secunde tabule. Oportet tamen quod catholicus istam obedienciam modifiet ut priorem, ideo dicit Apostolus ubi supra. *Filii obedite parentibus per omnia; hoc enim beneplacitum est Domino, patres nolite ad indignacionem provocare filios, ut non pusillo animo fiant.* Debent autem filii parentibus obedire non solum in opere manuali sed precipue in spirituali, quod sonat in salutem sue anime, ideo cum spirituale et corporale sunt omnia, signanter dicit Apostolus quod *filii debent obedire parentibus suis per omnia.* Non autem dicit quod filii obediant in quibuscunque parentes mandaverint, quia stat ipsos mandare irrationabiliter, **et per consequens tunc debent obedire rationi que est** pater superior dominus Iesus Christus. Talis autem irrationalis preceptio non cadit in numerum cum mandatis. Patres autem non debent nimis aspere tractare filios, ne postmodum fiant invalidi ad debite paciendum. Sicut enim Christus paulative introduxit suam humanitatem ad deitatem assumptam, ut patet de Baptista et sua conversacione usque ad annos triginta, sic debent parentes bonos mores in filiis suis inducere paulative.

but not if their
commands are
against Christ's

SERMO XXIX.

Hoc est preceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos Johannis XV°, 12.

Charity the
sum of all
virtues

Quia autem finis mandatorum est caritas et christiani non solum a Christo sed a suis apostolis ceperunt exemplar observancie caritatis, ideo hoc evangelium docet quomodo huius caritatis regula debeat observari. Observancia itaque totius decalogi est completa observancia caritatis. Ideo dicit Gregorius *quod sicut rami*

1 DE Oportet ergo 2 DE attendere deest E sed deest 1b DE prudentes 10 D in marg Arg mentum ppa obedencia pnaa prelatis ex apostolo 16 A mandaverint 18 E superior deest 19 A possit in 21 DE invade 1b A ac debet 25 A Explicit secunda pars Incipit tertia Extinct ead man Qui secuntur sermones Codicis A sub sigis 1 10 numerantur 27 AD in marg Sermo XXIX 31 34 A hoc evangelium caritatis ideo deest 32 E debet 33 E totius deest

1. Aug. Opp. 16m. IV, 1012, 1220, 1444. III, 1, 570.
7. Col III, 21. 27. Cf Wyclif's Sermons, ed by Arnold
I, pag. 168-171

procedunt a stipite, sic omnes alie virtutes a caritate
Unde 1^a ad Timoth 1°, 5): *Finis precepti est caritas*
Quia ergo Christus voluit inducere apostolos ad fidelium
edificationem et consolacionem, ideo magis facit men-
cionem de dileccione proximi que includit dileccionem
Dei et quod amor quo Christus dilexit nos sit perfectum
exemplar, ex hoc evidet quod summa dileccio est ponere
animam pro amicis; ideo dicit evangelium: *Hoc est*
Fol. 20^r *preceptum meum ut diligatis invicem sicut dilexi vos: |*
10 *maiorem hac dileccionem nemo habet ut animam suam*
ponat quis pro amicis suis. Et sic sunt tres gradus se-
cundum quos est dileccio derivata, primus quo pater
diliget humanitatem filii; que dileccio cum sit eterna
oportet quod habeat aliam propinquius exemplantem
15 que processit a Christo humanitus, qua dileccione Christus
dilexit apostolos et singulos eos fideliter imitantes, tercia
vero dileccio est qua apostoli et viri apostolici recte
et iuste diligunt oves suas. Maxima itaque dileccio
conveniens creature est qualiter Christus posuit animam
20 suam pro amicis. Unde notant quidam quod sunt sex
per ordinem diligenda: Deus in gradu summo, ipse diligens
in gradu proximo, suus spiritus in gradu tercio, proximus
in gradu quarto, corpus proprium in gradu quinto, et
reliqua corpora in gradu sexto; nec sunt gradus illi
25 indivisibiles, cum corpora ut sunt meliora sunt amplius
diligenda. Intelligendo autem per animam animacionem
sui proprii corporis que est vita, patet quod rationabile
et iustum est licet difficile, animam sic ponere pro
amico, quia cum amicus eque bonus in natura cum
30 alio sit amplius suo corpore et per consequens plus-
quam anima vel sua vita corporea diligendus. Patet
quod est iusta commutacio animam sic ponere pro
amico, et cum amicus et inimicus dicuntur ad aliquid,
patet quod omnis homo alteri est amicus; sic enim
35 querit Christus (Iohannis XVIII°) a Scarioth. *Amice ad*
quid venisti? Omnis enim homo quantumcunque per
accidens malus prodest homini, Christus autem posuit
animam suam pro amicis ac eciam inimicis; pro illis

Three steps
through which
charity is
derived

Six things to
be loved by a
man
1 God,
2 himself,
3 his spirit,
4 his neighbour,
5 his own body,
6 other bodies

All men are
our friends

5. D in marg. Dileccionis tres sunt gradus. 11. A. sic sic, 1b A in
marg. Dileccio triplex, E in marg. Tres gradus caritatis. 12. A. primus
est pater. 13. A. qualis. 20. A in marg. Sex diligenda. 23. 23. A.
in grad. tercio. prop. um deest. 24. 101. illi deest. 27. A. su. deest.
1b A. car. or. illi. 31. D in marg. Amicus est quilibet, E in marg. Pro
am co. animam ponere est rationabile. 35. Rectius. Matth. XXV. 50
36. DL. homo deest. 37. De. prodest bono. 38. De. suam deest.

8. Joh. XV, 12, 13.

autem qui prius erant inimici et in fine anime salutem suam prout ut salventur et ut quibusdam p[er]sonis omnibus dampnatis animam suam posuit ut t[er]ram condemnentur.

*Q[uestio]ne
1. Why we
ought to
love God the
father*

Sed in assumpto isto sunt multa dubia. prout quomodo omnis homo debet Deum plus diligere quam se ipsum; et videtur quod non, quia omnis humana dileccio causatur ab ipso homine. ergo debet plus in ipsum tendere quam in Deum. Confirmatur ex hoc quod nemo Deum diligit, nisi quia est sibi bonus in tantum quod si Deus non foret sibi bonus non teneretur ipsum diligere. Causa ergo quare homo diligit Deum est quia Deus est sibi bonus, et cum causa etiam finalis illius sit esse hominis. videtur quod causa quare homo diligit Deum est ipse diligens et cum secundum philosophorum principia propter quod unumquodque est ipsum magis, videtur quod homo gracia cuius beneficiencie Deum diligit debet magis diligi a se ipso. Quando enim nutrix diligitur a parente propter puerum, ipse puer magis diligitur.

*Reply
God the first
cause of human
love*

Hic dicitur quod Deus debet summe diligi ab homine etiam plus se ipso. Et quantum ad argumentum negatur consequencia, quia humana dileccio licet causetur naturaliter, efficienter et quodammodo finaliter a se ipso, tamen prius et principaliter causatur efficienter a Deo. cum ipse sit finis ultimus cuiuslibet creature. ideo humana dileccio debet principaliter in Deum tendere, cum ipse non sit nisi efficiens instrumentale et finis parcialis cur Deum diligit. Et ad confirmationem dicitur quod falsum assumitur, cum sicut homo debet confiteri Domino, quoniam bonus, sic debet ipsum diligere quoniam bonus et per consequens prius debet ipsum diligere, non solum quia est bonus sibi, cum notum sit quod prius est bonus quam est bonus sibi, ideo certum est quod non consummabitur humana Dei dileccio, antequam absorpta fuerit quolibet propria dileccio creature, ut beati Deum in

3. 1. F. minus salventur. 5. D. sunt notanda; ibi A in marg. Primum dubium. D in marg. Notanda. E in marg. Dubia; primum; ibi DE primo. 6. D in marg. Diligere debet homo plus Deum quam se ipsum. 7. D in marg. Argumentum. 8. D in marg. Confirmatio. ibi DE confirmatur hoc modo. 11. A. Deus dicitur. 12. L. debet. 13. A. qui. Deus. Deus est deus. 17. 18. A. videtur. magis deus. 19. A in marg. Responsio. 20. D in marg. Solutio. 23. 24. DE videtur a deo. 25. 26. ibi homo tamen efficienter. 27. 28. DE et quodammodo efficienter deus. 29. 30. sic debet bonus deus. 31. 32. A non solum quia bonum.

patria diligant, quia bonus in se ipso, non quia sit bonus
ipsis vel alteri creature; conceditur tamen quod nemo
deberet Deum diligere nisi fuerit sibi bonus, cum contra-
dictionem claudit hominem vel creaturam aliquam esse,
5 nisi Deus fuerit sibi bonus, quia si aliquid sit bonum
est ipsum esse, et illud bonum vel est Deus vel a Deo,
cum Deus sit primum bonum: omnis ergo creatura si
est, est bona a Deo et per consequens Deus est bonus
sibi; Deus tamen habet rationem priorem bonitatis
10 secundum quam est bonus simpliciter et etiam sibi
ipsi. Ideo concedunt logici quod Deus est infinitum
melior quam est mihi

The blessed
love God for
His absolute
goodness

Secundo dubitatur quomodo ipse diligens proximo
post Deum diligitur a se ipso; et videtur quod non.
15 quia cuiuslibet hominis dilectio debet a dilectione Domini
exemplari; Deus autem diligit res regulariter, ut sunt
bone; cum ergo homo non sit optimus post Deum,
videtur quod ipse non debet post Deum primo diligi.
Qui ergo sic deformat voluntatem suam voluntati divine,
20 videtur peccare graviter more Luciferi.

2 Man is not
next to God as
an object of
his own love

Item, videtur quod spiritus hominis non ponit tertium
gradum amoris, cum omnis homo sit spiritus vadens
et non rediens, et per consequens, omnis homo debet
tantum diligere spiritum suum ut se ipsum, quia idem est.
25 Item, videtur quod homo debet se ipsum plus diligere
Fol. sub *ratione qua* | spiritus quam sub *ratione qua* homo,
208^a quia ut sic est angelis atque bonis conformior et per
consequens melior et sic diligibilior.

Man should
love himself
more as spirit
than as man

In isto oportet de dilectione distinguere. Quedam
30 est absoluta et quedam propria. Dilectio vero absoluta
non est nisi velle bonum dilecto, et sic omnis homo
debet infinitum plus Deum diligere quam se ipsum;
infinitum plus dico, non intensive vel quoad actum
dilectionis, cum nulla creatura potest sic infinitum
35 diligere, sed maioritas dilectionis debet bonitate voliti
mensurari ut, sicut debeo velle Deum esse infinitum

Reply
We must
distinguish
between
absolute and
appropriate
love

1 DE. antequam sit. 4 A. cum — sibi bonus deest. 6 DE.
et cum bonum. 7 DE. sic est bona. 8 DE. cum Deus
10 11 DE. simpliciter esse sibi ipsi. 12 D. quam est mihi, in marg.
se licet, 201. 13 E. qui est vir. 14 Al. Invenit secundum, in
marg. dubium. 15 DE. debet diligere. 16 Al. in marg. 17 DE.
licet. 18 A. primo deest. 19 DE. in marg. 20 Al. in marg. 21
b DE. omnis deest. 22 DE. in marg. 23 A. spiritus. 24 a
deest. 25 Al. in marg. Dilectio duplex. 1. E. in marg. Dilectio
Inflectio absoluta propria. A. in marg. Responsio. 30 DE. vero deest
35, 36 A. debet velle mensurari. 37 E. in marg. Maioritas dilectionis
mensuratur.

Absonic love
Juy in
proportion to
goodness

magis bonum quam de ipso. et dicitur magis pro-
portionaliter magis diligere. Et sic debemus magis
quod debeo tantum Deum diligere quod debet
se ipsum diligere. non tamen quod debet magis
bonum nostrum. Et sic loquendo de dilectione
quolibet creaturam debet diligere et est bonum et
beatum in patria magis me pro deo quam pro
plus ipsum diligenti et magis pro deo. *Fait*
tua, sic debet appetere et diligere quod magis
simpliciter impetratur. Et ita consideramus magis
humiles

Appropriate
love in
proportion to
goodness in
relation to the
lover

Sed est alia ratio dilectionis propter secundum quod
quo causatur unde quia dicitur quod magis
originatur et causatur magis et est bonum et
creatura alia magis secundum magis rationem et proinde
debet homo se ipsum magis diligere. magis et propter
genere dilectionis magis debet magis magis magis
Deum propter magis magis magis magis magis
ipse. sed non sic magis creatura et sic propter magis
creaturam. *Propter* secundum quod magis rationem et proinde
secundum rationem magis et proinde magis magis
rationem quia est magis magis et proinde magis
prodes. Et ita magis magis magis magis magis
libet aliam creaturam.

A man may
love others
more than
himself

Per hoc ad primum apprehensum debet quod tenetur
concluditur quod magis magis magis magis magis
dilecti de se ipsum se ipsum diligere et magis magis
intelligitur quod magis magis magis magis magis
se ipsum diligere. *Propter* magis magis magis magis magis
magis magis magis magis magis magis magis magis
Et sic potest magis magis magis magis magis magis
homo diligere magis magis magis magis magis magis
et secundum rationem magis magis magis magis magis
et magis magis magis magis magis magis magis magis
ortatem magis magis magis magis magis magis magis
placiter diligere magis magis magis magis magis magis

Et ita magis magis magis magis magis magis magis magis
magis magis magis magis magis magis magis magis magis
magis magis magis magis magis magis magis magis magis
magis magis magis magis magis magis magis magis magis
magis magis magis magis magis magis magis magis magis
magis magis magis magis magis magis magis magis magis
magis magis magis magis magis magis magis magis magis
magis magis magis magis magis magis magis magis magis

proportionabiliter, ut sunt bona, et cum in equivocis non sit contradiccio ac iste dilecciones sunt tantum equivoce, non repugnat quod homo magis se ipsum diligit quam beatum et tamen magis beatum diligit
5 quam se ipsum.

Ad secundum dicitur quod dileccio qua homo diligit spiritum suum et dileccio qua diligit se ipsum non ponunt in numerum quoad diversitatem persone obiecte, quia idem est; alia tamen est disparitas rationis qua
10 homo se ipsum diligit in quantum plene homo et in quantum plene spiritus, ut dicit Phorphirius quod sortes in theatro differt a se ipso existente in foro; et ita summus gradus quo homo se ipsum diligeret foret ratio qua se ipsum diligit ut beatus, unde dampnati dicuntur
15 se ipsos odire maxime et minime se ipsos diligere, cum volunt volucione simpliciter bonum minimum sibi ipsis.

Ad tercium dicitur quod falsum assumitur, ymmo homo, ut compositus ex corpore et anima est similior angelis in perfeccione et plene beatus undequaque, ut
20 est spiritus sive coniunctus corpori sive a corpore separatus. Unde si propter istam similitudinem, cum Deo foret creatura simpliciter perfectior, tunc anima et cetera multiplicata que non sunt mole magna forent perfectiora quam aliquod corpus mundi. Sed absit;
25 homo ergo Christus Jesus est nostrum principium et angelorum, cui de quanto sumus similiores sumus et perfectiores. Ipse autem est perfectior quam aliquis creatus spiritus.

Et hec ratio quare Augustinus dicit quod positus in
30 adopcione ut sit homo vel angelus eligeret esse homo; Deus enim aliter non precederet in perficiendo hominem ad plenam beatitudinem animam cum corpore copulando, nec affectarent anime beate aliter corporibus reuniri, nec foret opus nature sed potius Dei mali componere
35 hominem ex corpore et anima, si corpus ipsum imperficiat et nullomodo perficiat. Sicut ergo corpus beati habet propriam beatitudinem solum finitam, sic Deus

The spirit is the man but the man in a special relation.

Man as a whole is higher than his spirit as being more like Christ

4. F diligit 6 ADE in marg. Ad 2^a 8 DE. numerum: 16 D1. abiecte. 9 E eadem est alia 11 E plene deest 13, 15 D debent scilicet 16 E misericordie scilicet 16 D1. volitive 17 ADL in marg. Ad beatitudinem 22 anima B tempus. I. eius 26 A et deest 26 A in marg. Nota Augustinum. D n marg. Augustinus eligeret potius esse homo quam angelus 30 E plenam deest 35. A in marg. Nota quod corpus perfectum manet in quo modo

11 'sortes' Cf. Wyclif's De Compositione Hominis, ed. Beer, pag. 144. 29. Opp. tom VII, 235; IV, 203.

ipsum hominem beatum imperficeret ipsam beatitudinem corpoream vel partem eius tollens precise reliquam conservando. Corpus tamen corruptum in via indicat hominem imperfectum | virtuosum, tamen licet in vassu¹ inutilibus dicit ratio esse anima plus perfectum, nec foret homo sic imperfectus. nisi foret tam corpus quam anima quam compositio eorundem.

3. Doubt us to how body and soul (anima) can be equally worthy of ove

Sed tercio dubitatur quomodo corpus et anima eque diligibilia implicantur. cum anima humana sit perfectior corpore in natura. Sicut ergo homo plus diligeret animam suam quam quemcunque proximum sic et corpus; Deus ergo bonus et per se ideo non mandaret vel moneret quod homo propter proximum destruat corpus suum. quia illa foret commutacio mehoris pro peiori quod dvabolus deridet.

Answer Double meaning of anima

Hic dicitur quod in ista equivocatione laborant tam philosophi quam theologi. Anima enim sepe sumitur tam apud philosophos quam apud theologos abstractively pro ipsa animatione qua corpus naturale organicum actuatur. et sic dicit Averroys cum aliis quod anima humana est corruptibilis cum corpore. sicut anima bestiarum et illam animationem. cum sit necesse quod redeat in resurrectione finalis. debet homo ponere pro proximo. ymmo (ut docet evangelium) debet ipsam odire. hoc est. actuacionem corporis secundum rationes vitales vivendo penaliter impedire. Illi enim qui vivunt voluptuose secundum fortitudinem bestialem amant animam suam sed illi precipue qui talem animationem diligunt plus quam Deum. Oportet enim quod homo ipsam odiat. hoc est. propter dileccionem Dei mitiget vel extinguat. Nec est ipse in caritate. spe vel fide formata qui non odit animam ad hunc sensum.

Sed secundo sumitur anima concretive vel personaliter pro persona que animatur. et sic ponendo animationem ipsa anima. id est. persona animata perficitur et ad beatitudinem custoditur.

5. E anima deest 7 E. et compositio 8. ADE in marg. Dubium (AE terciunt); A in marg. Nota quod homo est corpus et anima et compositio eorundem 9 DE diligenda 10 E corpore deest 12 A ratio non 15 E derideret 17 A in marg. ab A in marg. Responsio Anima accipitur multipliciter. 18 in marg. Anima est anima corporis 21 A anima 22 A redat 23 A ponere pro debet deest 24 D in marg. Odit animam 32 AE in marg. 2. E in marg. Anima sumitur abstractively. Anima est persona que animatur 34 A hoc est ib. D in marg. inter eosdem mem. gossa tschechica. Tute malczko temerz vsk. n. cz nerzanyem a tolu my zeli d est. Hic scribet habetur paululum pene quasi nihil intelligam quod mihi malum

20. Cf. Trilogum, pag. 91.

Et istum sensum videtur Averroys habuisse, ponendo eandem animam esse omnium hominum, non quod sit persona cuiuscunque hominis vel pars eius sed unus spiritus toti spere corruptibilium copulatus, et secundum dispositionem variatur virtutis cogitative humane quam posuit animam hominis propriam et mortalem dispariter cum homine copulari. Et hec secundum eum est ratio quare unus homo reliquo magis intelligit. Fideles autem ponunt quod non infima intelligencia sed summus spiritus copulatur cum homine et ut sibi placuerit ac in naturalibus ipsum disposuerit, ipsum spiritualiter illuminat et dat spiritualia dona sua. Error ergo in fide de immortalitate anime apud philosophos stat partim in equivocacione et partim in infidelitate de resurrectione. Ignorarunt enim quod persona hominis, que est spiritus immortalis, ad tempus copulatur cum corpore secundum limitatam periodum qua celum ipsum respicit et post ad tempus modicum manet in beatitudine vel pena. Et tercio in finali iudicio reuununtur hec atoma corporalia ubicunque dispersa fuerint et idem spiritus secundum complexionem indissolubilem cum corpore reunitur et secundum quod meruit beatificatur in eadem persona perpetuo vel punitur. Notata ergo ista equivocacione patet quod idem est hominem diligere animationem suam, hoc est, quod corporaliter animetur et ipsum diligere quod corpus ipsum sit realiter corpus suum; nam persona illius spiritus non est corporea nisi ut secundum actum talem corpus induerit. Ideo infideliter amat proprietatem qui plus amat quod corpus in brevi momento sit corpus suum quam quod spiritus suus vel proximi perpetuo sit salvatus; et multo infidelius amat ipse proprietatem qui affectat bona fortune adesse sue abbacie vel secte quam quod currat inter christicolos ordinacio legis Christi.

Ad primum quidem est instinctus nature sed ad secundum planus instinctus satane, ideoque avaricia

Why philosophers err as to the immortality of the soul

1 A videtur deest. 3 DE sed videlicet 4 DE toti opere
5 E cogitatione. 6 DE quam penam 7 DE infinita intelli-
gentia 8 DE summa deus 9 A in marg 10 A spe-
cialia. 11 DE mortalitas; ib A in marg Spiritus immortalis est
persona hominis, L in marg Error de mortalitate animi 12 DE Igno-
rant, ib A in marg a 13 A in marg b 14 A in marg c
15 DE fuerunt 16 A dissolubilem 17 DE in deest 18 L in
marg Nota 19 A sui abbacie, ib A in christicolos; ib A in marg
Nota bene

1. Cf. Trialogum, pag. 106.

friendsh. p
with Christ
comes of
keeping His
command-
ments

How such
friendship is
possible

Two sorts of
service

vocatur ab Apostolo *servitus ydolorum*. Quia autem observancia mandatorum Dei inducit simul in dilectionem Dei et proximi, ideo subdit Veritas consequenter. *Vos amici mei estis, si feceritis que precipio vobis*. Ipsi autem perfecte faciunt ad Christi propositum qui habent animum consummatum in observancia mandatorum. Et sumitur amicus nunc secundum simplam benevolentiam (ut patet de Scarioth Joh. XVIII°), nunc utrumque. Cum enim secundum Aristotelem amicitia sit mutua benevolentia in antea passis non latens, patet quod ista amicitia non completur nisi in patria; ibidem enim videbuntur in verbo cuncti actus et habitus bonorum, sed hic in via necesse est quod latenter plurimum ignorentur. Sed Christus detegendo familiaritatem maiorem plene habendam in patria sic subiungit. *Iam non dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat dominus eius*

Posset autem homo mirari, cum amicitia secundum philosophos sit inter equales vel prope equales, quomodo inter Christum et suos apostolos posset esse amicitia, sed est plana responsio quod humanitas est paritas in natura. Et quoad gratiam est prope paritatem, cum dicit eis quicquid ab ipso per ipsos fuerit faciendum quod alienum est a servis.

Sed dubitatur quoniam apostoli vocant se regulariter servos domini Jesu Christi, et Christus dicens singulas veritates per ante dicit quod non dicet amodo ipsos servos, sed per distinctionem de servo tollitur difficultas; aliquis enim est servus a condicione et aliquis a ministracione. Servus a condicione est ille qui timore servili et non filiali facit quod dominus suus mandaverit; quod licet sit secundum quid in hominum policia, est tamen plene in dampnatis et viatoribus sarcina peccaminum pregravatis. Servus vero a ministracione est quicumque subditus domino suo timore filiali et libere faciens suam voluntatem, et sic apostoli vere et humiliter se esse

1. A Dei deest; ib. D in deest. L et 8. 9. DE lumen consummatum. 6 E in marg. Amicus sumitur secundum simplam benevolentiam. AD in marg. Amicus dupliciter. A accipitur. 8. AD Joh. XVIII: deest. 10. DE in contra passis. 11. D servus sed in eos. 17. AE in marg. Dubium. 24. AE in marg. Dubium. 27. A in marg. Responsio. Servus dupliciter. 1. F in marg. Servus a condicione a distinctione. 30. 31. A et deest. 31. DE homine. 33. A in marg. 2.

1. Eph. V, 5. 15. Aristoteles, Ethic. Nicomach. VIII. (Ed. Berol. Acad. Bor.) tom III, pag. 574: Progo ut sint amici eos oportet se mutua benevolentia comprehendere...

servos Domini confitentur. Cum ergo Christus revelavit apostolis tam voluntatem suam quam etiam rationem, patet quod sunt supra condicionem servitutis abiecte et per consequens sunt amici. Vos, inquam, dixi amicos, *quia omnia quaecunque audivi a patre meo nota feci vobis.*

Christ declared
truth in
declaring
Himself

Licet autem Christus se ipsum audivit a patre, cum sit omnia in omnibus notificando se ipsum eis notificavit quodammodo singulas veritates, cum declarando veritates absconditas in sua ratione formali et tractando apostolos ut carissimos suos discipulos notificat quod taliter non sunt servi; et declarando quod ista amicitia a subiectione non eximit et divinitatem Domini non excludit, sic subiungit: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos;* nam in policia humana servi a ministerio eligunt sibi regem sed secus fuit inter apostolos quoad Christum. Nam in hoc natus est (ut dicitur Johannis XVIII°. 37., ymmo fuit magister et dominus antequam apostoli erant nati. Ipsi ergo non elegerunt Christum ad literam sed econtra; nec includuntur ex isto in condicione servili a ministracione, cum elegit eos ad istud officium, ut eant in mundum evangelium predicando et fructum afferant conversionis populi ac sui meriti et fructus ipsis maneat in eternum. Servus autem a condicione fructum laboris acquirit, sed non sibi. Cum ergo apostoli quodcunque patrem pecierint dabit illis, ut ex professione Christi conceditur, patet quod a condicione servili penitus excluduntur. Servus enim libertatem instanter peteret, sicut et fecerunt apostoli in oracione dominica. Christus ergo in sua concessione ipsos eximit a huiusmodi servitute. Sermo autem aptetur ad populum preter istam sententiam sicut libet.

SERMO XXX.

Hec mando vobis, ut diligatis invicem Johannis XV°, 17.

Premittit Christus specialiter suis apostolis et in eis cunctis christicolis ut diligant se mutuo, cum sint membra eiusdem corporis. Cum enim secundum Aposto-

1 A. revelat

4 DE. supra rationem

8 DE. voluntates

9 A. tractandos

10 A. Joh. XIX. DE. X^o

16, 17 DE. adeo fat

17 A. apostol. deest

20 A. ut erant

29 A. ipsos deest

33 A. in

marg. XXX, Sermo II ext

Duty of mutual
love

Reasons why
mountainous
places are cold

tum plenitudo legis est dilectio, non posset plenius, com-
pendiosius vel efficacius ostendi legis Dei observatio
quam apostolos et viros evangelicos sic invicem dili-
gendo. Oportet enim lucem solis a montibus ad cam-
pestria derivari; unde Psalmista (CXX^o, 1): *Levavi oculos*
meos in montes, unde veniat auxilium mihi. Unde causa
istius modicitatis amoris est occasio tocius mundane
perturbacionis, unde (Matthei XXIV°, 12) dicit Propheta
summus quod *refrigescet caritas multorum.* Tres autem
assignantur cause quare loca montuosa sunt frigida; 10
prima licet propinquiora sint celo, tamen deficit eis
adiutorium ex lumine reflexo stantis montis acuitate;
correspondenter licet status prelati sit altior, tamen
deficiente circumstantia propter quam foret humilis, et
assistente apparencia sue altitudinis acute exasperatur 15
in populum et infrigidatur vento pompacionis, et ita
licet laici putant quod locus montuosus sit calidior
propter maiorem propinquitatem ad solem, tamen de
facto est frigidior de hac causa.

Secunda ratio, quia loca montuosa expirant et inspirant 20
exalaciones terrestres ut flabella, et hinc lapides et metal-
lorum minere sunt reperte in montibus communiter.
Correspondenter postquam prelati ecclesie aspirarent ad
seculum, sunt caritate frigidi inspiratione cogitationum
terrestrium. 25

Et terciam causam assignant philosophi quod loca
montuosa recipiunt liberior frigescenciam aquilonis. Sic
prelati propter eorum altitudinem infrigidantur com-
muniter luciferina superbia, quia (Isaie XIV°, 13) voluit
ponere sedem suam in lateribus aquilonis. Causa ergo 30
divaricans | amorem confratrum est luciferina superbia^{fol.}
nec a fraterna dilectione amoveret quemquam odium^{208^a}
huius mundi, primo quia naturale est quod membrum
volens adiutorium habere de capite compaciatur simul
cum capite. Viri ergo apostolici cum volunt a Christo 35

1 A. legis s. t. 1b. DE. plenius deest. 3 A. se invicem. 10 A. in
marg. Montuosa loca sunt frigida ex causa triplici, 1. E. in marg. Loca
montuosa sunt frigida, tres cause assignantur, 1. 12 E. stantes 1b. AD.
a civitate. 15 1b. DE. ex spirant. in frigidantur. 20 AL. in
marg. 2. 21 DE. terrestrium. 22 C. ad. rep. 11. 25 A. terrestres
2b. AL. in marg. 3. 8 DE. in frigidantur. 29 A. qui Isac. A. Isaie
30, 31 E. ergo de ricam. 31 A. confratrum deest. 32 DE. o. v. c.
1b. DE. quicquam deest. 33 A. in marg. 1. 1b. A. p. m. m.
34 E. in marg. Odium mundanum non debet impedire amorem fraternum.
35 DE. viri autem.

capite ecclesie multipliciter adiuvari, debent cum ipso penam mediam ad capitis huius influenciam gratis pati. Ideo dicit evangelium: *Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit.* Unde Augustinus in Omelia recusat esse in corpore qui non vult odium pati cum capite.

Secunda ratio est signum efficax quod apostoli non erant mundo dediti, eo quod tales specialiter odit mundus; sed pro tali dissimilitudine debent apostoli specialiter congaudere, ergo propter talem persecucionem mundanam non debent apostoli dimittere Christo firmiter adherere. Terra enim ex natura sue gravitatis adheret centro undique, quia dislocata et innaturaliter ascendens ad sui corrupcionem disponderet et ad totius ac partis distraccionem, et hinc quecunque pars corporis integri plus naturaliter appetit suum totum quam ipsam conservare, et sic debet esse de corpore Christi mistico quod est ecclesia. *Si, inquit, de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret.*

Evidence that the apostles were not of the world

Et tertia ratio odii est contrarietas ad oditum, sed magna commendacio viatorum est quod sint mundo, carni atque diabolo contrarii; ergo istud odium tantum commendans apostolos debet facere ipsos letos. Et hinc evangelium. *Quia, inquit, de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.* Sicut enim similitudo causa est amoris, sic dissimilitudo causa est odii (ut patet Ecclesiastici XIII°). Unde mali persequentes malos ex quadam dissimilitudine persequuntur, ut superbi superbos odiunt et avari avaros secundum rationem qua affectione et opere sunt sibi contrarii. Ideo dicitur communiter quod amor concupiscencie boni proprii contrariatur alteri tali, sed non amor amicie vel communionis. Et hec ratio quare privati ordines confundunt ecclesiam; et patet quomodo mundialium est mundiales amare et corripientes eorum vicia secundum legem Dei odire. Et hec ratio quare in sectis privatis tam variis odia adeo variantur.

Contrariety causes hate

1 D debent enim 4 A in marg Augustinus. 7 AE in marg 2
12. A graviter 13 E ubique; 1b E in marg Exemplum 15 DE
distructionem 16 DF integro 20 A Tercia causa, 1b AE in
marg 3; 1b E odium. 23 A ipsos deest 25, 26 A sic enim
29 E in marg Similitudo est causa amoris 31 A in marg Amor
cupiscit 33 D in marg Nota Nota reg lam Amor concupiscencie
boni proprii contrariatur cuilibet alteri tali dum carnis os etc.

3. Joh. XV, 18. 4. S. Aug. In Joh. Ev., cap. XV Tract.
LXXXVIII. Opp III, 2, 716.

Persecutions
were to remind
the apostles of
Christ's words.

Quarta ratio est quod apostoli debent sermonis Domini reminisci et ipsum esse verissimum verbum. Si ergo hiis evidenciis mandat illis gratanter pati mundi molestias, patet propter similitudinem quod sic debent. *Mementote, inquit, sermonis mei quem ego dixi vobis: Non est servus maior domino suo.* Gratanter ergo penam acciperent conformem qui Christum diligunt, cum Christus eorum dominus subiecta hortacione prius patitur graviora: nam bonus servus et fidelis domino suo sincere amore subiectus debet gratanter sequi eum in angustiis, dum ad honorem Domini et sui commodum cesserit talis pena.

Persecution
must needs
come if the
apostles were
like Christ.

Quinto, si diabolici secundum istam formam persecuti sunt Dominum, sequitur quod vel persequuntur apostolos vel ipsi infideliter retrocedunt; sed cum hoc secundum sit intolerabile, patet quod primum tam necessarium est cum gaudio sustinendum. Repugnat enim quod membra Antichristi propter causam istam adeo Dominum persequantur; et quod Christi discipulos causam eandem defendentes constanter non postmodum persequantur, quia vel oporteret ipsos omnes extinguere vel concepta malicia mitigari vel apostolos in causa Domini reticere: sed cum duo prima repugnant cursui quo oportuit Christum pati, patet, cum tertium sit nimis magne vecordie, quod oportet persecucionem apostolicam statim sequi. Oportet enim esse inter Christum et suos apostolos similitudinem, cum inter radicem arboris vel caput corporis et stipitem vel motum membrorum sequencium oportet esse proporcionem similitudinis; ideo sicut aliqui Christo discrediderant, ut sacerdotes et eorum seducti, aliqui adherebant, ut Nycodemus, Martha, Maria Magdalene et Zacheus, sic debet esse de Christi apostolis, ut patet in facto (Act. XIII°) de Judeis et de gentibus que postmodum per apostolos fuerunt converse. Hec (inquam) omnia fecerunt apostolis propter Christum, cum reputarunt eum radicem eorum malicie et tocius nequicie capitalem. Unde recolerent apostoli illius dicti Christi (Matth. V^o, 11). *Beati estis, cum maledixerint vobis*

1. AF in marg. 4. ib. DE sermonis. 3. DE patet mundi
4. DE propter deest. 5. A vobis deest. 8. DE sub tanta. 10. DE
suo deest. 13. AF in marg. 5. 15. DE retrocedunt. 16. A per-
sequuntur. 20. A persequuntur. 21. DE vel a. 23. DE Sed cum
dno deest. 24. Sed cum domino. 25. DE quia oportet. 26. DE in
Christum. 28. DE et stipitem deest. 32. DE sic oportet. 33. DE
de Judeis deest. 34. DE sunt converse. 35. DE sue malicie.

homines etc. (ut exponitur sermone XXVII°). Et radix istius perfidie est ignorancia Dei patris, quia si ipsum perfecte cognoscerent et verbum suum et eius incarnationem ex libris suis propheticeis cognoscerent consequenter. Nec moveat quod communis essencia sit prior patre, cum pater sit prima persona possibilis, sed esse patrem licet sit prius origine quam esse filium, tamen convertuntur ad subsistendum consequenciam. nec est esse Deum patrem, filium vel naturam res rationis distincta contra divinam essenciam vel personam, quia res talis rationis requirit prioritatem essencie et esse suum intelligibile precedens esse suum existere; quod cum non potest Deo competere, patet quod idem est ipsum posse esse, ipsum posse intelligere et ipsum existere. Ideo non est in illis rationis distincio, sicut ponitur in creaturis. Sed notum est in creaturis quod esse intelligibile sive possibile infinitum precedit suam existenciam; et quedam habent esse intelligibile et non existenciam, quibusdam autem ex natura est adiecta.

20 Sed tota materia ista supposita redeundum est ad expositionem evangelii consequenter: *Si, inquit, non venissem et locutus eis non fuisset, hoc peccatum perfidie non haberent*, quia occasione male accepta infidelitatem suam ex verbis Christi susceperant, ideo peccatum eorum occasionaliter individuatur a vita Christi et suis sermonibus. Et patet consequencia contra quantumcunque capciosos sophistas. Unde non sunt audiendi heretici qui dicunt evangelium et specialiter Johannis esse summe impossibile, hereticum et blasphemum, sed potius dicerent granum purum substratum sue palee esse mundum, licet sensus quem stulte ex sua ignorancia sibi imponunt sit summe hereticus; quem sensum quidam vocant excerebratorum demenciam et exsensitivum. *Nunc autem excusacionem non habent de peccato suo*, quin sint dampnabiles, ut perfidi infideles habuerunt in quantum sufficientem doctrinam ex vita et factis Christi propheciis eorum consonis, ad credendum Christum esse Messiam,

Christ's life
and speech an
occasion of sin

1 A. it deest. 10. DE. XXVII° deest. 2 DE. Dei et patris.
5 D in marg. N.razumem, verb. Bohem. non intelligo. 6. DE. sit
pater. 7 A in marg. De Trinitate. 8. DE. subsistendi
9 A. est deest. 11. B in marg. Exemphum. 13 A in marg. Nota
et DE. creat. A. non est quod. 17. DE. infinite. 19. D. quibus.
10. B. adiecta, adiecta. 21. A. consequentis. 32. A. summus. 34. A.
qui sunt.

7. Cf. Wyclif, De Benedicta Incarnacione, pag. 222 seqq.

Deum et hominem humani generis salvatorem; ideo ut non decepti voluptate carnali vel apparencia boni sensibilis excusacionem habet eorum infidelis nequicia. Sed sicut peccatum dyaboli ex sua pura malicia sine excusacionis evidenciam est sua infidelitas condempnanda, tantum enim sunt indurati in sua malicia quod Christum tam in persona sua propria odiunt inseparabiliter quam in membris, et cum debent cognoscere quod qui Christum sic oderit irremissibiliter Deum patrem.

Final
impenitencie is
unpardonable.

Quamvis enim isti infideles sacerdotes possint salvari, 10 quia non isto crimine irretiti, tamen non possunt salvari ab isto crimine, cum ipsum non potest remitti, licet possit non esse. Multa enim sunt que possunt non esse, et tamen non possunt incipere sive desinere; et proportionaliter dicitur de peccatis. Exemplum patet de 15 futuricionibus et pretericionibus: Omnes enim tales futuriciones creature possunt non esse, et quamvis sint non possunt incipere, sicut omnes pretericiones creature possunt non esse; et tamen non possunt desinere, ut patet de istis: Petrus erit et Petrus fuit; utraque enim 20 istarum potest non esse, quia potest in eternitate esse quod nulla creatura fuit vel erit; et ita quod Petrus fuit, non potest incipere, quia, si est vel erit, quidem Petrus erit, fuit et est eternaliter, quia ipse erit, et si Petrus fuit, erit eternaliter quod ipse fuit, cum sua 25 fuicio non potest desinere; et similiter sciendum est in parte de peccato finalis impenitencie. Secundo arguit Christus peccati eorum irremissibilitatem ex hoc quod si opera non fecissem in eis que nemo alius fecit in parte vel facere potuit, hoc peccatum incredulitatis irremissibile non haberent. Nunc autem fecit hec opera miraculosa, ut patet de ceci nati illuminacione, de Lazari 30 quadridui resuscitacione, de solis obscuracione et multis eis similibus ad que cum modis suis nulla alia persona potest attingere; quia cum actus et modi 35

2 A. voluntate. 3. AD. fidelis. 5 A. contempnanda. 7 DE. sua deest; 16 D. in marg. Odiunt Deum mali in se vel in membris. A. in marg.: Nota. E. in marg. Peccatum finalis impenitencie est irremissibile. 10 DE. enim deest; 16 DE. possunt. 11 A. irretiti. 13. 14. DE. Multa esse deest. 14 A. in marg. Conclusio. 15 DE. proportionaliter. 16 D. in marg. Quamvis pretercio et futuro in eternitate potest non esse, sicut et quilibet creatura. 20 E. in marg. Pretericiones et futuriciones non possunt incipere, nec desinere. 22 DE. et tamen quod. 22. 23 A. Petrus. quidam deest. 22. 23 D. Petrus non erit potest incipere. 23. 24 E. erit quod erit. 24 D. quod ipse. 26 D. futurocio, 16 DE. et deest. 27 DE. in parte deest. 29 A. fecisset, 16 DE. in parte deest. 33 A. suscitacionem.

actuum capiunt individuacionem a subiecto, patet quod
nec actus Christi nec modi eorum possunt fieri ab alia
persona; ideo supposita cum hoc induracione eorum
ingrata, patet irremissibilitas peccati sui; sed causa
induracionis sue malicie aliquod bonum fecit, quia
veritatem illius (Psalm. XXXIV°, 14 *odio habuerunt me*
gratis) ecclesie declaravit. Sicut enim Deus non potest
malum dampnati sinere nisi ipsum beatis proficiat, sic
non potest veritatem peccati impleri permittere nisi
10 ipsa verificet prophetiam; nam videndo per miracula
Christi que ipsis sonarent in commodum si illa voluerint
Fol. acceptasse | male interpretati sunt, ascribentes ea Belzeub
209 (ut patet Matth. XII°), et per consequens in patris po-
tenciam blasphemabant; ideo tam Christum quam
15 patrem suum gratis oderant, quia ubi causam amandi
datam directe habuerant, causam odiendi indirecte sus-
ceperant. Et hic arguitur communiter quod Christus est
causa per se cuiuscunque malicie. Nam (ut dicit evan-
gelium si Christus non fecisset hec opera, sacerdotes
20 perfidi non taliter peccassent. Operatio ergo miraculosa
Christi fuit causa sui peccati. Nam si Christus ab istis
peccatis omnimode tacuisset, namquam ista perfidia
successisset. Cum ergo Christus clare perante cognovit
ex sua vita istud peccatum Iudeorum succedere, videtur
25 quod gratis causavit eorum peccatum ex suo opere. Nec
fingi potest quin per se et principalissime causavit
istam perfidiam, quia non habet causam nisi in quantum
sapit bonum, sicut non dicitur esse sed potius deesse
secundum aliam rationem. Sed quantum ad bonitatem
30 cuiuscunque peccati, patet quod est reducibilis ad causam
primam ut causam per se et principalissimam, ergo
totum hoc peccatum et quodcunque aliud per se et
principaliter reducibile est ad Deum. Nec valet excu-
sacio capta a beato Augustino quod *peccatum non habet*
35 *causam efficientem sed deficientem*. Nam intellecto peccato
formalissime pro defectu, patet quod ipsum peccatum
est causa, cum aliter non foret defectus culpabilis in

Good out of
evil

Christ said to
be the cause of
sin

6. F in marg. Induracio facit aliquod bonum. 12 DE: mali.
17. D in marg. Nota Christus est causa cuiuscunque peccati; A in
marg. Dubium. E. in marg. Videtur quod Christus sit per se causa
cuiuscunque mali. 26 A. et deest. 31, 32 A. principalissimam. per
se et deest. 33 D in marg. Peccatum quod esse primam non habet
causam efficientem sed deficientem. 34 A in marg. Augustinus
36 A defectum. 37 A causa deest.

6. Vulgate: Qui oderunt me gratis.
pag 609. Cf. Trilogum, pag. 140.

34. Opp. tom. I,

toto mundo et, in quantum est quod est, est ens et bonum, et per consequens factibile et volibile a bono principio; unde (Johannis VIII°. 34) dicit Veritas. *Quis qui facit peccatum, servus est peccati*. Non ergo licet catholico omne peccatum mundi tollere vel facere ipsum non esse, cum agnus Dei non hoc fecit. Hic oportet supponere, quiditatem peccati formaliter intellecti quod sit defectus in moribus, et cum non patet via loquendi in ista materia vel glosandi fidem scripture nisi concedendo peccatum esse, patet quod hoc concedi debet, et per consequens, omne peccatum est aliquantulum ens et bonum, sed (ut dicit Lyncolnensis) deficit a bonitate vel esse primario aut directo, sed habet esse occasionale vel secundarium quod per se reducibile est ad Deum, et si limitetur locacio ad esse primarium peccati esse secundario subducto, patet quod sicut hoc non potest esse vel Deus ipsum sinere, sic non est secundum limitationem huiusmodi respondendum. Conceditur ergo quod omne peccatum est bonum a Deo volitum et causatum, sed non secundum esse suum primum, cum tale non habeat sed secundum esse secundarium a Dei gracia ordinatum et omne peccatum (ut sic) est a Deo factum et volitum ac eternaliter ordinatum; non tamen sequitur exinde Deum posse peccare sicut hii qui culpabiliter peccatum faciunt qui omnes secundum evangelium peccato serviunt. Et patet quod dupliciter valde equivoce dicitur causa peccatum facere, scilicet deficiendo in moribus vel proficiendo ecclesie ex infinitate sue potencie sicut Deus; et patet solucio. Sed verba exhortacionis dimissa ista materia sunt congruencie auditorii applicanda. Deus itaque quodcumque peccatum facit et ordinat sed nunquam nisi ut faciat magis bonum. Sicut enim bonum in genere licet ex eo perversi occasionem sinistre accipiant non est simpliciter dimittendum, sic defectus tales in moribus sunt propter magis bonum ex illis proveniens non solum tolerandi sed secundum artem Dei omnipotencie ad bonum utile ordinandi.

by p. 15
conceditur
dicitur
et per
conceditur
et per
conceditur
et per

Two kinds of
causation

God ordains
as a cause
of good

2. A volubile. 6. AE in marg. Responsio; D in marg. Omne peccatum est bonum a Deo volitum et causatum secundum esse secundarium, non primum, cum tale non habet. 10. A in marg. Peccatum habet duplex esse. 11. D in marg. Conceditur peccatum esse a quo licet ens et bonum sed non bonitate primaria. 12. A ens secundarium. 13. A modi deest. 14. E in marg. Nota. 15. marg. Peccatum in est esse ordinatum a Deo eternaliter. 21. DE habet. 20. D in marg. Causa dupliciter facit peccatum deficiendo vel proficiendo. A in marg. Causa peccati duplex. 34. A et 30. 37. DE opere ad

SERMO XXXI.

Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum.
Matthei X^o, 16.

Hoc evangelium docet apostolos et viros apostolicos ^{Many kinds of} quomodo debent se habere in officio predicandi. Sunt ^{wolves} autem lupi multiplices quibus oportet ipsos coniungi, sed periculosiores lupi sunt ypocrite in vestimentis ovium in forma ypocrisis venientes, de quibus Matthei VII°, 15: *Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Isti autem ut lupi dicunt omne genus mali adversus simplices propter Christum (ut dicitur Matthei V^o). Lupi etiam rapaces sed minus callidi sunt tyranni simplices christicolae pro temporali lucro querendo et pro deteccionem ^{Need of} displicentis veritatis fidei iugulantes. Apostoli ergo sicut ^{prudence and} sunt mystice canes pastoris et quotlibet genera bestiarum, sic sunt in comparacione ad laniacionem istorum luporum oves a pastore Christo specialiter custodite. ^{patience} Necessaria itaque est eis *serpentina prudentia et columbina simplicitas* (ut exponitur sermone XXXVI° partis prime). Non enim talibus viris apostolicis melior armatura quam discrecio. Et quod causa quam accipiunt sit ^{Fol.} ^{209^o} *causa Dei et adiuncta sit prudentia paciendi, ideo docet ipsos Veritas, : In paciencia, inquit, vestra possidebitis animas vestras.* Nam miro modo sic pacientes debent esse securi quod precipue secundum formam illius paciencie debent animas quas lupi videntur rapere perpetuo possidere. Cum itaque Deus sit activum principium infinite potencie ac sapiencie, pro suo tempore vindicans cuncta mala, manifestum est fideli quod subiciens se tamquam passiva materia instar Christi videbit vindictam de adversariis et percipiet a Domino superhabundanter premium passionis. Et necessarium est cuilibet apostolico excussa infidelitate isti contraria

2 A. in marg. Sermo XXXI; D. in marg. XXXI. De apostolis
8. A. viventes de quibus. 11 DE. vultus dicunt. 12 E. in marg.
ypocrite periculosiores sunt lupi. 13 A. rapaces. 14 DE. pro
tempore a bus pro. 15 Codd. pastores, 16 A. q. oibet. 17 DE. s.
sunt, 18 A. istorum istorum. 19 E. potest de Christi. 20 A. est in
20. 21 A. XXXVI° partis prime docet. Rectus XXXVI° agendum esse
videtur. Cf. Serm. vol. I pag. 124. DE. vestre bono. 22 A. et quod
causa accipiunt, E. quam quasi scilicet accipiunt. 23 F. causa bona
28. DE. proprie possidere. 34. DE. cuique, 16. DE. ista contraria

primo induere istam fidem. Examinandi itaque sunt evangelizantes si istam fidem perfecte habuerint, quod si non, repellendi sunt tamquam infideles ab officio predicandi; si autem habuerint, cum manifestum sit ex fidei istius executione in opere sequi commercium in 5 finiti premii lucrativum, quid tardaret eos a compleciónē huius consilii? Et patet quam multi fingunt se servare ex integro Christi consilia sicut istud et eis similia, et tamen cum connexa sint sicut sua mandata, infideliter et vecorditer in singulis retrocedunt. 10

Many wolves
in the Church

Et si dicatur quod nulli sunt lupi primi generis, patet viris cordatis quod a papa descendendo per episcopos et viros possessionatos ac fratres spurios tere omnes vel plurimi sapiunt infideliter istam rapacitatem lupinam; omnes enim isti declinant a conservacione et 15 observancia legis Christi, et ubi darent totam operam humili ac pauperi evangelizacioni, intendunt pompose et dominative rapacitati. Sed quis est qui audet istam rapacitatem Antichristi constanter detegere et tamen ab

Possessionaries

ista oporteret incipere. Possessionati namque vel illius 20 fidei sunt ignari vel propter preponderanciam amoris temporalium super purgacionem ac melioracionem ecclesie sunt infideliter timidi et multipliciter consentanei isti perfidie venenose. Fratres autem vel isti errori consenciant, causam dyaboli multipliciter palhantes, vel 25 scientes veritatem erroris vel propter timorem mortis vel propter favorem seculi vel propter inordinatum amorem ad conglobacionem sui ordinis infideliter retrocedunt. Numquid credimus Christus et sui apostoli cesserunt sacerdotibus et phariseis propter causam huius- 30 modi? sed cautela dyaboli Antichristus introduxit paulative fere per totum contrarium secte Christi. Sicut enim in tempore Christi sacerdotes et religiosi ut Pharisei possessionati et Saducei expropriarii erant lupi maxime venenosi, sic videntur esse hodie ex superhabundanti 35 superintroducta cautela dyaboli. Sciens enim Antichristus

Friars

1 A ita sunt E in marg. Predicatores sunt examinandi. 2 DE: habuerunt. 3 DE: manifestum est. 4 A istas excussione. 5 DE: ex integro deest. 6 A etis similia. 7 A sicut sicut. 8 DE in marg. Quartum genus. 9 A nota. Nota ibi A. 10 A quam a papa. 11 A spurios deest. 12 DE: deest. 13 DE: ut plurimum. 14 DE: ut plurimum. 15 DE: ut plurimum. 16 DE: ut plurimum. 17 DE: ut plurimum. 18 DE: ut plurimum. 19 DE: ut plurimum. 20 DE: ut plurimum. 21 DE: ut plurimum. 22 DE: ut plurimum. 23 DE: ut plurimum. 24 DE: ut plurimum. 25 A multipliciter deest. 26 Numquid DE: ne- 27 DE: in marg. Maximo venenosi lupi. 28 A in deest. 29 A videtur esse homine.

quod magnam vim habet ordinatio Christi fecit ab ipsa successive sed callide declinari et modicus error ex sua cecacatione fuit reputatus a mundialibus pro sua brevi periodo sive insensibilis sive nullus.

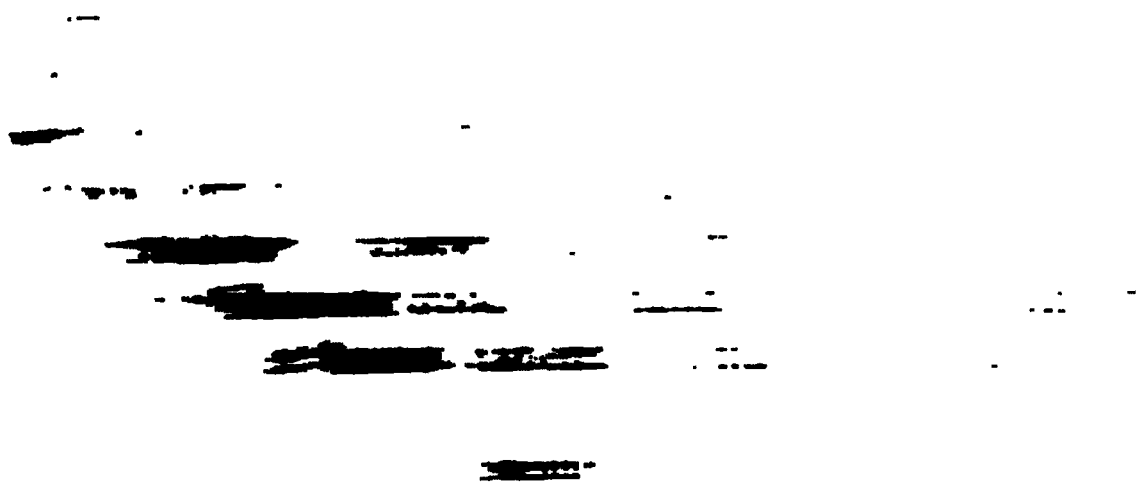
- 5 Et ad mensurandum istum errorem non computant a vita Christi vel regula ad errorem modo viancium sed ab errore recentissimo ab ecclesia malignancium approbato. Sed cum talis error sit insensibilis vel inveniibilis alius error maior, approbant hunc errorem
10 et in alium eadem arte profundius illabuntur. Fideles autem secundum sanctorum testimonia debent errores instantes ad instancia prime regule mensurare et tunc sentirent patule quantum a prima mensura sacerdotes nostri declinant secundum vitam, legem et evangeli-
15 zacionem. Unde quia maior pars vivencium sunt homines in ista perndia, ideo adiungit Christus. *Cavete*, inquit, *ab hominibus*, nam (sicut ait Apostolus) *cum inter vos sunt zelus et contencio, nonne homines carnales estis?* hoc est, humus terrena sapiens, non eterna. Viri quidam
20 evangelici debent in voluntate et in conversacione tamquam vir unus concurrere quantum loco distiterint et legem Christi sibi presentis constanter defendere, nam (Act. IV°, 32) *multitudinis credencium erat cor unum et anima una*. Sic ergo fideles debent cavere ab hominibus
25 istarum sectarum tam disparium ne insensibiliter seducantur declinando a prima regula christiana, quia sicut sophiste ex ista insensibili distancia arguunt, aliter aliquid apparet in fidelibus quod divino iudicio non apparet. Unde sicut tempore Christi apostoli traditi
30 erant in consiliis iudicandi, ut celerius sint extincti, sic tempore Antichristi viri apostolici tractati sunt in antichristivis consiliis quomodo coloracius et sine tumultu populi poterunt superari. Et sicut in tempore Christi in synagogis apostoli fuerant flagellati, sic iam modo instante
35 tempore Antichristi viri apostolici excommunicatione, Fol. exprobracione et minacione multiplici in synagogis |
209^d

Christ's life and rule have ceased to be a standard

Persecution of apostolic men

9 DE invenitur 11 A testimonio 12 E in marg. Mensura
errorum 15 E viancium s. nt hodie 18 Codd. carnales deest
Addidi, 1b E in marg. Cavendo, p. hominibus 19 A sapien
21 A errore 1b A quant. m. q. loco, 1b D destit. t. d. E d. st. h. n. t.
22 A constanter deest 25 26 DE recte n. t. 27 A scrib. h.
1b A in p. d. est 28 E in marg. ext. t. 30 A celerius s. n. t. 1b D in
marg. Not. 1b in marg. 2 Apostoli traduntur in consiliis 31 D veri
33 A in t. est 1b E in marg. 34 35 A apostoli synagoga twice
35 DE viri apostolici deest, 1b excommunicatione et exprobracione
36 A viancione D viancione

17. I. Cor. III, 3.

huiusmodi requisita. Cum enim homo sit ut serra cum omnibus organis in comparacione ad Deum qui solus habet omnia instrumenta loquendi quare non debet locutio attribui proprie sibi soli? Sic enim dicunt philo-
 5 sopher quod non differt dicere animam intelligere et dicere ipsam edificare vel texere. Cum ergo idem sit iudicium de toto homine quoad Deum, per idem non iste homo sed Deus saltem per se et proprie facit opus.

Sed Christus predicit illis in quatuor quomodo in-
 10 stabunt tempora periculosa in quibus oportet stare tamquam tetragonum sine vituperio secundum virtutes quatuor cardinales. Primus ergo gradus perversionis nature est quod *frater tradet fratrem in mortem*, secundus quod *pater sic tradet filium*, tercius quod *filii insurgent*
 15 *in parentes et morte eos afficient*, et quartus quod viri apostolici *erunt odio omnibus hominibus* (supple, qui principaliter mundum sapiunt) sed patienter pro nomine Salvatoris. Quod si fratres sint reperti ista perfidia, tunc de illis verificatur textus ad literam. Si enim frater
 20 ex invidia alium fratrem destruxerit et pretextu salvacionis ordinis incarceratione ipsum occiderit, quis dubitat quin Christus et suus spiritus hoc intendebant in ista litera, dum sic dixit: *Tradet enim frater fratrem in mortem?* Et idem est iudicium de patre spirituali qui
 25 peccato occidit filium et si filii spirituales vel corporaliter vel spiritualiter occidunt parentes, de ipsis est idem iudicium. Cum ergo illis positus consequens est quod tota Trinitas eternaliter illa scivit, ymmo cum catholice ac meritorie sunt ex isto textu elicita, patet quod Spiritus
 30 Sanctus per istum textum omnia illa eternaliter intendebat.

Sed cum non sunt condigne passionis huius temporis ad futuram gloriam beatorum, Christus autem dicit Matthei V^o: *Beati estis, cum vos oderint homines, et maledixerint et sic fuerint persecuti*, manifestum est quod
 35 defectus fidei est in causa quare viri ecclesiastici in isto opere sic vacillant. Et hinc Christus reprobando

Four evils
foretold by
Christ;

and now
fulfilled in the
friars.

1. A: modi deest; ib. A: ergo homo sicut. 3. A: ministeria loquendi.
 5. AD: differt intelligere; D: animam dicere dicere. 7. A: et per.
 9. DE: illis deest. 10. DE: in deest. 12. DE: perversione. 13. DE:
 quod deest. 18. A: Et si; ib. DE: reperti deest. 19. DE: tunc deest;
 ib. E in marg.: Frater occisus a fratre. 20. A: tradiderunt. 22. DE:
 intendebat. 24. D: de fratre. 25. A: et deest; ib. A: vel deest. 27. A:
 propositiois. 28. DE: iam scivit. 30. DE: illum. 33. DE: eritis.
 33, 34. D: homines maledixerint; A: maledixerint deest. 34. A: fuerunt.

11. Cf. De Civili Dominio I, pag. 54, l. 26. 33. Lucæ VI, 22
 et Matthæi V, 11.

Petrum communiter vocat eum *modice fidei* ad signandum defectum fidei in pastoribus dicentibus se vicarie sequi sanctum Petrum. Et hinc Christus in hoc evangelio promittit infallibiliter quod *quicumque perseveraverit usque in finem* in ista constancia *salvus erit* 5

The fourth
voice of master
and servant

Quia vero sermone XXVII° tacta sunt sex iuga in quibus staret armonia ecclesie in brachio | seculari et de tribus est superficialiter expeditum, iam restat tangere quartum iugum quod est inter patremfamilias et suos mercenarios vel quoslibet servitores. Oportet enim quod 10 sint fides, spes et caritas inter illos, et per consequens oportet inter coniuges conducentes et suos mercenarios sit fides, rationabiliter conducendo, debite tractando et fideliter mercedem debitam persolvendo. Sicut enim 15 fraus in empcionibus et vendicionibus est dampnanda, sic in conduccionibus et aliis duobus sequentibus infideliter serviente patet quod tanta est ratio utrobique. Unde quoad tertium in lege antiqua (Levitici XIX°, 13) dicitur *Non morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane*. Quamvis autem istud exponatur communiter quod 20 post complecionem laboris opus mercenarii remanere non debeat per tempus culpabile tenebrosum, tamen assistente indigencia mercenarii debet merces retribui in complecione laboris. Deus enim exemplar humane iusticie semper graciose prevenit servitorem et tribuit 25 copiosius quam suus mercenarius merebatur. Et quantum ad medium novit mundus quantum iniuste multi mercenarii sunt tractati, nunc labores indebitos ex diuturnitate temporis, ex qualitate operis et ex aliis circumstantiis exigendo. Ideo debet esse regula equitatis in talibus 30 iuxta illud (Matthei VII°, 12) *Omnia quecumque vultis ut faciant vobis homines et vos facite illis*. Ista autem regula intellecta debite est principium comunicacionis moralis. Quicumque enim iuste voluerit aliquantulum sibi fieri debet similiter facere alii in casu consimili. Et totum hoc 35

Fol.
210^a

Wages should
be promptly
and honestly
paid

Labourers often
oppressed

1 A: figurandum. 3 D: suum Petrum. 4 DE: vero XXII°.
8 DE: ideo restat. 10 D in marg: Quartum iugum. 11 in marg:
Quartum iugum inter patremfamilias et suos domesticos servitores.
11 A: spes deest. 12 D in marg: De mercenariis. 13 A: ne cum
17 DE: patet quia. 18 A: Leviticus XIX° deest. Codd: dicitur d est.
Addidi ex tract: De sex iugis. 19 A: non remaneat. 19 A: 13, apud r.
deest. 20 D in marg: De non prolongacione mercedis. 21 DE: expo-
nitur. 24 A: ante complecionem. 27 DE: quam. 28 f: et quali-
tate. 28 DE: et deest. 29 A: iuxta deest. 30 A in marg: Regula
34 DE: fieri deest. D: sicut (E: sic), debet.

1. Matth. XIV, 31.

6. Cf. De sex iugis, cap. IV.

intelligitur in hoc dicto: *Ita et vos facite illis*. Debent enim omnes homines proportionaliter facere proximis ut debent velle illos facere sibi ipsis. Unde in isto principio fundatur quinta petitio orationis dominice, dum oratur: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris*

Ex parte autem mercenarii contingit esse fraudem multiplicem, ut in ingressu laborando operam servitoris, in progressu fraudando a plenitudine operis et finaliter fraudando in bonitate operis. Contra quos loquitur Apostolus (ad Colossenses III°, 22) mandans quod sint *non ad oculum servientes quasi hominibus placentes sed in simplicitate cordis timentes Dominum*. Quodcumque facitis, inquit, *ex animo operamini sicut Domino et non hominibus, scientes quod a Domino accipietis retributionem hereditatis*. Domino Christo servite; qui enim iniuriam facit recipiet id quod mihi gessit et non est personarum acceptio apud Deum

Frauds committed by labourers

In quibus verbis manifeste sequitur cum isto principio fidei quod omnia quecumque fidelis fecerit debet facere coram Deo ac si serviret proprie ipsi Deo; quod non servirent solum apparenter in presencia conducentis et in eius absentia fraudantes ab opere, quia tunc servirent in cordis duplicitate; quod servitium non convenit Deo vero. Secundo sequitur quod servientes debent locantibus fideliter servire continue, quia debent continue servire Deo cuius presenciam debent credere adesse continue et totam qualitatem operis cum intencione cordis clarissime intueri. Si ergo mercenarius propter presenciam hominis serviret fideliter, quanto magis propter presenciam Dei infinitum maioris domini et totam qualitatem operis verius cognoscentis? Non enim subest ratio nisi infidelitas excusaret. Tercio patet quod ministri debent pensare laborem secundum rationem qua Christo serviunt. Ista enim ratio potissima maxime est attendenda, quia si serviunt Christo fideliter (quomodocunque sit de locante) non possunt a mercede Christi deficere; et

All work should be done as for God

3 DE ut dicunt illos. 4 D secunda; E secunda correxit in quinta. 7 D parte vero. 8, 9 A laborando progressu deest. In tractatu de sex organis leges rectius: locando operam servitoris. 9 E in marg. Trans ex parte mercenarii. 10 A fraudando. 11 A plenit. sine temporis; 12 A fraudando. 13 DE quodcumque. 14 D sed Dom no. 15 A sci. viente, 16 A facit twice, 17 DE illud. 18 D in marg. Que sunt conditiones quas debet habere servus bonus in servendo. 19 A debet facere deest. 20 A in marg. 1. 21 DE serviret, in tract. de sex Jgis servituti. 22 A in marg. 2. 23 A Scilicet ergo. 24, 25 DE mercenarii servient. 26 DE verum ib DE obest. 27 A in marg. 3, 1b D debet.

Good service
due even to
wicked masters.

hec ratio quare ministrando infidelibus vel quantum-
cunque discolis debent mercenarii fideliter ministrare.
quia secundum rationem qua Christo serviunt et mercedem
infallibiliter ab ipso recipiunt; quanto magis nos sacer-
dotes Christi servi tam specialiter et comminatorie ab
ipso conducti.

SERMO XXXII.

Designavit dominus Jesus et alios septuaginta duos.
Luce X^o, 1

The 72 disciples
a model for the
lower clergy

Hoc evangelium docet quale ministerium debet sacer-
dotibus inferioribus limitari, cum notum sit quod sicut
sacerdotibus superioribus, hoc est pape et episcopis, limi-
tatum est istud LXXII° discipulorum officium, illos
autem discipulos licet Christus non vocavit ad apostolatam
pariter cum illis duodecim, tamen ad quandam famili-
aritatem et instructionem vocavit, que apostolatus
rationabiliter dici potest. Que ratio quare Scarioth
et alii succedentes loco apostolorum apostoli dici debent
et non isti qui a primis principalibus similis eviden-
cius faciunt actus suos? Supposito ergo quod isti sunt
discipuli propter apostolos lucidiores ab actu apostolico
delitentes notandum est quod septuaginta due lingue
erant gentium (ut dicitur ex Genesi X^o), septuaginta
duo homines prophetantes (ut patet Numeri XI°, sic
septuaginta duos discipulos misit Iesus ad signandum
multitudinem gentium convertendam.

Misit ergo istos Christus binos ante faciem suam in
omnem civitatem et locum quo erat ipse venturus. Binos
miserat propter caritatem duplicem scilicet Dei et pro-
ximi explicandam et consilium ab auctore scripture
continue postulandum. Sic enim possent solacio mutuo
se iuvare et testari de sua conversatione legitima et
alia figuralia adimplere. Misit ergo ipsos sic ante faciem

¹ DE discipulis deest. ⁸ A in marg. Sermo XXII°. ¹¹ in marg.
XXXI De apostolis. E in marg. In die Marti Evangelio. ¹² in marg.
XXXI in novo. ¹³ A in marg. ¹⁴ DE q. 1. ¹⁵ DE principibus.
²⁰ DE actibus suos. ²¹ DE sunt deest. ²² A de centes. ²⁴ DE
sicut septuaginta. ²⁵ A discipulos Iesus deest. ²⁶ DE multi pro
gentium, ibi A in marg. ²⁷ Unde gentes cum loc. und. ²⁸ Homines propheta-
erant 72. ²⁹ A sunt deest. ³⁰ DE Christus. ³¹ DE 24. A. ³² Misit ergo
ipsos miserat. ³³ A ab auctoritate. ³⁴ DE solacio et mutuo. ³⁵
A solacio rectius solacio se mutuo iuvare. ³⁶ DE Misit etiam

⁸ Cf. Wyclif's sermons I, pag. 172-178. ^{22, 23} The
number of nations mentioned in Gen. X is actually 70, which was
raised by patristic writers to 72. Smiths Diet. of Bible III, 1546.

suam, ut eorum sententiam atque officium confirmaret. Formam autem regule quam in sua predicatione debuerant observare dedit prohemialiter, dum sic dixit: *Messis quidem multa, operarii vero pauci. rogate ergo*
 5 *dominum messis ut mittat operarios in messem suam,* ubi videtur intendere quod tam de iudeis quam gentibus sunt multus populus ex fide quam Deus et patriarche in eos severant a conversacione infidelium segregandus; sed pauci sunt qui istam habilitatem populi reducerent
 10 ad completum; ideo cum sit donum descendens a patre luminum quod christiani sic faciant, illi discipuli debent rogare dominum Jesum Christum, ut mittat suos operarios in messem suam taliter maturatam.

Premisso autem isto prohemio iungit mandatum
 15 sive consilium quod irent ad istud officium: *Ite*, inquit. Sed quia Antichristi est celare difficultatem sui ordinis, Christus faciendo contrarium dicit quod *mittit eos sicut agnos inter lupos* (ut expositum est sermone proximo de ipsis apostolis). Addit autem Christus consilium
 20 removendo modum istius officii tardativum *Nolite*, inquit, *portare sacculum neque peram neque calceamenta et neminem per viam salutaveritis*; ubi certum est quod ista quatuor nec sunt consilia nec precepta nisi de
 quanto sunt ab officio predicationis tardativa. Quidam
 25 enim diffidentes de Dei providencia portant sacculos sive peram, pro cuius complectione nimis retardant ab officio predicandi et congregantes nimis talia ostendunt se plus pro temporali commodo quam pro spirituali premio predicare. Et idem est iudicium de desperantibus
 30 superflue calceatis. Isti tamen non repugnat quin evangelizantes pro loco et tempore calceentur. Et idem est iudicium de salutacionibus mundiales secundum fabulas mundanas a conversione ad Dominum distra-

Christ conase
 them against
 what would
 interfere with
 their preaching

hentibus Absit autem fidelem credere Christum salutacionem brevem in Domino suis evangelizantibus prohibere, cum apostoli sui reliquerant istam formam. Consequenter vero addit formam introitus ad populum convertendum: *In quamcunque domum*, inquit, *intraveritis,*

1 A consumarent. 8 E in eis. 1b D in marg. ad vocem severant a sero. 18. 19. 20 F donum Domini. 23 DE taliter maturatam. 26 DE difficultatem. 29. 30 in marg. Saccu s peram, calceamenta salutacio prohibentur. 31 Ches a de quanto retardant officium predicandi. 31 A 11. 32 g. Nota expositionem. 32 D. nimis ha, 33 in ca. tota. 38 DE pro tali. 42 DE mundiales salutac fabulas. 33 DE conversione ad dominum. 33. 34 Codd. distrahentes. Correx.

4. Lucae X, 2. 15. ib. 3. 26. ib. 4.

Their salutation
shews that they
are disciples of
peace

primum dicite Pax huic domui, quia talis imprecacio ostendit quod sunt pacis discipuli et non discipuli rapidi Antichristi. Inde (Matthei X^o. 14) dicitur quod *de pedibus suis excuterent pulverem* infidelibus non recipientibus verba sua, hoc est, omnino detegerent tam verbo quam opere quod non propter affectionem que pedem signat et circa sua temporalia que pulvis implicat sed propter salutem sue anime et sic propter bonum multiplex ista dicant. *Si autem ibi fuerit filius pacis* quem Deus ordinavit converti ad Dominum verbis suis, *super eum requiescet pax discipuli* sic loquentis. Sin autem verba pacis non erunt superflua, sed more soni reflexi ad solidum, pax cum premio causato ex merito *ad ipsos discipulos revertetur*. In eadem autem *domo manerent* Christi discipuli non circueuntes civitates ut ministrali instabiles vel mendici sed *ederent et biberent quecunque sunt gratis eis apposita*, cuius arras in prima salutatione cognoscerent. Nec ex isto sequitur quod domus talis gratis, id est, sine causa laudabili vel sine recompensatione ipsa tribueret ista bona, cum *operarius* corporalis sit dignus mercede sua et longe dignior operarius spiritualis.

The example
does not
warrant the
practice of the
friars

Et preter istum textum nunquam reperi quod licet fratribus circuire civitates et patrias mendicando vel ad onus domorum quas visitant a cibariis singulariter abstinendo. Sed contra primam extravaganciam dicit Christus: *In eadem domo manete*; et contra secundam dicit *edentes et bibentes que apud illos sunt*. Sed sicut pervertunt fidem antiquam in sacramentis, sic et fidem evangelii in istis et multis similibus; et per sensum consimilem fundari potest fratrum mendicacio generalis, eo quod ex retributione superhabundantis boni spiritualis debent super eos quos instruunt bona spiritualia seminare et post nisi ad necessitatem sui singularis officii capere ipsa bona. Paulus enim mendicavit egentibus Jerusalem (sed non validis mendicantibus) quibus aliunde defuit *opportunitas laborandi*. Nec (ut patet Act. XX°) fuit

Fol.
216^c

1 AD qui tollis 7 DE que pedum signat et crea 12 A scilicet autem
13, 14 ex modo dicit 15 DE in nostra 16 DE ex ipsa
17 A in marg. Contra mendicacionem fratrum 18 A et contra con-
trarium 19 DE secundum 20 A idem Antichristi 21 A non
sui 22 DE aliunde fuit 23 Codd. ut patet Act. XX°. Nec.

1 Lucæ X^o. 5 15 Vulgat. X^o. 7 In eadem autem domo
manete edentes et bibentes que apud illos sunt. 35—37. 1 Cor.
XVI. 3.

alicui populo onerosus nec talia temporalia populi
concupivit sed specialiter noscendo plebis avariciam
manibus propriis laboravit. Et utinam fratres istam
sententiam evangelicam conservarent. Christus enim non
5 dicit dignus est mendicus validus vel ocians a populo
mendicare sed quod *dignus est operarius mercede* que
debet esse *sua* ex dignitate recipere, et sic tota scriptura
videtur per apostatas subverti. Intran autem domos
non secundum formam ostii qui est Christus, sed pene-
10 tran domos secundum formam apostate (ut loquitur
Apostolus). Neque enim non portant peram nec sacculum
ut Christus precipit, sed gerunt carucam, saccum ad
subvehendum quicquid de rapina perquirere possunt.
Calceati vero sunt vel tamquam ypocrite vel tamquam
15 mendici validi satis pompaticæ; salutant autem per vias
secundum negociaciones et ludicria tam viros quam
feminas, nec pacem domorum quas penetrant imprecantur,
cum rapinam que est radix dissensionis hominum satis
valide et callide exercent in pauperes; et hinc (ut quibus-
20 dam videtur) non apostolici sed apostatici sunt dicendi.

Sed circa quintum iugum quod est inter dominos
seculares et suos servos tenentes hortanda est utraque
pars ad observanciam caritatis. Domini enim debent
tractare suos subditos tamquam fratres in Domino et
25 nichil facere servis suis nisi quod deberent appetere
sibi fieri in casu consimili. Omnia enim opera viancium
debent fieri ex amore, unde ad Coll. IV°, 1 *Domini*
quod iustum est et equum servis prestate, scientes quia
et vos Domnum habetis in celo. Unde postponenda sunt
30 miracula momentanea et infundabilia in ista materia,
cum certum sit ex fide quod domini non debent tractare
servos suos nisi in caritate et defensione quoad mundanas
repugnancias ac direccione vie ad patriam. Unde ad
Ephes. VI°, 9 dicitur. *Vos domini eadem facite servis*
35 *vestris, remittentes minas, scientes quod et illorum et*
vester Dominus est in celis et personarum acceptio non

The fifth yoke,
between lords
and their
subjects

Lords not to
insist strictly
on legal rights

1. A. oneros. 11 A. neque nos. 12 D. gerunt carucam. 1b DE.
et statim. 13 A. sunt u ypocrite. 18 DE. rapina. 19 A. ut
pauperes. 21 DE. circa deest. 1b AF in marg. 5 D in marg.
Quintum iugum. 22 E in marg. Iugum inter dominos et servos.
23 DE sex uis appetere. 24 AD fieri deest. 28 A. servus.
29. 30 Recte DE. sex iugis. Postponenda sunt iura civilia momentanea.
31 A. quod demum.

est apud Deum. Cum enim Deus librat et accipiat quemcumque secundum eius virtutem aut ~~virtutem~~ et non secundum statum quem occupat apud mundum manifestum est quod servus humilior aut virtuosior est de tanto acceptior apud Deum.

*Unde videtur
multis quod servorum
subiectione ad
cathena superbie a
virtute retardans
et sepe impediens
dominos
seculares.*

Unde videtur multis quod servorum subiectione ad cathena superbie a virtute retardans et sepe impediens dominos seculares. Debent enim providere suis servis de vite necessariis secundum congruentiam sui status: secundo debent ipsos defendere de suis raptoribus tam ecclesiasticis quam secularibus irrationabiliter insultantibus, et tercio debent ipsos in caritate tractare tam verbis quam opere, ut patet ex predicto moralium principio. Servi autem non debent remurmurare contra eorum subiectionem, ut dicit Apostolus I Cor VII. 21: *Servus vocatus es? non sit tibi cura; et ratio est, quia ut patet ex utroque testamento, ordinatio Dei est quod a subiectis in penam peccati sui superioribus dominis serviatur.* Et sepe est iste status aprior quam seculari dominium, ut servus Dei amplius mereatur, unde quia status servitutis huiusmodi est consonus legi Dei, idcirco scribit Apostolus I Timoth. VI°, 1: *Quicumque sunt sub iugo servi dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini et doctrina blasphemetur.* Christus enim ordinavit genus suum adduci servituti per annos plurimos (ut patet Genesi et Exodo per processum); sed quia due sunt maneries dominiorum, scilicet iuste et iniuste, declarat Apostolus quod sicut nec servitus sic nec dominium repugnat statui promerendi, et per consequens qualescunque sint domini servi debent voluntarie eis subdi: *Qui, inquit Apostolus, fideles dominos habent non contempnant, quia fratres sunt, sed magis serviant, quia fideles sunt dilecti qui beneficii participes sunt.* Sententia ergo Apostoli est quod servi fideliter serviant dominis, sive fidelibus, sive infidelibus, quia principaliter serviunt domino Jesu Christo; et breviter cum omnia talia possunt fieri sine consensu ad facinus debent mitigando.

*Servants should
be faithful to
their lords,
good or bad,*

1 A. Deus deest; ib. A. libat; E. librat. D. in marg. librat in text.
Cor. in marg. Cod. quicumque. 3. DE quem accipiat. 6. A. Unde
deest. 7. A. in marg. 10. lib. eos del. det. ib. A. in marg. 9.
12. A. in marg. 3. 15. A. VII° deest. 17. E. testamento. 18. E. sui.
19. I. Et sic. 23. E. arbitrent. 25. A. addit. 34. A. Apostoli
deest. ib. D. in marg. Qualescunque sint domini servi debent volu. tanto
eis subdi. A. in marg. Dominus d'apheiter.

maliciam servire fideliter utrobique. Et patet quam leviter et sinistre loquuntur qui hortantur servos vel famulos rebellare, eo quod domini tyrannice regunt eos. Nam secundum legem evangelii tam Christi quam sui apostoli, servi et famuli debent humiliter servire tyrannis, non sub ratione qua tales sed sub ratione qua serviunt domino Jesu Christo.

Fol. 210. Et si discipuli dyaboli obiciunt contra istam pacien-
ciam et colorent rebellionem ac repugnanciam | per hoc
10 quod aliter facinori consentirent.

False
arguments for
rebellion

Item, subditi habent ut sui domini potenciam invasi-
vam, quare ergo non resisterent iniuriantibus ut Dominus
omnium docuit et serpentes?

Item, Deus movet propter demeritum inhabitancium
15 ad conquestus; quare ergo non movet subditos ut contra
deprimentes ipsos recalcitrent? Hoc ergo ex instinctu
naturali habet quilibet ut, sicut appetit vivere, sic appetat
libertatem.

Sed hic dicitur scolari dyaboli quod omnis instructus
20 in lege et gracia domini Jesu Christi debet in talibus
iniuriis non rebellare sed pati humiliter. Cuius ratio
est, quia propositis duabus viis contrariis quarum una
est difficilis atque ambigua quoad mores, et alia facilis
atque certa, lex ergo gracie est quod prior dimittatur
25 et altera eligatur. Lex humiliter paciendi iniurias est
facilis atque certa et lex invadendi vel resistendi diffi-
cilis atque ambigua; ideo scola foret dyaboli priorem
relinquere et istam ambiguum acceptare. Et hinc Christus
ipsam docuit tam opere quam sermone; nam gratis
30 passus est mortem durissimam et docuit apostolos
istam sciam. *In paciencia, inquit, vestra possidebitis
animas vestras.* Qui ergo hortatur ad rebellionem huius-
modi indicat se esse expertem sapientie scripturarum.
Sed hoc dicendum dominis secularibus et cuilibet chri-
35 stiano quod non consenciant facinori sacerdotum rebel-
lancium legi Christi; hoc enim inseparabiliter est malum

Rep v
Patience is
morally safer,

and is taught
by Christ's
example

1. D. fideliter utrobique, E. fideliter utrisque. 2. D. et sine tempore.
A. quam breviter, E. sine ratione, D. in marg. ratione. 3. D. tyranni.
4. D. in marg. Servi debent servire tyrannis et malis non sub ratione qua
tales sed sub ratione qua serviunt d. J. C. 5. A. in marg. Triplex
obsecro 1. E. in marg. Obsecro 1. 6. DE colat. 7. A. in marg. Triplex
consentirent. 8. A. in marg. 2. E. subditi tales. 9. A. in marg. 3.
deest. DE. Sex Japis demeritis ovium. 10. A. in marg. 4. AE.
Responso. A. 1. plex. 11. A. supponitis. 12. A. in marg. 5.
D. gracie in marg. added. Codd. Lex ergo. 13. DE mortem gravissi-
mam. 14. E. sapientie deest. 15. A. lege.

sicut consensus ad illud. ideo cum subtractione horum non sit accio sed accionis dimissio ad partem christiani vngu' instruendi. Et hec ratio quare esset elemosinaria ministratio debet esse libera non p[ro]p[ri]a.

Amos 4. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Ad primam instantiam dicitur necesse est c[on]cedere ciam primam. quia nullus ex invasione est c[on]f[ess]us resistat facinori sed potius ex sibi dubio augetur facinus tam in parte propria quam in ali.

Quoad secundum dicitur quod subditi licet patiantur talem potenciam mediate qua possent sic in christianos irruere. tamen quia illa potencie ex primo origine est infecta. ideo dimissa inclinacione sua est secundum legem gracie paciencie insistendum. Nec excuso seculares dominos in istis invasionibus vel conquestu. sed Deo approprio propter excellenciam sui capitalis domini accionem. Nec est mihi evidencia capta de stimulo serpentino.

Revelation, it
century, is a
sufficient
ground for
rebellion.

Quoad tercium argumentum dicitur quod habentes ad hoc revelacionem possunt libere rebellare sed debent temptare spiritus. si ex Deo sunt. Ymmo conceditur quod Deus dat peccantibus et rebellantibus naturalem potenciam et instinctum ad quilibet criminis positivum sed a rege superbie habent complecionem defectus in moribus. Conceditur ergo quod omnis homo appetit naturaliter libertatem sed specialiter a peccato. sed quia ad illam libertatem est paciencia via securior et invasio abducit communiter. ideo illa debet dimitti et lex paciencie accipi propter appetitus vehemenciam libertatis. Nec sequitur si temporales domini super suos subditos tyrannisent quod propter hoc eadem mensura debeant remitti. quia scola Christi docet propter malum retribuere bonum. 30

SERMO XXXIII.

Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet Joh XII°, 24, 25.

In isto evangelio monet Christus electos suos multipliciter ad paciendum martyrium, et primo exemplo 35

1. I in marg. Nota 3. DE. hec deest. 1b. F. ratio qua via 5. A in marg. 1. 8. A. tam op. ex parte. 1b. A in marg. 2. E in marg. Ad 1. 1. A. s. b. e. c. t. 1b. A. habuerant. 19. A. mediant. 25. DE. capitalis domini. 1b. DE. ad vau. 17. I in marg. Ad 3. 19. A. conceditur deest. 21. A. q. ad hec. 30. A. tribuere. AD. bonum deest. 31. A. in marg. Sermo XXXIII. 1b in marg. XXXIII. de martyre. E in marg. In die S. Laurentii. 35. 11E. Et patet ex exemplo Cf. Sermo I. 179. And first.

32. Cf. Wyclif's Sermons, vol. I, pag. 119-132.

sui quod est necessarium ita pati. Comparat autem se ipsum grano frumenti propter causas multiplices mysticas, captas a similitudine naturali, et propter causas consimiles voluit in forma panis corpus suum dare
 5 fidelibus, quamvis heretici dicant quod datur solum sub accidentibus que ignorant. Proprietas itaque naturalis grani frumenti est, quod proiectum in terram secundum formam sacionis oportet primo siccari, maturari et esse mortuum quoad virtutem vegetativam. Nemo enim serit
 10 granum: huiusmodi dum fuerit herbidum, crudum et vivum, quia ad producendum per modum generationis deficeret sibi virtus, et per consequens, sine germinatione vel multiplicacione sui similis maneret solitarium sine fructu. Sic specialiter est de Christo qui est summum
 15 granum divini horrei cuius exemplo et virtute germinant alia cuncta grana.

Et signanter dicitur quod *cadebat in terram*, cum non fuit per manus hominum seminatum sed ex virtute propria mortuum descenditque profundius ad infernum.
 20 Si autem mortuum fuerit quoad mundum, quoad carnem et quoad peccatum premissa maturitate sibi congrua, multum fructum affert ecclesie. Nec oportet timere
 21^{Fol.} verbales instancias sophistarum quod non manet
 21²¹¹ idem granum prius vivum et post mortuum, quia sic
 25 granum foret culmus, spica et quelibet alia disparium specierum. Sed supposita philosophia et logica quam dixi sepe est facile respondere, nam non solum species grani frumenti est quodlibet eius suppositam, sed illa aggregata omnia simul sunt vere secundum logicam
 30 unum granum. Tercio tamen accedendo ad propositum conceditur quod, sicut architriclinus gustavit aquam vinum factam (Johannis II°), sic eadem materialis essentia est primo granum frumenti naturali ordine maturatum, secundo mortuum et siccatum, tercio vero fructificans
 35 celest. virtute spicam producens et attractu nove materie germinans multas spicas; et sic eadem materialis essentia est pro diversis temporibus corpora disparium specierum. Cuius philosophie tractatum et declaracionem cum solutione obiectum hic suppono. Christus autem
 40 mystice est automatische granum frumenti a quo germen

Ita a fact
between the
grain of wheat
and Christ

The same
essence
b. comes
successively
different bodies

1. A. quod est. 2. A. quoniam heretici. 3. A. in marg. Nota de
Eucharistia. 4. A. et dicitur deest. 5. A. descendit quia 21. A.
sibi deest; 6. A. in marg. Mortuus est phetis. 7. A. in marg. Obiecto
25. D. quodlibet. 1. quod est. 2. A. in marg. Responsio. 29. A.
aggregata. 35. D. naturalium

cuiuslibet grani sui generis est dependens, cum sit primum natura et origine inter grana.

Supposito ergo facto mortis meritorie huius grani probatur ratione vivaci quod grana alia debent in mortis paciencia sequi primum, eo quod *amans animam suam* ⁵ *perdet eam et qui oderit animam suam in hoc mundo in vitam eternam custodit eam.* Cuius probacio est satis facilis (supposita logica et philosophia sermone XXIV° huius dicta de anima). Qui enim amat hic preponderanter quod vivat corporaliter voluptuose perdet vite sue sub-¹⁰ stanciam in inferno, et econtra qui odit quod vivat sic carnaliter in hac vita custodit ad beatitudinem vite perpetue essenciam vite sue.

Great gain of
hating one's
self.

Ex quibus patet quod quicumque sic amaverit vitam suam realiter odit ipsam et quicumque sic ipsam oderit ¹⁵ amat ipsam. Ex quibus ultra sequitur quod quicumque fidelis propter excellens commercium oderit sic animam suam, et cum sit tota sua personalitas, non amaret; nec efficacior evidencia moveret fidelem ad evangelice paciendum; nam si aliquid retardaret, potissime foret ²⁰ pena, stulticia vel amor delectabilium huius mundi. Sed quis nisi infidelis propter penam momentaneam perderet gaudium sempiternum, aut ubi foret maior prudencia excludens crassam stulticiam propter brevem penam temporalem penam infinitum maiorem et diuturnam ²⁵ excludere ac pro tam brevi pena eternum gaudium commutare. Et quoad tercium, cum beatorum sunt omnia possessione perpetua infinitum plus gaudiosa quam habet aliquis carnalis vel secularis aliquid hic in via, quomodo moveret accelerancia talis pene nam inevitabiliter ³⁰ sequitur infidelitas taliter formidantis. Cum enim ex fide sine evasione possibili hec sequuntur vel scit fidelis istam sequelam cum suo antecedente vel ipsam ignorat; si ipsam nescierit est patule infidelis, si ipsam cognoverit et vecorditer dimiserit, est patencius infidelis. Et patet ³⁵ ut dixi alias quomodo crimen et infidelitas se sequuntur.

1 De quicumque. 3 A meritorie deest. 6 A odit. 8 o A. XXIV° huius deest. Sermo supra memoratus hunc locum non habet. Cf. infra pag. 25. ib. D in marg. Meritorium pati. A in marg. Nota 10. E et voluptuose. 14. 25 A et quicumque. - ipsam deest. 17 A odit. E odit. 19. E in marg. Ratio movens ad martirium. 21 A Sed non. tunc nam. infidelis qu. 25. E et temporalium. 27 A in marg. I. ma. ration. 29. 30. D. Quomodo moveret tenentem ad colo- randum talis pene. 30. E in marg. Quomodo hic non meretur. 32. 33. ad. 33 A suo deest. 34 A ipsam deest. 35 A se deest.

Secunda ratio movens ad martyrium est ista: Nemo potest venire ad beatitudinem, nisi sequatur in moribus Jesum suum, sed nemo potest ipsum sequi in moribus nisi habita opportunitate paciatur martyrium, ergo nemo potest salvari cum illis paribus nisi paciatur martyrium. Unde propter infrangibilitatem connexionis dicit evangelium: *Si quis mihi ministrat, me sequatur*, ac si diceret: si quis mihi ministrat merendo beatitudinem, debet sequi me cum paribus usque ad mortem. Nec est fidei aliqua
 10 alia consequentia magis clara, non solum quia omnis mors preciosa salvandi est cum martyrio, cum omnis talis moritur propter Christum, verum quia habita opportunitate cum dictis circumstantiis mortem aufugiens foret Deo et ecclesie infidelis. Nec valent instance
 15 quibus arguitur Evangelistam non esse martyrem et multos sanctos confessores quos canonizat ecclesia, quia certum est quod Evangelista fuit martyr, paciens multa pro nomine Christi, ut missionem in fervens dolium, pocionem veneni et exilium cum multis similibus; nec
 20 sunt aliqui canonizandi qui non paciuntur lugendo propter iusticiam et in fine gratanter accipiunt penam mortis.

Martyrdom at cast. n. w. ll. is involved in following Christ

Tercia ratio est immensitas premii eorum qui pro Christi nomine sic martyrium paciuntur, nam ubi Christus est in beatitudine, tales ministri beatifice
 25 consequuntur; quamvis autem in domo patris Christi multe sunt mansiones, omnes tamen sunt in eadem beatitudine collocati, quia in eadem domo in qua omnes participant beatitudinis singulorum; ymmo accedendo proprius ad sophistam | concedi debet quod beati singuli
 Fol. 211^b sunt in Christo. Cum enim multi sunt modi essendi unius in reliquo, si sancti viantes conversantur in celo, multipliciter in Christo in quo vivunt moventur et sunt causaliter (ut dicunt philosophi); nec est desperandum de premio talium qui in tanto Domino sunt locati,
 35 quia omnem talem ministrum honorificat beatitudine et regnatione perpetua pacis Christi. Et iste tres rationes

Immensity of the reward of martyrdom

1 AL in marg. Secunda; A ratio. 3 A Jesum suum in moribus deest. 9 L a qua deest. 11 A mors omnis deest. 12 L morietur, ib A qui habita. 15 A est martyrem. 16, 7 A et certum est. 18 A inferens. 19 20 A ad sunt audiend., 22, ADE in marg. Tercia ratio. 28, 29 A accedendo proximus. 30 A in Christo deest. ib L in marg. Singuli beati sunt in Christo; ib A sunt deest. 35 L ad beatitudinem. 36 BL in regnatione, ib A tres deest

7. Joh XII, 26. 18. Fertur quod et ipse propter martyrium sit missus in ferventis olei dolium St. Hieronymi Comm. in Ev Mathae. III, 21, vol VII, 156. 26 Joh. XIV, 2.

moverent viantem fidelem pro Christi nomine martyrium pati.

The sixth voka,
of love between
us, gloriates

Sed quia sermone XXVII° huius dictum est sex iuga esse viancium in quibus curatus specialiter debet exhortacionem movere, ut observent mutuam caritatem⁵ et de quinque expeditum est, de sexto quod est amor inter proximos est paululum pertractandum. Quamvis autem Apostolus I. Cor. XIII° narrat sedecim condiciones caritatis ex quibus iuxtapositis conversacioni nostre caritas nostra extinguitur, tamen vpoetricice fingimus¹⁰ quod observamus caritatem que sufficiat ad salutem. Quis est enim sufficienter *paciens* iniurias atque molestias?

All me, fa, to
inhl St. James
to conditons
of charity

Quis secundo *benigne* dolet alienas iniurias, ita ut vere dicere possit cum Apostolo, *quis infirmatur et ego non infirmor*, quin potius congaudet de molestiis proximorum¹⁵

Quis tercio *non invidet*, sectas procurans et sectis sibi contrariis improprians, ac de contentacione secte Christi propter superbiam indubie dedignatur? Falsum quidem est quod *caritas* talium *non emulatur*

Quis quarto non dechnat a mandatis Christi atque²⁰ consiliis *agendo perperam*?

Quis quinto ex bonorum fortune copia vel bono naturali aut dato vel ficto bono gracie *non inflatur*? *Tange montes* ad habendum experienciam *et fumigabunt*.

Sexto cuius vianis caritatis capacitas *non est ambiciosa*?²⁵ Iudicet autem super isto propria consciencia, si quis honores mundanos, famam seculi vel temporalia non affectat; quod si deformatur in istis prime regule, quis dubitat quin tunc declinet ab observancia caritatis?

Septimo *caritas non querit esse proprietaria*, sed ut³⁰ omittam cupiditates secularium) cuius clerici caritas non extinguitur hoc peccato. Nam possessionati plus laborant pro proprietate quam beatitudine; mendicantes vel expropriarii laborant pro multiplici proprietate dampnabili,

1. DE viantem deest. 2. DE XXVII. 3. DE A. huius deest; ibi A. in marg. Joga viantem sunt sex. 4. DE exhortacionem deest. 5. DE de quinque. 6. DE in marg. Sextum in marg. inter proximos. 7. DE in marg. Jugum sextum. 8. DE in marg. 9. DE in marg. Caritatis 16 conditio. 10. DE in marg. 11. DE in marg. 12. DE in marg. 13. DE in marg. 14. DE in marg. 15. DE in marg. 16. DE in marg. 17. DE in marg. 18. DE in marg. 19. DE in marg. 20. DE in marg. 21. DE in marg. 22. DE in marg. 23. DE in marg. 24. DE in marg. 25. DE in marg. 26. DE in marg. 27. DE in marg. 28. DE in marg. 29. DE in marg. 30. DE in marg. 31. DE in marg. 32. DE in marg. 33. DE in marg. 34. DE in marg. 35. DE in marg. 36. DE in marg. 37. DE in marg. 38. DE in marg. 39. DE in marg. 40. DE in marg. 41. DE in marg. 42. DE in marg. 43. DE in marg. 44. DE in marg. 45. DE in marg. 46. DE in marg. 47. DE in marg. 48. DE in marg. 49. DE in marg. 50. DE in marg. 51. DE in marg. 52. DE in marg. 53. DE in marg. 54. DE in marg. 55. DE in marg. 56. DE in marg. 57. DE in marg. 58. DE in marg. 59. DE in marg. 60. DE in marg. 61. DE in marg. 62. DE in marg. 63. DE in marg. 64. DE in marg. 65. DE in marg. 66. DE in marg. 67. DE in marg. 68. DE in marg. 69. DE in marg. 70. DE in marg. 71. DE in marg. 72. DE in marg. 73. DE in marg. 74. DE in marg. 75. DE in marg. 76. DE in marg. 77. DE in marg. 78. DE in marg. 79. DE in marg. 80. DE in marg. 81. DE in marg. 82. DE in marg. 83. DE in marg. 84. DE in marg. 85. DE in marg. 86. DE in marg. 87. DE in marg. 88. DE in marg. 89. DE in marg. 90. DE in marg. 91. DE in marg. 92. DE in marg. 93. DE in marg. 94. DE in marg. 95. DE in marg. 96. DE in marg. 97. DE in marg. 98. DE in marg. 99. DE in marg. 100. DE in marg.

3. Vid. supra pag. 202. 8. Cf. De Sex Jugis, cap. VI. Cf. Supplem. Trial., cap. VII, pag. 419 et seqq. 23. Psalm. CXI, 5. 30. Vulg.: Non querit quae sua sunt.

ut quod eorum religio vel quod illis est proprium extollatur, quod sue proprietati temporalium copia acquiratur et quod illis cederet ad honorem proprium, licet honorem Dei suppeditet, in populo efferatur. Et illud est iudicium de rectoribus, de vicariis et de quocunque genere viatorum. Quis enim affectat ut cuncta fiant communia, sicut in statu innocentie et statu apostolico a Christo fuerat ordinatum?

Quis octavo pro dicta sibi sententia veridica de talibus viciis non contradicentem licet benevole irritatur; tangat hortator in quantacunque caritate voluerit et videbit quod cunctum genus viantium etiam fratres succumbent in ista macula caritatis.

Nono caritas non cogitat quomodo malum pene vel culpe sit proximo irrationabiliter inferendum. Sed quis qui, licet extinxerit alias maculas caritatis, in isto senserit se immunem? Omnes enim cogitamus superflue quomodo vindicta caperetur de hostibus Christi atque ecclesie et potius cogitamus imprecando istam vindictam quam alia media misericordie que sic iniuriantibus cederent ad salutem.

Danger of
vindicta venias
even in a good
cause

Decimo caritas non gaudet super iniquitate, qualiter faciunt maligni more dyaboli; qui delectantur de vindicta capienda in proximo et denigracione fame persone cui invident, gaudent audire peccata proximi et gaudencius publicant malum suum mendaciter dilatando.

Undecimo caritate formatus congaudet rectitudini iusticie proximorum, ut quando audit quemcunque zelare pro iusticia sine personarum acceptione, hoc approbat et de hoc gaudet, sed suscitata ista condicione caritatis diffamatio et detractio deliterent.

Duodecimo caritas omnia genera tam bonorum quam malorum suffert cum gaudio moderato. Numquid credimus viros impetuosos ista proprietate indui caritatis?

Decimo tercio caritas movet tam de bonis quam de malis, ut credantur omnes fidei veritates. Sed illi qui volunt credere eis placens et favorabile atque discredere eis displicens, licet sit veritas ac Dei ordinacio, ex ista caritatis deficiencia sunt culpandi.

1 DE eorum religio 2 DE quo sue 3 DE fidei 4 DE fidei 5 DE et deest; 6 E et quocunque deest, A quomodoque 7 A pre- dicta, I pro dicta; 8 AFD, marg. 9 E. contradicentem 10 DE benevole 11 A orator, DL hortator sic et in de Sex Jans. 12 A quocunque 13 A cogitabat quando 14 AFD, marg. 15 AFD in marg. 16 A delectatur 17 ADE in marg. 18 E ut deest. 19 ADE in marg. 20 E. numquid 21 AFD in marg. 22

Charis forbids
us to decide
who shall be
saved.

Decima quarta caritas sperat tam de beatis gaudium quam dampnatis; non enim cadit in istam heresim quod singuli sunt salvandi, sed de unoquoque sive prescito sive predestinato sperat gaudium, cum non sit conscientia quod dampnetur, et certum sit quod *timentibus Deum* 5 *omnia cooperantur in bonum.*

forbids violence
even on behalf
of others.

Decimo quinto caritas omnia sustinet tam iuste illata a Domino quam iniuste illata a proximo. Sed numquid credimus illos qui tantum zelant pro vindictis propriis esse in isto capitulo, cuiusmodi sunt qui contendunt 10 pro suis supra limites rationis, qui pugnant cum regnis exteris pro iusticia, quam somniant, non cognoscunt, vel qui rebellant contra suos dominos etiam propter iniurias quas eis inferunt et regulariter qui sic repugnant; et ne videatur istam condicionem cum duodecima incidere condicione, notandum est quod perfecti in caritate sustinent omnia ista in opere et sermone, non solum quoad suas iniurias sed omnia que illata fuerint cuicunque, scientes quod Deus iustus cuncta respiciens facit et patitur singula huiusmodi pro iusticie complemento; 20 ideo caritativus manet in talibus inturbatus.

incompatible
with mortal
sin

Decimo sexto caritas nunquam excidit, quia si respectu cuiuscunque excideret potissime, hoc foret propter iniuriam inimici. Sed omnem talem iniuriam sustinet pacienter ut patet ex condicione proxima. Ex quibus 25 convincitur quomodo dicentes se servare caritatem menciuntur generaliter. Et patet quam vera est illa generalis sententia quod caritas se non compatitur cum mortali, ymmo quantumcunque quis sciverit de se ipso, ignorat caritatem suam ex condicione hac ultima, 30 nisi forte sibi fuerit revelatum. Et (ut breviter dicam) non video quomodo quicunque in caritate persisteret qui propter amorem ad quemcunque proximum martyrio se non daret. Omnis enim talis non plus diligit proximum carne sua et per consequens in ipso sinistre pervertitur 35 regula caritatis. Et patet quod ex vita et operibus melius

Fol.
211°

1 ADF in marg.; 14. 3 DE sint. 5 DE dampnat, ib A. et certa.
7 ADF in marg. 15. 8 A in marg. De caritate. 11 Hic locus quem et in
De Sex Jugis invenies corruptus esse videtur fortasse legendum pro iusticia
quam somniant sed non cognoscunt. 13 DE et propter, b E. etiam deest.
14 DE pugnant. 15 DE in caritate deest. 18 A ad suam iniurias.
19 E. incidunt certum est. 22 ADE in marg. 16, b DE excidet. 23 A
excidet. 27 A generaliter deest, b DE patet quod b DE in marg. Quam
vera sententia quod caritas se non compatitur cum mortali. Lm in marg. Caritas
cum mortali non compatitur. 31 A sibi revelatum, ib A in marg. Nota.
34 DE Omnis autem ib A deo plas. 36 Lm in marg. Judicium de caritate.

iudicandum est de caritate proximi quam de verbis propriis quantumcunque sollempniter confitetur. Et patet tam de clericis quam laicis quomodo eorum caritas hodie refrigescit; si enim habent talem habitum, tunc
5 inclinant ad actus proprios caritatis. Iste autem regule predicande sunt instanter populo, ut cognoscant si ipsi vel clerici plene servaverint caritatem. Nec dubito quin discrasia introducta per sectas novellas ab observancia legis Christi huic observacioni sexdecuple sit repugnans,
10 et cum omne sonans contra caritatem tamquam hereticum sit dampnandum, patet cum quanta diligencia exequeretur ecclesia contra huiusmodi novitates ex consilio Antichristi fallaciter introductas.

Charity has grown cold.

SERMO XXXIV.

15 *Qui vos audit me audit.* Luce X^o, 16.

In hoc evangelio ostenditur auctoritas predicantis et refellitur superbia ministrantis. Quoad primum dicit Dominus duo vera, primum quod idem est audire devote et humiliter servos Christi et ipsum audire, cum Christus
20 necessario in ipsis loquitur, in tantum quod omnis eorum locutio sit sibi principaliter tribuenda. *Non inquit, vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis* (Matthei X^o, 20); et per consequens, cum inseparabilia sint opera Trinitatis, manifeste con-
25 vincitur quod tota Trinitas loquitur omnia ista verba. Et patet quam reverenter populus debet evangelizac-ionem attendere, specialiter cum iuxta secundam propo-sicionem ipsos spernere in hoc actu sit primo et prin-cipaliter spernere Trinitatem; quod foret nimis horrenda
30 blasphemia. Et patet sequela sermonis Christi, cum infert: *Qui autem spernit me spernit eum qui misit me.* Hoc enim intelligunt mundani de spernentibus nuncios dominorum et multo magis qui spernunt nuncios vel apostolos aut ministros domini Jesu Christi. Et patet
35 gravitas peccati absconditi de contemptu servorum do-mini Jesu Christi. Sed quia contingit servos tales peccare

The words of Christ's preachers are His own.

3. DE quam de clericis. 8. q. A. ab observancia legis Christi twice. 12, 13. DL. ex consilio - introductus deest, in cod. A. alia et ut videtur posteriori manu additum est. 15. A in marg. Sermo XXXIV; D in marg. : XXXIV Apostolorum. 17. DE. super a deest; DL. domi-nacio. 21. D in marg. Audire prelatos. 22. A. sunt opera. 32. A. Sic enim. 33. DE. multo ergo magis. 34. 36. A. Et patet - Christi deest

15. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold 1, pag. 185.

multipliciter et excedere formam mandatorum Domini et specialiter in peccato superbie. Ideo Christus ipsum repræsentat, dum sic dicit *Vidi Satanam sicut fulgur de celo cadentem*. Quod dictum exponit posterius. *Dedi, inquit, vobis potestatem supra serpentes et scorpiones et supra omnem virtutem inimici et nichil vobis nocebit, verum tamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subiciuntur*. In quibus verbis secundum doctrinam saluberrimam reprimitur superbia prelatorum. Quando enim alia peccata exulant, surrepit superbia ex instinctu dyaboli, sic quod ipsum est peccatum primum et ultimum quo tam electi quam reprobi viciantur.

Christ's
servants in
danger from
pride.

Christus ergo detegens maliciam istius peccati dicit quod *vidit Satanam sicut fulgur de celo cadentem*. Fulgur enim secundum naturales descendit celeriter manifeste cum fetore ac inflammatione, ita Lucifer descendit subito videntibus angelis et per consequens verbo Dei cum fetore peccati et intencione inflammandi homines ad peccandum.

Nature of
lightning

Est autem hoc fulgur impressio ignea subtilis, sed quia ex elementis subtilioribus est unita ex collisione ventorum et attritione nubium concavarum, propter fugam nature ignee a vapore aqueo contra naturam ignis descendit ut iaculum, unde penetrat et urit, liquefacit, dividit et candet secundum capacitatem materie resistentis, super montes cadit communiter in vere et autumno. Et proportionaliter est de primo apostata qui est *iniciu viarum Domini* (Yob XI°, 14). Creditur enim fuisse de primo ordine angelorum, qui inflammatur caritate subtilius tamquam ignis; et eadem est consideratio de multitudine apostatarum eodem vinculo superbie colligata ex ventosa coagitatione, superbia et contrarietate aliorum statuum in gracia: qui omnes tamquam ad nubes concavas ad tartara sunt collisi. Descensus autem talis nature celestis fuit innaturalis et fetidus. Habet etiam potenciam temptandi superbos, quia (Yob XLI, 24) *non est potestas super terram que ei*

Satan be-
longed
to the first
order of
angels

10. I. aliqua peccata, 1b. DE. surrexit. 11. DE. apost. est. 12. I. Christus cum. 13. A. quomodo vidit. 14. A. in marg. Fulgur, b. i. marg. I. de comparatione. 15. A. in marg. Nubes fulgure, b. i. marg. fulgur. 16. DE. ex co. 17. A. ignea. 18. b. i. in marg. Impressio. 19. I. co. 20. I. in marg. I. co. 21. I. co. cogitatione superbia. 22. I. aliorum. 23. I. peccantium. 24. I. persistens in gracia. 25. I. in marg. Proprietates satanae, 1b. I. nature deest.

potest comparari. Penetrat commovendo spiritus ad iram et luxuriam, liquefacit sal prelatorum, dividit concordēs et scindit ab unitate ecclesie. Et sicut sunt tres species scilicet choruscacio, fulgur et fulmen, sic sunt tres
 5 maneries spirituum dampnatorum scilicet spiritus aerei, terrei et spiritus infernales. Et instar istarum impressionum actus istorum trium spirituum non fiunt in statu glorie ut estate, nec in statu dampnationis ut hieme, sed in statu medio ut vernali tempore et
 10 autumpno; et (ut breviter dicatur) non est aliqua istarum trium impressionum habens aliquam proprietatem vel passionem quin sibi illudat mystice Satanas cum suis complicitibus, ideo hoc verbum Christi de Satana cadente ut fulgur includit mystice absconditas veritates.

15 Nec caret hec doctrina materia reprobandi ecclesiasticos hodiernos, cum ipsi diaboli cum gaudio graciaram et levi superbiam iactarunt de excellencia que eis infuit et de donis que sine ficticia mendacii possidebant. Nostri autem prelati iactant profundius de potestate,
 20 virtute et gracia quas non habent; ideo timendum est de illis quod sunt in casu sathane, trahentes secum suos complices more spiritualis fulguris ad infernum. Quis enim scit fundare ex opere vel scriptura potestatem iam fictam de absolucionibus, de indulgenciis et aliis
 25 remissionibus peccatorum? Non dubium quin nimis fetet eorum superbia coram Deo. Christus enim cum suis discipulis noluit sic pompare de huiusmodi potestate. Regula ergo quam Christus edocet est quod in *spe congaudeant de hoc quod in libro vite eternaliter inscribuntur*;
 30 de operibus autem determinate nobis notis atque preteritis non debemus determinate gaudere, quia nescimus si sonat nobis ad gloriam vel ad confusionem, eo quod ignoramus nostram finalem perseveranciam.

Prelates boast
 of powers that
 they do not
 possess

2 DE prelati. 3 D in marg. Spirituum dampnatorum tres species: E in marg. add. Species impressionis ignee. 4 A in marg. Choruscacio, fulgur et fulmen. 7 E. non fuit. 8, 9 DE nec in hieme deest. 10 I. Tringita lineae textus ex nota per signum v. cat. In cod. I. hec verba se. lugales consequens est, perperam isti loci habent r. ibi DE et deest. ibi E. quod non est. 13 DE domini Christi. 15 DE ipsi discipuli; ibi D in marg. Gaudium apostolorum de subsecro demoniorum. 17 DE eis insunt; ibi E in marg. Superbientes ex donis discipuli. 18 Christi moderati.

22 A in marg. Contra potestatem fictam. 26, 27 DE scilicet apostolis. 28 E in marg. Regula Christi. 29 DE gaudeant. 30 DE vel confusionem.

28. Vulgate: *Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in celis*

Do his
1. The disciples
could not know
whether or they
times we c
write
2. If they could
pride or gl
come from the
knowledge

Sed hic dubitatur communiter utrum isti discipuli gauderent de inscriptione libri vite, cum nedum ipsi sed etiam apostoli inscriptiones huiusmodi ignorarunt.

Item, de illa inscriptione possunt viantes tam culpabiliter superbire, sicut de aliquo bono opere quod fecerunt. Sic enim exaltant se quidam quod habent de indulgentiis ultra viginti milia annorum, et cum sint certi quod non tam diu tardabit dies iudicii et iterum certi sunt quod non pro crimine punientur in purgatorio post diem iudicii, esse videntur certi quod non punientur post obitum pro peccato.

3. A man may
rejoice in the
good works he
has done

Item, cum opera meritoria lapsa in preteritum et excellencia donorum Domini recolenda sunt cum gaudio et laude Domini, videtur quod de illis sit rationabile ac meritorium congaudere. Sic enim legitur de beato Laurencio quod gaudebat plane eo quod hostia Christi effici meruit. Si igitur agriculator in spe gaudet de fructu sui seminis, quanto magis viator qui debet credere se fecisse multa opera meritoria debet de eorum fructibus spe gaudere. Et isto modo videtur loqui Apostolus (II. Tim IV, 7): *Bonum certamen certavi, fidem servavi, de reliquo reposita est mihi corona iusticie quam reddet mihi in illa die iustus iudex.*

Answer
Two kinds of
rejoicing

Hic dicitur a multis quod predestinacio fuit istis discipulis revelata, sed quia nescio adhuc fundare hoc efficaciter, ideo relinquo illis huius assercionem qui sciunt hoc efficaciter probare, hoc asserens ex scriptura quod isti septuaginta duo discipuli ex sua preminencia et virtute indebite sunt inflati; aliter enim Christus impertinenter adduceret ista verba. Unde pro solucione primi argumenti notandum quod duplex est actus gaudii viatoris: primus est certus excludens omnem formidinem, et ille est duplex, vel illicitus ut gaudium de temporalibus, vel licitus ut gaudium de eternis quale habent beati in patria et illi quibus revelacio fit in via. Secundum autem gaudium est in spe non excludens omnem formidinem sed includens confidentiam in Domino et propositum perseverandi vel promerendi illa que media sunt ad beatitudinem. Et isto modo precepit Christus

a) in certainty

b) in hope

1. All in marg. 2. h. am. 3. Al. in marg. 4. A. mod. deest. 5. E. ignorant. 6. Al. in marg. 7. 12. Al. in marg. 8. 17. DE. st ergo. 9. A. II. deest. 10. I. Tim. 11. 24. B. Contradictor. 12. A. in marg. Responso. 13. D. huiusmodi. 14. E. in marg. Solucio. 15. A. quod triplex. 16. A. in marg. Actus gaud. viatoris triplex. Ad primum. 17. E. in marg. Gaudium duplex. 18. 30. fol. precipit.

16. Cf. AA. Sc. Mens August, tom. II, pag. 519.

istis discipulis gaudere in spe de beatitudine ad vitam suam meritoriam consequentem. Istud autem gaudium modo mirabili non est culpandum sicut nec virtutes, licet ex illis occasionaliter malum poterit provenire; et ista formido vel timor filialis est frenum homini ne superbiat ex bono determinate sibi cognito. Et patet solutio ad primum, cum stat hominem gaudere licite de illo quod formidat, dum tamen spem habuerit et firmum propositum quod ipsum finaliter consequetur.

10 Ad secundum dicit logicus quod falsum assumitur, cum nemo superbit de nichilo, quia sic superbiret de chimera et quolibet nominando; et sic de actu gaudii. Et patet quod nemo potest gaudere illicite de sua beatitudine nisi veniam consequatur. Sed de actibus

15 lapsis in preteritum et de bonis determinate cognitis potest homo gaudere licite et dampnari. Si enim gaudet quis de sua predestinacione, tunc illa predestinacio est eterna, et per consequens, cum oportet ipsum tunc beatificari quomodocunque in via peccaverit, fructuose

20 finaliter penitebit, et hoc non oportet de inordinato gaudio determinato sibi cognito pro presenti. Et pater quomodo repugnat hominem gaudere tam culpabiliter de sua predestinacione quam culpabiliter gaudet de sibi cognito determinate, quia pro culpa secundi gaudii

25 dampnari poterit, non pro prima.

2 If they are predestined, they will repent of any pride they may take into

Et si obicitur quod multi vane gaudent pro nichilo, sicut multi qui cogitationibus et vanis ymaginacionibus illorum que sciunt esse impossibilia occupantur, dicit logicus quod gaudium est de existente, quia de actu

30 imaginacionis talis superflue. Et addit logicus quod, sicut nemo potest cogitare aliquid maius Deo (ut dicit Anselmus in libello suo Contra Insipientem), sic nemo potest cogitare vel ymaginari aliquid vel aliquo qualiter quod vel qualiter non potest esse. Nec sequitur si homo

35 sic cogitat 'maius Deo est', tunc cogitat 'maius Deo', nec aliquod signum significare poterit maius Deo, sed exprimendo talem cogitacionem frivolum oportet quasi materialiter intelligere cogitatum et ipsum exprimere

Nothing cannot be a source of rejoicing

1 DE consequente 7. DI nam stat 10 AE in marg Ad secundum
13 A venia consequatur 20 DE penitebit in hoc 16 DI de ordinato 21 A cogniti 26 AL in marg Obiectio 28 AL in marg Responsio 31 DE aliquid magis 32 A in marg Nota Anselmum
35 DI in marg Utrum potest quis cogitare maius Deo, E in marg Nemo potest cogitare maius Deo 36 D signum signati, E signum signare

per tale adverbium sic, non quod cogitat 'maius Deo esse' sed quod cogitat sic 'maius Deo est', et sic cogitat Deum. sicut quod quemlibet cogitantem cogitat etiam magnum et comparacionem maioris ad minus et in esse communi cogitat confuse quicquid poterit cogitari; 5 sed cum omnia que possunt intelligi possunt esse, patet quod nichil cogitat quod nullomodo est; quicquid enim cogitat vel habet existenciam actualem pro nunc, vel alias vel habet esse intelligibile quoad Deum. Deus autem non intelligit se non esse vel alia que false 10 fingimus nos intelligere, quia nec nude per suam essenciam nec per ydeam ut deductum est alias).

Footish beliefs
about
indulgences

Et quantum ad replicacionem de indulgenciis patet quod multa verba de illis sunt deliramenta infundabilia, et multi credunt tamquam insipiens multa dicta absolute 15 impossibilia, sicut insipiens qui in corde suo dixit stolidus: Non est Deus. Non, inquam, dixit quod non est sed dixit. Sic non est Deus; et sic multi fingentes indulgencias credunt blasphemare se concedere, cum de facto sibi nec Deus potest ipsas concedere nec taliter ut machi- 20 nantur tales blasphemii intelligere; licet enim Deus intelligat omne quod creatura potest intelligere, tamen creature phantastice eliciunt modum intelligendi quem Deus pro sua imperfeccione non potest induere. Deus enim non intelligit plus quam totum ens in suo ambitu, 25 ymmo vere loquendo non plus intelligit vel aliud quam se ipsum (sicut docent Aristoteles et Averroys XII° Metaphysice). Ipse enim est quodlibet esse intelligibile quod ab aliquo poterit cogitari, (de indulgenciis autem patet alibi sicut patet logicis quod quamvis homo 30 poterit aliquo modo intelligere quomodo Deus non potest intelligere, sic econtra Deus aliquo modo potest intelligere cum talis ablativus signat circumstanciam cause formalis. Verumptamen omne quod Deus intelligit homo intelligit et econtra. Homo quidem intelligit omnia 35 sed confuse et imperfecte qualiter Deus non potest

1 DF sic et 3 DF sicut oportet quemlibet, ibi A cogitat et
12 DF et dictum 13 AF in marg. De indulgenciis, F in marg.
14 DF et intudal 15 A sic dicit, F in marg. Non est
insipiens dixit 16 F sicut dicitur 21 A in marg. Nota quod
de imaginari de intelligere de dicere etc. F in marg. Deus qui
intelligit vel que 22 H. nota in imaginari in textu, ibi dicitur
30 A inquit sicut 31-33 A quomodo modo potest intelligere dicit
34 F in marg. Quod Deus intelligit homo intelligit et econtra

intelligere, licet illam imperfectam intelleccionem Deus distinctissime et perfectissime intelligat.

Fol. 212^b Quantum ad tertium conceditur prima conclusio, ³ nam omnes viantes debent gau- | dere de sua vita ⁵ meritoria, cum debent ipsam traicere in preteritum, cum *mulier fortis* mater nostra ecclesia *digitus apprehendit fusum*, (sicut notat Augustinus egregie) *sed non colum.*

3 Joy in our
past good
works was
be t'ighed
with a cad

Tale tamen gaudium debet esse cum formidine, ne propter defectum finalis perseverancie tale meritum extinguatur, ¹⁰ et ne excellencia donorum regis celi redundet accipienti hec dona ad confusionem dampnabilem, eo quod hec dona prudenter non dederat ad usuram (ut expositum est sermone...). Si autem homo prope mortem habuerit

revelacionem de sua finalis perseverancia (ut de Apostolo ¹⁵ creditur atque Laurencio), tunc tale gaudium potest tollere omnem formidinem, *sed terra nostra videtur vacua* propter resolutionem in exhalaciones ventosas quibus inflantur prelati ecclesie. Promittunt enim omne genus spiritualis suffragii, et cum in nullo noscunt vel

Prelates
promise
spiritual aid
which they
cannot give.

²⁰ debent credere quod Deus dabit illud suffragium, ideo cum sic inflantur superflue, manifestum est quod deficient in caritate, cum secundum Apostolum *caritas non inflatur*. Si enim ignorant fundacionem illius suffragii, quid moveret eos super Christi discipulos de suffragiis sic

²⁵ pompare? Cum enim ignorant tam predestinacionem suam quam populi, ignorant in quo aut quanto Deus vult populo suffragari, ad quod ergo officium induunt vicarium Dei sui, cum ignorant si sint membra ecclesie electi legitime, et per consequens, si sint in aliquo

³⁰ gradu ministerii quoad sanctam ecclesiam militantem. Fructus autem istius participacionis ambigue non videtur subditis ad profectum sed errorem contingere, et ipsis prelati, cum asserunt in materia de blasphemia tantum sibi ambiguum, videtur sonare in peccatum

³⁵ Luciferi plus quam in ipsis discipulis, de quibus fit mencio in hoc evangelio de sibi certis minus iactantibus. Que ergo ratio prelatorum iactancie, cum nesciunt si

3 AL. in marg. Ad tertiam. 6 DE. digitus deest; ib. E. in marg. De vita meritoria est legendum. 8 DE. nec propter. 11 DE. vel dona E. donatorio. 13 A. sermone, sequitur lacuna. 16 17 A. videbitur vana. 18 E. in marg. Prelati moderni inflantur. 24 DE. et suffragii. 27 A. ad quid; ib. A. induit deest. 29, 30 DE. aliqui gratia. 36 A. militante. 31 DE. istius pompaciamis. 32 A. iactancie deest.

habent potestatem que fingitur nec sciunt si habita potestate cedat illis ad gloriam vel ad confusionem. Secutum itaque foret et evangelicum clericum solum sibi certa asserere et non de supererogatis donis Domini superbire, cum debet scire quod, si habet bona huius-⁵ modi, Deus ab eo plus exigit ministerii, et si non habet vel habita non iuste occupat, tamquam servus nequam et alius abieccior est dampnandus. Que ergo causa inflacionis superbie contra regulas caritatis

SERMO XXXV.

10

Si quis vult venire post me, abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me. Matth. XVI°, 24.

Need of
self-denial

Hoc evangelium ut priora hortatur ad paciendum martirium cassato vento superbie. Dicit ergo primo: *Si quis vult venire post me* per sequelam in moribus,¹⁵ *abneget semetipsum* quoad inflacionem mundanam *et tollat crucem suam*, aptando sibi vitam penalem, *et sequatur me* in modo humiliter gradiendi. Et istam triplicitatem oportet quemlibet salvandum servare, cum oportet ipsum si salvabitur sequi Christum, et non potest²⁰ ipsum sequi debite nisi servaverit quodlibet horum trium. Oportet enim ipsum postponere vitam suam carnalem propter negocia Trinitatis et de tanto se ipsum abnegat; nam Luce II°, 49 scribitur ad hunc sensum: *In his que Patris mei sunt oportet me esse.*²⁵ Qui ergo pro causa Dei sic postponit vitam propriam consequens est quod pro eadem causa postponat ne-
gocium quodlibet aliud temporale.

and of being
crucified to the
world

Ex quo sequitur quod non licet vianti aptare sibi vitam voluptuosam delectabilem vel mundanam sed ³⁰ *crucem suam debet tollere*, hoc est, cum mundo, carne et superbia crucifigi. Sic enim loquitur Apostolus de crucifixione quod quicumque necessitantur ad tempus coniungi cum istis hostibus ex clavis amoris, deter-
minantur hos hostes singulos detestari. Sed oportet³⁵ omnimode notare quod talis vians sequatur Christum

10. In marg. 1. A. in pag. Sermo XXXV. In marg. XXXV
15. De morte. 1. A. Hoc evangelium deest. 19. E. triplicem sequelam
20. De postponat deest. 25. A. quodlibet deest. 29. 10L. Ex quibus
30. A. crucifigi. Vita triplex. 31. A. suam deest.

11. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 182—185.
32. Gal. VI, 14.

humiliter, quia in quantacunque levi inflatione superbie potest a via sequendi Dominum evolare. Nec debet viator fidelis graviter sufferre istam sententiam, quia *qui voluerit animam suam salvam facere perdet eam, et* 5 *qui animam suam perdiderit propter Christum inveniet eam salvatam in beatitudine* (ut sepe exponitur). *Quid enim prodest homini si universum mundum lucretur seculariter et momentanee, ut fecerant conquestores, anime vero sue paciatur detrimentum perpetuum* ¹ stulta 10 commutatio cum quantumcunque modicum bonum perpetuum infinitum superat quodcunque commodum temporale. Quam ergo commutationem temporalium dabit homo pro bono perpetuo anime sue? In hoc enim differt evangelica certatio a certatione militum secularium ² quod prior habet laudem absconditam et mercedem perpetuam ac longitudine temporis est forcior, delecta- 12 ³ billior et vere laudi propinquior. Sed de seculari militia est econtra. Necesse est enim quod laus sic militancium a nostra ecclesia abscondatur, cum quilibet nostrum 20 nescit si ex toto bono quod fecerit fuerit laude dignus, cum ignorat exitum. Et patet ex fide quod in ista militia certans legitime habet pro suo tempore mercedem perpetuam, secularis vero militia cum labore anxio habet ad maximum laudem momentaneam nimis vanam. 25 Sed tercio necesse est agonizantes seculariter ex debilitatione corporis in fine deficere cum merore, agonizantes vero spiritualiter sunt tunc plus validi quoad spirituales hostes quos tunc plus superant et habent concomitantiam solaminis ut arras bone victoriae. Nec licet de sententia 30 ista diffidere, cum *filius hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis* (ut ex fide patet Matth. XXV° de die iudicii) et tunc *reddet unicuique secundum opera sua*, sive bona fuerint sive mala, militem autem suum superhabundanti beatitudine necessario premiabit, mili- 35 tantem vero in hoc seculo ultimate non solum laudem ac premium suum subtrahet sed pro infidelitate perpetuo condempnabit.

Evangelical
Warfare.

1 DE humilis 15 A quod tunc 17 DE De and, 15 I in marg. Certatio evangelica 20 A in marg. Militia duplex, spiritualis, secularis, I in marg. Secularis certatio 22 A licet pro suo 23 E tantum labori anxio 28 A concomitantiam solaminis 31 I in marg. Dubium 36 DE suam deest

4. Matth. X, 39; XVI, 25
30 Matth. XVI, 27.

7. Matth. XVI, 26; XV, 28.

Christ's words
fulfilled in the
Transfigura-
tion

Et ut ista Christi sententia plus credatur, dicit Christus sue ecclesie in suis apostolis quod tres eorum in quibus est sufficiens testimonium *non gustabunt mortem*, hoc est, non corporaliter morientur, *antequam videant filium hominis venientem* etiam in corporali gloria regni sui, quod verificatum est de Petro, Jacobo et Johanne in Christi transfiguratione (Matth. XVII°). Ex quibus post tantas arras probationis future beatitudinis capi debet sufficiens testimonium ad futuram beatitudinem longanimiter expectandum. Nec dubium quin Christus ex ista transfiguratione habuit cum dotibus corporis anime dotes, et cum angeli sibi assisterent copiose et Spiritus Sanctus et per consequens Tota Trinitas ipsum duxit ad hanc apparenciam, patet quod in ista transfiguratione venit in regno proprio. Semper enim fuit ante mortem suam et post in regno, sed tamen in apparencia docium in ista transfiguratione fuit in sua gloria modo novo, que novitas renovabitur et confirmabitur in die iudicii.

Doubts
Whether all
men are bound
to take up their
cross

Circa hoc evangelium dubitatur utrum quilibet tenetur crucem suam tollere et penaliter sequi Christum, et videtur quod non, quia fratres et alii religiosi non sic tollunt et tamen sequuntur Christum propinquas et moriuntur laudabilius; ergo dubium falsum. Si enim modus suus vivendi sit crux eorum laudabilis, tunc Christus ipsum plene et debite exemplasset et aliquis apostolus vel Christi discipulus modum vivendi tam autenticum ex integro acceptasset; consequens falsum, cum crux ista non tam diu Christi maiores pugiles latuisset nec fratres aut religiosi alii unum religiosiarcham tam ambiguum acceptassent.

Item, cum in illis religionibus sint gradus plurimi bonitatum, videtur quod existens in inferiori cruce debet ipsam relinquere et crucem superiorem tantum vel magis facilem acceptare; sic enim dicit Jeronymus Christum vocasse Evangelistam post nuptias ad apostolatam, quia consuetudo divina laudabilis est quod

2 A. sac. docet. 8 A. probationis twice; 15 A. in marg. 16. transfiguratione. 10 16. longanimitas. 12 16. assisterant. 14 17 16. ista apparencie. 18 D. relevabitur, E. relevabit. 20 A16. et mag. 21. Dubium. 1. 22. l. vendit tamen. 23 A1. in marg. 24. 35. A. in marg. Contra relig. ones privatas per totam. 15 A. credit Jeronymus et Pars I, pag. 73. 32 A. dominis laudabilis est.

relinquatur imperfectum et accipiatur plus perfectum. Cum ergo omnes fratres habent sufficienciam et congruenciam, ut sint de cruce supremi ordinis, videtur quod inferiorem debent deserere et perfectissimo adherere; aliter enim peccarent graviter tam hoc omittentes quam alii de supremo ordine hortacionem ad suum ordinem dimittentes.

Item, Christus omnisciens explicavit crucem viantis secundum quod foret expedicius sue ecclesie; cum ergo nec in persona propria nec in suis discipulis explicavit tales ordines vel fundavit, videtur quod illorum ordinum invencio sit quedam fatuitatis presumpcio. Non enim licet aliquem modum vivendi accipere nisi in prima veritate et exemplari bonorum omnium fundetur explicite sive implicite; quia aliter liceret in infinitum in talibus ordinibus extravagantibus evagare. Ymmo homo posset fingere pari evidencia laudabilitatem talis ordinis, licet fuerit Christo displicens et vite sue contrarius. Cum ergo Christus docebat patule tam in se ipso quam suis apostolis secundum quam formam et religionem posterius debent finaliter sequi ipsum, videtur quod vel ipse fuit fatuus et imprudens vel formam religionis optimam in se et suis discipulis dereliquit; repugnat enim caritati sponsi dilecti a sponsa sua formam debitam occultare et formam tam abiectam in primitiva ecclesia, specialiter quando insultus fuit forcior, reserare.

In isto dubio videtur mihi (ut sepius) quod necesse est omnem salvandum crucem suam tollere et penaliter sequi Christum.

Item, est certum fidelibus quod apostoli et martyres in primitiva ecclesia sequebantur Christum direccius cum hac cruce. Ex quibus infertur tercio quod non fuit intencionis Christi aptare hanc crucem secundum ritum et formam sensibiles in quibus religiosi nostri militant, quia crux talis foret multis nimis disconveniens et aliis nimis arta. Forma ergo crucis Christi debet in mente incipere et sensibiles observancias (ut expedit) nunc sibi accipere et nunc tollere et per consequens non se serviliter cum talibus sensibilibus observanciis

Answer:
Everyone is
so bound.

Taking up the
cross does not
imply any set
of rites.

1. A: relinquant; E: relinquat; ib. AE: accipiant. 2, 3. D: et congruenciam deest. 3. D: superioris ordinis. 4. E: superiori perfectissimo. 8. AE in marg.: 3. 9. DE: quidquid foret. 24. DE: tam debitam. 26. D: resecare; E: reserari. 30. AE in marg.: Responsio; A in marg.: 1, 2, 3. 35, 36. A: disconveniens — nimis deest. 36. E in marg.: Forma crucis Christi.

desponsare Ideo videtur indubie quod talis obligacio perpetua ad tales sensibiles et privatos ordines sapit blasphemiam, illibetat ecclesiam et est seminarium retis dyaboli ad multos in conscienciis et contencionibus et observanciis onerosis ecclesie laqueandum. Ideo bene dictus Dominus qui nos ab istis laqueis liberavit, nam Psalm. CXXIII^{us}, 7 scribitur *Laqueus contritus est, et nos liberati sumus*. Et debemus rogare Dominum instantius quod dictus laqueus vel rete dyaboli, cum fundacionem non habeat amplius, sit contritus.

Answers to the
doubter's
reasons,

Ad primam rationem dicitur quod falsum assumitur, cum debent probare vel ratione vel opere quod assument; sed stabat Iohannes stupidus in utroque, nec video quin vel carebunt fundacione vel blasphemabunt in Christum et suos apostolos.

which are
partly allowed

Ad secundam rationem, concedo quod verum concluditur; unde videtur mihi propter causam multiplicem quod omnes irretiti privatis ordinibus debent ipsos disrumpere et primevam Christi religionem liberam accipere. Nec oportet timere de licencia Romani pontificis nec de incarceratione vel morte quod talis se liberans a fratribus occidatur; causa enim martiri est libertas ecclesie. Et sic concedi debet finalis conclusio; videtur enim mihi quod qui non laborat non assumetur suo ordini quem reputat tam perfectum, deficit a condicionibus caritatis, et cum nemo secundum Dei amorem diligit proximum ut se ipsum nisi illa dileccio sit consona rationi, manifestum est quod debet esse una religio ad quam omnes alie reducantur; quam suppono ut fidem ecclesie esse religionem simplicem christianam.

All religion is
founded in
Christ.

Ad tercium dicitur quod verum vere concluditur et sic veritas veridice confirmatur. Sicut enim secundum Augustinum *non est veritas nisi fuerit in scriptura*, sic non est virtus sive religio nisi in Domino sit fundata. Ipse enim est plenus gracie et veritatis, continens in se eternaliter rationes singulas exemplares; sed derident nostri logici nostros privatos ordines, quando fundant suas privatas observancias in verbis vel operibus Jesu

1. F in marg. Obligacio ad privatos ordines. 2. DE laqueus. 3. AD in marg. Ad privatos. 4. AD in marg. Nota. 5. AD in marg. Ad secundum. 6. E in marg. Nota. 7. AD in marg. Nota. 8. AD in marg. Nota. 9. AD in marg. Nota. 10. AD in marg. Nota. 11. AD in marg. Nota. 12. AD in marg. Nota. 13. AD in marg. Nota. 14. AD in marg. Nota. 15. AD in marg. Nota. 16. AD in marg. Nota. 17. AD in marg. Nota. 18. AD in marg. Nota. 19. AD in marg. Nota. 20. AD in marg. Nota. 21. AD in marg. Nota. 22. AD in marg. Nota. 23. AD in marg. Nota. 24. AD in marg. Nota. 25. AD in marg. Nota. 26. AD in marg. Nota. 27. AD in marg. Nota. 28. AD in marg. Nota. 29. AD in marg. Nota. 30. AD in marg. Nota. 31. AD in marg. Nota. 32. AD in marg. Nota. 33. AD in marg. Nota. 34. AD in marg. Nota. 35. AD in marg. Nota. 36. AD in marg. Nota. 37. AD in marg. Nota. 38. AD in marg. Nota. 39. AD in marg. Nota. 40. AD in marg. Nota. 41. AD in marg. Nota. 42. AD in marg. Nota. 43. AD in marg. Nota. 44. AD in marg. Nota. 45. AD in marg. Nota. 46. AD in marg. Nota. 47. AD in marg. Nota. 48. AD in marg. Nota. 49. AD in marg. Nota. 50. AD in marg. Nota. 51. AD in marg. Nota. 52. AD in marg. Nota. 53. AD in marg. Nota. 54. AD in marg. Nota. 55. AD in marg. Nota. 56. AD in marg. Nota. 57. AD in marg. Nota. 58. AD in marg. Nota. 59. AD in marg. Nota. 60. AD in marg. Nota. 61. AD in marg. Nota. 62. AD in marg. Nota. 63. AD in marg. Nota. 64. AD in marg. Nota. 65. AD in marg. Nota. 66. AD in marg. Nota. 67. AD in marg. Nota. 68. AD in marg. Nota. 69. AD in marg. Nota. 70. AD in marg. Nota. 71. AD in marg. Nota. 72. AD in marg. Nota. 73. AD in marg. Nota. 74. AD in marg. Nota. 75. AD in marg. Nota. 76. AD in marg. Nota. 77. AD in marg. Nota. 78. AD in marg. Nota. 79. AD in marg. Nota. 80. AD in marg. Nota. 81. AD in marg. Nota. 82. AD in marg. Nota. 83. AD in marg. Nota. 84. AD in marg. Nota. 85. AD in marg. Nota. 86. AD in marg. Nota. 87. AD in marg. Nota. 88. AD in marg. Nota. 89. AD in marg. Nota. 90. AD in marg. Nota. 91. AD in marg. Nota. 92. AD in marg. Nota. 93. AD in marg. Nota. 94. AD in marg. Nota. 95. AD in marg. Nota. 96. AD in marg. Nota. 97. AD in marg. Nota. 98. AD in marg. Nota. 99. AD in marg. Nota. 100. AD in marg. Nota.

Christi cum non dubium quin sua evidencia posset
eque colorate ad oppositum retorqueri, vmmo cum unus
ordo (cum omnes immediate fundantur in domino Iesu
Christo) alteri ordini repugnaret, ut si fratres ex figura
hominis fundant ex integro suum habitum, tam in
qualitate quam in quantitate et figura, quomodo non
foret habitus alterius isti contrarius infundatus. Et
conformiter arguitur de fictis evidenciis et incoloratis
sophismatibus ordinum aliorum. Ad confirmacionem
finale dico (ut sepius) quod concessio istorum ordinum
in verbis vel opere sapit blasphemiam. Christus enim
ordinavit quod ordo suus vel religio fundetur fontaliter
in virtutibus et opere consequente. Antichristus autem
statuit quod forma, ritus sensibilis et gestus mundanus
plus ponderetur in suo ordine quam mentalis religio,
quia summus vpoerita appreciatur maxime famam
mundi.

A Christ sets
him above
toward
religion

Secundum dubium utrum omnes viantes tenentur ad
singula Christi consilia (ut secte private simulant se
servare, et videtur quod non, quia tunc obligacio ad
sequendum Christum secundum crucem istorum ordinum
tam ipsos singulos quam seculares equaliter obligaret

Is eve a man
bound by every
counsel of
Christ

Sed ad istud sepe dictum est quod idem existens
unum consilium est alteri dissuadendum, cum quilibet
viator secundum proporcionem donorum que Deus sibi
donaverit debet dispari consilio regulari. Ideo conglobantes
tam dispares naturas in uno privato ordine tam ordina-
cioni nature quam ordinacioni Dei contradicunt. Volunt
enim contra voluntatem Christi quod cuncti quos in-
ducunt in suum ordinem sint contra Dei ordinacionem
uniformiter obligati, et sicut laborant in materia de
ydemptificacione et multiplicacione infundabiliter, sic
in materia de regulis suarum sectarum et utinam non
heretice. Scimus quidem quod observantes tradiciones
legis veteris que sunt magis autentice quam omnes
tradiciones quas ipsi sciunt fingere contingeret servantem
esse hereticum, ut patet in materia de cessacione
legalium.

Each is to
accept the
counsel of
which he is
capable

Fol.
213

2 D cum in marg. without mark of reference. 4 D tam omnes
8, 9 DL in quantitate qualitate. 8 A incoloratis. 9 A aliorum
deest. 10 D in marg. Ad confirmacionem. 10 L ipsorum. 11 A
concedit. 12 A in marg. 13 A gestus mundanus. 14 AD in
marg. Dub. in second m. D in marg. Utrum omnes viantes tenentur
ad singula Christi consilia. 2 A in marg. 23 A in marg. Res-
ponsio. 28 DL Domini. 32 DL voluntate et multitudine.
34 DL Scimus enim. 35 DL quod omnes sub A in marg. Nos
contra religiones privatas per totum

Friars may fall
into heresy by
exaggerating their
rule

Item, contingeret hominem esse hereticum in statu
lendo, perpetuando et nimis sollempnizando legem que
ad tempus foret catholica. Quare ergo non contingit
fratres ad tantum sollempnizantes suas regulas et ritus
quod cadant in heresim? Possunt enim nimis magnificare
suos habitus ponendo in illis minimis virtutem ultra
hoc quod fuit in corporali habita Jesu Christi, sicut
possunt insane defendere quod sua tradicio sit meritorior
quam tradicio sub qua apostoli militarunt. Et sic de
infinitis tradicionibus que sapiunt heresim manifestam.
Si enim non licet sub pena excommunicacionis addere
vel minuere ad prophetiam Iohannis (Apoc. ultimo) quanto
magis non licet infundabiliter onustare ecclesiam in
regalis quarum prevaricatores acutius puniantur quam
omittentes observanciam mandatorum. Unde (ut sepe
notatum est) regule Romani pontificis adiecte scripture
non carent macula, ut patet De Rescriptis cap. I¹⁸.
Si duobus, in Sexto De Penitentiis et Remissionibus
cap. *Omnis utriusque sexus* et De Restitucione Spoliatorum
cap. *Literas*, ubi videtur docere quod homo in casu
excommunicabitur pro tota sua periodo, quia non vult
contra suam conscienciam offendere in mandata decalogi.
Et ita est de multis Antichristi legibus ad onus
ecclesie ultra evangelium seminatis.

Every man is
bound to
observe Christ's
counsels

Conceditur ergo quod omnis viator tenetur observare
Christi consilia et specialiter exequiendo ab ipso tradiciones
hominum ad facinas inclinantes. Cum enim consilia Christi
non sunt nisi quedam precepta facilitancia ad mandata,
quomodo tantum obligarentur fideles ad tradiciones sectarum
dyabolicas non ad illa? Multi quidem fingant se negare
semetipsos et crucem suam tollere sequendo Christum
et tamen ducantur abscondite per iter dyaboli ad infernum.
Nam multi vel omnes de istis privatis ordinibus
carent amoris ordine diligendo magis proprias res quam
communes. Quis enim eorum afficitur plus communibus
bonis ecclesie quam bonis privatis sui ordinis? Si
inquam) magis afficitur, dimittendo in casu ritus pro

1. De v. transcript. Ita. 2. De sollempnizare. 3. De quod
fuit. 4. A. enim deest. 5. A. vel quanto. 6. De ultra suam
7. A. se tota. 8. A. Christi. deest. 9. A. magis propriis
10. A. quam deest.

18. Decr. Greg. IX, lib. II, tit. XXVIII, cap. 7. 19. Decr.
Greg. IX, lib. V, tit. XXVIII, cap. 12. 20. Decr. Greg. IX,
lib. II, tit. XIII, cap. 13.

prios, intenderet communiori bono quod deberet cognoscere magis prodesse ecclesie, sed testatur ex errore suo innato quod hanc regulam sequendo foret in multis apostata. Sed quis dubitat, cum oportet stare caritatis regulam quam Christus instituit, quin regula sibi contrarians sit heresis manifesta?

SERMO XXXVI.

Si quis venit ad me et non odit patrem suum et matrem et uxorem et filios et fratres et sorores adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. Luce XIV°, 26.

Hoc evangelium docet quante et qualiter omnis fidelis debet Christum diligere, et cum odire ad propositum sit postponere in amore, patet quod quicumque aliquod istorum septem preposuerit ante amorem Christi vel suorum observanciam mandatorum, a sequela Christi deviat, sequendo dyabolum; et istud dictum exanimatum ad unguem animaret strictissime caritatem et inveheret contra ritus privatorum ordinum introductos. Quicumque enim introierit religionem Christi sub quocunque habitu, tenetur ista septem sub dampnacionis periculo conservare; aliter enim non potest esse Christi discipulus. Sed cum non possit salvari nisi fuerit Christi discipulus, patet conclusio.

Limitando ergo adventum hominis ad religionem Christi que tempore legis gracie incepit, facile est videre istius regule septem partes. Quilibet enim christianus habet tam patrem quam matrem mediatos vel immediatos quorum affectiones in observanciis et monitis debet dilectioni Christi postponere, quilibet eciam de christiano ordine habet vel uxorem et filios corporales vel carnem aut affectiones sensibiles et actus proprios personales; et omnia ista debet secundum regulam religionis Christi quoad Christum vel ea que sunt sibi propria postponere in amore. Tercio quicumque christianus fratres habuerit vel sorores

We are to set
Christ above
all other
affections.

8. A in marg.: Sermo XXXVI; D in marg.: De martyre. 12. DE: Deum diligere; ib. DE: odire in presenti; ib. DE in marg.: Odire est in amore postponere. 14. A: preposuit. 16, 17. E: examinatum . . . examinaret. 17. A: certissime caritatem; ib. Codd.: exanimaret. Correx. 19. DE: in religionem. 20. DE: pena dampnacionis periculo; ib. A in marg.: Contra religiones privatas quasi per totum. 22. DE: nisi sit discipulus. 25. AE: qui tempore; ib. DE: legis Christi. 27. A: mediatos vel deest. 29. E in marg.: Quilibet habet uxorem et filios. 30. A: uxores vel. 31. A: effectus.

8. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 189—193.

possunt cum istis paribus esse Christi discipuli vel
salvari. Quis enim plus apprecians cucullam vel habitum
quam mandatum Christi sive consilium non minus
ipsum appreciaret propter aliquod horum septem? Ista
5 enim adinventa tradicio fuit apud Christum pro nichilo
computata, quia cum scivit ritus tales futuros, ideo
ipsos per locum a maiori subintelligit. Numquid qui
debet plus amare suam animam quam ista ludicria,
debet plus Christum diligere quam ista dyaboli orna-
10 menta. Cum illis enim (ut quidam asserunt) iste secte
ludunt interludia patris sui, et (ut breviter comprehendam)
observata ista Christi regula forent spissius martyres
sicut olim, et omnis privata regula ut sibi contraria
deperiret. Quis enim plus amando legem Christi quam
15 suam animam non se exponeret eciam ad martyrium
pro Christi ordine defendendo, cum secundum philo-
sophorum principia positus in adopcione duorum unum
accipiens et aliud postponens illud accipiens magis amat?
Christianus autem positus in adopcione vel hic vivere
20 corporaliter in quiete vel legis Christi adversarios im-
pugnare, preelicens primum et postponens reliquum
manifestat se non esse Christi discipulum. Hoc enim
in lege veteri non faceret Matathias.

If Christ's rule
were observed
martyrdom
would be more
frequent.

Et idem est iudicium quod impossibile est aliquem
25 christianum esse Christi discipulum *nisi crucem suam*
baiulet sequendo Christum, quia (ut dicitur Johannis XII°, 26):
Si quis mihi ministrat me sequatur. Si ergo oportet
omnem salvandum continuare Christi ministerium et
formam habere sequendi ipsum, manifestum est quod
30 oportet quemlibet salvandum secundum formam hic
positam sequi Christum. Oportet enim omnem salvandum
mori penaliter secundum aliquod genus martyrii.

Ponitur autem duplex parabola in confirmationem
istius sentencie; prima est de costruzione turris et
35 secunda de bello in hostibus committendo. Pro primo
notandum quod oportet omnem salvandum turrim
virtutum sibi construere et regnum celorum secundum

Parables by
which Christ
confirmed His
teaching.

1. DE: appreciaretur. 7. A: subintelligunt. 8, 9. A: ista — quam
deest. 10. DE: cum vel enim. 12. DE: foret. 13. A: omnia.
18. DE: amavit. 21. DE: diligens primum. 22. DE: Hec enim.
23. D in marg.: I Macch. 1. 26. E: Joh. X. 27. DE: qui michi;
ib. A: ministraverit. 28. DE: ministerio. 34. DE: sentencie deest.
35. A in marg.: Duo exempla. Primum. 36. A: turrem. 37. D: vir-
tutum in marg.; E: virtutum deest; E in marg.: De constructione turris
nota.

The tower by
which the
Christian scales
heaven

violenciam sibi tactam acquirere se scalare. Funda-
mentum autem istius turris est humilitas quam oportet
in centro fundari, hoc est domino Iesu Christo. Oportet
enim fundamentum turris que ad tantum ascenderet
esse in fundacione solida stabilitum, sed ut dicit Apo-
stolus) *fundamentum aliud ad talem turrim nemo potest
ponere preter dominum Iesum Christum.* Exaltacionem
autem talis turris oportet intelligere in gradibus et
regulis caritatis, et sic quaecunque virtus turrificanti
infuerit, dum illam virtutem usque in finem compleverit,
sufficit ad scalacionem regni celorum. Quicumque enim
non Christum tam humanitus quam divinitus pure
dilexerit non habet virtutis excellenciam secundum quam
sit dignus ut regnum celorum inhabitet. Sed ad talem
gradum caritatis pauci in via adveniunt, ut patet
de sedecim eius condicionibus (quas ponit Apostolus
I Cor. XIII°, et Sermonem XXXIII° recitavi: ideo
oportet viantem continue secundum gradus virtutum
ascendere, et omnino caveat ne instar edificantium
turrim Babel Genesis XI° deficiat sibi humilitas quam
oportet esse in isto edificio fundamentam. Tunc enim
potest contra inimicos in ista turri secare ascendere.
Sumptus autem necessari ad perficiendum hanc fabricam
sunt opera necessaria ad virtutem cum circumstantiis
evangelicis requisitis. Nam intrans religionem Christi
et in istis deliciens a tota cetera demonum ludetur,
vmmo a Deo et tota triumphante ecclesia subsannatur.
Habet enim in sua naturali potencia sumptus sufficientes
ad istam fabricam nisi forte stulte et improvide in
ministerio dyaboli consumpserit illos sumptus. Illa autem
est summa illusio viatoris qua inproperando vere sibi
dicitur quod *iste homo sic cepit edificare* in militante
ecclesia et *propter stultas dilapidaciones huiusmodi
non potuit consummare.* Nemo enim vians est tam pauper
in naturalibus qui secundum naturales potencias anime
et corporis poterit sumptus tales virtutum subter
componere pro edificio huius castri, si non assit prodigi-
galitas in ministerio dyaboli.

The cost of the
tower is good
works

Exordium. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

6. I Cor. III, 11. 23. Lucae XIV, 20. 32. ib. 30.

Sed quia contingit sic turrificantes sepe procedere pugnando cum hostibus, ideo secundum exemplum Christi est de rege qui est cum exercitu pugnaturus: Quis, inquit, *rex iturus committere bellum adversus*
5 *alium regem, nonne sedens prius cogitat si possit cum decem millibus occurrere ei qui cum viginti millibus venit ad se?* Iste rex est quicumque virtuosus qui secundum istas virtutes edificat sibi turrim, sed rex alius est dyabolus qui est rex super omnes filios superbie cum quo
10 oportet quemlibet predestinatum ad gloriam decertare, ideo oportet istum in quiete et studio cogitare, quomodo cum dyabolo et suis complicibus decertabit. Decem autem millia sunt spirituales adiutores universitatis sanctorum stantium in observancia mandatorum, et viginti millia sunt
15 apostatarum universitas qui secundum infamem binarium prevaricationis decalogi duplicantur. Cum isto autem exercitu oportet virtuosum exire pro premio ad pugnandum; ideo ipsum oportet in castro virtutum habere studium vel providenciam quomodo tantum exercitum superabit.
20 Et cum armatura spiritualis in ista pugna sit necessaria, oportet quod de ipsa omnino provideat; *alioquin dyabolo agente* suos insultus *longe a die iudicii mittet legacionem* tamquam asserens se convictum et dyabolo sedule ministrabit. Quicumque enim relicto Christi consilio insudat in dyaboli ministerio *mittit legacionem* huic
25 regi superbie, protestans quod vult usque in finem in suo exercitu militare, et propter pacem mundanam habendam vel temporalium affluenciam ad horulam hic in via obligat se proditorie ex parte dyaboli sic pugnare:
30 nam divisio immediata est quod militancium hic in via quemlibet oportet vel esse cum Christo qui est rex totius mundi, vel cum dyabolo principe huius mundi; nam ut dicit Veritas (Luce XI°, 23): *Qui non est mecum adversum me est, et qui non colligit mecum dispergit.* Qui
35 enim non colligit cum Christo vires anime pro virtutum sumptibus exponendis dispergit cum dyabolo sinistra opera quorum naturales potencie erant ad finem priorem date sibi a Domino graciose.

The King who comes with 20 000 is the devil.

Sending an ambassage is going over to the devil's side.

Et patet ex processu totius evangelii quod sic concludendum est de quolibet Christi discipulo quod *omnis*

1. A: sibi turrificatos. 2. A in marg.: Secundum. 3. E: Christi deest.
4. A: concurrere. 8. A in marg.: Rex dupliciter. 10. DE: quem predestinatum. 11. DE: ipsum in. 13. E: specialis. 14. A: statuum in.
21. E in marg.: Nota. 32. A: mundi deest. 38. E: gloriose.

4—7. Lucae XIV, 31. 21. ib. 32.

qui non renunciat omnibus que possidet non potest cum hoc esse suus discipulus. Si enim servaverit temporalia quecumque que non oderit ad sensum huius evangelii propter Christum et suam ecclesiam, non odit vitam propriam et sex alia de quibus hoc evangelium meminit propter Christum, et per consequens, non potest esse cum hoc Christi discipulus.

Against the
clergy
who do not
renounce

Et ex ista sententia videtur pluribus quod repugnat huic evangelio quod clerici vel prelatorum ecclesia sit dotata. Qui enim non vult stercore sibi attinentia expendere pro gemmis valde longe est ut ponat animam suam et quecumque bona naturalia pro illis; et qui plus insistit circa negociacionem istorum temporalium quam circa evangelizacionem et spiritualem profectum anime subditorum, valde longe est ut sua naturalia expendat usque ad mortem pro salute anime eorundem. Et talium indubie caritas extinguatur vel frigescit. Et utinam sententia huius evangelii foret fructuose toti ecclesie declarata; tunc enim sacerdotes nostri non defenderent in vita tam patenter contrarium.

Whether
the clergy
are bound to
renounce
possessions

Circa hoc evangelium dubitatur utrum quilibet clericus debet renunciare cunctis que possidet, et videtur quod sic, quia quilibet clericus in quantum talis, debet esse Christi discipulus; sed non potest esse Christi discipulus nisi renunciet omnibus que possidet iuxta evangelium (Luce XIV°); ergo conclusio. Nam dyabolicum foret hominem gratis se obligare ad statum Christi ministerii et cum hoc gratis accipere statum alium cum quo non potest perficere Christi ministerium; sed ex inde evangelii non potest cum seculari dominio esse Christi discipulus, ergo accipiendo hec duo simul obligat se ad contradiccionem more dyaboli.

The Pope's
example
against it

In oppositam videtur esse quod papa, episcopi et totus clerus possessionatus summe seculariter sunt ditati et impetere in eos foret impugnare totam ecclesiam.

Three kinds of
renunciation

Quantum ad istud dictum est diffuse alibi quomodo triplex est renunciatio temporalium, prima in affectione et possessione secunda in affectione et non possessione et tertia non in possessione sed in preponderanti affec-

1. D. S. J. em. b. A. temporalia. 2. D. S. J. em. b. A. non. 3. D. S. J. em. b. A. non. 4. D. S. J. em. b. A. non. 5. D. S. J. em. b. A. non. 6. D. S. J. em. b. A. non. 7. D. S. J. em. b. A. non. 8. D. S. J. em. b. A. non. 9. D. S. J. em. b. A. non. 10. D. S. J. em. b. A. non. 11. D. S. J. em. b. A. non. 12. D. S. J. em. b. A. non. 13. D. S. J. em. b. A. non. 14. D. S. J. em. b. A. non. 15. D. S. J. em. b. A. non. 16. D. S. J. em. b. A. non. 17. D. S. J. em. b. A. non. 18. D. S. J. em. b. A. non. 19. D. S. J. em. b. A. non. 20. D. S. J. em. b. A. non. 21. D. S. J. em. b. A. non. 22. D. S. J. em. b. A. non. 23. D. S. J. em. b. A. non. 24. D. S. J. em. b. A. non. 25. D. S. J. em. b. A. non. 26. D. S. J. em. b. A. non. 27. D. S. J. em. b. A. non. 28. D. S. J. em. b. A. non. 29. D. S. J. em. b. A. non. 30. D. S. J. em. b. A. non. 31. D. S. J. em. b. A. non. 32. D. S. J. em. b. A. non. 33. D. S. J. em. b. A. non. 34. D. S. J. em. b. A. non. 35. D. S. J. em. b. A. non. 36. D. S. J. em. b. A. non. 37. D. S. J. em. b. A. non. 38. D. S. J. em. b. A. non. 39. D. S. J. em. b. A. non. 40. D. S. J. em. b. A. non. 41. D. S. J. em. b. A. non. 42. D. S. J. em. b. A. non. 43. D. S. J. em. b. A. non. 44. D. S. J. em. b. A. non. 45. D. S. J. em. b. A. non. 46. D. S. J. em. b. A. non. 47. D. S. J. em. b. A. non. 48. D. S. J. em. b. A. non. 49. D. S. J. em. b. A. non. 50. D. S. J. em. b. A. non. 51. D. S. J. em. b. A. non. 52. D. S. J. em. b. A. non. 53. D. S. J. em. b. A. non. 54. D. S. J. em. b. A. non. 55. D. S. J. em. b. A. non. 56. D. S. J. em. b. A. non. 57. D. S. J. em. b. A. non. 58. D. S. J. em. b. A. non. 59. D. S. J. em. b. A. non. 60. D. S. J. em. b. A. non. 61. D. S. J. em. b. A. non. 62. D. S. J. em. b. A. non. 63. D. S. J. em. b. A. non. 64. D. S. J. em. b. A. non. 65. D. S. J. em. b. A. non. 66. D. S. J. em. b. A. non. 67. D. S. J. em. b. A. non. 68. D. S. J. em. b. A. non. 69. D. S. J. em. b. A. non. 70. D. S. J. em. b. A. non. 71. D. S. J. em. b. A. non. 72. D. S. J. em. b. A. non. 73. D. S. J. em. b. A. non. 74. D. S. J. em. b. A. non. 75. D. S. J. em. b. A. non. 76. D. S. J. em. b. A. non. 77. D. S. J. em. b. A. non. 78. D. S. J. em. b. A. non. 79. D. S. J. em. b. A. non. 80. D. S. J. em. b. A. non. 81. D. S. J. em. b. A. non. 82. D. S. J. em. b. A. non. 83. D. S. J. em. b. A. non. 84. D. S. J. em. b. A. non. 85. D. S. J. em. b. A. non. 86. D. S. J. em. b. A. non. 87. D. S. J. em. b. A. non. 88. D. S. J. em. b. A. non. 89. D. S. J. em. b. A. non. 90. D. S. J. em. b. A. non. 91. D. S. J. em. b. A. non. 92. D. S. J. em. b. A. non. 93. D. S. J. em. b. A. non. 94. D. S. J. em. b. A. non. 95. D. S. J. em. b. A. non. 96. D. S. J. em. b. A. non. 97. D. S. J. em. b. A. non. 98. D. S. J. em. b. A. non. 99. D. S. J. em. b. A. non. 100. D. S. J. em. b. A. non.

cione. Primo modo renunciaverunt apostoli, secundo modo dotati clerici et tercio modo singuli christiani. Et in palliacione significacionis istius termini est magnum venenum absconditum: constat quidem ex fide evangelii
 5 quod nec pape nec episcopi nec dyaconi (qui in tempore Christi fuerunt omnes clerici) non possunt esse in gradu illo Christi discipuli, nisi renunciaverint omnibus temporalibus. Primo modo patet ex facto Christi et apostolorum, quod interpretatur clarissime dictum suum; nam nec
 10 Christus nec aliquis apostolus preter Scarioth fuit cum statu illo proprietarius sed instar vivencium in statu innocencie habuit ad tempus temporalia quantum sue viacioni erat congruum. Et istum sensum explicat Apostolus (1° ad Tim. VI°, 8): *Habentes, inquit, alimenta et*
 15 *quibus tegamur hiis contenti sumus.* Et illum statum videtur mihi oportere papas, episcopos et religiosos precipue usque hodie observare; unde venenum istius prevaricacionis confundit ecclesiam. Et ista est clare sententia magistri Jeronimi XII°, q. 1^a cap. *Clericus*
 20 *cum multis aliis incorporata, ut in memoria sacerdotum recencius habeatur; unde in die Conversionis sancti Pauli in Omelia ex commentario beati Jeronimi presbyteri sic habetur: Qui, inquit, postquam a seculari conver-*
sacione transit, de rebus monasterii fraudem fecerit, Yudas
 25 *est et pena Yuda apud inferos multabitur, qui autem ad divinum servitium convertuntur et ea que in seculo habuerunt partim distribuunt et partim sibi reservant, illi sententiam malediccionis Dei cum Ananya et Saphira excipiunt. Qui*
vero in monasterium transit et quod in seculo non habuit,
 30 *in monasterio habere quesierit sine dubio lepra Giezy adhe-*
rebit ei et quod ille in corpore habuit iste pacietur in anima.

Et idem indubie est iudicium de quocunque presbytero seculari et eo diligentius quo secularis possit cicius

2. A: ditati; ib. DE: modo deest. 3. A: signacionis. 5. A: episcopi diaconi. 6. E: cum statu. 8. D: et apostolorum deest. 9. A: ductum. 14. A: ad deest; ib. D: tegumenta. 15. D in marg. inf. (fol. 72^b): Vide cecitatem huius doctoris scilicet Wy. 19. DE: magni Jeronimi; ib. E: II°, q. 20. A: ut in corporata. 22. DE: in epistola; ib. E in marg.: De renunciacione nota; A in marg.: Nota Jeronymus: D in marg.: Nota Jeronymum contra ablacionem temporalium ab ecclesia. 25. DE: et qui. 26. DE: habuerunt deest. 27. A: partim deest; ib. E in marg.: Hic nota. 29. DE: et quid. 30. DE: quesivit; ib. A in marg.: Nota. 33. DE: posset.

19. Decret. Sec. Pars, Causa XII, q. II, cap. 5. 23. In the service for the Conversion of St. Paul there is Sermo ex Commentario beati Hieronymi presbyteri (super Matth. XIX), but it contains no such passage as is here quoted. Sarum Breviary, ed. Proctor and Wordsworth III, 117 (Matthew).

veneno sue avaricie maculari. Sic enim Christus et apostoli conversantes in mundo, licet de mundo non tuerant, regulatissime hoc servabant. Unde quia seculares domini debent hanc legem Christi precipue potestative defendere, cum aliter ex consensu forent dampnabiles, totam rempublicam destruentes, ideo ponunt quidam quatuor conclusiones que secundum istam materiam concernunt statum ecclesie.

1. No clerics may accept primacy for worldy reasons

1. No clerics may accept primacy for worldy reasons

Prima. Nullus clericus acciperet primatum ecclesie propter fastum aut questum mundanum sed pure propter beatitudinem sibi et subditis promerendam. Patet ex fide Matthei XX°, 22, ubi filii Zebedei talem primatum per matrem suam a Christo petierant sed ab eo responsum reprobativum receperant *quod suum calicem et non honores mundi fuerant bibituri*. Et ista responsio secundum Crisostomum sufficeret instruere totum mundum.

2. Prelates must not be occupied about worldly matters.

Secunda conclusio. Signum evidens est quod prelati in ista intencione exorbitant, si dimisso evangelizandi ministerio circa negocia secularia vel mundanas divicias occupantur. Patet ex hoc quod eorum intencio debet attendi circa illud quo diligentius prosequitur, ut nemo sani capitis diceret quod post acceptum tale officium se implicans in ministerio brachii secularis vel plus intentus mundanis quam expedit ad suum officium aut plus dolens pro perditis quibuscunque secularibus seu temporalibus quam pro defectu completionis talis ministerii non peccet graviter tam suum ministerium obmittendo quam etiam tam culpandum propositum committendo.

3. Such prelates have the Church's eye

Tercia conclusio. Tales prelati vel clerici licet videantur prodesse ecclesie, faciendo quantumcunque opus bonum de genere, nocent tamen ecclesie continue demerendo quam etiam sibi ipsis. Patet per illud Lucae XI°. *Si oculus tuus fuerit nequam etiam corpus tuum tenebrosum erit*. Sed eam talis propter temporalia postponit amorem Christi et sue ecclesie, patet quam nequam est ista intencio et per consequens totum corpus suorum operum est proditorium apud Deum.

1. A. h. u. c. g. m. 11. A. p. t. d. e. e. s. t.
2. A. h. u. c. g. m. 12. A. p. t. d. e. e. s. t.
3. A. h. u. c. g. m. 13. A. p. t. d. e. e. s. t.
4. A. h. u. c. g. m. 14. A. p. t. d. e. e. s. t.
5. A. h. u. c. g. m. 15. A. p. t. d. e. e. s. t.
6. A. h. u. c. g. m. 16. A. p. t. d. e. e. s. t.
7. A. h. u. c. g. m. 17. A. p. t. d. e. e. s. t.
8. A. h. u. c. g. m. 18. A. p. t. d. e. e. s. t.
9. A. h. u. c. g. m. 19. A. p. t. d. e. e. s. t.
10. A. h. u. c. g. m. 20. A. p. t. d. e. e. s. t.

19 Cf. Opus Imperf. in Mattheum Hom. XXXV.

Quarta conclusio. Medicina necessaria ad extinguendum
venenum diaboli foret totum clerum expropriarium
facere et ordinationem Christi primevam quoad suam
ecclesiam innovare. Tunc enim viverent omnes episcopi,
5 religiosi, possessionati et clerici pure expropriarie sicut
olim nec acciperent dignitatem vel beneficium ecclesia-
sticum propter cupidinem temporalium vel honorem.
Fol. Nec carerent clerici qui ad totum cleri ministerium
214^a plene sufficerent suffragio temporali, cum cotidiane
10 elemosine, sanctitas sue vite et labores manuales (si
oportet, instar Apostoli de omnibus istis vite necessariis
cum Dei providencia providerent. Et si Antichristus de
istis ablacionibus violenter conqueritur, cum non debet
sonare nisi ad utilitatem ecclesie et restitutionem ordi-
15 nationis Christi primeve, donet christianis istam iniuriam,
et cum domini seculares habeant tantum favorem Christi
ut patet sermone III°, nec in alio plene subeant Dei
servicium seculare, patet quod in omissione istius defen-
sionis sunt Dei publice proditores. Nec carent excusacione
20 quin si faciant quod eis attinet et ad sui commodum
implere possunt faciliter, possent rumpere hanc iniuriam.
Sed dyabolus ex fallacis simulatis ipsos redarguit, lingens
implicite quod oportet ipsos ministerium suum defendere,
suffragium spirituale quod contra Deum ipse iustitiat
25 in premium sibi accipere et generaliter oracionem
sacramentalem, ministracionem et predicacionem talem
Antichristi servorum credere, licet de facto ex testimonio
fidei et sanctorum oportet oppositum evenire.

The remedy
is that the
clergy should
have no
property

SERMO XXXVII.

30 *Nichil opertum quod non reveletur et occultum quod
non sciatur.* Matth. X^o, 26.

Hoc evangelium docet per que media Christi servus
ad martyrium roboratur. Primo ergo asseritur a Christo
nichil esse opertum vel corporaliter vel spiritualiter quin
35 ipsum reveletur, quia quantumcunque calide occulta

1. ADE in marg. Quarta. A. conc. 806. 4. DL. omnes Christ.
8. DL. q. ad totum fac. 1. D. plene, I. plenus. 10. I. opera-
tores manuales. 15. A. videtur. 17. A. docet Christus.
18. A. Sermone VIII°. ib. A. subesset. 19. DL. caret. 20. I. con-
vers. to unit. 21. DL. poss. I. rumpere. b. A. habet. 22. A.
speciale. 30. A. in marg. Sermo XXXVII. ib. A. nec occultum.
b. DL. et abscondit.

How all things
w^{ill} be made
known

verit humana prudencia, oportet quod nedum Deo sed toti triumphanti ecclesie fuerit revelandum. Sicut enim in die iudicii sancti cognoscent penas dampnati et dimissiones peccatorum salvati, sic cognoscent quicquid occultum talis fecerit. Et per idem sequitur quod nichil est occultum in anima vel extra animam positum vel privativum quin sciatur patenter et universaliter ab omnibus de ecclesia triumphante. Modicum enim esset quod Deus omnisciens omnia ista cognosceret, nisi cunctis beatis ostendendo iusticiam suam ista clare in patria revelaret. Omnes enim beati gauderent de complectione divine iusticie ac misericordie sed quamvis omnia ista clare videbunt in patria, tamen secundum gradus disparos intuicionum, ideo non erunt Christo pares in sciencia. Ex istis patet quod omnium peccantium viatorum vecors omissio et per consequens omnium iniuste puniencium Dei ministros iniusta flagellacio est summe nota divine presencie. Ex quibus colligitur quod propter reprobacionem vecordie servorum summi iudicis aut propter iustam punicionem iniustorum flagellancium servos illius hominis non timeret martyr constanter defendere causam tanti iudicis. Scimus enim ex fide priori quod oportet Deum et totam triumphantem ecclesiam cognoscere singulos hos defectas, et cum Christus non potest illos cognoscere nisi reprobando aut vindicando, patet quod ille est infideli deterior qui in altero horum peccat, cum non timet divinam sententiam. Ideo cum modus Christi sit paulatim procedere a minori noticia ad maiorem sue ecclesie, debent eius discipuli lucide detegere mandata et voluntatem Domini *que audierant in tenebris vel obscure et quod auriculacione vel private a Christo audiunt, publice toti mundo sine timore vel desidia praedicarent* et sic communicando dupliciter cum quibuscunque personis vel populo constanter legem Dei nunciarent.

Quantum autem ad timorem incussum ab adversariis legis Christi, patet quod modicus est in comparacione ad timorem Domini. Unde s. minister haberet supra se

* A. fuerit declarandum. 19. B. quod sequitur. A. occidit n. 2. In marg. Omnia ecclesia v. s. c. ut manifest. 25. In marg. Correlat. in omni n. d. de pot. n. c. 19. A. scilicet s. c. 20. A. propter quod deest. 20. B. A. in marg. in lege preceptum. 21. In marg. s. c. 22. B. v. n. c. 23. B. debet s. c. 24. In marg. Discipuli Christi debent detegere v. c. s. v. l. t. 25. B. p. c. d. n. c. 26. A. t. s.

unum pomposum minantem pro complecione facinoris
et super utrumque unum summum iudicem quem sciret
infinite potencie et discrecionis nec tortorem posse sibi
nocere, dum constanter defenderet causam pulcram
5 illius summi iudicis, sed de quanto tortor in eum im-
peteret de tanto sibi prodesset; quis (inquam) foret mo-
dice fidei quod dimitteret causam summi Domini et
prosequeretur tam turpem causam tortoris tam reprobī,
specialiter cum deberet cognoscere quod obmittendo
10 causam summi iudicis et prosequendo causam abiecti
tortoris accumulat sibi penam infinitum maiorem quam
tortor talis posset inferre? Et ista fides instruxit omnes
Christi martyres ad reprobandum tortores et publican-
dum evangelium. Nec dubium quin defectus fidei in
15 omnibus hoc omittentibus sit in causa. Ideo generaliter
vecordes in causa Dei sicut et omnes peccantes sunt
eciam infideles. Ideo secundum doctrinam Christi (Matth.
XVII°, 19) expedit viantes pro confortacione suorum
nervorum habere tantam fidei sicut *granum synapis*.
20 Synapis enim est nervorum confortativa, tremoris de-
Fol. structiva et sensus narium | pungitiva, sic (ut dictum
214^b est alibi) fides orthodoxa facit membra debilia interioris
hominis roborare, tremorem ex influxu carnalium et
temporalium minorari et, cum fuerit practizata in opere,
25 facit corpus pungi et exasperari quoad famam mun-
danam. Sed ut homo sit *bonus odor Deo*, facit passionem
sapidam et constantem; et clarum est preceptum Christi
mandantis *nos nolle timere eos qui occidunt corpus sed*
animam non possunt occidere, quia sicut Deus per se dat
30 animam, sic nulla creatura potest ipsam a sua perpetuitate
destruere; nec potest homo stante virtute in anima sine
vindicta restitutiva organum ipsius anime peiorare. Deus
ergo summus iudex debet filialiter timeri, cum potest
tam corpus quam animam perdere in gehennam. Timor
35 autem alius dicitur servilis et fatuus, tum quia tendit in
servos scurriles contempto Domino, tum quia sic stulte
timentes facit abiectissimos servos dyaboli et peccati.

Faith gives
courage.

Filial fear,
Servile fear.

1. D in marg.: Nota bene pro martire; E in marg.: Exemplum.
17, 18. A: Matthei XVII° deest. 19. E in marg.: Viantes expedit habere
fidem ut granum sinapis. 21. A: sensus varie; ib. D in marg.: Synape.
24. A: temporum; ib. DE: cum fuerat. 28. DE: mandatis. 32. DE:
restitutum. 33. DE: debet finaliter. 34. A in marg.: Timor { filialis
D in marg.: Timor servilis; E in marg.: Timor fatuus. } servilis;

Et ulterius ad declarandum universalem invincibilitatem divine providencie evangelium sic subiungit: *Nonne, inquit, duo passeret asse veniunt, et unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro, vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere multis passeribus meliores estis vos*, quasi diceret. Nonne constat quod passer, vagus inter cunctas bestias, est tam parvi preii quod duo veniunt asse et as secundum expertos est minima monetarum et quinque valent dipondium, id est, duplex as ut patet Luce XII°; si ergo unus ex tota vilibus volucibus non cadit super terram vel moriendo vel moriendo sine preagencia Dei ex eius ordinancia precedente, quanto magis ordinat Deus de creatura incorruptibili, hoc est, interiori homine quem ad ymaginem suam fecit paciente hic pro Dei iusticia. Nec potest Deus esse immemor talium, cum sit memor infinite numerans omnes capillos ut patet XII° De Civitate Dei cap. XIV°. Si ergo Deus tam abiectas et superfluas partes hominis sic numerat verbo suo, quanto magis substantiam anime in qua tota personalitas hominis est condita.

And the true
cause of all
action

In isto textu evangelico oportet primo supponere ex alibi declaratis quod Deus necessario prevenit agendo principaliter in actione qualibet creature. Nam secundum philosophos, *sicut est primus motor, sic est primum agens et prima causa formalis efficiens et finalis in qualibet creatura*.

Secundo oportet supponere quod est dare nobis infinita, cum aliter non foret tota universitas nec Deus sciret numerare partes quaslibet capillorum; nam si aliquae sunt omnes partes capillorum, ille sunt nobis infinite, et cum non possit sisti ad divisibilia, patet quod ille secundum atoma ex quibus primo causantur sunt indivisibiles. Tercio oportet supponere quod, licet Deo sit cura de omnibus, tamen meliora plus curat, cum mensurat singulas creaturas secundum suas existencias. Ex quibus sequitur argumentum evangelii. *Nolite ergo timere multis passeribus meliores estis vos*. Si inquam

¹ A. veniunt dispond. ² A. nonne. ³ A. patre vestro. ⁴ A. autem et
⁵ A. inquit. ⁶ A. duo. ⁷ A. nonne. ⁸ A. nonne. ⁹ A. nonne. ¹⁰ A. nonne.
¹¹ A. nonne. ¹² A. nonne. ¹³ A. nonne. ¹⁴ A. nonne. ¹⁵ A. nonne.
¹⁶ A. nonne. ¹⁷ A. nonne. ¹⁸ A. nonne. ¹⁹ A. nonne. ²⁰ A. nonne.
²¹ A. nonne. ²² A. nonne. ²³ A. nonne. ²⁴ A. nonne. ²⁵ A. nonne.
²⁶ A. nonne. ²⁷ A. nonne. ²⁸ A. nonne. ²⁹ A. nonne. ³⁰ A. nonne.

2—6. Matth. X, 29—31.
27. Cf. Trial, pag. 36.

17. Opp. tom VII, pag. 32

Deus habet tantam curam de abiectoribus sensitivis, ut ipsa sic numeret, ut non possit ab eis vel atomum simpliciter perdere, ne integret universam, quanto magis ullam partem hominis potest sic perdere ne integret suam totam? Sicut enim universam ordinatur esse quodammodo perpetuum, in suis partibus integratum, sic est de omni homine Deus ergo quem oportet compositionem cuiuscunque continui perpetui restituere, non potest a compositione perpetua predestinati sui deficere. Nolite ergo timere servire Deo in defensione iusticie, cum sit tam potens ad defendendum, tam sapiens ad gratoose agnoscendum, tam benivulus ad opera meritoria ac demeritoria respiciendam

Finalis ergo conclusio invitans animas fideles ad
 15 paciendum pro fide et iusticia Dei sa est veritatis promissio qua dicit quod *omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego ipsum coram patre meo qui in celis est*. Quo supposito tamquam fidei principio, et adiecto quod tale Christi testimonium in finali iudicio
 20 exsuperat omnia temporalia huius mundi, omnis fidelis procuraret sibi constanter in via illud testimonium in tremendo iudicio Debet autem fidelis confiteri Christum tripliciter, scilicet corde, ore et opere, Trinitatis servitium debite consummando; et tunc Christus confitebitur in die
 25 iudicii quod sit servus bonus et fidelis gaudio beatitudinis premiandus. Et quid fidei securius, quid prudenti sapientius, aut quid promerenti iocundius? Et ex eadem fide convincitur quod confessionem istam obmittens negabitur ab ingressu ad beatitudinem et ad penam perpetuam detrudetur. | Et patet quam multi ex ignorancia fidei sunt vecordes, nam mundani curant sollicite et sumptuose habere procuratorem qui in casa corporis vel temporali pro ipsis respondeat, sed habere Christum procuratorem eorum in finali iudicio (quod foret illis tam facile) parvipendunt.
 35 Circa hoc evangelium notandum quod quicunque peccando contra veritatem recalcitrat continue se ipsum

Encouragement
 from Christ's
 promises

Fol.
 214

Sinning
 against God

6 A modo deest, 16 L in marg. Nota 12 DE cognoscendum
 17 F in marg. Initium quoad nos 17 AD et animas 16 L in
 18 A C de so finalis 19 A Christ deest 20 DE spera
 22 L in marg. Fidelis debet confiteri Christum tripliciter 23 D in
 18 marg. Confessio Christi et agis sae coram hominibus, A in marg

Confessio triplex

{ corde
 ore
 opere

6 DE quod multi 32 33 A qui in procuratorem deest 35 D in
 marg. Duo am Nota Recedens a veritate Nota

17. Matth. X, 32.

truth a man
becomes
hardened

infatuat et obligat insolubiliter ad penam multiplicius
sufferendam. Unde omnes dyaboli vel dampnati sunt
insolubiliter redarguti. In qua redargucione ut placet
quibusdam, consistit perpetuitas sue pene. Omnis enim
dampnatus debet velle suam dampnationem perpetuam, 5
cum sit iusta et sibi proficiens et Deus ac omnes beati
in dampnatione huiusmodi sunt placati. Que ergo foret
libertas in tali dampnato quod non deberet subdi huius-
modi voluntati? ymmo volens hoc complacenter foret
quodammodo beatus, quia non obstante pena corporis 10
qualis Christo infuit foret in anima quietatus.

It is impossible
for the damned
to submit
willingly to
the
punishment

Sed in oppositum pro impossibilitate volitionis
tam rationabilis patet quod omnem dampnatum est
impossibile ita velle suam dampnationem, primo quia
tunc foret simul dampnatus et salvatus quod est oppo-
situm in adiecto; secundo quia nullus dampnatus potest
velle dampnari nisi sub ratione qua hoc apparuerit
sibi bonum. Sed illa ratio non potest esse, cum includit
contradictionem, potest ergo velle salvari, sed non potest
velle taliter se dampnari. Quilibet autem dampnatus 20
potuit salvari et per consequens potest appetere se
salvari, sed nunquam potuit velle se dampnari. Et
loquor de volicione explicita, quia ut multis placet
omnes presciti volendo peccare antecederet ad suam
dampnationem volunt implicite illam sequentem. Sic 25
enim volunt dampnati contradictionem quam Deus non
potest implere.

Tercio si dampnatus talis vellet explicite suam damp-
nationem, cum habet illam parate, per idem vellet quod-
cunque ad illam consequens, et cum secundum Aug. 30
statum *beatus est qui habet quicquid vult et nichil mali
vult*, videtur quod dampnatus huiusmodi sit beatus.
Cum enim dampnatio sua sit tam iuste illata a Deo,
videtur quod volendo ipsam vult bonum, de quo Deus
et omnes angeli sunt letati, ymmo videtur quod talis 35
dampnatio sibi proficiat, quia constat ex fide quod ipsa

2 A in marg. Nota conclusionem de dampnatis. 4 I in marg.
Perpetuitas pene dampnatorum inde. D in marg. Dampnatus debet velle
suam dampnationem. 5 I in marg. Sibi debet. 12 A in
marg. In opposito. 14 I in marg. Sicut dampnatus debet velle suam
add. 16 marg. sibi signa. 17 I in marg. Quia talis est pene
suam complacenter foret beatus. S in marg. Sicut quia talis est pene
marg. 18 A in marg. 19 A in marg. 20 I in marg. 21 A in marg.
22 A in marg. 23 A in marg. 24 A in marg. 25 A in marg. 26 A in
marg. 27 A in marg. 28 A in marg. 29 A in marg. 30 A in marg. 31 A in
marg. 32 A in marg. 33 A in marg. 34 A in marg. 35 A in marg.

facit ad decorem universi et per consequens aliquam partem mundi primo denominat esse bonam, sed nullam si non illum dampnatum. Si enim bonum et iustum sit ipsum pati hanc dampnationem, quia a Deo volitum et
 5 ordinatum ad profectum ecclesie, tunc bonum est ipsum sic pati, et per consequens illa passio cum primo ipsum denominat, denominat ipsum bonum et per consequens ipsum perficit subiective. Si enim sic peccasset et Deus ipsum a dampnatione preservasset, foret infinitum de
 10 terior quam est modo. Quomodo ergo non perliceret eum talis iusta dampnatio? Si (inquam) cum illo peccato non foret pulcrificatus per penam tam ipse quam totus mundus, ymmo si phas est dicere turpificata foret prima iusticia et extincta, quomodo ergo non
 5 foret infinitum melius quod cum illis paribus sit dampnatus? Et sic sequitur ex isto quod sit infinitum bonum ipsum esse dampnatum ex hoc medio quod infinitum melius foret cum istis paribus ipsum dampnari quam servari impanem; quod foret aliquo modo bonum, quia
 20 servando ipsum cum istis paribus impunem foret bonum et non bonum, cum Deus non potest hoc facere; repugnat enim divine iusticie quod aliquis homo offendant in ipsum et non proportionabiliter puniatur. Ideo si illa impunitas foret, cum istis paribus foret infinitum
 25 melior Deo et infinitum deterior quam pena que modo sibi infligitur, ideo ex tali contradiccione non sequitur hoc vel illud

Yet they would
be worse off
without it

Tenendum est ergo quod pena dampnati non solum ipsum pulcrificat sed etiam universum, nec Deus
 30 potest a dampnatione cum illis paribus continere, licet possit ipsum faciliter beatificare cum aliis paribus in que potest, et cum potest mereri beatitudinem eo quod quondam sic potuit, patet quod est perpetuo culpabilis, eo quod non sic facit. Tali ergo dampnato insolubiliter
 35 concluditur meta turpissima que est redargucio; nec est alia meta nisi in comparacione ad illam a fidelibus formidanda. Et si queratur quid talis dampnatus debet facere et qualiter debet velle, dicitur quod, sicut prius peccavit contra primam potenciam que solum est activa

The damned
remain still in
fault

4 DI. volitam. 7 A. ipsum deest. 8 A. Et enim si peccasset
1. E. i. i. 16. Dampnatus s. non puniret esset deterior. 19 A. sal-
vari impunem. 20 A. impunem. 21 A. impunita. 29 A. ex ex;
16. Af. condic. inc. 28 A. a marg. Conclusio. 30 L. addit. se con-
tinere. 38 E. a marg. Quid dampnatus debet velle

sic quod non passiva, ita debet pati dampnatus suam dampnationem et omnia que sonant in iustam punicionem. Nec scio quid cum istis paribus debet agere sive velle, licet cum aliis paribus deberet laudare Deum, mereri et perfrui Trinitate. Si enim debet velle cum istis paribus dolere de crimine quod commisit, tunc debet cum istis paribus promereri et per consequens potest cum istis paribus | promereri, consequens contradiccion: et cum non potest cum istis paribus quicquam agere nisi peccet, si cum istis paribus debet quicquam agere debet peccare, et per consequens peccando facit Dei beneplacitum sicut debet. Ideo ego non video quid cum istis paribus debet pati sed cum istis paribus debet pati.

Double penalty
of sin
of pain
of loss

Loss is the
worse penalty

The damned
are not exempt
from God's
punishment

Unde secundum Augustinum duplex est pena consequens ad peccatum, scilicet pena sensus et pena dampni, ut magna pena dampni est quod prescitus sit tantum deacceptus Deo quod non potest cum illis paribus facere placens Deo nec potest obligationem qua induitur a se excutere. Ista autem pena dampni est infinitum gravior pena sensus, quia cum quantumcunque gravi pena sensus stat beatificacio (ut patet de Christo, sed cum nulla istarum penarum dampni stat aliquis gradus beatitudinis vel gracie promerendi. Et si obiciatur quod dyabolus est exemptus ne Deo serviat, negetur hoc tamquam impossibile, cum secundum Augustinum oportet omnem creaturam servire Deo vel faciendo quod debet vel paciendo quod debet. Et sic oportet omnem dampnatum servire Deo, continue paciendo quod debet et tenendo obiectum beatis, quam pulchre reducet in illis iusta vindicacio Dei sui. Sed ultra obicitur quod omnis dampnatus tenetur servire active Deo, faciendo quod debet. Non enim ex dampnatione exemptus est ne active serviat Deo suo, quia tunc ex dampnatione foret liberior. Sed pro solucione huius dubii videtur mihi primo notandum ut supposito quod Deus sit summe liber atque omnipotens apud quem omne quod fuit vel erit sit tempore suo presens, quo supposito videtur

1. 10. habet pati. 12, 13. DE debet facere. 14. AF in marg. Penam duplex. 15. E in marg. ad penam consequens. 16. DE de acceptus. 18. A obligat in. 19. I in marg. De a dampni p. i. vior pena sensus. 20. A peccet. 21. D obicitur. 22. A esse de obiectum. 23. I reducet. 24. I in marg. Nota Obieccio. 25. A huius deus. 26. I in marg. S. Iustinus. Dubium. 27. A ad deum.

14. Trial., pag. 280. Serm. Pars I. Serm. LIII, pag. 347-348.
25. S. Aug. Op., tom. X. 63; I, 756 etc.

mihi quod omnis dampnatus tenetur servire active con- but they cannot
 tinue Deo suo; et quia ad hoc impossibilitavit se ipsum, fulfil their
 ideo irremediabiliter est dampnatus. Quamvis enim talis obligation.
 dampnatus posset Deo servire meritorie, quia ante pec-
 5 catum suum insolubile, verumptamen non potest cum
 istis paribus sic servire, nec Deus exigit quod cum istis
 paribus sibi taliter serviatur. Unde sepe in evangelio
 quando demones voluerunt Dominum confiteri, prohibuit
 et non sinebat eos loqui. Alia autem dubitanda con-
 10 cernencia insolubilia demonum tangendo pauca relinquo
 aliis pertractanda.

SERMO XXXVIII.

*Circuibat Jesus civitates et castella, docens in synagogis
 eorum. Matthei IX°, 35.*

15 Hoc evangelium dat formam multiplicem quomodo
 omnes Christi discipuli tam sacerdotes quam dyaconi
 debent predicare instancius verbum Dei. Cum enim
 omnis Christi accio sit nostra instructio et ipse cir-
 cuibat generaliter omnes civitates et castella Judee, docens
 20 in synagogis eorum et predicans legem novam, patet
 quod omnes sacerdotes vel diaconi habent potestatem
 consimilem taliter predicandi.

Christ's
 example in
 preaching.

Et ex ista parte evangelii excluditur triplex error,
 primus quo Antichristi discipuli captant sibi loca fertilia
 25 lucro suo conveniencia, quando in locis aliis plus pro-
 dessor. Christus enim generaliter visitavit loca tam
 maiora quam minora, cum *apud eum non fuit accepcio
 personarum* et sepe cooperabatur sic agenti ex indiffe-
 rencia graciosius in minori populo quam maiori. Una
 30 autem persone hortacio sive conversio est infinitum
 preciosior quam labor corporalis quilibet predicantis;
 et si istud non sequitur, simplex intencio evangelizantis
 est meritorior quam predicacio aptantis sibi magnum
 populum, licet multe anime sint converse.

Three errors
 of preachers:
 1. Settling in
 comfortable
 places,

2. DE; possibilitavit. 8. A: volunt. 9. E: eos ea. 11. E: per-
 tractanda etc. 13. A in marg.: Sermo X (sic) XXXVIII; D in marg.:
 De apostolis; ib. A: synagoga. 14. A: IX° et X^o (sic). 23. E in marg.:
 Triplex error predicantium; A in marg.: Primus error. 24. E in marg.:
 Evangelizantes loca fertilia captantes. 28. A: cooperatus sit. 33. DE:
 meritoria.

13. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 197—201.

2 Ob. d. ecc. t.
prelates
jurisdictione

Secundus error est quo excluduntur evangelizantes a jurisdictionis limitatione, ubi possent etiam invitis episcopis plus prodesse; nam contra legem Dei est quod volens, sciens et habens a Deo potenciam ad istud officium sit ab illo in aliquo Christi dominio prepeditus. Ideo vendicantes tales jurisdictiones irracionales, cum nec ipsi predicant nec Dei ministros habiles acceptant, implicant quod locus sue jurisdictionis a Dei domino in principatum dyaboli est exemptus. Fatui autem convicti super ignorantia scripture vel heresi debent ubilibet excludi a predicatione. Ideo ut videtur multis talis introducta iurisdicció sapit heresim et prevalenciam potestatis dyaboli; unde videtur mihi quod sacerdos zelans pro lege Domini cui negatur pro loco et tempore predicatio verbi Dei, debet usque ad passionem martyrii in casu quo non debet sibi conscius predicationi vel hortacioni, in quocunque loco auditorium habere poterit disserere verbum Dei. Sic enim Christus non solum in synagogis sed in castellis constantius predicabat. Locus enim non facit sanctum populum sed econtra. Nec introducta est limitata iurisdicció nisi propter lucrum de populo qui cesarie est subiectus.

3 Restriction
of effort to
their own cure

Tercius error est quo multi ignari putant se non debere predicare vel benefacere populo qui a iurisdictione sua excluditur. Nam sepe contingit quod predicator populo alii amplius obligatur; ideo sicut lex caritatis et amoris obligat ad quemlibet diligendum, sic lex evangelizacionis obligat ad cuilibet cui plus prodesse quis sufficeret predicandum. Alter enim foret personarum acceptio et proprietatis limitacio in ambitu caritatis. Et forte si iste sentencie forent clarius execute, iurisdictiones multe moderne forent racionabiliter destruende. Nec dubito quin sancti apostoli quibus sunt limitate provincie gaudenter acceptarent adiutorium ab alio coapostolo ad populum fideliter edocendam, sed lucrum et spoliatio simplicium est in causa quare acceptacio talis adiutorii hodie est contempta.

1 A in marg. Secundus error. E in marg. 2 Lyng. 2 ntes ex iurisdictione jurisdictionis. 3 DE. ubi sit dominus. 4 A in marg. dices dicio introducta. 5 DE. ubi sit dominus. 6 DE. esset. 7 A. esset. 8 A. ubi sit dominus. 9 A. ubi sit dominus. 10 A. quod nunt. 11 DE. Nam sepe. 12 obligatur dicit. 13 DE. ubi sit dominus. 14 A. quis deest. 15 DE. acceptant. 16 E in marg. Nota.

Et si queratur ad quantum gradum debet quis instare
 evangelizationi et martyrii passioni, dicitur quoad primam
 quod, sicut homo apponeret omnes vires suas ad Deum
 diligendum, sic et apponeret vires suas ad Christum
 predicandum: nec immisceret propositum laudis proprie
 nec intenderet novitatem aut vocatam subtilitatem ser-
 monandi introducere sed pure cogitaret quomodo
 honorem Dei et utilitatem populi apcius posset promovere,
 capiendo exemplum a Christo qui, ut legitur Marci III°, 20
 instantissime predicavit, in tantum quod non vacavit illis
 comedere vel domi quiescere. Inde sic scribitur: *Cum*
audissent sui discipuli, exierunt tenere eum: dicebant
enim quod in furem versus est Nec licet evan-
 gelizanti famam auditorii nimis attendere vel curare,
 quia predicat instanti et oculo simplici verbum, Dei et
 sive populus edificetur sive non, premium sibi restat,
 etiamsi solis lapidibus (sicut de Beda legitur predicaret.
 Unde de Christo legitur Marci III° ubi supra et sepe
 alibi) quomodo superiores iudei ut sacerdotes et pharisei
 continebantur continue interpretari ad deterius verba Christi.
 Quid ergo si apostate vel alii reprobi calumpniam
 posuerant sermonibus orthodoxis? Nam Marci ibi supra
 sic scribitur: *Et scribe qui ab Ierosolimis descenderant*
dicebant quoniam Belzebul habet et quia in principe de-
moniorum eum demonia Quid ergo servo Christi et
 apostatis scandalizantibus et sanistre interpretantibus
 facta sua, cum ab eis non expectat laudem vel premium
 sed a Christo? Debet tamen cavere ne det occasionem
 ad sic loquendum et dolere quod apostate ex innata
 malicia sic loquantur

Quantum ad secundam partem, de passione martyrii,
 certum videtur quod omnis fidelis debet laborare con-
 tinue in causa et ministerio Dei sui et continue habere
 promptitudinem ad patiendum mortem pro causa fidei
 et pro Domino cui fideliter ita servit, non debet tamen
 affectare martyrium vel non declinare mortis periculum,
 cum Christus et membra sua precipua sic fecerunt,
 sed in omnibus istis oportet servare caritatem continue

A. n. a. s.
 No. 1. d. h. g. v.
 a. 1. s. s. c. h. d.
 10 preaching

He should use
 martyrdom but
 not court it

1. I. in marg. Questio 4. I. in marg. ad 1. 1. 7. A. sermo
 a. d. 6. Codd. Matt. III° 10. A. H. s. t. w. e. c. 12. Codd. inquit su
 11. Al. enim quod ib. D. c. v. s. s. 13. A. n. c. d. e. s. t. 14. A. ad
 15. 17. A. d. d. e. s. t. 16. I. c. m. p. d. e. a. r. e. t. 18. A. n. c. d. e. s. t.
 22. A. p. o. s. u. n. t. 23. A. n. c. d. e. s. t. 24. Al. quia Belzebul
 25. D. e. F. t. q. u. i. d. e. r. g. o. 31. I. in marg. 2. 35. A. p. r. o. d. o. m. i. n. o.
 1b. I. in marg. F. i. d. e. l. i. s. d. i. s. c. i. p. u. l. i. s. d. e. b. e. t. e. s. s. e. c. o. n. t. i. n. u. e. a. p. o. s. t. o. l. i. s. a. d. p. a. t. i. e. n. d. u. m.
 p. r. o. s. u. o. d. o. n. a. m. 38. D. e. o. b. s. e. r. v. a. r. e.

et evangelizantibus extrinsecus maturantur. *Ego*, inquit
Apostolus, *plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incremen-*
tum dedit. Isti autem sic maturati indigent ut ulterius
in celeste horreum immittantur, sed operarii istius
5 ministerii, hoc est, predicatorum efficaces sunt valde
pauci, ut patet ex malicia sacerdotum. Ideo cum omne
donum perfectum desursum descendit a Trinitate que
est pater luminum, Christi apostoli debent rogare ipsum
qui est dominus huius messis ut mittat eos tamquam
10 operarios in messem bene dispositam propter hoc mi-
nisterium tam largiflue premiandos.

Ex quo notatur quod *nulli predicabunt nisi mittantur* How preachers
are sent.
(ut dicitur ad Rom. X^o, 15). Si autem minister non
mittitur a Christo ad istud officium, furtive ingreditur
15 tamquam lupus. Et ex isto textu prelati cesarii blaspheme
blaterant quod nisi ipsi licencient quantumcunque a
Deo habiles non licet illis populo predicare. Et argu-
mentum ad hoc est quod oportet quod mittantur a Deo
ad illud officium; ergo oportet quod ab illis mittantur:
20 que consequentia non haberet colorem nisi illi satrape
forent. Sepe quidem contingit quod eorum vetacio nocet
populo, cum expresse sint in capitulo phariseorum quos
Christus (Luce XI°, 52) sic salutatur: *Ve vobis legisperitis,*
quia tulistis clavem sciencie, ipsi non introistis et ipsos
25 *qui introibant prohibuistis.* Auferunt autem prelati clavem
sciencie, quando videntur ferre potestativam scienciam
et tamen inpresenciarum Dei sciencie sunt expertes, et
hinc ipsi nec pascunt oves verbis salubribus sed veneno.
nec permittunt quod alii docti et missi a Deo hoc
30 faciunt ex suo fastu et questu indubie moti ad hoc
facinus perpetrandum. Nec video quomodo ecclesiasticus
posset patencius prodere Deum suum, tum quia non
pascit sed depascit gregem Domini, tum etiam quia
servos quos Dominus habilitat atque mittit reprobat et
35 expellit.

Licet autem raro contingat sermocinantes fingere se
mitti a Deo, cum hoc quod sint lupi heresim seminantes.

3. A: Ista . . . maturata. 10. 11. A: operarios — premiandos deest.
13. E in marg.: Nullus predicet nisi mittatur. 14. DE: furtim ingreditur.
17. E in marg.: Argumentum pro missione predicatorum. 18. A: mu-
tantur. 19. A: istud. 21. D in marg.: Deus. 22. D: in tempore.
23. E in marg.: Salutatio phariseorum. 24. DE: qui tulistis; A: tulisti.
25. E in marg.: Prelati auferunt clavem sciencie. Nota. 28. A: non
pascunt. 29. A: permittit. 30. DE: faciant; ib. A: ex quo.
32, 33. A: tum — Domini deest. 33. A: tum et. 34. A: humilitat.

It. ad. l. x.
make. l. x.
l. x. d. l. x.
d. l. x. d. l. x.
d. l. x. d. l. x.

hoc tamen contingit in nonnulla parte et prelatorum discordia est in causa. Si enim ecclesia generaliter foret instructa in fide catholica per prelatos et quod quicunque contraveniret sue sententie vel contrariam aut impertinentem extraneam docuerit sit tamquam apostata flagitandus, tunc totus populus abiceret talem hereticum nec acceptaret suum venenum. Modo autem deficit in prelatiis sana doctrina per quam heresim talem populus subiectus destrueret, sed secte novelle que verbis prurientibus et prelatiis applaudentibus sciunt populum spoliare sunt a prelatiis admisse et alii viri evangelici a Deo edocti et missi at plurimum electi. Et in isto multipliciter traditiones frivole Antichristi, ut non laboratur quod populus sciat causam et legem Dei defendere, sed quomodo prelati debet servum Dei et suum adversarium statim extinguere.

Excessive valde
set on p. clates
l. x. d. l. x.

Et patet secundo prelatorum cesariorum blasphemia qui dogmatizant patenter quod eo ipso quo illi quicquam habilitant ad predicandum vel aliud ministerium ecclesie faciendum, eo ipso est habilis quoad Deum, sed tunc indubie forent Deus. Ideo docet evangelium quod Christi discipuli rogent dominum messis, non prelatum cesarium, ut mittat operarios ad metendum quia nisi ipse miserit tota alia missio vana et venenum. Et patet tercio quod Deus vult hominem mereri orando pro illo quod ordinat sibi dari. Deus enim ordinat suos discipulos ad spiritualiter seminandum, et tamen vult quod orent ipsum et habeant ab eo licentiam ad taliter operandum. Sed totum hoc patet in materia de necessitate et contingencia futurorum.

Vultis autem predicare, dicentes quia appropinquat regnum celorum. Inferi excurate, mortuos suscite leprosi mundate gratis accepistis, gratis date. In quo textu Magister optimus docet missos suos quomodo debent secundum formam quintuplicem ministrare, et primo de eorum forma debent in sermonibus observare. Tota enim sententia predicandi stat in isto quod regnum celorum, tam Christus

quam ecclesia, appropinquavit ad gradum beatitudinis
ultra hoc quod fecit antiquitus; et cum malignus apponit
maiores nisum ad impediendum, quando videt membra
Christi magis proficere, debet predicator predicare populo
5 quomodo assistente tanto adiutorio pro beatitudine in-
Fol. stantius laboraret et quomodo cautelis | dyaboli retar-
215^c dantibus resisteret. Et ista magistri materia est sufficiens
pro quibuscunque sermonibus populo predicandis.

Sed quia non sufficit benedicere nisi precedente bona
10 intencione et recto opere, ut patet de verbo triplici
Matthei VII°, 21, quod Christus implicat: *Non omnis,*
inquit, *qui dicit mihi Domine, Domine intrabit in regnum*
celorum sed qui facit voluntatem patris mei qui in celis est;
ideo subiungit Christus quatuor opera realia que predi-
15 cantes debent sermoni suo annectere: *Infirmos*, inquit,
curate; ubi post tres beneficencias adiungitur evangeli-
zanti quarto liberalitas et intencio predicandi. *Infirmos*,
inquit, *curate*; quod mandatum non oportet universaliter
intelligi, quia tunc paucos vel nullos hodie obligaret,
20 sed loquitur de infirmitate spirituali qua peccatores
mentaliter infirmantur. Cum ad illam infirmitatem et
eius curacionem Christus preponderat, manifestum est
quod eius curacionem prius intelligit atque mandat.

Good works
enjoined.

Iterum, si Christus hoc universaliter mandaret, daret
25 eque universaliter potenciam ad miracula faciendum;
quod manifestum est capere instanciam in sancto Apo-
stolo; ipse enim fuit eque sanctus, quando consuluit
Timotheo uti modico vino propter stomachum et contra
infirmitates suas uti medicamine naturali, sicut quando
30 patrem Publii miraculose sanavit a febribus. Quia ergo
universale tamquam prius particulari a natura primo inten-
ditur, ideo Christus hoc mandatum universale precepit
quod evangelizantes curent infirmos ad sensum expositum.

Sed quia *iniciium omnis peccati superbia*, ideo secundo
35 subiungit quod *mundent leprosos*, quod debet omnino
verificari et intelligi de superbis. Omnis enim viator
citra Christum in aliquo tempore est superbus, ideo
oportet quod sua mundificacio incipiat a se ipso. Sicut
enim corporaliter leprosus in cute turgit difformiter,

1. Healing the
sick,
i. e. the
spiritually
infirm.

2. Cleansing
lepers,
i. e. the proud.

1. DE: quam discipuli. 2. fecit antiquitus; ib. E in marg. corr.: fuit.
6. DE: labore. 6, 7. DE: retardantis. 13. A: qui in celis est deest.
16. A: curate etc. 19. E in marg.: Infirmos curate qualiter. 20. A: spirituales.
21. A: cum enim. 35. A: quod oportet; ib. E in marg.: Leprosi qui sunt.

fetet anhelitu et emittit vocem femineam raucam et acutam. sic est de spiritualiter leproso vel superbo, nam opera sua sensibilia vel superficialia facit. ut magis mundus appareat, que est magna difformitas apud Deum et per consequens. habet famam fetentem ecclesie triumphanti. Nam Exod Vº, 2. dicit Israel sancto Moyse et Aaron *fetere fecistis odorem nostrum coram Pharaone*. Sic est de superbis quibuscumque quoad Deum quia Luce Iº, 51 scribitur *Dispexit superbos mente cordis sui*. Et quantum ad vocem superbi. patet quod est pusillanimitas indignans. ut femina vel mutus aut raucus propter timorem temporalium que affectat.

Sed quia virtus consistit circa difficile. ideo Christus precipit evangelizanti terminum ultimum. dum mortuum spiritualiter per peccatum precipit ex frequentia predicationis et sanctitate vite cum Dei gracia suscitare. Et quoad formam ac intencionem evangelizantium ipsis precipit *gratis dare*. et ista simonia in clericis et prelatis qui emunt aut vendunt sacramenta. evangelizationem et alia beneficia ecclesiastica inficit totum mundum et facit quod illi qui videntur esse prelati ecclesie non habent potestatem huiusmodi qualem fingunt sed sicut nunciuntur se servare spiritualiter has virtutes. sic nunciuntur de pompa dominice potestatis. Non enim haberent illam nisi eam a Deo reciperent. sed Deus eternaliter omnisciens providens in eis dispositionem continuam non dat eis potestatem huiusmodi quam si haberent nunquam gratis vel sine crimine uterentur. Christus enim nunquam communicat dona naturalia vel supernaturalia creature nisi ad profectum ecclesie: ideo sompnians quod talis reprobis habet potestatem quam fingit doceret hodie efficaciter ex sensu. ratione probabili vel scriptura. Scio quidem quod Deus posset dare reprobis et de facto dedit huiusmodi multa bona. sed nec debemus credere nec supponere de dato prelati reprobo quod sic fecit nisi aliquo tunc modorum et specialiter ex opere doceatur. Sed finaliter Christus prophetando predicit apostolis suis periculum ex comitancia iniquorum et medicinam qua a periculo tali caverent et hostes suos finaliter superarent. *Ecce*. inquit. *ego mitto vos sicut*

1. I. munde 17. I. Ex quoad formam et 18. I. in marg. Grati
sanctitatis vite 19. I. eva gelizationis 25. I. recipient 26. A. in-
dationem 27. I. que dat dona 29. 30. DE. vel spirituaba
34. DE. Sed non

1. Raising the
dead
by
preaching to
those who are
dead in sin

agnos inter lupos. Estote ergo prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbe (cuius expositio patet alibi Sermone XXIII° huius et Sermone XXX° prime partis).

SERMO XXXIX.

5 *Elevatis Jesus oculis in discipulos suos dicebat: Beati pauperes spiritu, quoniam vestrum est regnum celorum.*
Luce VI°, 20.

Istud creditur esse evangelium de quo Matthei V^o, ^{The comment on this text is in Sermon XXVII.} quia non repugnat quod ibidem datur complecius et
10 hic brevius, cum omnia que hic dicuntur in alio evangelio
Fol. confirmantur. Et potest sermo istius | evangelii aptari
215^d ad populum et martyribus applicari. Omnis enim causa, martyrii merces et hortacio in evangelio isto includitur, ymmo evangelium instar speculi indicat homini totam
15 faciem huius mundi, faciem sui ipsius secundum interiorem hominem et exteriorem, ymmo faciem Dei sui, eo quod quatuor sunt sensus scripture in cuius qualibet parte relucet iste quatuor facies, si visio interioris hominis illi parti speculi sit aptata. Notata ergo expo-
20 sitione dicta in Sermone XXVII° videlicet in die Omnium Sanctorum potest materia huius sermonis secundum congruenciam loci et temporis adaptari.

SERMO XL.

Cum persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam.
25 Matthei X^o, 23.

Hoc evangelium docet martyres quomodo debent laborare in ecclesia militante. Christus enim conquestor optimus docet suos milites per fugam et pacienciam conquirere sibi regnum; nec hoc est vecordia sed summa
30 prudencia quam qui non didicerit detrudetur ad maxime penalem pacienciam infernalem, quia (ut patet alibi) summa medicinalis pro via est hominis paciencia et summa penalis in tartaro, cum dampnati non possunt

Christ teaches His soldiers to flee from persecution.

2. A: sicut deest. 3. A: Sermone III; ib. A: huius — partis deest; ib. DE: Sermone II. Correx. Cf. Sermon. XXX. Prim. Pars. pag. 206.
5. A in marg.: Sermo XXXIX; D in marg.: XXXIX; ib. DE: dicebat ad discipulos. 9. DE: quod idem. 11. A: aptari deest. 24. A in marg.: Sermo XII (sic) XL; D in marg.: XL; ib. A: persequentur; ib. DE: civitate una. 33. A: summe; ib. E in marg.: Probacio fuge; ib. DE: possent.

24. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 206.

quicquam facere ad laudem suam vel meritum, sed debent ex necessitate quicquid impositum fuerit eis pati. Docet ergo Christus, primo quod ad continuandum pugnam cum inimicis ecclesie, cum persequuntur eos in una civitate fugiant prudenter in aliam. Hoc enim docet natura quod pars tam animati corporis quam inanimati cedat, dum detruditur forciori; et potest ex morali principio demonstrari: nam quicumque positus in adoptione libera duorum honorum eligeret magis bona. Viator ergo positus in adoptione brevius patiendi mortem in causa Dei minus promerendo vel diuturnius magis promerendo eligeret secundum, cum sit meritorie magis bonum. Et tercio confirmatur istud consilium ex Christi vita et opere consultivo qui sepe aufugit ab hostibus quousque habuit summam maturitatem temporis, sicut maturitatem summam continue habuit quoad mores.

The devil
thinks men to
court
martyrdom

Nec valent cavillationes dyaboli quibus sic arguit iam instat causa in qua possis secure pati martyrrium et per consequens acquirere tibi regnum, et dilatio est incerta, cum mora trahit periculum; ideo debes te modo exponere moriendo.

Merit does not
consist in mere
suffering

Hic dicitur quod non in nuda passione mortis vel pene consistit meritum, cum sceleratissimi taliter patiuntur, sed oportet causam et modum attendere, cum passio non sit per accidens meritoria aut demeritoria, et in omni per accidens oportet per se rationem attendere. Oportet ergo omnem viantem precedente vita sua meritoria ad consilium divinum et impulsu attendere quia remanet sibi libertas arbitrii et potestas secundum virtutem intrinsecus operandi ut patet supra Ser. 30 mone XXXIII). Ideo sicut vecordia est homini concurrentibus circumstantiis timere mortem serviliter, ita stulticia est homini deficientibus requisitis circumstantiis mori vel pati penaliter, ideo cum nesciat dyabolus docere circumstantias cum quibus debet homo mori vel mortem fugere (et utrumque potest bene fieri), oportet ad magistrum superiorem recurrere. Nec timeret fidelis, quando haberet instinctum vel revelacionem ita facere

1 A quicquid 10 DE brevis deest 12 DL magis deest
14 DL quid 17 I magis Obieccio contra 1 gam 15 A nunc
18 DL 19 I 20 I 21 I 22 I 23 I 24 I 25 I 26 I 27 I 28 I 29 I 30 I 31 I 32 I 33 I 34 I 35 I 36 I 37 I 38 I 39 I 40 I 41 I 42 I 43 I 44 I 45 I 46 I 47 I 48 I 49 I 50 I 51 I 52 I 53 I 54 I 55 I 56 I 57 I 58 I 59 I 60 I 61 I 62 I 63 I 64 I 65 I 66 I 67 I 68 I 69 I 70 I 71 I 72 I 73 I 74 I 75 I 76 I 77 I 78 I 79 I 80 I 81 I 82 I 83 I 84 I 85 I 86 I 87 I 88 I 89 I 90 I 91 I 92 I 93 I 94 I 95 I 96 I 97 I 98 I 99 I 100 I
23 A DL 24 I 25 I 26 I 27 I 28 I 29 I 30 I 31 I 32 I 33 I 34 I 35 I 36 I 37 I 38 I 39 I 40 I 41 I 42 I 43 I 44 I 45 I 46 I 47 I 48 I 49 I 50 I 51 I 52 I 53 I 54 I 55 I 56 I 57 I 58 I 59 I 60 I 61 I 62 I 63 I 64 I 65 I 66 I 67 I 68 I 69 I 70 I 71 I 72 I 73 I 74 I 75 I 76 I 77 I 78 I 79 I 80 I 81 I 82 I 83 I 84 I 85 I 86 I 87 I 88 I 89 I 90 I 91 I 92 I 93 I 94 I 95 I 96 I 97 I 98 I 99 I 100 I
secundum revelationem A timore 31 DL 32 I 33 I 34 I 35 I 36 I 37 I 38 I 39 I 40 I 41 I 42 I 43 I 44 I 45 I 46 I 47 I 48 I 49 I 50 I 51 I 52 I 53 I 54 I 55 I 56 I 57 I 58 I 59 I 60 I 61 I 62 I 63 I 64 I 65 I 66 I 67 I 68 I 69 I 70 I 71 I 72 I 73 I 74 I 75 I 76 I 77 I 78 I 79 I 80 I 81 I 82 I 83 I 84 I 85 I 86 I 87 I 88 I 89 I 90 I 91 I 92 I 93 I 94 I 95 I 96 I 97 I 98 I 99 I 100 I
36 I 37 I 38 I 39 I 40 I 41 I 42 I 43 I 44 I 45 I 46 I 47 I 48 I 49 I 50 I 51 I 52 I 53 I 54 I 55 I 56 I 57 I 58 I 59 I 60 I 61 I 62 I 63 I 64 I 65 I 66 I 67 I 68 I 69 I 70 I 71 I 72 I 73 I 74 I 75 I 76 I 77 I 78 I 79 I 80 I 81 I 82 I 83 I 84 I 85 I 86 I 87 I 88 I 89 I 90 I 91 I 92 I 93 I 94 I 95 I 96 I 97 I 98 I 99 I 100 I
rendam est ad magistrum a peritum I oc nescit magis

nisi forte vel peccatum proprium vel vite macula sit
in causa. Ideo si homines trepidant et perplectuntur in
ista materia. sciant quod proprium peccatum istud
causat. Unde sicut beati non dubitant de securitate sue
5 beatitudinis, sic ducti spiritu Dei non dubitant de idonei
tate temporis paciendi.

Quod si dyabolus secundo sic arguit. Bona naturalia ^{The devil urges}
hominis sunt bona Dei et bona sue ecclesie plus pro- ^{the value of life}
dessencia quam particularis beatitudo. cum ergo non
10 licet commutare bonum melius pro peiori, quia prima
ratio que est Dominus omnium illud vetat, videtur quod
non licet alicui subire martyrium, ubi posset naturam
suam defendere vel servare. Accidens ergo est minus
bonum substantia, et sic particularis beatitudo est minus
15 bona quam substantialis natura. Et confirmatur ex hoc
quod nulla creatura potest appetere se non esse, ergo non
potest esse ratio ut homo velit racionabiliter se non esse.

Hic dicitur primo, supponendo secundum Augustinum
III° De Libero Arbitrio, quod nec homo nec aliquid
20 potest appetere se non esse, secundo suppono quod tota
personalitas hominis conservatur in spiritu eciam a
Fol. corpore separato, et tercio | suppono quod quantum-
216° cunque partes cuiuscunque corporis qualitercunque se-
parate fuerint remanet eadem essencia, pars mundi et
25 creatura Dei. Quibus suppositis dico dyabolo quod prima
pars maioris est vera, sed secunda pars eius capit
instanciam, cum particularis beatitudo prosit toti ecclesie
et per consequens toti mundo; ymmo sicut multorum
trahencium navem quilibet trahit illam, sic multorum
30 prodessencium ad bonum aliquod quodlibet eorum
prodest ad idem secundum gradum ultimum quo est
bonum. Ex quo patet quod nulla creatura potest prodesse
ad magis bonum quam potest quelibet, eo quod quelibet
potest prodesse ad maximum bonum creatum, verum-
35 tamen creatura ut est melior magis prodest; et sic non
sequitur: Si aliquid prodest ad tantum bonum, tunc
tante prodest, quia talis tantitas attendi debet penes

Answer

21 vel perplectuntur 5, 6 DE: se idoneitate terminis paciendi in
- A. n. marg. 2, f. 10 marg. Obicatio secunda. 11 f. 10 marg. Nota
12. 11. potest 13 f. Accidens enim 15 f. 10 marg. Confirmatio
18 A. n. marg. Responsio. 1, 2, 3, f. 10 marg. Secundo 20 10 f.
supponendo 22. 11. quod deest 25 A. corpus deest. b. 11. q. a.
Necanque deest 28 f. n. marg. Seducti 30 A. quod 31 f. n.
marg. Consequens 37 f. 1. tanto ib. A. debet twice

quantitatem propriam talis boni. Conceditur ergo quod bonum nature sive substance talis martyrizandi est melius bonitate absoluta quam quodvis accidens et sic iuxta dicta Sermone . . . quilibet martyr Christi appetit omnia bona nature sue et nulla appetit non esse. Et hinc Christus dicit animando suos ad martyriam: *Capilli*, inquit, *capitis vestri omnes numerati sunt*, quasi diceret si vultis habere illos modo perfectissima sicut singulas partes vestras, nolite propter dolorem separationis momentanee timere subire martirium. Ymmo iuxta suppositionem secundam et terciam illa materialis essentia quantumcumque divisa fuerit eidem persone hominis continue est servata. Sicut ergo agriculator proicit semen suum in terram lutosam, ut ipsum postmodum habeat magis fructiferum, sic fidelis viator partes corporis sui proicit ad contricionem et penam, ut fructificent sibi postmodum ad beatitudinem. Ideo secundum beatum Jacobum talium membrorum dyaboli infidelis recordia est in causa; ideo dicit Christus Petro Matthei XIV°, 31: *Modice fidei quare dubitasti?* Et patet quod in confirmacione 20 huius secundi argumenti verum concluditur.

Sed tercio instat dyabolus quod multi de facto appetunt se non esse, quia gratis occidunt se ipsos cultello, submersione, precipitacione et modis aliis. Sicut ergo volunt suam desicionem per remocionem de presenti, 25 sic volunt suum convertibile quod est ipsos non esse postquam fuerant. Et confirmatur ex scriptura multipliciter, nam Job X^o, 18 scribitur: *Qui utinam consumptus essem ne oculus me videret*. Scarioth eciam tamquam magis bonum eligens sibi laqueo se suspendit, unde Christus 30 confirmat quod bonum erat illi, si natus non fuisset homo ille.

Hic dicitur iuxta doctrinam magni Augustini quod nichil potest appetere se non esse, quia omnis appetitus terminatur ad bonum vel apparens bonum, sed nulli rei potest esse bonum vel apparens bonum quod ipsa

The martyr
does not
regret
perfectly

The devil
argues from
the desire
for destruction

Nothing can
desire not to be

1. Ad m. 10. 2. D. Sermonis sequitur factum. 3. E. in marg.
N. 4. 6. I. discipulis. 7. added. 8. U. S. 9. U. 10. b. E. in
mag. 11. U. 12. d. 13. U. 14. b. 15. b. 16. b. 17. b. 18. b. 19. b. 20. b. 21. b. 22. b. 23. b. 24. b. 25. b. 26. b. 27. b. 28. b. 29. b. 30. b. 31. b. 32. b. 33. b. 34. b. 35. b. 36. b. 37. b. 38. b. 39. b. 40. b. 41. b. 42. b. 43. b. 44. b. 45. b. 46. b. 47. b. 48. b. 49. b. 50. b. 51. b. 52. b. 53. b. 54. b. 55. b. 56. b. 57. b. 58. b. 59. b. 60. b. 61. b. 62. b. 63. b. 64. b. 65. b. 66. b. 67. b. 68. b. 69. b. 70. b. 71. b. 72. b. 73. b. 74. b. 75. b. 76. b. 77. b. 78. b. 79. b. 80. b. 81. b. 82. b. 83. b. 84. b. 85. b. 86. b. 87. b. 88. b. 89. b. 90. b. 91. b. 92. b. 93. b. 94. b. 95. b. 96. b. 97. b. 98. b. 99. b. 100. b. 101. b. 102. b. 103. b. 104. b. 105. b. 106. b. 107. b. 108. b. 109. b. 110. b. 111. b. 112. b. 113. b. 114. b. 115. b. 116. b. 117. b. 118. b. 119. b. 120. b. 121. b. 122. b. 123. b. 124. b. 125. b. 126. b. 127. b. 128. b. 129. b. 130. b. 131. b. 132. b. 133. b. 134. b. 135. b. 136. b. 137. b. 138. b. 139. b. 140. b. 141. b. 142. b. 143. b. 144. b. 145. b. 146. b. 147. b. 148. b. 149. b. 150. b. 151. b. 152. b. 153. b. 154. b. 155. b. 156. b. 157. b. 158. b. 159. b. 160. b. 161. b. 162. b. 163. b. 164. b. 165. b. 166. b. 167. b. 168. b. 169. b. 170. b. 171. b. 172. b. 173. b. 174. b. 175. b. 176. b. 177. b. 178. b. 179. b. 180. b. 181. b. 182. b. 183. b. 184. b. 185. b. 186. b. 187. b. 188. b. 189. b. 190. b. 191. b. 192. b. 193. b. 194. b. 195. b. 196. b. 197. b. 198. b. 199. b. 200. b. 201. b. 202. b. 203. b. 204. b. 205. b. 206. b. 207. b. 208. b. 209. b. 210. b. 211. b. 212. b. 213. b. 214. b. 215. b. 216. b. 217. b. 218. b. 219. b. 220. b. 221. b. 222. b. 223. b. 224. b. 225. b. 226. b. 227. b. 228. b. 229. b. 230. b. 231. b. 232. b. 233. b. 234. b. 235. b. 236. b. 237. b. 238. b. 239. b. 240. b. 241. b. 242. b. 243. b. 244. b. 245. b. 246. b. 247. b. 248. b. 249. b. 250. b. 251. b. 252. b. 253. b. 254. b. 255. b. 256. b. 257. b. 258. b. 259. b. 260. b. 261. b. 262. b. 263. b. 264. b. 265. b. 266. b. 267. b. 268. b. 269. b. 270. b. 271. b. 272. b. 273. b. 274. b. 275. b. 276. b. 277. b. 278. b. 279. b. 280. b. 281. b. 282. b. 283. b. 284. b. 285. b. 286. b. 287. b. 288. b. 289. b. 290. b. 291. b. 292. b. 293. b. 294. b. 295. b. 296. b. 297. b. 298. b. 299. b. 300. b. 301. b. 302. b. 303. b. 304. b. 305. b. 306. b. 307. b. 308. b. 309. b. 310. b. 311. b. 312. b. 313. b. 314. b. 315. b. 316. b. 317. b. 318. b. 319. b. 320. b. 321. b. 322. b. 323. b. 324. b. 325. b. 326. b. 327. b. 328. b. 329. b. 330. b. 331. b. 332. b. 333. b. 334. b. 335. b. 336. b. 337. b. 338. b. 339. b. 340. b. 341. b. 342. b. 343. b. 344. b. 345. b. 346. b. 347. b. 348. b. 349. b. 350. b. 351. b. 352. b. 353. b. 354. b. 355. b. 356. b. 357. b. 358. b. 359. b. 360. b. 361. b. 362. b. 363. b. 364. b. 365. b. 366. b. 367. b. 368. b. 369. b. 370. b. 371. b. 372. b. 373. b. 374. b. 375. b. 376. b. 377. b. 378. b. 379. b. 380. b. 381. b. 382. b. 383. b. 384. b. 385. b. 386. b. 387. b. 388. b. 389. b. 390. b. 391. b. 392. b. 393. b. 394. b. 395. b. 396. b. 397. b. 398. b. 399. b. 400. b. 401. b. 402. b. 403. b. 404. b. 405. b. 406. b. 407. b. 408. b. 409. b. 410. b. 411. b. 412. b. 413. b. 414. b. 415. b. 416. b. 417. b. 418. b. 419. b. 420. b. 421. b. 422. b. 423. b. 424. b. 425. b. 426. b. 427. b. 428. b. 429. b. 430. b. 431. b. 432. b. 433. b. 434. b. 435. b. 436. b. 437. b. 438. b. 439. b. 440. b. 441. b. 442. b. 443. b. 444. b. 445. b. 446. b. 447. b. 448. b. 449. b. 450. b. 451. b. 452. b. 453. b. 454. b. 455. b. 456. b. 457. b. 458. b. 459. b. 460. b. 461. b. 462. b. 463. b. 464. b. 465. b. 466. b. 467. b. 468. b. 469. b. 470. b. 471. b. 472. b. 473. b. 474. b. 475. b. 476. b. 477. b. 478. b. 479. b. 480. b. 481. b. 482. b. 483. b. 484. b. 485. b. 486. b. 487. b. 488. b. 489. b. 490. b. 491. b. 492. b. 493. b. 494. b. 495. b. 496. b. 497. b. 498. b. 499. b. 500. b. 501. b. 502. b. 503. b. 504. b. 505. b. 506. b. 507. b. 508. b. 509. b. 510. b. 511. b. 512. b. 513. b. 514. b. 515. b. 516. b. 517. b. 518. b. 519. b. 520. b. 521. b. 522. b. 523. b. 524. b. 525. b. 526. b. 527. b. 528. b. 529. b. 530. b. 531. b. 532. b. 533. b. 534. b. 535. b. 536. b. 537. b. 538. b. 539. b. 540. b. 541. b. 542. b. 543. b. 544. b. 545. b. 546. b. 547. b. 548. b. 549. b. 550. b. 551. b. 552. b. 553. b. 554. b. 555. b. 556. b. 557. b. 558. b. 559. b. 560. b. 561. b. 562. b. 563. b. 564. b. 565. b. 566. b. 567. b. 568. b. 569. b. 570. b. 571. b. 572. b. 573. b. 574. b. 575. b. 576. b. 577. b. 578. b. 579. b. 580. b. 581. b. 582. b. 583. b. 584. b. 585. b. 586. b. 587. b. 588. b. 589. b. 590. b. 591. b. 592. b. 593. b. 594. b. 595. b. 596. b. 597. b. 598. b. 599. b. 600. b. 601. b. 602. b. 603. b. 604. b. 605. b. 606. b. 607. b. 608. b. 609. b. 610. b. 611. b. 612. b. 613. b. 614. b. 615. b. 616. b. 617. b. 618. b. 619. b. 620. b. 621. b. 622. b. 623. b. 624. b. 625. b. 626. b. 627. b. 628. b. 629. b. 630. b. 631. b. 632. b. 633. b. 634. b. 635. b. 636. b. 637. b. 638. b. 639. b. 640. b. 641. b. 642. b. 643. b. 644. b. 645. b. 646. b. 647. b. 648. b. 649. b. 650. b. 651. b. 652. b. 653. b. 654. b. 655. b. 656. b. 657. b. 658. b. 659. b. 660. b. 661. b. 662. b. 663. b. 664. b. 665. b. 666. b. 667. b. 668. b. 669. b. 670. b. 671. b. 672. b. 673. b. 674. b. 675. b. 676. b. 677. b. 678. b. 679. b. 680. b. 681. b. 682. b. 683. b. 684. b. 685. b. 686. b. 687. b. 688. b. 689. b. 690. b. 691. b. 692. b. 693. b. 694. b. 695. b. 696. b. 697. b. 698. b. 699. b. 700. b. 701. b. 702. b. 703. b. 704. b. 705. b. 706. b. 707. b. 708. b. 709. b. 710. b. 711. b. 712. b. 713. b. 714. b. 715. b. 716. b. 717. b. 718. b. 719. b. 720. b. 721. b. 722. b. 723. b. 724. b. 725. b. 726. b. 727. b. 728. b. 729. b. 730. b. 731. b. 732. b. 733. b. 734. b. 735. b. 736. b. 737. b. 738. b. 739. b. 740. b. 741. b. 742. b. 743. b. 744. b. 745. b. 746. b. 747. b. 748. b. 749. b. 750. b. 751. b. 752. b. 753. b. 754. b. 755. b. 756. b. 757. b. 758. b. 759. b. 760. b. 761. b. 762. b. 763. b. 764. b. 765. b. 766. b. 767. b. 768. b. 769. b. 770. b. 771. b. 772. b. 773. b. 774. b. 775. b. 776. b. 777. b. 778. b. 779. b. 780. b. 781. b. 782. b. 783. b. 784. b. 785. b. 786. b. 787. b. 788. b. 789. b. 790. b. 791. b. 792. b. 793. b. 794. b. 795. b. 796. b. 797. b. 798. b. 799. b. 800. b. 801. b. 802. b. 803. b. 804. b. 805. b. 806. b. 807. b. 808. b. 809. b. 810. b. 811. b. 812. b. 813. b. 814. b. 815. b. 816. b. 817. b. 818. b. 819. b. 820. b. 821. b. 822. b. 823. b. 824. b. 825. b. 826. b. 827. b. 828. b. 829. b. 830. b. 831. b. 832. b. 833. b. 834. b. 835. b. 836. b. 837. b. 838. b. 839. b. 840. b. 841. b. 842. b. 843. b. 844. b. 845. b. 846. b. 847. b. 848. b. 849. b. 850. b. 851. b. 852. b. 853. b. 854. b. 855. b. 856. b. 857. b. 858. b. 859. b. 860. b. 861. b. 862. b. 863. b. 864. b. 865. b. 866. b. 867. b. 868. b. 869. b. 870. b. 871. b. 872. b. 873. b. 874. b. 875. b. 876. b. 877. b. 878. b. 879. b. 880. b. 881. b. 882. b. 883. b. 884. b. 885. b. 886. b. 887. b. 888. b. 889. b. 890. b. 891. b. 892. b. 893. b. 894. b. 895. b. 896. b. 897. b. 898. b. 899. b. 900. b. 901. b. 902. b. 903. b. 904. b. 905. b. 906. b. 907. b. 908. b. 909. b. 910. b. 911. b. 912. b. 913. b. 914. b. 915. b. 916. b. 917. b. 918. b. 919. b. 920. b. 921. b. 922. b. 923. b. 924. b. 925. b. 926. b. 927. b. 928. b. 929. b. 930. b. 931. b. 932. b. 933. b. 934. b. 935. b. 936. b. 937. b. 938. b. 939. b. 940. b. 941. b. 942. b. 943. b. 944. b. 945. b. 946. b. 947. b. 948. b. 949. b. 950. b. 951. b. 952. b. 953. b. 954. b. 955. b. 956. b. 957. b. 958. b. 959. b. 960. b. 961. b. 962. b. 963. b. 964. b. 965. b. 966. b. 967. b. 968. b. 969. b. 970. b. 971. b. 972. b. 973. b. 974. b. 975. b. 976. b. 977. b. 978. b. 979. b. 980. b. 981. b. 982. b. 983. b. 984. b. 985. b. 986. b. 987. b. 988. b. 989. b. 990. b. 991. b. 992. b. 993. b. 994. b. 995. b. 996. b. 997. b. 998. b. 999. b. 1000. b. 1001. b. 1002. b. 1003. b. 1004. b. 1005. b. 1006. b. 1007. b. 1008. b. 1009. b. 1010. b. 1011. b. 1012. b. 1013. b. 1014. b. 1015. b. 1016. b. 1017. b. 1018. b. 1019. b. 1020. b. 1021. b. 1022. b. 1023. b. 1024. b. 1025. b. 1026. b. 1027. b. 1028. b. 1029. b. 1030. b. 1031. b. 1032. b. 1033. b. 1034. b. 1035. b. 1036. b. 1037. b. 1038. b. 1039. b. 1040. b. 1041. b. 1042. b. 1043. b. 1044. b. 1045. b. 1046. b. 1047. b. 1048. b. 1049. b. 1050. b. 1051. b. 1052. b. 1053. b. 1054. b. 1055. b. 1056. b. 1057. b. 1058. b. 1059. b. 1060. b. 1061. b. 1062. b. 1063. b. 1064. b. 1065. b. 1066. b. 1067. b. 1068. b. 1069. b. 1070. b. 1071. b. 1072. b. 1073. b. 1074. b. 1075. b. 1076. b. 1077. b. 1078. b. 1079. b. 1080. b. 1081. b. 1082. b. 1083. b. 1084. b. 1085. b. 1086. b. 1087. b. 1088. b. 1089. b. 1090. b. 1091. b. 1092. b. 1093. b. 1094. b. 1095. b. 1096. b. 1097. b. 1098. b. 1099. b. 1100. b. 1101. b. 1102. b. 1103. b. 1104. b. 1105. b. 1106. b. 1107. b. 1108. b. 1109. b. 1110. b. 1111. b. 1112. b. 1113. b. 1114. b. 1115. b. 1116. b. 1117. b. 1118. b. 1119. b. 1120. b. 1121. b. 1122. b. 1123. b. 1124. b. 1125. b. 1126. b. 1127. b. 1128. b. 1129. b. 1130. b. 1131. b. 1132. b. 1133. b. 1134. b. 1135. b. 1136. b. 1137. b. 1138. b. 1139. b. 1140. b. 1141. b. 1142. b. 1143. b. 1144. b. 1145. b. 1146. b. 1147. b. 1148. b. 1149. b. 1150. b. 1151. b. 1152. b. 1153. b. 1154. b. 1155. b. 1156. b. 1157. b. 1158. b. 1159. b. 1160. b. 1161. b. 1162. b. 1163. b. 1164. b. 1165. b. 1166. b. 1167. b. 1168. b. 1169. b. 1170. b. 1171. b. 1172. b. 1173. b. 1174. b. 1175. b. 1176. b. 1177. b. 1178. b. 1179. b. 1180. b. 1181. b. 1182. b. 1183. b. 1184. b. 1185. b. 1186. b. 1187. b. 1188. b. 1189. b. 1190. b. 1191. b. 1192. b. 1193. b. 1194. b. 1195. b. 1196. b. 1197. b. 1198. b. 1199. b. 1200. b. 1201. b. 1202. b. 1203. b. 1204. b. 1205. b. 1206. b. 1207. b. 1208. b. 1209. b. 1210. b. 1211. b. 1212. b. 1213. b. 1214. b. 1215. b. 1216. b. 1217. b. 1218. b. 1219. b. 1220. b. 1221. b. 1222. b. 1223. b. 1224. b. 1225. b. 1226. b. 1227. b. 1228. b. 1229. b. 1230. b. 1231. b. 1232. b. 1233. b. 1234. b. 1235. b. 1236. b. 1237. b. 1238. b. 1239. b. 1240. b. 1241. b. 1242. b. 1243. b. 1244. b. 1245. b. 1246. b. 1247. b. 1248. b. 1249. b. 1250. b. 1251. b. 1252. b. 1253. b. 1254. b. 1255. b. 1256. b. 1257. b. 1258. b. 1259. b. 1260. b. 1261. b. 1262. b. 1263. b. 1264. b. 1265. b. 1266. b. 1267. b. 1268. b. 1269. b. 1270. b. 1271. b. 1272. b. 1273. b. 1274. b. 1275. b. 1276. b. 1277. b. 1278. b. 1279. b. 1280. b. 1281. b. 1282. b. 1283. b. 1284. b. 1285. b. 1286. b. 1287. b. 1288. b. 1289. b. 1290. b. 1291. b. 1292. b. 1293. b. 1294. b. 1295. b. 1296. b. 1297. b. 1298. b. 1299. b. 1300. b. 1301. b. 1302. b. 1303. b. 1304. b. 1305. b. 1306. b. 1307. b. 1308. b. 1309. b. 1310. b. 1311. b. 1312. b. 1313. b. 1314. b. 1315. b. 1316. b. 1317. b. 1318. b. 1319. b. 1320. b. 1321. b. 1322. b. 1323. b. 1324. b. 1325. b. 1326. b. 1327. b. 1328. b. 1329. b. 1330. b. 1331. b. 1332. b. 1333. b. 1334. b. 1335. b. 1336. b. 1337. b. 1338. b. 1339. b. 1340. b. 1341. b. 1342. b. 1343. b. 1344. b. 1345. b. 1346. b. 1347. b. 1348. b. 1349. b. 1350. b. 1351. b. 1352. b. 1353. b. 1354. b. 1355. b. 1356. b. 1357. b. 1358. b. 1359. b. 1360. b. 1361. b. 1362. b. 1363. b. 1364. b. 1365. b. 1366. b. 1367. b. 1368. b. 1369. b. 1370. b. 1371. b. 1372. b. 1373. b. 1374. b. 1375. b. 1376. b. 1377. b. 1378. b. 1379. b. 1380. b. 1381. b. 1382. b. 1383. b. 1384. b. 1385. b. 1386. b. 1387. b. 1388. b. 1389. b. 1390. b. 1391. b. 1392. b. 1393. b. 1394. b. 1395. b. 1396. b. 1397. b. 1398. b. 1399. b. 1400. b. 1401. b. 1402. b. 1403. b. 1404. b. 1405. b. 1406. b. 1407. b. 1408. b. 1409. b. 1410. b. 1411. b. 1412. b. 1413. b. 1414. b. 1415. b. 1416. b. 1417. b. 1418. b. 1419. b. 1420. b. 1421. b. 1422. b. 1423. b. 1424. b. 1425. b. 1426. b. 1427. b. 1428. b. 1429. b. 1430. b. 1431. b. 1432. b. 1433. b. 1434. b. 1435. b. 1436. b. 1437. b. 1438. b. 1439. b. 1440. b. 1441. b. 1442. b. 1443. b. 1444. b. 1445. b. 1446. b. 1447. b. 1448. b. 1449. b. 1450. b. 1451. b. 1452. b. 1453. b. 1454. b. 1455. b. 1456. b. 1457. b. 1458. b. 1459. b. 1460. b. 1461. b. 1462. b. 1463. b. 1464. b. 1465. b. 1466. b. 1467. b. 1468. b. 1469. b. 1470. b. 1471. b. 1472. b. 1473. b. 1474. b. 1475. b. 1476. b. 1477. b. 1478. b. 1479. b. 1480. b. 1481. b. 1482. b. 1483. b. 1484. b. 1485. b. 1486. b. 1487. b. 1488. b. 1489. b. 1490. b. 1491. b. 1492. b. 1493. b. 1494. b. 1495. b. 1496. b. 1497. b. 1498. b. 1499. b. 1500. b. 1501. b. 1502. b. 1503. b. 1504. b. 1505. b. 1506. b. 1507. b. 1508. b. 1509. b. 1510. b. 1511. b. 1512. b. 1513. b. 1514. b. 1515. b. 1516. b. 1517. b. 1518. b. 1519. b. 1520. b. 1521. b. 1522. b. 1523. b. 1524. b. 1525. b. 1526. b. 1527. b. 1528. b. 1529. b. 1530. b. 1531. b. 1532. b. 1533. b. 1534. b. 1535. b. 1536. b. 1537. b. 1538. b. 1539. b. 1540. b. 1541. b. 1542. b. 1543. b. 1544. b. 1545. b. 1546. b. 1547. b. 1548. b. 1549. b. 1550. b. 1551. b. 1552. b. 1553. b. 1554. b. 1555. b. 1556. b. 1557. b. 1558. b. 1559. b. 1560. b. 1561. b. 1562. b. 1563. b. 1564. b. 1565. b

non sit, ergo non potest illud appetere; non (inquam)
potest esse alicui rei bonum quod ipsa non sit, quia
si hoc sit sibi bonum, tunc tam hoc est quam illa res
cui est sic bonum, et per consequens simul sunt ipsam
rem esse et ipsam non esse. Et per idem non potest
apparere sibi bonum, quia esto quod appareat sibi
bonum, tunc si est cum illa apparencia, tunc simul idem
est et non est; et si non est cum illa apparencia, cum
sit per se notum nichil simul esse et non esse, non
apparet alicui quod sit bonum sibi ipsum non esse.
Conceditur ergo in primo argumento quod multi gratis
occidunt se ipsos et tamen nullus eorum appetit vel
potest appetere se non esse; ymmo si maniacus homo
de se ipso asserit, Augustinus vere asserit quod mentitur.
Omnes enim tales appetunt se melius esse, quia a pena
quam sufferunt liberari; ideo appetitus terminatur ad
esse divinum quod ratione bonitatis sue anime appetunt.
Unde talibus quibus apparet esse bonum se ipsos occi-
dere apparet esse bonum quod sint occisi et per con-
sequens apparet illis esse bonum quod sint. Nam si
quomodolibet sit bonum alicui vel esse vel non esse,
bonum est ipsum esse, quia bonum est quod habeat
illud bonum. Sicut ergo primum principium est per se
notum intellectui, sic primum bonum est per se desi-
deratum appetitui.

Such a desire
analysis a
contradiction

What satisfies
desire is a
better existence

Quantum ad secundam logicam, dicitur quod nulli
volunt se non esse sive desinere, sed bene volunt se
desinere esse in corpore. Ideo subtilissime dicit Apo-
stolus: *Cupio dissolvi et esse cum Christo*. Non dicit:
Cupio non esse, sed cupio magis esse. In hoc tamen
est contencio inter logicos quod quidam asserunt hominem
eo ipso desinere quo moritur, et sic deficere vel non
esse hominis sumitur infinite vel positive pro quacunque
negacione particulari esse hominis, ut non esse in corpore
pro isto tempore est non esse. Aliis autem subtilioribus
videtur quod nemo desinit esse nec est non esse alicuius
hominis, cum cuiuslibet hominis qui fuit vel erit sit esse

Distinctions as
to not being

1 DE non in quantum 5 DE tam deest, 16 E quod illa.
5 n A et per bonum deest 11 E in marg DE occidentibus se
17 A non appetit 13 26 E ecce quid sit deest
20 A quod sit deest 21 DE quicunque modo, 16 DE alia et il
22 DE ipsum deest 24, 25 D desinitum 26 E in marg 2
23 DE passio 25 DE est deest 25 E in marg Nemo desinit esse
35 36 A s. periculis videtur 35 E in marg Nota

14 S. Aug. Opp. tom. VII, 20—23, IX, 653. 29 Philipp 1, 23.

Sed sequitur ex textu: *Amen dico vobis, non consummabitis civitates Israhel, donec veniat filius hominis.* Quod verbum videtur sane posse intelligi, notando quod Christus non solum dirigit sermonem istum ad illos discipulos
 5 sed ad quoscunque martyres aut confessores usque ad finale iudicium fideles ecclesie convertentes. Secundo videtur quod intelligit per civitates Israhel greges fidelium qui constituent civitatem magnam Jerusalem in die iudicii. Quilibet enim talis grex sicut et quelibet eius persona
 10 est civitas quam Christus inhabitat qui est Israhel, quia vir videns Deum et caput ecclesie.

Explanation of
Christ's
prophecy.

Tercio videtur quod Christus animat suos martyres ad dictum ministerium per hoc quod ipsum non erit finaliter consummatum, antequam ipse veniat potestative et realiter
 15 ad finale iudicium, quando omnes servi tales habebunt gaudendi materiam et omnes vecordes in isto ministerio habebunt materiam condolendi. Et iste videtur mihi esse sensus huius verbi evangelici tam priori conveniens quam sequenti quam etiam conformis modo usitato sepius in scrip-
 20 tura (ut patet Apoc. XXI°, 2: *Vidi civitatem sanctam Jerusalem*).

Sed ulterius Christus removet terrores qui timorem incuterent ad hoc ministerium consummandum: *Non est, inquit, discipulus super magistrum nec servus super dominum suum.* Et hec ratio daret fidei cuilibet plenam
 25 fidem ad paciendum martyrium si oportet, supponendo primo quod omnes tales ministri ecclesie sunt Christi discipuli atque servi. Sic enim vocarunt se apostoli servos domini Jesu Christi. Quo supposito fiat hec ratio. Nullus discipulus vel servus magistri vel domini tam
 30 prestantis et tam recte conversantis debet appetere esse superior tali magistro, sed omnes eius discipuli vel ministri pro tempore viacionis habent Christum suum magistrum istius condicionis; ergo non debent appetere esse ipso superiores, sed ipse usque ad mortem
 35 passus fuit tribulaciones gravissimas excusso quocunque timore vetante; ergo eius discipuli singuli deberent se taliter habere. Nam in omni recta policia *sufficit discipulo*

Christ's
example and
encouragement.

2. A: Israhel deest. 2, 3. DE: quod verum. 3. AE in marg.: 1.
 6. AE in marg.: 2. 10. A: quam Jesus. 12. AE in marg.: 3. 14. D:
 regulariter. 15. A: secundum tales. 19. D: quod est conformis:
 E: quia est. 22. D: conservandum. 24. A: daret cuilibet fidem.
 25, 26. A: ad paciendum — oportet deest. 28. DE: servi; ib. AD:
 Christi deest. 29. DE: tam deest; ib. E in marg.: Racio pro littera.
 30. A: tam rationabiliter. 31. DE: cum magistro. 36. E: ventate ergo;
 ib. DE: singuli deest. 37. DE: recta deest.

1. Matthaei X, 23. 22. ib. 24.

magister eius vel dominus, quia
 acceptat et iuste acceptat et appetit
 sibi fore iniustus negando sibi
 statum. Si enim Christum se-
 cundo genere exprobrarunt in
 5 *Secundo genere exprobrarunt quomodo eius discipuli*
secundo genere exprobrarunt beatitudine non sic facerent?
 ministerium ecclesie et vobis
 in isto argumento Christi
 infidelitatem blasphemam
 10 de tali ministerio fidei
 quod Christus in
 blasphemus, si secundo
 pati pro excellencia
 15 est insanus
 quod magister
 persona sua non indigens
 discipuli valde egentes et
 pati. cum fides sit quod
 20 in verbis concedat
 operam ad implendum.
 et ingratus. Est inquam
 scismaticus. et
 25 inter Christum qui est caput
 membra. vni im-
 ponit martyribus
 et est tercio ingratis-
 30 cum do-
 pro eo tot et talia passus
 ipsum sequi in moribus
 culpa propria quidquam pati.
 35 quancum ad confirmationem de Scarioth, certum
 est quod ipse ex prior peccato dampnabili et infructuosa
 factus est stultus. dum laqueo se suspendit.
 et foret filius Cayn qui post occisionem Abel dixit
 Gen. IV. 13: *Major est iniquitas mea quam ut veniam*
merear. Et sic ut credo videbatur sibi melius pati
 35 prius mortem quam cum hominibus tam dolorose et
 timide conversari. Et sic Christus asserens quod *bonum*
erat illi si natus non fuisset loquitur indubie de nativitate
 ex utero que sola quoad nativitatem animalis proprie

Fol.
216

1. DE: verumque sibi. 2. A: conclusionem.
 3. DE: est pro. 4. A: sicut. 5. DE: Sed tercio. 6. A: ingratus
 est. 7. A: 2. AB: 3. secundum. 4. DE: in marg. De Scarioth. 5. A:
 Gen. IV. 13. 6. A: merer. 7. AB: post mortem.

vocatur nativitas. Alia enim vocata nativitas in utero
 vocatur intranea produccio anime cum corpore vivo
 sive persone incepicio; et plane patet fideli quod Christus
 non asseruit bonum fuisse Scarioth eum non fuisse, Christ does not
 say it would
 have been better
 for Iscariot not
 to have existed.
 5 cum tam subtilis logicus tam signanter asserit quod
 bonum erat illi si natus non fuisset. Si ergo bonum
 erat illi se non fuisse natum, tunc et ille fuisset; et
 fuisset aliququaliter sibi bonum. Ideo certum est quod
 sicut Yudas per accidens profuit ecclesie, sic profecit
 10 indirecte et per accidens sibi ipsi. Sed videtur ex hoc
 evangelio quod non fuisset dampnatus tam penaliter
 pena sensus vel dampni in casu quo fuisset occisus
 vel mortuus in utero matris sue, et cum multis videtur
 probabile quod tunc fuisset dampnatus, videtur illis
 15 quod modo sit gravius sic dampnatus. Nec debemus
 intelligere solum negative assumptum Christi, quando
 dicit quod si homo ille non fuisset natus, esset bonum
 illi, quia (ut instant logici) ex negativa tali non sequitur
 affirmativa. Sed doctor realissimus capit non sine causa
 20 subiecti constanciam quod bonum erat illi pro illo
 meditullio temporis pro quo fuit inclusus in utero: et
 similiter bonum erat illi ex Dei gracia consequenter,
 cum Deus misericorditer ipsum dampnat. Sed non eque
 bonum, si cum istis paribus non fuisset natus ex utero
 25 sed tamquam monstrum mortuus et ad statum hominis
 non attingens.

SERMO XLI.

Ponite in cordibus vestris non premeditari quemad-
modum respondeatis. Luce XXI°, 14.

30 Dictum est superius (Sermone XXXI°) quomodo hoc
 evangelium debet intelligi. Multi quidem retrahuntur a
 Christi ministerio et sua causa propter ignoranciam et
 diffidenciam responsionis provide defendendam; unde
 videtur michi quod philosophica sententia et disputacio
 35 sophistica introducta sed maxime lex Antichristi diffiniens
 quomodo quicunque sibi adversans eciam Christi disci-

Evil of
 sophistical
 disputations.

1. E in marg.: Nativitas duplex. 4. DE: asserit; ib. AD: cum deest.
 6. A: sic non fuisse natum. 6, 7. A: Si ergo — natum deest.
 14, 15. A: videtur — dampnatus deest. 15. E: sic deest. 16, 17. DE:
 Christi quod ly homo; ly verbum Bohemicum = si. E ad vocem ly in
 marg.: si. 23. DE: Sed cum eque. 28. A in marg.: Sermo XLI;
 D in marg.: XLI; E in marg.: De martyribus. 29. A: Luce XXXIII°.
 30. DE: XXXI° deest. 31. AD: retrahunt. 33. A: defendenda.

28. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 209.

inferiores vel ministri priorum vocantur fratres, cognati vero vocantur prelati vel clerici qui superioribus sunt subiecti. Et amici vocantur quicunque subditi qui fideliter debent contra Antichristum et eius discipulos suffragari. Nam in illis quatuor usque ad diem iudicii erit maius periculum.

Vocatur autem papa cesarius pater omnium christianorum beatissimus et sua ecclesia dicitur mater nostra; et patet ex eorum practica quomodo simplices traduntur per traditiones eorum in manus dyaboli. Nulli enim distancius sequuntur Christum in vita, et per consequens nulli sunt legi Christi magis contrarii et sic blasphemant in usurpatione nominis sanctissimi et aliarum denominationum quas ypocrite sibi attribuunt manifeste mendaciter. Cum autem tradunt simplices in traditiones Antichristi sive dyaboli, quid aliud faciunt quam quod parentes in homine tradunt suos filios spirituales in fauces dyaboli? quod est longe periculosius quam corporaliter ipsos occidere.

Fratres autem sunt episcopi et prelati cesarii quos episcopus Romanus nominat fratres suos et ipsi dimissa auctoritate legis Domini tradunt simplices nedum ad mortem vel ad carcerem corporalem ad mandatum sui principis sed excommunicant, interdiciunt et alias censuras sevissimas imponunt subditis cruciando. Et finis huius traditionis non est ut anima beatificetur et subditus secundum legem Domini corrigatur, sed ut pecunia colligatur.

Cognati vero, ut omnes religiosi vel presbyteri qui predictis consenciant adiuvando sunt cognati, qui tradunt simplices in manus raptorum corporalium atque dyaboli, quando contempta sive postposita lege Dei astringunt ad leges hominum sibi contrarias vel ad minimum tardativas. Omnes enim predicti confederati false accipiunt sibi nomen, ut (sicut blasphemant) cum Deo in homine et per ypocrisim sunt de genere Antichristi, sic sunt dyabolici parentes, fratres, cognati et amici, ut sinistre cognati sunt falsi fratres, monachi atque canonici et breviter quicunque vocati religiosi

Parents = the Pope.

Brothers = the bishops.

Kinstolk = priests and religious;

1. DE: inferiores vel sequitur lacuna; A addit: falsi ministri; ib. E in marg.: Parentes. 1. 2. A: fratres — vocantur deest. 6. A: erit deest. 8. E in marg.: Papa pater vocatur. 11. D: sequuntur; alia manu scriptum. 12. A: magis deest. 16. A: sunt dyaboli. 17. DE: in honore. 20. E in marg.: Fratres. Nota. 23. DE: vel carcerem. 29. E in marg.: Cognati. 35. DE: sic blasphemant. 36. DE: in honore. 38. A: falsi monachi.

qui dissipant legem Dei ac ordinacionem Christi, leges novellas introducendo ac simplices ultra hoc quod ecclesie expedit spoliando

Friends = the
sec. jar. rm

Amici vero quarto vocantur seculare brachium tractum ad consensum priorum vel per ypocrisim vel per lucrum vel per aliam carnalem amicitiam aut mundanam. Illi enim sunt qui contra christianos simplices et observatores legis Domini immediacius persecuntur.

Art. Christ's
supporters
claim it
a right of
193. 8. 10. 11.

Sed quia rari vel pauci sunt qui detegunt istam cautelam dyaboli, ideo Antichristus et amici sui excecant 10 papam per istam arguciam. Istis (inquiunt) ducentis annis, ymmo a tempore cuius non est memoria, stetit ecclesia in hac vita et fide quam docet Romana ecclesia, mater nostra; sacrilegum ergo et nimis hereticum foret a religione ista excidere. Et confirmatur ex hoc quod 11 plures et maiores prelati, quia omnes de confederacione ista quadruplici, in istud consencunt, evidencius ergo foret populum laicalem credere tot et tantis testibus quam uni vel paucis singularibus qui sunt manifeste de heresi et ignorancia diffamati. Sed rogemus dominum 20 Iesum Christum cum tota ecclesia triumphante | ut ¹² cl. aulerat istud velamen a cordibus laicorum, supponendo ¹³ primo fidem conversationis Christi que in evangelio est expressa. Et patet plane ex evangelio quod in ecclesia legitur cottidie quantum iste secte sunt vite et legis Christi contrarie.

Et patet quod modica est evidencia cuicumque fideli si istis ducentis annis et amplius fuit cursus talis Antichristi cum sectis suis, ergo hereticum est isti cursui resistere vel sibi contradicere. Nam per tantum temporis 30 et amplius (ut dicitur Apoc XX¹, 7, *dyabolus est solutus*, ymmo si ista stulticia excecet aliquos, iustaponant (rogo) evidenciam istam saracenicam clariorem: Istis quadringentis annis et amplius observata fuit Machometi religio et plures persone graviore in fama et reputacione 35 mundana observarunt sine repugnancia suam religionem, ergo non debet credi paucis et inferioribus qui ex sua stulticia hanc impugnant; color quidem evidencior foret in ista argucia quam priori. Et sicut nostre secte con-

1. a.
Mohammed was
migl. 1. 1. 1. 1. 1.
of 400 years

1 L in marg. Amici. 5 10 consensum, L add con (sensum).
6 A et pauc. 11 A ps m per 16 L in marg. Argucia Antichristi.
17 101 ist quarta. 25 A quant. in dicit. 27 A in
marg. Obsecro. 30 A in marg. Responsio. 33 101 in marg. Ma
homo. 34 A in marg. Nota. 38 A repugnant. 40 A in marg.
Nota.

tendunt et confabulantur sine ratione quod ille habent
fidem religionem et habitum orthodoxum. Saraceni autem
observunt statum scismaticum et blasphemum, sic e contra
ipsi dicunt de nobis et rogant Deum quod ad fidem et
religionem suam catholicam convertamur. Cum igitur
illi sunt plures, potenciores et mundo graviores quam
nos qui tam ipsis quam Christi regulis adversantur
quomodo non debet potius credi illis quam nostris,
potissime cum simus viri secundum duplicem animum
inideliter et ypocritice vacillantes? Fingimus enim quod
sequimur Christum rectissime, et tamen scrutando legem
Christi manifestum est quod sumus sibi magis contrarii
proditores. Fundamentum autem aliud ad stabilendum
fidem orthodoxam in isto bimembri devio nemo potest
ponere nisi scripturam evangelicam que est dominus
noster Jesus Christus Ipse enim est liber scriptus intus
et foris quem debemus studere, legere et omnino in
moribus imitari Et ista regula servata converteret
Saracenos et infideles alios, sed (quod est difficillimum)
et foret plus miraculosum) falsos ypocritas nomine
christianos; sed oporteret tunc abicere omnia ista per-
ipsimata legum Antichristi et pure servare atque atten-
dere legem Christi. Sed multitudo sectarum abbreviat
et coartat tantum hanc legem quod solum attendimus
que in nostris contritus aut temporibus sunt servata.

The Saracens
are more
harmful and
important than
we are

Cum autem secundum Apostolum *verbum Domini non
est alligatum* extendamus fidem nostram credendo illud
quod tempore Christi fuit creditum a fidelibus ac
Spiritu Sancto doctum. Et sicut tempore et loco illorum
fidelium erat multus populus christianus, sic forte hodie
est in multis partibus terre habitabilis multus fidelis
populus longe rector quam nos sumus. Ideo debemus
rogare Deum secundum illud Psalm XVIII°, 18: *Revela
oculos meos et considerabo mirabilia de lege tua* Nam
per considerationem ad particularia et affectionem ad
bona propria caritas fere extinguitur et fides que debet
esse longa, lata et profunda nimium ecclipsatur. Deus
ergo revelat oculos servi sui, quando virtutem intuitivam

We should
believe as did
the first
Christians

7. A. qui Christi. 9. A. cum sumus. 10. A. in marg. Nota
in. D. ypocrite. 13. A. in marg. Nota. 15. D. scripta a evar-
gelica. 16. A. noster deest. 22. A. sed. 23. p. re. itaq. 27. E.
obligatum. 28. D. extendam. 33. D. Domini. 34. D. Psalm XIV°.
35. E. et deest.

interioris hominis aperit, ne per dicta velamenta ec-
clipsetur, ita quod revelare sit contra velamenta dya-
bolica aperire. Habemus enim festecam in oculis ut
peccata et habemus temporalia ut mundi divicias tem-
porales ac mundiales concupiscencias oculos interiores
hominis nimis velancia, sic quod non sufficimus longe
et late videre, sicut suffecerunt fideles primitive ecclesie.

Originality of
martyrdom
noted

Et si dicimus quod tantam Deum diligimus ac pro
amore suo libencius martirium pateremur, indubie
nostra conversacio contradicit, quia nemo est in ecclesia, 10
quin poterit et debeat esse martyr. Si enim constanter
resistis adversarius legis Christi, habebis etiam usque ad
mortem plurimos inimicos. Sed tua infidelitas qua nescis
fidem discernere vel ipsa cognita tamquam fidelis de-
tendere facit te infideliter delicere; quod si totus po-
palus sit conversus et fideliter diligit Jesum suum
fidelis debet usque ad mortem laborare anxie pro robo-
ratione legis credite, et tunc indubie foret martyr. Sed
quis audet hodie vel constanter detegere vel potenter
resistere tradicionibus Antichristi? Veritas quidem est 20
quod tota cleri ecclesia debet carere dota-^{Fol.} tione cesarea
et vivere pure ac parce de temporali elemosina secun-²¹⁷
dum quod congruit suo ministerio spirituali. Globi etiam
quibus conglutinantur secte tradicionis novelle debent
radicibus dissipari. Sed quis est de clero qui vel non
audet vel nimis remisse detegat istam fidelem senten-
tiam? Et quis est de brachio seculari qui nec fovet
consentaneam nec agit nimis remisse ad istam ordina-
cionem Domini suscitandam, cum nec de brachio uno
nec altero vel sit persona quantuncunque debilis vel abiecta 3
que non possit iuvare oracione, facto vel merito ad
istam ordinationem Christi pro sua ecclesia suscitandam.
Certum est ex fide quod antequam ista ordinacio fuerit
destrata radicitus, numquam militabit Christi ecclesia
sine velamine perturbacione et Christi displicencia a
merito ad patriam tardativa. Quis enim non poterit vel
non consensiendo vel subsidium subtrahendo resistere
talibus Antichristis?

Sed replicatur contra istud communiter quod, licet
prelati fuerint peccatores tamen ratione dignitatis re 40

1. I. scilicet in manu 2. de H. 3. de A. 4. de A. 5. de A. 6. de A. 7. de A. 8. de A. 9. de A. 10. de A. 11. de A. 12. de A. 13. de A. 14. de A. 15. de A. 16. de A. 17. de A. 18. de A. 19. de A. 20. de A. 21. de A. 22. de A. 23. de A. 24. de A. 25. de A. 26. de A. 27. de A. 28. de A. 29. de A. 30. de A. 31. de A. 32. de A. 33. de A. 34. de A. 35. de A. 36. de A. 37. de A. 38. de A. 39. de A. 40. de A. 41. de A. 42. de A. 43. de A. 44. de A. 45. de A. 46. de A. 47. de A. 48. de A. 49. de A. 50. de A. 51. de A. 52. de A. 53. de A. 54. de A. 55. de A. 56. de A. 57. de A. 58. de A. 59. de A. 60. de A. 61. de A. 62. de A. 63. de A. 64. de A. 65. de A. 66. de A. 67. de A. 68. de A. 69. de A. 70. de A. 71. de A. 72. de A. 73. de A. 74. de A. 75. de A. 76. de A. 77. de A. 78. de A. 79. de A. 80. de A. 81. de A. 82. de A. 83. de A. 84. de A. 85. de A. 86. de A. 87. de A. 88. de A. 89. de A. 90. de A. 91. de A. 92. de A. 93. de A. 94. de A. 95. de A. 96. de A. 97. de A. 98. de A. 99. de A. 100. de A. 101. de A. 102. de A. 103. de A. 104. de A. 105. de A. 106. de A. 107. de A. 108. de A. 109. de A. 110. de A. 111. de A. 112. de A. 113. de A. 114. de A. 115. de A. 116. de A. 117. de A. 118. de A. 119. de A. 120. de A. 121. de A. 122. de A. 123. de A. 124. de A. 125. de A. 126. de A. 127. de A. 128. de A. 129. de A. 130. de A. 131. de A. 132. de A. 133. de A. 134. de A. 135. de A. 136. de A. 137. de A. 138. de A. 139. de A. 140. de A. 141. de A. 142. de A. 143. de A. 144. de A. 145. de A. 146. de A. 147. de A. 148. de A. 149. de A. 150. de A. 151. de A. 152. de A. 153. de A. 154. de A. 155. de A. 156. de A. 157. de A. 158. de A. 159. de A. 160. de A. 161. de A. 162. de A. 163. de A. 164. de A. 165. de A. 166. de A. 167. de A. 168. de A. 169. de A. 170. de A. 171. de A. 172. de A. 173. de A. 174. de A. 175. de A. 176. de A. 177. de A. 178. de A. 179. de A. 180. de A. 181. de A. 182. de A. 183. de A. 184. de A. 185. de A. 186. de A. 187. de A. 188. de A. 189. de A. 190. de A. 191. de A. 192. de A. 193. de A. 194. de A. 195. de A. 196. de A. 197. de A. 198. de A. 199. de A. 200. de A. 201. de A. 202. de A. 203. de A. 204. de A. 205. de A. 206. de A. 207. de A. 208. de A. 209. de A. 210. de A. 211. de A. 212. de A. 213. de A. 214. de A. 215. de A. 216. de A. 217. de A. 218. de A. 219. de A. 220. de A. 221. de A. 222. de A. 223. de A. 224. de A. 225. de A. 226. de A. 227. de A. 228. de A. 229. de A. 230. de A. 231. de A. 232. de A. 233. de A. 234. de A. 235. de A. 236. de A. 237. de A. 238. de A. 239. de A. 240. de A. 241. de A. 242. de A. 243. de A. 244. de A. 245. de A. 246. de A. 247. de A. 248. de A. 249. de A. 250. de A. 251. de A. 252. de A. 253. de A. 254. de A. 255. de A. 256. de A. 257. de A. 258. de A. 259. de A. 260. de A. 261. de A. 262. de A. 263. de A. 264. de A. 265. de A. 266. de A. 267. de A. 268. de A. 269. de A. 270. de A. 271. de A. 272. de A. 273. de A. 274. de A. 275. de A. 276. de A. 277. de A. 278. de A. 279. de A. 280. de A. 281. de A. 282. de A. 283. de A. 284. de A. 285. de A. 286. de A. 287. de A. 288. de A. 289. de A. 290. de A. 291. de A. 292. de A. 293. de A. 294. de A. 295. de A. 296. de A. 297. de A. 298. de A. 299. de A. 300. de A. 301. de A. 302. de A. 303. de A. 304. de A. 305. de A. 306. de A. 307. de A. 308. de A. 309. de A. 310. de A. 311. de A. 312. de A. 313. de A. 314. de A. 315. de A. 316. de A. 317. de A. 318. de A. 319. de A. 320. de A. 321. de A. 322. de A. 323. de A. 324. de A. 325. de A. 326. de A. 327. de A. 328. de A. 329. de A. 330. de A. 331. de A. 332. de A. 333. de A. 334. de A. 335. de A. 336. de A. 337. de A. 338. de A. 339. de A. 340. de A. 341. de A. 342. de A. 343. de A. 344. de A. 345. de A. 346. de A. 347. de A. 348. de A. 349. de A. 350. de A. 351. de A. 352. de A. 353. de A. 354. de A. 355. de A. 356. de A. 357. de A. 358. de A. 359. de A. 360. de A. 361. de A. 362. de A. 363. de A. 364. de A. 365. de A. 366. de A. 367. de A. 368. de A. 369. de A. 370. de A. 371. de A. 372. de A. 373. de A. 374. de A. 375. de A. 376. de A. 377. de A. 378. de A. 379. de A. 380. de A. 381. de A. 382. de A. 383. de A. 384. de A. 385. de A. 386. de A. 387. de A. 388. de A. 389. de A. 390. de A. 391. de A. 392. de A. 393. de A. 394. de A. 395. de A. 396. de A. 397. de A. 398. de A. 399. de A. 400. de A. 401. de A. 402. de A. 403. de A. 404. de A. 405. de A. 406. de A. 407. de A. 408. de A. 409. de A. 410. de A. 411. de A. 412. de A. 413. de A. 414. de A. 415. de A. 416. de A. 417. de A. 418. de A. 419. de A. 420. de A. 421. de A. 422. de A. 423. de A. 424. de A. 425. de A. 426. de A. 427. de A. 428. de A. 429. de A. 430. de A. 431. de A. 432. de A. 433. de A. 434. de A. 435. de A. 436. de A. 437. de A. 438. de A. 439. de A. 440. de A. 441. de A. 442. de A. 443. de A. 444. de A. 445. de A. 446. de A. 447. de A. 448. de A. 449. de A. 450. de A. 451. de A. 452. de A. 453. de A. 454. de A. 455. de A. 456. de A. 457. de A. 458. de A. 459. de A. 460. de A. 461. de A. 462. de A. 463. de A. 464. de A. 465. de A. 466. de A. 467. de A. 468. de A. 469. de A. 470. de A. 471. de A. 472. de A. 473. de A. 474. de A. 475. de A. 476. de A. 477. de A. 478. de A. 479. de A. 480. de A. 481. de A. 482. de A. 483. de A. 484. de A. 485. de A. 486. de A. 487. de A. 488. de A. 489. de A. 490. de A. 491. de A. 492. de A. 493. de A. 494. de A. 495. de A. 496. de A. 497. de A. 498. de A. 499. de A. 500. de A. 501. de A. 502. de A. 503. de A. 504. de A. 505. de A. 506. de A. 507. de A. 508. de A. 509. de A. 510. de A. 511. de A. 512. de A. 513. de A. 514. de A. 515. de A. 516. de A. 517. de A. 518. de A. 519. de A. 520. de A. 521. de A. 522. de A. 523. de A. 524. de A. 525. de A. 526. de A. 527. de A. 528. de A. 529. de A. 530. de A. 531. de A. 532. de A. 533. de A. 534. de A. 535. de A. 536. de A. 537. de A. 538. de A. 539. de A. 540. de A. 541. de A. 542. de A. 543. de A. 544. de A. 545. de A. 546. de A. 547. de A. 548. de A. 549. de A. 550. de A. 551. de A. 552. de A. 553. de A. 554. de A. 555. de A. 556. de A. 557. de A. 558. de A. 559. de A. 560. de A. 561. de A. 562. de A. 563. de A. 564. de A. 565. de A. 566. de A. 567. de A. 568. de A. 569. de A. 570. de A. 571. de A. 572. de A. 573. de A. 574. de A. 575. de A. 576. de A. 577. de A. 578. de A. 579. de A. 580. de A. 581. de A. 582. de A. 583. de A. 584. de A. 585. de A. 586. de A. 587. de A. 588. de A. 589. de A. 590. de A. 591. de A. 592. de A. 593. de A. 594. de A. 595. de A. 596. de A. 597. de A. 598. de A. 599. de A. 600. de A. 601. de A. 602. de A. 603. de A. 604. de A. 605. de A. 606. de A. 607. de A. 608. de A. 609. de A. 610. de A. 611. de A. 612. de A. 613. de A. 614. de A. 615. de A. 616. de A. 617. de A. 618. de A. 619. de A. 620. de A. 621. de A. 622. de A. 623. de A. 624. de A. 625. de A. 626. de A. 627. de A. 628. de A. 629. de A. 630. de A. 631. de A. 632. de A. 633. de A. 634. de A. 635. de A. 636. de A. 637. de A. 638. de A. 639. de A. 640. de A. 641. de A. 642. de A. 643. de A. 644. de A. 645. de A. 646. de A. 647. de A. 648. de A. 649. de A. 650. de A. 651. de A. 652. de A. 653. de A. 654. de A. 655. de A. 656. de A. 657. de A. 658. de A. 659. de A. 660. de A. 661. de A. 662. de A. 663. de A. 664. de A. 665. de A. 666. de A. 667. de A. 668. de A. 669. de A. 670. de A. 671. de A. 672. de A. 673. de A. 674. de A. 675. de A. 676. de A. 677. de A. 678. de A. 679. de A. 680. de A. 681. de A. 682. de A. 683. de A. 684. de A. 685. de A. 686. de A. 687. de A. 688. de A. 689. de A. 690. de A. 691. de A. 692. de A. 693. de A. 694. de A. 695. de A. 696. de A. 697. de A. 698. de A. 699. de A. 700. de A. 701. de A. 702. de A. 703. de A. 704. de A. 705. de A. 706. de A. 707. de A. 708. de A. 709. de A. 710. de A. 711. de A. 712. de A. 713. de A. 714. de A. 715. de A. 716. de A. 717. de A. 718. de A. 719. de A. 720. de A. 721. de A. 722. de A. 723. de A. 724. de A. 725. de A. 726. de A. 727. de A. 728. de A. 729. de A. 730. de A. 731. de A. 732. de A. 733. de A. 734. de A. 735. de A. 736. de A. 737. de A. 738. de A. 739. de A. 740. de A. 741. de A. 742. de A. 743. de A. 744. de A. 745. de A. 746. de A. 747. de A. 748. de A. 749. de A. 750. de A. 751. de A. 752. de A. 753. de A. 754. de A. 755. de A. 756. de A. 757. de A. 758. de A. 759. de A. 760. de A. 761. de A. 762. de A. 763. de A. 764. de A. 765. de A. 766. de A. 767. de A. 768. de A. 769. de A. 770. de A. 771. de A. 772. de A. 773. de A. 774. de A. 775. de A. 776. de A. 777. de A. 778. de A. 779. de A. 780. de A. 781. de A. 782. de A. 783. de A. 784. de A. 785. de A. 786. de A. 787. de A. 788. de A. 789. de A. 790. de A. 791. de A. 792. de A. 793. de A. 794. de A. 795. de A. 796. de A. 797. de A. 798. de A. 799. de A. 800. de A. 801. de A. 802. de A. 803. de A. 804. de A. 805. de A. 806. de A. 807. de A. 808. de A. 809. de A. 810. de A. 811. de A. 812. de A. 813. de A. 814. de A. 815. de A. 816. de A. 817. de A. 818. de A. 819. de A. 820. de A. 821. de A. 822. de A. 823. de A. 824. de A. 825. de A. 826. de A. 827. de A. 828. de A. 829. de A. 830. de A. 831. de A. 832. de A. 833. de A. 834. de A. 835. de A. 836. de A. 837. de A. 838. de A. 839. de A. 840. de A. 841. de A. 842. de A. 843. de A. 844. de A. 845. de A. 846. de A. 847. de A. 848. de A. 849. de A. 850. de A. 851. de A. 852. de A. 853. de A. 854. de A. 855. de A. 856. de A. 857. de A. 858. de A. 859. de A. 860. de A. 861. de A. 862. de A. 863. de A. 864. de A. 865. de A. 866. de A. 867. de A. 868. de A. 869. de A. 870. de A. 871. de A. 872. de A. 873. de A. 874. de A. 875. de A. 876. de A. 877. de A. 878. de A. 879. de A. 880. de A. 881. de A. 882. de A. 883. de A. 884. de A. 885. de A. 886. de A. 887. de A. 888. de A. 889. de A. 890. de A. 891. de A. 892. de A. 893. de A. 894. de A. 895. de A. 896. de A. 897. de A. 898. de A. 899. de A. 900. de A. 901. de A. 902. de A. 903. de A. 904. de A. 905. de A. 906. de A. 907. de A. 908. de A. 909. de A. 910. de A. 911. de A. 912. de A. 913. de A. 914. de A. 915. de A. 916. de A. 917. de A. 918. de A. 919. de A. 920. de A. 921. de A. 922. de A. 923. de A. 924. de A. 925. de A. 926. de A. 927. de A. 928. de A. 929. de A. 930. de A. 931. de A. 932. de A. 933. de A. 934. de A. 935. de A. 936. de A. 937. de A. 938. de A. 939. de A. 940. de A. 941. de A. 942. de A. 943. de A. 944. de A. 945. de A. 946. de A. 947. de A. 948. de A. 949. de A. 950. de A. 951. de A. 952. de A. 953. de A. 954. de A. 955. de A. 956. de A. 957. de A. 958. de A. 959. de A. 960. de A. 961. de A. 962. de A. 963. de A. 964. de A. 965. de A. 966. de A. 967. de A. 968. de A. 969. de A. 970. de A. 971. de A. 972. de A. 973. de A. 974. de A. 975. de A. 976. de A. 977. de A. 978. de A. 979. de A. 980. de A. 981. de A. 982. de A. 983. de A. 984. de A. 985. de A. 986. de A. 987. de A. 988. de A. 989. de A. 990. de A. 991. de A. 992. de A. 993. de A. 994. de A. 995. de A. 996. de A. 997. de A. 998. de A. 999. de A. 1000. de A. 1001. de A. 1002. de A. 1003. de A. 1004. de A. 1005. de A. 1006. de A. 1007. de A. 1008. de A. 1009. de A. 1010. de A. 1011. de A. 1012. de A. 1013. de A. 1014. de A. 1015. de A. 1016. de A. 1017. de A. 1018. de A. 1019. de A. 1020. de A. 1021. de A. 1022. de A. 1023. de A. 1024. de A. 1025. de A. 1026. de A. 1027. de A. 1028. de A. 1029. de A. 1030. de A. 1031. de A. 1032. de A. 1033. de A. 1034. de A. 1035. de A. 1036. de A. 1037. de A. 1038. de A. 1039. de A. 1040. de A. 1041. de A. 1042. de A. 1043. de A. 1044. de A. 1045. de A. 1046. de A. 1047. de A. 1048. de A. 1049. de A. 1050. de A. 1051. de A. 1052. de A. 1053. de A. 1054. de A. 1055. de A. 1056. de A. 1057. de A. 1058. de A. 1059. de A. 1060. de A. 1061. de A. 1062. de A. 1063. de A. 1064. de A. 1065. de A. 1066. de A. 1067. de A. 1068. de A. 1069. de A. 1070. de A. 1071. de A. 1072. de A. 1073. de A. 1074. de A. 1075. de A. 1076. de A. 1077. de A. 1078. de A. 1079. de A. 1080. de A. 1081. de A. 1082. de A. 1083. de A. 1084. de A. 1085. de A. 1086. de A. 1087. de A. 1088. de A. 1089. de A. 1090. de A. 1091. de A. 1092. de A. 1093. de A. 1094. de A. 1095. de A. 1096. de A. 1097. de A. 1098. de A. 1099. de A. 1100. de A. 1101. de A. 1102. de A. 1103. de A. 1104. de A. 1105. de A. 1106. de A. 1107. de A. 1108. de A. 1109. de A. 1110. de A. 1111. de A. 1112. de A. 1113. de A. 1114. de A. 1115. de A. 1116. de A. 1117. de A. 1118. de A. 1119. de A. 1120. de A. 1121. de A. 1122. de A. 1123. de A. 1124. de A. 1125. de A. 1126. de A. 1127. de A. 1128. de A. 1129. de A. 1130. de A. 1131. de A. 1132. de A. 1133. de A. 1134. de A. 1135. de A. 1136. de A. 1137. de A. 1138. de A. 1139. de A. 1140. de A. 1141. de A. 1142. de A. 1143. de A. 1144. de A. 1145. de A. 1146. de A. 1147. de A. 1148. de A. 1149. de A. 1150. de A. 1151. de A. 1152. de A. 1153. de A. 1154. de A. 1155. de A. 1156. de A. 1157. de A. 1158. de A. 1159. de A. 1160. de A. 1161. de A. 1162. de A. 1163. de A. 1164. de A. 1165. de A. 1166. de A. 1167. de A. 1168. de A. 1169. de A. 1170. de A. 1171. de A. 1172. de A. 1173. de A. 1174. de A. 1175. de A. 1176. de A. 1177. de A. 1178. de A. 1179. de A. 1180. de A. 1181. de A. 1182. de A. 1183. de A. 1184. de A. 1185. de A. 1186. de A. 1187. de A. 1188. de A. 1189. de A. 1190. de A. 1191. de A. 1192. de A. 1193. de A. 1194. de A. 1195. de A. 1196. de A. 1197. de A. 1198. de A. 1199. de A. 1200. de A. 1201. de A. 1202. de A. 1203. de A. 1204. de A. 1205. de A. 1206. de A. 1207. de A. 1208. de A. 1209. de A. 1210. de A. 1211. de A. 1212. de A. 1213. de A. 1214. de A. 1215. de A. 1216. de A. 1217. de A. 1218. de A. 1219. de A. 1220. de A. 1221. de A. 1222. de A. 1223. de A. 1224. de A. 1225. de A. 1226. de A. 1227. de A. 1228. de A. 1229. de A. 1230. de A. 1231. de A. 1232. de A. 1233. de A. 1234. de A. 1235. de A. 1236. de A. 1237. de A. 1238. de A. 1239. de A. 1240. de A. 1241. de A. 1242. de A. 1243. de A. 1244. de A. 1245. de A. 1246. de A. 1247. de A. 1248. de A. 1249. de A. 1250. de A. 1251. de A. 1252. de A. 1253. de A. 1254. de A. 1255. de A. 1256. de A. 1257. de A. 1258. de A. 1259. de A. 1260. de A. 1261. de A. 1262. de A. 1263. de A. 1264. de A. 1265. de A. 1266. de A. 1267. de A. 1268. de A. 1269. de A. 1270. de A. 1271. de A. 1272. de A. 1273. de A. 1274. de A. 1275. de A. 1276. de A. 1277. de A. 1278. de A. 1279. de A. 1280. de A. 1281. de A. 1282. de A. 1283. de A. 1284. de A. 1285. de A. 1286. de A. 1287. de A. 1288. de A. 1289. de A. 1290. de A. 1291. de A. 1292. de A. 1293. de A. 1294. de A. 1295. de A. 1296. de A. 1297. de A. 1298. de A. 1299. de A. 1300. de A. 1301. de A. 1302. de A. 1303. de A. 1304. de A. 1305. de A. 1306. de A. 1307. de A. 1308. de A. 1309. de A. 1310. de A. 1311. de A. 1312. de A. 1313. de A. 1314. de A. 1315. de A. 1316. de A. 1317. de A. 1318. de A. 1319. de A. 1320. de A. 1321. de A. 1322. de A. 1323. de A. 1324. de A. 1325. de A. 1326. de A. 1327. de A. 1328. de A. 1329. de A. 1330. de A. 1331. de A. 1332. de A. 1333. de A. 1334. de A. 1335. de A. 1336. de A. 1337. de A. 1338. de A. 1339. de A. 1340. de A. 1341. de A. 1342. de A. 1343. de A. 1344. de A. 1345. de A. 1346. de A. 1347. de A. 1348. de A. 1349. de A. 1350. de A. 1351. de A. 1352. de A. 1353. de A. 1354. de A. 1355. de A. 1356. de A. 1357. de A. 1358. de A. 1359. de A. 1360. de A. 1361. de A. 1362. de A. 1363. de A. 1364. de A. 1365. de A. 1366. de A. 1367. de A. 1368. de A. 1369. de A. 1370. de A. 1371. de A. 1372. de A. 1373. de A. 1374. de A. 1375. de A. 1376. de A. 1377. de A. 1378. de A. 1379. de A. 1380. de A. 1381. de A. 1382. de A. 1383. de A. 1384. de A. 1385. de A. 1386. de A. 1387. de A. 1388. de A. 1389. de A.

manentis debet dari illis subsidium. Sic enim dictum est servos servire brachio seculari, licet infideles fuerint vel tyranni.

Distinction
between service
to secular lords
and to prelates.

Sed ista argucia sicut superior per locum a simiali
5 similitudine est cesarie introducta. Omnes enim apostoli,
sacerdotes vel presbiteri debent esse socii et non circa
maioritatem vel primatum ecclesie sancte contendere.
In seculari tamen brachio debet unus secundum legem
Dei altero esse superior quoad mundum (ut patet
10 Luce XXII°). Cum ergo sit ista Dei ordinacio, isti debet
fidelis subici et impugnare ordinacionem aliam Anti-
christi. Nam licet Constantinus imperator decrevit suum
episcopum atque clerum esse superiorem in mundana
gloria quam reliquos in privatis aliis provinciis et
15 licet Antichristus sequens in hoc errore ampliavit istam
heresim, tamen fidelis debet recognoscere fidem Christi
dictam ad Gal. II° quomodo Petrus, Jacobus et Johannes.
Paulus et Barnabas cum quibuscunque aliis fidelibus
Christi sacerdotibus debent esse socii et non magistri.
20 Primatus autem in seculari brachio a Christo multi-
pliciter approbatur. Ideo dicit Apostolus Romanorum
XIII, 2 *quod qui potestati resistit Dei ordinacioni resistit*.
Et evidencius qui resistit equalitati vel societati in
clericis Dei ordinacioni resistit. Ideo inveniat simia sic
25 concludens in scriptura consilium vel preceptum tam
autenticum quod clerici deberent habere in officio suo
primatum super alios, sicut seculares domini debent
habere super suos subiectos; et tunc possunt exigere
rapinas de suis subditis, sicut exigit brachium seculare.
30 Sed constat ex fide scripture, cum non sit in ea con-
trarietas, quod nec possunt hoc ostendere nec sciunt.

Ideo ad complendum Dei ordinacionem debent fideles
et specialiter brachium seculare istis prelati resistere et
nichil nisi elemosine temporalis titulo eis dari; de hoc
35 enim fuerunt Christus et sui apostoli contentati. Primo
ergo debet ab eis auferri seculare dominium et dari
secularibus quos Christus ordinat occupare hoc mini-
sterium, consequenter autem debet ab eis auferri po-

The clergy
have a right
only to alms.

2. A: servos debere. 4. A in marg.: Responsio. 5. E: Omnes
eciam; et in margine. 12. A in marg.: Ordinacio Constantini. 19. A:
et deest. 20. A: autem deest; ib. E in marg.: Primatus secularis appro-
batur a Christo. 22. DE: ordinacioni resistit deest. 24. E in marg.:
Nota; ib. A: simia sic deest; E: simea. 25. 26. A: tam acceptum.
28. DE: exigere sic. 29. DE: et brachium. 31. DE: De quo; E: quo
tantum. 35. D in marg.: Nota; A in marg.: 1. 38. A in marg.: 2.

The king is
God's vicar

testas huiusmodi vindicata. Et patet rationis diversitas inter ordinacionem Christi in suo Apostolo I Timothei VI qua servi debent esse subditi suis temporalibus dominis ne nomen Dei blasphemetur, et ordinacionem Antichristi cesari qua legem ordinat quod populus subiectus suo prelato dyabolico in temporalibus suffragetur. *Rex enim secundum Augustinum debet esse Dei vicarius*, sed episcopus humilis vicarius Jesu Christi, et sic prior debet immiscere potenciam instar Dei et secundus debet vivere secundum paupertatem et summam pacienciam instar Christi. Nec credendum est quod aliquis fidelis subditus debet servire vel obedire suo fidei domino vel tyranno secundum rationem qua talis minister dyabolici sed secundum rationem qua habet potestatem a Domino taliter regendi; et sic utrobique debet Christo et domino servire finaliter et humiliter obedire. Unde obediencia qua subditus obediret talibus insans prelati solet potencialiter vel prudenter suam insaniam declinare. Nam illam sentenciam evangelicam expetit implicite quelibet creatura. Illi autem qui fideliter constant in ista sentencia erant odibiles omnibus qui carnem et mundum sapiunt tamquam apostate infideles, sed (ut supradictum est) remanet fidei securitas, cum *capillus de capite non peribit*. Nec restat maior violenta accio quam humilis paciencia censuras Antichristi et obprobria ac persecuciones suorum membrorum fideliter tolerando.

SERMO XLII.

Descendens Jesus de monte stetit in loco campestri

Luce VI, 17

Neglect of the
Gospel

Cotidie legimus evangelium atque | tans conversacionem Christi atque doctrinam et tamen eius sentenciam vel ignoramus vel postponimus vel odimus. Multi enim legunt evangelium tamquam barbari et ignorant; multi autem cognoscunt eius superficiem et postponunt ipsam propter caritatis ignaviam, et multi tantum prolabantur

1 M dom n 6 f n marg. Nota A m marg. 1 ad dict doct.
4. Exa b. Par. pomponen cap. XIII. 1 m marg. Rex vicarius Dei
episcopus Christi. 11 A et secundus. Christi deest. 12 A quod
deest. 13 M. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

8 Aug. Epist. CLXXXV. Opp. tom II, pag 62. 24. Lucæ
XXI, 18. 27. Cf. Wyclif's Sermons, ed by Arnold, I, 214 217.

in dyabolicam infidelitatem quod gratis ab eis cognitum reprobant et contempnunt. Debet autem notare incredulos quomodo *Jesus descendens de monte* sive de altitudine divina sive de contemplatione evangelica *stetit in loco campestri* vel basso in quo captata est sibi opportunitas secundum regulas active vite populum instruendi.

Fuit autem triplex *turba* que ipsum audierat, scilicet discipuli tamquam pedagogi subditos instructuri, secundo plebs iudaica de omni genere iudeorum, et tercio plebs gentilis que post conversionem ad fidem ecclesie fuerat instruenda, et ista tria genera non sacerdotes, scribe et pharisei devote audierant verbum Christi. Habuerunt autem plebs tam gentilium quam iudeorum evidenciam audiendi Christum ex hoc quod *a suis infirmitatibus sanabantur* sicut curiosi quandoque Christum audierant, ut vel ab eo subtilitates addiscerent vel eum caperent in sermone. Nimis autem rudes fuissent qui ipsum sequerentur pure propter cibarium corporale; unde in confirmationem, inductionem et testificationem legis Christi *qui vexabantur a spiritibus immundis sanabantur*, ubi patet miraculum Christi ac potestas super demonia, benefaciendi populo volicio graciosissima, nam nec valuisset talis volicio sine potentia nec econtra; et hinc nimirum omnis predicta turba *quererebat Christum tangere* quia virtus de illo exibat et *sanabat omnes* quos dignum fuit tunc et taliter esse sanatos, de quibus ex omni plebis genere erant quidam.

Christus autem sicut sepe dictum est ex textu Matthei V^o, 3° *elevatis oculis suis in eius discipulos dixit eis Beati pauperes spiritu, quoniam vestrum est regnum Dei*, ubi videtur sermonem specialiter ad discipulos dirigere sed omnes veros sequaces eorum includere. Et sic exclusi sunt egeni vulgares qui solum sunt pauperes violente; illi enim non sunt *pauperes spiritu*, sed dicti apostoli, non pharisei cesarii, qui nec sunt *pauperes spiritu* nec effecti, sunt beati hic arraliter et in beatitudine finaliter, *quoniam ipsorum est regnum Dei*, quia Christus super omnia bona sua ipsos constituit.

Three classes
in Christ's
and once

4. DL sicut de, ib. 1. angelica. 7. E. 17. marg. Triplex turba
Christi in auditu. A. n. marg. 1. 2. 3. 13. A. vocem plebs. E. 19
marg. plebs. 5. DE quando Christum. 16. DE. ib. ps. 10. DE
13. etiam et. 17. act. 1. 18. DE. 19. DE. 21. A. Christ. deest.
22. A. v. loci. 23. A. Jesum tangere. 25. DL. qui dignum.
26. DE. et deest. 27. A. omnem. 28. DL. discipulis. 29. A. regni. m.
30. DE. 31. E. n. marg. Pauperes violenti. 32. A. dicit. 33. DE.
34. DE. 35. A. cum istum est. 37. ipsa. E. eos.

19. Lucie VI, 18. 27. ib. 10. 29. ib. 20.

huiusmodi deferrebat, sed exitus ille dedit emanacionem causalem, non mocionem localem, sicut Christus dicit quod exiit a patre et venit in mundum, non intelligendo distanciam localem, cum nec aliquid potest sic a patre recedere, sed exiit a patre per eternam generacionem que consistit in causali originacione et venit in mundum per emanacionem que consistit in benedicta incarnatione. Una autem est eterna sed alia temporalis.

For the prelaty
it is said that
one may be
rich yet poor
in spirit

Circa hoc evangelium dubitatur quomodo omnes Christi discipuli debent principaliter esse pauperes spiritu, et cum illa paupertas spiritus sit vera humilitas quam habet quicumque caret superbia, videtur quod papa, cardinales et omnes clerici possunt servare paupertatem spiritus et esse quantumcunque divites quoad mundum. Sic enim fecerant divites patriarche, et cum hoc sufficit ad beatitudinem, eo quod Matthei V^o et Luce VI° dicitur quod *ipsorum est regnum celorum*, videtur quod hoc servato totum cleri ministerium caret calumpnia, cum nemo potest ipsos ex carencia humilitatis convincere quia tunc forent summe superbi ut Lucifer, videtur quod status eorum qui regunt ecclesiam sit satis laudabilis.

This is not true
of the clergy

Hic dicitur quod paupertas spiritus (de qua ut supra loquitur evangelium) est vera humilitas, sed oportet discolum notare ulterius quod, cum virtutes et gracie sint connexe, oportet quemcunque clericum vere pauperem spiritu esse pauperem quoad mundum, cum paupertate vero spiritus in persona vel brachio seculari non oportet esse talem concomitanciam virtutum, quia sic oporteret omnem secularem habere qualemcunque speciem virtutis quam habet aliquis clericus et econtra; et periret ordo graduum in ecclesia.

Conceditur ergo quod oportet omnem clericum esse pauperem spiritu et esse pauperem quoad mundum. Pauperem dico, habendo *parce de temporalibus* quantum promovet ad suum ministerium et non ultra, carendo eorum seculari dominio et quiescendo in usu simplici et dominio evangelico. Movet autem ad hoc virtutis

1 dedit, E correxit dicit. 2 DL Christus ostendit. 3 E in marg. Exiit Christus a patre. ib A int. h. g. 4 A in causali dedit. 5 AE in marg. Dicitur, D in marg. Ut in status cleri potest esse pauper spiritu cum habet divitiarum. 6 E in marg. 7 E in marg. 8 E in marg. 9 E in marg. 10 E in marg. 11 E in marg. 12 E in marg. 13 E in marg. 14 E in marg. 15 E in marg. 16 E in marg. 17 E in marg. 18 E in marg. 19 E in marg. 20 E in marg. 21 E in marg. 22 E in marg. 23 E in marg. 24 E in marg. 25 E in marg. 26 E in marg. 27 E in marg. 28 E in marg. 29 E in marg. 30 E in marg. 31 E in marg. 32 E in marg. 33 E in marg. 34 E in marg. 35 E in marg. 36 E in marg. 37 E in marg. 38 E in marg. 39 E in marg. 40 E in marg. 41 E in marg. 42 E in marg. 43 E in marg. 44 E in marg. 45 E in marg. 46 E in marg. 47 E in marg. 48 E in marg. 49 E in marg. 50 E in marg. 51 E in marg. 52 E in marg. 53 E in marg. 54 E in marg. 55 E in marg. 56 E in marg. 57 E in marg. 58 E in marg. 59 E in marg. 60 E in marg. 61 E in marg. 62 E in marg. 63 E in marg. 64 E in marg. 65 E in marg. 66 E in marg. 67 E in marg. 68 E in marg. 69 E in marg. 70 E in marg. 71 E in marg. 72 E in marg. 73 E in marg. 74 E in marg. 75 E in marg. 76 E in marg. 77 E in marg. 78 E in marg. 79 E in marg. 80 E in marg. 81 E in marg. 82 E in marg. 83 E in marg. 84 E in marg. 85 E in marg. 86 E in marg. 87 E in marg. 88 E in marg. 89 E in marg. 90 E in marg. 91 E in marg. 92 E in marg. 93 E in marg. 94 E in marg. 95 E in marg. 96 E in marg. 97 E in marg. 98 E in marg. 99 E in marg. 100 E in marg.

principium dominus Jesus Christus qui indubie ad
exemplandum paupertatem in clero fuit pro statu huius
peregrinationis homo pauperrimus, testante Apostolo II
Cor VIII°, 9. *Christus, inquit, pro vobis egenus factus* Christ the
est, ut illius inopia vos divites essetis. Nec dubium fidei poorest of men
Fol. 218^a quin paupertas Christi fuit laudabilis ex virtute, cum
omnem vitam virtuosam quam | suscepit accepit in
summo, ita quod nulla alia creatura potest ad illam
attingere. Videtur quod fuit inter homines summe
10 pauper, nam cum esse sic pauperem sit esse virtuosum,
patet quod esse sic summe virtuosum sit esse sic summe
pauperem et econtra. Quantum enim Christus habet de
ratione istius paupertatis tantum habet de ratione istius
virtutis et per consequens gradum ultimum possibilem
15 in utroque. Ideo Apostolus signantissime dicit Christum
non solum *pauperem sed egenum et inopem* Inopia enim
dicit simpliciter carenciam temporalium illo modo, scilicet
quoad seculare dominium, licet Christus modo alio fuerat
summe dives: et hinc dicit Matthei VIII°, 20, quod *non*
20 *habet tabulæ ubi caput suum reclinet* Cum ergo secundum
Apostolum *quicumque est anathema qui non diligit dominum*
Jesus Christum, patet quod quicumque clericus ordi-
nationi Christi in isto contrarius est anathema. Idem
enim est Christum diligere et ordinationi sue vel legi
25 se gratis subicere. Et patet quod multi prelati cesarii
sunt anathematici a Deo, quod est infinitum gravius
quam excommunicacio, et forte ex isto thesauro suo
infinito emanat tam voluntaria et improvida excommu-
nicacio Per hoc enim tamquam per malleum incutiunt,
30 stabiliunt et profundant se in excommunicatione quam
a Christo prius receperant, et sic deficiente eis voce
et habitu predicandi loco illius secundum artem dyaboli
in excommunicatione ista tinnunt quousque se ipsos
usque in finem consumpserint Et patet solutio ad
35 argumentum dyaboli: clerus enim post dotacionem men-
titur se esse humilem, quia si foret cum suis paribus
vere humilis, tunc sequeretur Christum in specie pau-
pertatis quam ipse prius acceperat, sed illam reputat
summe detestabilem et insanam.

P. clares
pronounces
excommunica-
tions instead of
sermons

7. H. v. am virtuosam. 8. H. summe deest. 11. A. summe deest.
13. H. tantum istius deest. 27. H. quam sua. 29. A. malleum.
32. H. in habitu. 33. A. ipso. 35. H. facit vere. 37. H. quia
sequeret. 38. I. in mag. vyzpelno verb. isobec. i. e. prius.

The example of
the patriarchs
as binding

Quoad secundum de patriarchis patet quod licet illi figurarunt futuros prelatos ecclesie, etiam dominum Jesum Christum, tamen non debet trahi in consequentiam quod prelati nostri sint mundo sic divites. Christus enim istam consequentiam non cognovit, et turpe est Christum in isto relinquere et istos patriarchas de lege veteri coniugatos et remotos ab introitu ad regnum in illo quod sapit mundum tam differenter appetere. Temptacio indubie est dyaboli sic sophisticare cum illis quoad mundalia et in illis in quibus amant Christum et sequebantur eum, cum sint bona spiritualia, ipsos deserere. Dicitur quidem communiter quod patriarche legis veteris tamquam patres rudis populi acceperunt temporalia secundum rationem qua erant arrahiter ad bona patrie inductiva. Christus enim tamquam pater prestancior plurium gentium exemplavit populum suum in bonis virtutum et gracie, et clerici nostri precipue debent propinquius ipsum sequi.

The habits of
the clergy are
a slander on
Christ

Quoad tertium patet ex predicto loco evangelii et toto cursu suo quod totum cleri ministerium est plenum calumpnia, cum non sequitur Christum in moribus sed potius Antichristum. Christus enim autugit iudicium temporale, ut patet Luce XII°, ubi narratur quomodo quidam voluit Christum dividere hereditatem inter ipsum et fratrem suum, sed Christus renuit sub hac forma. Quis, inquit, constituit me iudicem aut divisorem inter vos, prelati autem nostri a summo usque ad infimum dimittunt ministerium Christi circa talem divisionem et magis reprobam instantissime laborantes. Nam participio secularis domini est personis quibus congruit satis licite, ut patet tam ex lege nova quam veteri, sed participio vocati patrimonii crucifixi in pernicioso mendacio est fundata scilicet quod Christus in persona propria ipsum patrimonium sic possedit, et mentiri super tanta persona scandalizando et blasphemando videtur esse facinus nimis grave, cura tamen salutis anime secundum legem evangelii propter istud tam maledictum facinus est dimissa. Et patet quod ista non sufficit clero ad beatitudinem.

Et sic patet quod prelati non possunt esse sancti et regere populum. Et in hoc sermone dicitur quod prelati non possunt esse sancti et regere populum. Et in hoc sermone dicitur quod prelati non possunt esse sancti et regere populum.

dinem, cum non sufficit ad sequelam Christi vel humilitatem.

Et istud simile argumentum de secularibus dominis et patriarchis legis veteris est tam reprobum et tam turpe quod puderet quemcunque catholicum ipsum inter evidencias vel topicas nominare. Stat enim secularem dominum servare humilitatem que est paupertas, vivendo coniugate, pugnando cum hostibus ecclesie et dominando ac consumendo copiose de suo dominio, quia hoc spectat ad suum officium. Sed erubescat ypocrita astraens istud debere clero competere propter dictam similitudinem similem. Clerus enim debet esse in vita superior, ad merendum beatitudinem habilior atque securior, quia Christo propinquior. Sed monstruosa deturpacio Antichristi facit totum contrarium. Deus ergo potest ipsos ex superbia luci ferina convincere, quia licet lateant in suis latebris quoad tempus, tamen veniet dies, quando superbiam suam homo quem sic reprobant finaliter iudicabit.

The clergy should live a higher life than the laity.

Nec carent contagione totius ecclesie militantis, cum de seculari brachio quidam eos fovent, nutriunt et defendunt, quidam servitium quod Deo debent ratione sui domini vecorditer pretermittunt et fere omnes quoad spirituale suffragium quod debent ecclesie Christi impendere, errando in fide, consensiendo illis in vita, spirituale suffragium subtrahunt, et sic dominium suum ac potestatem dimittunt, instructionem suam in fide ac informationem plebis in moribus impediunt et extinguunt, et breviter tota respublica ex ista radice infecta quoad Deum et homines maculatur.

The clergy infect the laity.

Et si obicitur quod omnes rectores eciam residentes sunt rei huius criminis dicitur, quod rectores debent expropriarie vitam pauperem vivere in communi et sic de alimentis et tegumentis corporis contentari. Nec laudo quod alludunt tantum legi veteri, exigendo oblationes et decimas, constituendo leges et exactiones huiusmodi ultra hoc quod fuit in lege veteri, quia occupacio circa exactiones huiusmodi diminuit de debito officio pastoralis. Non tamen video quin puro titulo elemosine date libere licet rectori elemosinas parochianorum recipere, non

Rectors have too much regard for their title.

1 A. argum. in deest. 5 A. quantum inque. 12 DL. clerus autem. 20 A. Nec caret deest. 22 DL. quod debet servitium. 27 DL. a. t. potestate n. b. t. dim. in ut. 27, 28 DL. a. t. instructionem. 3. E in marg. Obieccio de rectore spiritali. 39 DL. quia puro. E in marg. corr. quim. b. D. dato.

exigere et ipsis superhabundantibus ultra sui necessitatem pauperibus prudenter distribuere. Sed venenum latet in securitate et inordinata affectione, sic quod tucius atque perfectius mihi videtur fuisse quod totus clerus quantumcunque residens viveret de nudis elemosinis secularium vel labore, excluso titulo legis veteris de receptione decimarum; tunc enim viveret clerus pauperius, Christo et apostolis similis et laboraret in officio curati fructuosius.

SERMO XLIII.

10

Cum audieritis prelia et sediciones, nolite terreri
Luce XXI°, 9,

Usurpation of
the clergy leads
to quarrels
among the clergy

Ista sententia reseratur sepe a Domino ut patet Matthei XXIV° et Marci XIII°), et necesse est ut multiplicatis sic peccatis et specialiter in clero quod ista sic veniant; oportet enim totum genus humanum affici circa temporalia, dum hic vivit, et per consequens, cum Deus dat temporalia seculari brachio in mensura, oportet quod, illis subtractis a secularibus per clerum contrarie legi Dei, brachiumulare contendant indebite circa illa. Cum autem dyabolus pater istorum mendacium protegit ipsos per suam ypocrisim, dogmatizans quod quicumque quicquam ab eis abstulerit incurrit peccatum gravissimum quia sacrilegium, cum quo Deus non dispensat nisi fiat retributio superhabundans, necesse est quod fiat in seculari brachio preliorum contencio, cum ipsum per cautelas dyaboli sic artatur, ideo Christus dicit toti generi successivo suorum discipulorum: *Cum audieritis prelia quoad externos et sediciones quoad in trasecos, nolite terreri a stabilitate fidei fugiendo*; 30 oportet enim primum hec fieri sed nondum statim finis. Nam peccata ad prelia ista neccessitant et per consequens discrasia in tota ecclesia oportet necessario inde sequi, quia Iob IX°, 4 scribitur: *Quis restitit ei et pacem habuit?* Oportet enim totam universitatem creatam de Christi iniuria vindictam capere, verumptamen paulative, quia oportet vindictam correspondenter ad culpam

2 A prudenter twice 4 A et perfectius 7 DE receptionibus
8 E quis similis 9 E fructuosius etc 11 A in marg. Sermo XV
sc XLIII, B in marg. XI III, I in marg. De martiribus 13 A In ista
sententia 17 DE sic vivit 20 Codd quod brachium 32 DE
peccata priora

ipsam culpam gloriose et debite comitari; in fine autem oportet esse finale iudicium universale et penam ac premium generale

Tunc dicebat illis particularius de septem plagis
 5 necessario peccatis exsurgentibus seu sequentibus: *Surget
 gens contra gentem et regnum adversus regnum et terre-
 motus magni per loca erunt et pestilencie et fames terro-
 resque de celo et signa magna erunt.* Nam ratione istarum
 sectarum necesse est gentem contra gentem exsurgere,
 10 ut patet de secta christiana et secta frivola Machometi.
 Et post hoc generale necesse est dyabolum particularius
 excitare unum regnum adversus aliud. Terre autem
 motus intelligunt quidam ad literam, sed videtur mihi,
 licet sepius fuerit terremotus, quod melius intelligitur
 15 hoc verbum de perturbacione et falsa colluctuacione
 personarum terrestrium que sunt terra; et captant sibi
 locum demones in quibus possent terram talem movere
 iniquius. Et istud mendacium mundo absconditum per-
 turbat totam ecclesiam; et cum mundus iste in quo
 20 vivimus temperanciam capit ab influencia celesti secun-
 dum suam capacitatem et propter istas perturbaciones
 inproportionatur celo secundum quod fuisset subducto
 hoc peccato in ecclesia primitiva, necesse est pestilencias
 generari, et per consequens, cum magna pars terre
 25 inculta erit propter sterilitatem et guerras et specialiter
 propter discolos in clero qui ex uno latere terras sibi
 appropriant et ex alio latere minuendo rempublicam
 non laborant, oportet famem succedere, et per conse-
 Fo. 218^r quens, cum celum | semper agit in passum secundum
 30 suam dispositionem, oportet sequi impressiones terrificas
 et signa insolita, cum celum invenerit impressiones
 subigneas taliter variatas. (De ista materia dictum est
 Sermone II° exponendo istud Luce XXI°, 25, 26 *Erunt
 signa in sole et luna*.) Sic enim error regiminis in pre-
 35 positis tam spiritualibus quam secularibus facit in loco
 nostre habitacionis hunc errorem.

The seven
wounds caused
by sin

1 A ipsam culpam deest, 1b A commutari 2 A finale deest
 4 DE illis 5 A seu sequentibus deest 7, 8 A et pestilencie —
 magna erunt deest 12 E in marg Terremotus ad prepositum.
 14 DE sepius deest 15 A collocacione 16 E in marg Perturba-
 ciones in mundo unde 16 17 A capta sibi loca 18 A iniquis.
 22 Codd celo celo 23 DE Luce XX° 25 F tam in. 26 F
 habitabilis.

Persecutions
ordain'd by
God, and why

Sed ante hec omnia, quia priusquam malicia nostre habitabilis maturetur, inimici Christi magis fervidi sed minus calidi incient discipulis suis manus et persequentur, tradentes in synagogas et custodias, trahentes ad reges et presides propter nomen suum. Que quadrifaria persecutio patet in actibus apostolorum et aliis chronicis de Christi discipulis in ecclesia primitiva. Patet autem quomodo infideles zelantes pro lege iudaica iniecerunt manus in Christi discipulos et persecuti sunt eos tradentes suo generi in synagogas et carceres flagellandos, immo postea traxerunt Christi discipulos de gente iudaica ad gentiles principes, ut coram eis apcius crucientur. Et Deus disposuit hec omnia, ut sicut illi propter odium nominis Christi fecerunt hec omnia, sic ipsum nomen tam iudeis quam gentibus sollempnius et lacius publicetur, quia Deus ordinat machinationes perversas ad iustum contrarium.

Continget autem vobis in testimonium supra has revelationes propheticas quibus predico vobis periculum quod permanendo in meo servicio dabo vobis os et sapientiam que omnes adversarii vestri non poterunt impugnare (ut exponitur supra, Sermone XLI°). Tradimini, inquit, a vestris consanguineis et specialiter spiritualibus coniunctis confederatione cesarea ut ibi exponitur.

Doubt whether
it is lawfull to
resist prelates
Reasons agaynst
so doing

Circa hoc evangelium dubitatur utrum licet laicis et inferioribus prelatiis suis superioribus resistere et executiones quas vendicant secundum traditiones suas frivolas denegare, et videtur quod non, quia tunc nemo acciperet beneficium a prelate suo superiori sub conditione quod superior recipiat primos fructus.

Iterum, tunc nemo daret cardinali extrinseco vel intrinseco prelate pensionem vel fructum temporalium nisi ministret legitime conformiter legi Dei.

Et iterum, nemo obediret prelate mandanti excommunicare subditos nisi sciverit esse excommunicatos ex decreto domini Jesu Christi. Et sic foret utrobique inobediencia in ecclesia et contemptus excommunicationis que est precipuus gladius ecclesie militantis.

1 D. quia — malicia deest 3 A. persequentur 4 DE synagoga
16 E. ordinauit 22 A. in sermone DL XXV° 24 A. cesaria
25 At in marg. Inubiam ibi DL et deest 26 DL Aus deest, ibi
DE. prelati sup. et orbi. s. prelati s. is 28 Al. in marg. 1 29 A.
recipiet 31 Al. in marg. 2 31 Al. in marg. 3 30 A. sic deest.

1. Lucae XXI, 12.

18. ib. 13.

22. Matth. X, 21.

Hic videtur mihi salvo meliori iudicio Jubium esse verum, nam omnis christianus tenetur infinitum plus obedire Christo quam prelato alteri iam viventi, in tanto quod nemo tenetur parere homini nisi de quanto sonat in obedienciam domini Jesu Christi, quia data ratione discendi tenetur obedire dyabolo contra Christum. Quando autem prelati precipiunt Christo conformiter, obediatur eis de tanto secundum rationem qua obediens obedit principaliter Jesu Christo et aliter resistatur Sic enim dicit Apostolus ad Gal. II°, 12 tradens nobis formam obediencie, quod *in facie restituit Petro, quia reprehensibilis erat*. Quanto magis resisteretur prelato hodierno plus patule oberranti? Ideo sepe vocavi illam resistenciam obedienciam, et illam necesse est quem

Solution
Obedience to
prelates is
limited by
obedience to
Christ

cunque fidelem addiscere.

Et patet veritas prime partis dubii, cum omnes superiores petunt saltem implicite quod sonat in obedienciam domino Jesu Christo. Si ergo Christus precipit per impossibile ut inferior superiorem occidat, debet hoc facere, quanto magis si ad commodum utriusque Christus precipit talem obedienciam resistivam? Et ex eodem videtur secundam partem dubii esse veram, quasi contra legem Christi vendicat exactiones irrationabiles a subiectis et allegat nude frivolas tradiciones aut voliciones humanas, sciens quod hoc sit contra Dei beneplacitum, et potens resistere debet viriliter denegare, quia causa Dei est contra quam consensciens incideret in reatum. Et ad argumentum simile per locum a simili de negacione tributi brachio seculari dictum est superius quod Dei ordinacio est quod hoc brachium sic exigit ad sustentandum suam exactivam potenciam; ideo dicit Apostolus ad Romanos XIII°, 2 *Qui contradicit tali potestati contradicit Dei ordinacioni*; quo contra Deus ordinavit sacerdotes suos esse pauperes et non uti huiusmodi potestate; fovere eos et dare eis potestatem intundabilem dyabolicam esset Dei ordinacioni resistere; talis enim sacerdotalis exaccio sicut eius necessitas vel occupacio prohibetur a Domino quoad genus, sed alia dominorum secularium exaccio a Deo indicitur, et si una pars

Christi
commands
"resistive
obedience"

1 A in marg. Responsio. 1 in marg. Solucio. 10 D dicitur.
19 20 DE. hoc sic, 1 hoc fieri. 21 A resistenciam. 22 A veram
sollicit. 23 I vendunt. 1b A exactiones deest. 24 A inde frivolus.
20, D deberet. 28 A ad ducit. 31 D exactionem. 36 DE oportet
teret Dea. 39. DE. a Domino, 1b DE una persona

tiranniset. oportet servato genere quod subditus Deo obediat et in maiori parte generi secularium dominorum.

Payment of
first fruits is
simony

Quoad primum argumentum illius dubii principalis videtur mihi quod non est indubie concedendum. cum sub ea condicione recte, piens etiam a papa beneficium incurreret utrumque symoniam. cum nec refert, sive condicio sit implicita sive explicita ut patet in materia De Symonia. Et si non primo explicetur condicio, sed postmodum quodam generali involucre annectatur, licet proviso, ymmo debet antequam condicionem talem impleverit etiam datum beneficium refutare, quia consensuens tali sibi tam libere exactioni primorum fructuum consentit dampnabili symonie. Nec sunt audiendi infideles qui blaterant quod papa non potest committere symoniam, tum quia peccare potest facillime, tum etiam quia peccatum ex tanta gravitate pretensa sit gravius.

Eccl
218

No pension
should be paid
to a cardinal
who does not
serve his curia

Quoad secundum videtur mihi vel quod talis prelatus debet ministrare legitime secundum noticiam subditi vel saltem habet probabilem evidenciam ex conversatione prelati sui quod sic facit. Et sic videtur mihi quod cardinale exigente tale tributum a suo beneficio sine recompensa ministerii debiti pro eodem, cum subtraccio ministerii sui sit mundo patula et indisposicio ex occupatione peregrina ut lex Domini vindicata, debet sibi negari constanter pensio temporalis, ut verbi gracia si cardinalis ex collacione pape habet archidiaconatum in Anglia et nec per se nec per procuratorem in illo archidiaconatu visitat sicut debet, prelati inferiores debent procuracionem sibi negare, profitentes quod si faciat formaliter ministerium sibi debitum ad solucionem procuracionis huiusmodi sunt parati. Per idem enim mortuus vel laicus in nomine suo vel bestie posset procuracionem talem exigere. Et si ad ultimum negans hec taliter cardinali sit excommunicatus, a beneficio suo privatus vel quomodocunque aliter tribulatus videtur mihi quod gratanter pateretur omnia talia et maiora, quia dampnabilis foret, si talium pena vel dispendium ipsum traheret ad consensum.

³ Ab in marg. Ad primum. ¹ DE non deest. ² A. nec deest. ³ DE non post explicitum. ⁴ DE sibi causa. ⁵ A. libero. Codd. consensuens in. ⁶ AE in marg. Ad secundum. ⁷ D in marg. Stipendia recipiens ab ecclesia sine labore. ⁸ A. parati deest. ⁹ D. bestia. ¹⁰ A. in marg. Excommunicacionem debet hom. p. a. huius. ¹¹ DE.

Nec contendo vel sollicitor circa remedia a censura vel pena huiusmodi tardativa cum tota massa sit frivola: et certum sit fideli quod nec excommunicacio nec alia censura quoad divinum iudicium in casu tali caritativo
 5 persecuto stante constancia sit nociva Debet tamen dolere de profundacione excommunicationis proprie huiusmodi inimici; et fideles parochiani debent non obstante excommunicatione prelati huiusmodi a suo curato recipere ministerium evangelizandi, sacramenta
 10 ministrandi et alia officia sacerdotalia, cum debet constare eis quod cardinalis vel alius prelatus reprobis non officit nisi primo et principaliter sibi ipsi, debent ipsum etiam alium curatum expellere nisi forsitan priorem noverint criminosum, et per idem debent necessario
 15 temporalia ad suum officium sibi tribuere, et posito quod sciverint ipsum vecorditer dare elemosinas suas dyabolo, debent ab utroque ipsas subtrahere et nullas excommunicationes suas frivolas formidare Et in ista fidei constancia debet totus populus subditus et totus sacerdotum cuneus
 20 firmiter simul stare; et ista sententia explicata subditis et docta illis concorditer ipsam defendere destrueret multas versucias Antichristi.

Parishioners should uphold their curate if he is wrongly excommunicated

Quoad tertium argumentum videtur mihi (ut sepe alias) quod concluditur conclusio concedenda. Nemo
 25 enim debent confidere in tali prelato quod processus suus contra subiectum sit legitimus vel quod subditus sit excommunicatus a Deo Habemus quidem satis multos articulos fidei, et si non habeamus tales zelos frivolos qui propter avariciam vel fastum super subditos sunt
 30 inventi. Cum ergo nec ex fide nec aliunde debemus credere tales processus, fatuus foret qui se subiceret periculo in excommunicatione sui proximi pro causa in qua tantum dubitat vel evidenciam probabili reputat minus iustam. Securus quidem debet esse subditus antequam
 35 ad excommunicationem huiusmodi se exponat, cum scit quod in die iudicii prelatus ipso superior non sufficiet suam ignoranciam vel cecitatem propriam excusare. Unde ergo evidenciam quod credatur tali prelato in tam periculoso sibi ambiguo tamquam domino Jesu
 40 Christo. Potest autem sacerdos inferior dicere parochianis

Excommunication is invalid without God's sanction

7 D. modi deest 11 12 A. prelatus reprobet nisi officii, et primo
 12 DE ipsum deest 16 DL enim vecorditer 17 A. ipsa 18 D.
 Et in 23 A. s. na g. Ad te m 24 A. quibus concedenda
 35 D. se deest 36 A. prelato 37 A. cecitatem twice 38 DL
 in deest

How a curat
should publish
the bishop's ex-
communication

quod talis prelatus dicit se excommunicare talem sub-
ditum, ideo caveat sibi in consciencia sua quod de
illo sibi imposito non sit reus et detegat virtutem
excommunicationis, ne simplices de ipsa trepident, ubi
non est rationabiliter trepidandum. Et patet quod docta
ista scola generaliter a multis cresceret obediencia
domino Jesu Christo, et per consequens toti ecclesie.
licet vocata obediencia ex Antichristi fraudulencia in-
troduta decrescat ad libertatem ecclesie sicut primo,
et sic ebetatus foret fictus gladius vel ictus fulminis ¹⁰
quo Antichristus simulat se ferire. Et sic capta foret
tuba predicacionis secundum vocem turturis sicut primo
et infundabilis excommunicacio vel ictus fulminis foret ^{Fol. 214*}
omnimode separatus. Apostoli enim ut Petrus et Paulus
nescierunt excommunicare aliquem propter pecuniam ¹⁵
sed solum quando eis revelatum fuerat quod ad pro-
fectum excommunicate rei sive ecclesie tradiderunt talem
satane vel excommunicarunt gradu alio quem esse con-
gruum ecclesie ex revelacione Domini cognoverunt.

SERMO XLIV.

20

Attendite a fermento phariseorum quod est ypocrisis.
Luce XII, 1.

Hoc evangelium ut priora hortatur ad prudenter
patiendum martyrium. Sed quia phariseorum duplicitas
inter omnes cautelas dyaboli magis ebetat mentes ²⁵
fidelium, ne via simplici in lege Domini gradiantur,
ideo premitit Christus ypocrisim precavendam. *Atten-
dite*, inquit, *a fermento phariseorum quod est ypocrisis.*
Quamvis autem fermentum possit vocari mistice quod-
cunque peccatum, ut patet I Cor. V^o, 7: *Expurgate vetus* ³⁰
fermentum, tamen automatische et secundum quandam
excellenciam potest fermentum dici peccatum ypocrisis;
ideo Christus docet istud esse specialiter precavendum.
Fermentum enim ad literam est pasta antiqua ex sale
et farine putrefaccione cum accione nature insipide ³⁵
acerbata, et ponitur communiter in massa recenti, ut
faciat totam plus sapidam. Mistice autem hoc fermentum

*'Leaven' is the
sign of hypocrisy.

1 B. debet sic excommunicare. 3 A. non fit. 13 A. excommunica.
14 A. separatus. 15 A. excommunicatus. 21 A. in marg.
Sermo XVI sic XLIV. D in marg. XLIV. E in marg. De martyribus.
25 A. magis ebetat. 30 D. posset. 33 DE. illud. 34 A. enim
deest. b E in marg. Fermentum. 37 A. totum plus sapidum.

21. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 222-226.

est inveteratum peccatum ex pretensione sapientie et
 accione nature in mentibus hominum simulatum, quod
 pharisei et nostri religiosi ponderant nimis multum;
 5 habent enim antiqua peccata tam dyaboli quam carnis
 et mundi, nec sunt illa peccata pista in fumo penitencie
 vel igne caritatis sed glutinosa ut viscus, insipida atque
 cruda, et tum spargunt salem sapientie ac si antiqua
 sanctitas servaretur. Religiosi autem nostri temporis
 commiscunt cum lege Christi constante noviter ex pura
 10 aqua sapientie et simila grani frumenti fermentum hoc
 vetus et contendunt totum aggregatum esse ex sua com-
 mixtione plus sapidum et perfectum; pharisei autem
 nostri ex simulacione huius duplicitatis vulpine non
 paciuntur martyrium ut simplices in ecclesia primitiva,
 15 quia imminente persecucione simulant in vita quasi
 sancta splendenciam rutilantem et communicando cum
 reprobis ostendunt suam antiquam maliciam qua similes
 sunt perversis, et ex illa commixtione cum bonis et
 reprobis aufugiunt insultacionem malorum et viciant
 20 sanctitatem bonorum, et sic secundum prophetiam
 Johannis Apoc. III°. 16 *nec sunt calidi nec frigidi sed
 tepidi ex ore Altissimi evomendi*

which our
 religious mix
 with the pure
 law of Christ.

Sed cum oculi Domini infinitum plus lucidiores sunt
 sole, patet quod oportet eos quantumcunque absconditas
 25 ypocritarum latebras radicitus revelare; ideo sequitur
 in textu. *Nichil opertum quod non reveletur neque
 absconditum quod non sciatur.* Opertum quidem est pec-
 catum quando per artem simulacionis dyaboli est sub-
 tectum, et revelatum quando velamen ypocrisis est
 30 ablatum. Sed cum absconsio sit generalior et minus
 callida, adiungit Christus absconsioni tali scienciam.
 Omnes enim iste cautele saltem in finali iudicio erunt
 note, quoniam *veritas evangelica quam apostoli Christi
 hucusque latenter dixerant tamquam in tenebris clarescente*
 35 *martyrio et caritate diffundenda per Christum in ecclesia
 dicetur in lumine,* quia clare et publice coram tota
 ecclesia, simulacione ypocritica effugata, et veritas evan-
 gelica auriculariter locuta propter timorem perditionis

God perceives
 their sin and
 will reveal it

3. DE: viri religiosi. 5. A: pista deest. 9. A: constanter, ib. E in
 marg: Pharisei nostri commiscunt suam fermentum cum lege Christi.
 10. A: simila. 15. DE: quia imminente. b. E in marg. Modernorum
 phariseorum commixcio. 16. DE: splendenciam. 18. A: illa deest.
 21. DE: non sunt. 28, 29. DE: subiectum. 33. E: quando veritas.

26. Lucæ XII, 2. 33. ib. 3.

The light of
Christ made
d m be sir

We need not
fear earthly
persecutioⁿs,

but only God

voluptuose sensualitatis excussis latebris istis cardinalibus predicabitur publice *super tecta* Patet totum istud ex actibus apostolorum post ascensionem Domini et in toto cursu martyrum inclusive; et ista declaracio particularis facta per lumen Christum et eius membra⁵ prenosticat universalem declaracionem futuram in die iudicii. Sed heu rutilancia huius luminis cum scintillis suis prioribus nunc hic occidit vel non lucet, quia emispectrum nostrum est plenum fumo superbie, exalacione terrestri avaricie et nubium carnalium tempestate vel densitate; ideo sol iusticie non illuminat nostram habitabilem sicut primo, nam ista tria peccatorum genera nimis obstant.

Et cum ex dictis Christi et superius declaratis ista vulpina vecordia et timor servilis debet excuti, ideo Christus subiungit *Dico autem vobis amicis meis: Ne¹⁵ terreamini ab his qui occidunt corpus et post hec non habent amplius quid faciant* Idem enim foret de illis terreri et de umbra ex fantasia instabili secundum gigantem vel immensum demonium sompnata; nam tales hostes corporis non possunt plus nocere amico²⁰ Christi in virtute constanti quam talia ymaginata nocent dispositis in cerebro et virtutibus cum spiritibus sensitivis. Nam iuxta fidem homo interior est incorruptibilis²⁵ quem tales satellites non possunt occidere, et ipse habet intrinsecus secundum rationes spiritualiter seminales omnia membra corporis usque ad diem iudicii reservata, et tunc propter persecucionem gloriosius prodient in effectu. Quis (ergo) sapiens timeret occultacionem tam gloriosam thesauri tam salubriter et cum tanto cremento fervoris occultati? Deus autem ex vehemencia sui domini³⁰ est timendus; ipse enim habet potestatem super perpetuitate corporis et anime tam ad eternam gloriam premiandum quam ad penam perpetuam cruciandum. Ideo cum omnis timor referri debet ad ipsum, sic quod non est validus nisi de quanto ille ipsum terminat et³⁵ acceptat, patet quod omnis christianus debet singulariter

1 A excessus, ib DE carnalibus 6 A: declaracionem et figuram in die 7 A: utiant r, ib DE sine scintillis 8 A: nec hic; ib A quod non 9 A: si plenum 10 A: tempestate vel deest, ib E in marg. Tria peccata mundi 11 DE timoris 12 A: post hoc 13 A: enim deest 14 A: vel mensum, ib D sompnati E sompnari 15 DE in deest 16 D: incorporalis; E correxit incorruptibilis 17 E in marg. Neta 18 A: rationes twice 19 A: tam deest 20 DE tenoris, ib AD occultato 21, 22 A: eterna gloria, pena perpetua 23 A: quod Deus est 24 A: de quo ipse illum

hunc timere. nam cum tali timore non est Dei adversarius formidandus, cum *quinque passeret qui asse duplici preciantur* signantes universitatem creaturarum minutarum servantur a Deo, sic quod *nullus ex illis cadit in oblivionem* 5 vel parvipensionem Dei quin ipsum regulat plene secundum nature sue exigenciam; multo magis duplicem naturam hominis conservat Deus quem ex fide evangelii tantum curat. *Nam omnes capilli capitis* predestinatorum sunt ad gloriam *numerati*. Cum ergo ex fide Christi discipuli 10 sunt multis passeribus pluris precii, patet quod timor et defectus fidei faceret hos timere. Quid ergo timeret fidelis Christum aut veritatem fidei coram quibuscunque hostibus confiteri, cum *Christus confitebitur coram patre* talem esse suum militem strenuum in eterna beatitudine 15 coronandum? Consideret itaque fidelis si talis confessio Christi fuerit sibi presens quam gaudenter et confidenter ipsam acciperet penam quamlibet paciendo et consideret quod ex alio latere propter elongacionem veritatis credite ab hoc instanti quam ipsam non credit vel quam exiliter 20 ipsam credit et tunc potest convincere ex ratione fidei: si Christo fidelis fuerit vel eciam infidelis. *Qui autem* vecorditer Christum vel veritatem fidei *negaverit coram hominibus in presencia omnium angelorum* in die finalis iudicii *repelletur*; et eadem est consideracio de taci- 25 turnitate vecordi que equivalet consensui. Quam magna ergo foret confusio pro Christi milite tunc negari? Instant enim mundani, hii pro beneficiis, hii pro predus, hii pro mercimoniis et hii pro confederacionibus aut magisteris acquirendis. Sed qui non torpent pro acqui- 30 rendo beneficio beatitudinis in ecclesia triumphante pro hereditate regni celestis perpetuo possidenda, pro mercede copiosissima et durabilissima modico temporali precio commutanda et pro confederacione cum Deo et cunctis angelis ac magisterio Trinitatis insolubiliter acquirenda? 35 indubie quomodocunque dixerimus defectus fidei est in causa. Aliter enim moveret intellectus cum eque vel plus credito voluntatem humanam, ut inclinaret membra ad dandum operam pro fine quem magis desiderant

This will test
our faith in
Christ

Or torpor in
trying to gain
heaven

1, 2 D adversario, L correxit adversarius. 3 A et nullus, ib DE cadit deest. 5 A De, deest. 7, 8 A Deus — omnes deest. 11. E in marg. Fide is non debet timere nisi Iteum. 12 A ipsum. 18 DE quod deest. 20 DE et sic. 21 DE eciam deest. 22 23 D coram omnibus. 25 A que. 27 E in marg. Studium invidanorum. 29 DE torpet. 31 Codd. acquirendo. 33 D d. vicius. 34 A et deest. 38 A desiderat.

2, 3, 8, Lucie XII, 6, 7. 13, 22. ib. 8, 9.

acquirendo. Sic enim secundum naturales ex proportione numerati, sicut magis appetibile magis amatur, s.c. plus pro eius habicione plenaria laboratur. Si enim dictus quaternarius temporalium ex sua presencia vel propinquitate plus movet intellectum et affectum vian-
 5 quam alius quaternarius fidei sic distantis, quis dubitat quin talis sic motus sit infidelis vel saltem in fide titubans, cum eius operatio ac persecutio hoc ostendunt. Et hec ratio quare apostoli et eis similes talia bona temporalia non curarunt. 10

Hypocrisis
 accompanies all
 other sins

Circa hoc evangelium dubitatur utrum ypocrisis tamquam peccatum precipuum quodcunque peccatum aliud comitetur, et videtur quod sic, primo quia peccata singula sunt connexa. Hoc ergo peccatum tam notabile habet connexionem et per consequens comitanciam cum
 15 quocunque alio.

Item, peccatum ypocrisis non est nisi duplicitas peccatoris in simulacione sanctitatis; sed ista ratio comitatur quodcunque aliud peccatum mortale, quia ypocrisis. Omnis enim homo ex trinitate anime scilicet 20 memoria, ratione et voluntate naturaliter dicit quod sit factus; cum ergo omnis peccator dicit peccato suo contrarium, videtur quod omnis peccator sit ut sic ypocrita.

We will not
 admit our sin

Item, omnis peccator dicit cuilibet rei tam creatoris
 25 quam creature quod non sit dampnandus, et per consequens quod non peccet mortaliter. Cum ergo in hoc simulat ex parte sui sanctitatem et Deo notoriam falsitatem, videtur quod sit Deo ypocrita. Sic enim Caym excusavit se ab homicidio, ex hoc quod non limitabatur
 30 sibi custodia fratris sui; sic etiam Adam retorquet peccatum suum in Deum. *Mulier, inquit, quam dedisti mihi sociam* decepit me; et sic femina excusavit se per serpentem, ymmo sic omnis dyabolus excusat se nedum
 quod non sit dampnabilis sed etiam quod non peccat. 35

Fol.
 319

7 E. naturali sicut 1b E in marg. magis appetibile plus movet.
 1b. A. magis enim 5 DE propinquitate 8 A. eis operatio
 9 A. eius similes 11 AE in marg. debium 13 L. comitatur
 1b AE in marg. 14 L. tanquam notabile, 1b D in marg. Omnis
 criminis s. est ypocrita 17 AE in marg. 2 19 DE comitatur
 10 20 A. ergo ypocrisis 21 D dicitur 22 A. quod sit — dicit
 deest 22 factus E. add. ad ymaginem dei 23 25 A. sit — dicit
 deest 25 A. debet cuilibet. 27 28 A. ergo siliat. 35 DE
 non deest. b D. quod deest.

Quis ergo mendicans Deo in peccando non mentiretur
sibi antequam perpetuo dampnaretur?

In oppositum videtur quod ypocrisis sit speciale
peccatum singulariter concomitans mendaces et duplices
5 peccatores. Aliter enim indifferenter omnes peccatores
dicerentur ypocrite, cum tamen aliqui dicant quod sunt
peccatores maiores quam sunt simpliciter quoad Deum.
Quomodo ergo tales in se simulant sanctitatem? Hic
dicitur quod omnis criminosus est ypocrita et econtra.
10 Et pro solutione ac declaratione materie notandum
quod multiplex est dicitio, scilicet realis vel sermocinalis,
explicita vel implicita, secundum excellenciam sensibilem
vel secundum implicationem insensibilem. Isto premissio
conceditur primum assumptum et negatur consequencia
15 quod exinde non sit omnis ypocrita criminosus vel
econtra, et sic omnis peccator est *vir duplex animo et*
inconstans (ut dicit beatus Jacobus), quia dicit Deo
naturaliter quod sibi seruiat sine culpa et cum hoc
dicit dyabolo quod sibi seruiat per peccatum; et sic
20 omnes peccatores sunt secundum aliquem gradum ypo-
crite, licet ypocrisis in ostensione signorum sensibilibum
propter simulationem sanctitatis et operatione indebita
culparum servilium magis exprimitur. Et sic, sicut omnis
pusillanimis est superbus, sic omnis pompanus se esse
25 sceleratissimum est ypocrita, quia dicit ad minimum
naturaliter quod sit sanctus et dicit in verbis implicite
quod in moribus sit perversus.

Sed quia maior ypocrisis est in ostensione signorum
sensibilibum, ut in veteratis phariseis legis veteris et in
30 parvulis phariseis vulpinis tempore legis Christi, ideo
de illis paululum est dicendum. Et primo videtur quod
in capcione habitus sui sensibilis tam differenter et
constanter ab aliis peccant ypocriti in ingressu; possent
enim tam sancte, tam iuste et tam meritorie vivere
35 sine tali habitu vel signo sensibili, ut modo faciunt.
Cum ergo talis vita foret occulcior et per conse-
quens mundo celacior et absconsior, videtur quod

These men who
boast of sin
are hypocrites

Hypocrisy is
ostentation of
outward signs.

1 A. ergo deest. 2 A in marg. In oppositum. 3 Ad oppositum. 4
8. De quoad se; 1b A in marg. Responsio. L in marg. Solacio.
10 E in marg. Nota dicitio est multiplex. 11 De realis et. 12 A
negatur. 1b A in marg. 1. 20 De a quam gratia. 1. correct. ali-
quam rationem. 23 L in marg. Nota. 30 perversis corr. L e par-
vulis. 32 D in marg. Monachi ypocrite. 35 L in marg. Contra
modernos ypocritas in habitu. 37 A Christo absconsior.

- lege Dei nimis exorbitant et illas dicunt et docent instancius ac vigilancius prosequuntur. ideo Christus de ipsis diceret quod nec omnia que dicunt facite, nec secundum opera eorum velitis facere, quia nostri pharisei
- 5 nec sic dicunt nec faciunt, sed modo phariseorum veterum *alligant onera gravia et importabilia et imponunt*
 Fol. 219^a *in humeros hominum, digito autem sui nolunt ea movere.*
 Patet idem de nostris phariseis tam in predicationibus quam in confessionibus quam etiam in privatis iudiciis
- 10 Talia enim alligant humeris interioris hominis, cum secundum forciore virtutes astringunt subditos ut perpetuo vel magno tempore sibi placito hec observent. Digito autem suo, hoc est, parva potencia operativa, licet gravius peccent et magis indigeant, nolunt pro quantumcunque
- 15 parvo tempore vel libere hec movere. *Omnia ergo opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus,* quia ypocrisis que est simulatio sanctitatis in apparencia maioritatis quoad homines est utriusque secte pharisaice principium sic peccandi.
- Dilatant enim phylacteria sua et magnificant fimbrias.*
- 20 Est autem phylacterium ad literam membrana sinistro brachio copulata, et ut literis grossioribus scribatur in ea decalogus, est paululum dilatata, et ut religio sanctitatis in eis appareat, faciunt suas fimbrias esse magnas, ac si affecto eorum quoad temporalia vel bona extrinseca
- 25 sit celata. Numquid credimus nostros phariseos sic facere? Habent enim cartulas dilatatas nedum de religione vel ordine nec solum de suis adinventionibus quibus onerant et seducant ecclesiam sed de literis fraternitatum spirituale suffragium suum testantibus, et
- 30 omnis ista triplicitas non solum non est decalogus vel evangelium sed plurimum mendacium simulatum. *Amant enim primus recubitus in cenis et primas cathedras in synagogis et salutationes in foro et vocari ab hominibus Raby.* Numquid credimus phariseos nostros istam qua-
- 35 draphicem deordinationem appetere, cum in prandis sive convivis saltem privatis in quibus possunt tamquam cenis suam ypocrisim simulare amant recubitus singulares

Charters and letters of fraternities worse than phylacteries

1 DE et suis. 2 A prosequenti. 3 E in marg. Nota
 4 DE secundum motum. 5 E in marg. De a ligatura operum. 8 A
 idem deest. 9 DE quam confessionibus. 12 DE hoc. 13 DE
 suo deest. 14 A nolunt quod. 15 DE hoc. 16 DE fimbrias
 20 A E in marg. ibi in marg. Probat ut ad signat recte phylacterium
 21 DE in marg. Notandum. 26 A dilatas. 28 DE de sepe mat. in
 29 A suum deest. 30 A privatis deest. 37 A singularis deest

Further
likeness of
priests to
Pharisees

vel principales, cum frater qui est de secta recentissima et mundo abiectissima non contentatur nisi commensalis fuerit domino principali. In synagogis autem sive ecclesiis amant primas cathedras, cum dicunt religiones suas esse apud triumphantem ecclesiam magis dignas. Tercio appetunt in conventiculis honorificencius saluari, et quarto ut vocentur magistri zelant per media symoniaca hec palliari. Omnia autem ista declarat Christus esse condicioni suorum contraria; et tamen ista sunt a nostris sectis pharisaicis avidius prosecuta

10

SERMO XLV.

Sedente Jesu super montem Oliveti accesserunt discipuli secreto dicentes Matthei XXIV°. 3

The destruction
of the Temple:

Hoc evangelium enucleat martyribus materiam pa-
ciendi. Dicitur quidem quod discipuli Christi audientes prius ab eo templi destruccionem, quia ostendentes sibi edificaciones templi sedenti ex eius opposito in monte Oliveti ab ipso audierant Amen dico vobis non relinquetur hic lapis super lapidem qui non destruat; quod verificatum est post destruccionem templi per Titum et 20 Vespasianum. Lacet autem credatur aliquem acervum lapidum remanere post templi destruccionem, quia tamen artificiale fuit totum, totum illud erat tamquam mixtum imperfectum ante diem iudicii dissolvendum, et sic verum dicit Christus per omnia quod nec relinque- 25 tur pars huius templi etiam constantissima ut lapides que non pro suo tempore destruat. Et patet quod Christus parvipendebat hanc fabricam quam apostoli tam magnifice laudandam innuerent. Christus enim appreciatur turrim virtutum, cum permittat et ordinat 30 illas acquirere regnum Dei ut patet Luce XIV°. 28. quid ergo Christo de lapidibus imperfeccionibus ista turris. Et patet quam frustra et inordinate laboratur circa basilicas sumptuosas, cum Christus plus appreciatur et diligit virtutem minimam quam has omnes. Non igitur 35

1 A. vel deest. 2 DE. et mundo abiectissima deest. 3 8 A. symoniaca palliari. 12 AD in marg. XLV. 21 Aliquot verba excidisse videntur. 6 A. Vespasianum. E. Vespasianum. 23 A. fuit totum illud. 25 A. dicit twice. 32 DE. Christus. 33 A. laborant. 35 DE. Non ergo.

11 Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 225-230.
16. Vulgate: Et accesserunt discipuli eius, ut ostenderent ei edificaciones templi. 18 Matthei XXIV, 1.

videtur finis alius circa has magnas structuras tam sollicitè occupari, nisi ut occupatus voluntati et ordinationi Dei esse contrarius ostendatur. Quod enim Deus plus diligit, talis minus diligit et econtra. Quanta ergo est conformitas voluntatum.

Sedente itaque Jesu super montem Oliveti accesserunt ad eum discipuli eius secreto vel quia Christus voluit illam collocutionem esse Iudeis absconditam vel quia Christus absentibus indignis secrete quiescere vel propter
 10 *aliā similem causam nobis incognitam dicentes quando hec erunt, scilicet quod non relinquetur lapis super lapidem, ut dixisti. Numquid hoc erit signum immedia-*
 120 *tum adventus tui ad finale iudicium et consummationis seculi vel secundum quem ordinem temporis ista fient?*

15 *Sed Christus tacens hec particularia remota tamquam secreta et salutis eorum impertinencia inculcat fidem atque periculum de sibi propinquioribus et plus necessariis ad salutem: Videte, inquit, ne quis vos seducat, quasi diceret Ante diem iudicii et consummationem*
 20 *seculi erant in ecclesia perturbationum pericula, quod pertinencius vobis est cognoscere: cum noticia de die iudicii sit abscondita cuilibet creature ut patet sermone . . .*

Christ would not reveal the day of judgment

Necesse est itaque nobis cavere seductionis periculum,
 25 *cum multi venturi sint in ecclesia* quorum quilibet heretice asseret se esse Christum, et per consequens, circa ductionem per caput ecclesie in fide et moribus aberrant, quod est maxime fidelibus precavendum. Quamvis autem istud quidam verificent de Symone mago
 30 *figente se esse Messiam* (ut patet Act. VIII°), et quidam quod ante capcionem Ierusalem multi se finxerant esse Christos, videtur tamen mihi quod pertinencius textui et eventui potest illud intelligi de pseudopapis futuris in ecclesia, quia quilibet eorum fingit se esse
 35 *Christum longe aliter quam Baptista est Helias, quia vivendo Christo quantumcunque contrarie dicit se habere a Christo potestatem dispensandi thesaurum spirituales ecclesie per indulgencias et alias ficticias, ultra hoc*

Christ's warning against false popes

3 DE Quid enim 4 F ole montis 6 A supra 7 E in digens
 11 DE et quod, 12 A lapis deest 14 V tunc fient
 18 DE omnes 19 D sed eamum 1 sed eamum 21 D est nobis
 26 DE asserit 29 A misisset de 31 DE finxerant, 12 D in marg.
 Pseudopapa L in marg. figentes se Christum 33 DE quod deest

6 Math. XXIV, 3. 18. b. 4 23 Cf. Serm. Prim. Part. Serm. V, vol. I, pag. 32. 27. Math. XXIV, 5.

The pope's
unfounded
claims

quod Christus potuit, nec consulit Christum vel eius legem ad illam ficticiam declarandam. Ideo cum iste Christus tam multos seducit tam periculose taciens ecclesiam aberrare, videtur quod Christus istud tam magnum periculum non taceret. Omnes autem isti pseudopape veniunt in nomine Christi, dicentes se esse immediatos eius vicarios, sic quod infinitum plus possunt de dispensacione quoad spiritualia quam alius christianus, cum se habent ad alios episcopos sicut Christus se habet ad suos apostolos. Nec hoc vendicant ex conversacionis similitudine vel exangelica Christi concessione, eo quod nec fundant quod Petrus tantum potuit nec quod sunt vicarii sancti Petri sed fundamentum tacitum stat in dominacione cesarea et concessione quadam frivola Constantina et ista seduccio tacit multos non ad legem vel conversacionem Christi attendere sed ad diffinicionem huius pape et sue curie.

Christ's words
addressed to all
the faithful

Totum ergo genus successivam fidelium debet istud periculum precavere. Christus autem more suo alloquitur hoc genus successivum cuius una pars fuerunt apostoli et alia totum genus fidelium futurum usque ad finem seculi tuturum. Sic enim Antichristus peccisitat concedere quod Christus sepe concedens singularibus personis **dens potestatem, virtutem et doctrinam ipsum** et sectam suam intellegit. Multo ergo evidencius intellegit Christus genus fidelium sequens ipsum in moribus. *Audituri enim estis prelia et opiniones preliorum*, quod magis verificatum est de genere fidelium post dotacionem Romane ecclesie. Extunc quidem sicut dictum est ne cessitata fuit hec pars occidua preliari circa dominata que Christus secularibus limitavit, et non solum hoc sed papis irreligiose aspirantibus ad papatus non propter meritum in regimine ecclesie instar Christi sed propterulare dominium sepe contingit plures prefici, et quibusdam opinantibus unum habere iusticiam quibusdam autem reliquum, seminate sunt opiniones preliorum varie, quibusdam autem recte opinantibus quod nullus papa vel clericus debet pro possessione temporalium sic bellare sed affirmantibus ratione multiplici quod omnia prelia militantis ecclesie debent ad destruccionem

Wars caused
by the popes

4 S DE illud papam. 5 DE Omnes enim. DE immediatos eius et vicarios eius, sicut. 11 DE verex. 18 A Christi twice. 19 DE vicarius. 20 A nona(nova). 21 D tuturum. 22 F tuturorum. 30 D debet.

Antichristorum huiusmodi regirari, quibusdam asserenti-
bus quod corporaliter debent occidi et quibusdam quod
ablatis ab eis temporalibus debent vivi ad penitentiam
reservari. michi autem videtur quod debent excludi a
temporalibus cum quibus sic fuerunt tantum pertur-
bantes se ipsos atque ecclesiam et non occidi invasione
crudeli. Alii autem opinantur ipsos esse incarcerandos
nisi velint vivere pauperrime instar Christi; alii autem
opinantur ipsos post notam obstinaciam ab ecclesia
omnium fidelium relegandos, sed alii Antichristi disci-
puli opinantur quod pro restitutione sui domini sit
severius preliandum et antequam conquiesierint totam
habitabilem non sistendum. Et sic ut dicit evangelium)
sunt opiniones varie preliorum, quorum omnium causa est
fastus et questus Antichristi viventis et asserentis tam
ditformiter a sequela Christi in moribus quod sit Christus
ymmo se extollentis in pluribus supra Christum.

Various
opinions as to
what the popes
have deserved

Sed videte in toto cursu huius periculi ne turbemini
cadentes a constancia fidei aut ab evangelizatione aut
paciencia Iesu Christi, sed permittite Antichristum
tribulare fideles, concutere ecclesiam et seminare suas
hereses, cum modestia tamen evangelice resistendo. Oportet
enim hec fieri sed nondum statim finis consummacionis
seculi, nam (ut verisimiliter creditur, non continuabitur
hec summa infidelitas usque ad diem iudicii, nam (ut
dictum est Sermone XLIII°), *consurget gens contra
gentem et regnum adversus regnum et erunt pestilencie
et fames et terremotus per loca* hec autem omnia incia
sunt dolorum, quia dampnacionis perpetue perfidorum.
Et si in ista contrariacione ab ordinatione Christi non
consummabitur Antichristi malicia, cum relinquet post se
sectas, leges iniquas et errores in populo radicatatos, ex
quibus hec omnia pullulabunt, tunc autem tradentur
genus fidelium et specialiter patres spirituales ac sua
cognacio (ut exponitur Sermone XLIII°).

We must not
be troubled or
lose patience

Tradetur autem genus fidelium in tribulacione multi-
plici in qua parcialiter occidetur, et propter fervorem
legis Christi ab omnibus gentibus, hoc est, viventibus

1 E. Antichristorum. 4 A. Quid autem; ib E in marg. Opinio
doctoris 5 A. furent 12 DE. seivius preliandum, ib. E. conquiesierunt.
14 A. quaram; b. codd. causa deest 15 DE. ventientis. 18 DE. in
tanto 19 A. adentes 22 DE. res tendu 20 DE. sermo LV°;
A. XII° Correv. V. de supra pag. 309 27 A. in regnum 32 A. in
proximo 33 A. Tunc enim 35 A. XII°, ib. LV° 36 A. obiectu

17. Matth. XXIV, 10

20. ib. 7, 8.

36. ib. 11.

paganice sive gentilitur odiatur. Et in ista concertacione dyabolica scandalizabuntur multi, quia reputabuntur ab adversariis heretici, scismatici et blasphemi; quando enim discordabunt a scola et via Antichristi, eius discipuli scandalizabunt ut inideles taliter discordantes; 5 deficiente quidem eis auctoritate scripture non superest ipsis nisi servos Christi per traditiones et scandala, per contenciones et impropria, per tribulaciones et homicidia infestare.

How the love
of mans shall
was cold

Multi autem pseudoprophete surgent de sectis novellis et 10 seducent multos tam clericos quam eciam seculares, cum contra caritatem zelabunt ad magnificandum sectam suam propriam et odient quoscunque qui sue sentencie adversantur. Et quoniam habundavit iniquitas in toto genere viatorum, refrigescet caritas multorum. Modus scripture 15 est intelligere per caritatem et terminos consimiles frequentius concretive. Sic enim loquitur Apostolus I. Cor. XIII°, describendo sedecim condiciones caritatis. Caritas ergo viantium que secundum prophetiam Domini refrigescet est subiectum vel potencia virtutis caritatis et 20 virtutum similium subiectiva, ista enim potencia refrigescit quando deserendo legem et vitam Christi ars deseritur secundum quam calefieret talis potencia caritatis ardore. Et necesse est quod extinctis scintillis prioribus et continuatis istis Antichristi erroribus caritas refrigescat, 25 sed quomodocunque sit de istis tribulacionibus Antichristi, oportet fideles aliquos semper stare. Et gaudium et consolacio est dictum Christi quod *qui perseveraverit usque in finem in sinceritate fidei hic salvus erit*. Oportet enim a fine viacionis sive laudabili sive culpabili laudem 30 totius vite vel vituperium mensurari. Sic enim secundum philosophos motus nominatur a termino ad quem, licet totus motus medius sit in termino alieno, ut quando transitur ad albedinem denominatione finali vocatur albefaccio, licet tota media denominacio sit 35 nigredo; sic est de vita viantis: si in fine sit conversus ad Dominum, in beatitudine perpetua salvabitur, licet tota viacio media sit perversa. Oportet tamen moderare spem in fide ista, ne propter confidenciam huius fidei

Danger of
trusting to a
late repentance

1. F. stat. DE. cuius. A. pe. detractones et. 13. D.
odi ut quo. que. 2. DE. in scripturis. 19. A. ergo deest. 23. DE.
ardoris. 28. 1. consolacio. 31. 1. in marg. 1. ne mensuratio.
media. 35. DE. marg. Nota. 36. AD. est deest.

10. Matthei XXIV, 11. 14. ib. 12. 28. ib. 13.

viator ad vivendum perperam sit securus, quia raro vel numquam contingit quod viator sit extra caritatem fere usque ad mortem, sic agens perperam faciat bonum finem, sicut econtra raro vel nunquam contingit quod
 5 fere usque ad mortem continuans in vita laudabili finiet mala morte. Medium quidem ad finem necessitat. Ideo si vis habere finem perseverancie virtutis, exercita te longe prius in vita et operibus caritatis. Sicut enim homo potest mereri beatitudinem vel demereri dampnationem,
 10 sic potest propinquius mereri vel demereri finem talem.

Debes ergo notare quomodo difficultaris ex mala ^{Strength of bad} consuetudine antiquata, ideo sicut est consilium Christi ab omnibus acceptandum quod propositis duobus in-
 15 eque bonis, eque facilibus est bonum melius eligendum, sic est mandatum Christi propositis bono, securo, et facili, malo periculoso atque difficili. Primum debet acceptari et secundum renui, ne devians in fine pessimo seducatur. Cum ergo vita caritatis sit facilis et segura, vita vero vicii sit difficilis et periculosa, quilibet viator
 20 priorem eligeret et secundam negligeret, ne forte morte pessima involvatur. Quis enim scit quanta mala consuetudo ad illam necessitat? unde si cavet infirmitatis corporalis periculum, ne mors corporis exinde sequatur, quanto magis debet cavere infirmitatis spiritualis peri-
 25 culum, ne mors secunda que est infinitum periculosior consequetur? Sicut enim virga obliquata rectificari posset faciliter, sed cum fuerit indurata in arborem non posset ex quantacunque consuetudine ad priorem rectitudinem habitualiter obliquari, sic est de virtutibus et viciis
 30 sciendum.

Omnis enim mala consuetudo debet tamquam venenum pestiferum abhorreretur sed specialiter in gradu triplici. primo dum quicunque est inveteratus dierum malorum, mala autem consuetudo in criminibus citius
 35 induratur, consulat itaque inveteratus scripturam sacram, si sua consuetudo fuerit ex integro Deo placens; si
 40 non, festinet continue ipsam ad rectitudinem revocare. Si sic, adiciat instanter operam, ut consuetudo laudabilis roboretur.

Three degrees
of danger:
1 personal
habit.

4 DL. simul sicut 5 E. necessitant 8 A. in operibus 10 A. sicut
 11 DE. difficultates, 12 E. in marg. Nota 12 DE. sic est
 13 A. bonus equa deest 14 A. securo twice 15, 16 Codd. facili et
 16 DE. male deest. A. in o. pone lo atq. e. difficilibi 18 DE. in car-
 19 A. in marg. Vita caritatis 19 A. vero deest 20 E. in marg.
 Vita vici 21 E. in marg. De mala consuetudine. 24 A. autem
 deest; 25 A. in talibus 35 A. sanctam

2. Habit
belonging to
high station.

Secundus gradus periculose consuetudinis est in superioribus ut prelatis: ipsi enim habent plura ad roboracionem sue antike consuetudinis inductiva: ideo antiquati statuunt suam consuetudinem tamquam legem et sic in errore iacet maius periculum.

3. Habit of
corporations.

Tercius gradus et periculosissimus consuetudinis erronee est consuetudo ficta persone ex pluribus aggregate. Sic enim tota secta elicit consuetudinem que errori substrata est eo periculosior quo ex pluribus fautoribus, ex maiori antiquitate et inconvincibilitate erroris est insuperacior. Ad convincendum ergo errorem consuetudinis talis secte oportet ad Christum qui est principium consuetudinis virtuose currere et iuxta posita sua consuetudine contrariam confundere et percepta inderacione personam aggregatam huiusmodi vel saltem eius organa dissipare.

Great and
costly buildings
not sanctioned
by Christ.

Circa hoc evangelium dubitatur de modo constructionis basilicarum tam fratrum quam omnium clericorum. Et videtur ex principio huius evangelii quod Christus reprobat ipsas tam opere quam sermone: cum enim non sunt per se virtuose, quia existencia extra animam, videtur quod non sapiunt virtutem nisi de quanto faciunt ad virtutem, si autem ad illam faciunt, hoc est propter honestatem loci in quo incolentes orare devocius delectantur: sed que ratio ad illud, cum locus carceris fuit a Christi martiribus orationibus devocioribus decoratus? Baptista fuit in heremo ad maiorem contemplandi celsitudinem elevatus, immo Christus et patres tam legis nove quam veteris sub divo effuderunt devocius preces suas. Quando enim Christus pernoctavit in oratione, non fuit inclusus in templo, nec patriarche orantes devocius constituerunt sibi basilicas, sed scientes Deum ubique esse tripliciter aptarunt sibi loca in quibus mens eorum plus mundalibus sit distracta. Basilicarum autem constructio inducit oppositum, consumit cum nimia sollicitudine bona ecclesie et inducit errores multiplices propter caracteres et signa inventa humanitus locus huiusmodi foret sanctus, et toto rimato basilice tales sapiunt fastum et questum ac

1. E. n. m. g. 2. Consuetudo laudabilis debet conservari. 2. It. in
sermonibus. E. n. m. g. 3. E. n. m. g. 4. E. n. m. g. 5. E. n. m. g.
et ex. 1. A. n. m. g. 2. A. n. m. g. 3. A. n. m. g. 4. A. n. m. g. 5. A. n. m. g.
et ex. 1. E. n. m. g. 2. E. n. m. g. 3. E. n. m. g. 4. E. n. m. g. 5. E. n. m. g.
et ex. 1. E. n. m. g. 2. E. n. m. g. 3. E. n. m. g. 4. E. n. m. g. 5. E. n. m. g.
et ex. 1. E. n. m. g. 2. E. n. m. g. 3. E. n. m. g. 4. E. n. m. g. 5. E. n. m. g.

nimiam multitudinem viciorum. Quid rogo sollicitari debet ecclesia circa formas basilicarum fratrum, circa formam claustrum sui cum ligno in medio eius insito, circa formam refectorii sui ac dormitorii sui cum aliis multis pharisaice introductis, cum certum sit quod non ista signa que querit generacio adultera sed mens mundata a crimine, persona exercitata pro Christo in meritoria passione et spiritus elevatus ad Deum in humili devocione denominat locum sanctum? Locus enim cum sit quantitas non est secundum philosophos de genere activorum, et artificiositas cum trahit ad mundum et distrahit a statu levi quem homo servaret tempore innocentie et tempore beatitudinis observabit, non iuvat ad meritum nisi forte per accidens, sicut in cidencia in maius peccatum facit per accidens predestinatum meritorius operari. Patet ista sententia secundo Mach.

Quid (rogo) nobis de quatuor parietibus claustrum, ne religiosi nostri sint in locis vel negociis secularibus dissoluti, quod ardentur velato mundo solum celestibus inhierare et quod observent silentium ac nutus innumerabiles in quibus ingant religionem suam consistere, cum habent oculos lintinos secundum quos ultra parietes in seculo non in celestibus conversantur? In cuius signum est tedium superioribus de istis ordinibus in claustrum vivere et dissolutis eorum evagantibus nemo sit secularior, ad machinandum questum mundi profundior vel taciturnitate aut moribus dissolucior. Nec dubium quin in claustrum quesierant istos fructus. Si ergo sunt tantum maturati ut fingunt, quare non extra claustrum edificant fratres suos? Quando enim percipiunt lucrum, fastum aut delectabilem vitam in mundo, respuunt claustrum suum et alias ceremonias sue religionis et lecius in seculo conversantur. Quod non facile crederetur, si forent sine claustrum tamquam pisces sine aqua vel apostate sine regula tam felices.

Nec valet obiectus eorum de sollempni edificatione templi Salomonis, primo quia licet Salomon in isto figuram fecerit, tamen pro modo excessivo graviter

3 D. claus introito. L. claus intro. 11 A. t. absit. 14 DE nam
vat. 18 A. quid ergo. 19 A. sub. 20 A. nutus. 22 DE
ingant. 24 A. conversantibus. 30 A. edificant. 33 DE. Jiquis
in claustrum. 34 A. primo lectum. 35 DE. Jiquis. Quod
Salomon pro modo excessivo graviter percurat.

peccavit. in cuius signum ipsum templum cito et crebrius est destructum

Item, isti licet religionem novam constituent, tamen ad dignitatem regis Solomonis non possunt contingere. et tamen si omnes sue basilice forent in locum unum: ut in Jerusalem conglobate, excederent structuram tanti regis.

Christi
exempl. better
than Solomon's

Item, cum Salomon multipliciter peccabilis fuit, figura tantum distans a Christo qui fuit impeccabilis atque propinquior, mirum videtur quod transulant pro exemplo a Christo quem est tam facile et tam necessarium imitari ad regnum talem de lege veteri a quo oportet eos adeo difformari

Sicut ergo sanctitas vestium vel alie observantie istorum ordinum seducunt populum et se ipsos. sic sanctitas suorum locorum atque domorum spoliatur populum atque fraudat.

Fol
226^d

SERMO XLVI

Nolite arbitrari quia venerim pacem mittere in terram.
Matthæi X^o, 34.

What peace
Christ came to
bring.

Hoc evangelium dirigit amorem hominis et specialiter martiris ad Deum directius diligendum. *Nolite*, inquit, *arbitrari quia venerim mittere pacem in terram*, ubi certum est fidei quod loquitur de pace que est confederatio corporalis vel mundana, quia aliam pacem que est inter Deum et hominem, inter hominem et hominem ac inter hominem et suum spiritum venit Christus mittere et servare. Sed in isto verbo tollit Christus infidelem arguciam multorum, qui respuunt in causa sua contendere. Melius est inquit patienter tollerare quietem ecclesie quam ad maiorem eius perturbacionem contendere; et in ista vecordia sopuit martirium, introduxit in ecclesiam torporem dyabolicum et induxit sompnum porcinum. Ubi queso sunt modo Christi pugiles qui usque ad mortem contra eius adversarios decertarent? Omnes dicunt quod pax, etiam cum hostibus,

Not that of
contending at
all.

17 E. fraudat etc. 19 A in marg. XLVI E in marg. De marty-
ribus sermo. 20 B quod venit A quia venit 23 A venit 24 B in
marg. Pax F in marg. De pace 25 A carnalis vel 28 A et
servare deest 30 E sopuit B F in marg. Sopor s. i. stum id est
fatum dormire sedare extinguere terminare facere quiescere 31 A
Christi Christi B in marg. Christ

est tanta mentis tranquillitas quod omnes paterentur
 etiam Christi iniurias pro illa pace quicquid possidenda.
 Sed fidelis debet cognoscere quod ista pax est mera
 discordia, quia a servicio Dei vecors decidencia. Numquid
 5 credimus in conversatione Christi aut lege pacem huius-
 modi nos fundare? Nam Matthei IV° Christus passus
 est dupliciter iniurias sue humanitatis, sed vice tertia
 quando dyabolus quesivit se coli latria acute respondit:
Vade satana; et Matthei X^o, 34 testatur quod *non venit hanc*
 10 *pacem in terram mittere sed gladium*, hoc est, pugnandi
 cum Christi adversario exercitium animosum. Unde tertio
 in passione sua usque ad mortem certavit cum ipso
 dyabolo; miro tamen modo oportet omnes Christi milites
 paciencie arma induere et more sui paciendi vincere.
 15 Quamvis autem Christus dicat Matthei V^o, 25: *Esto*
consensiens adversario tuo cito, dum es in via cum illo,
 iste tamen consensus intelligitur adversario impium
 superante. Omnis enim Christi proditor est adversarius
 legis sue et prophetarum, sed Christus dans formam
 20 consensus salvat semper dominium et superanciam legis
 sue et vult istum consensum cito fieri dum hic viat,
 quia certum est quod post hanc viam non fiet concordia,
 cum homo sit extra statum merendi, et lex Christi
 adversans statum tradens decedentem dampnatum tor-
 25 toribus. Non potest autem intelligi iste adversarius esse
 dyabolus, cum nemo debet dyabolo consentire, nec
 potest intelligi quicumque homo adversans alteri, cum
 sepe adversans talis sit in parte iniusta tamquam dya-
 bolus. Oportet ergo quod ista locutio dirigatur iniusto
 30 vianti cuius adversarius est lex Christi: *illa enim tradet*
te iudici et iudex tortoribus, si in via non consenseris
 parti sue. Oportet ergo legem Dei invincibilem ubilibet
 superare.

Et istud cognoscerent querentes porcine vel proditorie
 35 pacem mundi, nam sicut subditus foret proditor regi
 vel suo domino temporali qui consentiret suo adversario
 in domini sui iniuriam, sic evidencius foret proditor

3 E vera vel mera. 4 A decidencia. c DE modi deest; 1b DE
 non fundari. 8 quesivit. A ex errore scribentis que sunt. 9 A etiam
 Matthei. 10 D in marg. Gladii. 11 E in marg. Milites Christi debent
 paciencie arma induere. 13 A sed omnes. 16 A in adversario. 1b DE
 cito deest. 17 AB intelligitur adversario impio. 18 E in marg. Pax est
 discordia. 23 DE homo deest. 25 DE esse deest. 29 I in marg.
 lex est adversarius hominis nostri. 3, A vel proditorie deest.
 5 I in marg. Exemplum.

6. Matthei IV, 10.

We are not to
 agree with the
 wicked

Dei sui, qui consentiret eius adversario vel peccato. Et loquor de consensu ut dicit taciturnitatem vel omissionem culpabilem in causa iusticie

Culpabil.
sile. i. c.

Nec caret aliquis homo potestate quin posset in causa huiusmodi adiuvere vel non reclamare et compati¹ vel mereri, et sic istam pacem taciturnitatis culpabilem non venit Christus mittere sed ad repugnanciam in causa iusticie excitare. Qui enim non pugnat etiam cum se ipso in casu quo fuerit adversarius Dei sui, non diligit Deum super omnia, sed iacet in sordeio criminis tamquam porcus

How Christ
sets a man
against his
other self

Venit Christus separare hominem aduersus patrem suum, quod potest intelligi de patre carnali iniusto, de patre spirituali Antichristo et de ipso dyabolo. Omnes enim isti secundum rationem qua sunt Deo contrarii sunt a¹ fidelibus adversandi ex virtute primi mandati decalogi Et eodem modo sciendum est de filia ecclesie malignantium et matris carnalis, dum fuerit per peccatum contraria Deo suo

Et sic intelligendum est de quacunque confederacione²⁰ carnali vel legali qualem intelligit inter nurum que est soror mariti et soerum que est soror uxoris. Nam sicut in confederacione carnali stat istos tres amicos domesticos esse amplius inimicos, quia consilio Christi magis contrarios, sic est de tribus hostibus spiritualibus regularibus²⁵ qui moribus et legi Domini amplius adversantur. Nam concupiscencia carnis, concupiscencia oculorum et superbia vite sunt homini superato peccato nimis inimici domestici sicut 1^a Johannis 11°. Qui ergo preponderat suos domesticos ultra Christi consilia inimicatur toti³⁰ mundo, quia Deo, dictis amicis carnalibus ac etiam sibi ipsi. fol 221^a

Let Christ
show d surpass
all ot. et love

Unde Christus explanat hoc particularius de amore. Qui, inquit, amat patrem aut matrem plus quam me non est me dignus. Cum enim Christus sit simul Deus³⁵ et homo, duplici ratione confederandus cuilibet creature, patet quod plus amans patrem et matrem quam Christum secundum naturam humanam vel divinam non est dignus

1 E. in marg. Consensus 4 D. qui posset 5 A. enim possit
reclamare 12 DE Venit ergo 13 D. patre corpora 14 b D. in marg.
Pater matris 15 A. q. alius intelligitur inter verum q. d. est frater
22 b. uxor mariti 23 E. mater uxoris 24 A. carnis concupiscencia
deest 25 A. inimici deest 1. addit 26 A. domestici patet 27 A.
m. m. 28 DE corporalibus 29 b. d. patrem 30 A. Cum ergo

12 Matthei 10. 23. 34. ib. 35.

habere Christum misericorditer humanitus redimentem
nec Christum divinitus premiantem. Et eadem conside-
ratio est de amante suam sobolem plus quam Christum.
Et iste regule ad amicitias extraordinarias limitate
concloderent per locum a maiori quanta est irregularitas
in confederacione sectarum; plus enim amant suas
privatas regulas vel commoda sua personalia quam
regulam Christi et profectum totius ecclesie et per
consequens plus quam Christum

10 *Et qui non accipit crucem suam et sequitur me non
est me dignus, hoc est, quicumque non accipit voluntariam
toleranciam pene, cruciando carnem cum viuis et
concupiscens ut dicit Apostolas ad Gal. VI° et cum
hoc sequitur Christum ducem ac obiectum fidei, non*

15 est ipso dignus secundum predictam duplicem rationem. Qui, inquit, invenit animam suam perdet eam, et qui perdidit animam suam propter me inveniet eam. Ille autem invenit animam suam qui querit modo sollicitus ut hic vivat: quia cum anima sit vita hominis et inveniens

20 querit sollicite patet quod ille invenit animam suam,
qui querit modo sollicite, ut vita propria vivat in terris.
quod facit quicumque qui plus diligit ut vivat vitam
voluptuosam ad suum commodum personale quam ut
vivat ad honorem Dei et utilitatem ecclesie. Talis enim

2) non vivit Deo secundum Apostolum ad Rom VI. Ille autem perdit animam suam propter amorem Christi qui vitam suam abbreviat quantum ad conversationem suam mundanam propter amorem quem habet ad Christum et suam ecclesiam. Cum enim res commu-

30 *mississime sint maxime diligende quia optime, patet quod
qui preponderanter ipsas diligit, diligit ordinate. Ideo
dicit Veritas quod qui perdidit animam suam propter
ipsum in reputatione mundana inveniet eam inter res
communes beatam in patria.*

35 Nec caret ista sententia Christi sufficienti providentia pro temporalibus hic in via, quia qui eius discipulos recipit Christum recipit et qui Christum recipit, recipit patrem suum, non quod quilibet Christi discipulus sit

Learning and Testing

[illegible]

10 Matth X, 38 19. ib 39 27. Rom VI, 10. 30 Matth X, 42.

correctionis et conversionis ad Dominam quante exigit
vite necessitas conservande. Ideo ministratio spiritualis
elemosine est secunda sed ministratio corporalis elemosine
sepius est perniciosa. Et hinc Christus apostoli et alii
viri evangelici talem corporalem elemosinam repperunt
ut patet Act. IV° et VII°.

Contingit autem Christi discipulum meritorie hanc
ecclesiam seminare id est Antichristo refugere. Cum hoc
quod intencio sit sancta quia ut sic non nutrit eam
contra Christum, sicut faceret per elemosinam cor
poralem. Ex quo videtur sequi quod nemo tribueret
istis privatis ordinibus, ut possessionatis et fratribus
elemosinam corporalem, nisi forte videndo ultimam
necessitatem eorum moderate eis tribuat elemosinam
personalem. Patet sic, quia tribuens eis elemosinam
corporalem sub ratione qua talis privati ordinis intendit
quod appetit quod talis religio conservetur. Cum ergo
religionis illius servacio sit legis et ordinationis Christi
destructio vel diminutio, videtur quod sub ea ratione
sic elemosinans saltem implicite intendit hoc, conseq
non caret excusacione ignorancie elemosinancium in
hoc casu, quia multo remotiora a mandatis Decalogi
debent in lege Christi cognoscere. Supposito ergo quod
sit notorium quod tales private secte religionem ac
legem Christi diminuunt, patet quod sic eas elemosi
nantes adversarios legis Christi nutriunt et defendunt,
sed que foret elemosina quoad istud, cum hoc Christo
displicet et ecclesie sancte noceat. Si ergo nemo debet
dampnificare se ipsum sive ecclesiam, patet quod nemo
debet defendere sic talem sectam. Alter enim liceret
homini in casu agendo meritorie destruere ecclesiam
matrem suam et diminuire religionem ac legem Christi
vel rempublicam in suis pollicus distrumpere. Et hoc
foret argumentum quoad hominem politicum.

Prima pars sic deducitur. Certum videtur quod si istarum sectarum inducio et continuacio vel de facto destruit multas particulares ecclesias vel saltem hoc contingit, esto ergo quod una communitas successive continuet antecessens, et patet quod illa communitas et quelibet eius pars facit saltem partialiter hoc consequens.

S. l.	margin	lrvatis ordinibus non est elasmognathus	6 A
l. q. o.	5 A	punct. quad. in	7 B
for. sin. dext.	42 l. by marg.	1 x 2	35 l. by marg.
l. ma.	39 A	contineat	fidei co

quod petitur evenire, et cum per adversarium tota ista
communitas in hoc facit meritorie et licenter, sequitur
prima pars. Notum quidem est quod ecclesiarum appro-
priationes et fratrum novelle inserciones nedum destruunt
5 multas basilicas et elemosinas secundum ordinem primi-
tivum sed multas animas seducunt que aliter forent
sancte, cum novellas observancias introducunt ut fidem et
antiquam Christi religionem vel sopiunt vel enervant.

Fairs in, are
parish
churches

Secunda autem pars patet ex consideracione ista:
10 Cum Christi religio et legis sue attentio sit propter
istas novitates plurimum diminuta, quia si tota occupacio
istorum novorum generum collecta fuerit pure ad nos-
cendum, servandum et declarandum legem et religionem
Christi, quis dubitat quin stantibus aliis paribus lex

Their novelties
divert non
from Christ's
laws

15 Christi et sua religio foret de tanto extensius observata?
Et quoad terciam partem patet multipliciter quomodo
antequam iste secte introducte sunt debuit esse proportio
inter tres partes ecclesie militantis, scilicet inter clericos,
dominos et vulgares. cum ergo ad religiones privatas tanta
Fol. 221^r communitas est abstracta, patet | quod oportet illam pro-
porcionem quoad istorum tercium deficere et specialiter in
laborantibus, ut agricultoribus, in pastoribus et artificibus.
Nec dubium quin necesse sit, istis sectis tantum spoliandis
a republica de mundi divitiis, ut communitas deficiat in
25 solvendo clero et dominis secundum ordinem primitivum;
et forte oportet quod iste due partes in penam peccati
omissionis sic temporaliter sint punite. Magnum ergo
robur habet observancia limitum legis Christi.

Excess ve
number of
clergy
impoverishes
the state

Sed replicatur communiter quod Christus multa fecit
30 et dixit occasione quorum multa mala evenerant (ut
patet Matthei XV°). Quid ergo istis ordinibus vel suis
elemosinantibus, licet ab illis occasionaliter eveniant
multa mala? Nam iuxta illam stulticiam secundum
argumentum Augustini: nullus artifex faceret quodvis
35 opus. Sed ad pauca de lege Dei respicientes de levi
tales argucias pronunciant. Certum quidem est quod
Christus multa fecit occasione quorum sed male accepta,
multi fuerant peiorati, quia aliter non diceret (Joh. XV°, 22):
Si non venissem et locutus eis non fuisset, peccatum

It is a false
argument that
Christ was the
occasion of evil

5, 6 A. primitivum deest. 6, 7 A. animas cum deest 8 D.
sopiant, F. sapiunt 9 A. Quarta autem; 10 E in marg. 2
14. Dk. dubitat et instantibus 15 L. n marg. 21 A. istorum
trium. 22 A. abornatibus 27 A. sunt. 28 A. legitimam;
Dk. hanc deest 29 L. n marg. Replicatio. oppositum. 30 A.
multa venerant 31 D. Quid est istis; E. ex istis 37. E. est male.
38 A. peiorati; 1b. D in cod. dixit.

que accipere. Hoc tamen videtur ut patet quod
Christus non debet occurrere hominibus ad hoc ut
se non fecit vel daret aliquid voluntarie cum magis
eventualiter quam directe voluntarie daret magis
magis bonum. Cum ergo dicitur non debet in hoc
legis et ordinationis Christi. que ergo presumptio
bona est tantum supererogatio. Nondum tamen
scientes ut Christus quod minus magis bonum quam
malum approximate de nostris excelsis convenire.
Revera non plus scimus istud quam membra arborum
sciunt et quoniam peccato quod tantum contemere magis
bonum. sed Antichristus superaddit. Cum enim in talibus
cum extollitur super omne quod dicitur Deus.

Alma non tota
datur sed sicut
magis

Et quantum ad elemosinantes intelligitur error nimis
communiter quod quibuscunque dederit elemosinas
corporales. sic tamen quod pro Christo sufficiat. cum
necessitantur ignorare indigentiam eorum.

Contra hanc heresim contendunt mendicantes ipsi con-
trarii uno dicente quod elemosina data non alteri sed sibi
ante omnia debet dari. altero autem tamquam meretrice
coram Salomone III°. Reg. III° pro persona mendicando
contendente. sed relictis mendicantibus validius non dubium
quam visitatio Christi ad infirmitates vincendum. qui
homines sunt per elemosinas huiusmodi relevandi ut patet
ex fide Luce XIV°. Sed quia in talibus continetur esse so-
phistia ultra mensuram de elemosinis ecclesie congregantes.
ideo necesse est habere discretionem quod modo plene sunt
elemosine loco et tempore aptande. Et vanitas elamoris in
communitatibus sepe diiudicat quod diabolica sophisticatio
substernitur. Dimissis ergo istis elemosinis ambiguis vel
suspectis satis est christiano elemosine certe intendere.

Even spiritual
alma must be
given wisely

Et si obicitur quod contingit abuti elemosina spiri-
tualis. cum Matthei VII. 6 dicat Christus. *Nolite sanctum
dare canibus nec porcinis margaritas ante porcos*. concedi
debet conclusio. cum scientia non virtute morali con-
tingit abuti: ideo quantumcunque sancta fuerit sententia.
debet homo attendere ad locum. ad tempus et ad
personas quibus seminat verbum Dei. et sicut non facit
elemosinam in nomine Christi nisi ipsam fecerit sa-

1. De concedendum. 2. A. ergo deest. 3. De necessitas. 4. A. que
8. A. que scimus. 9. A. magis bonum. 10. A. pervenire. 11. D. magis
12. A. necessitatur. 13. E. in marg. Contemere. 14. Mand. canentum. 15. De
16. A. continetur. 17. A. quod non. 18. A. contendere. 19. DL. dicitur

pienter, cum Christus sapiencia Dei patris, sic non
predicat vel dat spiritualem elemosynam in nomine
Christi nisi ipsam fecerit sapienter; et ideo ratio: in-
terdicenda est elemosina quoad mendicos validos et
5 quoad alios cum prudencia moderanda.

SERMO XLVII.

*Egressus Jesus de templo ibat. Et accesserunt ad eum
discipuli eius, ut ostenderent ei edificaciones templi.*
Matthei XXIV°, 1.

10 Hoc evangelium ut priora docet formam secundum
quam debent martyres cum membris dyaboli concertare.
Et potest notari mystice quomodo egressus Jesu de
templo signat spiritualiter egressum membrorum a sancta
ecclesia secundum presentem iniusticiam, secundo quo-
15 modo sancti spiritus assistunt predestinatis, ostendentes
illis defectus ecclesie (ut patuit de Evangelista in
Apocalypsi). Nec est repugnancia quod discipuli osten-
derunt Christo edificaciones inordinatas templi quoad noti-
ciam sensualem, et cum ipse ostendit eis rationem huius
20 deordinationis quoad noticiam sapiencialem et sensus
residui huius evangelii, patet Sermone XXXIX° huius.

Circa hoc evangelium dubitatur quomodo licet ad
tales sumptuosas fabricas mendicare. Et patet ex dictis
quomodo elemosina ad talia debet propter probabilem
25 suspicionem simpliciter denegari; melius quidem esset
quod non forent tales fabrice. Que ergo elemosina ad
illas infundabiliter construendum? Sed circa hoc evan-
gelium est notandum quod septem genera validorum

Seven sorts of
sturdy beggars:

30 dicantium validorum; prima est sive religiosorum men-
dicantium ut fratres, sive possessionatorum ut monachi
aut canonici, sive secularium clericorum qui principaliter
Fol. 121^d predicant | propter questum vel fingunt indigencias suas
elemosine ad conscribendas fabricas vel fundandum
35 alias novitates. Omnes enim illi sed primus gradus
precipue sunt fugiendi apostate, cum notum sit fidei

1. Friars and
other clergy.

1-3. DE: cum Christus — sapienter deest. 7. A in marg.: XLVII.
D in marg. sup.: XLVII. 14. A: iusticiam. 19, 20. A: sensualem —
noticiam deest. 21. A: XXXIX° huius deest. 22. A in marg.: Dubium.
27. D in marg.: Validi mendicantes. 28. DE in marg.: Septem genera
validorum mendicantium; A in marg.: Nota septem gradus validorum
mendicantium. 1. 29. A: fine deest. 30-32. E in marg.: 1, 2, 3, 4.
35. A: suas deest. 35. DE: aliquas.

7. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 235—239.

quod sic predicans sit hereticus excommunicatus et proditor Dei ac sue ecclesie. Deus enim mandat Matthei X^o, 8: *Gratis accepistis, gratis date*; et tamen isti apostate non verentur mercacione sophistica plebem decipere. Veritas quidem est quod propter peccatum⁵ utriusque partis ecclesie est talis sophisticacio dyaboli introducta. Nam primo quando magis florebat evangelizacio, sufficebat paucus numerus apostolorum qui patrias evangelizando circuibant; secundo introductus est satis laudabiliter residens numerus curatorum qui¹⁰ subditis satis debite predicabant; tercio introducta est secundum ordinationem cesaream presidia episcoporum, quarto adinventa est secundum artem dyaboli fraus archidiaconorum; quinto ociantibus curatis secundi¹⁵ ordinis et contemptibus evangelium introducta est vicaria parochialium presbiterorum, et ultimo secundum numerum ordinum primi apostate adiectus est numerus quatuor fratrum qui omnes mendicant tacite vel aperte.

Sum of the clergy the cause of successive new orders,

which should all be suppressed except the resident curates.

Different kinds of beggars: 1. Priars who are the worst of all.

Sed cum unus istorum ordinum ad evangelizacionem sufficeret, videtur quod multiplicacio eorum ad spoliandum ecclesiam sit a fidelibus subtrahenda. Rectificare quidem debet status residencium curatorum et subtrahi totum residuum, cum in quolibet istorum septem graduum multiplicantur cautele et fraudes dyaboli et nichil est per se ad profectum ecclesie innovatum; loquendo²⁵ autem de mendicantibus validis quoad suffragia corporalia et momentanea, videtur quod fratres sunt maxime detestandi, cum debent predicare libere sine mendicacione temporalium tacita vel expressa. Unde nec Symon magus nec alius Gyezita committit patencius vel gravius³⁰ symoniam quam tales faciunt; quod patet ex fructibus predicacionum, conversacionum et edificacionum quas gignunt in ecclesia militante. Ad convincendum autem quod fratres sic faciunt principaliter propter questum narravi septem signa (Sermon VIII° secunde partis) ex³⁵ quibus ista fraus satis convincitur. Unde ad simulandum

³ A tamen deest. ⁸ DE apostolorum. ⁹ A evangelice. ¹¹ A satis deest. ¹² A ordinacionem deest. ^{12, 13} L¹ presidia ipsorum. ¹⁸ DE ordinum deest, ibi L in marg. Introductio g. addum sp. r. in marg. in ecclesiam. ¹⁹ DE evangelizantibus. ²¹ L in marg. Curati rectificandi. ²⁷ A in marg. ²⁸ 29 vendicionum. ²⁹ DE. Unde cum. ³⁴ A sic deest, ibi D in marg. Multa genera validorum mendicantium reprobantur. ³⁵ DE sermone III. ibi DE secunde partis deest; ibi D ex deest, ibi A in marg. S. VIII° 2^a partis et in marg.

26. There is a passage about beggars in Piers Plowman, pass. I, lin. 40 et seq. 35. Cf. supra pag. 57-59.

simplicitatem sui operis tacent evangelium vel verbum Domini et ad fabulas convertuntur. Certum quidem videtur quod reprobi adulterantes verbum Domini cum intencione huiusmodi plus peccarent. Sed patet quod
5 est multiplicacio in peccato, cum fraus de frivolis loco evangelii in primis committitur, secundo rapina collacionis de substantia pauperum tamquam debitum finaliter intentum annectitur et tercio sic raptum ad decipiendum ecclesiam frivolis multis consumitur.

10 Secundo specialiter detestanda est spoliatio Romipetarum qui, postquam symoniace hunc mundum visitaverint vel visitacionem eius pretenderint, simulant indigenciam suam ac sanctitatem a simplici populo, clamorose et valide mendicantes; et rumores mendaces ac fraudis
15 sanctitatis ficticie sunt illis media ad taliter mendicandum, et tamen cum sufficerent ex valitudine corporis et ocio a labore magis fructifero laborare, certum est quod ratio contra mendicacionem validam eos dampnat.

2. Pilgrims to Rome.

Tercium genus mendicancium validorum est multitudo
20 simulancium se peregrinare ad loca sancta et propter fictam causam inopie ad tam sanctum finem relevamine temporalium se egere; sed cum Deus sit immensus et ubique exaudiens preces humilium nec locus est perti-
25 nens nisi de quanto ipsum inhabitans est devotus, patet quod hortandus foret peregrinus huiusmodi, ut incolat illam contratam in qua possit de labore proprio meritorius habitare; quod si fingat quod votum ad illud necessitat, tollatur voti stulticia et secundum legem Christi exercitet Dei donum. Meritorium quidem est de labore proprio
30 vivere ut fidelis, et aufugere huiusmodi duplices discolias.

3. Those who ask money to go on pilgrimage

Quartum genus mendicancium validorum est robusti
4 circuentes per patrias fingentes se laborare in bellis approbatis per regna et incarceratos fuisse casualiter vel in aliud infortunium incidisse; et ideo necesse habent

4. Old soldiers.

6 7 DE collacionis. 10 A. Secunda specialiter, 1b AD in marg. Secundum. 11 A. specialiter deest; 1b. 11. 1. spoliatio deest. 12 DE symoniace deest, 1b. E in marg. Romipete detestanda. 13 A. minores mendaces. 17 AD laboris certum. 19 DE in marg. 3. A in marg. Tercium genus. E in marg. Peregrini. 21 AL tantum factum, 1b A. et relevamine. 25 DE hortandus est. 30. 11L fidelis, 1b A. discolias. 31 AD in marg. 32 L laborasse.

10. In Piers Plowman (B. IV, 128) one of the conditions of Reason's Utopia is —

"And alle Rome-renneris for robberis of byzonde,
Bere no silver over see"

Cf. E.W. of Wyclif, ed. Matthew, pag. 494/5.

quod, usque pervenerint ad patriam suam in qua sunt satis divites, sic mendicent.

5. Broken
down clergy

Quintum genus validorum mendicancium est multitudo discolorancium clericorum qui fingunt se laudabiliter stetisse in studiis vel aliis occupationibus edificatorum et necessariis ecclesie sed propter inopiam defecisse: talibus inquit, est elemosinancium subvenire. Sed certum est quod supposita narratione eorum quam sepe fieri contingit mendaciter non docetur, sed sepe probabiliter suspicatur prodesse ecclesie non esse tot et tales clericos, sed ex divina providencia illos sufficere regnis et populo qui possunt a suis parentibus relevari. Tales ergo discoli sunt suspecti.

6. Sham
cripples

Sextum genus mendicancium validorum est trutanni qui se simulant impotentes et tamen subducta simulatione falsa forent satis validi ad sibi necessaria laboricio acquirendum. Unde secundum talem artem sciunt quidam se simulare infirmos horridos secundum herbas et medicamina trutannorum. Cum itaque in istis et sibi similibus laborant tot sophisticationes dyaboli et secundum principia fidei preeligendum est bonum securius, videtur quod omnis homo, cum habet tantum finitum de temporalibus ministrandum, non debet impertiri talibus, antequam egenis de quibus fuerit securus sit plenarie ministratum, et forsitan supersederetur a relevamine talium discolorum. Sepe quidem contingit quod fideles operarios foret meritorius quam tales discolos relevare, et istud principium relevaret quoad corporales elemosynas totum mundum. Quomodo (queso) tribueret dives seculi tot temporalia fratribus et aliis mendicantibus infundabiliter introductis, quando sunt tot incarcerati Christi secundum naturalem impotenciam tantum temporali elemosina indigentes? Ipsi enim non consumerent elemosinas ecclesie tam monstruose et contrarie legi Christi.

7. Pardoners

Septimum genus validorum mendicancium sunt questores qui ut mendicantes primi fingunt se benefacere populo quem seducunt. Dicunt enim quod virtute bullarum papalium reddunt cuique tribuenti obolum innumerabiles annos indulgentie in purgatorio et pro parvo momentaneo temporali infinitum plus retribuere

1 DE. quod deest. 3 AD in marg. 5; .b A. est deest. 7 DE. elemosinancium. 12 DE. sublevare vel relevari. E. relevare. 13 A. ergo deest; .b E. sunt deest. 14 ADE in marg. 16. 20. 21 A. secundum presenciam. 22 DE. est. E. erat securus. 23 DE. istud relevaret deest. 3, 19 mendati correcti in relevati. 35 ADE in marg. Septimum, E. in marg. Indulgentie. 40 E. in marg. Nota.

de suffragio spirituali. Et idem fingitur de literis fraternitatum concessis a fratribus; sed istorum omnium illusionem propria stulticia elemosinancium est in causa. Nam supposito quod litera talis sine falsa ficticia descendat a
 5 papa vel episcopo (quod raro evenit), ymmo posito quod portet papam vel episcopum in manibus, querat elemosinans quomodo posset de tot indulgentiis vel spiritualibus suffragiis esse certus. Nec dubium quin Antichristus cum cunctis suis complicitibus nec scit nec sufficit cer-
 10 ciorare de capacitate vel dignitate elemosinantis, ut recipiat tantum bonum. Cum ergo non debet expendi pecunia in ficticia frivola et incerta, videtur quod non debet dari talibus pecunia nisi forte de indulgentiis tot et tanto suffragio fecerint firmam fidem; sed quomodo
 15 hoc facerent, cum statum elemosinantis ignorant si predestinatus fuerit vel prescitus? Ignorant etiam quomodo peccatum veniale distinctum fuerit a mortali. Et ignorant tercio si cuncta mortalia que elemosinantes commiserant sint dimissa. Dicat ergo elemosinans tali dis-
 20 colo. Libenter ista et plura tibi tribuerem, si de tanto suffragio me volueris securare, sed scio quod posita in me capacitate tantum a Christo reciperem subductis tuis fabulis, et eo copiosius quo tuis fraudibus nolueris consensire, et sic lumen fidei detectum per rectores simplicibus
 25 faciliter excuteret, ne simplices sui per mendicantes huiusmodi sint seducti. Et sic omissio prelatorum et rapine participium est in causa quare subditi taliter seducuntur.

Their bulls
common y
forged and
always useless.

Infinite sunt alie species mendicancium validorum, ut
 harloti, Robertini, ministralli et ioculatores cum ceteris
 30 qui quia eorum fraudulencia patencius est percepta, et informacio curati a dacione talium plene sufficeret, non sunt particularius declarandi. Ille enim per curatum suum debiliter est instructus qui propter famam seculi, propter pudorem mundi aut propter similitudinem
 35 errantis proximi talibus sua temporalia contra legem Domini stulte donat. Convincit enim se plus amare hec

Other sorts of
sturdy beggars.

7 DE quomodo posset deest. 8 L. in marg. Nota. 14 A. fecerunt.
 18, 19 A. om. serant sunt. 21 DE et scio. b A. supposita. 23 TL et
 deest. 24 AL rectores. 26 A. modi deest. 29 DE harlati. ministralli.
 30 TL qui deest. 34 A. similitudinis. 35 DE errantis deest.

29. In Rolls of Parliament vol. III, 332b there is a petition 'des Fortz Beggers' in which complaint is made that 'plusours fortz Ribauds mendinent et ne valient labourer. The King replies 'Soit l'Estatut de Wyncestre et la declaration d'ycelle et les autres estatuts de Robert desmen etc. sur ce faitz tenuz et gardez. (Matthew).

frivola quam dominum Jesum Christum. Interdico autem mendicantes validos sanos corpore qui mendicant temporalium preter auctoritatem Domini pro se instant. per hoc quod sunt sani corpore excluduntur infirmari a Domino; per hoc autem quod instant mendicant temporalium excluduntur mendici Dei qui necessitantur in qualibet oratione dominica mendicare; bona autem spiritualia petunt instanter a Domino et per hoc quod instant pro se et non pro aliis egenis extra se ipsos excluduntur divites qui caritative instant pro pauperibus relevandis. Sic enim peccit Paulus apostolus pro sanctis Jerusalem. non pro sua egenia relevanda ut patet I. Cor. ultimo). Et per hoc quod preter auctoritatem Domini mendicatur, includantur fratres et alii non necessitati mendicare pro suis collegis, cum labore magis laudabili poterunt se magis iuvare.

Christ and His
disciples
begged
innuitively

Et hec ratio quare Christus et apostoli non expresse mendicarunt ab homine sed innuitive ac insinuatice non autem expressione vocali dixerunt proximis suam egeniam. Et ista propter urbanam rationabilitatem non vocatur mendicatio communiter. Cum autem ista clamorosa mendicatio sit communiter contra legem nature et validus in corpore possit aliunde melius occupari nec non et dat occasionem ut pro rapina subdola proximus molestetur, ideo Christus et sui apostoli non taliter mendicarunt. Unde Matthei XXI° quando Christus eiecit vendentes et ementes de templo, dicunt sancti probabiliter quod propter invidiam sacerdotum Jerosolimita non dederunt sibi cibaria et hinc prope noctem peccit Bethaniam et veniens mane in crastino ad Ierasalem esurivit et in figuram malediccionis sacerdotum ficui maledixit. Si ergo Christus in tanta esurie non sic mendicavit, que auctoritas fratribus ingurgitatis et super simplices a quibus mendicant superhabundantibus taliter mendicare? Et hinc Act. XX° Apostolus confitetur suum laborem et negat mendicacionem, cum vixit de labore manuum, quando levi occasione hoc oportuit (ut patet Act. XVIII°), ne alicui populo foret gravis. Que ergo auctoritas foret fratribus, ut multa millia librarum per mendicacionem talem consumant de regnis?

1 E. dominum nostrum, 1b F in marg. Mendicantes validi 6 A
ac deest 11 A. peccit deest; 1b DE Paulus deest 10. A. magis
deest 18 A. mendicant, 19 DE suis 21, 22 A. clamorosa
23, 24 DE. nec non etiam 24 A. proximo 26 A. cibarium;
1b et deest 3. DE. hec

Numquid sunt ut sic tam dominis quam simplicibus
suis tenentibus onerosi? Et patet cum in Christo non
sunt *est et non*, quod fratres non ex auctoritate Domini
sic mendicant et per idem non ex auctoritate Domini
5 taliter conglobantur. Et patet quante est valida fratrum
mendicatio detestanda; et per idem mendicationes alie
et fraternitates ac societates novelle que ab ista voragine
exemplantur, in tantum quod superiores domini captant
sibi circa collum vel brachia, ut fecit fatuitas legis veteris
10 perishelides vel alia ornamenta.

Nec dubium quin secte novitates huiusmodi introdu-
cunt, nec sunt evidencie fratrum de mendicatione digne
memoria. Nam Joh. IV° fingunt Dominum mendicare
quando super fontem precepit Samaritane sibi dare
15 bibere. I Cor. ultimo videtur Apostolum pro sanctis
Jerusalem mendicasse et Luce XVI° ex mendicatione
Lazarus commendatur. Unde Matthei XXV° dixit Christus
quod esurivit et secundum formam qua in membris
suis accepit elemosinam sibi dederant manducare. Que
20 (inquiunt) est dissonancia taliter mendicare, cum ex
tanta auctoritate processerit? Sed patet ex dictis quod
est simile ac si insanus argueret quod licet se ipsum
occidere, quia Christus summe meritorie se occidit; cum
enim Christus sit Deus, patet quod oportet concedere
25 ipsum facere omne opus, et per consequens sicut occidit,
vivere facit, percutit et sanat, sic se ipsum occiderat.
Sed notet hereticus plenam similitudinem et congruen-
ciam et faciat quantum potest similiter; particularis
autem solutio istorum patet diffuse alibi.

Friars try to
justify their
begging in vain

30

SERMO XLVIII.

Dixit Jesus turbis Judeorum et principibus sacerdotum
Luce XI°, 29.

Hoc evangelium ut priora docet quomodo usque ad
martyrium sunt inimici ecclesie arguendi. Sunt enim
35 duo genera a principio mundi usque ad finem contraria:
primum genus electorum ab Adam incipiens et descendens

2 DL suis tenentibus deest 5 DL sic conglobantur, ibi D-
quanto? I correxit quomodo 11 D in marg. Utrum Christus aut
apostolus mendicavit 17 D. Lazari, I correxit. 23 I in marg
Nolo 24 DL concedere deest 31. A in marg XLVII, D in marg
man recent, false XLVII 36. E in marg Genus electorum

10. Nam. XXXI, 50. Is. III, 20. 31. Cf. Wych's Sermons,
ed. by Arnold, I, pag. 239-242. 32. Vulgate: *Turbis autem*
concurrentibus coepit dicere.

Christ's words
addressed to
the reprobate

Their various
senses

per Abel et cunctos electos usque ad sanctum novissimum ante diem iudicii militantem, secundum genus reproborum a Caym incipiens et transiens per alios reprobos usque ad prescitum novissimum et illis Christus dirigit hunc sermonem. Illi autem erant mixti principes sacerdotum, pharisei et alius populus iudeorum. *Ve, inquit, vobis qui edificatis monumenta prophetarum, patres autem vestri occiderunt illos, profecto testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum, quoniam quidem ipsi eos occiderunt, vos autem edificatis eorum sepulcra.* Constat ex evangelio Matthei XXIII², 29 et isto Luce quomodo ad literam ista generacio cui Christus dixerat hos sermones edificavit sepulcra iustorum et prophetarum quos patres eorum occiderunt. Et iterum quod hec generacio erat de cognacione Caym reprobata, cum in persecucionem et mortem Christi ypocritice consenserunt. Et sic Christus onerans verba sua sensu multiplici dicit quod *edificant monumenta prophetarum*. Cum enim opera virtuosa sint mystice sepulcra hominum, monumenta mortuorum possunt dici mystice opera ypocritica que apparent bona esse de genere virtutum, licet sunt intrinsecus mortua quoad mores et ypocrisi fetentia; et talia sepulcra mortuorum ista generacio reproba palliavit. Sed cum patres vestri illos occiderant, vos autem trahitis in eodem iugo ypocrisis, manifeste patet quod ex ypocrisi et vestre generacionis malicia eorum operibus consentitis; et cum more ypocritarum fingitis vobis dampnabiliter si fuissetis cum illis prophetis et iustis contemporanei, non eorum occisionibus consentiretis, sed eorum sanctam sententiam probaretis, et cum edificatis sepulcra dictorum iustorum ac approbatis in verbis eorum vitas ac sententias et machinamini ad intra deterius, quia occisionem Christi, manifestum est quod consentitis eorum operibus.

Fol.
222^c

Et patet causalis Christi de imitatione consentanea precedentium reproborum, quoniam ipsi mystice sic edificant eorum sepulcra ad sensum expositum. Ideo omnino sunt imitationis filii generacionis predictae et

¹ E in marg: reproborum ⁵ E: mixti m ¹³ DL: edificatis.
18 A: enim deest ²⁰ DL: mystice deest ¹⁶ E in marg: Monumenta
mystice ²¹ DL: et de genere ²⁶ L: et testimonio generacionis
malicie eorum et ²⁸ A: dampnatis, ²⁹ 30 AD: consentiretis
³² DL: vitas eorum vitas atque

possibiliter etiam filii in natura. Tota enim generacio
reprobtorum terminat finaliter suam maliciam ad occi-
sionem Christi et membroꝝ suorum, cum pater
eorum dyabolus hoc principaliter intendebat; ideo dicit
5 Christus Matthei XXIII°, 32 loquens yronice. *Et vos*
implete mensuram patrum vestrorum, ac si diceret
prophetice generacioni huic reprobe. Vos estis a diabolo
instigati ad implendum summum gradum malicie in
occisione Christi ad quem omnes patres generacionis
10 vestre perperam disponebant; tunc enim mensura vasis
ire usque ad summum impletur. Totam autem istam
sententiam Christus exponit expressius, cum sic dicit:
Propterea et sapientia Dei dixit: Mittam ad vos prophetas
et apostolos, cum sit auctor utriusque testamenti, quia
15 personaliter verbum Dei; *et ex illis occident et perse-*
quentur, ut inquiratur sanguis omnium prophetarum qui
effusus est a constitutione mundi a generacione ista a
sanguine Abel usque ad sanguinem Zacharie qui periit
inter altare et edem. Ita dico vobis requiretur ab hac
20 generacione. (Istius autem textus sensus exponitur Ser-
mone II° huius partis in declarando textum Matthei XXIII°,
ideo queras ibi.)

The malice of
the reprobate
found its end
in the death of
Christ,

Nec est credendum quod ista huius generacionis
perverse persecucio cessavit in morte Christi, sed durabit
25 usque ad diem iudicii, cum usque illuc erit generacio
adultera signa querens, et (ut quidam reputant) hec
generacio adultera stat maxime in generacione sectarum
infundabiliter adinventa. Et hinc Christus dicit com-
muniter alloquens phariseos *Ve vobis*, sicut ex Christi
30 imitatione tenentur fideles dicere nostris religiosi privati
ordinis, cum sint nobis pharisei eiusdem generis. Sicut
enim tempore Christi dicti pharisei contra Christum et
membra sua coniuncta falsa ypocritice palliarunt, sic
diebus nostris istarum sectarum generacio plus ypocritice
35 subtrahit a lege Domini et plus subdole persequitur
membra Christi; ideo videtur multis quod fideles fre-
quencius generacionem istam *Ve* unico salutarent.

but did not
cease then,

1 DE possibilis et filia. 3, F in marg. Reprobi terminant occi-
sionem. 4, 5 A ideo vos deest. 10 et A vasis r. deest. 14 Codd.
cum sint (f. 12). 20 21, A. Sermone secundo huius partis et in margine.
21 DE prime partis. 22 DE ideo queras ibi deest. 25 DE usque in
30 DE ecclesia. 31 A. v. evangelico, F. re ipica, ib DE salutarunt

13. Matth. XXIII, 34. 15. Lucæ XI, 50, 51. 21. Vide
supra pag. 7 - 14.

The key of
knowledge

Sed quia ista generacio habet gradus multiplices et
perversum ordinem in suis partibus. Ideo Canonicus a
perversione incipiens. *Ve, inquit, vobis legisperiti qui
tulistis clavem sciencie, ipsi non introitis et eis qui
introbant prohibuistis.* Ubi non dubium quod evangelium
intelligit per clavem sciencie scienciam apertivam legis
Domini per quam compendiose et breviter vator ac-
quirit regnum Dei. Quamvis autem Johannes XXII et
ceteri generacionis sue contendunt quod hec clavis sit
potestas iudiciaria illis pro iurisdictione sua singulariter
reservata, quia tamen non fundatur sed probabiliter de
potestate luciferina presumpta suspicatur. Ideo eadem
facilitate contempnitur qua probatur. Nam fides evangelii
vocat illam clavem scienciam, sed quo sensu pertinen-
tiori quam intransitive intelligendo clavem que sit
sciencia, reserans viam ad patriam per dyabolum ob-
securatam. Illam autem clavem obnubilant legisperiti
tempore Christi per adinventiones suas legi immaculate
Domini conglobatas. Sed in lege gracie dicti legisperiti
et pharisei adiungunt ficticias ampliores, sicut patet de
iure canonico pictato cum lege politica, de statutis
papalibus et de regulis ordinum privatorum.

The key is the
knowledge of
the way to
heaven

Man's law put
in place of
God's

Nec dubito quin in isto triplici vinculo dyabolico
lex Dei nimis ab ecclesia est ablata. Ex hoc enim
ignorant plurimi viam Domini per quam fidelis com-
pendiose ad patriam graderetur, cum sicut dicunt *Ecce
hic et ecce illic* est caput ecclesie, ita dicant huius
generacionis filii quod in ordine meo oportet hominem
salutem consequi; alius autem quod non, sed in meo
ordine oportet viantem compendiosius et excellencius
venire ad patriam et in omnibus istis postponitur et
contempnitur simplex religio christiana. Ideo vere dicit
evangelium quod hec generacio non introit ad viam
patrie secundum regulas legis Dei nec ex tradicionibus
suis pompam suam indicantibus permittit simplices
introire. Si autem queratur ordo huius generacionis
adultere ex quo processit, dicunt quidam quod *radix
eius* secundum Apostolum I^a Thim. VI°, *est cupiditas*

3 E n m a g. De cave 4 DE ipsi enim 5 A intelligit deest
ib A sciencie sanctam, ib E in marg. Clavis quid 14 A sciencie
15, 17 DE obscuratum 19 DE conglobatas 20 DE ficticias
ampliores 21 A pictato 23 A Nec dubium 24 A Dei deest
ib A n m u m 26 AD cum sic. 28 A in deest 29 DE pompam
sciencie 30 F in marg. Origo generacionis adultere

terrenorum. Nam generacio perversa in clero propter
cupidinem honoris temporalis atque domini deseruit
legem Christi et multiplicans sibi leges antichristivas, per
quas desiderium suum perversum defenderet, destituit
5 legem Christi et originans sectas novellas que pro parte
sua vivaciter loquerentur, habet multitudinem pictatam
ex ordinibus nimis disparibus, ita quod totum non
possit dici vere et proprie secta Christi. Et hec ratio
Fol. 221° quare secte quas vocamus paganicas nostras fallacias
10 reliquerunt. Iste autem secte novelle iuvant stipitem suam
reciproce et econtra. Sed certum est quod hoc adiutorium
est impedimentum ab ingressu ad patriam tardativum.

Quamvis autem Christus tam crebro dicat in evangelio
istam sententiam et eventus rei publice ipsam clamet,
15 tamen sic obscurantur legentes ipsam indies quod ad
noticiam et profectum ecclesie non veniat, cuius per-
turbans vetacio per Antichristum et sectam suam indi-
catur. Sic enim lex extranea a lege Domini studeri
mandatur, scriptura sacra a membris dvaboli heretica
20 et falsissima defamatur et catholicacio cuiuscunque
scripture a primo nido heresis expectatur; que omnia
si sint vera (ut dicitur) quis dubitat quin ecclesia
malignancium a maligno spiritu agitur? Verumtamen
protestor quod non est intencionis mee iuridice hoc
25 probare, sed iudicet ecclesia si sint vera, et ego hanc
condicionem supponens tamquam possibilem constanter
asserere quod sunt mala, et sub eadem condicione asserere
quod si sint vera, Spiritus Sanctus ordinavit per istam
scripturam ista intelligi et ab ecclesia precaveri. Et
30 (sicut quidam asserunt) Antichristus tollit clavem sciencie
instituendo per membra sua stultam logicam, ex qua
concludit legem Domini esse deformem et ab omnibus
fidelibus respuendam, sic quod oportet ad decretum
suum in isto concurrere. Sed cum ipse vagans in mundi-
35 alibus non ad studium scripture attenderit, committit
fratribus et aliis apostatis qui ypocritice simulant se
habere scienciam Dei super christianos singulos, ut
vice et auctoritate sua iudicent in hac parte. Ad tantum
(inquiunt) infatuatur ista generacio quod nescit secundum
40 omnes partes suas quid sit sacramentum altaris vel id

Evil wrought
by this false
law

3 A. christianas 6 A. p. tam; F. pictatum 17. A. suam deest.
17, 18 AF. indicatur 28 F. in marg. Nota 29 A. primo modo.
23 D. in marg. Protestacio E. in marg. Prot. stacio doctoris 25. DE.
fuerit vera et ego dic 30 E. in marg. Antichristus tollit clavem sciencie.
41 A. et stultam 33 DE. ad deest 38 A. vice auctoritate.

Heresies on the
Eucharist

quod sacerdos consecrat ad altare, sed relictis scriptura et sanctis doctoribus ac decreto antiquo Romane ecclesie in Berengario tamquam stultis dicit unus quod est quantitas et alius quod est qualitas et tercius quod est nichil.

5

Unde sequitur in textu evangelii: *Cum autem Jesus hoc diceret ad eos, ceperunt pharisei et legisperiti graviter insistere et os eius opprimere de multis, insidiantes ei et querentes aliquid capere ab ore eius, ut accusarunt illum.* Nec dubium quin generacio ista perversa proportionaliter facit usque hodie membris Christi, sed cum sufficit discipulo ut sit sicut magister eius, satis est fidelibus quod dicant et zelent generaliter pro lege ac ordinatione Christi ac leges et ordinationes alias impugnent quantum sufficiunt, legem autem que dicitur a fidelibus multis iam currere constanter affirmant esse contrariam veritate supposita legi Christi.

The keys of
the Church.

Circa hoc evangelium dubitatur de quiditate clavium ecclesie, de earum participatione et cur in hoc evangelio nominatur singulariter sub nomine clavis sciencie, sed Matth XVI° nominantur pluraliter claves regni.

These are
1 the knowledge
of Scriptur.:

Quoad primum patet (ut dictum est) quod clavis hic expressa est noticia evangelica scripturarum et aliam clavem oportet ad istam consequi quod sit data vianti potestas ad regulandum ecclesiam secundum istam scienciam. Ista autem clavis non est mathematica nec sciencia naturalis vel logica, quamvis omnes tales sciencie isti clavi debeant ancillare, sed est sciencia theologica vel scripture, docens per quam viam homo debet breviter et Deo placencius ad patriam properare. Quia autem alia clavis ad istam consequitur sicut passio ad subiectum, ideo ista singulariter sub nomine sciencie hic notatur.

2 true theology

Sed Matthei XVI° dicitur pluraliter quod oportet simul has duas currere in quocunque Christi vicario; nec est alia clavis pertinens prelato ecclesie preter has duas

4 A et deest. 6 E in marg. Sententia modernorum de sacra-
mento. 7 A Christus diceret ad illos. 8 DE consistere ei
9 A aliud; ibi A ex (recte d.) ore. 10 E in marg. De quiditate
clavium. 12 A leguntque autem. 13 E in marg. Dubium DE in
marg. Clavis. 20 A sed deest. 21 DE nominatur pluraliter. 22 DE
ut sit. 26 D in marg. In marg. sup. Prima clavis est noticia evangelica
scripturarum, secunda potestas a Deo data vianti ad regulandum ecclesiam
secundum scienciam predictam. 28 A debent. 29 DE auct. 30
E in marg. Noticia potestas nota clavis. 32 DE huius nominatur
33 A quia oportet. 34 E in marg. Solucio tertia partis.

1. 2. Decreti tertia pars, De Cons. dist. II, cap. XII.
6—9. Lucae XI, 53, 54.

rationabiliter nominanda. Sufficit enim Christi vicario quod habeat istas daas sed non obstat quod iste due claves habeant multas partes et quod clavis in scriptura accipiat equivoce, nec est magna difficultas apud
5 rectos logicos de istarum claviu quiditate, cum sint qualitates supernaturales date homini ad prodesse ecclesie ac etiam sibi ipsi.

Nec valent obiectus quos Antichristus replicat contra istud. Arguit enim. Si iste claves sint sciencie, cum
10 contingit hominem naturaliter sive supernaturaliter acquirere talem scienciam, contingit ipsum acquirere taliter istas claves et per consequens pereunte lege institutionis papalis contingeret quantumcunque simplicem et incognitum esse papam.

Objections.
This doctrine
would destroy
the papacy

15 Item, cum stat sciencia cum peccato et infidelitate, sequitur quod contingit laicum et infidelem esse papam papa electo ignorante istam scienciam et per consequens non habente huiusmodi potestatem et periret omnis iurisdictionalis potestas hodie sompniata.

20 Item, cum contingit omnes tales sciencias esse communicatas multis suppositis, videtur quod omnes tales
Fol. 223^a potestates possunt multiplicari in multis suppositis et sic pape, vel aliter talis sciencia non sufficit ad papatum vel aliter clavis potestatis huiusmodi non sequitur ad clavam
25 sciencie, sicut passio ad subiectum, et sic periret legum humanarum institutio de papatu et eius ordine utrobique.

Sed respondendo ad istud oportet supponere ex metaphysica et logica quod clavis ista sciencie sit noticia particularis et practica a Deo singulariter donata, ita
30 quod clavis sciencie sit hanc personam regimen ecclesie secundum Deum in singulari cognoscere.

Reply:

Et patet quoad primum quod concedi debet conclusio. Si enim quis mereatur ut habeat istas claves, Deus non obstante eleccione humana tribuat illas sibi, nec
35 humana eleccio regulariter Deum necessitat ut illam scienciam electo ab homine tribuat, et tunc indubie non habet electus ab homine istas claves. Duo tamen sunt ex quibus ostenditur talis noticia dari homini;

God gives the
keys to those
who are fit to
use them

4. A. non est. 5. E. in marg. Claves sunt qualitates supernaturales
10 A. sive supernaturaliter deest; ib. E. in marg. Obiectio 13. A. contingit. 14-15. B. esse papam — infidelem deest. 17. D. et per potestatem i. m. additum. 19. DE. quod hodie sompniatur. 21. D. videtur suppositis i. m. additum. 22. 23. DE. et sic pape deest. 24. B. potestas. 27. A. Sic respondendo. ib. E. in marg. Responsio. Clavis sciencie. 30. DE. regnum ecclesie. 33. A. si autem. 36. DE. electo deest. 37. DE. et tamen.

partes, scilicet triumphancium, dormiencium et militancium. Ideo in solempnitate Dedicacionis ecclesie dicit sequencia.

*Rex Salomon fecit templum
Cuius instar et exemplum
Christus et ecclesia.*

Et sequitur.

*Sed tres partes sunt in templo
Trinitatis sub exemplo:
Ymma, summa, media.*

The gospel
laws are made
for the Church
militant.

Quoad ecclesiam vero triumphantem et dormientem non oportet evangelium leges spissim statuere sed totum periculum et doctrina est circa regimen ecclesie militantis. Ipsi enim tamquam pueri errabiles possunt faciliter ascendere ad ecclesiam triumphantem vel descendere ad infernum; ideo cura doctrine evangelice est ipsos instruere. Constat autem ex fide scripture quod ista militans ecclesia vocatur domus Domini et milites secundum diversos gradus vocantur Dei famuli et huius domus ministri. Prudencia autem in officio horum servorum est spissim in evangelio seminata et stulticia discolorum in ecclesia ista superflue pendencium est multipliciter reprobata.

Three classes
of servants in
the Church.

Oportet autem in domo ista habere tres maneries ministrorum reciproce se iuvancium, ut clericos qui debent esse supremi et Deo dignissimi sed non ad honores vel lucra mundana attendere sed totam spem retribucionis future expectare in ecclesia triumphante. Secunda pars media debet esse milites et domini seculares; tertia pars infima et defendens domum tamquam solum debet esse communitas vulgarium, ut pastores agricultores et alii artifices. Et de omnibus istis tribus partibus contingit esse martyres et gloriosos in ecclesia triumphante. Cum enim Deus non sit acceptor personarum sed dans gratiam quibuscunque gloriose certantibus, patet quod quicunque de aliquo istorum trium statuum meritorius agonizaverit est apud Dominum plus acceptus.

1 DE scilicet deest 1, 2 A triumphancium et militancium dormiencium 2 E in marg. Tres partes ecclesie. 6. A: Christus in. 11 A: et deest. 13 DE p. chum et doctrina. 18. E: et militantes. 19 E in marg. Domus Domini et eius ministri. 23 DE: reprobata. 24 E in marg. Prima pars ecclesie 29 E in marg. 2 30 E in marg. 3. 33 A: partibus deest 37 D apud Deum.

Debet autem movere quemcunque catholicum spem
sui adiutorii in Deum suspendere. Nam eo ipso quo
quis a proximo habet adiutorium laudabile, origo illius
adiutorii principaliter est in Deo. Et ideo scriptura
5 dampnat eos qui inordinate ponunt spem suam in
homine; et multo evidencius eos qui inordinate sperant
in caducis temporalibus. *Maledictus*, inquit propheta,
qui ponit spem suam in homine et ponit carnem brachium
suum Jeremie XVII°, 5. Sed adiutorium propinquius in
10 vivante est donum bonorum naturalium, ut quando
amici infirmi assistunt dolentes et iuvare insufficientes
natura sua intrinseca quam Deus dat sepe perficit
sanitatem. Nec valet medicina medici quicquam per-
ficere, nisi natura principaliter per medicinam perfecit
15 opus suum, ut patet in mortuis et inanimatis in qui-
bus medicina non sufficit facere sanitatem. Sed tercio
deficiente natura ut oportet in mortis articulo non
restat nisi ad Dei adiutorium singulariter recurrendum.
Ipse enim hunc protegit a cunctis hostibus servum
20 suum, secundo acceptat ipsum in tremendo iudicio de
manu diaboli et tercio premiat eum post finale iu-
diciu mercede ineffabili. *Benedicta* itaque sit protectio
Dei celi. Ista itaque contemplatio movit martyres et
moveret usque hodie fideles ad defendendum usque ad
25 mortem viriliter causam Dei.

Our hope
should be in
God

Nec video quin excecatur luciferina stulticia negando
hoc bellum, cum agricultores certe sperant profectum
fructus sue culture, et hinc laborant secundum artem
suam assidue. Immo avari sperantes inaniter fructum
30 thesauri sui servati congregant pecunias, arconios et
alia temporalia quousque putrefactibiliter sint consumpta.
Sed relictis istis milites fideles Christi sub spe retributionis
proprie decertarunt. Quis ergo fidelis habens scintillam
fidei non in isto certamine laboraret, cum debet esse
35 securus ex fide quod premium centuplum securissime
in manu Christi reponeret? Nec dubium (ut sepe dici-
tur) quin remaneret fidelibus materia decertandi, quia

We should fight
the good fight.

3 L in marg. Triplex adiutorium. 1 A proximo. 7 E in marg.
Spem suam in homine inordinate ponentes dampnat. Spem suam in
homine ponentes maledicti. 9 D Jeremie VII. L deest. 10 L in
marg. 2 A naturali dono. 13-16 DE Nec valet sanitatem deest
16 E in marg. 3 A solo Deo. 18 E recurrendum singulariter ad De
adiutorium. 20 A s m deest. 21 L et deest. 23, 24 DE et
moveret. 27 E profectum. 30 E arconios, AB artemos, arconius
sec D. Caugium locus ubi fenum congregatur et asservatur. 30, E. re-
poneret, ib. L in marg. De materia decertandi. 30, 37. DE qui sepe
dicitur

dicant etiam ypocritis veritatem fidei et non carebunt persecutione et morte et ad minimum scandalis et de traccionibus que equivalent martyrio in humiliter patiente.

Bad servants
must be
corrected

Cum autem in domo Domini octantur quidam ministri illegitime introducti, hilarando consumunt bona ecclesie 5 quidam servi subdoli et dominantur infundabiliter qui debent ecclesiam Christi regere, patet quod acute corripiendo hos servos triplices qui in absentia Christi proditorie confundunt ecclesiam non defecisset fidei Domini materia paciendi. Nec video quomodo aliquod 10 membrum ecclesie foret pro sua viacione expers istius martyrii, cum ad sacerdotem quemcunque directe pertinet leges familie istius domus defendere ratione, ad milites directe pertinet armis et corporali labore sustinere, et ad vulgares pertinet istam fovere et (si oportet, 15 pro subtractione fomenti suorum proditorum mori gratis fideliter. Omnes enim fideles pro rectificatione ecclesie decertarent et specialiter quoad istas tres personas reprobas, ut usque ad mortem reclamando contra ipsos rectores et presbyteros qui dimittunt primitivum officium, specialiter 20 vitam pauperem dimittendo et predicationem evangelicam omittendo.

Friars and
other religious
are idlers in
the Church

Secundum genus vacancium in domo ecclesie sunt religiosi infundabiliter introducti et specialiter mendici ut fratres et alii qui tamquam hilaratores falsi et 223^e avidi salutant in hospiciis propriis membra ecclesie et rapiunt quadam ficta facies bona ecclesie de talibus hospitibus salutatis; et illi indubie sunt militanti ecclesie onerosi, quia ab istis tribus partibus capiunt annuatim multas pecunias; nec dubium quin ad onus clericorum, 30 ad onus militum et precipue ad onus pauperum tenendum, ideo quidam comparant eos nedum fictis hilaratoribus cibarium peregrinorum consumeribus sed satane simus que quodcunque viderint placere potentibus simulant simialiter, ut reportent ab eis commodum 35 temporale et gustu subtilissimo de minutis bonis discernunt quid eis proderit ad hanc vitam. Et iterum quod alii sancti faciunt ad Dei laudem et ecclesie utili-

1 AD: et deest.

5 AD: legitime

13 14 E in marg

ad sacerdotes

ad milites

ad vulgares

} pertinet.

14, 15 A: robore sustinere

23 E in marg

Fratres mendicantes onerosi

tribus partibus ecclesie

25 A: hilaratores

28 DE: salutaria

29 A

tribus tribus

32 A: ficta

deest

32, 33 A hilaribus

35, 36 A

ut subtilissimo deest

tatem isti cachinando faciunt ypocritice ad lucrum sui et strangulacionem.

Contra hos simias debet fidelis dure certare, cum sint pharisei et spuria vitulina cautelis dyaboli
 5 introducta. Unde pharisei possessionati, cum cautelis
 eorum magis percipiunt, non permittunt quod hii penetrantes domos et hillerantes hospites usque ad consumpcionem domos suas privatas penetrant, sed solitarii in domo vaga satis paupere includantur, quia
 10 (ut inquit prudentes, prius ad abbatis tabulam ordinem illum de irreligiosis superfluitatibus defamabant et forte a penetracione huiusmodi ultra ministrillos immediati raptoribus non cessabunt, antequam ecclesia cautelas catholicas contra hilleratores tales circumfensas per patrias
 15 ordinaret. Unde spoliaciones tales per contenciones et pugnas vendicant tamquam leges. Temptet ergo fidelis negando istis canibus qui circueunt civitatem spoliacionem vel saturitatem huiusmodi et videbit quod sic in facie murmurabunt. Et videtur quod de lege Domini fideles
 20 debeant sic temptare, cum iuxta morale principium elemosinans debet magis egentibus et captivis Domini cicius impertiri; et isto principio servato nunquam debet talibus apostatis tam laute et copiose de temporalibus provideri. Nec solum cum cautelis mendicorum
 25 Antichristi oneratur ecclesia Christi sed antiquius et patencius cum possessionatis phariseis, ut monachis, canonicis et eis similibus. Officium enim eorum fuit in suo primo introitu parce et penaliter plangere peccata populi cum Baptista. Sed modo bucce pingues et rubee,
 30 crassitudo ventris et totius corporis contradicunt, ymmo vendicant tamquam iure hereditario quod super villas et patrias super comites dominantur. Unde dicunt quidam quod venter talium est specialis coquina dyaboli. Nam isti apostate et ydolatre amant ventres suos et
 35 pudenda eorum intrinseca tamquam Domini, cum sunt de capitulo eorum quorum Deus venter est. Quid ergo foret venter eorum nisi coquina dyaboli in qua prandium

Possessioner's
precautions
against the
friars

Monks and
canons are also
a burden to the
Church

3 F in marg. Satana simec (l). 4. DE. qui cautels (E. cautels)
 6 A. quod hii twice. 7 A. usque deest. 8. DE. consumacionem
 8 A. penetrant. 10 A. ut abbas. 11 DE. religios. 13 A. eccle-
 sia deest. 14 A. illud ut. 16 A. legem leges. 17 DE. in fundo
 18 A. et tener ut. 18 A. vel. scilicet item. 19 A. Et videbit.
 25 DE. Antichristi deest. 26 A. Christi deest. 29 A. pingues et ruber.
 30 A. in marg. De vltis monachorum. 31 in marg. Habitudine octauarum.
 32 E. in re hereditaria. 33 F in marg. Venter
 pinguis mon. et est coquina dyaboli. 35 DE. cum suis.

Great kitchens
in monasteries

The Pope rules
the Church as
if Christ were
absent.

Christ's
soldiers should
oppose h.m.

suum ac membrorum suorum tam sedule coquitur et paratur? In cuius signum dicitur multas abbacias edificare sibi coquinas latas et sumptuosas etiam supra reges. Et ad figurandum conquestus suos atque dominia supra dominos seculares multe abbacie constituunt sibi portas sumptuosas cum propugnaculis tamquam castra et in omnibus istis misere spoliatur simplex ecclesia

Sed preter istos phariseos possessionatos et mendicantes illegitime introductos est dare regem blasphemum supra omnes alios quem quidam nominant Antichristum Ipse enim cum membris suis vendicat in absentia Christi regulare ecclesiam et ordinare illis ad votum officia, contraria ministerio quod Trinitas ordinavit. Nec video quomodo posset esse blasphemior luciferina superbia Cum enim ex fide evangelii Christus sit cum suis usque ad diem consummacionis seculi in ecclesia militante, patet quod iste Antichristus in Christi presencia et domo propria statuit ministros et ordines Christo contrarios per quos Christi populus et sua ordinacio despectibiliter destruuntur. Quis ergo fidelis de domo Domini non ferret graviter tantum despectum et tam patulum in presencia Dei sui? Revera non foret fidelis famulus Domino temporali qui applauderet inimicis tam despectibiliter illudentibus domino suo in presencia propria et adversancia regimini domus sue. Sic autem Deus iustus, fortis et paciens irascitur tota die, et tam pauci vel nulli sunt qui audent contra Christum exponere partes suas Ubi ergo sunt martyres Christi milites qui contra hostes forciores corditer decertarent? Omnes enim dicte subversiones introducte sunt ex ypocrisis secularium dominorum. Diabolus enim dictavit illis quod sit summa elemosina sic ditare et venerari devocios de Christi ecclesia. Et per istam ypocrisim et cautelam dyaboli introducte sunt paulative adversancie et deordinationes contrarie legi Christi; et ad tantum infatuavit dyabolus seculares dominos visco suo quod

Fol.
223^d

⁵ DE. sibi decet. ⁸ DE. in marg. Papa summus Antichristus. ¹¹ in marg. Re blasphemus. ¹² in TE. supra omnes illos. ¹³ DE. ad consummacionem. ¹⁴ in A. esset. ¹⁵ in A. et decet. ¹⁷ A. et decet. ²⁰ A. et decet. ²¹ in A. et decet. ²² AD. decertant. ²⁹ in A. Omnes tam in. ³⁰ in TE. in marg. Subversiones introducte quoniam de dyabolo dictavit illis.

cf. S. E. W. p. 15 and 494. "The great stone kitchen at Glastonbury was built in the 14th century. The great gateways at Battle and Canterbury are also of the 14th century." (Matthew) XXXII, 20. 22, 26. Psalm VII, 12.

etsi ad horam percipiunt verbum Dei, statim occupatio
mundi quam requirit sua superbia et rapina volucrum
celi de suis cordibus tollunt verbum (ut dicit Dominus
Luce VIII°, 12). Diaboli enim propter superioritatem nature
5 in loco alto geniti, propter invidiam et iram sue colere
et propter agilitatem et motus celeritatem in nequicia
vie sue vocantur a Christo *volucres* celi; cum ergo non
sit nobis colluctuatio adversus carnem et sanguinem
sed adversus potestates et principatus tenebrarum harum
10 et adversus huius mundi rectores qui sunt huiusmodi
Antichristi, patet quod omnes fideles darent operam ad
pugnandum spiritualiter in hoc contra dyabolum et
predictos homines eius membra. Sed pugnam intelligo
gladium spiritus (quod est verbum Dei usque ad mortem
15 constancius predicando) et alias sex armaturas spirituales
quas explicat Apostolus in suo evangelio. Et sic posset
esse fidelis martyr gloriosus et egregius miles Christi.

Christ calls the
devils birds of
the heaven.

Quamvis autem de predictis sectis contingit aliquos
esse bonos, quia devote ordinationem Christi et suum
20 evangelium pure intendere et ritus introductos in fine
deserere, quia tamen sunt rari tales et spissim alii, ideo
de aliis intelligitur noster sermo. Que enim secta tam
presens non declinat a sanctitate observancie primitive.
Nam cautela dyaboli est per declinationem modicam a
25 lege Domini introducere ampliorem; ideo ecclesia debet
acute dicere istis sectis quod respiciunt sedule et ser-
vent attente suas observancias primitivas. Modica
enim declinatio a lege dominica seu evangelica per
traditiones novellas fuit insensibilis non ponens in
30 numerum cum antiquo ordine christiano sed varietas
crescens per processum temporis ex cautela dyaboli
finxit novum ordinem sancctiorem; et in isto periculo
sumus nos seculares presbyteri per attendenciam pre-
ponderantem nostrorum rituum et per regulas abbatis ac
35 ministri dyaboli quemquidam vocant Romanum pontificem.

Some good
fruits and
monks by
exception

Nec dubium quin ex eadem radice qua filii dyaboli
sunt primatus et observancie pape et cardinalium in-
troduci; nam de lege evangelii cuncti sacerdotes
Christi debent esse socii et habere Christum immediate

Gradual
declension to
evil.

1 DE horam verbum Dei audiunt. 2 E. volucres; ib E in marg.
Quare dyabol. vocantur volucres celi. 5. A. iram suam; ib E. colere.
10. Alii. huius rectores deest. 12. E. specialiter in hoc.
14. DE huius membra. 16. A. apostolus deest. 17. A. egregi.
20. D in marg. Iobrey mure, id est bonus monachus. 26. DE conti-
dere. 28. A. seu evangelica deest. 32. DE. superiorem; ib D in
marg. Presbyter secularis.

secundum regulam evangelii caput suum. Sed simialis similitudo ex ordinacione cesarea, dimissio legis evangelii et fastus regis superbie istum ordinem introduxit, et ad tantum ac tam diu discrasitata est ecclesia quod reputaretur hereticus qui auderet in istam consuetudinem⁵ rebellare. Et patet materia paciendi martyrium propter ordinacionem et continuacionem observancie legis Christi.

SERMO L.

Vigilate, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. Matthei XXIV°, 42.

The duty of
watching

Expedito superficialiter de sententia evangelica instruente apostolos et martyres superest declarare sententiam instruente confessores. Quamvis enim omnes iste sentencie sint instructive cuiuslibet christiani, tamen sentencie partis superiorum ecclesie sive dignorum eius¹⁵ membrorum sint specialius instructive. Hoc ergo evangelium pertinet ad confessores et quoslibet christianos. Precipit ergo Christus christianos quoslibet continue vigilare. Et subdit causam, quia in adventu ad iudicium oportet salvandos singulos *vigilare*. Et ille adventus²⁰ generaliter a vivantibus ignoratur.

Causa of sleep

Loquitur autem hoc evangelium de vigilia interioris hominis que est precavencia a peccato, sicut sompnus suus est quiescencia in peccato. Est enim secundum naturales talis ordo causandi sompnium a stomacho et²⁵ partibus subiectis cerebro; transmittuntur fumi ad cerebrum obnubilantes spiritus animales et per consequens obtundentes interius virtutes sensitivas et opturatis meatibus ad organa particularium sensuum illi sensus generaliter sunt ligati. Quamvis enim tactus et auditus³⁰ in parte somniantis sentiunt, tamen ipsi et visus precipue in sompnis a vivacitate sensuacionis generaliter

1. A. Et simialis. 4. DE. et tam, 1b. A. discrasitata. 5. DE. qui
auderet deest. 9. A. in marg. Sermo I. D. in marg. MIX. E. in
marg. Evangelium de Confessoribus primum. 13. A. cum deest.
14. 15. A. sint. partis deest. 15. A. superiorum. DE. partis super-
riorum pariter. 16. 17. DE. ecclesie sunt digniores eius membrorum
specialius. 18. A. sint. 23. A. sint deest, 1b. D. in marg. Quod est
vigilare. F. in marg. Vide vigilare interioris hominis. 24. A. Et enim
25. E. i. marg. Causa somni. 28. A. et opturatis deest. 29. A. illius
sensus. F. ille. 31. A. in sompnio, 1b. A. cum ipsis. 32. E. et a
1b. DE. sensuacionis.

9. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 248—252.
26. Cf. De Civili Domino, pag. 114 seq.

precluduntur. Sensus autem interior et ymaginatio maxime tunc in parte sentiunt; verumptamen omnium interiorum sensuum vivacitas propter sompnum letiferum est sopita. Et hinc naturales eliciunt media cum
5 experimentalis noticia qui cibi et potus cum aliis circumstantiis sunt ad sompnum huiusmodi inductiva, ut allium et potus fortis et novus cum ceteris complexionis huiusmodi que propter viscositatem et fortitudinem humiditatis tardius digeruntur.

10 Vigilia autem naturalis est solutio istorum particularium sensuum non privative opposita sed contraria sompno dicto. | De inceptioe autem sompni et vigilie
224 cum aliis difficultatibus naturalibus relinquo philosophis pertractandum. Satis quidem est quod sicut in exteriori
15 homine sunt sompnus et vigilia naturales, sic in interiore homine sunt sompnus et vigilia spirituales, sic quod spiritualis sompnus sit ligacio sensuum interioris hominis difformiter rationi, et spiritualis vigilia sit attendens interioris hominis conformiter rationi: sic proporcion-
20 liter de naturali sompno et vigilia est dicendum. Et patet racionabilitas precepti Christi quomodo viantes singuli debeant vigilare.

Spiritual sleep and waking.

Tria autem sunt ex Dei providencia nobis incognita, scilicet gracia nostre predestinacionis, dies generalis
25 examinacionis et tercio hora mortis; ideo dicit Christus quod *tam nescimus diem iudicii quam etiam horam mortis*. Et oportet quod in utroque istorum Christus veniat ad finaliter iudicandum. Nam in hora mortis diffinivit particulariter homini quomodo pro suo perpetuo se
30 habebit et in die iudicii diffinivit generaliter quibuscunque. Cum ergo tam periculosum sit utrumque iudicium, patet quam necessarium est viantibus continue vigilare; nam in quocunque statu viator capitur hora mortis, in proporcionabili statu presentabitur in die finalis
35 iudicii; et subtiliter nominatur unum meditullium temporis hora mortis et aliud dies finalis iudicii, quia sicut dies excedit horam, sic ultimat iudicii generalitas superat

Three things unknown to us:
1 Our predestination,
2 The day of judgment,
3 The day of death

1 A ymaginatio 3 A vivacitas, 1b A sompnus letiferum.
5 F in marg. Cibi et potus pro somno 7 A et deest 9 D diriguntur 10 F in marg. Vigilia 13 DE alius diffinitionibus 14 E in marg. Nota 16 A spirituales 1b E in marg. Somnus spiritalis 17 A sic quod spiritalis deest 18 DE deformiter 1b A accidencia 19 A sicut 20 E in marg. Vigilia 23 D in marg. Notabile bonum, 1b E in marg. Nota quod tria sunt nobis ex Dei providencia incognita. 25 A examinatio. 28 DE diffinit 31 D est 37 E sic dies generalis ultimat iudicii superat

particulare iudicium. Sed universalis noticia horum trium que sunt nobis in particulari incognita et nobis certissima propter spem ad beatitudinem contriendam.

Manoducit autem Christus servos suos ad hoc mandatum invincibiliter per exemplum. *Illud, inquit, scite quoniam, si sciret pater familias qua hora fur veniret, vigilaret utique et non sineret perfodi domum suam.* Mystice autem hic paterfamilias est persona cuiusdam viatoris, cuius domus sunt membra cum sensibus tamquam familia, thesauri autem absconditi in ista familia sunt virtutes. Fur est triplex inimicus spiritualis hominis et specialiter dyabolus qui temptationi insistit attentius hora mortis; perfossio vero domus est prostratio potenciarum anime per peccatum secundum membra humana que instar domus animam protegunt atque levant. Fenestre autem istius domus sunt sensus corporei et eorum introitus; ideo servandus est secundum consilium propheticum eorum introitus, ne mors intret. Si ergo pro thesauro corporali viator vigilaret attentius et non sineret perfodi domum suam, multo magis in domo spirituali pro redemptione perpetua spirituales vigilarent attentius et non sinerent a dyabolo perfodi domos suas. Cum itaque sompnus sit ligacio sensuum in peccato et vigilia eorum solucio in virtute, patet quam attente spiritualis homo excusso sompno in virtutibus vigilaret. *Ideo et vos cuncti fideles estote parati continue, quia nescitis qua hora Christus veniet ad arraliter iudicandum.* Et differt ista vicissitudo in spiritali homine et in homine naturali, quia secundum philosophos necesse est ut homo alternet nunc sompno nunc vigilia ad naturales potencias relevandum. Sed in homine spiritali expedit ut excluso sompno spiritali pro perpetuo spiritaliter vigilia in sensibus incorruptibilibus conservetur.

Quia autem regimen huius domus est multiplex, ideo Christus istam multipliciter innuens incipit a priori. Prima autem dispensacio domus est spiritalis ordinacio

1 Dk. Sed vel noticia. 2 3 D incognita nobis deest. 9 F in marg. Mystice paterfamilias. 10 E viatoris ecclesie. 12 13 cat. intem. ib. A. triplex deest. ib. E in marg. Fur. 13 Dk. assistit. 14 15 D. per anim. anime. L. personarum. 16 L. in marg. Fenestre. 22 A. pro. directione; E. dir. parte; ib. A. spiritalis vigilaret. 24 A. Nam itaque. D. Cumque itaque. 25 Dk. virtutibus. 28 Dk. ad de. st. arraliter. AE. hab. lacuna. 33, 34 D. spiritali. pro perpetuo spiritali. 37 L. in marg. Dispensacio triplex.

6 Matthaei XXIV, 42. 27. ib. 44.

communitatis hominum ad Deum quod pertinet ad prelatum, secunda est corporalis ordinatio familie particularis ad suum dominum secularem et tertia est personalis ordinatio boni usus carismatum ad beatitudinem persone huiusmodi acquirendum; et talis personalis dispensacio pertinet ad omnes. *Quis putas, inquit, fidelis est servus et prudens quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore.* Omnes enim hii tres dispensatores sed precipue primus et ultimus
 10 tenentur pro loco et tempore dare cibarium servis suis. Cum enim primus sit pastor gregis ovium Domini, patet ex fide evangelii (Johannis ultimo) quomodo tenetur spiritualiter pascere illas oves. Debet autem quilibet talis dispensator esse fidelis servus et prudens,
 15 fidelis ut det doctrinam fidei, non fabulationes apocriphas et multo evidencius non infideles vel mendaces fabulas ovibus Dei sui. Et debet secundo esse prudens, ut pro loco et tempore prudenter distribuatur secundum exigenciam ovium pastum istum.

20 Et signanter dicitur quod Dominus *servum talem constituit*, quia quemcunque Antichristus, non Christus
 Fol. 224^b super populum subiectum statuerit, non est fidelis servus et prudens sed condicionis opposite, cum decimas et pecunias avare congregat et celestem thesaurum ovibus
 25 Christi non prudenter distribuit. Et prior thesaurus quem congregat trahit avarum precipitem ad infernum, et secundus thesaurus quem prudenter tribueret tam se quam subditos suos exaltaret ad patriam. In finali autem iudicio Deus premiabit taliter facientes et instar
 30 aliorum honorum ipsum constituet super omnia bona sua. Si enim in via *iustorum sunt omnia*, per idem in patria iuste possident omnia bona Dei. Qui enim sic habet Deum quomodo non possideret omnia bona sua, et cum sit duarum naturarum utraque, quomodo non
 35 foret secundum inferiorem naturam super ipsummet hominem constitutus? Non igitur est aliquod genus creature quin super ipsum dominatur quilibet beatus secundum partem eius aliquam subiectivam.

Faithful servants are those of Christ's appointment

2 l. n marg 2 3 l. n marg 3 4 A persona vel. 5 A modi deest 10 A pro longo 10-18 E: dare cibarium tempore deest. 11 A omni in 17 DE domini 20 DE Deus; b, l. in marg. Nota 22 l. populum stat 23 F in marg
 Constitutus } a Christo
 } ab Antichristo
 2. l. in marg. Notabil. 36. DE Non ergo
 6. Matthaei XXIV, 45. 21. ib. 47.

The wicked
servant.

most like
perverse
prelates

Sed durum est verbum quod sequitur: *Si autem dixerit malus servus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire; et ceperit percutere servos suos, manducet autem et bibat cum ebriosis: veniet dominus servi illius in die qua non sperat et hora qua ignorat*⁵ *et dividet eum, partemque eius ponet cum ypocritis, ubi erit fletus et stridor dencium* l'bi notum est quod licet verbum istud aptari possit ad quoscunque dampnandos et ad illos specialiter qui populo male presunt, specialiter tamen aptari debet ad perversos prelatos; ipsi enim¹⁰ vel ignorant vel non considerant horam mortis vel diem finalis iudicii vel spem suam confidendo de tardacione huius temporis nimis laxant. Sic enim dicunt infideles prosperati in seculo quod per tantum tempus expectavimus et venerunt nobis prospera, sicut et patribus¹⁵ nostris prioribus, superfluit ergo de minis talis temporis formidare. Ideo dicit sententia evangelii quod si talis dispensator nimis confidit de prorogacione mortis vel diei iudicii vel non credit ista sed austere tirannizat vel collidendo membra et vires naturales²⁰ que conservirent secum Deo vel communitatem super quam dominatur aut ponitur, vel tercio si prelatus conquassat virtutes subditorum opprimendo iustos et fovendo peccatores. talis, inquam, manducat cum ebriis eo quod communicat socialiter cum sopitis in actibus²⁵ mundialibus atque carnis contrariis caritati. Sic enim manducant multi prelati cum ebriis, ymmo ipsi licet videantur vigiles, habent tamen sensus intrinsecos quoad rationem sompniantes velut ebrii dormientes, et hi propter preeminenciam super subditos vocant singula³⁰ riter suum dominum sic morantem. Deus autem veniet sibi in mortis articulo insperate et partem per se punibilem, id est animam, ponet cum ypocritis qui sunt precipue viri nominetenus ecclesiastici et prelati. Nec est pena talium levis sed gravissima tam quoad³⁵ penam dampni quam sensus quod notatur per fletum et stridorem dencium (ut sepe exposui). Tales enim (ut patet sermone proximo, sunt precipue Antichristus.

3. DE, nimis venire; ibi A cepit. 5. A qui non. 12. A confidendo. 13. E in marg. Nota. 14. DE quod deest, ibi A per deest. 15. A temporis. 16. A prioribus deest. 17. 18. A. Ideo = 19. mas deest. 20. DE colligendo. 21. A secum deest. 22. 23. A conquassat. 24. 25. DE sompniantes velut. 26. 27. A sopitis vel. 28. 29. DE precipue.

Circa hoc evangelium dubitatur, utrum omnes prelati vel curati pro cunctis suis subditis respondebunt, et videtur quod sic, quia mandatum fides et lex Domini mandat ut quilibet diligat et per consequens ut proficiat proximo suo; et per idem est debitor cuicunque; ergo multo magis prelatus vel curatus est debitor illis omnibus quibus ex duplici vinculo alligatur; nec minus obligatur eis propter hoc quod copiosius in temporalibus ut decimis et oblacionibus taxat illos. Sic enim
 10 Apostolus ad Romanos I^o, cap. 14 confitetur. *Grecis ac Barbaris, sapientibus et insipientibus, debitor sum.* Et confirmatur ex verbis Domini ad Ezechielem prophetam: *Si, inquit, dicente me ad impium: Morte morieris et non annuntiaveris ei, ipse in iniquitate sua morietur, verum*
 15 *tamen animam suam de manu tua requiram.* Patet hec sententia Ezechielis III° et XVIII° capitulis. Confirmari autem potest per rationem et locum a maiori. Si enim pastor vel quis serviens terreno domino in defectu suo perdat ovem vel terrenam substantiam pro qua illi
 20 domino obligatur, perdendo illam substantiam, tenetur dare equivalentem, ergo multo magis plus obligatus superiori domino plus invincibili ratione. Sed sic est de prelati ecclesie quoad subditos et Christum, ergo conclusio. Nec solum rectores sed episcopi precipue
 25 taliter obligantur. Unde errant qui credunt quod episcopus dans curam rectoribus ut respondeant pro ipso in die iudicii se ipsum eximit ab hac cura, tunc enim desineret esse episcopus talis loci; ideo multi prelati secundum gradus dispares super eodem populo gerunt
 30 onus.

Fol. In isto dubio fideliter | debet credi quod non solum
 224° curati secundum leges humanas sed quicunque viantes secundum gradus dispares de quibuscunque proximis onerantur; nam aliter forent in capitulo Caym Gene-
 35 sis IV°, 9 dicentis: *Numquid custos fratris mei ego sum?* Unde quicunque meritorie viventes prosunt cuilibet christiano, de vinculo autem obligationis vel cure humanitus superaddite per leges ecclesie nescio fundare quod

A prelate is responsible for all his subjects.

We are all responsible for our neighbours.

1. D in marg. Dubitatur, E in marg: Questio. 6. DE: multo deest. 7. 8 DE nec minus obligatur deest. 14 A .pse deest 18 A dominum deest 20. A terreno domino 23 E in marg. Nota de prelati ecclesie. 27 A exult. 28 A episcopos 31 D in marg. Responsio 34 E in marg. Non solum curati sed omnia curare debet de proximis

12. Ezech. III, 18.

sapit prudentiam quin lex Christi primitiva foret per se utilior tam partibus obligatis altrinsecus quam toti ecclesie militanti. nec scio convincere quin sicut apostoli obligati sunt hoc onere simplici, sic et presbiteri quos ipsi in locis diversis statuerant. Nondum enim surrepsit tradicio legis veteris quod curati tantam debet recipere de decimis et oblacionibus subditorum sed secundum regulam Apostoli de alimentis et tegamentis corporis contentari

A curate not
always
perishes
because one of
his flock
perishes

Sed relicta ista materia alius personis et tempori. ¹⁰ notandum quod non eo ipso quod subditus perit sub regimine curati, subit ipse curatus penam consimilem, quia sic Christus dampnaretur per Scarioth et vix aliquis curatus evaderet non dampnatus Ideo pensandum est quantum curatus obligatur ex lege Domini ad pro- ¹⁵ desendum subditis et pro tanta obligatione strictissime Domino respondebit. Si autem hic in hoc peccaverit et non satisfecerit, erit indubie perpetuo condemnatus. Sed quia ista sententia est prelati odibilis, ideo nec tractatur lex Dei de quantitate sue obligationis nec de ²⁰ satisfaccione sue omissionis, et tamen utrumque foret necessarium tam subditis quam illis, nec caret laicis cura huiusmodi, cum temporalis dominus de lege et ratione sui domini sit dupliciter obligatus Cui ergo Deus donat plura et maiora carismata videtur amplius ²⁵ obligari. Ex quo concludunt quidam quod humana obligacio vel est superflua vel, cum onustat obligatum sine tractu meriti, foret stulta.

Endowment
increases
responsibility.

Sed circa obligationis clementum ex dotacione con- ³⁰ tendunt scolastici (ut quibusdam videtur) quod dotatus et prudenter expendens elemosinas nec aliunde subtrahens de spirituali suffragio meretur amplius non dotato, quia recipiendo illas elemosinas exonerat laicum et prudencius bona ecclesie impertitur; nec aliunde sub- ³⁵ trahit de spirituali debito; ergo amplius promeretur. Et possibilitas antecedentis ex hoc videtur probabilis quod

1 DE. Christ deest. 3 DE. quare scit. 4 DE. quod psi-
6 A. et curati debent. 6 DE. in marg. Nota. 7 A. et secundum,
ib. DE. in marg. Quod ro. semper curatus debet respondere pro subditis,
8 dampnatur sub eius regimine. 12 DE. in marg. Pensa fit. 13 A.
quia sententia prelati. 22 DE. alius. 23 DE. in marg. Quod sic
24 DE. data. 28 DE. et stulta. 30 DE. in marg. Rationatur Ro.
pro dotacione subditum. 31 DE. in marg. Pre in dotatis virtute
expendit bona ecclesie et aliunde se non expediens plus meretur quam
si foret non dotatus. 36 L. quia

receptio dotacionis multos habilitat ad spiritualiter pro-
 ducendum. Capto ergo prelato quem magis quam ipse
 habilitaret ceteris paribus non dotatus, videtur quod
 ipso prudenter distribuente bona pauperum ex dotacione
 5 amplius promeretur. Nec est verisimile quin sit possi-
 bile prelatum ex tali dotacione plus habilitari ad spiri-
 tualiter et amplius promerendum, quia aliter dampnarentur
 sancti singuli qui dotacionem huiusmodi receperunt,
 vel aliter hic satisfacerent, quod non foret possibile
 10 nisi ablatum restituerent; et cum hoc debet esse cog-
 nitum omnibus nostris curatis dotatis, videtur quod
 nec dotacionem ampliorem reciperent nec in antiqua
 dotacione tantum profectui suo contraria diucius re-
 manerent. Nullus enim memor salutis anime staret in
 15 statu quem sciret dampnacionem suam inducere nisi
 satisfaccio intervenerit, relinquendo statum in quo sciret
 se magis proficere et acceptaret statum tantum legi
 Dei contrarium quem debet credere sic obesse.

In isto videtur mihi supponendum a catholico quod
 20 prelatus sine dotacione huiusmodi plus prodesset, quia
 aliter hoc negans blasphemaret in Spiritum Sanctum et
 scandalizaret apostolos. Nam Act. VI°, 2 legitur quod
 post missionem Spiritus Sancti ex eodem Spiritu sic fuit
 ab apostolis definitum: *Non est equum nos derelinquere*
 25 *verbum Dei et ministrare mensis*, ideo pro isto officio
 ex eodem spiritu elegerunt septem dyaconos. Nec videtur
 possibile quod prelatus prudenter subeat per se vel per
 alium curam particionis corporalis elemosine nisi in bono
 spirituali quod debet habere fuerit amplius minoratus.
 30 Aliter enim Christus qui servavit statum maxime meri-
 torum viacionis, servasset perfectissime ista simul.
 Sicut ergo civile dominium capit peccatum ad minimum
 veniale, sic videtur de ista dotacione ecclesie. Nec con-
 tendo quin a culpa ista finaliter liberabuntur, sed scio
 35 quod foret securius tempestive dotacionem istam ex-
 cutere. Et sic videtur multis quod dotacio nullum pre-
 latum vel fidelem habilitat nisi forte per accidens in-
 directe vel occasionaliter ut peccatum. Sic enim habilitavit
 Petrum esse capitaneum militantis ecclesie post Christum
 40 quod tantum in presencia Christi peccaverat. Et ita

Prelatus
 more good
 unending

1. D. receptor. 1b A: habilitaretur. 1. 2 DE ad spiritualiter —
 quem magis deest. 5 DE quare sit. 19. E in marg. Responsio. Nota
 bene. 20. I. prodest. 21. D. est enim, 1b E in marg. De apostolis
 30. E in marg. De Christo. 34. Codd. quia. 38. E. habilitat.

habituntur multi et capiunt a Deo ex nova gracia ampliora carismata quam habent a suis parentibus copiam bonorum fortune, cum ipsis iam noscentibus scripturam sacram subtiliter ad illuminacionem ecclesie et proprium profectum; forent aliter rudes | agricole^{Fol.} vel pastores. Et patet posterius solucio ad alia argu-²²⁴menta que sequuntur.

SERMO LI.

Videte, vigilate et orate. Marci XIII°, 33.

Take heed what
is written;
watch against
guilt.
pray for God's
help.

Expositio huius evangelii patet in parte sermone¹⁰ proximo. Tria autem sunt ad que attenderet quilibet fidelis sed prelatus precipue; primo (inquam) ad legem Dei diligenter attenderet, quod notatur in primo verbo, scilicet *Videte*; secundo a reatu proprio primo et precipue precaveret, quod notatur in secundo verbo: *Vigilate*; et tercio declinando ocium divinum adiutorium exoraret, quod notatur in verbo tercio *Orate*. Et hinc cecitas visionis scripture est in prelato vel clerico ministrante ecclesie primo et precipue condempnanda, dormicio porcina in crimine est in ipso maxime dete-²⁰standa, et ociositas sed precipue ab oracione pro se et subditis est diligentissime fugienda, quia (ut dictum est sermone proximo) debet curare de vita et operibus subiectorum. Omnia autem ista tria debent esse continua, cum viator nescit quando instat tempus oportunius vel¹⁵ periculosius ad ista tria per ordinem attendendum. Ideo dicit Christus: *Nescitis quando tempus sit*.

Inducit autem Christus istam vigilanciam in exemplo, cum Christus sit caput ecclesie qui in ascensione quoad carnem ivit peregre et commisit curam custodie sue³⁰ ecclesie fidelibus superstitibus quos reliquit sed precipue ianitori; a papa quidem usque ad curatum infimum omnes debent esse in ordine ianitores et curare precipue, ne per ostium ecclesie quam debent regere hostes

2 DE: quod habent 7 D: que sequuntur deest 9 A in marg: Sermo LI; D in marg: 1; E in marg: Evangelium de Confessoribus secundum sequitur 11 A: quem 11-13 E quilibet = attenderet deest. 13 DE: diligenter deest. 14 A: scilicet deest, 16 A: primo deest 17 E in marg: Cecitas dormicio ocium } fugienda

19 DE: precipue condempnanda. 25 A: oportunus. 26 A: tria deest.

9. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 261-266.

intrent, sed amicos prodescentes ecclesie ad intrandum
 alliciant; et in isto officio debent quicunque fideles
 quoad personas proprias vigilare et eo specialius quo
 superior curatus tamquam Antichristus membra dyaboli
 5 introducit. Valve autem huius ianue debent per doctrinam
 et repagula scripture diligencius obserari. Et ideo videtur
 multis quod prelati superioribus ab officio prodesse
 singularibus parochiis notorie nocuantibus debent bona
 pauperum denegari. Ipsi enim ex omissione officii et
 10 petitione cupida salarii indebiti se reddunt inhabiles
 ad retributionem temporalem pauperum acceptandam.
 Et confirmari potest exemplo; nam, secundum leges
 hominum quas non licet in hac parte dampnare, qui-
 cunque debet alteri proximo quodcunque debitum non
 15 ab illo liberatur nisi vel capitali domino vel eius pro-
 curatori legitimo solvat illud. Cum ergo quilibet curatus
 ecclesie sit debitor Christo eius capiti, ut quicquid de
 illo acceperit reddat patulam rationem, videtur quod
 non satisfaciatur pro Christi debito quantum ad super-
 20 excrescentiam bonorum temporalium super illa que
 sunt sibi necessaria nisi Christo ipsa reddiderit vel
 eius procuratori legitimo. Non ergo excusabitur in finali
 iudicio nisi dederit excrescentiam procuratori Christi
 legitimo, et per consequens illi quem Christus ad eius
 25 vicissitudinem acceptaret.

Neglect of
 prelates should
 not be paid

Ex quibus cum predictis colligitur quod quilibet
 curatus secundarius habens superhabundanciam tempo-
 ralium debet cognoscere quod papa, episcopus, archi-
 diaconus vel quilibet prelatus superior sit verus procurator
 30 Christi ad recipiendum sua temporalia, antequam bona
 pauperum sibi contribuat. Constat quidem ex lege Dei
 et lege papali quod omnia bona clericalis ecclesie
 debent esse de iure bona pauperum, ut patet XVI° q. c.
Quoniam quidquid et de Donacionibus capitulo Fraternitatem.
 35 Cum ergo tales qui subtrahunt illegitime ministerium
 suum sibi debitum secundum legem Dei vel sunt ex

Such are not
 Christ's
 procurators to
 administer the
 goods of the
 poor.

5 E. in marg. Valve 11 E. observat. 9 DE denegare.
 10. A. cesari 11 A. acceptandum 11 DE alteri deest 16 DE
 legitime 10 A. satisfaciatur 21 E. sunt necessaria deest 22 A. pro-
 curatori 28 E. si papa A. quod propter 31 E. in marg. Bona
 ecclesie sunt bona pauperum 33 A. capitulo con. l. c. 34 E. in
 marg. Pensa h. c. 36 A. sibi deest, 16 A. ex deest

33. Decr. sec. pars, causa XVI, q. II, cap. LXVIII. 34. De
 cretal. Greg. IX, lib. III, tit. XXIV, cap. II.

cautela dyaboli in ecclesiam introducti vel non sunt Christus nec procuratores eius legitimi. videtur quod bona pauperum non debeant illis dari: si enim dans procuratori creditoris temporale debitum vite eius propter certitudinem exigit acquietanciam laudabilem, ut indempnis salvetur, quanto magis dans pretense procurator, Christi debitum, habendo ipsum suspectum et perversitate vite et subtraccione ministerii, debet ab eo requirere acquietanciam sufficientem pro die iudicii: quam cum nemo dare sufficiat, videtur quod a dacione huiusmodi vicaria se servabit. Cum autem leges papales vel seculi non sufficiant in die iudicii debitorem Domini liberare, videtur quod in omnibus talibus tradicionibus non confidet.

Why some
dare not accept
a fat benefice

Et hec ratio quare electus vel curatus ex bonis pauperum superexcrecentibus sepius est perplexus. Illa etiam est causa quare multi non audent recipere beneficium curatorum et pingue, vel ipso accepto extramarinis prelati aut prelati convenientibus ex in-^{Fol 230^a}habilitate vite aut subtraccione ministerii procuracionem de bonis pauperum elargiri. Nec est facile quin dando talibus procuracionem de bonis pauperum peccato suo consensiant et obligantur de tanto Christo reddere rationem, et prope est ista perplexitas dando improvide temporales elemosinas seu corporales de quibuslibet bonis Dei.

The four times
of the day.

Sunt autem quatuor hore etatis hominis et etatis seculi quas oportet viantem diligencius annotare, scilicet sero, medium noctis, gallicantus et mane. Vocatur autem sero quoad etatem mundi initium viacionis ecclesie, quia iuxta modum loquendi Hebreorum (Gen. I.) inchoatur dies a vespere, secunda hora in medio noctis vocatur medium etatis seculi, sed tertia hora in qua gallus cecinit vocatur tempus legis gracie in quo Christus gallus precipuus cecinit legem suam, quarta autem hora vocatur tempus in fine seculi in quo Kalende diei iudicii elucescunt.

2 A procuraciones. 3. E in marg. Nota. 4, 5 InE per certitudinem. 10. A mod. deest. 12 D donum liberare; E Deo liberare. 16 E in marg. Quare aliqui non accipiunt pingue beneficium: D in marg. Wen excrecentibus id est, Apoc. alienigena. 18 Codd. curam in 20, 21 A elargiri pauperum deest. 22 A corporales elemosinas. 26 A seu corporales deest. 27 DL Domini. 27 E in marg. Quod quatuor sunt hore etatis hominis. 29 E in marg. Sero prima hora. 31 DL Hebreum. 22 E in marg. 2. 33 E in marg. 3. 35 L in marg. 4. 36 DL est tempus.

Quidam autem dividunt totum tempus usque ad diem iudicii in quatuor quadras quas evangelium vocat horas, et quidam dividunt cuiuscunque viatoris periodum in quatuor quadras quas evangelium etiam vocat horas.
 5 Que itaque est periodus viatoris; que vero habet infanciam, puericiam, iuventutem et senectutem in quarum qualibet est nobis ambiguum an pro consummato computo veniat Jesus noster. Debemus ergo continue in etate qualibet vigilare ne Christus (cum repente venerit) nos
 10 inveniat in crimine dormientes. Quomodocunque autem illi sompniant de quindecim signis ante diem iudicii, evangelium tamen dicit Matthei XXIV°, 37, 39: *Sicut autem fuit in diebus Noe, ita erit et adventus filii hominis; sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes et*
 15 *bibentes, nubentes et nuptui tradentes usque in eum diem in quo intravit in archam Noe et non cognoverunt donec venit diluvium et tulit omnes, ita erit adventus filii hominis.* Quod dictum Christi videtur non esse ad propositum nisi finale iudicium inopinate venerit et repente. *De*
 20 *die autem illa et hora* (dicit evangelium Matthei XXIV°, 36) *nemo scit neque angeli celorum sed solus Pater* et Marci XIII°, 32 dicit Christus: *De die autem illa vel hora nemo scit neque angeli in celo neque Filius nisi Pater.* Melius autem est dicto evangelio credere quam apo-
 25 criphis codicibus, sompniatis deliramentis fantasticis Hebreorum.

Dictum est autem superius sermone . . . quomodo textus isti evangelici debent intelligi. Sed quia istud mandatum de vigilancia obligat generaliter singulos
 30 viatores, ideo Christus limitat ad quos dirigitur. *Quod, inquit, vobis dico, omnibus dico: Vigilate.* Ex quo textu patet quod, licet Christus privatis discipulis moralitatem mandaverit, intelligit tamen quod viantes quoscunque ipsa ligat. Aliter enim posset adversarius scripture
 35 fingere quod omne mandatum vel preceptum evangelicum solum Christi discipulos obligavit et periret lex tota Christi.

1. A. tempus deest, lb A. ad deest. 5 DE: que non habet 7 A: consummato composito. DE compoto. 8 E in marg. Nota quod debemus continue vigilare 9 A. rec Christus 12, 13. DL Sicut enim 13 A. et deest. 16. A: introit 22 DE Christus deest 22, 23. DE et hora 24 25 A. apocrysis codicibus 25 A. de di- ramentis. 27 Sermone; sequitur lacuna in codd A et B. 28 11 L. textus iste evangelii debet 33 DE quolibet. 34 A. enim deest

27. Cf. supra Serm. L.

Quantum ad argumenta dimissa in sermone proximo est notandum quod cum spiritualis elemosina sit potior corporali ac homo ex simplicitate sui sensus occupatus singulariter circa sensibilia a spiritualibus eo ipso distrahatur quod quantumcunque leviter quis occupatus fuerit circa elemosinas corporales a spirituali bono quod prelatus debet facere retardatur. Sed etiam ab exercicio spirituali quod habuerunt apostoli et debet inesse nobis clericis facit quod errando putamus exercitium circa temporalia nobis proficere. Si enim essemus pro tempore occupationis huiusmodi secundum sufficientiam nostram circa spiritualia occupati quod foret nobis facilius et delectabilius quis dubitat quin pius nobis et ecclesie mereremur. Et patet negatio minoris in argumento facto superius: quod si obicitur quantumcunque sanctum vacare interdum ab oratione et contemplatione et per idem ab aliquo officio spirituali, sicut fuit de Evangelista ut notatur in cronica, quare ergo non liceret homini circa temporalia se occupare interdum ad recreandum suos sensus et spiritus, ut post 20 vigilantius contempletur.

Hic dicitur quod refocillatio est interdum necessaria, sed illa que nude confortat hominem et non ad mundanum sollicitudinem introducit. Ipsa enim a spirituali confortacione abstrahit et ad mundi voraginem viscose 25 allicit. Non ergo est color si clericus prudencius quam iste laicus sciret opus tale mundanum perficere, ideo debet officium clericale postponere et alleviare iavcum de tali mundano officio in quo foret layco magis prudens. Sic enim deberet in casu totum suum ministerium 30 spirituale deserere et officio laicali intendere. Sed ulterius concedi potest istius possibilitas quod receptio dotacionis multos habilitat ad plus spiritualiter ecclesie prodessendum. Sed talis est habilitas indirecta, sicut 35 peccatum quandoque occasionaliter prodest multis.

Et si obicitur quod si iuxta istam viam vita activa nunquam foret meritoria saltem clericis, et directe negant quidam consequenciam, cum dotacio super-

Suppl. divergens
omni d. habet
et amon

1 DE in deest 2 E in marg. Spiritualis elemosina potior
corporali, 1b A potiorior 3 A ex nihilo 4 A distrahitur
5 A spirituali; b A quod deest 6 A ex causa de 7 A mod
deest 8 A mereretur, b DE negatio minoris 9 E in marg.
obicitur 10 A alio officio spirituali 11 I in marg. Notandum
12 A subtrahit 13 A perficere deest 14 E in marg. Clerici debent
officio non debent intendere 15 DE concedi debet 16 E in marg.
Nota 17 A dotacionis 18 A ex deest, 19 E in marg. Obicitur

addens civilitatem perpetuam sapiat plus veneni. Et ultimas videtur quod sicut prelati multi forent plus habiles ut uxorarentur vel forent domini civiles aut guerratores vel in alio laycali officio quam ut sint Christi clerici, tamen clericale officium non debet propterea deturpari. Per idem enim liceret prelato quodcunque laycale officium occupare, ut nedum foret licite agriculator vel latrine purgator sed iudicator ad mortem pius suspensor; talia enim contingeret fieri meritorie multis facilius quam seculariter dominari.
 10 Non ergo sequitur esse licitum clericum transire ab expropriatione ad dotacionem ipso manente clerico, licet dotacio in casu plus sibi prodesset ipso manente laico. Sic enim secundum evangelium Matthei XXIII°, 6 *foret expediens multis prelatis quod suspensa mola asinaria circa collum suum demergatur in profundum maris*. Numquid credimus hoc esse prelatis propterea ordinandum?

Sed alterius ad difficultatem maximam de sanctis qui dotacionem acceperant dicunt quidam quod non est expresse articulus fidei quod receptores huiusmodi
 20 erant sancti; alii autem dicunt quod satisfecerunt merendo et conterendo in fine nobis abscondito et in pena peccati ecclesie de brachio seculari est quod talium dolor sive contritio ecclesie est celata. Quis enim cognoscit statum exitus viatoris? Tercii vero dicunt quod sancti receperunt
 25 istas elemosinas secundum rationem simplicis elemosine temporalis et non secundum rationem dotacionis perpetue ut talibus dominentur. In cuius signum vixerunt nostris clericis valde dispariter et venenum quod nostri adiciunt totaliter abhorrebant. Et sic secundum dispa-
 30 rationes dispariter satisfecerant Christo et ecclesie militanti. Nam secunda responsio dicit quod satisfecerunt et restituerunt Christo et sue ecclesie pro illo meditullio temporis quo in mortis articulo sunt contriti; sed tertia responsio dicit quod cum nunquam dominati fuerint
 35 civiliter sed usi istis temporalibus tamquam elemosina temporali, non plus egebant restitutione ablati quam alii elemosinarii qui pro usu congruo tales elemosinas receperunt, cum decretum Augustini de restitutione

Saints who
accepted
dowry

1 E u marg. Responsio 1 A tamen lavante 5 DE med am
 propterea 6 I lect. S DE contig re 1 super 11 I u marg.
 Nota De dotacione 18 A receperunt 19 A sed receptores
 20 E u marg. Quando sancti restituerunt dotacionem and satisfecerunt
 Nota 22 DE temporiter 23, 34 A dispares responsiones
 31 DE tunc 32 A restituerunt ablati dicit

38. S. Augustini Opp. tom. I, pag. 512.

ablati videtur loqui de iniuste ablato et restitutione ad minimum facienda ecclesie.

Sed quantum ad difficultatem ultimo gravatam de nostris dotatis clericis cum noscunt vel debent noscere dotacionis sue gravedinem, quia peccant graviter, quod 5 nituntur partem suam usque ad mortem defendere, ego non video tergiversacionem a conclusione de illis qui sic faciunt vel de secularibus dominis, de fratribus vel quibuscunque aliis qui aliquo sex modorum consensus illis consenciant. Et idem est argumentum atque iudicium de defensione et consensu ordinum privatorum. Unde beati qui cognoscunt statum mortuorum sciunt quam spissim mendacia de sanctitate eorum eciam in canonisacionibus sunt commissa.

Evils of
government by
priests

Unde considerando rationem peccati in dominacione 15 civili brachii secularis patet luce clarius quod dominacio talis in clericis habet longe plus de ratione peccati; ideo (ut sepe dixi) clerici non dominantur civiliter sed dampnabiliter. Una quidem ratio quare cursus dominacionis civilis sapit peccatum est ista: secundum leges 20 hominum heres taliter dominantis possidebit eandem hereditatem quantumcunque fuerit culpabilis quoad Deum. Sed in secularibus habet ista vena peccati aliquando remedium, ut mortibus, conquestibus vel aliis mediis per que Deus in secularibus alternat dominia. 25 In clericis autem ut religiosi possessionatis, licet sint contigue deteriores, est ista culpa per media Antichristi perpetuata. Non enim moritur vel extinguitur hoc genus possessionatorum sicut extinguitur cognatio naturalis.

Clerical owners
ack. patriotism.

Secunda causa quare civile dominium sapit peccatum 30 est propter hoc quod dominantes civiliter sepe subtrahunt ab officio quod debent Deo et sue ecclesie, possessionati autem clerici et religiosi a tali ministerio amplius ociantur; nam neque pugnant ut milites pro patria in qua dotacionem suscipiunt neque provincias 35 alienas nobis inimicas invadunt neque sollicite pro pacificacione provincie sue laborant. Sed quicquid

1 A. de iuste. 4 A. cognoscere. 5 A. quod peccant. 8 A. vel secularibus. 11. A. de deest. 12 E in marg. De consenciantibus dotacioni. 16. I. quidem causa. 18 D in marg. Dominatur quaque ratione quod dominacio civilis in clericis habet longe plus de ratione peccati et in debet. 19 E in marg. Dominacio civilis est peccatum. A. in marg. Nota rationem et plene quare civilis dominacio sapit peccatum. 22 DE sint eisdem. 27, 28 DE est ista culpa perpetua. A. perpetua extinguit. 28 DE perpetua deest. 30 A in marg. 2. E in marg. Secunda causa. D in marg. 1. Homo quod dicit. 31 E in marg. Nota pondere bene materiam. 32 A. sue deest.

eis lucrum sonuerit, accipiunt avidius brachio seculari et a quocunque quod in laborem vel sollicitudinem suam sonuerit supersedent. Sed quod ocium foret magis dampnabile, tantum enim vel amplius ante dotacionem
 5 erant in spiritualibus obligati. Antichristus quidem fingit quod nec foret subditus brachio seculari nec laboribus vel expensis exponeret se vel sua pro patria, sed ex libertate dyabolica acciperet lucrum sapiens non laborem.

Tercia causa quare civile dominium sapit peccatum
 10 est ista: Ipsum enim innata cupidine pro acquirendo ac defendendo temporali dominio eciam implicando falsitates particulares exponit labores et sumptus nimis
 Fol. 225° superfluos de bonis ecclesie. Sed numquid ꝑ ecclesiastici nostri dotati in hoc crimine laborant? Amplius clamat
 15 cotidiana experientia quod ex cautelis sollicitis et sumptibus immoderatis non prevalent contra clericum possessionatum seculares simplices nec eciam ipsi reges. Si enim sollicitudo humana habundans pecunia vel informacio falsa possit iura humana subvertere, in causa
 20 tali eciam possessionati religiosi in nullo deficerent. Sicut es quod in natura sua est frigidum postquam incanduit plus ardescit, sic cupiditas clericorum qui debent plus quoad mundana frigescere postquam innaturaliter magis canduerit ex igne dyaboli magis seu
 25 plus ardescit

Laziness of the clergy.

Quarta causa est sollicitudo seculariter dominancium circa sua temporalia affectu divinorum postposito. Sed quis circa talia temporalia est magis sollicitus quam religiosi possessionati? Ibi enim est maior cupido,
 30 sollicitudo amplior exercetur, et cum primitiva obligacio ordinis ac votum voluntarium ultra seculares sonat in voluntariam paupertatem, patet quanti isti religiosi ultra seculares eciam perversos degenerant. Si enim distraccio a contemplacione et consideracione celestium in secularibus est culpanda, quanto magis in nostris clericis et
 45 religiosis possessionatis qui ad istud tenentur amplius ex ordinacione divina et obligacione voluntaria primitiva

Excessive care for world y things.

2 DE quare laborum 6 A seculari deest 7 A in marg 8
 1 in marg 10 A innata cupidine deest 15 A et
 20 A Scit enim 21 A in marg 22 A post
 23 A in marg 24 A in marg 25 A in marg
 26 A in marg 27 A in marg 28 A in marg
 29 A in marg 30 A in marg 31 A in marg 32 A in marg

Quinta causa est, scilicet si secularis dominacio propter hoc quod sapit superbiam, invidiam, avariciam et multa animarum pericula tamquam disgredivens a statu innocentie in secularibus est cavenda, quanto magis in clericis et specialiter in religiosis nostris qui omnino ad oppositum sunt professi. Habitus enim et religio ipsorum non solum est mendax sed mendacium in abstracto. Et licet ista sententia evangelica sepe dicta sit cum appendiciis brachio seculari, dyabolus tamen venit et tollit verbum de suis cordibus, quia necesse est si Deus voluerit, quod ad maiorem profectum ecclesia amplius insordescat.

SERMO LII.

Vos estis sal terre, vos estis lux mundi. Matthei V^o, 13

Properties of
salt

Hoc evangelium docet in exemplo quadruplici stante sicut tetragonus sine vituperio quales debent esse episcopi et prelati. Primo inquam dicit eis Veritas *Vos estis sal terre*, hoc est, debetis ex condicione vestri officii habere proprietatem salis ad terrenos homines convertendos. Sal enim secundum naturales est lapis ex arena et aqua cum ardore solis aut ignis et flatu venti compactus et habet proprietates multiplices. Nam iuxta regulam Aristotelis IV° Meteororum dissolvitur a frigido et humido, eo quod coagulatur a calido et sicco. Sal etiam terram sterilem facit, cibos condit, carnes exsiccatur et a putrefecione fetoris et verme preservat. Et preter has proprietates quinque habet alias infinitas.

Corresponding
kinds in general
prelates

Correspondenter ad primum prelati boni taliter generantur hi qui quodammodo erant arena terrestres atque instabiles iuxta parabolam Christi de domo fundata super arenam Matthei VII°, 26 aqua baptismatis et

1 A in marg. 5; E in marg. Quinta ca. 34; F AF est scilicet deest. B D si deest. 5 A etiam specialiter religiosi. 14 A in marg. Sermo LII. D in marg. 14 E in marg. Evangelium de Corinthis. 15 sequitur et rem. 14 A *vos estis lux mundi* deest. 16 A sicut esse ibi et in gen. 8 et D. Cui dicitur o l. pag. 24 ubi perperam tetrago. 17 A et per. 20 D in marg. convertendos in marg. emendandos. E in marg. Sa quid signat. 23 A Metheororum in J. Metheororum. *Μετεωρολογικῶν*; A in marg. 1. 24 A in marg. 2. 26 D in marg. quondam ibi F in marg. Generatio prelatorum instabilis. 30 A instabilis.

14. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 266—271. Cf. Johannis Hus Opp., tom. II, fol. XLIV., -XLVb. Cf. Introd. in Prim. Part. Sermonem, pag. XXV. 23. Aristoteles, Meteorologicorum, IV, 10.

ardore ignis divini ac flatu Spiritus Sancti companguntur
et super nivem ab opacitate peccati dealbantur. Unde
natura aquea in eis incorporata significat sapienciam
increatam; quod Beda dicit per illud (IV Reg. II°) mystice
5 figuratum quando aque sanate sunt ex immissione salis
in vas positum ad aquarum exitum, sic quod sal est
Christi divinitas, vas eius humanitas, salis impositio est
Christi incarnatio, posicio in extremo aque est tribu-
lacionis consummatio. Aque mundacio est populi sancti-
10 ficatio; unde quia in oblacione requiritur aqua devocionis
et fervor caritatis, ideo precipitur Levitici II°) in omni
sacrificio sal offerri. Unde quia oportet omnem humanam
scienciam sapiencia regulari, ideo precipit Apostolus
Col. IV°, 6 quod *sermo vester sit sale conditus*.
15 Alie autem quatuor proprietates mystice debent prelati
competere, cum ad hoc a puro sale, id est, Christo
coagulantur, sic sapide ut terrenis inhiantes faciant
sterilescere quoad secularia desideria radice corrosa
sale desiderii celestis iuxta illud (Titu II°, 11): *Apparuit*
20 *benignitas Christi erudiens nos, ut abnegantes impietatem*
et secularia desideria sobrie, iuste et pie vivamus in
hoc seculo Nam sal sapiencie ruditates vetustas peccati
radicitus eradicat, et de tanto secularia desideria steriles-
cunt. Sic enim debent prelati inutiles plantas affectionum
25 evellere et sincerar virtutes inserere iuxta illud Jere-
mie 1°, 10: *Ecce constitui te super gentes et regna, ut*
evellas. Et tercio omnem doctrinam spiritualem que
est cibus spiritualis spe premii celestis sapidam reddit
iuxta illud (Psalmi XVIII°, 9): *Iusticie Domini recte*
30 *etificantes corda* Quarto carnem a lubricitate luxurie
constringit iuxta illud Matthei XIX°, 12): *Sunt eunuchi*
Fol. 21^{5a} *qui se ipsos castrarunt propter regnum celorum*. Et
sic quinto a peccati putrefeccione, a defamacionis fetore
et corrodente verme consciencie preservat subditos
35 quibus sapienciam claram que non marcescit mensuraliter
subministrat.

Other
properties
salt and the
mystical
significance

1 DF: ardor s. 2 A: ac opacitatem 5 DF: cum aque 6 I:
sal sit ibi E in marg. Mysticacio sciencion s. que per sal 13 D: sa-
pienciam 17 D: coagulantur, ibi E: in marg. Sal terram facit sterilem
Misticacio, 18 E: a terrenis viantes, ibi H: sic est ut cum nos te regis
18 D: cerosi 19 A: Tiam 22 I: viciat s. 25 A: et deest
27 DE: evellit etc; ibi D: secunda; b DF: spirituales deest 28 E in
marg. Sal cibos condit 30 E in marg. Carnes excruciat

4. Cf. Beda, Quaestiones in Libros Regum, IV, 2, vol. IV, 447.

Have our
prelates these
gifts

Iudicet ergo ecclesia, utrum iste quinque proprietates vel earum opposita prelatis nostris conveniant, quia si, certum est ex fide evangelii quod nisi sint sal ad sensum expositum non sunt Christi discipuli sed habentes conditionem contrariam sunt discipuli Antichristi. Quod si sal liquecendo evanuerit frigore terrene cupiditatis, quia exinde *refrigescet caritas multorum* (Matthei XXIV°, 12 vel humore carnalis lubricitatis que vetat visionem sapientie ad Hebreos XII°, 14 *Pacem sequimini cum omnibus et sanctimoniam sine qua nemo videbit Deum* 10 erit extra naturam salis ad officium illud inutile, cum perderentur condiciones salis alie consequenter. Ideo dicit Jeronymus quod prelatus infatuatus cupiditate temporalium, ut aqua effluit, timore perditionis eorundem succumbit et errore legis Dei a gradu salis se ipsum deicit. Quod si contingerit in prelatis, in quo fiet subditorum emendacio, non restat in quo nisi in Christo populus salietur; nam tunc oportet converti populum, cum subditi mali peccata sibi accumulunt et prelati nec a se ipsis nec a subditis peccata evacuant sed 20 potius tam in se ipsis quam populo purgacionem impediunt et peccata indurant; quia Ecclesie XII°, 13 scribitur: *Quis miserebitur incantatori a serpente percusso?* Et hec ratio quare secundum beatum Gregorium prelatus perversus est incorrigibilior inter omnes. 25

Their sins are
the cause of the
devil's power

Radicalis itaque causa regnacionis dyaboli super gentes est peccatum prelatorum ecclesie. Deficit enim tunc inter Deum et populum mediator, pro peccato populi satisfactor et ignorantium informator, cum nullus laycus erit sacerdote sic perverso omni genere peccati 30 profundius involutus. Ideo dicunt quidam quod tunc non mediant inter Deum et hominem seu populum sed inter dyabolum et plebem suam ad ipsam peccato **multiplici ministralliter venenandum**. Tale inquam sal infatuatum per aspectum retro ad temporalia versum 35 est in statuam salis, que non est sal vivum, terrenis

1 DE utrum istorum 2 DE vel eorum 3 6 DE s. deest
4 A. erit deest, ib. A. et sal s. 12 E. in marg. Nota 19 DE mala
20 A. nec a deest 22, 25 DE XIII° scribitur 23 Codd. marchitatur
Correxi 26 E. in marg. Nota Ca. sal infatuatus quare dyabolus reg. at super
ecclesiam 27 E. in marg. Nota 28 A. sal infatuatus 29 A. quidam
deest 30 DE mediat, ib. A. h. n. cum se, deest 31 E. postin
mentiliter venant, ib. E. in marg. Nota

3 In Commentario in Mattheum hic locus non habetur
27. S. Gregorii Opp., tom. I, pag. 158 (1).

hominibus sapidum vel proprietatum aliarum sed fatuum
 simulacrum (ut dicitur de uxore Loth Genesis XIX°).
 Et hinc dicit Christus. *Mementote uxoris Loth*. Sed
 alii versi sunt in amaram voraginem peccatorum
 5 carnalium, quia Ecclesiastici . . . Qui olim erant *vallis*
silvestris per fructificationem et virorem operis virtuosum
 iam sunt *mare salis* Gen. XIV°, 3. Illi enim amaricant
 et non sapidos faciunt conversantes. Ex peccato itaque
 mundi et carnis adiuncto peccato dyaboli, scilicet superbia,
 10 invidia et ira liquescit vel induratur sal infatuatum et
 fit inutile ad officium eius primarium. Sed tercio cum
 non sit possibile aliquid esse simpliciter frustratorium
 in natura, patet quod sal sic infatuatum valet ad aliquid.
 Deus enim non sinit peccatum esse nisi ex graciola
 15 ordinatione faciat illud proficere, multo magis naturas
 peccato subditas. *Valet ergo sal infatuatum* secundum
 fidem evangelii ad istum bifamem binarium, id est, *ut*
mittatur foras et conculcetur ab hominibus. Meritorium
 quidem foret caritative expellere tales prelatos fatuos a
 20 temporalium dignitate, cum ipsa illos infatuant et populum
 subiectum contaminant. Et lex Dei et lex nature docent
 tales expellere, ne ultra conversantes contaminent et
 faculas quibus comburuntur atque liquescunt, caritative
 subtrahere. Nec valent leges Antichristi isti legi contrarie.
 25 Sed secundo valent isti prelati fatui et resistentes
 isti expulsionis salubri ut vel obiective vel materialiter
 ab hominibus conculcentur. Sed non consencio quod sic
 conculcentur improvide in personis propriis sed arcentur
 in casu eciam violente ad separacionem a bonis ecclesie
 30 vel proscripcionem salvis naturis, ut sic facti spirituales
 ante se respiciant legem Dei. Nam Osee IV°, 6 scribitur:
Quia tu scienciam repulisti, repellam te, ne sacerdotio
fungaris mihi. Et Apocalypsis ultimo: *Foris canes et*
venefici. Quamvis enim tales sapientes sint, ut malefaciant,
 35 tamen (ut Osee X^o dicitur) non est veritas, non est

Wicked
 prelates should
 be expelled
 from their
 office

3 D in marg. In marg. int. Mementote uxoris 5 D Eccl sequitur
 lacrima 8 A efficiunt 11 E in marg. Nota quod impossibile est
 aliquid esse simpliciter frustratorium in natura 13 A sic deest 17 A
 istud bifamem 19 DE caritative deest 20 A infatuat 21 A con-
 taminat, l. contaminat, 1b E in marg. Quando prelati fatui mittuntur
 foras 22 DE contaminat 23 E in marg. Quando prelati fatui
 conculcantur 24 Codd. ut deest 27 A quod deest 29 DE
 violente 33 A fungaris

3. Lucæ XVII, 32: *Memores estote uxoris Lot*. 7. Vulg.
Omnes hi convenerunt in vallem silvestrem, quæ nunc est mare
salis. 33. Apoc. XXII, 15.

miserecordia, non est sciencia Dei in terra, hoc est, in
tali anima affeccionibus terrestribus occupata, quia ut
dicit Iacobus cap. III°, 15) *sapiencia talium est terrena
animalis et dyabolica*. Valet itaque sal infatuatum exe-
quentibus divinam iusticiam ad premiacionem, valet 5
secundo sic omissio et conculcato ad correccionem,
valet tercio ipsum sequentibus ad preconizacionem et
valet quarto subditis quibus iniuriatur ad expurga-
cionem. Fol. 229^a

Conculcatur autem tale sal infatuatum ab hominibus 10
mundanis dupliciter, scilicet corporaliter et spiritualiter;
corporaliter autem dum caritative ab iniuriatis peccatum
suum abhominantibus cruciatur. Spiritualiter vero dum
meritorie conteritur vel in penam peccati commissi de
amissione temporalis perditur contristatur. Et patet prima 15
parabola de sale.

Properties of
light

It is the
most spiritual
of all bodies

Secundo principaliter Christus alloquitur apostolos
et prelatos. Vos, inquit, *estis lux mundi*, hoc est, debetis
secundum proprietates lucis naturalis mysticas mundanos
homines divina sciencia illustrare. Supposita autem qui- 20
ditate, distincione et equivocatione lucis patet natura
libus quod sunt quatuor proprietates lucem visibilem
consequentes. Prima quod inter qualitates corporales
est spiritualissima, quod patet ex quinque condicionibus,
primo quia appropriatur per quandam excellenciam 25
subtilissimo corpori, id est, celo, et secundo per consequens
locatur loco dignissimo, tercio ratione sue spiritualitatis
communicatur secundum eius principium sicut punctali;
quod principium punctale sufficeret ubiliber radiare.
Quarto patet eius spiritualitas ex hoc quod fundata in 30
suo fonte non proportionaliter movetur ad motum
materie deferentis, ut patet de radiis solaribus flante
vento. Et quinto ex hoc quod nichil deperdit de sub-
stantia vel virtute subiecti per speciei multiplicacionem.
Christiani autem et specialiter ecclesiastici ut filii lucis 35
imitatorii spiritualiter ambularent secundum doctrinam
Apostoli (ad Ephesos V^o) habentes corpus Christi mysticum

2 A. anima scribet. 3 A. Ill^o est deest. A. sic infatuatum.
7 D. in marg. Quomodo sacerdotes sal infatuatum sunt corrigendi.
8 A. preconizacionem. 9 A. fatuam, B. fatuam, E. 10 add d.
11 B. in marg. D. dupliciter sal infatuatum ab hominibus mundanis concul-
catur. 12 A. de deest. 13 L. in marg. Secundo Christus principaliter
alloquitur apostolos et prelatos. 14 D. nat e. 15 A. infatuatum.
23 D. qui d. est, B. E. in marg. Nota proprietates lucis est ecc. Notare
debes valde bene ma. etiam presentia. 25 33 L. in marg. 1 2 3 4 5
34 D. proprietates lucis. 35 D. non deperdit. 36 E. in marg.
E. debet habere proprietates lucis. 37 A. consequentes.

quod est omnium subtilissimum (ut patet Eph. IV°),
et habentes conversacionem suam in celis, sapientes que
sursum sunt et non que super terram (ut docet Apostolus
Col. III°, 2 et Heb. II°). *Que sursum sunt et non que
super terram* etc. . Sunt etiam de minimo temporali
contenti secundum consilium Apostoli I^o ad Tim. VI°, 8:
Habentes alimenta. Fundati etiam in Christo non cessarent
a suis operacionibus spiritualibus pro turbine improperii
vel voce quomodolibet infestante, quia secundum Lin-
colnensem quam monstruosum esset astrum moveri ad
motum turbine sublunaris, tam monstruosum est in
ecclesia militante prelatum turbari extra tramitem rationis
pro motu vertiginoso subditi inquieti. Et ideo Salvator
excludit Johannem *datum in lucem gentium* (Isaie XLIX°, 6)
15 *ab arundine ventorum impulsibus agitata* (Matthei XI°, 7).
Et ultimo spirituales diffundendo sapienciam ipsam non
minuunt, cum distributa suscipit incrementum et avaros
tamquam dedignata reddit posteriores, quia *clara est et
que non marcescit* (Sap. VI°, cap. 13). Et sic licet is qui
20 *foris est noster homo corrumpitur, tamen is qui intus
est renovatur de die in diem* (II^a Cor IV°, 16).

Ista ergo quintuplex lucis proprietas dicit complete
cuiuslibet christiano quomodo viveret quoad Deum, quoad
se ipsum et quoad proximum et quoad mundum et
25 quoad dyabolum, quousque fuerit *deposicio huius taber-
naculi*. Debet enim christianus inniti supremo corpori
Christo quod est neutrum in personarum acceptione, et
tunc non est possibile quod turbines temptancium
confundant persecutos, si more lucis reflectant cum
30 splendore exempli et ardore caritatis causam eorum
in suum principium, quia conclusio Apostoli est (ad
Rom. VIII°, 28 *quod timentibus Deum omnia cooperantur
in bonum*. Quis ergo nos separabit a caritate Christi
qui est lux mundi (Johannis VIII°, 12)? An persecutio
35 an fames, et sic de ceteris que enumerat Apostolus ad
Romanos ubi supra? Recolat ergo viator de hac natura
lucis et contra quodcunque resistens recto incessu
reflectat ardorem versus suum principium. Sic enim

Corresponding
qualities in the
Christ an

1 A. Ph. III°. 4, 5 A. sint — terram deest. 6 DE: ad deest.
7 DE: alimentis etc. 8 D. disseminando; E. dispargendo. 19 21 A.
Et sic — Cor IV° deest. 22 E. in marg. Nota. 24 DE: ipsum quoad
25 20 DE: de ipso fuerit hoc E. 21 in modis tabernaculum. 27 A.
Christo deest. 34. A. Rom. VIII°. 35 A. numeral. 36 A. incessu

carbones ignis congeret super caput eciam mimici instar Christi (ut docet Sapiens Proverb. XXV°, 22).

Light is the
most universal
in its operation
of all material
forms

Secunda lucis proprietas consequens ad priorem est in operatione sua universalissima inter omnes formas materiales, quod patet ex multiplicitate operationum, ex eius extensione quoad situm et eius duracione quoad evum. Habet enim naturam producendi quodcunque materiale sublunare secundum capacitatem materie, ut hic generat hominem et (secundo Phisicorum) ibi bestiam aut quodcunque vivum secundum variacionem seminis quod vivificat, fovet et iuvat, hic dissolvit glaciem, ibi constringit lutum, hic causat iridem, ibi halonem, et (ut breviter dicatur) non est effectum dare naturalem alicuius generis corporalem ad quem non habet efficaciam producendi et productum in esse conservandi. Nam illustrando duplicem spiritum animalis vitam eius continuat, ut patet in libro fontis vite, ymmo secundum Albumazar libro De Judiciis Astrorum allegante Ypocratem: *Nisi stellarum lux de nocte subtiliaret densitatem aeris, destrueret omne vivum.* Et quoad situs extensionem dicunt philosophi quod a summo celo empyreo usque ad mundi medium est diffusa. Patet eius efficacia in motu maris, in generacione lapidum et mineralium, in terre visceribus, et sic vis eius licet nobis insensibilis pertingit ubique. Fol. 226^b 25

Ex quo patet quod non est possibile alicubi esse puram tenebram, quia tunc alicubi esset materia informis quod non est intelligibile. Et quoad universitatem temporis patet quod lux est creatura prime diei (Genesis 1^a) et in eius fortificatione terminabitur mundi perfeccio, cum Ysaie XXX°, 26 dicitur quod *post diem iudicii lux lune erit ut lex solis*; et certum est quod interim non deficiet tum propter mundi indigenciam, tum propter contrarii carenciam. Correspondenter spirituales in ecclesia omnibus debitores sunt, ut merendo proficiant (Rom. 1°, 14. *Sapientibus et insipientibus debitor sum*). Sed (ut dicitur Rom. VIII°, 12) *non carni ut secundum carnem vivamus sed spiritualiter debemus omni creature*

3 E in marg. Secunda proprietas lucis 4 DE comparacione sua.
9 DE ut homo, 10 DE et sol ex II^a 12 E in marg. halon.
11, 15. A. efficaciam. 16 DE triplicem speciem naturalem 17. A.
ut patet deest. 19 E in marg. Albumazar Rectius Abunazar, i. e.
Abu Nasr Alfarabi. 20 A. Ex quoad 21 A. mari 22 DL
prima creatura dei. 23 DE Ysaie XXXIV; A. III^a 25 DE omnes.
36 DE eciam debitor

St. Paul's
varied
activities

proficere instar Apostoli qui de se ipso dicit (I^a Cor. IX°, 22):
Omnibus omnia factus sum. Fuit enim tunc medicus
 Thimotheo (1 Thimothei V^o) *modico vino utere propter*
stomachum, nunc naata (Act. XXVII°), nunc operarius
 5 manualis (Act. XVII°), nunc poleticus appellando Cesarem
 (Act. XXIV°), nunc philosophus disputando cum Athe-
 niensibus (Act. XVII°), nunc predicator (Act. XIII°),
 nunc miraculorum factor (Act. XIII°), nunc indigentium
 procurator (I Cor. XVI°), nunc propheta (Act. XXVII°,
 10 et sic generaliter omnibus lucrificavit (ut I Cor. IX°, 22:
Omnibus omnia factus sum. Et proportionaliter debemus
 et specialiter prelati omni creature cooperari iuvando
 merito sancte vite, quia deficiente huiusmodi communione
 iniuriamur cuilibet creature, subtrahendo debitum.

- 15 Et quoad extensionem situs, cum homo interior sit
 ubicunque afficitur, patet quod perfectus in quodammodo
 caritate est ubique, quia ambulando in via dilectionis
 oportet quod affectio se extendat ad omnes. Nam
 Psalmo CXVIII^o, 16: *Latum mandatum tuum nimis* Deus
 20 enim precipit amicos a dextris et inimicos a sinistris
 diligere Matthaei V^o. Et certum est quod debemus Deum
 diligere et in eo singulas creaturas sed amplius celestia;
 et sic exponitur illud Apostoli (Philippi III°, 20). *Nostra*
autem conversatio in celis est. Anima enim verius est
 25 ubi afficitur quam ubi actuatur sine actuati affectione,
 et tunc comprehendemus cum omnibus sanctis.

Et quoad durabilitatem: Ecce *caritas nunquam excidit*
 (I Cor. XIII°, 8). Unde sicut claudit contradiccionem
 creaturam aliquam esse sine lumine, sic et hominem
 30 esse gratum sine caritate, ut patet ibidem: *Si linguis*
hominum etc. Nec est possibile creaturam esse nisi de
 quanto habet esse a lumine dilectionis lucis prime, ut
 quosdam diligit ad beatitudinem et quosdam ad puni-
 cionem misericordem.

- 35 Considerent ergo prelati nostri si sic sunt lux in
 domino, dicit enim Apostolus (ad Ephes. V^o, 8): *Fuistis*
aliquando tenebre, quia inter vos et quoad Deum divisi,

1 D in marg. Ista que dicuntur de Paulo contradicant quinque
 rationibus de civili domnio in precedenti sermone dictis. 5 DE nunc
 autem. 7 A. Act. XXVII°. ib. A. Act. XIX. 11 AD. Omnia
 omnibus deest. 13 A. sancti. 16 E in marg. Quoad extensionem
 situs. 20 A. a sinistris deest. 23 DE. Phil II°. 26 A. apprehendimus.
 26 A. a sanctis etc. 27 E. ecclesia caritas. 29 DE. ali-
 quam deest. 30 A. V^o deest.

sed nunc in luce prima singulariter uniti, quod si non sunt sic lux singulariter aut moveatur obstaculum et lux prima que est summa unitas secundum legem evangelicam illustrabit, quia lux prima sine acceptione persone semper et ubique agit secundum capacitatem materię, sic enim in penam peccati prioris lux prima indurat cor Pharaonis et dissolvit ut glaciem animos lubricorum. Et breviter non est possibile aliquam proprietatem philosophicam inesse materiali lumini quin proporcionabilis insit principalius prime luci. Unde 10 congruencius est philosophis secundum habitudinem primam lucem et libros theologicos philosophiam suam addiscere quam nude et imperfecte in philosophorum codicibus et consideracione nuda sue essencie et non cause prime sine qua nichil perfecte cognoscitur. Et 15 secundum istam consideracionem dicit Augustinus quod *quelibet veritas philosophica includitur in scriptura*

SERMO LIII.

Vos estis lux mundi Matthei V^o, 14

Properties of
light continued

Quando fui iunior et in delectacione vaga magis 20 sollicitus collega diffuse proprietates lucis ex codicibus perspective et alias veritates mathematicas quas secundum consideracionem ad finem moralem concepī in scriptura intelligi. Debet ergo perfectus philosophus libros naturales de luce legere et se huic doctrine 25 evangelice conformare. Supersunt autem due proprietates alie lucis in quibus possumus cognoscere quomodo secundum intencionem prime lucis possumus aptari per gratiam, ut simus lux mundi. Tercia autem proprietas lucis est quod in omni accione eius est ordinatissima; 30 quod patet ex duodecim. primo ex accionis indifferencia, cum in omni capaci medio quantum potest sine diffierencia se diffundit, secundo ex accionis celeritate, cum subito ex eius spiritualitate se multiplicat ab oriente

3 Light is most
regular in all its
action

2 A: ammoveatur. E: ante removeatur. 4-6 A: sine - prima deest. 10 L: proportionalis. 11 A: beatitudinem ad. 19 A in marg. Sermo LIII. D in marg. III. E in marg. Sequitur ad idem evangelium subsequens digesto. 20 E: fui minor et in dilectione. 27-28 A: cognoscere possumus deest. 28 E in marg. Iste proprietates lucis. 29 L in marg. Tercia proprietas lucis. 31 D in marg. Duodecim proprietates lucis hic ponuntur; b. E in marg. 33 E in marg. 2

17. S. Aug. Opp. tom. VIII, pag. 254. Cf. Trial., pag. 64, 240, 379. 24. Cf. Wyclif's Opus Evang. lib. 1, cap. XXV.

in occidens (ut dicitur secundo De Anima tercio) in hoc quorsumcunque secundum lineas radios rectissimas subdacto obstaculo sperice se diffundit ut probatur secundo Vitulonis I). Quarto in hoc quod impedi-
 5 opaco penetrationem luminis secundum angulum reflexionis equalem angulo incidence regulariter se reflectit (ut demonstratur V Vitulonis XX). Quinto ex hoc quod retro opacum secundum tres diferencias regulariter causat umbras ut patet secundo Vitulonis. Sexto ex
 Fol. 226^b hoc quod a quolibet puncto | luminis illuminabili directe opposito diffunditur ad illuminale radius lumen
 unica tantum linea perpendiculariter incidente (patet ex secundo Vitulonis secundo). Septimo ex hoc quod omne umbrosum plus illuminatur circa radium sibi perpendi-
 15 culariter incidentem et a puncto propinquiori forcius, licet situi distanciori incidunt plures radii a pluribus punctis corporis luminosi (patet illud secundo Vitulonis XXI et duobus sequentibus). Octavo ex hoc quod omne lumen, cum continue eque multum effundit
 20 de lumine in minori spacio circumclusum ipsum, forcius illuminat quam spacium maius illo (patet secundo Vitulonis XXIV). Nono ex hoc quod radii ab uno puncto luminis precedentes secundum linearum longitudinem ad eque distanciam plus accendunt (patet
 25 secundo Vitulonis XXXV). Et hinc decimo patet quod omne lumen per foramina angularia incidens rotundatur, et ex sexto sequitur undecimo quod radius luminis per foramen super subiectum solidum incidentis erit perimetro in solido super perimetrum foraminis ampliatur
 30 (patet prima istarum legum II° Vitulonis XXXIX et posterior patet eodem libro XXVI). Duodecimo in hoc quod radio perpendiculari omne corpus dyaphanum penetrante radius oblique incidens in medio secundi

Distances of
this regularly.

3 A. sperice deest; 1b L in marg. 4 L in marg. 4 7 E in marg. 5 6 E in marg. 12 DE unica cum; 1b A. XXI. D. ex 20
 13 add. secundo secundi Vitulonis. AE in marg. 7 17, 18 A. Vitulonis XXI. E. Vitulonis 2 18 AE in marg. 8 20 A. ex amia
 22 AL in marg. 9. 1b A. XXVIII. 23 A. lumine 25 AL in marg. 10 26 L. per foratum 27, 28 A. sexto. solidum. deest
 28 E. umbram solidi; 1b D. incidens. 29 A. solide; 1b A. ampliatur
 30. L in marg. 11. 31 DE XXXVI; 1b A. Duodecimo deest; 1b E in marg. 12 32 A. dyaphanum

4. De Vitelone Thuringensi cf. M. Curtze in „Bulletino di Bibliografia e di Storia delle scienze matematiche e fisiche Roma 1870, IV, 49—77. Vitelo (Witelo) autor saeculi XIII. scripsit Perspectivae libros decem.

Quinto subtrahamus beneficienciam temporalem a tetris peccatoribus, non fovendo eos vite necessarius vel favore. Umbra enim est bonorum huiusmodi ipsis naturaliter posteriorum subtraccio et variatur secundum triplex genus peccati, de quo 1^a Joh. 11°, 16: *Omne quod est in mundo aut est etc.* Sexto debemus omne donum Dei quantumlibet parvam ad utilitatem proximorum convertere servata tamen semper intencionis rectitudine, quia *si oculus tuus fuerit simplex etc.* (Matthei VI°, 22). Radius perpendicularis ubilibet penetrans irrefracte est intencio qua Deus ad minimum confuse intenditur sub ratione boni quia bonum est quod omnia appetunt (Ethicorum I^o). Septimo quanto vicinius appetimus aliquid in ordine ad summum bonum est appetitus luminosior, licet bona ab ipso prius elongata sint remisse secundum plurem rationem creatam appetibilia. Octavo debemus colligere vim amandi et ipsam non eque primo sine subordinacione dispergere inter multa, quia unum necessario est amandum, quod amatur sincerius quo vicinius cum paucioribus mediis separatis. Nono debemus omnes radios amoris a virtute indivisibili procedentes unire in Deum qui est centrum totius boni diligibilis (ut patet De Divinis Nominibus cap. V^o) et equo libramine dum claudicatur tendere ad circulum intelligibilem infinitum, cuius centrum est ubique et circumferencia nusquam. Nulla quidem creatura debet diligere nisi secundum rationem qua prima natura in ipsa summe diligitur. Et hinc X^o oportet quod omnis radius amoris sicut incipit a bono analogo et artatur in bono particulari creato, sic circulariter redibit in Deum largius diligendum. Et ista ampliatio radii amoris docet undecimo Deum esse pre ceteris amplius diligendum. Duodecimo docemur radium amoris ad bonum simpliciter et ad nullam creaturam reflectere, cum quolibet habet tenebram sive potenciam contra

5 We must
with draw
worldly benefits
from the
perverses

6 We must
use all God's
gifts for the
good of our
neighbours.

7 We must
desire most the
highest gifts

8 We must
keep the power
of loving under
control,

9. and
concentrate it
in God.

10 All love
must increase
our love for
God,

11 who is to
be loved above
all else.

12 Our love
must be
directed to
goodness, not to
creatures.

1 E. in marg. 5 3. A. vel sanare 4. DE temporis. 6 E in
marg. 6. 12 DE. qua bonum 13 E quantum, 14 AD vicinior:
15. E in marg. 17. E in marg. 8 18 A. ordinacione 20 A.
vicinior. 21 E in marg. 9 23 A. totius generis boni. D. totius
doni 24 A. claudicatur 27. A. diligencius, 16 E. secundum deest.
15. ratione; 16 A: qua potest 28 DE. ipso; 16 E in marg. 10
32 E in marg. 11 33 E in marg. 12. 35 A. quolibet

13. Aristoteles, Eth. Nicom. I.; bonum aliquod appere
videtur, ideo pulchre veteres id esse bonum pronunciarunt
quod omnia appetunt. 23, 24. Dionysius Areopag. De Div.
Nom., cap. V.

actum sed irrefracte per totam universitatem creatam
 quia ad eam primam regulariter penetrare. Ad tantam
 enim illuminat lux vera omnem hominem venientem
 in hunc mundum quod sicut dicitur bonum primum
 in se ana vero sic necessitas amoris et appetitus ipsum
 idem sed ordinate. cum omne patet radium amoris
 ad creaturas que sunt fenetre finaliter terminatum et
 tam hoc exemplum quam hoc eternatum est una de
 secretis tuis et mirabilibus nature regibus. Sed
 pro duabus partibus sequentibus. Secus nature est notan-
 dum quod secundum doctrinam perspectivam aliquis
 est radius rectus, alius retractus et alius reflexus, et
 secundum hoc sunt tria genera visus. Radius retractus
 dicitur quando declinat a rectitudine propter varia-
 tionem gradus dyaphani sed penetrat dyaphanum
 distancias, ut patet de specie denari in disco super
 huius aqua de specie atri apparentis mane vel vespere
 per vaporem et generaliter quandoque ex vapora-
 tione medii ampliatur angulus pyramidis radiis. Sic
 enim secundum l'vacuensem et amatione medii
 contingit quantumlibet parvum quantumlibet magnum
 in quantalibet distancia apparere.

Correspondenter est dare tres maneries radiorum
 amoris aliquis enim est radius rectus, sicut habencium
 oculus simplex, reddentes totum corpus interioris hominis
 lucidum ut dicitur Matthei VI. 22. Alius est autem
 radius obliquatus a rectitudine quo patatur quantum-
 libet parvum bonum per involucentem inordinatam in
 tetriv temporalibus esse quantumlibet magnum bonum,
 ut patet de avaris et viciis constituentibus temporalia
 Deum suum sed adhuc cum difficultate penetrant ad
 Deum confuse et defectibiliter finaliter diligendum, et
 licet omnes oportet purgari per ignem ut docet Apo-
 stolus I Cor. III°, 12: *Si quis superedificat lignum,
 fenum aut stipulam etc.* illi autem qui per radium
 affectionis non penetrant ista tetra terrestria, sed ibi
 sistunt finaliter etiam secundum radium perpendicularem.

9 DE mirabilibus 10 A legis duodecime 12 D retractus
 13 E in marg. Radius rectus retractus reflexus R. tractus
 14 19 A ex variatione 19 A pyramidia 21 A parvum quantum-
 libet deest 22 D in marg. tria genera visus sunt triplex gradus
 directionis 23 E in marg. Radius amoris rectus 27 E in marg.
 Obliquatus 28 29 DE in ceteris 33 A licet deest 35 A lo-
 oportet 35 A et stipulam 36 DE etiam deest

hui (inquam sunt de genere dampnandorum, eo quod oportet eos carere visione et amore lucis abscondite, et de tali genere visionis reflexe videtur Jacobus loqui in capitulo primo 23. *Si quis auditor est verbi et non*
5 *factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitat*
sue in speculo. Nam quoad opus reflectit amorem tamquam ad pollutum speculum temporalium et non directe penetrat quoad Deum, sicut cum facit vivens secundum legem perfecte libertatis, cum Deus sit amator operis.
10 Sicut enim Deus secundum legem suam ordinat quod radius amoris intellectus humani totam universitatem creatam penetret et non sistat antequam cum luce inaccessibili sit coniunctus, sic ordinat quod deficientes ab ista lege finaliter perpetuo sint dampnati. Docemur
15 itaque per legem reflexionis duplicis radiorum inniti Deo qui est perpendicularis radius, dum impugnamur per resistenciam adversancium peccatorum, quia Jeremie XVII°, 5: *Maledictus qui confidit in homine*; et a tali plus resistente debemus plus elongari minus communi-
20 cando in bonis temporalibus; econtra autem de homine minus opaco peccatis: sibi enim debemus plus communicando bona diffundere, quia a Deo luce prima docemur unumquemque secundum eius bonitatem diligere. Et breviter ab istis libris naturalibus possumus artem
25 amandi addiscere sine cuius practice noticia non est possibile aliquem salvum esse. Si enim amore recto finaliter in Deum tenderit erit salvus, si autem amore obliquo refractus fuerit finaliter a creatura oportet eum ab illis angulis in purgatorio expurgari. Ideo cum *sim-*
30 *plex* sit dictum ethimologice *sine plica*, omnis autem angulus plicam implicat, subtilissime commendat prima lux oculum simplicem viatoris. Sed qui secundum visionem terciam reflectunt radios amoris ad creata, cum habeant visionem dampnabilem in speculo, indubie
35 sunt dampnati. Sunt enim contra regulas caritatis se ipsos amantes, ut dicit Apostolus.

Quarta proprietas lucis est quod instinctu naturali est homini inter qualitates gratissima. Quod patet ex

light is most ple. sant to man.

4 DE reflexe dicit, ibi E in marg. Radius amoris reflectit. 7 A. peltam. 8 A. penetrat. 10 F. ordinavit. 11 A. rad. m. ob E in marg. Ordine facit de amore. in no. 14 A. drasti. etc. 15 DF. facit tunc. 16 A. 1. 17 A. 1. 18 A. 1. 19 A. 1. 20 A. 1. 21 A. 1. 22 A. 1. 23 A. 1. 24 A. 1. 25 A. 1. 26 A. 1. 27 A. 1. 28 A. 1. 29 A. 1. 30 A. 1. 31 A. 1. 32 A. 1. 33 A. 1. 34 A. 1. 35 A. 1. 36 A. 1. 37 A. 1. 38 A. 1. 39 A. 1. 40 A. 1. 41 A. 1. 42 A. 1. 43 A. 1. 44 A. 1. 45 A. 1. 46 A. 1. 47 A. 1. 48 A. 1. 49 A. 1. 50 A. 1. 51 A. 1. 52 A. 1. 53 A. 1. 54 A. 1. 55 A. 1. 56 A. 1. 57 A. 1. 58 A. 1. 59 A. 1. 60 A. 1. 61 A. 1. 62 A. 1. 63 A. 1. 64 A. 1. 65 A. 1. 66 A. 1. 67 A. 1. 68 A. 1. 69 A. 1. 70 A. 1. 71 A. 1. 72 A. 1. 73 A. 1. 74 A. 1. 75 A. 1. 76 A. 1. 77 A. 1. 78 A. 1. 79 A. 1. 80 A. 1. 81 A. 1. 82 A. 1. 83 A. 1. 84 A. 1. 85 A. 1. 86 A. 1. 87 A. 1. 88 A. 1. 89 A. 1. 90 A. 1. 91 A. 1. 92 A. 1. 93 A. 1. 94 A. 1. 95 A. 1. 96 A. 1. 97 A. 1. 98 A. 1. 99 A. 1. 100 A. 1.

tribus primo in anima que naturaliter delectatur
 actuare subiectum plenum lacidis spiritibus, quibus
 siccatis in senio non est hilaris sed timida propter
 horrorem terrestris opaci; unde nedum homines sed et
 pecudes ut simie horrent in tenebris et aeris lumine
 serenato naturaliter iocundantur. Unde secundum regulas
 medicorum aura pestilentialis est, quando videtur pluere
 et non pluit, in quod tunc est regio opacis terrestribus
 occupata et per consequens ab irradiatione celestis
 luminis tamquam aer in puteo prepedita, homines autem
 propter generacionem bonorum spirituum a mundo
 cibario productorum recreantur in viribus membrorum,
 exultantur in affectibus voluntatum et generaliter
 fortificantur in omnibus viribus animorum. Ex efficacia
 etiam luminis in tribus proprietatibus superioribus
 declaratis satis claret ratio. Unde lux inter qualitates
 corporeas debet esse gratissima, unde naturales dicunt
 pro regula quod melancolicus est naturaliter timidus
 atque malivolis, quia melancolia que inter omnes com-
 plexiones plus habet opacitatis inseparabiliter gerit secum
 timorem. Sed tercio specialiter patet per hoc quod omnes
 homines naturaliter scire desiderant (ex primo Meta-
 physice, sed lux inter qualitates est maxime manifesta-
 tiva, quia ad Ephesos V^o, 13, scribit Apostolus: *Omne
 autem quod manifestatur lumen est*; ideo ratione doctrine
 luci afficimur; unde non mirum de dicto Thobie V^o
 cap., 12 *Quale gaudium mihi erit qui in tenebris sedeo
 et lumen celi non video* Lumen enim oculorum quod
 est sensuum subtilissimum non procedit in actum nisi
 celesti lumine fuerit superfusum.

pleasantness of
 the light of
 the sun

Correspondenter lumen sapientie qua Deus diligitur
 est cuilibet sani iudicii gratissimum, cum enim facit
 heroicum celestia sapientem que sursum sunt querere
 (ut dicit Apostolus Col. III°, 1). Cum autem Deus sit
 anima creati spiritus per lumen gracie de quanto ipsum
 vivificat, sicut ipse spiritus est anima corporis causando
 vitam nature, patet quod increata sapientia carus delicia

3 F sed divisa super. 4 DE et deest 5 A perferant
 6 L in marg. Aura pestilentialis 7 F occupat e 8 A autem
 9 A lux in 10 A recreant 11 L in marg. Recreacio 12 A
 13 A lux in 14 DE I de ta ex 15 L in marg. Regia melancolicus
 16 F in marg. Nota de melancolia 17 DE melancolicus qui
 18 A timorem deest 19 A natura 20 L in marg. primo medicis
 21 A in ta 22 DE manifestiva 23 Lodd Tob IV° Correx
 24 DE sensibilum 25 A enim deest 26 A creant 27 L in
 ma g. Heroicus Deus est anima creati

sunt esse cum filiis hominum manet sic solum cum homine spiritualiter lucido, *quia in malivolam animam non introibit sapientia nec habitabit in corpore subdito peccatis* Sap. I^o, 4; quod Apostolus sub interrogacione
 5 exponit alludens dicto sensui mistico: *Que, inquit, communicacio Christi ad Belial aut lucis ad tenebras* (II. Cor. VI°, 14)? Non ergo inhabitat sapientia increata que est lux vera in quoquam per gratiam nisi supernaturaliter illuminet vires anime sibi subditas que
 10 respectu irradiacionis supercelestis vocantur tenebre; unde Psalmista signanter orat Psalmo XVII°, 29: *Domine Deus meus illumina tenebras meas*. Unde non solum Deus abhorret tenebras peccatorum sed fidelis qui ex Deo est abhorret naturaliter ipsum subiectum natura
 15 sibi simile, quando horrendis criminibus est turpatum. Et inde dicit Salvator Matthei V^o, 16: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona*. Habeamus ergo tres spiritus lucidos, animale in capite celestia sapiendo, vitalem in corde articulos fidei cre-
 20 dendo, cum iustus ex fide vivit, et naturalem in epate spe spiritualibus inherendo.

Et tunc indubie copulatur nobiscum Deus per gratiam quem philosophi vocarunt animam mundi, et tunc non offendemus ut *ambulantes in tenebris* (sicut docet Sal-
 25 vator Joh. XII°, 35), et tunc habituati hiis tribus luminibus theologicis ibimus gaudentes eciam in tribulacionibus et persecucionibus corporis persecuti secundum doctrinam Apostoli (ad Ephesos V^o, 9): *Fructus lucis est etc.*, et (Jacobi I^o, 2): *Omne gaudium existimate*, et (Act. V^o, 41):
 30 *Ibant apostoli gaudentes etc.* Solum enim sic lucidi et non obscuritate peccati tenebrati sunt in causa Dei cordati, quando singuli alii sunt serviliter timorosi. Sic autem aura pestilencialis anime non nocebit; quando
 ergo peccator tenebratur peccatis et Deus non stillat
 35 super eum punicionis pluviam, est signum evidens pestilencie gehennalis ad quam differtur tribulacio. Mundus vero cibus anime sunt virtutes et eorum opera cuius cibi fructus est beatitudo. Ad Ephesos V^o, 9

It is bad for the sinner to be left unpunished.

3. DE: intrabit. 10. DE: supercelestes. 14. E in marg.: Vires anime tenebre. 16. DE: Et idem dicit. 18. A: Habemus igitur; ib. E in marg.: Habeamus tres spiritus lucidos: animale, vitalem, naturalem. 21. DE: spiritibus. 22. E in marg.: Deus copulatur homini per quid. 23. A: non deest. 25. A: tribus deest. 28. Codd.: Fructus lucis. Correx. 29. A: Omne - existimate deest. 30. DE: lucide. 35. A: non est. 37. E in marg.: Cibus anime.

scribitur: *Fructus autem lucis est in omni bonitate et iusticia et sanctitate*; fructus autem finalis in patria patet Apoc. ultimo.

Econtra autem de fructu *turpitudinis, stultiloquii aut scurrilitatis que ad rem non pertinet* (ut ibidem⁵ dicitur, quia indubie *corrumpunt bonos mores colloquia prava* ut dicitur I Cor. XV°, 33). Cibus igitur qui permanet in vitam eternam et generat bonos spiritus faciens animosos est bona opera et virtutes digeste in via ut stomacho, in purgatorio ut epate,¹⁰ et in finali iudicio ut corde. Nam post erunt spiritus gaudii copulati beatifice in solidis membris ecclesie.

Correspondence
in the life of
mind and body.

Et cum quatuor dotes corporis habebunt quatuor dotes anime sibi correlarias quibus elevabitur intellectus ad summum speculum perpetuo intuendum, non mirum¹⁵ si affeccio proporcionaliter immutetur. Sunt enim tres particulares digestiones verbi Dei in spirituali homine quarum prima incipiens in ore, id est in capacitate sensitiva extrinseca, completur in ymaginativa ut stomacho, secunda perficitur in memoria ut epate | , et tertia in^{Fol. 227^b} corde, intellectu scilicet et voluntate, quando transmittit membratim sententiam Dei ad totum corpus operum nutriendum, et sic in effectum premii opera parcium ecclesie sequuntur regulas Apocalypsis XIV°. Consideret ergo quilibet christianus si habeat istas proprietates²⁵ lucis mysticas, sed precipue prelatus ecclesie, quia si non habeat est indubie vasallus perpetuus principis tenebrarum.

SERMO LIV.

Non potest civitas abscondi supra montem posita. 30
Matthei V^o, 14.

Christi
comparisons of
apostles and
prelates.

Duo sunt quibus Christus comparat suos apostolos et prelatos, scilicet civitas et lucerna; et sicut in duobus comparatis ex naturali philosophia scilicet in sale et luce sunt puncta philosophica naturalia contemplata,³⁵

1. 5. DE: stultiloquium aut scurrilitas. 6. DE: bonos deest.
7. DE: ergo. 16. A: imitetur. 17. E in marg.: Tres digestiones
spirituales. 18. A: id est deest. 21. A: quod transmittit. 24. A:
sequenter illas. 26. D in marg.: gman, ut videtur verb. Bohem. (ginan?).
30. A in marg.: Sermo LIV; D in marg.: LIII. 33. E in marg.: Civitas
ad propositum quid est.

sic in duobus sequentibus potest philosophia, politica
et moralis per ordinem contemplari. Dicit ergo primo
apostolis et per consequens quibuscunque eorum vicariis,
sive Romano pontifici sive alius, quod *non potest civitas*
5 *abscondi supra montem posita*. Ista autem civitas debet
esse quicunque prelatus ecclesie in quo debent esse
quecunque artificialia et habitabilia ad beatitudinem
hominis requisita. Sed oportet omnino quod *ista civitas*
10 *sit supra montem posita*, quia super Christum qui est
mons altissimus situata fundaliter et erecta. Nam
Isaie II° dicitur. *Erit in novissimis diebus preparatus*
mons domus Domini in vertice montium et elevabitur
super colles et fluent ad eum omnes gentes. Omnes ergo
prelati qui legitime gerunt vicariam Christi fundantur
15 primo et principaliter in hoc monte et per consequens
ex patencia operationis lucide non a fidelibus abscon-
duntur.

Debet autem talis civitas secure murari, ut contra
insidias hostiles tam quoad se quam quoad thesaurum
20 quem continet sit secure, et miro modo mons in quo
fundabitur debet esse *murus et antemurale* ac ostium
civitatis. Debet autem hec civitas more Pauli esse omnia
omnibus egentibus ac tutela (ut supra exponitur ser-
mone I. II°). Quamvis autem secundum Apostolum *non*
25 *habemus hic manentem civitatem sed futuram inquirimus*,
oportet tamen ecclesiam tam militantem quam trium-
phantem que est Jerusalem edificari ut civitas, sic quod
hoc regnum celorum constet ex prelatibus ut civitatibus, ex
dominis secularibus tamquam castris et ex popularibus
30 tamquam oppidis. *Est autem* (secundum Augustinum XV°
De Civitate Dei) *civitas hominum multitudo aliquo societatis*
vinculo colligata; et illo modo sumitur civitas Luce
XIX°. 41 *Videns Jesus civitatem flevit super illam*,
dicens *quia si cognovisses et tu*; nam domus vel muri
35 *(licet sepe vocentur civitas) nec plorant nec informan-*
tur humanis passionibus nec peccant. Et sic duplex

The city set
on a hill

The cit is
Christ

1. D. potest deest. 6. A. ecclesie deest. 7. DE. habitacula.
10. E. et deest. 11. A. et deest. 12. DE. omnes colles. 13. A.
secure deest. 14. E. quam ad. 15. A. murus. 16. DE. antemurale.
17. D. communis. 18. mut. 19. DE. sumitur. 20. DE. DE.
sit quod. 21. DE. DE. Quod est civitas. 22. A. hic non.
23. A. humanis passionibus nec peccant. 24. B. humanis vocibus pas-
sionibus.

21. Is. XXVI, 1. 24. Hebr. XIII, 14. 30. Cf. Aug. Opp.
tom. VII, pag. 379 seqq.

latus communitati facere, patet quam necessarium est
 sibi sal sapientie. Cum ergo secundum fidem scripture
 Fol. Matthei V^o, 13, 14, 15, debemus esse sal spirituale et
 227^c lux in domino, civitas et | lucerna, patet quante de-
 5 generamus et mandatis Christi contradicimus, dum
 effusi sumus sicut aqua ex instabilitate qua adeo rece-
 dimus innitentes deo alieno, quia *ponentes carnem*
brachium nostrum contra Dei mandatum (Jeremie XVII°, 5)
 et deserendo vitam apostolicam constituimus civitates
 10 dyaboli regnantes ad tempus propter peccata nostra et
 populi. Quare ergo cum simus sal voluntarium ex officio,
 globus tenebre per peccatum et civitas dyaboli negligendo
 celeste officium, et sic iniuriando Deo, nobis et populo
 non pugnaret cum Deo contra nos orbis terrarum
 15 finaliter? et cum viri apostolici debent esse *lucerna*
accensa, patet quod *non debent poni sub modio sed super*
candelabrum, ut ingredientes domum ecclesie videant
 sua bona opera et quomodo fugiendo a peccatorum
 tenebris debent ad patriam transmeare. Idem enim est
 20 poni sub modio et esse civitatem dyaboli, et idem poni
 super candelabrum et in vertice moncium (qui est
 Christus) ad illuminandum ecclesiam suam.

Est autem lucerna instrumentum contentivum luminis ^{2nd comparison:}
 ex lignis et dyaphanis corporibus carneis integratum, ^{The lantern.}
 25 unde Baptista, quia non ex se habuit lucem huiusmodi,
 negatur esse lux (Joh. I), sed (ut dicit Christus Johannis
 V^o, 55) *erat lucerna ardens et lucens*; nam secundum
 materiale substantiam fuit ardens et secundum suam
 spirituale substantiam tamquam dyaphanum carneum
 30 fuit lucens; lucerna autem fovetur oleo misericordie
 spiritualis spiritualiter; que prelati debet competere.

Sed tria sunt per que extinguatur lux lucerne, scilicet ^{How its light}
 ventus superbie, aqua carnalis concupiscencie et fumus ^{may be}
 curiositatis mundane. Debent autem quicunque christiani, ^{extinguished,}
 35 sed prelati precipue cavere hec tria, ne lumen lucerne ^{1. by the wind}
 sue extinguant; primo ventum superbie, includendo se ^{of pride,}
 cavo humilitatis cum Baptista et considerando humiliter
 quod nihil boni habent nisi quod a Deo acceperant et

7. DE: deo deest. 10. D: per peccata in cod. corr. in m.;
 ib. DE: nostri. 11. Hic locus corrupt. esse videtur; ib. DE: ergo non
 sumus. 14. DE: pugnarent. 17. E: et videant. 18. A: opera deest.
 19. DE: patrias. 22. DE: exigi. 23. E in marg.: Lucerna. 24. A:
 diaphonis corporibus carneis. 25. E: habent. 26. 27. A: Joh. V^o,
 deest. 27—30. A: nam — lucens deest. 33. DE: corporalis; ib. E in
 marg.: Lucerna extinguatur per tria. 35. DE: prelati vero. 36. E in
 marg.: Ventus superbie.

per consequens pro quo debent primo et principaliter reddere grates Deo. Unde Joh 1°, 14 legitur quomodo in Baptista impexit fortissime temptacio venti superbie, quando missis ad eum sacerdotibus et levitis, ut interrogarent eum *Tu quis es*, cupiens honores mundanos, potuit reputari Christus, Helias vel alius prophetarum, sed constantissime repulit hos impulsus, cum omnia ista vere ac humiliter de se negaverat et *se esse vocem clamantis in deserto* confessus fuerat, sicut Isaie XI°, 3 prophetatur. Quid ergo inconstancius aut debilius vocis manencia? Et sic indubie quantumcunque sanctitate vel sciencia quis accensus fuerit, debet se confiteri humiliter vocem verbi.

2 by the smoke
of salt
satisfactor

Secunda pestis que est fumus quo lucerna nostra extinguitur est curiositas sive sciendi sive seculariter dominandi; unde sicut fumo extinguitur lucerna, cum non habet spiraculum sed revertitur fumus proprius super ipsam, sic quando delectacio excellencie proprie super ipsam excellenciam inordinate reflectitur, est sicut fumus super lucernam inordinate reflexus ipsam extinguens. Si autem ipsa delectacio excellencie proprie habens spiraculum in Deum caritative intenderet a quo lucerna ipsa accenditur, inflammaretur talis delectacio caritate, cum caritas *non querens que sua sunt* plus a superiori lumine illustratur. Sic enim inflammatur fumus inferioris candelee de igne candelee superioris, dum ad ipsam aspirat libere et directe. Sic revera lucerna nostra copiosius illustratur, dum totam laudem nostram in Deum convertimus et fumus secularis domini supra Christum extinguit indubie et suffocat lucem et ignem caritatis et gracie clericorum.

3 by the
water of
concupiscence

Tercia pestis que est aqua carnalis concupiscencie debet per subtractionem fomenti sagaciter effugari. Unde contra hanc pestem ne super Baptistam inundaret et lumen sue lucerne extingueretur, fecit sibi vestes ad carnis asperitatem *de pilis camelorum et zona pellicea circa lumbos eius* et cetera laudabilia que evangelium memoratur. Et sic cultus asperitate, ieiunio et heremi inhabitatione repressit carnis illecebras. Sed numquid religiosi nostri qui fatentur se esse Baptiste Discipulos

1 A debet. 4 DE fortissime deest. 6 A Yseie X^o DE IV
10 DE ac debili s. 20 A ne dicitur de se. 25 DE caritatis
27 A aspirat twice. 32 A st deest. 38 F in marg. Aqua. 40 A
rostr deest. 42 F in marg. R religiosi reputant discipuli Baptiste

ipsum in ista vite strictitudine consecuntur? Revera non solum conversacionis contrarie libido sed eciam carencia fructus Baptistam consequentis patule contradicunt. Ideo Christus et Baptista cum suis discipulis iudices
 5 nostri erunt. Utrobique quidem ordinacio et exemplacio Christi subvertitur et sicut fratres et possessionati non sequuntur Baptistam in cultu heremi et temporalium parcite, sic prelati et specialiter primi pastoris discipuli adversantur sibi in cure pastoralis desercione et
 10 conversacionis Christi reliccione. Modius enim qui est anime eorum capacitas est subversus, quia vel a consideratione celesti vacans, sic quod quicquid in ore suo superiori ponitur, statim ad fundum labitur et tam-
 Fol. 227^d quam positum in vacuo non residet vel gustatur | nisi
 15 forte terrenum fuerit vel mundanum; aut aliter subvertitur iste modius, sic quod ubi capacitas dyaphana erigeretur versus superius et fundus staret inferius sustentans modium, nostri clerici habent cautelas suas atque prudentiam circa temporalia que sunt versus
 20 superius. Et si aliquam scintillam lucis celestis habuerint, per affectionem ad temporalia sua opprimuntur et boni spiritualis splendencia occultatur. Et ista subversio modii prelatorum confundit ecclesiam. Christus enim dicit quod lux prelatorum debet lucere versus superius et
 25 non tamquam pingue fluidum dependens versus inferius se ipsum extinguere; nam primo modo glorificari debet pater celestis ex ascendente lucencia, sed secundo modo per tenebracionem magnificari dyabolus.

Nolite, inquit Christus, *putare quod veni solvere legem*
 30 *Mosaycam aut prophetas, sed* potius veni tam legem Mosaicam quam scripturas propheticas *adimplere*. Lex quidem Mosaica quoad moralitatem suam per Dominum declaratur et quoad sua legalia ac iudicialia figuris cessantibus moraliter explanatur. Et ita sicut aere
 35 evacuato a modio et subintrante fructu salutifero non inanitur modius sed potius adimpletur, ita est de lege Mosaica sciendum; et cum omnes prophete legis veteris adventum Christi ac eius opera cecinerunt, patet quod adimplendo verba eorum non solvit suam senten-

Christ's
fulfilment of
the law.

3. DE: consequenter. 6. DE: ut sicut. 8. DE: et deest. 10. E in marg.: Modius. 19. A: sunt eius; E: sunt bis. 20. DE: celestis deest; ib. E in marg.: Cleri prudentia. 21. DE: opprimuntur. 22. DE: et ita. 26. DE: gloriari. 27. DE: accendente lucerna. 28. DE: magnificare. 29. A: non veni. 31. E in marg.: Mosayca lex per Dominum declaratur. 33. DE: atque iudicia.

Indicium
impro-
prietatis

ciam sed implevit. Oportet enim quod cuncta ceremo-
nialia legis veteris in natura propria habeant tempus
suum et ipsi in natura sua cessantibus non sunt soluta quoad
debito ordine succedentibus non sunt soluta quoad
naturam propriam sed modo debito terminata. Unde
si contra ordinationem Christi cessarent prius aut con-
tinuarentur posterius, tunc lex Mosaica foret soluta et
propter discrepantiam ab eterna lege volitionis Domini
non impleta. Et cum lex sit substantiale ut modus,
ceremonie autem eius legalia sint accidentalia, ut aerio
inclusus, non propter hoc lex ista solvitur quod talis
accidentalis circumstantia variatur, ideo dicit Christus
*Donec transeat celum et terra, vota unum aut unus apex
non preteribit a lege, donec omnia fiant.* Ibi notandum
quod Christus non intelligit per vota et apicem characteres
literarum, quia tunc foret nimis verbalis philosophus,
sed per vota quod est minima literarum intelligit quod-
cunque mandatum quantumcunque parvum decalogi.
Mandatum dico veritatem quam Deus mandat fidelibus
observari. Et per apicem intelligit ceremoniam sive
iudicium quod Deus decrevit preceptis decalogi supra-
poni. Tunc enim preterirent a lege, si non pro suo tem-
pore sint adiuncte, ut operatio viatoris debita non
ipsum preterit, si suo tempore hanc adimplet; illam
enim prius habet in intencione, secundo in effectuali
operatione et tercio in fructuali complectione. Et pro-
portionaliter est de vota legis et apice sciendum.
Sicut enim Deus ordinavit quamcunque partem motus
celi tempore suo succedere ut quies perpetua celestis
corporis habeatur, sic ordinavit decursum moralium,
iudicialium et cerimonialium in tempore suo pro via-
tione generis humani succedere, ut quies perpetua
triumphantis ecclesie habeatur. Et ita sicut Deus prediligit
ante corpus celeste illam ecclesiam, ita prediligit
cursum legis quod est medium ad eandem. 35

Need of keeping
the command-
ments.

Sed quia necesse est omnia contingencia suo tempore
evenire, ideo excludit Christus errorem qui ex isto
posset accipi et includit quam necessarium est homini

1 2 E. armonia legis. 9 A. modos. 10 DE aut legalia.
12 DE ideo ut. 13 A. quod donec. 15 A. characteres. 16. 17 A.
quia. 18 literarum deest. 19 E. in marg. per vota quid intelligit.
20, 21 DE. ut iudicium. 22 E. in marg. Apex. 23 DE. item
preterit. 24 E. a lege. 25 preterit deest. 26 E. pro suo
16. A. adimplevit. E. adimplet. 27 30 E. quamcunque. 28 ordi-
navit deest. 29 D. quantumcunque. 30. D. corporis deest. 31 DE.
ante carus. 32 DE. celestem.

quem Deus ad hoc ordinaverit implere totam sententiam legis sue: *Qui, inquit, solverit unum de mandatis istis minimis et docuerit sic homines minimus vocabitur in regno celorum; qui autem fecerit sic et docuerit hic*
 5 *magnus vocabitur in regno celorum.* Pro isto textu sunt multa notanda, primo quod per regnum celorum Christus intelligit suam ecclesiam que est finis totius vicissitudinis cursus legis, secundo notandum quod aliud est esse in ecclesia, et aliud esse de ecclesia, cum in ec-
 10 clesia sint tam membra Christi quam membra dyaboli, sed de ecclesia sunt solum predestinati qui post iudicium sunt realiter membra Christi. Tercio notandum quod Christus loquitur de vocacione sui vel ecclesie triumphantis, quia modicum curat de vocacione stolidi
 15 heretici hic errantis. Si enim Antichristus vocat se aut suos complices maximos in regno celorum aut patres beatissimos quid hoc ad Dominum veritatis? Quarto videtur quod vocacio minimi in regno celorum est vocacio presciti, iusti tamen secundum presentem iu-
 20 sticiam, et vocacio magni in regno celorum est vocacio predestinati ad gloriam. Potest ergo textus predictus |
 Fol. 228^a sic particulatim intelligi: Qui solverit unum de mandatis istis minimis, sive intelligantur per mandata ista minima septem mandata secunde tabule sive Christi consilia (ut
 25 videtur Crisostomo) non est cura. Solvit autem hec vel illa, quando ipse in persona sua licet obligatus sit ad illa, non implet vel non saltem finaliter illa implet; tunc enim eorum implecio non ligat eum ad beatitudinem possidendam. Qui autem sic solverit hec mandata
 30 et bene ac recte docuerit secundum presentem iusticiam minimus vocabitur in ecclesia militante a Deo et tota ecclesia triumphante, ut patet ex suppositione tertia et quarta. Sed qui fecerit consummate ista mandata sive consilia, hic magnus vocabitur in regno celorum, quia
 35 magnus iudicatur a Deo esse in ecclesia militante et magnus iudicabitur esse in ecclesia triumphante. Ipse enim est tam in ecclesia quam de ecclesia. Scribe

Difference
between 'in the
Church' and
'of the Church'.

9. DE: et deest; ib. A: aliud esse. 10. E in marg.: Aliud est esse in ecclesia et aliud de. 15. A: sic errantis. 22. A: particulatum.
 23. DE: intelligatur. 25. DE: Solum autem. 26. DE: quando per se in; ib. A: licet tempus. 30. DE: aut recte. 35. E: iudicabitur. 36. E: Iste.
 37. A: quam etiam de ipsa.

10. Cf. De Ecclesia, pag. 89. 25. Chrysostomi Opus Imp. in Matthaeum Hom. X. (Ed. Parisina altera, pag. 794).

perverso fine abutuntur donis Dei, a proposito suo degenerant, et tamen dicunt multis modis implicitis quod Deus omnem finem suum intendit et consulit. Patet quod faciendo fine fatuo Deum (quantum in ipsis est) stultificant, 5 quod est blasphemia manifesta sapientie prime imponere.

Et patet quam spissim prelati ecclesie qui debent Christum qui est sapientia Dei patris laudare, precipue blasphemant in eum continue, quia quicquid aut quomodolibet fecerint dicunt implicate quod illud procedit 10 a fonte ordinationis sue. Quis enim nostrum est tam deses quin defendendo suum modum vivendi dicat quod est licitus ac laudabilis? Ex quo manifeste convincitur quod procedit fontaliter a sapientia supradicta; ille autem qui negat se regulari a dicta Sapientia, sed defendit 15 quod ex voluntate et intencione propria licite ita facit, magnificat se supra Deum quam Lucifer, et sic blasphemat in totam Trinitatem. Et patet secundum utramque viam blasfemia.

It is blasphemy
alike to say
Christ sanctions
wrong, or to
deny obedience
to him.

Dicit ergo Christus quod fatuum foret lucernam accendere et non ad profectum ecclesie illam ponere vel 20 sub modio occultare. Sed sicut candelabrum est instrumentum candele suppositum, ut patencius elucescat, sic status in quo quis ponitur vel donum Dei datum quodcunque homini ad prodesse ecclesie est candelabrum in quo illuminatus a Christo ad fructificationem ecclesie debet poni. Unde septem dona Spiritus Sancti vocantur septem candelabra aurea ad sensum mysticum. Et patet iuxta priorem sententiam quomodo episcopi sunt ydolatre et blasphemi qui tegunt caput cum mitris 30 splendidis et sumptuosis sed lucem spiritualis noticie pro qua edificaretur ecclesia nec indicant nec requirunt. Ipsi enim ponunt lucernam ad minimum naturalem sub modio, hoc est, terrenis et temporalibus donum spirituale quod Deus eis dederit occupatur. Et sic lucidius donum 35 Dei talibus velamentis tegitur, ne secundum ordinationem Dei prosit ecclesie. Prelati ergo et quicunque qui in ecclesia accipiunt copiosius spiritualia bona Dei, ideo sic accipiunt, ut plus tenebrati qui ingrediuntur ecclesiam videant in conversacione et doctrina eorum 40 lumina legis Dei. Nam Prov. VI°, 23 scribitur *mandatum*,

Prelates should
show forth the
light of God's
law.

6. E in marg.: spissim. 7. A: precipue deest. 8, 9. DE: et quomodolibet. 12. A: atque laudabilis; ib. E in marg.: Deses, piger vel remissus. 22. DE: superposito; ib. E in marg.: Candelabrum quid sit. 27. DE: septem deest. 28. E in marg.: Nota. 31. DE: non indicant.

lucerna, et lex lux; | prelati ergo precipue debent ferre lucernas ardentis in manibus. Fol. 228^b

Sed quamvis prelati ecclesie debent esse oculus eius corporis et in viam legis Dei ipsam dirigere, Christus tamen more suo compendiosissimo onerat doctrinam suam multiformi sententia, dum sic dicit. *Lucerna corporis tui est oculus tuus*. Nam omnis homo sive exterior sive interior habet vim mentis secundum quam sufficit bonum intendere et cuncta sua opera debite regulare.

The eye of the mind.

Et tam ista vis quam eius accio vocatur hic oculus, quia sicut oculus materialis est organum vie hominis directivum et tam conveniens homini quam disconveniens distancius et propius perspectivum, sic et illa vis intencionalis quoad interiorem hominem est longe plus necessaria quam virtus vel oculus corporalis; ideo dicit evangelium quod *lucerna corporis tui est oculus tuus*. Nam ista vis mentis actum intencionis continet, ut lucerna continet lucem suam. Et per illam lucernam debet homo tam intrinsecus quam extrinsecus regulari.

The eye is simple when it looks direct to God.

Sed patet ex dictis quod inter omnes proprietates primo necessaria est oculi simplicitas, hoc est, quod intencio sine plica vel angulo tendat in Deum directe superius, sic quod quicquid fecerimus honorem et voluntatem Dei principaliter intendamus. Quando autem videmus speculariter reflexe vel refracte visibile, necessario circa aliquam eius circumstantiam oberramus, ut declarat Perspectivus de octo circumstantiis satis clare. Quis ergo videret quicquam in speculo qui non erraret circa intuitum quoad istum? Et cum necessarium est nobis viantibus locum nostrum et cuiuslibet creati cognoscere, ideo Genesis III°, 9 a Deo queritur *Adam ubi est*. Quis enim de se sentiret humiliter vel radicaret de creaturis circumstantibus recte ac subtiliter et Deum discerneret supra omnia honorandum nisi vere cognosceret loca sua. Quando ergo est simplicitas in intencione predicta, totum corpus operum et actus tam intrinseci quam extrinseci (et si sint mali de genere) erunt lucidi quoad mores. Ideo dicit Christus subtiliter: *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit*. Et e contra

7 DE: ideo omnia.

Per quid homo regulat sua opera. Nota.

10 A: sic vocatur oculus; ib. E in marg.

16 A: inter deest. 22 A: tendit tendat; ib. E in marg.

27 AD: perspectivis. 28 A: ergo deest.

35 A: est deest. 37 A: extrinseci deest.

13 A: et propius deest.

Oculi simplici-

31 DE: preter

16. Matthaei VI, 22.

48, ib.

arguit Christus, non approbans generaliter argumentum a contrario antecedentis (ut patet Matthei V^o, 43: *Diliges amicum tuum et odio habebis inimicum tuum*): Si, inquit, *nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum* 5 *erit*. Unde primo docemur ex nominatione oculi simplicis et nequam quod Christus aliud intelligit quam oculum corporalem. Oculus ille quidem est valde compositus, ut dicunt philosophi, ex decem partibus naturarum disparium integratus. Et cum oculus sit rotundus 10 secundum nervos fortissimos in sua orbita regulariter convolutus, non diceretur nequam sive perversus a Dei sapientia, si ipsum primo intenderet; ideo secundum Crisostomum si loqueretur de oculo corporali, vocaret eum sanum aut infirmum et non simplicem aut nequam. 15 Unde Augustinus Super Evangelia dicit quod Christus quodcunque opus procedens a membro vocat nomine illius membri, quia scriptura sacra predicationem secundum causam sepe approbat et intendit.

Secundo notandum ulterius quod, sicut caritas lucidat 20 omnia opera subiecti caritatis, sic nequicia vel peccatum inficit omnia opera etiam bona de genere subiecti habentis intencionem sic nequam. Et patet consequentia Christi dicentis: *Si oculus tuus predictus nequam fuerit, totum corpus operum sequencium redditur tene-* 25 *brosus*; et patet quam regulariter tenebrosa est vita omnium qui mundum sapiunt; vix enim aliquis est mundanus quin famam, laudem vel temporalia sibi inutiliter appetit et intendit; et sic duplicitas oculi nimis multos inficit. Nec video quin post tempus gracie 30 omnes fundantes sectas illas novellas cum fabricis ac novitatibus aliis ista duplicitate oculi sunt infecti. Omnes enim tales vel intendunt famam seculi et bona propria saltem secundarie et de communi cursu principaliter. Si enim quis vult facere elemosinam et laborat anxius 35 ut ipsa sit perpetua, quero ab illo si rationabilius

As charity makes all things full of light, so sin infects all the sinner's works.

1. DE: arguit Christus arguit. 5. A: Unde primo deest. 8. A: pharisei. 16. DE: ubicunque opus; ib. A: vacat; ib. E in marg.: Regula. 19. A in marg.: 2. 21, 22. DE: subiecti — intencionem deest. 23. DE: tuus deest. 24. E in marg.: Oculum simplicem inficiencia. Nota. 27. A: mundanis. 29. DE: prius tempus. 30. DE: simplices sectas; ib. D: fabriciis. 33. A: saltem contrarie.

4. Matthei VI, 23. 13. Chrysostomi Opus Imp. in Matth. Hom. XII, l. c., pag. 799. 15. Cf. Augustini Quaest. Ev. libr. II. Opp. tom. III, p. II, pag. 241: Verbum autem non solum id quod per verbum declaratur sed etiam se ipsum declarat.

Perpetua a mis
infected with
sin

et factis Christi similis foret dare instat ¹ ~~perpetua~~ de
mosinam temporalem. Nec dubium quin ² ~~ele-~~ ³ ~~mentum~~
canda foret sapientie divine plus placida. ⁴ ~~perpetua~~
posset perpetuare quotquot elemosinas ⁵ ~~sit~~
sed non fecit. Cum ergo oculo simplicissimo ⁶ ~~facta~~
facta sua, patet ex fide quod fecit rectissimum ⁷ ~~et~~
iniquum. Cum ergo possibilitas talis duplicis ⁸ ~~est~~
sit in libera potestate elemosinantis ⁹ ~~mundane~~
Jum elemosinam perpetuam magis dissimilem ¹⁰ ~~est~~
git et aliam temporalem secundum doctrinam ¹¹ ~~Christi~~
Luce XIV°) licet plus facilem dimittit, ¹² ~~man-~~
quod fama seculi vel error ignorancie est in ¹³ ~~causa~~
ultra colligitur quod preponderancius hoc ¹⁴ ~~facit~~
nomen et honorem proprium quam propter ¹⁵ ~~hanc~~
Domini acquirendum, quod si faciat quis ¹⁶ ~~du-~~
totum corpus operum, ymmo tota generacionis ¹⁷ ~~successio~~
successio sit perversa. Et ex ista consideracione ¹⁸ ~~patet~~
quod nulla generacionis posteritas continuaret ¹⁹ ~~perpetuam~~
elemosinam quam suum principium stolide ²⁰ ~~fuit~~
quia manifeste ostenderet suum consensum ad ²¹ ~~err-~~
predictum et laudem nominis sue generacionis ²² ~~pre-~~
ret rationi.

They trouble
the Church

Et hec est causa quare ecclesia iam militans ²³ ~~ita~~
spissim et patule est perplexa. Quilibet enim ²⁴ ~~fidei~~
heres errores antiquos sui generis secundum ²⁵ ~~heret-~~
Domini emendaret. Nequicia ergo oculi est generalis
predicanda et a tota ecclesia precavenda. Et ²⁶ ~~ex~~
principiis fidei executis fideliter Christi ordinacio de-
structis istis novitatibus respiraret. Quis, inquam, habens
oculum simplicem non intenderet illam ordinationem ²⁷ ~~bo~~
plus facilem et dimitteret ordinationem propriam magis
difficilem atque erroneam? Indubie quilibet potens
laboraret ad hoc nisi erroris induracio sit in causa. Sed
que in hoc excusacio contra Christum? Unde sequitur
in evangelio. *Vide ergo ne lumen quod in te est tenebre* ²⁸ ~~35~~
sint. Christus enim (ut sepe dictum est) tamquam primus
philosophus, quia prima sapientia in abstracto, vocat
subiectum accidentia que informant, quia secundum
legem suam nullum tale accidens poterit per se esse

1 A. quod daret 2 E in marg. Elemosina quomodo danda
3 Unde ipsam 8 q. AD. Et secunda 12. A. fama sim. l.
4 A. item totam 10. A. sic fur daret. 16. E in marg. Perpetua
5 A. non est continuanda 23. D. occasio iam 27, 28. E. istis
6 A. ita intenderet. 34. F. hoc rationis

35. Matthaei VI, 24.

Et hinc dicit Augustinus super illo Psalmi LXXX°, 3:
Non est substantia quod omnis creatura est substantia,
 licet heretici errantes in materia sacramenti Eucharistie
 dicant oppositum. Lumen ergo naturale sine substantia
 anime sive potencia est tenebre, dum fuerit multis erro-
 ribus involutum, et cum Deus gratis dat naturam que
 (quantum in se est) est lumen mundum, nisi occasione
 culpabili fuerit tenebratum, patet quanto culpandi sunt
 qui lumen opificis tanti continue presentis suis operibus
 inficiunt. Et omnino reprobandi sunt hii infidelissimi,
 in Deum omnium blasphemantes quod ex stulticia vel
 vana laude seculi sunt ordinationem Domini pervertentes.

Et sequitur in textu: *Si autem corpus tuum lucidum*
fuerit non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum
totum; et sicut lucerna fulguris illuminabit te. Ubi dili-
 genter notandum quod tota congeries operationum vel
 operum naturalium vel moralium cum suis rationibus
 vocatur corpus secundum logicam Salvatoris. Sicut enim
 dicit Apostolus quod tota ecclesia quantumcunque dis-
 persa sit unum corpus et sic non est fas credere quin
 verbum Christi habet scintillam multiplicem rationis.
 Non enim arguit Christus ab eodem ad idem, dum sic
 arguit *Si totum corpus tuum lucidum fuerit non habens*
aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum. Multis
 quidem ignaris videtur quod geminatur superflue, cum
 si totum corpus sit lucidum, est lucidum totum, et si non
 habet aliquam partem tenebrarum et cum hoc sic est
 iterum lucidum totum. Quid ergo (inquiunt) prodest talis
 geminatio eiusdem superflua?

Sed notanda iuxta dicta multiplicitas rationum, et
 patet tunc quod in prima consequentia Christus intelli-
 gitur totum corpus lucidum, multitudo operum secun-
 dum rationem bonitatis naturalis, ut docetur de modo
 bonitatis moralis et naturalis, cum moralis superadditur
 naturali. Ideo signanter dicit Christus quod *corpus operum*
si totum lucidum fuerit erit lucidum totum, ac si diceret:

Christ's saying
 not tautological.

Two kinds of
 light (goodness)
 nature and
 moral

1 A in marg. Nota secundum Augustinum quod omnis creatura est
 substantia. 4, 12 in marg. I. men. 7, 8 DE. accione eu pabil
 10 Goid. di 17 A operum deest 22, 23 I. ad idem = arguit
 deest, 1b A ab eodem = arguit deest 23 A erit 24, 25 A non
 habens lucidum deest 24 D in marg. Nota bene 30 D in marg.
 Nota subitum instantiam ab verbo Christi continent sup. instantiam
 31 A quod deest 32 I in marg. Corpus secundum totum 33 DE
 et docetur 35 A interit deest 35, 36 A Ideo = lucidum deest

Si totum corpus operum habuerit lucenciam bonitatis naturalis et non habuerit tenebram moralem superadditam, erit lucidum totum, quia totum bonitate morali illuminatum. Et patet quod non geminatur inutiliter idem simpliciter ex eodem, cum aliud sit corpus operum esse lucidum bonitate naturali et aliud ipsam esse lucidum bonitate morali, cum primum possit esse sine secundo. Et hinc tam communiter dicitur opus etiam bonum de genere esse multipliciter viciosum, hoc ergo docetur implicite in verbis Domini.

Magister dicit
in 2^a 2^a 2^a
in 2^a 2^a 2^a

Secundo docetur quod moralis bonitas illuminat bonitatem naturalem tamquam ipsa superior, non e contra. Et iterum docetur quod non sufficit hominem habere intencionem penes se rectam moraliter in una operatione et in alia a rectitudine obliquari. Oportet enim totam congeriem operationum vel operum carere quibuscumque tenebris bonitatum moralium. Et ideo secundum istam formam verborum inculcat Christus istam sententiam: Si totum corpus operum lucidum fuerit bonitate vel lucencia naturali, et cum hoc non habuerit aliquam partem tenebrarum moralium, erit lucidum totum, quia secundum duplicem rationem scilicet naturalem et moralem; et cum accedens intellectum formaliter non potest esse nisi subiectum suum denominet, ideo addit Christus quod, si ista fuerint, tunc congeries operum sicut lucerna fulguris illuminabit te.

Est autem lux secunda solis lumen, dum incorporatur in medio dyaphano, sed cum reflexum fuerit ad corpus politum et splendidum, tunc fulgur dicitur. Rectitudo igitur ergo intencionis quoad mores polit totum corpus operum et facit omnes partes eius splendere in moribus, et tunc est homo ille in lucerna fulguris.

Duces of
prelates and
kings

Circa hoc evangelium dubitatur quomodo prelati debent illustrare reges et | populum et quomodo reges et principes debent fulcire suos subditos; nec dubium quin hoc sit debitum de lege Domini. Sed tota difficultas est penes quid lucencia talis vel bonitas debet capere. Nam quantumcumque magni heretici, apostate vel

Fol.
218^a

11 E in marg. Nota. 12 A tamquam superior deest. 13 A
14 E in marg. 15 A penes se deest. 16 E in marg. 17 A
18 A in marg. 19 E in marg. 20 E in marg. 21 E in marg. 22 A
23 A in marg. 24 E in marg. 25 E in marg. 26 A in marg. 27 A
28 A in marg. 29 E in marg. 30 E in marg. 31 A in marg. 32 A
33 A in marg. 34 E in marg. 35 A in marg. 36 A in marg. 37 A
38 A in marg. 39 E in marg. 40 E in marg. 41 A in marg. 42 A
43 A in marg. 44 E in marg. 45 E in marg. 46 A in marg. 47 A
48 A in marg. 49 E in marg. 50 E in marg. 51 A in marg. 52 A
53 A in marg. 54 E in marg. 55 E in marg. 56 A in marg. 57 A
58 A in marg. 59 E in marg. 60 E in marg. 61 A in marg. 62 A
63 A in marg. 64 E in marg. 65 E in marg. 66 A in marg. 67 A
68 A in marg. 69 E in marg. 70 E in marg. 71 A in marg. 72 A
73 A in marg. 74 E in marg. 75 E in marg. 76 A in marg. 77 A
78 A in marg. 79 E in marg. 80 E in marg. 81 A in marg. 82 A
83 A in marg. 84 E in marg. 85 E in marg. 86 A in marg. 87 A
88 A in marg. 89 E in marg. 90 E in marg. 91 A in marg. 92 A
93 A in marg. 94 E in marg. 95 E in marg. 96 A in marg. 97 A
98 A in marg. 99 E in marg. 100 E in marg. 101 A in marg. 102 A
103 A in marg. 104 E in marg. 105 E in marg. 106 A in marg. 107 A
108 A in marg. 109 E in marg. 110 E in marg. 111 A in marg. 112 A
113 A in marg. 114 E in marg. 115 E in marg. 116 A in marg. 117 A
118 A in marg. 119 E in marg. 120 E in marg. 121 A in marg. 122 A
123 A in marg. 124 E in marg. 125 E in marg. 126 A in marg. 127 A
128 A in marg. 129 E in marg. 130 E in marg. 131 A in marg. 132 A
133 A in marg. 134 E in marg. 135 E in marg. 136 A in marg. 137 A
138 A in marg. 139 E in marg. 140 E in marg. 141 A in marg. 142 A
143 A in marg. 144 E in marg. 145 E in marg. 146 A in marg. 147 A
148 A in marg. 149 E in marg. 150 E in marg. 151 A in marg. 152 A
153 A in marg. 154 E in marg. 155 E in marg. 156 A in marg. 157 A
158 A in marg. 159 E in marg. 160 E in marg. 161 A in marg. 162 A
163 A in marg. 164 E in marg. 165 E in marg. 166 A in marg. 167 A
168 A in marg. 169 E in marg. 170 E in marg. 171 A in marg. 172 A
173 A in marg. 174 E in marg. 175 E in marg. 176 A in marg. 177 A
178 A in marg. 179 E in marg. 180 E in marg. 181 A in marg. 182 A
183 A in marg. 184 E in marg. 185 E in marg. 186 A in marg. 187 A
188 A in marg. 189 E in marg. 190 E in marg. 191 A in marg. 192 A
193 A in marg. 194 E in marg. 195 E in marg. 196 A in marg. 197 A
198 A in marg. 199 E in marg. 200 E in marg. 201 A in marg. 202 A
203 A in marg. 204 E in marg. 205 E in marg. 206 A in marg. 207 A
208 A in marg. 209 E in marg. 210 E in marg. 211 A in marg. 212 A
213 A in marg. 214 E in marg. 215 E in marg. 216 A in marg. 217 A
218 A in marg. 219 E in marg. 220 E in marg. 221 A in marg. 222 A
223 A in marg. 224 E in marg. 225 E in marg. 226 A in marg. 227 A
228 A in marg. 229 E in marg. 230 E in marg. 231 A in marg. 232 A
233 A in marg. 234 E in marg. 235 E in marg. 236 A in marg. 237 A
238 A in marg. 239 E in marg. 240 E in marg. 241 A in marg. 242 A
243 A in marg. 244 E in marg. 245 E in marg. 246 A in marg. 247 A
248 A in marg. 249 E in marg. 250 E in marg. 251 A in marg. 252 A
253 A in marg. 254 E in marg. 255 E in marg. 256 A in marg. 257 A
258 A in marg. 259 E in marg. 260 E in marg. 261 A in marg. 262 A
263 A in marg. 264 E in marg. 265 E in marg. 266 A in marg. 267 A
268 A in marg. 269 E in marg. 270 E in marg. 271 A in marg. 272 A
273 A in marg. 274 E in marg. 275 E in marg. 276 A in marg. 277 A
278 A in marg. 279 E in marg. 280 E in marg. 281 A in marg. 282 A
283 A in marg. 284 E in marg. 285 E in marg. 286 A in marg. 287 A
288 A in marg. 289 E in marg. 290 E in marg. 291 A in marg. 292 A
293 A in marg. 294 E in marg. 295 E in marg. 296 A in marg. 297 A
298 A in marg. 299 E in marg. 300 E in marg. 301 A in marg. 302 A
303 A in marg. 304 E in marg. 305 E in marg. 306 A in marg. 307 A
308 A in marg. 309 E in marg. 310 E in marg. 311 A in marg. 312 A
313 A in marg. 314 E in marg. 315 E in marg. 316 A in marg. 317 A
318 A in marg. 319 E in marg. 320 E in marg. 321 A in marg. 322 A
323 A in marg. 324 E in marg. 325 E in marg. 326 A in marg. 327 A
328 A in marg. 329 E in marg. 330 E in marg. 331 A in marg. 332 A
333 A in marg. 334 E in marg. 335 E in marg. 336 A in marg. 337 A
338 A in marg. 339 E in marg. 340 E in marg. 341 A in marg. 342 A
343 A in marg. 344 E in marg. 345 E in marg. 346 A in marg. 347 A
348 A in marg. 349 E in marg. 350 E in marg. 351 A in marg. 352 A
353 A in marg. 354 E in marg. 355 E in marg. 356 A in marg. 357 A
358 A in marg. 359 E in marg. 360 E in marg. 361 A in marg. 362 A
363 A in marg. 364 E in marg. 365 E in marg. 366 A in marg. 367 A
368 A in marg. 369 E in marg. 370 E in marg. 371 A in marg. 372 A
373 A in marg. 374 E in marg. 375 E in marg. 376 A in marg. 377 A
378 A in marg. 379 E in marg. 380 E in marg. 381 A in marg. 382 A
383 A in marg. 384 E in marg. 385 E in marg. 386 A in marg. 387 A
388 A in marg. 389 E in marg. 390 E in marg. 391 A in marg. 392 A
393 A in marg. 394 E in marg. 395 E in marg. 396 A in marg. 397 A
398 A in marg. 399 E in marg. 400 E in marg. 401 A in marg. 402 A
403 A in marg. 404 E in marg. 405 E in marg. 406 A in marg. 407 A
408 A in marg. 409 E in marg. 410 E in marg. 411 A in marg. 412 A
413 A in marg. 414 E in marg. 415 E in marg. 416 A in marg. 417 A
418 A in marg. 419 E in marg. 420 E in marg. 421 A in marg. 422 A
423 A in marg. 424 E in marg. 425 E in marg. 426 A in marg. 427 A
428 A in marg. 429 E in marg. 430 E in marg. 431 A in marg. 432 A
433 A in marg. 434 E in marg. 435 E in marg. 436 A in marg. 437 A
438 A in marg. 439 E in marg. 440 E in marg. 441 A in marg. 442 A
443 A in marg. 444 E in marg. 445 E in marg. 446 A in marg. 447 A
448 A in marg. 449 E in marg. 450 E in marg. 451 A in marg. 452 A
453 A in marg. 454 E in marg. 455 E in marg. 456 A in marg. 457 A
458 A in marg. 459 E in marg. 460 E in marg. 461 A in marg. 462 A
463 A in marg. 464 E in marg. 465 E in marg. 466 A in marg. 467 A
468 A in marg. 469 E in marg. 470 E in marg. 471 A in marg. 472 A
473 A in marg. 474 E in marg. 475 E in marg. 476 A in marg. 477 A
478 A in marg. 479 E in marg. 480 E in marg. 481 A in marg. 482 A
483 A in marg. 484 E in marg. 485 E in marg. 486 A in marg. 487 A
488 A in marg. 489 E in marg. 490 E in marg. 491 A in marg. 492 A
493 A in marg. 494 E in marg. 495 E in marg. 496 A in marg. 497 A
498 A in marg. 499 E in marg. 500 E in marg. 501 A in marg. 502 A
503 A in marg. 504 E in marg. 505 E in marg. 506 A in marg. 507 A
508 A in marg. 509 E in marg. 510 E in marg. 511 A in marg. 512 A
513 A in marg. 514 E in marg. 515 E in marg. 516 A in marg. 517 A
518 A in marg. 519 E in marg. 520 E in marg. 521 A in marg. 522 A
523 A in marg. 524 E in marg. 525 E in marg. 526 A in marg. 527 A
528 A in marg. 529 E in marg. 530 E in marg. 531 A in marg. 532 A
533 A in marg. 534 E in marg. 535 E in marg. 536 A in marg. 537 A
538 A in marg. 539 E in marg. 540 E in marg. 541 A in marg. 542 A
543 A in marg. 544 E in marg. 545 E in marg. 546 A in marg. 547 A
548 A in marg. 549 E in marg. 550 E in marg. 551 A in marg. 552 A
553 A in marg. 554 E in marg. 555 E in marg. 556 A in marg. 557 A
558 A in marg. 559 E in marg. 560 E in marg. 561 A in marg. 562 A
563 A in marg. 564 E in marg. 565 E in marg. 566 A in marg. 567 A
568 A in marg. 569 E in marg. 570 E in marg. 571 A in marg. 572 A
573 A in marg. 574 E in marg. 575 E in marg. 576 A in marg. 577 A
578 A in marg. 579 E in marg. 580 E in marg. 581 A in marg. 582 A
583 A in marg. 584 E in marg. 585 E in marg. 586 A in marg. 587 A
588 A in marg. 589 E in marg. 590 E in marg. 591 A in marg. 592 A
593 A in marg. 594 E in marg. 595 E in marg. 596 A in marg. 597 A
598 A in marg. 599 E in marg. 600 E in marg. 601 A in marg. 602 A
603 A in marg. 604 E in marg. 605 E in marg. 606 A in marg. 607 A
608 A in marg. 609 E in marg. 610 E in marg. 611 A in marg. 612 A
613 A in marg. 614 E in marg. 615 E in marg. 616 A in marg. 617 A
618 A in marg. 619 E in marg. 620 E in marg. 621 A in marg. 622 A
623 A in marg. 624 E in marg. 625 E in marg. 626 A in marg. 627 A
628 A in marg. 629 E in marg. 630 E in marg. 631 A in marg. 632 A
633 A in marg. 634 E in marg. 635 E in marg. 636 A in marg. 637 A
638 A in marg. 639 E in marg. 640 E in marg. 641 A in marg. 642 A
643 A in marg. 644 E in marg. 645 E in marg. 646 A in marg. 647 A
648 A in marg. 649 E in marg. 650 E in marg. 651 A in marg. 652 A
653 A in marg. 654 E in marg. 655 E in marg. 656 A in marg. 657 A
658 A in marg. 659 E in marg. 660 E in marg. 661 A in marg. 662 A
663 A in marg. 664 E in marg. 665 E in marg. 666 A in marg. 667 A
668 A in marg. 669 E in marg. 670 E in marg. 671 A in marg. 672 A
673 A in marg. 674 E in marg. 675 E in marg. 676 A in marg. 677 A
678 A in marg. 679 E in marg. 680 E in marg. 681 A in marg. 682 A
683 A in marg. 684 E in marg. 685 E in marg. 686 A in marg. 687 A
688 A in marg. 689 E in marg. 690 E in marg. 691 A in marg. 692 A
693 A in marg. 694 E in marg. 695 E in marg. 696 A in marg. 697 A
698 A in marg. 699 E in marg. 700 E in marg. 701 A in marg. 702 A
703 A in marg. 704 E in marg. 705 E in marg. 706 A in marg. 707 A
708 A in marg. 709 E in marg. 710 E in marg. 711 A in marg. 712 A
713 A in marg. 714 E in marg. 715 E in marg. 716 A in marg. 717 A
718 A in marg. 719 E in marg. 720 E in marg. 721 A in marg. 722 A
723 A in marg. 724 E in marg. 725 E in marg. 726 A in marg. 727 A
728 A in marg. 729 E in marg. 730 E in marg. 731 A in marg. 732 A
733 A in marg. 734 E in marg. 735 E in marg. 736 A in marg. 737 A
738 A in marg. 739 E in marg. 740 E in marg. 741 A in marg. 742 A
743 A in marg. 744 E in marg. 745 E in marg. 746 A in marg. 747 A
748 A in marg. 749 E in marg. 750 E in marg. 751 A in marg. 752 A
753 A in marg. 754 E in marg. 755 E in marg. 756 A in marg. 757 A
758 A in marg. 759 E in marg. 760 E in marg. 761 A in marg. 762 A
763 A in marg. 764 E in marg. 765 E in marg. 766 A in marg. 767 A
768 A in marg. 769 E in marg. 770 E in marg. 771 A in marg. 772 A
773 A in marg. 774 E in marg. 775 E in marg. 776 A in marg. 777 A
778 A in marg. 779 E in marg. 780 E in marg. 781 A in marg. 782 A
783 A in marg. 784 E in marg. 785 E in marg. 786 A in marg. 787 A
788 A in marg. 789 E in marg. 790 E in marg. 791 A in marg. 792 A
793 A in marg. 794 E in marg. 795 E in marg. 796 A in marg. 797 A
798 A in marg. 799 E in marg. 800 E in marg. 801 A in marg. 802 A
803 A in marg. 804 E in marg. 805 E in marg. 806 A in marg. 807 A
808 A in marg. 809 E in marg. 810 E in marg. 811 A in marg. 812 A
813 A in marg. 814 E in marg. 815 E in marg. 816 A in marg. 817 A
818 A in marg. 819 E in marg. 820 E in marg. 821 A in marg. 822 A
823 A in marg. 824 E in marg. 825 E in marg. 826 A in marg. 827 A
828 A in marg. 829 E in marg. 830 E in marg. 831 A in marg. 832 A
833 A in marg. 834 E in marg. 835 E in marg. 836 A in marg. 837 A
838 A in marg. 839 E in marg. 840 E in marg. 841 A in marg. 842 A
843 A in marg. 844 E in marg. 845 E in marg. 846 A in marg. 847 A
848 A in marg. 849 E in marg. 850 E in marg. 851 A in marg. 852 A
853 A in marg. 854 E in marg. 855 E in marg. 856 A in marg. 857 A
858 A in marg. 859 E in marg. 860 E in marg. 861 A in marg. 862 A
863 A in marg. 864 E in marg. 865 E in marg. 866 A in marg. 867 A
868 A in marg. 869 E in marg. 870 E in marg. 871 A in marg. 872 A
873 A in marg. 874 E in marg. 875 E in marg. 876 A in marg. 877 A
878 A in marg. 879 E in marg. 880 E in marg. 881 A in marg. 882 A
883 A in marg. 884 E in marg. 885 E in marg. 886 A in marg. 887 A
888 A in marg. 889 E in marg. 890 E in marg. 891 A in marg. 892 A
893 A in marg. 894 E in marg. 895 E in marg. 896 A in marg. 897 A
898 A in marg. 899 E in marg. 900 E in marg. 901 A in marg. 902 A
903 A in marg. 904 E in marg. 905 E in marg. 906 A in marg. 907 A
908 A in marg. 909 E in marg. 910 E in marg. 911 A in marg. 912 A
913 A in marg. 914 E in marg. 915 E in marg. 916 A in marg. 917 A
918 A in marg. 919 E in marg. 920 E in marg. 921 A in marg. 922 A
923 A in marg. 924 E in marg. 925 E in marg. 926 A in marg. 927 A
928 A in marg. 929 E in marg. 930 E in marg. 931 A in marg. 932 A
933 A in marg. 934 E in marg. 935 E in marg. 936 A in marg. 937 A
938 A in marg. 939 E in marg. 940 E in marg. 941 A in marg. 942 A
943 A in marg. 944 E in marg. 945 E in marg. 946 A in marg. 947 A
948 A in marg. 949 E in marg. 950 E in marg. 951 A in marg. 952 A
953 A in marg. 954 E in marg. 955 E in marg. 956 A in marg. 957 A
958 A in marg. 959 E in marg. 960 E in marg. 961 A in marg. 962 A
963 A in marg. 964 E in marg. 965 E in marg. 966 A in marg. 967 A
968 A in marg. 969 E in marg. 970 E in marg. 971 A in marg. 972 A
973 A in marg. 974 E in marg. 975 E in marg. 976 A in marg. 977 A
978 A in marg. 979 E in marg. 980 E in marg. 981 A in marg. 982 A
983 A in marg. 984 E in marg. 985 E in marg. 986 A in marg. 987 A
988 A in marg. 989 E in marg. 990 E in marg. 991 A in marg. 992 A
993 A in marg. 994 E in marg. 995 E in marg. 996 A in marg. 997 A
998 A in marg. 999 E in marg. 1000 E in marg. 1001 A in marg. 1002 A

tyranni dicunt quod opus suum sit bonum et lucidum,
cum tamen omnes tales sint ypocrite; ideo certum est
quod non primo et per se capitur illa lucencia penes
humanum iudicium sed secundum divinum et sententiam
5 legis sue. Et hinc quoad primum dicitur Isaie Vº, 20: *Ve*
vobis qui dicitis bonum malum et malum bonum, ponentes
tenebras lucem et lucem tenebras. Unde in isto ve sunt
omnes prelati vel principes aberrantes; ideo non debet
credi verbis suis vel operibus nisi de quanto ipsa
10 fulcierint legem Dei.

Et patet quomodo reges et regna debent fundacionem
scripture expetere de prelatiis et aliter propter timorem
offendendi in Deum tam verbis suis quam operibus
dissentire. Et utinam regnum Anglie attenderet et ser-
15 varet istam sententiam; tunc enim non foret depaupe-
ratum regnum per ambos ypocritas sicut modo.
Cum enim bona ecclesie sint bona pauperum, restat
quod bona ecclesie Anglicane nostri regni sint bona
pauperum. Aliter enim non forent nostri ecclesiastici
20 pauperes et per consequens non bona ecclesie occu-
pantes. Debent enim esse pauperes voluntarii et totum
residuum bonorum si affuerit pauperibus humiliter im-
pertiri. Sed quibus si non pauperibus regni nostri? Ex
istis patet quod, sive transmarini clerici ut papa et
25 cardinales, sive clerici nostri intrinseci in isto defe-
cerint a lege Domini, sunt regis et suorum pauperum
proditores, quod (ut alia omittam) patet in cardinalibus
beneficiatis rectoriis, archidiaconatibus vel alia eccle-
siastica dignitate. Nam cum ista sint bona pauperum
30 regni, patet quod eorum spoliatio est pauperum nostro-
rum rapax destructio, cum ad regem et regnum pertinet
legios suos a raptoribus et specialiter blasphemis in
Deum defendere, patet quod ad ipsos pertinet raptores
tales ab istis spoliis prohibere; quod eo facerent atten-
35 cius quo illud ad commodum suum facere possent
facilius. Unde quicumque clericus vel episcopus vel

Kings should
f v prelates by
scripture

Foreign
cardinals etc.
rob the poor of
England

4. A secundum deest. 6 A vobis deest. 8 A aberrantes.
10 A fulciant. F corr. lege. 14 DE regnum Bohemie; ibi D in
marg. Bohemia. 15 DE enim deest. 16 A et per. 18 DE ecclesie
Prag. 19 A. 20 E in marg. bona ecclesie sint pauperum. 21 E in
marg. Corollarium. 25, 26 A differunt. 27, 14L regni. 28 regni
27 A parvi. 28 DE rectoribus, 16 ADE archidiaconibus Cor-
rex. 29 D. Non tamen ista, E. I. cum; ibi D. sunt bona. 30 DE
clericus ve deest, b A vel.

regni nostri clericus oppositum procuraverit sive defenderit debet notari tamquam hereticus et proditor regni nostri. Nec sunt pauperes vel pauci clerici cum adiutorio populi tantum in ista materia impotentes quin cum instanti clamore et petitione divini adiutorii possent aliququaliter contra dyabolum prevalere. Et tenentur ad hoc eo striccius quod rex cum magnatibus secundum hoc in fide decipitur et regnum in substancia et populo peioratur.

Et istud movet quosdam promotos ecclesie Anglicane negare cardinalibus procuracionem archidiaconalem, licet officium illud nominatenus vendicent non in fructu operis sed profectu spoliacionis. Dicunt enim quod volunt libenter parere pape et cardinalibus exhibendo quod exigunt, si sua peticio consona sit scripture. Et cum sit scriptura per se sufficiens ac inerrabilis, isti autem possunt errare faciliter et errores de facto seminant, nullus fidelis Anglicus debet predictis prelati amplius quam se in scriptura fundaverint consentire.

Sed constat ex fide scripture et rationis conformitate quod non possunt ex scriptura fundare rapinas tales pauperum Anglicorum. Ideo ve illi qui consentit istis raptoribus in hac parte; ideo promoti nostri intrinseci ab istis iniuriis, excommunicationibus et censuris istis frivolis appellant ad nostrum cesarem. Sic enim appellavit Paulus Act XXV ad imperatorem Romanorum relictis tam doctoribus legis veteris quam Petro papa Christi ecclesie propinquius assistente. Nec dubium fidei ex fide scripture quod nunquam fuit tam autentica appellacio facta Romano episcopo vel prelato cesario. Cum ergo gentiles milites etiam infideles ex procuracione Apostoli appellacionem istam fuerant suo iuvamine persecuti, quanto magis fideles milites regni nostri debent pro defensione legis divine et iure ac adiutorio regni nostri appellaciones tales defendere et iuvare. Appellacionem autem talem scimus nullum prelatum cesarium vel eius procuratorem sufficere improbare.

Some
few men op
posed to
the
procurations to
cardinals
holding
ecclesiastical
offices

Appel- should
be made to the
king

1. DE: regis; b A: clerici s. deest. 5. DE: q. i. deest. 6. DE: possit; b A: alter. 7. A: instructa. 13. A: perfectum. 20. DE: scripture rationis et conformitatis. 22. A: istis deest. 24. A: istis deest. 25. A: imperium. 2. DE: sacerdotibus legibus. 3. A: ex fide deest; b A: cum deest. 30. DE: Romano pontifici. 34. DE: vix.

SERMO LVI.

Sint lumbi vestri precincti et lucerne ardentes in manibus vestris. Luce XII°, 35.

Hoc evangelium excitat et informat viatores singulos
 5 sed precipue prelatos ecclesie ad merendum. Supposito
 autem quod tota personalitas hominis servatur in spiritu,
 per lumbos potest intelligi carnalis natura que spiritui
 Fol. 229^a copulatur, et possunt dici duo lumbi propter hoc |
 quod ordinantur passive servire spiritui et active mereri
 10 opere corporali. Sic enim dicit Apostolus Christum
 secundum naturam minutam corpoream fuisse *in lumbis*
 Abrahe. Illos autem lumbos precingimus, quando carnem
 nostram ad serviendum spiritui et faciendum opera
 meritoria coartamus. Taliter enim precinctus est paracior
 15 ad currendum in stadio presentis peregrinationis, ut
 viator celeste bravium celerius comprehendat, ut loquitur
 Apostolus (I^a Cor. IX°, 24): *Sic, inquit, currite, ut*
comprehendatis. Et quamvis in ista succinccione debent
 omnia crimina precaveri, tamen specialiter et directe
 20 crapula et luxuria, quia ipsa gravant et tardant viantem
 ad Dominum meritorie imitandum. Unde Luce XXI°, 34
 dicit Veritas: *Attendite vobis ne forte graventur corda*
vestra in crapula et ebrietate et curis huius vite et super-
veniat in vos dies iudicii repentina. Cuncti quidem fideles
 25 sed precipue prelati debent cavere a gula signata per
 crapulam, et a luxuria signata per ebrietatem (ad
 Ephesos V^o, 18 scribitur: *Nolite inebriari vino in quo est*
luxuria), et ab avaricia signata per curas huius seculi;
 nam per ista tria et per tertium precipue prelatus a
 30 suo officio pastoralis indisponitur.

'Girding the
loins' is making
the flesh serve
the spirit.

We should
beware most of
gluttony, luxury
and avarice.

Ille ergo habet lumbos precinctos qui habet carnem
 paratam prompte servituti anime, evacuato toto carnali
 et extincta tota sollicitudine qua corpus a servicio
 anime est tardatum. Tales enim possunt in aquis tribu-
 35 lacionum et affectionum carnalium secure currere; sed
 quia viacio nostra est in nocte, ideo oportet quod
 lucernas ardentes teneamus in manibus, ne erremus.

1. A in marg.: Sermo LVI; D in marg.: LV. 2. D: Sunt lumbi.
 7. DE: corporalis. 11. E: corpoream deest. 19. A: que omnia.
 21. A: meritorie deest. 23. DE: in deest. 28. A: signa. 32, 33. D:
 toto a corporali et extincta. 34. A: anime promptius deserviret.
 37. DE: ardentes deest; ib. A: teneamus deest.

1. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 275. 10. Cf.
 Hebr. VII, 10. Gal. III, 17.

Burning lights
are works of
charity

Patet autem ex dictis quod lucerne ardentes sunt opera caritatis luce divine sapientie informata. Quando ergo parati sumus ad faciendum talia opera, tunc lucernas ardentes tenemus in manibus et movetur homo rationabiliter ad hanc vitam, per hoc quod debemus esse *similes hominibus expectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis*

Spiritual
marriages
1 Christ with
His flesh
2 Christ with
His Church.
3 Final entry
of the blessed
into heaven

Tres autem sunt nuptie maxime spirituales, prime quando Christi deitas ypostatice coniungitur sue carni, secunde quando persona verbi copulatur sue ecclesie *tamquam sponse*; et utraque istarum fuit quodammodo *tamquam in thalamo in utero virginis Marie*. Sed tercie nuptie licet sint finales et complete post diem iudicii, quia introitus universalis ecclesie in lectum perpetuum sponsi sui, sunt *colleccio bonorum in patria successiva*. ¹⁵

With the
individual soul.

Particulares autem nuptie sunt, quandocunque Christus alicui anime per gratiam noviter copulatur. Potest autem dici Christus sedere *in nuptiis*, quando cum aliqua parte ecclesie quiescit copulatur, et tunc *reverti* a nuptiis, quando ab una parte ad aliam secundum *mobilitatem prime sapientie* *graciously variatur*. Sic enim revertitur Christus a terciis nuptiis, quando a copulatione cum civibus celestibus graciose visitat viatorem, et ita sicut descendit in uterum virginis per incarnationem, sic reversus est a nuptiis angelorum, cum secundum aliquam rationem positivam aut privativam desiit tunc esse cum angelis, et de tanto reversus est ab illis nuptiis, et ita quandocunque trahit viantem ad beatitudinem, revertitur ad terram, deserens secundum talem rationem priores nuptias, et per consequens, *30* quandocunque predestinatus moritur, Christus ad vallem lacrimarum revertitur. Verumptamen sicut Christus non descendit corporaliter vel movebatur proprie ad locum incarnationis, sic quando revertitur a nuptiis angelorum, nec illos deserit nec proprie ad terram movetur localiter, *35* sed satis est quod tam in celo quam in terra variet rationem sue existencie. Et patet quam attenti debemus

8. A. Tres enim, ibi B in marg. Nuptie triplices spirituales. F in marg. Tres pices nuptie. 9. A. primo quod; ibi B. Christi deitas. 10. A. secunda. 11. A. sicut. 12. A. deitas. 13. B. sint deest. 14. A. perpetua deest. 15. B. sunt. 16. A. quod. 17. B. noviter deest. 18-20. I. cum aliqua. 21. A. quando deest. 22. A. attendit. 23. A. rationem deest. 24. A. priorem. 25. A. non illos.

esse ad expectandum humiliter et parate adventum Christi, quo trahit nos in articulo mortis ad patriam et revertitur a nupciis celestibus, sicut perante sepius alternavit. Et secundum talem varietatem rationis videtur
 5 dictum Sapientis intelligi quod *omnibus mobilibus mobilior est sapientia*. Si enim summus Dominus copulatus in nupciis gaudiosus dignaretur successive redire ad stadium et assumere sibi ad tales gaudiosas nupcias quoscunque paratos invenerit, quis stans in stadio non instanter
 10 disponderet se ad acceptionem huius et expectaret illum summum Dominum gaudiose?

Venit autem Christus et pulsatur ad ostia viatorum, quodocunque data illis gracia predestinacionis dat illis signa prenostica mortis sue, ita quod pulsare ad ianuam
 15 sit reserare mortis articulum prope esse, quasi diceret para te, quia prope est hora in qua te accipiam ad celestes nupcias. Ille autem confestim aperit Christo ostium qui parate dat sibi totum cor interioris hominis diligendo et acceptat divinam sententiam gratulando.

20 Sic enim fecit Paulus *cupiens dissolvi et esse cum Christo*.

Fol. 229^b Nec ex hoc sequitur quod quilibet si pulsatur ad eius ostium habet | revelacionem de eius beatitudine consequenda, quia talis pulsacio est locucio confusa. Sed hoc est fideli credibile quod clariori sono pulsatur ad
 25 ostium predestinati et omnino finaliter sed obscuriori sono ad ostium presciti. Quidam autem in tali pulsacione dormiunt in peccato, sed *beati sunt servi illi quos cum venerit Dominus invenerit virtutibus vigilantes*. Illi enim indubie suo tempore sunt beati, et de tali pulsacione
 30 amabili potest verificari illud dictum ecclesie Cantorum V^o, 2: *Vox dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea*. Sed prescitus non tunc vigilat et per consequens in peccato dormiens non tunc audit.

35 Amen, inquit, dico vobis quod *precinet se et faciet illos discumbere et transiens ministrabit illis*. Christus vero precinet se ipsum in patria, quando ostendet se paratissimum ad gloriam conferendam, et faciet electos

Christ knocks when he warns us of death.

Christ makes His servants sit down to meat when He receives them into glory.

4. A: Nam secundum. 8. A: et assidue. 9. D: imbuerit quis.
 10. D: huiusmodi. 13, 14. A: predestinacionis — signa deest. 14. E in marg.: Christus pulsatur ad ostium. 16. DE: para te et. 37. A: ostendit.

5, 6. Sap. VII, 24. 20. Phil. I, 23. Vulgate: *desiderium habens dissolvi et esse cum Christo*. 27. Lucae XII, 37.
 35. ib.

discumbere, quando limitat eis perpetuas mansiones; sed transiens ministrat fidelibus introductis, quando dat eis in facto beatitudinem sempiternam. Et quamvis hec tria distinguantur ratione multiplici, non tamen se habent in tardacione vel vicissitudine successiva. 5

Et si venerit in secunda vigilia et si in tertia vigilia venerit et ita invenerit, beati sunt servi illi Quamvis autem sunt quatuor etates hominis (ut patet in Sermone XV), tamen tota periodus salvandorum notata per vigilias dividitur in tres partes, ita quod quarta etas sompno vel in consideratione celestium deputetur. Si ergo Trinitas sic pulsaverit in istis vigilis et in omnibus illis servos suos invenerit taliter vigilantes, necesse est quod summopere sint beati.

We have to watch not only for the Lord, but against the thief.

Sed quia non solum oportet ad receptionem Domini boni attendere, sed insidiacionem furis diligencius precavere, ideo subdit evangelium: *Hoc autem scitote quoniam, si sciret pater familias qua hora fur veniret, vigilaret utique et non sineret perfodi domum suam.* Quilibet autem viator secundum animum est paterfamilias, cum rationi debet familia sensuum et aliarum potentiarum anime subservire. Dyabolus autem est fur insidianter instans pro dampnacione hominis, et precipue quando Deus pulsat instancius ad ostium viatoris. Cum ergo omnis viator habet furem talem vel hostem, etiam ipse Christus, necesse est de suis insidiis precavere. 25
Est autem cautela dyaboli a fossione domus patrisfamilias inchoare. Est autem domus in qua homo interior cum tota sua familia habitat corpus suum quod propter fragilitatem et exclusionem extra patriam Petrus vocat tabernaculum. Scio, inquit, quod velox est depositio 30 tabernaculi mei (II^a Petri I^o, 14). A dyabolo autem domus ista diffoditur, quando separata caritate ab operibus evacuatis etiam operibus bonis de genere in vita vacuitas indicatur. Cum ergo tantus thesaurus in domo ista includitur et tantum periculum in perforacione domus 35 ostenditur, quia eterna dampnacio, patet ex ratione cum quanta instancia quilibet vians paterfamilias vigilaret. Non enim potest hic latro domum istam per-

6. vigilia DL add noctis. 8. DE in deest: ib AF XV^a deest. In Sermo XV° hic locus non habetur. 11. A Sic ergo. 18. A vigilia et deest. 20. E in m. 12. paterfamilias. 22. A autem deest. 10. E in m. 16. 26. E etiam deest. 26. 3. A paterfamilias deest. 27. E in m. 2. domus. 31. DE in deest: ib E in m. 2. domus perditur.

5. Lucae XII, 38.

16. Lucae XII, 39.

fodere, nisi dictus paterfamilias ad hoc consenserit quoad se ipsum stolide et proditorie quoad Deum, cum thesaurum Dei inclusum in suo thabernaculo gratis perdit. Et si quilibet viator quoad personam propriam
 5 debet cavere istud periculum, quanto magis prelatus et curatus qui est paterfamilias pluris familie et pastor tot ovium. Sed quia adventus Christi pro mortis articulo et per consequens insultatio dyaboli est incerta, necesse habet viator quilibet esse paratus continue; ideo dicit
 10 Christus: *Et vos estote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet.* Continuitas enim talis paracionis est causa, quare hora mortis viantibus est incerta.

Circa hoc evangelium consequenter ad dubium proximum dubitatur si reges et domini debent ex lege
 15 evangelii quoad naturas personarum corporeas ac suas temporales divicias legios et tenentes suos defendere contra hostes; et videtur quod sic, quia primo (ut patet ex principiis fidei per se notis) debent ipsos in caritate diligere, sed cum secundum Gregorium *caritas operatur*
 20 *magna* si est, ergo debent eis signa caritatis ostendere. Sed nullum pertinencius quam defensiones predictas, ergo conclusio. Deus enim dat appropriate singulis creaturis suffragium spirituale, ideo non oportet ab isto brachio huiusmodi suffragium expectare; aliquod autem bonum
 25 oportet ipsos subditis suis reddere, quia aliter dominarentur omnino superflue sine causa et per consequens sine Deo.

Kings are bound to defend their subjects against enemies.

Item, secundum legem Dei reges et temporales domini tenentur opera corporalis misericordie suis tenentibus ac subditis specialiter exhibere; sed precipuum
 30 opus misericordie est iniuriatos taliter relevare. Ergo brachium seculare ad hoc specialiter obligatur. Et hinc Isaie primo capitulo dicit Dominus: *Subvenite*
 Fol. 229^c *oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam.* Quando autem sic iniuriatur subditis sunt oppressi, et quando
 35 carent defensione aliqua sunt pupilli, et quando sic carent defensione Dei et hominum viduantur, quia ecclesia pauperum conversans in terris vocatur vidua

3. DE: in deest. 6. D: plurime; E: patris. 13. DE in marg.: Dubium; D in marg.: Defendere subditos tenentur seculares. 17. E in marg.: Probacio prima. 24, 25. E: aut aliud bonum. 27. E in marg.: 2. 35, 36. A: aliqua — defensione deest.

10. Lucae XII, 40. 19. S. Gregorii Hom. I. II. Hom. V. Cf. et Reg. Ep., lib. V; Ep. LIII, lib. VI; Ep. LXIV, lib. XIV; Ep. XVII (Opp. I, 1278). 32. Is. I, 17.

in scriptura. Si ergo de lege Dei tenentur sic iuvare oppressos quantumcunque extraneos, patet quod ex lege Dei duplici tenentur iuvare suos domesticos sibi fidehiter servientes. Unde certum est quod impossibile est ut regibus et dominis temporalibus in dominatione sua desit prosperitas, nisi propter profectum talis misericordie corporalis. Ideo dicit Deus per prophetam *Venite et arguite me*, quasi diceret: Si completis ista opera miserie cordie, arguite me, si prosperitas vobis desit.

Such defence is
the office to
which Christ
appoints them

Item, ex vi precepti et doctrine Christi patet reges et seculares dominos ad hoc debitum obligari; tenentur enim preceptum Christi in officio ad quod ipsos elegerit adimplere, sed hoc precipue est illud officium, ergo conclusio. Nam in evangelio Apostoli ad Rom. XIII°, 4 Christus sic loquitur: *Non sine causa gladium portat, Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malum facit*. Et idem dicit in evangelio I^a Petri II°: *Subiecti, inquit, estote sive regi quasi precellenti, sive ducibus tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum*; ubi manifestum est Deum assignare regibus officium proprium de malefactoribus vindicandi. Aliter enim sine causa redderent subditi hiis dominis ex mandato Dei reverencias, servicia et tributa. Unde Christus exemplans temporalibus dominis istud officium ascendit Jerusalem super iumentum ut dominus; in hoc enim ostendit precipue se esse regem. Tunc enim tam ex testimonio scripture quam clamore populi rex voluit appellari. Et breviter quicquid in hoc facto fecerit mittendo pro asina vel fugando proditores Dei potestative de templo sonat in Christi dominium. Nec phas est fidei discredere quin Christus in hoc facto exemplariter instruit dominos seculares.

How the office
is to be
executed

Supposita autem hac fide predicanda dominis de Dei servicio videndum foret illis de ordine serviendi, et cum omnia opera sua in caritate debent fieri, *caritas autem ordinatur ex lege Dei* in sua ecclesia ut patet

1 D in marg inf. Hoc contra malos qui census a subditis extorquent et defendere eos nec volunt nec valent. 3 DE Dei deest. 4, 5 A est in regibus. 5 D in marg. principibus temp., principibus transcript dominis. 7 DE Dominus. 10 E in marg. 11. 12 DE in deest. 17 A: evangelio Petri. I^a Petri II°. 18 E subditi. 18 DE tamquam precellenti. 21 A officium psam. 22 DE: mi. 23 E in marg. Christus dominis exemplavit officium. 26 E ostendit deest. 29 DE asino. 34 D in marg. Ordo serviendi dominorum.

7. 1s. I, 18. 17. I Petri II, 13, 14. 35, 36. Vulg.: *Ordinavit in me caritatem*

Canticorum II°, 4), videndum foret quo ordine reges et domini debent operari. Nec dubium quin ex fide legis Dei in ista trinitate debeant se servare, primo quod observent caritatem per anime spiritualem mundiciam in se ipsis. Ideo dicit Sapiens Eccli. cap. XXX°, 24: *Miserere anime tue placens Deo*, ac si diceret omnibus: omnis ordinata caritas humana incipit se a ipsa. Secundo quod caritas dominorum talium se extendat ad suos extrinsecos, ut regum ad suos legios et aliorum inferiorum dominorum ad suos domesticos. Quomodo (rogo) sunt viscera misericordie in tali domino qui audiens vel audire debens suos legios sive domesticos per Antichristum pati, et tamen dissimulando subticere, ubi posset ipsis facillime subvenire? Nam quomodocunque in hiis finxerint, dampnanda duplicitas est in illis. Clamant enim clerici, populus ac pauperes quomodo per Romanum pontificem et cardinales suum duplex subsidium furtive distrahitur, et tamen illi quorum interest et possent faciliter simulant et non iuvant. Numquid credimus tales eciam hostes extrinsecos prosperandos? Idem enim est illis sic facere et fovere hostes domesticos ad sui destruccionem et contra hostes extrinsecos indebite debellare. Quis enim vindicando de hostibus primo irrueret in suos domesticos et antequam hostes distantes invaderet hostes sibi resistentes in facie in sua rabie tolleraret? Nam Matthei X^o, 36 scribitur: *Inimici hominis domestici eius*. Primo ergo debent reges destruere inimicos suos domesticos infra regnum et posterius si oportet invadere suos externos inimicos. Quomodo ergo non sunt inimici regibus et regnis qui sunt procuratores dyaboli ad bona regni Antichristo et membris eius latrociniiis dyabolice spoliandum, ymmo quod in perdicionem maiorem sonuerit tacite regem constituunt, ut sit contra legios suos proprios dyaboli procurator, sed forte seducendo regem prius consensum eius impetrant, quod talis dyabolus hec temporalia regi donaverat, sed ad magnificenciam regis pertinet sibi tribuere hec et plura; et sic per inimicos domesticos rex et regnum in rete dyaboli insolubiliter implicantur.

They must
keep charity

1. to themselves
by spiritual
purity

2. to their
subjects,

protecting them
from the
exactions of
Rome,

2. DE: vel domini. 6. A: diceretur; ib. E in marg.: Seculares domini cum tenentur habere. 9. D in marg. inf.: Domine Deus agnus nebeskcho (coelestis). 11. D: misericordie deest. 13. DE: et deest; ib. E: tam; ib. AE: subticere deest. 14. D: quemcunque; E: quecunque; ib. DE: finxerit. 20. A: prosperandos deest. 23. A: irruerit. 24. A: distantes — sibi deest; E: sibi deest. 25. A: in sua deest. 31. DE: regis Antichristi; ib. DE: latrocinio diabolico. 32. DE: prodicionem.

Audiant ergo pauperes secundum legem evangelii appellantes et reddant illis speciale suffragium secundum quod rex et regnum possunt tam in temporalibus quam spiritualibus suffragari. Sed omnino culpandi sunt confessores et consilarii qui occultando regis officium 5 proditorie ista tacent. O quam felix foret regnum Anglie, si foret prudenter ab istis proditoribus expurgatum, tunc enim posset prospere secundum legem Domini militare.

Quoad tercium gradum caritatis servandum exteris 10 patet quod regnum nostrum debet ipsos tamquam nuncios inimicos diligere, sed emendo pacem ac diligendo naturas nisi necessitas coegerit, pro temporalibus non pugnare. Et quicumque consilarii in oppositum huius consenserint sunt convincendi faciliter a vidente 15 inconveniencia que sequuntur.

SERMO LVII.

Misit Jesus duodecim apostolos precipiens eis et dicens In viam gentium ne abieritis. Matthei X^o, 5.

Ordo autem caritatis exigit quod homo primo in 20 ordine dilgat suos domesticos. Per hoc enim indicat quod est imitatorius sequax Christi. Deus non potest hic se et bona sua ad intra ordinate diligere et quoad extra plus diligit bona ut sunt magis domestica, hoc est, ut subducta obice plus de bonitate sua participant; 25 ideo dicit Apostolus 1. Tim. V^o, 8: *Qui suorum et maxime domesticorum curam non habet fidem negavit et est infideli deterior.* Et propter istam rationem Christus mittendo suos apostolos ad predicandum populo inculcat istum ordinem diligendi. Nemo quidem debet cuiquam 30 predicare nisi presupposito sibi ordine dilectionis caritative. *In viam, inquit, gentium ne abieritis et civitates Samaritanarum ne intraveritis:* ubi patet quod Christus amittavit apostolis auditorium de Iudea, cum ipsa fuit

Fol.
229^a

Man should
first love those
of his
household

¶ In marg. Pauperes regem appellantes. ¶ In marg. Con-
tra. ¶ In marg. A regem deest. ¶ In marg. Sermo LVII:
¶ In marg. XVI in red. ¶ In marg. I. ¶ In marg. de Apostolis
¶ In marg. The gospel in this sermon. ¶ In marg. S. E. in
¶ In marg. de deest. ¶ In marg. de deest. ¶ In marg. de deest.
¶ In marg. de deest. ¶ In marg. de deest. ¶ In marg. de deest.

et capax verbi et Christo propinquior in natura; ideo
secundum ordinem caritatis oporteret ab ipsa incipere.
Sed fecibus postmodum oberrantibus et infidelitatem
suam induratum clamantibus fuit Samarie et gentibus
5 postmodum predicandum. Quamvis autem Samaria fuit
in terra promissionis, tamen gentiles ipsam inhabita-
verant (ut patet IV Reg. XVII°). Judeis itaque quibus
specialiter facta fuit promissio fuit principaliter predi-
candum. Sed post Christi resurrectionem conversis
10 Judeis capacibus et ceteris obstinatis predicandum erat
gentibus (ut patet Act. XIII°). Et utinam regnum nostrum
attenderet ad istum ordinem caritatis. Tunc enim instar
Christi castigantis quos diligit primo suos domesticos
Dei et sui proditores et emulos castigaret. Nec con-
15 sancio nimis severe castigationi ad mortem sed casti-
gacioni per subtractionem temporalium, per exilium
vel per misericordem penam aliam temporalem. Apo-
stoli autem debent precipue pulverem pedum suorum
in inimicos Christi et sue ecclesie excutere (ut docet
20 Christus Luce X^o), et de facto apostoli practizarunt
(ut patet Act. XIII°). Cum autem pes predicantis sit
sua affeccio et pulvis pedis sit sua temporalium adia-
cencia mundo instabilis, patet quod pulveris excussio
est in figura temporalium evangelizanti remocio.

25 Sed quomodo fratres et evangelizantes moderni hoc in
re vel figura observant, cum nec laborant ad contri-
cionem pulveris collecti in pedibus predicando nec
temporalia populi cui predicant a se excuciunt, sed
pocius spoliant symoniace mendicando? Precipit ergo
30 Christus quod sui discipuli *pocius vadant ad oves que
perierunt domus Israhel*. Et in hoc nostri predicatorum
precipue sunt culpandi, quia nec vadunt ad fideles
capaces, qui pocius indigent verbo Dei nec exhortacionem
in Domino eis denunciant, sed locum et formam in
35 predicacionibus sibi captant, que plus lucrum et famam
eis inferant. Nec dubium quin ex hoc excommunicantur
a Deo, quia Jeremie XLVIII°, 10 scribitur: *Maledictus
qui facit opus Domini fraudulenter*. In hoc ergo repor-
tarent tam laudem quam lucrum a Deo et sua ecclesia,

Our modern
preachers
neglect their
duty.

14. DE: Dei deest; ib. E in marg.: Domestici castigandi; ib. DE: et
deest. 15. A: nimis fovere. 19. A: et inimicos Christi et sui; ib. D in
marg.: Excute pulverem de pedibus vestris. 21. A: XIII° deest;
cf. Act. XIII°, 51. 24. A: reunicio. 25. D in marg.: Mnych (id est,
monachus); ib. D: hec. 36. A: excommunicaretur. 38. D: negligenter
extinct. in marg. correxit fraudulenter.

1. *sec. 11*
2. *sec. 11*
3. *sec. 11*
4. *sec. 11*
5. *sec. 11*
6. *sec. 11*
7. *sec. 11*
8. *sec. 11*
9. *sec. 11*
10. *sec. 11*
11. *sec. 11*
12. *sec. 11*
13. *sec. 11*
14. *sec. 11*
15. *sec. 11*
16. *sec. 11*
17. *sec. 11*
18. *sec. 11*
19. *sec. 11*
20. *sec. 11*
21. *sec. 11*
22. *sec. 11*
23. *sec. 11*
24. *sec. 11*
25. *sec. 11*
26. *sec. 11*
27. *sec. 11*
28. *sec. 11*
29. *sec. 11*
30. *sec. 11*
31. *sec. 11*
32. *sec. 11*
33. *sec. 11*
34. *sec. 11*
35. *sec. 11*
36. *sec. 11*
37. *sec. 11*
38. *sec. 11*
39. *sec. 11*
40. *sec. 11*
41. *sec. 11*
42. *sec. 11*
43. *sec. 11*
44. *sec. 11*
45. *sec. 11*
46. *sec. 11*
47. *sec. 11*
48. *sec. 11*
49. *sec. 11*
50. *sec. 11*
51. *sec. 11*
52. *sec. 11*
53. *sec. 11*
54. *sec. 11*
55. *sec. 11*
56. *sec. 11*
57. *sec. 11*
58. *sec. 11*
59. *sec. 11*
60. *sec. 11*
61. *sec. 11*
62. *sec. 11*
63. *sec. 11*
64. *sec. 11*
65. *sec. 11*
66. *sec. 11*
67. *sec. 11*
68. *sec. 11*
69. *sec. 11*
70. *sec. 11*
71. *sec. 11*
72. *sec. 11*
73. *sec. 11*
74. *sec. 11*
75. *sec. 11*
76. *sec. 11*
77. *sec. 11*
78. *sec. 11*
79. *sec. 11*
80. *sec. 11*
81. *sec. 11*
82. *sec. 11*
83. *sec. 11*
84. *sec. 11*
85. *sec. 11*
86. *sec. 11*
87. *sec. 11*
88. *sec. 11*
89. *sec. 11*
90. *sec. 11*
91. *sec. 11*
92. *sec. 11*
93. *sec. 11*
94. *sec. 11*
95. *sec. 11*
96. *sec. 11*
97. *sec. 11*
98. *sec. 11*
99. *sec. 11*
100. *sec. 11*

quia clamarent instanter contra vitas et doctrinas erroneas
clericorum et alternarent accedendo ad servicia debita
secularium hominum. Sed in isto quidam propter
timorem offensionis et quidam propter amorem adula-
cionis mirum obmutescunt, et tamen ut patet in ser-
mone proximo, cum sit doctrina evangelica et pro-
spexitati ecclesie tam necessaria, instanter et acute
secularibus dominis diceretur. Et consequenter posset
dicti catholice istis dominis qui consueverunt iniuriis factis
regni pauperibus, toti regno et regi in hoc, quod sic
permittunt contra ordinationem Dei et eius fidem
[Luce XIV] tot vel aliqua regni temporalia secundum
dominationes civiles esse in manibus clericorum. Non
dubium quin in hoc iniuriatur toti regno Anglie et
exuberat talis iniuria in totam habitabilem ecclesie
militantis. Sed quis est qui audet propter Antichristum
et suos complices tantam iniuriam Dei et hominum
impugnare? Ecclesiastici ergo et fratres precipue sunt
ex ista taciturnitate falsissimi, ymmo Dei et ecclesie
proditores, quia non dubium quin isti rapine maledicte
consueverunt multis modis. ||

Different
marginalia in
Sec. place of
'the Kingdom
of Heaven'

Ecce, inquit Christus, *predicate, dicentes quia appropinquavit regnum celorum*. Docto quibus apostoli predi-
carent, docet Christus in hoc evangelio consequenter
quid et qualiter predicarent. Dicunt enim multi com-
muniter quod regnum celorum sex modis accipitur in
scriptura: primo pro ecclesia militante, ut Matthei V^o, 19:
*Qui autem solverit unum de mandatis istis minimus et
docuerit sic homines minimus vocabitur in regno celorum*.
Secundo accipitur pro ecclesia triumphante, ut Matthei
VI°, 3: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum
celorum*. Tercio accipitur pro plena ecclesia vel illo quo
Christus regnat formaliter, ut Matthei VI°, 10: *Adveniat
regnum tuum*. Quarto pro illo quo effective regnat ecclesia,
ut hic adventus Christi dicitur regnum celorum. Quinto
accipitur pro lege Mosaica, ut Matthei XXI°, 43: *Auferetur
a vobis regnum Dei*. Sexto accipitur pro lege evangelica,
ut Matthei XIII°, 52: *Omnis scribe doctus in regno celorum*.

1 A quod clamarent. 3 A quod id. 5 DE, n deest. 8 I n
marg. Ex domo clerici iniuria nulli p. catur. 9 A de man. q. od
10 DE reg. 11 I p. catur. 12 A sec. and m deest. 13 DE in de
14 A deest. 15 DE appropinquabit. 16 DE dicit. 17 A deest.
18 AE in marg.: Regnum Dei. F. c. non. sex modis accipitur in scriptura
28. 1. I. marg. 3. 1. 31 AD affectus. 32 Codd. Matthei XII°

Sed aliis videtur quod regnum celorum solum tripliciter sumitur in scriptura, primo materialiter pro subiecto vel subiectis super quibus Christus regnat, et sic accipitur nunc pro militante ecclesia, nunc pro triumphante et nunc mixtim, que vocatur ecclesia catholica vel communis; secundo accipitur regnum celorum in predicatione secundum causam pro illo quo efficienter quis regnat, et sic Christus dicitur homo, rex et regnum celorum sicut et eius preparacio ad beatitudinem et virtutes. Tercio accipitur regnum celorum formaliter vel pro illo pro quo quis regnat active vel pro illo quo regnatur passive, et sic regnum celorum dicitur primo modo esse subiective in Christo vel in quocunque predestinato, sed secundo modo intelligendo passive dicitur esse subiective in universali ecclesia quoad Deum. Ex istis potest fidelis colligere quomodo regnum celorum in dispari scriptura accipitur particulariter. In proposito autem videtur accipi pro Christo quoad suam humanitatem vel pro dispositione qua viantes preparat ad regnandum. Nam a tempore evangelizationis sue fuit fidelibus via apcior atque securior secundum quam viantes debent beatitudinem suam acquirere.

Here it seems to stand for Christ.

Ideo cum iam instat tempus in quo tam efficaciter disponit ad beatitudinem acquirendam debet predicator hortari suos ut manum apponant ad opera, cum iam instat tempus tam aptum et facile ad beatitudinem consequendam. Istud ergo est predicandum populo et non tragedie vel comedie aut fabule vel sentencie apocryphe que sunt hodie populo predicate.

Sed quia regnum celorum predicandum secundum quemlibet eius sensum, non caperet efficaciam in talibus ydiotis, nisi cum hoc haberet potestatem faciendi miracula. Ideo dedit Christus eis potestatem quadruplicem faciendi miracula: *Infirmos, inquit, curate, mortuos suscite, leprosos mundate, demones eicite; gratis accepistis, gratis date.* Et ex istis patet forma et modus

Miracles gave efficacy to preaching.

1. E in marg.: Regnum celorum accipitur; D in marg.: Secundum alios regnum celorum dicitur tripliciter. In marg. sup. media pag.: Dobra Husco (id est: good goose). 2. DE: accipitur. 3. DE: Christus deest. 4. A: accipitur deest; ib. A: pro deest. 5. D in marg.: Ecclesia catholica dicitur mixtim et communis. 6. E in marg.: 2. 10. E in marg.: 3. 11. DE: pro deest. 13. A: in deest. 17, 18. A: pertinent. 20, 21. A: preparat — evangelizationis deest. 28. Codd.: traiedie. 28, 29. A: apocryphice. 30. D in marg. inf.: Quare cum dracone. 33. E: Christus hodie. 36. A: accepisti.

5. Cf. Serm. Prim. Pars, pag. 99.

35. Matth. X, 8.

quibus viri evangelici debeant predicare, et sic manifestat Dominus quibus, quid et qualiter est evangelice predicandum.

Spiritual
these miracles
may still be
worked,

Quamvis autem pauci vel nulli nostrum habent virtutem talia miracula faciendi, cum tamen sint famosi in ecclesiam introducti, observent tamen alia et modum istius faccionis quadruplicis mystice faciendo miracula, et est satis. Debent enim predicanes curare infirmos spiritualiter ut peccantes, suscitare mortuos spiritualiter ut in antiquis criminibus induratos, tercio debent omnino mundare leprosos, quia superbos ad humilitatem meritoriam excitare. Et cum ista sint media quibus demones hominibus copulantur, subtractis hiis mediis non dubium quin demones a prius obsessis eiciunt. Et istis notatis in subditis, evidens est ex signo testificante extrinseco quod debite predicabunt, et istud est melius fidei quam fictio Antichristi qua sine auctoritate Dei vel testimonio ex parte populi fingit quod habet potestatem spirituales supra alios, et non ostendit in opere quod spiritualis beneficencie quicquam facit, secundo quod habet potestatem condendi et variandi ecclesiastica sacramenta, ymmo quod scriptura sacra non habet auctoritatem vel efficaciam, nisi de quanto is confirmaverit, ideo quemlibet articulum fidei libere poterit reversare. Arguunt enim, cum libere sit canonizatum per curiam Romanam quod isti libri sint de canone bible et sic autentici et alii sint abiecti, patet quod possunt sic facere et cum tota ecclesia hec approbat, patet quod licet illis facere hec et plura. Sed veritas est quod nulla scriptura sacra propter auctorizationem vel canonizationem eorum est magis vel minus autentica, licet propter superbam prodicionem eorum casualiter veritas sit populo magis patens. Tercio fingunt sibi potestatem antichristivam, quod quicquid quoad regimen ecclesie statuerint sive decreverint in electionibus, depositionibus vel aliis concernentibus matrem nostram, etsi Christus decernat oppositum vel per impossibile ipsi erraverint, debet stare. Sic enim sentenciant quod excommunicandus secundum leges eorum

and gave more
and more than
the figments of
Antichrist

His outrageous
claims

1, 2 DE modificat 5 L. cum non 7 L. in marg. Predicatorum
miraculis 9 10 DE spiritaliter docet 11 A. oppressis, ibi L.
eiciunt 1 15 A. est quod 17 D. in marg. pape nona, ibi L. in
marg. Potestas Antichristi ficta 20 L. benedicti b. fol. quod quid,
ib. L. in marg. 21 DE libere decet 28 fol. posse t. b. fol.
licet ecclesia 32 A. superbiam 32 L. in marg. 33 A. sta-
tuerint sive decreverint. 38 A. per decet ibi A. erraverint erraverint

debet denunciari excommunicatus in ecclesia militante,
 licet non excommunicatus sed approbatus fuerit apud
 Christum. Sed non dubium quin ista sententia sit sen-
 tencia Antichristi. Quarto adinveniunt sibi miracula
 5 sacramentalia que Deus non invenit; dicunt enim quod
 virtute sue benedictionis et consecracionis in Eukaristia
 totus panis corrumpitur et corpus Christi non pane (ut
 dicit Apostolus) sed uno nichilo vel accidentibus de
 novo induitur. Sed non dubium quin ista quatuor sint
 10 monstruosa miracula Antichristi.

Falsehoods
 about the
 Eucharist.

Circa hoc evangelium cum complecione duorum
 precedencium dubitatur si ad quemcunque secularem
 dominum licet in causa qualibet appellare, et videtur
 quod non, quia secundum legem Domini non licet
 15 onerare quamcunque personam vel statum ultra hoc
 quod est fundabile in natura, sed non est fundabilis
 talis appellacio, ergo oppositum dubii. Assumptum patet
 ex hoc quod Apostolus laudat Deum quod non fuit
alteri nimium onerosus, cum ergo foret onerosum regibus
 20 et magnatibus cum talibus appellacionibus occupari,
 cum non sunt aliunde laudabile, patet propositum.

It is said that
 Kings have
 nothing to do
 with
 ecclesiastical
 causes.

Item, secundum distinciones fororum est materia
 pertractanda; cum ergo aliud sit forum ecclesiasticum
 a quo temporales domini eximuntur, videtur quod ad
 25 illos non sit in causa tali appellandum; tunc enim
 haberent quicunque reges vel domini suos notarios et
 legem secundum cuius formam foret ad dominos huius-
 modi appellandum; quod foret nimis magna confusio,
 cum utrobique foret generacio licium et indifferenter
 30 a quolibet ad quemlibet appellandum. Quomodo ergo
 liceret tollere leges et libertates ecclesie?

Hic dicitur quod, sicut de lege nature est iniuriatum
 vel oppressum iuvamen a superiori expetere, sic de lege
 nature est iniuriatum vel oppressum taliter appellare.
 35 Nec contendo circa statuiciones humanas frivolas in
 hac parte, sed satis est quod quilibet talis appellet ad
 Deum et meritorie ad potenciores suos subditos quorum
 interest adiuvere. Cum ergo regum interest in tali casu

Answer:
 It is the
 business of
 Kings to
 redress
 oppression,

2. E: non sit; 1b. DE: fuerit deest. 3, 4. DE: sit Antichristi.
 4. A: Quarto non; 1b. E in marg.: 4. 9. DE: sunt. 11. ADE: Dubium.
 15. A: quemcunque; 1b. E in marg.: Si licet appellare in qualibet causa
 ad secularem dominum. 22. E in marg.: 2. 28—30. D: quod foret —
 appellandum deest. 32. AE in marg.: Responsio. 37. D: tuitorie;
 corr. in marg.

19. II. Cor. XI, 9.

iuvare suos legios per Antichristum oppressos, manifestum est quod ipsi debent contra ipsum per artem suam exponere tam de lege Domini quam nature. Ideo ad primum patet quod in minori falsum assumitur; hoc enim non est onerare reges et dominos sed ad opus plus meritorium excitare, et de quanto eis facilius et a tradicionibus humanis distancius, de tanto eligibilis. Unde Paulus non loquitur adduxisse notarios vel secundum formam que iam exigitur appellasse. Et patet ad confirmacionem quod nullus fidelis appeteret quod reges forent cum talibus tradicionibus frivolis occupati sed brevioribus mediis quibus sufficerent apponerent media contra hostes legis divine suam regaliā et libertatem ecclesie infringentes.

and to punish
all crimes.

Ad secundum patet quod reges cum sint fideles ecclesie debent ecclesiasticas causas discutere, ymmo (sicut placet Augustino et ceteris sanctis) debent adulteria, rapinas et ceteras iniurias Dei et hominum in regnis suis destruere eo quod fovendo illa vel permittendo, cum destruere sufficerent, forent non solum regna sua perdere sed dampnacionem perpetuam ex omissione divini officii iniuncti incurrere. Hec enim est causa quare secundum Apostolum *portant gladium*.

Ecclesiastical
jurisdiction
mainly usurped.

Et quantum ad distinccionem fororum, patet quod maior pars iam currentis sentencie est post dotacionem ecclesie ab Antichristo et suis complicibus contra seculare brachium infundabiliter usurpata. Sed quid fidei quod presbyter Johannes dicit, prandendo maniace, nunc comedat totus mundus? Revera tam derisorium vel blasphemum est quod Romanus presbyter dicat sine fundacione: Nos volumus ita esse. Quid ergo blasfemius quam quod talis presbyter statuatur cum suis canceriis quam notarius quem ipse signaverit valeat quoslibet

1. DE: legios deest. 3. AE in marg.: Ad 1^m. 5. DE: non est iuvare; iuvare corr. in marg.: onerare. 8. E: Non legitur. 10. E in marg.: Ad confirmacionem. 14. DE: in fringentem; A: infligentes. 15. AE in marg.: Ad 2^m; E in marg.: Reges debent ecclesiastica discutere. 16. DE: ecclesiastica; causas deest. 20. D: sufficeret; ib. A: sua deest; ib. DE: prodere. 21, 22. E: domini servicii. 24. E: Distincio fororum. 28. Codd.: mani^{cs}; manichaice? 32. canceriis = chancelleries: Eng. chanceries. The word had already this form in English:
In cheker and in chancerve

Piers Plowman, B. prologue 93.

33. A: Notatorius; ib. E in marg.: 1.

23. Rom. XIII, 4.
oriente regnare putabatur.

27. Joh. presbyter, qui in extremo

alios duos testes? Revera Christus nunquam usurpavit
 talem fidelitatem regulariter et subito in servos suos
 inducere, cum tamen illi notarii post limitationem
 officii sunt communiter plus ceteris infideles. Si ergo
 5 lex Romani cesaris non habet tantum robur in nostra
 provincia, quomodo prevaleret in nobis lex Anti-
 christi a tali cesare derivata? Et patet quod non
 sequitur ex isto confusa generacio licium sed earum
 destruccio, cum fidele seculare brachium non attenderet
 10 ad traditiones vel contenciones has frivolas, sed discussa
 veritate in suis dominiis potenter excluderent falsitatem.
 Et patet quod non sequitur confusio talis appellacionis
 sed eius destruccio; nam in seculari causa que ad reges
 pertinet non foret a regibus ad clericalem iudicem
 15 appellandum, cum caput ecclesie dicat Luce XII°, 14:
Quis me constituit iudicem aut divisorem super vos, ideo
 certum est quod nimia monstruositas que conglobatur
 Fol. in prelatis cesariis venit ex desidia brachii secularis.
 230^c Meritorium | itaque foret et ad libertatem ecclesie
 20 quod tales ficticie frivole tollerentur, rex autem Anglie
 faceret veritatem parcium indagari et secundum legem
 Dei et hominum partem iniuriantem cum suis com-
 plicibus a regno suo excludi, protestans quod undique
 acceptaret sententiam sive iudicium cuiuscunque prelati
 25 cesarii de quanto consonat legi Christi; et quicquid
 ultra sonuerit ipsum refugeret ut venenum. Sed quo-
 modo in scriptura fundaret quis consonanciam cum
 divinis legibus huiusmodi novitatum?

Appeal to the
 King would
 lessen
 confusion.

Quatuor autem sunt in quibus prelati cesarii blas-
 30 femant in Deum et nimis seculare brachium scandalizant:
 primo in hoc quod apportato thesauro regni machi-
 nantur censuras vel traditiones fulminandas quibus
 exterrent ydiotas simplices quousque habeant bonum
 de regno taliter adoptatum; et stulti infatuati in verbis
 35 et operibus Antichristi nedum timent prelatos suos, ut
 angelos, sed scurras literarum vel bullarum hereticarum
 talium delatores.

Four wrongs of
 bad prelates:

1. They frighten
 the ignorant
 into giving
 money.

1. DE: alios deest. 2. DE: in deest. 5. A: a vi cesaris. 8. A:
 ista. 12. E in marg.: A regibus ad clerum non est appellandum. Nota.
 20. A: colerentur; ib. E in marg.: Nota. Regis iudicium; ib. DE: autem
 deest. 23. A: undeque. 27. A: fundaret quamvis; ib. DE: constan-
 ciam. 29. D in marg.: Nota bene. Quatuor mala sacerdotum contra
 Deum et homines; A in marg.: Nota Quatuor; E in marg.: Quatuor sunt
 in quibus prelati cesarii blasphemant in Deum; AE in marg.: 1. 31. A:
 ex hoc; ib. DE: optato. 32. A: vel traditiones twice. 34. DE: optatum;
 ib. DE: ex verbis. 37. A: zelatores.

1. They enim
debiles
ignorantes.

Secundo stulte acceptatulare brachium quicquid
presbyter talis iniunxerit in partem penitentie tamquam
salutare remedium, cum tamen nec ipse nec in tota
domo sua sit medicus qui sciat peccatum distinguere vel
medicinam huiusmodi peccato aptare. Et certum est
quod non habent antidotarium a quo medicinas huius
modi autentice exemplarent. Que itrogo exemplatio de
lege Domini quod Innocencius III in ungeret regi Anglie
et regno ut nongentas marcas annuatim pro Anglia et
Hibernia sibi solvat.

2. They
interfere with
the proper
choice of
cures.

Tercio enervant regnum tamquam principales pro-
curatores dyaboli, in hoc quod ubi patroni regni sole-
bant conferre suis notis presbyteris in sciencia et vir-
tute curam regiminis, isti prelati cesarii excludunt a
patronis et regnis talem providenciam et vendicant
quod quoscunque ipsi instituerint et ubicunque aut quo-
modocunque vixerint, sunt a Deo et populo acceptandi.
Cum enim nichil foret apcius ad regulandum populum
atque regna quam quod curatus prudens ipsum regeret
conformiter legi Dei, patet quod nichil est plus destruc-
tivum regnorum quam quod unus alienigena inscius
vel non curans tali populo spiritualiter preponatur,
ideo idem foret Romanum presbyterum vendicare de
Anglia huiusmodi potestatem et dicere quod habet ab
Antichristo potestatem dyabolicam regnum Anglie
destruendi. Sed esto quod patroni seculares in colla-
ciene talis officii curati symoniace erraverunt, sicut
oportet fieri quousque ordinatio Christi reveniat, quod
curati a subditis suis accipiant puro titulo elemosine
temporalia secundum exigenciam sui officii in mensura,
luciferina foret correctio a regno nostro curam salutis
anime subtrahere et in Antichristi faucibus plus peri-
culose ponere. Medicabile quidem foret bonum prelatum
patronos sic errantes instruere et de salubri medicina
secundum legem Domini providere.

1. Al in marg. 2. 3. dl. om nec psc in. b. Al. toto. 5. dl.
est est ab. 6. deest. b. f. n. marg. corr. certum. 7. A. attentus.
4. A. quingentas. 11. Al in marg. 12. dl. regnum. 13. dl.
quod deest. 14. dl. mandale. A. med. 15. 16. A. de deest.

9. Rectus mille marcas. Cf. Eul. Hist. III, pag. 103.
Reddendo annuatim ad cameram domini pape pro regno Anglie
tributum M. marcarum. Cf. Lechler I 174, 324.

Quarto Antichristus blasphematur quod providet nostris de spirituali suffragio et remedio spirituali et tamen nec ipse nec totum suum contubernium scit fundare sive defendere quin sua sciencia sit heretica ac blasfema vel saltem quin ipse ex sibi dubio sit mendax in talibus. Nec scit quoad aliquem profectum anime in promissis sophisticis subditos securare. Oportet ergo in fauces dyaboli regna corruere quamdiu sunt sic regulata ab huiusmodi curatore. Reges ergo evigilarent et excuterent a se istam Antichristi perfidiam et in hiis que sunt ad Deum pure acciperent scripture sententiam.

4. Antichrist's false assertions of spiritual help.

Unde quidam fideles regnorum gemunt anxie de defectu quadruplici regum et regnorum in suo regimine, primo quod non defendunt sua regna contra dictum venenum quadruplex Antichristi nec protegunt fideles suos qui contra istud obiciunt nec inimicos suos domesticos cruciant hoc foventes.

Four defects of rulers:
1. They do not protect against Antichrist,

Secundus defectus est quod contra legem Dei et regnorum suorum iniuriam defendunt dominia suorum episcoporum quibus viis multiplicibus inferunt iniuriam totis regnis. Nam nec ferunt illa dominia onus proportionale cum ceteris partibus regni vivis nec illi prelati ex isto veneno seculari dominii sunt regnis habiles, ut gerant suum officium conformiter legi Christi.

2. nor against encroachments of bishops,

Tercius defectus est de religiosis possessionatis regnorum qui viverent pure expropriatarie vitam pauperem, sed modo conquesta parte nimis magna regnorum nec gerunt onus eorum ut partes aliene sed nutriunt inimicos dyabolicos contra Christum.

3. nor against the possessioners,

Quartus defectus est de sectis expropriatoriis que ultra reges cautelose spoliunt regnorum pauperes nec illis ultra spiritualiter proficiunt quam ante induccionem sectarum huiusmodi et ante rapinas has frivolas regni cole sunt adiuti. Ab istis ergo quatuor pestibus Antichristi reges et regna incolas suos debent defendere, eo quod manifeste sonarent in suam utilitatem tam spiritualement quam eciam corporalem.

4. nor against friars.

1. AE in marg.: 4. 6. A: in deest. 8. A: tracta. 12. E in marg.: Fideles gemunt defectum regnorum quadruplicem; 1. 15. A: quibus. 18. E in marg.: 2. 22. A: unus. 23. DE: sunt reges. 26. E in marg.: 3. 28. A: parte regnorum. 29. A: alie. 31. E in marg.: 4; ib. A: ultra deest. 33. A: induccionem. 34. A: rapinans. 35. A: adducti. 36. DE: regnicolas. 38. D in marg. inf.: Romanus; Domine Deus noster.

SERMO LVIII.

Simile est regnum celorum thesauro abscondito in agro. Fol. 230^d
Matthei XIII°, 44.

Constat quod inter septem parabolas Salvatoris quas loquitur Matthei XIII° tres in isto evangelio, scilicet 5 quinta, sexta et septima inculcantur. Nam mos est Christi sicut et Palestinorum disserere in parabolis pulcherrimas veritates, de quo intelligitur ad literam illud dictum Psalmi LXXVIIⁱ, 2: *Aperiam in parabolis os meum, ab inicio loquar proposiciones.* Et dicitur parabola quando 10 iuxta sermones ad literam intelligitur ex similitudine aliena sententia, et dicitur a *para* quod iuxta, et *bolos* sermo, quia iuxta sermonem literalem occultus sensus intenditur.

Parable of the
treasure.

The Kingdom
of Heaven-
God's word.

Prima ergo parabola est quod *simile est regnum* 15
celorum thesauro abscondito in agro quem qui invenit
homo abscondit et pre gaudio illius vadit et vendit omnia
que habet et emit agrum illum. Per regnum autem celorum probabiliter intelligunt quidam verbum Dei quod est caput et thesaurus ecclesie. Ipsum autem sepe vocatur 20 regnum celorum; per agrum intelligi potest scriptura sacra in qua a principio usque in finem verbum istud vel absconditur vel in evangelio patencius reseratur. Omnes enim patriarche legis veteris vel eventus rei Christum vel eius proprietatem aliquanter reserabant. 25 Hoc autem semen quod est verbum Dei licet absconsum fuerit in lege veteri, habuit tamen radicem fidei ex qua nota quibusdam herbe et flores fidei pullulabant. Iste autem thesaurus in agro scripture absconditus per exspiratas sentencias de radice fidei per hominem 30 fidelem et Christi gratiam est inventus, et cum homo ipsum invenerit, servat ipsum in forma sensus scripture divinitus occultatum, et sic abscondit et pre gaudio illius vadit a conversacione et intencione mundana et vendit totam terrenam substanciam, dum iuxta evan- 35 gelium (Luce XIV°, 33) *renunciat omnibus que possidet*

1. A in marg.: Sermo LVIII; D in marg. sup.: LVII, in red ink. LVIII; D in marg.: Evangelium de una electa. Cf. Sermons S.E.W. I. 284: The Gospel on teestis of oon virgyn and martir. 12. D in marg.: Parabola; E in marg.: Dicitur quid parabola. 16. A: quem cum. 18. A: illum deest; ib. D in marg.: Regnum celorum; E in marg.: Per agrum intelligitur scriptura sacra. 19. DE: regnum Dei. 22. A: sacra deest; ib. DE: usque ad. 29. DE: absconsus. 30. DE: experiates; E corr. per expositus [expertas].

1. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 284—289.

et emit spiritualiter agrum illum, certus ex fide quod thesaurus iste sibi fodienti et debite in agro scripture spiritualiter laboranti germinabit fructum patrie infinitum prestancio-
 5 rem quam sunt omnes terrene divicie. Nec est inconveniens quod regnum celorum sit thesaurus et ager in quo absconditur secundum disparem rationem quia satis est quod in verbis parabole sit realis disparitas et in sensu parabole disparitas rationis, Christus ergo secundum quod caput et causa ecclesie
 10 vocatur regnum celorum.

Secundo vocatur thesaurus secundum rationem qua est fundamentale iocale et necessarius thesaurus totius ecclesie. Ipse enim secundum Apostolum est *omnia in omnibus*; et tercio secundum rationem unionis ypostatice
 15 qua est liber scriptus intus et foris vocatur ager scripture iuxta illud (Johannis X^o, 36): *Non potest solvi scriptura quem pater sanctificavit et misit in mundum*. Patet eciam veritas istius parabole de Christi discipulis et sequentibus sanctis doctoribus qui plus gaudebant
 20 de veritate scripture quam de omnibus aliis bonis mundi, ut de Ambrosio, Augustino et specialiter Jeronymo, Basilio et eius similibus; et isti doctores modo mirabili inventum habent thesaurum quem in suis cordibus absconderunt; per hoc enim elevati ad celestia
 25 thesaurizarunt sibi thesaurum meriti beatitudinis *qui non veterascit* iuxta doctrinam Christi (Matthei VII°). Sed heu prelati moderni nec cognoscunt herbam vel florem huius thesauri nec laborant vendendo cuncta que possident ut cognoscant, ideo probabiliter timendum est
 30 quod erunt perpetuo expertes gaudii eius fructus.

Alii autem variant in sensu huius parabole, ut hii quod regnum celorum est premium celeste quod absconditur causaliter in meritis ecclesie que est ager, homo thesaurum istum inveni-
 35 ens est persona sanctorum doctorum qui post laborem in philosophicis scienciam sapidam invenerunt et totam prius laboratam scienciam ad sapienciam theologiam converterunt. Sed post

The Scripture is the chief jewel and treasure of the Church.

Other interpretations of the parable.

2. DE: sibi deest. 8. D: dispitas. 12, 13. E: totius ecclesie deest. 18. A: eciam deest. 22. D in marg.: Recommendacio quatuor sanctorum doctorum. 23. quem deest in codd. Addidi. 24. A: elati. 31. E in marg.: Alius intellectus. 36. A: invenerat.

13. Col. III, 11. 25. Rectius VI, 19: *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra etc.* Cf. et Lucae XII, 33: *Sacculos qui non veterascunt.*

tempus talis contemplacionis ad curam pastoralis officii et practicam acquisite sciencie diverterunt. Et quantum ad possessionem secularem cuncta que in mundo possederant reliquerunt; et ad istum sensum videtur loqui Apostolus I Thim., III°, 1: *Qui episcopatum desiderat bonum opus desiderat*. Nec dubium quin ista conversio exemplata fuit in vita apostolorum qui isti edificacioni principaliter intendebant. Sed heu nunc ad tantum Christi ordinacio et scripture intencio pervertuntur quod episcopus non vendit cuncta que prius possedit¹⁰ et emit agrum illum, sed ubi prius fuit inops et pauper iam factus episcopus tenet symoniace multa secularia dominia etiam ultra comites sive reges. Et ideo non mercatur emendo agrum scripture vel occupationem circa spirituale officium sicut olim, et ista prepositorum¹⁵ perversio est causa ruine magne ecclesie militantis.

False
only pretation
to justify
endowments

Sed hii tercio venenose intelligunt quod ista parabola alludit dotacioni ecclesie et assignacioni iurisdiccioni sue secundum traditiones humanas. Vendunt inquit prelati) cuncta que prius seculariter posse^{Fol 241^a} derunt et iam habent spiritualiter ampliora, sed alio modo quia dominativius ex titulo patrimonii crucifixi, et quia non licet uni in alieno agro effodere, necesse habent proprietates iurisdiccioni distinguere, ut sic dominaciones in Christi patrimonio separentur. Sed²⁵ istud venenum videtur mihi blasphemare scripturam sacram; nam nec Christus nec sui apostoli dominaciones vel iurisdicciones huiusmodi possederunt, sed *erant illis omnia communia*, et mirum foret quod Christus exueret se et suos apostolos a sensu huius parabole et³⁰ aptaret ipsum Antichristo et suis sequacibus qui tam diu postmodum legi Christi et vite facerant adversati.

Sed relicta ista expositione tamquam heretica quidam fideliter intelligunt quod ager sit scriptura, thesaurus cognicio divina, eius absconsio a mundialibus celacio,³⁵ cum prudens non debet margaritas spargere ante porcos, et quisquis tam scripture et cognicionis et dilec

8. A. interdebat. 12. A. iam episcopus emit. 17. F. in marg. Tercio venenose. 18. B. intendit. 20. 21. A. possederunt. 22. A. dominativius. 23. B. et dicit. 24. 25. 26. 27. B. illi. 28. A. possederunt. 29. B. et dicit. 30. 31. A. aptaret. 32. A. thesaurus. 33. F. in marg. Q. quisquis. 34. B. et dicit. 35. A. ante porcos.

cionis divine omnia contraria illis reliquerit, vadit et vendit omnia que habet et emit eam.

In secunda parabola *similat regnum celorum homini negociatori querenti bonas margaritas; inventa autem una*
 5 *preciosa margarita abiit et vendidit omnia que habuit et emit eam.* Istum autem textum exponunt apostate de successione ecclesie, sic quod post quintum statum eius ceperunt religiosi contemptis mundi divitiis et honoribus et deliciis intendere religioni contemplative que est
 10 *preciosior activa*, et sicut margarita invenitur in cocleis maris, sic dicta religio fundatur in humore devocionis et tollerancia tribulacionis. Margarita enim est medicina cordialis (ut patet philosophicis). Invento ergo uno statu sic vivendi de multis, debet homo *renunciare*
 15 *omnibus que possidet civiliter* (ut docetur Luce XIV°, 33) et comparare eam absque argento, ut dicitur (Isaie LV°, 1): *Venite, emite absque argento* etc. Certum quidem est quod sententia ista heretica more dyaboli miscetur cum catholica veritate. Christus enim in om-
 20 nibus istis parabolis locutus est de statu ecclesie quem voluit perpetuo permanere, ut fuit de statu apostolorum et aliorum sanctorum ante dotacionem ecclesie. Absit quidem quod Christus voluit statum secularis brachii remanere permanencius quam statum cleri qui est sua
 25 *specialior ecclesia*, quem statum ipse in persona sua accepit et specialiter docuit ac eius cariores discipulos quando ecclesia plus crevit approbaciis enutrivit. Religionem autem istas a prima usque ad ultimam non docetur ratione vel scriptura Christum auctorizasse, licet
 30 in ipsis erant multe persone quas Christus specialiter elegerat propter sanctam vitam earum et profectum ecclesie quos non habebant de istis religionibus sed de religione et regula christiana. Mirum quidem foret quod Christus intenderet istos ordines et non fratres quos
 35 nusquam intenderat nisi forte in evangelio Apostoli (Act. XX°, 29): *Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos non parcentes gregi, et ex vobis ipsis exsurgent viri loquentes perversa, ut*

Parable of the pearl of great price.

False explanation of it as referring to the Religious.

This is one of the devil's half-truths.

1. DE: relinquerint. 3. A: simulatur. 6. DE: autem deest.
 8. E in marg.: Sententia heretica. 9. D: religioni; E: religioni.
 10. DE: precior. 17. A: LV° deest; ib. A: Et certum. 19. E in marg.: Valde bene. Nota. 22. DE: et — sanctorum deest. 24. DE: que.
 20, 30. A: Christum — persone deest. 31. A: eligerat; ib. DE: eorum.
 34. A: et istos. 36. DE: scio quod.

abducant discipulos post se Et sic de multis prophetiis Apostoli que pertinencius verificari poterunt de falsis fratribus.

The pearls is
the law to the
Lo d

Catholice autem potest intelligi per regnum celorum Christi ecclesia etiam dum hic militat. Quilibet autem homo dum hic viat est homo negociator, cum luce XIX°, 13 caput sibi precipiat. *Negociamini dum venio.* Negociatio autem huius hominis fuit circa preciosam legem Domini que inventa est tam in lege antiqua quam nova sed utraque existente bona lex nova fuit prestancior. Et ipsa est una preciosa margarita, quia lex Domini singularis post quam non succedet alia, cum secundum partem perpetuo manebit in patria Ista vero margaritam christiani avidius emerunt in primitiva ecclesia, cum pro illa emenda apostoli et eorum veri vicarii omnia reliquerant, quando viri apostoli reliquerunt seculum ut patet Matthei XIX°, 27; pro hac vita evangelica commutatione laudabili ipsam emerant et habuerunt cordialem leticiam que diamargariton dici potest, tam in martyribus ut in margaritis perforatis, quam in confessoribus ut in margaritis non perforatis. Christus autem in isto commercio potest dici due margarite, quia Christi divinitas tamquam margarita non perforata ac eius humanitas tamquam margarita perforata ac utraque istarum est una persona preciosissima quam Isaias vocat *vinum et lac*; quam viator fidelis comparat pro precio satis vili, cum cuilibet fidei tantum valeat quantum habeat. Margaritarum autem generatio atque proprietas possunt huic lapidi adaptari.

Parab. of the
net

The net is
Christ

Tercio similis est ecclesia *sagene misse in mare et ex omni genere piscium congreganti; quam cum impleta esset educentes et secus litus sedentes elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt* Hec autem ecclesia quam evangelium vocat regnum celorum potest catholice intelligi dominus Jesus Christus qui cum suis complexis ut rete, mittitur in mare huius mundi, et

Fol.
231^b

1 A^o post se deest 2 D^o licet; correxit que; ibi DE^o poterint
3 I^o in marg. Catholicus intellectus 5, 6. DL^o Ista autem ecclesia dum
hic viat 5 DE^o veri deest 10 DL^o quando ergo 11 E^o in marg.
Emper margarite 17 DL^o Matthei deest 19 A^o diamargariton
22 DL^o in hoc 24 A^o non deest 24, 25 A^o eius perforata ac
deest 25 DL^o utrumque 27 A^o hoc comparat 28 A^o hoc gene-
ratio 37 D^o ret.; ibi DE^o mari

cum sit vermis ac omne delectabile in medio huius
 retis, non mirum si de omni genere piscium, hoc est,
 fidelium congregavit. Nam in prima piscacione Petri
 rumpebatur rete (ut patet Luce V^o), sed in secunda
 5 piscacione Petri post resurrectionem in captura centum
 quinquaginta trium magnorum piscium rete ecclesie
 non est scissum (ut patet Johannis ultimo 11). Rete
 autem qui est Christus predestinans nullum secundum
 divinitatem capit intra ecclesiam qui post exiit, sed
 10 apostoli Dei adiutores multos capiunt intra ecclesiam
 militantem ad fidem et sacramenta secundum presentem
 iusticiam, qui postmodum rumpunt rete, qui solvunt
 finaliter decalogum mandatorum. Unde sequitur in
 textu: *Quam cum impleta esset educentes et secus litus*
 15 *sedentes elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras*
miserunt (ut narratur superius). Christus autem secun-
 dum capacitatem ventris sui duplicem dupliciter capit
 pisces, aliquos secundum presentem iusticiam quos in
 fine reprobat, quia nunquam eos ad beatitudinem
 20 acceptavit, sed alios ut acceptandos in ecclesiam trium-
 phantem. Sed utraque istarum capacitatum est modica
 in comparacione quantum ad capacitatem qua potest
 totam ecclesiam catholicam capere ut finaliter trium-
 phantem. Educentes autem possunt dici catholice viri
 25 apostolici qui iuvant Deum ad electos suos de mari huius
 seculi educendum. Angeli autem possunt dici iuxta litus
 sedentes, cum non intrant mare huius seculi nobiscum
 viantes sed stant in litore soliditatis perpetue iuvantes
 tractu, exemplo et oracionibus, non viantes. Sic enim
 30 Christus post mortem suam legitur stetisse in litore et
 tempore viacionis sue ambulans supra mare (ut patet
 Matthei XIV° et Johannis ultimo). Ista autem sagena
 tunc impletur quando cum triumphante ecclesia habet
 milites qui sufficiunt totum predestinatorum numerum
 35 adimplere. Tunc enim tam viri apostolici quam angeli
 mittent predestinatos in vasa sua, hoc est, in capacitate
 sua ad beatitudinem acceptandos.

Christ in
 predestination
 takes none who
 afterwards
 break out; His
 disciples gather
 both elect and
 foreknown.

The Angels
 stand on the
 shore and help.

1. DE: et omne. 3. DE: Petri deest. 4. A: Luce V^o deest.
 6. DE: trium deest. 9. DE: qui primo. 13. DE: finaliter deest; ib. A:
 et unde. 16, 17. A: Secundum autem. 20. DE: ut deest. 21, 22. A:
 est modica — capacitatem deest. 22. DE: quam. 24. A: autem deest;
 ib. DE: catholice deest; ib. DE: veri; ib. codd.: apostoli. 26. DE: educendis.

1. S.E.W. I, 287: „and in the myddis therof is Crist, a blessid
 worm, that alle men coveiten kyndeli.” The ‘worm’, says Arnold,
 must signify here the bait that is put in the net to attract the fish.

Sicut enim sinus Abrahe fuit capacitatis finite, sic et principatus cuiuslibet sancti celestis curie. In ista ergo capacitate ad beatitudinem in ecclesiam triumphantem miserunt, quia mittent iudices in finali iudicio reprobos istos foras quoad hunc numerum, licet ad tempus electi sint in ecclesiam militantem.

Christus autem limitat tempus, quando erit istorum apparencia in effectum. Sic, inquit, erit in consummatione seculi; exibunt angeli et separabunt malos de medio iustorum. Nec dubium quin angeli Dei tam de humanis principibus quam de celesti exercitu separabunt malos prescitos de comitiva iustorum predestinatorum, immo ex virtute divina propria consciencia sine repugnancia hoc implebit, et complebitur finale iudicium secundum formam que dicitur Matthei XXV°. Nec est parvipendenda ista sententia, quia sicut sepe dicitur ibi erit fletus quoad penam tam corporis quam anime et stridor dencium quoad horrorem perpetuitatis pene; quod nullus viator parvipenderet nisi forsitan discredens hunc terminum sit insanus.

In the
Judgment all
will be asked
"Have ye
understood all
these things?"

Fideles autem qui legunt sapide librum vite intellexerunt hec omnia, quia sicut in fide nec legerant ita credunt et hoc verbum Christi dictum apostolis, *Intellexistis hec omnia?* porrigitur quibuscunque prelati ecclesie et curatis; et boni ac scioli possunt dicere *Eciam cum* Christi discipulis. Sed cum non sit fingendum mendacium tanti iudicis, quid dicent ydiote qui preferuntur propter affectionem quam habent ad gloriam mundanam et temporalia huius vite et non propter gaudium quod habent serviendo ecclesie et merendo beatitudinem propter ministerium quod faciunt in statu humili et paupere, non restat illis quid dicerent nisi accipiendo dampnationem perpetuam responsio negativa. Si autem quis talium in finali iudicio Christo respondeat querenti *si intellexerit hec omnia* quod non, indubie ex ore proprio iudicabitur servus nequam; si autem menciendo dixerit *Eciam*, erit mendax insolubiliter iudicatus. Cum ergo doctrina utriusque testamenti sit prelati tam necessaria, ideo omnis scribe ductus in militante ecclesia qui rite secundum Deum preponitur, *similis est homini patrifamilias qui de thesauro suo profert nova et vetera.*

10. A. sit intamis. 21. A. ac stolidi. 32. DE. perpetuam deest.
33. DE. intellexeritis; B. A. hec omnia deest; B. E. dubie. 30. A.
ocum deest; ib. A. mendicatio.

14. Matthei XIII, 50. 22. ib. 51.

Est enim paterfamilias ecclesie militanti et cum sit in illo regno celorum scribens fidem scripture in cordibus subditorum, signanter nominat eum Christus *scribam doctum*. Et sicut paterfamilias prudenter profert sue
 5 familie de suo horreo tam frumenta nova quam vetera, sic prelatus ecclesie debet proferre subditis suis de thesauro sue memorie sententiam tam novi tam veteris testamenti. Et sicut patresfamilias legis veteris novis fructibus supervenientibus debent fructus prioris anni ex-
 Fol. 231^a pellere (ut patet Levit. XXVI, 10), sic spirituales | patresfamilias venientibus ceremoniis legis nove debent ceremonias legis veteris expellere reservatis moralibus per utriusque legis Dominum innovatis. Apoc. XXI°, 5 scribitur: *Ecce nova facio omnia*.

15 Cum autem ecclesia fidelium debet errores frivolos Antichristi expellere et scripture sacre constanter credere, tres sunt infames errores ex stulticia Antichristi inducti quos fideles debent concorditer deridere. Primus est quod, quia Petrus moriebatur Rome et Constantinus
 20 eiusdem loci fuerat imperator, ideo quilibet Romanus sacerdos est tamquam habilissimus super toto christiano populo preferendus.

Three false grounds for the primacy of Antichrist:

1. Because Peter died at Rome.

Revera sophista de secta infidelissima istam arguciam derideret, cum secta Machometi de suo preposito in
 25 Jerusalem ex evidencia maiori concluderet quod, cum prelatus suus in civitate Jerusalem, in qua Christus magister Petri est mortuus, ex auctoritate maioris domini quam Constantinus fuerat preponatur, sequitur evidencius quod ipse sit maior Romano pontifice. Nec
 30 est color vel diversitatis ratio qua istam arguciam notaremus supposito quod totus populus iudaicus cum Jerusalem residente ibi maiori domino sit conversus; nam cum maiori evidencia tam ex parte magistri ibi mortui quam ex parte maioris capitalis domini prelatus
 35 Jerusalem Petro et cunctis suis successoribus foret maior; quod si ad bonitatem propriam prelati curritur, quomodo presidencia Romani episcopi super alios

The Mohammedan prelate in Jerusalem might put in a better claim

4. DE: providenter. 8. A: veteris deest. 10. A: Levit. XXVI° deest.
 13. A: XXI° deest. 15. A in marg.: Nota tres errores. 17. A: inanes errores; ib. D in marg.: Triplex error infamis; E in marg.: Nota de 3 erroribus. 18. A in marg.: Error primus. 19. A: quod deest.
 20. DE: eius loci. 21. A: est deest. 23. A in marg.: Responsio. 24. DE: deridet; ib. E in marg.: 1. 25. A: maiori. 29. DE: evidencius deest. 31. DE: negaremus.

cunctos concluditur, cum ex vita eius pateat quod tam verbo quam opere militat contra Christum.

2 The Cardinals' election

Secundus error Antichristi procedit ex eadem fallacia. Arguunt enim Si imperator vel alius dominus secularis per electores signatos eligitur, sic quod valet electio per cunctos suos subditos approbanda, ergo per idem si isti cardinales in quemcunque suorum episcoporum consenserint, ut sit papa, sequitur ipsum a tota ecclesia esse acceptandum.

Istam arguciam nedum deridet triumphans ecclesia sed maior pars ecclesie militantis. Unde (rogo) electoribus istis auctoritas caput ecclesie preferendi, cum apostoli eligendo Matthiam premittendo oracionem signando duos de quibus habebant habilitatis experientiam sorti divini iudicii commiserunt.

3 The charge to Peter

Tercius error est iste locus a simili similitudine quo sic arguitur: Christus singulariter dixit Petro. *Quodcunque ligaveris super terram erit ligatum et in celis et quodcunque solveris super terram erit solutum et in celis.* Ergo per idem istud competit singulariter cui-¹⁵ cunque Romano pontifici. Cum autem aliquando non valuit hec consequencia et poterit non valere causa sui valoris, ut nunc a fidelibus est rimanda. Infinite sunt tales insane argucie Antichristi quibus ecclesia vians decipitur. Nec audet aliquis viatorum illusiones istas detegere²⁰ propter persecucionem dyaboli et complicum Antichristi.

Objections
a) Devotion would do out;

Sed contra istam sententiam multi obiciunt quod iuxta illam periret fides, devocio et ordinacio ecclesie militantis.

b) The new orders are not burdensome to the Church;

Item, cum licet fidelibus ymmo debent in devocione augeri, constituendo plures ministros ecclesie, videtur³⁰ quod multitudo sectarum et specialiter fratrum sicut et pauperum non sit possessionate ecclesie onerosa. Mentitur ergo emulus istis sectis dicendo quod rapiunt de provinciis sive regnis.

c) Founders would lose and in purgatory

Item, aliter totum patronorum meritum qui iam³⁵ defuncti sunt et tanto auxilio egent in purgatorio deperiret; contra quod heredes defunctorum patronorum huiusmodi totis viribus militarent.

1 A in marg: Error 2, E in marg. 2. 10 A in marg. Responsio
12 DF capit 16 A in marg. Error 3, E in marg. 3. 21 A in marg.
Responsio 27 E in marg. Obieccio. DE in marg. 1. 30 DF in
marg. 33 E Inimicus; correctio n. titur. 35 DF in marg. 4.
E in marg. Nota de purgatorio 40, 37 DE deperirent

Ad primum dicitur quod oppositum directe concluditur, cum per hoc fides et ordinatio Christi iam mortua suscitaretur et fallax Antichristi devocio moriretur. Sed felix mutatio; sic enim arguunt adorantes
5 talpas et vespertiliones quod extingueretur eorum devocio istam ydolatriam amittendo.

Answers:
a) True devotion would replace false.

Ad secundum dicitur quod argumentum factum a simili est de numero predictarum evidenciarum fallacium Antichristi. Sic enim possent eius filii scripturam
10 sacram ad votum extendere et in sententia quantum libuerit variare; Christus enim limitavit sponse sectas et regulas que sibi sufficerent, sic quod non liceret cuicumque eam cum extraneis onerare. Et quantum ad mendacium fictum fieri de fratribus, consideret (rogo)
15 fidelis ecclesie quomodo, si essent viginti millia fratrum per annum in Anglia et quilibet eorum appropriate expenderet de regno centum solidos, quomodo eorum expansio ad centum millia librarum se extenderet in anno de bonis Anglie. Consideret secundo si fratres in
20 isto antecedenti vel sibi equivalenti deficiunt. Clamat expertus quod multi eorum consumunt in anno etiam circa vescibilia et habitus decem libras. Nec minus expendant de regno quod prandent tamquam episcopi ad tabulas dominorum. Notet ergo quantum fratres in
25 Anglia deficiunt ab isto numero et ponat loco illius defectus excrescenciam personarum expensarum et specialiter in vanis edificiis et aliis expensis extraordinariis et attinget ad centum millia librarum quod pro redemptione
Fol. 231^a | regis captivati sufficeret. Et cum non habent
30 hoc ex arte alchimica vel missione celesti, manifestum est ex dictis alibi quod sine equivalencia rapiunt hoc de regno quod rex et magnates regni tenentur hoc destruere.

Ad tercium patet ex dictis quod sequitur directe oppositum, unde error factus contra ordinationem Christi
35 continuatus in filiis gravat penam et impedit sufficientiam defunctorum; ideo quod heredes istum ordinem non corrigunt facit infidelitas Antichristi, et istud est plane dicendum heredibus, ne ab infidelibus illudantur.

c) Heirs would help their ancestors more by restoring Christ's ordinance.

1. E in marg.: Responsio. 1. 3, 4. A: moreretur. 5. DE: extinguetur. 6. A: committendo. 7. E in marg.: 2. 10. DE: quam. 11. A: sponse twice. 12. A: satisfierent. 22. DE: viginti libras. 29. A: captivani. 31. DE: capiunt. 32. A: hoc deest. 33. E in marg.: 3. 34. DE: cum error. 35. A: gravet. 36. DE: iam quod. 36, 37. A: errorem non congruit facit.

SERMO LIX.

Simile est regnum celorum decem virginibus. Matthei XXV°, 1.

Parable of the
ten virgins.

Hoc evangelium docet statum ecclesie in finali iudicio, ita quod per decem virgines signari potest universitas viatorum, que faciendo bona opera de genere sicut est in ecclesia videtur esse de ecclesia. Unde hec universitas dividitur in duos quinariorum, scilicet quinque prudentes virgines et quinque fatuas. Quinque prudentes virgines sunt universitas salvandorum que se continens ab illecebris habet intencionem rectam sine tenebra fatuitatis; et illis virginibus singulariter inest prudentia, quia secundum philosophos prudentia est virtus intellectiva rationi conformiter humanorum operum directiva et vocatur a philosophis auriga virtutum. 15

The five
prudent are the
body of the
predestinate.

Prudence an
intellectual
virtue.

Sunt autem secundum Aristotelem V^o Ethicorum quinque virtutes intellectuales supra virtutes morales scilicet *sapientia, intellectus, sciencia, ars et prudentia*. Et secundum philosophos oportet quod quilibet virtus moralis habeat suam prudentiam, cum prudentia sit habitus intellectualis directivus agibilium quoad finem. Et ita cum omne opus humanum debet dirigi ad Deum ut finem et beatitudinem consequendam, prudentia videtur habitus quo viator dirigit omnia sua factibilia vel artificialia ad hunc finem. Et iste virtutes presupponunt tres alias virtutes priores, cum oportet viantem Deum cognoscere cuius noticia est sapientia. Oportet ipsum secundo cognoscere creaturarum principia, cuius noticia est intellectus, et oportet ipsum tercio habere noticiam ex illis principiis demonstratam et illa vocatur sciencia. 30

Vocatur autem dicta universitas *decem virgines; virgines* propter continenciam a manifestis maculis et *decem* propter inclusionem sue universitatis. Sed duo quinariorum qui sunt numeri circulares signant utrumque

1. A in marg.: Sermo LIX; D in marg.: sup.: LVIII. In marg. LIX.
10. A: que se deest; E: que est. 13. E in marg.: Quid est prudentia.
17. E in marg.: 5 virtutes intellectuales. 20. DE: prudentiam deest.
21. E: directus. 24. DE: qua. 24, 25. A: omnia sua agibilia ad hunc.
25. E in marg.: Argumentum. 27. E in marg.: Sapientie, intellectus,
sciencia. 34. E in marg.: Quinariorum duo.

1. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 289—294.
13. Trial., pag. 129. 16. Arist. Eth. Nicom. II, 4 sq., 1106 sq.
19. Trialog., pag. 129. 34. Numeri circulares Cf. Arnold's
Remarks l. c. pag. 200.

istorum membrorum habere mercedem propriam sine
fine. Sicut enim quinque virgines prudentes circulariter
et perpetuo gaudebunt in beatitudine, sic quinque vir-
gines fatue circulariter et perpetuo dolebunt in damp-
5 natione. Prudencia autem quinque virginum priorum
stat in hoc quod acceperunt oleum in vasis suis cum
lampadibus; virginibus autem fatuis oleum recte devo-
cionis defuit; *vasa* autem sunt potencie anime vel
naturales partes exterioris hominis, cum omnia ista
10 capacia sint bonorum operum et consequencium pre-
miorum. *Lampades* autem sunt bona opera de genere
superaddita istis vasis; *oleum* vero quod debet esse in
istis lampadibus est caritativa devocio que debet inesse
istis operibus. Sicut enim oleum non refrigescit vel
15 capit impressiones solidas peregrinas propter commixtio-
nem debitam ignis et aeris, sic se habet mystice cari-
tativa devocio (ut declarat Apostolus I Cor. XIII°).
Et hec est ratio quare evangelium dicit quod quinque
virgines fatue ab accepcione olei defuerunt, quia usque
20 in finem defuit illis caritativa devocio, sed I Cor. XIII°, 1
dicit Christus in suo Apostolo: *Si linguis hominum
loquar et angelorum, caritatem autem non habeam, factus
sum velut es sonans aut cymbalum tinniens*. Et sub ista
ratione dixi sepe scolastice quod quidquid et quantum-
25 cunque opus bonum de genere viator fecerit, non mere-
tur beatitudinem dum caruit caritate.

Et patet hoc plane ex fide duplicis evangelii supra-
dicti: *Moram autem faciente sponso dormitaverunt omnes
et dormierunt*. Christus indubie est sponsus predictus et
30 ecclesia sponsa sua. *Mora* autem quam facit est dilacio
finalis iudicii. *Dormitacio* vero atque *dormicio* secundum
sanctos dupliciter sane possunt intelligi: primo modo
pro morte que est carencia vite naturalis in corpore,
modo quo loquitur evangelium Johannis XI°, 11: *Lazarus*
35 *amicus noster dormit*. Accipiendo autem predictam uni-
versitatem catagreumatice, patet quod illa secundum
duas partes dormitasse dicitur et dormisse, accipiendo
vero syncatagreumatice falsum videtur quod singuli tam
dormitaverunt quam eciam dormierunt. Illi autem ad

Exposition of
the parable.

1, 2. DE: cum fine. 8. E in marg.: Vasa. 10. A: sunt. 11. E in
marg.: Lampades. 13. A: lampidibus. 15. DE: gelidas. 15, 16. A:
comestionem. 22. A: et angelorum deest. 27. DE: fide deest.
29, 30. A: predictus in ecclesia. 20. A: sponsa sua deest. 32. DE:
potest. 34. E in marg.: Dormitacio et dormicio. 36, 38. Codd.:
categr^oo? 38. D: false. 39. DE: eciam deest.

hunc sensum dicuntur dormitasse qui mortui prope diem iudicii in brevi horula per separacionem anime a corpore quieverunt Illi vero dicuntur dormisse qui distancius a iudicio finali | sunt mortui, quia complecius^{Fol. 232^v} atque diucius in pravacione ista quasi in lecto quere-⁵ verant.

Alius autem sensus de dormitacione et dormicionem intelligit dormicionem spiritualem anime per peccatum, ita quod dormitacio sit peccare venialiter, ut fecerunt omnes prudentes virgines supradicte, et dormicio sit¹⁰ peccatum finalis impenitencie, sicut peccaverunt omnes virgines fatue supradicte Et cum Christus ab isto denario virginum cum matre sua excipitur, patet quod versus est sensus evangelicus secundum utrumque istorum sensuum, quod omnes iste decem virgines catagreumatice¹⁵ intellecte secundum unam partem dormitaverunt et secundum aliam dormierunt.

In the judgment
all three classes
of men will be
divided into
two parts

Et ex isto patet dictum Christi Matthei XXIV° quomodo homines erunt in finali iudicio secundum statum triplicem bipertiti. Quidam enim activorum vel ut placet²⁰ aliis) prelatorum finaliter salvabuntur, quia assumuntur ad beatitudinem, et alie ut virgines fatue relinquentur ad dampnacionem; et quoad infimam partem ecclesie ut laboratores propter inferioritatem notatos genere femineo alii assumuntur ad beatitudinem et alii relin-²⁵ quentur ad dampnacionem. Tercio vero quoad statum infancium discrecionem in via non attingencium alii assumuntur ad beatitudinem ut catholice baptizati et alii relinquentur ad dampnacionem ut deficientes ab ista baptizacione Isti autem sunt quasi in nativitatis³⁰ sue lectulo dormientes. Et iste videtur mihi sensus melior quam intelligere existentes in agro prelatos solummodo, per molitores vero activos solummodo et per dormientes in lecto statum contemplativorum. Sic enim primum membrum et secundum concideret, quod³⁵ foret inconveniens in sapientissimo divisore. De istis ergo tribus statibus, scilicet activorum, neutrorum et

³ E Illi enim 10 DE dormicio est. 10 11 DE sit peccatum
deest, DE impenitencia 18 DE XXV° 20 DL duplicem, 18 Godd.
activorum 21 A assumuntur 24 A inferioritatem 25 A alii
autem solummodo 25, 26 LF alii relinquentur 25 A alii
28 A assumuntur 26 DL dampnacionem 31 DE mihi deest.
29 DE solummodo 31 LE lectulo. 35 DL conciderent
37 DE statibus

contemplativorum aliqui assumentur ad beatitudinem et alii relinquentur; cuius causam si quesieris, respondet evangelium hoc, quia assumpti sunt de numero prudentium, sumencium secum oleum, et relictis ad dampnationem carent tali oleo, cum sint de numero virginum fatuarum. Nec habet aliquis salvandus tam brevem periodum quin ante separacionem anime a corpore habeat sufficienciam sumendi secum oleum. Omnes enim salvandos oportet recte credere per habitum infusum et per consequens habere caritatem et alios habitus consequentes.

Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obviam ei. Ubi non dubium quin evangelium intelligit per adventum sponsi adventum Christi ad finale iudicium. Illud autem tempus dicitur *medium noctis*. Nox dicitur propter latenciam et obscuritatem noticie adventus Christi ad illud iudicium (ut docet Christus Matthei XXIV°). Dicitur autem medium noctis propter hoc quod est confinium inter tempus viacionis et tempus perpetue quietis. *Clamor* vero predictus est notificacio angelorum quoad illud iudicium quam quidam vocant tubacionem novissimam Michaelis.

The coming of the bridegroom (in the last Judgment).

Tunc surrexerunt omnes virgines ille et ornaverunt ampades suas. Quia inter alios de humano genere activi viventes in agro qui fuerunt in ecclesia resurgent ad finale iudicium et quia omnes hii singuli fecerunt opera bona de genere, ornabunt lampades suas, quia preparabunt se ad rationem reddendam iudici de suis operibus. Et patet quod virgines iste possunt dici fatue propter tria, primo si non habent devocionem ad Deum faciendo bona opera de genere, secundo si habent devocionem fictam ypocriticam propter famam vel laudem seculi acquirendam, et tercio si cum bonis operibus habent devocionem erroneam in falsitate fidei fundatam. Omnibus enim illis extinguitur lux lampadarum, quia solum veritas lucet Deo. Et in isto tercio errore sunt singuli infideles, quia quantumcunque devoti fuerint adorando lacius quam oramus, quia cum adorant in-

Trimming of the lamps.

Three forms of foolishness.

3. A: hoc deest. 7. DE: qui ante. 13. A: quin deest. 19. DE: confinium interitus. 21, 22. DE: quem quidem. 24. A: actum. 28. DE: se ad deest. 29. E in marg.: quod virgines (D:) dicuntur fatue propter tria. 30, 31. A: ad Deum — genere deest. 31. A: quia habent. 33. A: si deest. 34. DE: habet.

22. 'Michaelis'. Cf. EW. of Wyclif, pag. 382, 385.

fideliter illud quod non est adorandum vel false qualiter non est a fidelibus adorandum, ideo deest illis lux olei ut dampnandis. Et isto modo lux ad tempus deerit Apostolo, quando ex devocione erronea christianos ducebat vinctos Jerusalem cruciandos (ut patet Act. IX. et 5 Errors in belief. Tim. 1°). Et in isto capitulo timendum est esse multos nominetenus christianos in adoracione sacramentorum atque ymaginum propter defectum informacionis et ignoranciam prelatorum. Sicut enim Christus est *lignum plantatum secus decursus aquarum* ex quo solo fontaliter 10 emanat oleum, sic est aer secundum animam et ignis secundum deitatem; quia (ut dicitur Hebreorum XII°, 19) *Deus noster ignis consumens est*. Ex ista itaque triplici natura emanat oleum cunctis fidelibus quod solum lucet inter alia olea devocionis. 15

The request of the foolish virgins.

Fatue autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostre extinguuntur. Ista autem peticio videtur esse dampnandorum in Christum non credencium comunicacionis de lucente oleo imprecacio, quia tunc precipient omnes dampnandi, quia defectus 20 olei manantis ex triplici natura in Christo (quod solum est lucidum) est cunctis prescitis causa damp | nacionis. Fol. 232^b
Responsio virginum prudentium insufficienciam olei ipsarum atque aliorum prescitorum formidans est notificacio impossibilitatis iusticie prudentium cum in- 25 iustis; cum enim *vix iustus salvabitur* et quia isti stulti presciti possent vere credere (sed fatue) quod apud Deum sunt cuncta presencia et sic posset Deus de oleo predicto stultos facere comparticipes, ideo prudentes loquuntur fatuis derisorie sive ironice: *Ne forte non* 30 *sufficiat nobis et vobis, ite potius ad vendentes et emite vobis.* Concedi quidem debet virginibus hiis fatuis quod possunt cum prudentibus comparticipare de premio, sed tunc oportet quod in via mereantur secundum propriam iusticiam quod cum sit lapsum in preteritum, 35 patet secundum quid impossibilitas ad merendum. Et tale meritum in via foret olei lucentis empicio, ideo

3. E in marg.: Devocionem erroneam habentes. 6. E in marg.: Nota bene. 11. DE: aer deest. 11. E: lux et ignis. 12. A: Hebreorum XII° deest; DE: XIII°. 14. A: licet. 17. E in marg.: Peticio Dei. 18. DE: dampnatorum. 20. E: dampnati; ib. DE: quod. 20, 21. A: defectus olim. 21. Recte: duplici. 23. E in marg.: Responsio. 25. D: compossibilitatis; A: in possibilitatis. 26. A: cum ibi. 27. A: quod fatue apud. 30. D in marg.: yronice. 31. A: sufficient.

9. Psalm. 1, 3. 26 1. Petri IV, 18. 30. Math. XXV, 9.

quod prudentes virgines dixerunt fatuis: *Ite potius ad vendentes et emite vobis*, videtur potius alludere isti possibilitati simpliciter et impossibilitati secundum quid ex lapsu temporis sit intendere revolucionem in anima, 5 considerando cursum huiusmodi veritatis, quam consulationem icionis ad viandum in via, cum tam salvandi quam dampnandi satis agnoscent impossibilitatem huiusmodi icionis.

Dum autem in consideracione sic irent, venit sponsus 10 *ad finale iudicium et virgines que parate erant* cum lucente oleo intraverunt cum Christo ad nupcias consummatas, et clausa est ianua, quando precluditur prescitis possibilitas premiacionis finalis, licet habeant possibilitatem huiusmodi absolutam; quod autem post- 15 rius in ordine non in tempore veniunt sic virgines fatue et sic pulsant, signat quod vocati christiani posterius in ordine consideracionis de sua possibilitate veniendi ad patriam admirantur. Sed quia dicunt inaniter: *Domine, Domine*, et in tercio signo (quod correspondet 20 amoris Spiritus Sancti) deficiunt in via opere promerendo, ideo audiunt divinum responsum: *Amen, Amen, dico vobis nescio vos*. Quamvis autem Christus scivit illos esse, quia paravit eis dampnationem perpetuam, nescivit tamen ipsos in via dignificare se ad premium in patria, 25 nec scivit et per consequens ipsos esse de numero virginum prudencium salvandarum: *Vigilate itaque et orate, quia nescitis diem neque horam*. Debent ideo singuli christiani vigilare attentius, conformando se intencioni et ordini legis Christi et secundum illam intencionem 30 orare obnixius, dum hic viant, quia duplici vice clausum est ostium, ut in hora mortis, quando Deus prius viantem impossibilitat ad postmodum promerendum, et in die finalis iudicii, quando universaliter clausa est magna ianua; extunc enim impossibilitatur quilibet 35 prescitus, ne ulterius mereatur. Ideo debemus dato nobis tempore vigilare.

Circa hoc evangelium dubitatur pro complecione dictorum in evangelio triplici precedente utrum solum 40

3. DE: possibilitati secundum. 6, 8. DE: racionis. 7. DE: cognoscunt. 9. DE: ita irent. 15. DE: veniunt in ordine. 16. DE: signant quidem. 18. Codd.: insaniter. 19. A: Domine et. 20. A: amari. 21. A: Amen deest. 30. DE: dum qui; ib. DE: secunda. 31. A: cum Deus. 35. A: ne ulterius. 35, 36. A: dato — tempore deest. 36. DE: attentius deest. 37. AE in marg.: Dubium; D in marg.: Dubitatur.

9. Matth. XXV, 10.

21. Matth. XXV, 12, 13.

The shutting of the door;

1. in the hour of death,

2. in the day of Judgement.

Can only those be saved who follow Christ's law?

repletus oleo legis Christi salvabitur. Et videtur quod non; quia tunc omnes privati ordines et adversantes Christi ordinationi in sua ecclesia dampnarentur. Quod videtur nimis difficile, cum multi seculares devocionem habeant ad faciendum elemosinas tales perpetuas; multi 5 eciam et magni de religionibus istis privatis habent devocionem rectissimam in istis ordinibus militandi: hereticum ergo foret vel donatum ab ordinibus istis auferre vel ipsos niti extinguere.

Anyone persevering in opposition to it must be damned.

Hic videtur mihi dicendum ex fide evangelii salvo 10 semper iudicio meliori quod finaliter consummans in isto proposito de privatis ordinibus et de adversancia legi Christi indubie est dampnandus. Et sic ex fide evangelii est dubium concedendum; et movet me quoad primam partem fides Apostoli (I Cor. ultimo): *Si quis 15 non amat dominum Jesum Christum, anathema sit.* Quomodo ergo amat dominum Jesum qui ordinationem suam postponit et negligit, ordinationem autem unius prepositi nimis errabilis fovet, amplectitur et defendit? Non dubito quin finiens in isto proposito sit reprobus 20 ascribendus.

Foundation of orders etc. will not profit in the Judgement.

Ad primum argumentum dicitur quod vera conclusio subinfertur modificate ad illos qui Christi ordinationi finaliter adversantur. Et quantum ad devociones secularium in fundacione talium possessionum et ordinum 25 contra Christum, certum est quod nec eorum devocio nec elemosinatorum promericio valebit eis in die iudicii quia non habent lucens oleum in suis lampadibus. Nam pagani plus accenduntur illis in suis tetrīs devocionibus quia nostri vocati devoti, postquam obligaverunt se ad 30 Christum, habent devocionem in mundana gloria, faciendo Christo contrarium, pagani vero habent devocionem ascensio-riorem quoad Deum et minus expectantem retributionem fame vel premii quoad mundum. Ideo timendum videtur quod illis dicetur in finali iudicio consummati: 35 *Ite, pocius ad vendentes et emite vobis lucens oleum quod*

1. A in marg. 2. A in marg. 3. A in marg. 4. DE: donatum. 5. A in marg. 6. DE: magis. 7. A in marg. 8. S. E: damnatum. 9. A in marg. Responsio. 10. DE: iuris. 11. A: Jesum. 12. A: non. 13. A: autem. 14. A: propositum. 15. A in marg. 16. A: reprobus. 17. A in marg. 18. DE: fundacione elemosinarum per- 19. A in marg. 20. A: secularium in fundacione. 21. DE: auct. 22. A in marg. 23. A: Nota. 24. DE: obligaverunt. 25. A in marg. 26. A: emite. 27. E: quid.

fit ex devocione recta secundum regulas Jesu Christi,
 quando enim Christus dicit Luce XIV°, 33: *Nisi quis*
 Fol. *renunciaverit omnibus que possidet, | non potest meus*
 232^c *esse discipulus.* Talis patronus dicit econtra: Nisi quis
 5 totum patronatum meum possederit atque defenderit,
 non debet esse meus elemosinarius. Et sic de privato-
 rum ordinum fundacionibus.

Dupliciter autem possunt intelligi talis olei venditores, Sellers of oil
 vel illi seculares aut patroni qui vendunt devocionem are those who
 10 in sequenti privato ordine propter premium temporale pretend falsely
 vel ille secte private que vendunt devocionem funda- to give spiritual
 toribus, asserentes infideliter quod habebunt tantum aid.
 privatum spirituale suffragium post diem iudicii; et
 certum est quod nec isti nec illi tales venditores olei
 15 possunt tunc suos correlarios habentes tunc extinctas
 lampades adiuvere. Certa itaque est Christi religio in
 qua sequentes ordinacionis sue legem et perficientes
 eam finaliter in beatitudinem patrie inducuntur, alii
 autem clausa ianua excluduntur; et sic seminantur spissim
 20 venditores olei per discipulos Antichristi. Omnis enim
 papa vel episcopus, privatus ordo vel chullarius pro-
 mittens infundabiliter laicis spirituale suffragium in quo
 erronee sunt devoti est iniustus venditor olei qui non
 poterit in finali iudicio suffragari.

25 Et sic quoad secundum dictum est sepius quod Possibility of
 stultum foret non habentem ad hoc revelacionem asserere late repentance.
 quemquam fore dampnandum propter hoc quod in tali
 proposito vel ordine consummavit, cum in quantum-
 cunque parvo tempore in suo exitu gracie reverti
 30 poterit ab errore.

Tria tamen videntur mihi probabilia in hac parte, Danger of
 primo quod quicumque consummaverit in isto errore est error.
 dampnandus; secundo quod indisposicio criminis ex ad-
 versancia ordinacioni et legi Christi periculose con-
 35 tinuatur in viantibus, cum vel malus vel difficilis sit
 illis exitus. Non enim credendum est quod Augustinus
 et ceteri sancti fuerunt cum istis privatis ordinibus
 desponsati. Et tercio videtur mihi (cum pars securior

1. D in marg.: Nota.

8. E in marg.: Vendentes oleum qui sunt.

8. A: sed dupliciter; ib. DE: potest.

15. E in marg.: collatores.

20. E in marg.: Nota.

21. DE: chullarius deest; recte: cucullarius.

25. A in marg.: Ad 2^m; E in marg.: 2.

27. A: esse dampnandum.

28, 29. A: quocunque.

31. E in marg.: Nota hic tria.

32, 33, 38. AE in

marg.: 1, 2, 3.

32. A: isto proposito.

33. A: criminis quam.

36. E in

marg.: Vide attente.

atque facilius sit tenenda) quod fatuum foret cum istis
 privatis ordinibus desponsari. Nostri autem religiosi
 habent istas religiones adoptatas ut matres et earum
 possessiones ac ritus ultra naturales filios adoptatos.
 Quis enim vel episcopus non plus doleret pro perdicione 5
 suorum temporalium quam pro dampnacione perpetua
 subditorum? Nam effectus ostendit patule istam viam
 supposito de imprecato a multis quod quilibet episco-
 patus in Anglia dotacione temporalium privaretur. Quis
 ergo episcopus tunc contenderet circa episcopatum vel 10
 potius acciperet hunc vel illum? Indubie contencio,
 preeleccio et differens acceptacio ostendunt patule quod
 plus dotacionem episcopatus diligunt quam personas.
 Et idem est iudicium de regulis ac observanciis ordinum
 privatorum. 15

Endowment
 should be put
 an end to.

Et quantum ad ultimum verbum, patet quod suppo-
 sito errore in fundacione istorum ordinum, cum secun-
 dum Aristotelem error diucius continuatus plus deviat,
 elemosina foret radices istorum ordinum et principia
 ipsorum extinguere; et sic de dotacionibus quoad per- 20
 petuas elemosinas reges, alii seculares domini et heredes
 debent redditus et hereditates tales ad rectitudinem
 primevam convertere. Et quoad elemosinas, cartas vel
 traditiones allegabiles in hac parte, vel deficiunt in errore
 Deo contrarie in radice vel ab ordinacione primeva 25
 secundum vitam contrariam dilabuntur. Securissimum
 itaque foret ordinacionem elemosinariam pure secundum
 legem Domini suscitare. Nec timendum sunt excommuni-
 caciones vel exprobraciones frivole contra defendentes
 istam sentenciam fulminantem, quia contra Christum 30
 et eius apostolos qui observancias ceremoniarum legis
 veteris et alias novitates dampnaverant, pharisei attencius
 perstiterunt. Timendum ergo est secularibus ne duces
 ceci ex falsis principiis inducant ambos in foveam.
 Iniungatur ergo illis probacio racionabilitatis principii 35
 vel aliter defensio vel dotacio auferatur. Nichil enim
 apud Deum stultius quam erroris ex diuturnitate de-
 fensio.

5. AE: prodicione. 11. A: quam illum. 16. A in marg.: Ad se-
 cundum. 20. DE: eorum extinguere; ib. DE: quo deest. 21. E: aut
 alii. 24. DE: in errore deest. 26. A: secundum vitam secundum;
 ib. A: dilatabuntur. 30. A: fulminate. 31. Codd.: quia; ib. DE: ob-
 servanciis. 32. A: acucius.

SERMO LX.

Recumbentibus undecim discipulis apparuit illis Jesus.
 Marci ultimo (XVI°, 14).

Ante ascensionem valefaciens suis discipulis ipsos in
 5 fide et suo officio informavit. Apparuit autem illis
 recumbentibus ad notandum quod in opere maxime
 carnali debent de ipso recolere et plus ad pastum
 spiritus sui quam ad pastum corporalem attendere; ideo
 Christus (Matthei IV°, 4) in prima temptatione respondit
 10 diabolo: *non in solo pane vivit homo sed in omni verbo*
quod procedit ab ore Dei. Pastus enim corporalis humanus
 non est utilis nisi de quanto disposuerit ad pastum
 anime, ideo Christus pastum huiusmodi postponebat.
 Non enim lego quod pavit populum pastu proprio nisi
 15 bis et in utroque licet miraculose satis communiter.
 Nam pascendo quinque millia famelicorum de quinque
 Fol. 232^a panibus ordeaceis et paucis | pisciculis non lego quod
 pluribus ferculis illos pavit nec posuit eos ad mensam
 vel tabulam sed fecit eos discumbere super terras; de
 20 poculo autem non lego nisi de probabili foret aqua, et
 sic de aliis circumstanciis ad quas a mundanis in prandiis
 lautis attenditur. Et idem est iudicium de secundo
 convivio miraculoso Christi quo ex septem panibus et
 duobus piscibus remanentibus in utroque convivio post
 25 completum miraculum multis reliquiis fragmentorum
 (de quibus Marci VI° et VIII°). Cum enim tale prandium
 introductum est in penam peccati post lapsum et multa
 superflua gentilitas adinventata, inconveniens foret secundum
 servatum statum innocencie ad ista nimis attendere.
 30 Nam in statu innocencie non fuisset prandium paratum
 humano artificio, sed solum quod natura de terre
 fructibus hoc preparavit. Nec dubium quin isti undecim
 apostoli absente Scarioth iam suspenso satis communiter
 et honestis circumstanciis comedebant, sed sicut certum
 35 est quod prandebant secundum usum satis laudabilem,
 sic plus certum est quod propter causam notabilem
 illis recumbentibus Christus apparuit. Unde tertia causa

Spiritual food
 of more
 importance
 than bodily.

Cooking
 unknown in the
 state of
 innocence.

1. Hic sermo in codd. D et E deest; loco cuius sermones *Dixit Martha ad Jesum et Omne quod dat mihi pater* (quos Cod. Cambr. parte IV sub numm. 2 et 11 habet) hic invenies; ib. A in marg.: Sermo LX. 7. A: patum in cod. 29. Cod.: servatem.

1. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, I, pag. 360—362.

huius probabiliter estimatur, ut apostoli discant ex digestionem corporalis cibarii ad digestionem spiritualis cibarii magis attendere. Sicut enim sunt tres digestiones in cibario corporali, sic sunt tres digestiones spirituales in cibacione anime (ut dictum est alibi). 5

The Apostles' want of belief

Primo ergo Christus tamquam magister optimus exprobravit incredulitatem illorum et duriciam cordis, quia sicut Christus *quos amat arguit et castigat*, sic discipulum scole sue oportet primo credere, nam secundum Apostolum ad Hebreos . . . oportet *accedentem ad Deum credere, quia est et remunerator beatorum sui*; incredulitas autem que in actu consistit dampnabili est primitus arguenda et postmodum, inducta fide illi opposita, mollicari debet cordis duricia ex frequentia fidei actualis. Racio autem quare non poterunt negare incredulitatem predictam sibi infuisse, quia illis personis que viderant Christum resurrexisse a mortuis non crediderunt (ut patet de apostolis quoad Mariam Magdalene et de Thoma octavo die post resurrectionem Johannis XX°). Et sic creditur a probabili quod in ista fide resurrectionis 20 omnes apostoli increpandi fuerant plus vel minus.

Christ's command to preach the gosp.

Senseless evils as to the universality of preaching

Christ was taking off a prohibition

Premissa ergo ista exprobracione de principio doctrine apostolice iniungit eis secundo suum officium quod post ascensionem debent proficere: *Euntes, inquit, in mundum unversum predicate evangelium omni creature*; contra 25 quam precepconem instant sophiste eius irrationabilitatem multipliciter arguentes, quomodo inquit possunt apostoli ire in mundum unversum, cum non possunt totam habitabilem peragraré, et iterum quomodo foret omni creature evangelium predicandum, cum nec irracio 30 nables creature fuerant capaces sensus evangelici nec cuncti homines nec apostoli fecerunt, sed ex facto apostolorum potest elici verborum Christi sententia. Intendebat enim Christus quod sui apostoli non forent ad gentem iudaicam post eius ascensionem singulariter 35 coartati; perante quidem Matthei X^o, 5 Christus precepit suis apostolis *in viam gentium ne abieritis et in civitates Samaritanorum ne intraveritis* ut exponitur Sermone L.VII°, ubi certum est quod Christus non iniungit istis apostolis quod in viam gentium nunquam intrent, quia tunc foret 40

10. A. Hebreos seq. lacuna

8. Heb. XII, 6. Apoc. III, 19.

10. Heb. XI, 6.

24. Marci XVI, 13.

sibi ipsi contrarius, sed quod non intrent ante Christi
resurreccionem et Judeorum capacium exortacionem;
et sic modificande sunt negaciones et generales locuciones
secundum quod congruit sentencie processus. Christus
5 ergo quando precepit apostolis ire in mundum universum
excludit precisionem ad limitationem gentis iudaice et
limitavit generalitatem quoad gentilem populum con-
vertendum, sic quod ubicunque eos spiritus duxerit,
liceat eis et debeat instancius predicare.

10 Alii autem qui subtilius considerant istam materiam
capiunt tamquam naturale principium quod quicquid
causa secunda fecerit virtute vel iuvamine cause prioris,
ista causa prior secundarie facit idem. Secundo suppo-
nunt quod, sicut non est aliqua persona mundi quin
15 melioretur per meritum Christi, sic non est alia pars
terre habitabilis quin vel sit melior vel minus mala
per evangelizacionem apostolorum qui Christi fuerant
adiutores. Istis suppositis dicunt quod apostoli secundum
aliquem modum essendi fuerunt in tota habitabili et
20 qualibet eius parte. Sic enim dicitur res esse ubi est
operacionis efficacia, et sic dupliciter tollitur prior
instancia. Et sic intelligit illud Psalmi XVIII°, 5: *In
omnem terram exivit sonus eorum et in finem orbis
terre verba eorum*. Nam sonus et verba in que proruperunt
25 fideles fuerunt verba apostolica, et ubicunque per sonum
evangelicum fuit melioracio partis terre et illa melio-
Fol. 233^a ratio | usque ad centrum mundi extenditur.

Moreover the
whole world
has profited by
their preaching.

Quoad secundum obiectum sophisticum dicit beatus
Gregorius quod *homo habet rationem cuiuslibet creature,*
30 *cum habet esse cum lapidibus, sentire cum bestiis, et
intelligere cum angelis*. Et sic mandantur apostoli
predicare omni hominum generi quod est genus cuius-
libet creature, et ita fuit distribucio non pro singulis
generum sed pro generibus singulorum. Alii autem
35 supposita ista sententia subtilius considerant ista verba.

Every creature
means
mankind.

Cum enim homo sit duarum naturarum utraque,
scilicet tam corpus quam anima, in ipso includitur
genus cuiuslibet creature; cum enim secundum Augu-
stinum omnis creatura sit substantia et non est substantia
40 nisi materialis vel immaterialis, patet conclusio. Nam

7. A: gentilitatem. 32. quod twice.

29. S. Gregorii. In Ev. lib. II Hom. XXIX. Opp. tom. I,
1569, 1570. S. Aug. Opp. III, 1, 434 (?).

materialis substantia non variatur nisi formis que sunt accidentales materiali essencie, ut homo qui est prima nunc est una species corporis et nunc alia secundum quod illa materialis essencia variatur. Spiritus autem qui est anima humana est genus creature cuiuslibet spiritualis.

All priests are
bidden to
preach.

Sed notari debet moralibus quomodo cunctis discipulis et in ipsis cunctis presbyteris iniungitur officium predicandi, annectitur materia vel quid debeant predicare et limitatur auditorium cui indifferenter debeant predicare; 10 nam quoad primum in lege Christi non fundabitur quod clerus ex instinctu Dei motus per iurisdicciones humanas foret ab isto opere prepeditus. Quoad secundum patet quod predicatorum non debent predicare fictas fabulas, se ipsos vel suos honores aut commoda temporalia. Et quoad tercium patet quod evangelizantes non debent predicare singulariter populo de quo sperant lucrum huiusmodi sed indifferenter evangelium omni creature; sed hodie totus iste ordo evangelii per diabolum est eversus. 20

Command to
baptize.

In tercia parte evangelii docetur fructus huius officii et per que signa huius eius rectitudo poterit declarari: *Qui, inquit, crediderit et baptizatus fuerit salvus erit: qui vero non crediderit condempnabitur.* Nam fide credere fuit semper necessarium cuilibet viatori si salvari debeat, 25 et cum tota fides necessario colligitur in media parte simboli credendo in dominum Jesum Christum, patet quod illa fides que est evangelium est necessarius predicanda. Quamvis autem predicator non per se fidem faciat, sed Christus intus operans, verumptamen recte 30 predicans est Christi organum cum quo fidem evangelii Christus sepius operatur, quia iuxta Apostolum (ad Rom. X^o, 17) *Christi fides ex auditu.* Nam summe Sapiens non ordinaret ad publicandam fidem istud officium, nisi specialiter sibi assisteret, finem quem ordinat 35 adimplendo. Unde Matthei X^o, 20 elidendo predicatoris superbiam et confortando eorum diffidenciam Christus sic loquitur: *Non enim vos estis qui loquimini sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.*

Predicationi autem oportet baptismum adiungere, 40 cum per hoc memoria passionis et mortis Christi devocius memoratur et ideo baptismus fluminis a Christo

precipitur. Nam Matthei ultimo Christus precipit ad sensum expositum: *Ite docete omnes gentes, baptizantes eos*. Baptismus autem flaminis est absolute necessarius salvandis, ideo dicit evangelium converse quod *credens*. ^{Baptism of the Spirit needful to salvation.}
 5 *et baptizatus salvabitur* et quod quicumque *qui semper fuerit non credens condempnabitur*. Cum ergo talis salvatio sit bonum optimum, quia finis ultimus est eligibilis viatori et dampnatio sit finis pessimus maxime sibi horribilis, patet excellencia fructus huius officii. Qui-
 10 cunque autem sacerdos aliquem gradum habuerit caritatis debet principaliter officio isti intendere, quia aliter nec Christum nec se ipsum diligit nec regulariter proximum ut se ipsum. Cum enim quilibet necessitatur affectare suam beatitudinem et debet diligere regulariter
 15 proximum ut se ipsum, debet affectare quod proximus sit beatus. Et cum non potest esse beatus nisi recte crediderit, debet hoc antecedens appetere. Sed quomodo ipsum appeteret, si habet a Christo hoc iniunctum officium et tamen segniter dimittit evangelium. Et non
 20 dubium quin impediens cursum huiusmodi verbi Dei sunt Christi et ecclesie notorie proditores.

Quinque autem sunt signa quibus discerni poterit in effectu rectitudo huius officii predicandi: *In nomine Christi demonia eicient, linguis loquentur novis, serpentes*
 25 *tollent et si mortiferum quid biberint non eis nocebit, super egros manus imponent et bene habebunt*. Ista autem quinque tam in predicatoribus quam fidelibus quibus predicatum est in ecclesia primitiva longe aliter verificata sunt quam verificantur in populo consequenter, tum
 30 quia tunc necessaria erant miracula, tum etiam quia tam in predicantibus quam populo tunc fides et devotio fuit maior. Oportet tamen hec quinque verificari ad sensum aliquem in quolibet fidei cui sunt ista necessaria requisita. Tunc enim fidelis *demonia eiciet* a se
 35 ipso, quando se purget a crimine; cum enim quelibet species criminis habet unum diabolum assistantem, sic
 Fol. 233^b quod alius sit spiritus superbie, alius | luxurie et sic de multis mediis, patet quod homo purgando se a tali crimine expellit diabolum, et hoc videtur esse primum
 40 officium fidei christiane.

Secundo *linguis loquentur novis*, quia necesse est quod sic expulsis demoniis communicativa caritas in- ^{2. Speaking with tongues.}

2. Matth. XXVIII, 19.

4. Marci XVI, 16.

23. ib. 17, 18.

ducatur, et cum illa novam facit quamcunque partem sui subiecti, patet quod corrupto homine veteri ex vi caritatis, ubi prius solebat loqui scurilia atque ludicria, iam loquitur evangelica caritatis Christi inductiva.

9 Take up
serpents

Sed tercio, cum habitus vel dispositio ad peccatum 5 infideles amplectitur tamquam serpens, sic credens atque purgatus tollit serpentes qui possent sibi occasio iterum ad peccandum; qui enim non removet virtutis obstaculum et movens tam patule ad peccandum non est vere penitens vel contritus; quomodo ergo eiecit dictum 10 demonium?

11 Drinking
deadly things

Quarto talis vere purgatus etsi biberit quid mortiferum, hoc est, licet fecerit malum opus de genere vel ad malum peccati sensualitati consenserit, non ei nocebit, quia ex firmitate fidei et prius radicatis vinculis caritatis 15 vel omnino hoc faciet servata intencionis rectitudine vel statim de facto preterito et tunc quoad mortem spiritualem anime vel dampnationem perpetuam non nocebit.

18 Laying hands
upon the sick

Sed quinto super egros talis fidelis manus imponit 20 quando opera meritoria pro salute fidelium operatur. Constat quidem ex logica evangelii quod manus hominis sunt eius operationes vel opera (ut patet Sermone . . .) Quando ergo talis purgatus meretur aliis spiritualiter infirmis, tunc imponit manus operum super egros, et 25 tunc patet effectualiter quod proximis multum prosit. Unde evidens est quod tam prelati quam alii in fide deficient, quia fructus meriti suorum operum non effectualiter ad proximos se extendit. Si enim forent in fide et caritate ut olim, non dubium quin proximis 30 amplius mererentur. Sed cum caritas non querit propria, non mirum si eorum inordinata dileccio coartatur. Incarcerata quidem dileccio parum prodest.

Christ's
discursion

Et dominus quidem Jesus postquam locutus est eis assumptus est in celum et sedet a dextris Dei patris 35 Ista autem verba darent fidem cunctis Christi fidelibus ad specialiter notandum hoc evangelium, primo quia magister optimus in verbo ultimo valefaciens suis caris discipulis porrigeret illis verba salubria et notanda;

7 occasio scilicet esse
cod 25 Manus twice

10 Cod ergo quomodo ergo

14. Noce in

secundo quia Christus post communicationem istorum verborum quia bene dixerat, assumptus est in celum et perpetuo quiescit in bonis Dei pocioribus quod confirmat evidencius Christi verba.

5 Sed tertia confirmacio Christi sentencie est quod apostoli in quibus lucebant tot miracula ex isto mandato Christi profecti sunt, non incarcerati in clauastro ut timidi vel latrones, sed predicaverunt ubique, ubi sint vocati Christi consonum tota Trinitate cooperante
10 et sermones suos confirmante sequentibus signis.

Circa hoc evangelium dubitatur utrum expedicius foret ecclesie quod iurisdicciones forent communes, ut sentenciat hoc evangelium quam ex certis evangelicis forent, ut multo proprie limitate. Sed ego non dubito
15 quin melius foret secundum evangelium Christi quod cuncta foret communia. Sed hinc oporteret dotaciones civiles dimittere et ubicunque flatus Spiritus Sancti pulsaverit ad plus edificandum ecclesiam illuc tendere, et per consequens dictum Apostoli quod *non habemus hic*
20 *manentem civitatem sed futuram inquirimus* devote recolere.

Sed scio quod proprietas caritati contraria ad tantum infecerat legem Christi quod impossibile est cum isto reti diaboli hanc sentenciam evangelicam suscitare. Et moveret ad veritatem dubii concedendam quod Christus
25 omnisciens mandat suis apostolis et in illis cunctis Christi sacerdotibus ire indifferenter in mundum quoad iurisdicciones huiusmodi et evangelium predicare. Cum ergo nec in Christo nec in apostolis patet revocacio precepti tam autentici atque gravis, patet malediccio
30 Christi in eos qui violant hoc mandatum.

Item, excommunicati sunt qui tollunt veras libertates ecclesie, sed vera libertas est quod quicunque sacerdotes quos Deus moverit possunt libere taliter predicare; ergo illam libertatem tollentes incurrunt excommunicationem
35 horribilem apud Christum. Talem ergo excommunicationem timerent fideles et non excommunicationes inventas humanitus pro divitiis ac lucris temporalibus et mundanis privilegiis roborandis. Per hoc enim ecclesia foret libera iusticie, ubi iam libera est peccato.

Local
(ecclesiastical)
jurisdictions
should be
abolished.

Priests should
be allowed to
preach freely.

11. A in marg.: Dubium. 13. sentenciat; sot in cod. 14. A in
marg.: Responsio. 22, 23. isti reti in cod. 24. in marg.: 1. 31. in
marg.: 2.

19. Heb. XIII, 14.

orat ecclesia in canone misse quod hec oblatio que est panis et vinum fiat nobis corpus et sanguis domini nostri Jesu Christi. Et in secreta medie misse Natalis Domini orat ecclesia ut, *sicut homo genitus idem refulsit Deus, sic hec terrena substantia conferat nobis quod divinum est*. Et in secreta Quatuor temporum in Septembri laudat ecclesia Deum nostrum in hoc quod de hiis fructibus terre sacramenta sua constare voluit.

Force of this evidence.

Ex quorum primo patet, cum ecclesia orat legitime ut panis et vinum fiant corpus Christi et sanguis quod illa realiter possunt esse; ex secunda oratione ecclesie patet quod illa terrena substantia, cum non nobis conferret divinam substantiam, antequam fuerit consecrata, simul erit terrena substantia et corpus Christi; et ex tertia patet, cum sacramentum istud constat ex terre fructibus scilicet ex uvis et frumento, quod dum est sacramentum constat ex illis, quod non potest sane construi nisi illud sacramentum panis et vinum fuerit in natura.

Fears and other sects say that the host is nothing: a simple accident without subject

Multa sunt dicta similia sanctorum de millenario Christi que hic non expedit recitare. Quomodo ergo secte heretice introducte tam infundabiliter hereticarent istam antiquam sententiam ecclesie christianae? Et quia tota difficultas consistit circa quiditatem istius hostie, ideo laboravi per annos plurimos ad querendum a fratribus, monachis et aliis de religione privata quid in natura sua ponant hostiam consecratam, et in fine dixerunt mihi et defenderunt patule quod illa hostia fuit nichil; cuius declaracio tenet quod hec hostia fuit aggregacio accidentium que non sunt in aliquo uno genere sine substantia subiectante. Et fundant se nec super auctoritate nec super ratione, sed super Innocencio III° et super testibus mendacibus pro millenario, quo satanas est solutus. Sed prior ecclesia Romana cui magis debemus credere decrevit sub Nicholao II° tempore Berengarii

Fol. 233^a

3. DE: secreto; ib. A in marg. 2. A in marg. Case magnam de-
specto em in 1. o secreto, qua dicitur legitur ante consecrationem post
offitium in; mal. ipsum adducit et seductor. 6. A in marg. 3.
9. A in marg. a. 12. A in marg. b. 12, 13. DE: confert. 14. DE:
domini, ib. A in marg. c. 15. DE: patet quod. 22. A. Et dicit,
ib. L in marg. Metactorum sententia a. man. 21. E in marg. Nota
3. L in marg. Berengarii sententia.

1. Sarum Breviary. Quam oblationem tu Deus omnipotens in omnibus quaesumus benedictam, ascriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris. ut nobis corpus et sanguis fiat delectissimi Filii tui, Domini nostri Jesu Christi. 32/3. De solucione satanae cf. Pol Works, pag. 623, Trialog. 153, 240, 240, 270, 202. E.W. ed. Matthew, pag. 496 Lechler I, 594

nostram sententiam (ut patet De Consecratione dist. II^a, cap. *Ego Berengarius*); et verisimile est quod ille papa cum suis cardinalibus plus scivit de fide catholica quoad eukaristiam quam dictus Innocencius et omnes pape vel
5 cardinales qui posterius sunt secuti; multi enim erant ydiote quoad fidem scripture. Nec est credendum eorum aliquibus, nisi de quanto ratione se fulciunt vel scriptura.

Supposita autem ista veritate fidei scripture, videndum est particulatim quid verba huius evangelii fidei
10 signant. Pro quo primo notandum est quod prima verba possunt habere duplicem sensum satis catholicum, primo intelligendo de sacramento panis et vini, quod est sacramentaliter non ydemptice caro Christi et sanguis, est vere cibus et potus non spiritualis sed corporalis
15 secundum naturam suam propriam, sed spiritualis et non carnalis secundum esse quod habet virtute verborum Domini, sed secundum alium sensum quem credo evangelicum magis intendere, quod caro Christi et sanguis suus in natura sua sunt vere potus et cibus anime, cum
20 sint obiectum in cuius consideratione et delectacione anima fidelis pascitur et potatur.

Meaning of the words in the gospel.

Est enim secundum distinccionem famosam duplex
comestio, scilicet corporalis et spiritualis; spiritualis iterum duplex, scilicet mala qualis in est detractoribus
25 iuxta illud (Joh. II°, 17): *Zelus domus tue comedit me*; et bona qualis inest obiectum suum pie recolentibus.

Two kinds of spiritual eating.

Et sic Christus dicitur membra sua spiritualiter comedere iuxta illud (Johannis IV°, 32): *Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis*, et membra Christi Christum
30 comedunt, memorando ipsum devocius (quod sepius fit) in eukaristiam assumendo. Sed obstante causa rationabili assumptionis huius sacramenti: *Crede*, inquit Augustinus, *fide formata et manducasti*. Nec dubium quin sepe contingit hominem non cibatum sacramentaliter
35 verius manducare hoc corpus (ut patuit de Baptista).

Et sequitur in evangelio alia conclusio: *Qui*, inquit, *manducat meam carnem et bibit meum sanguinem*

1. A: nostram et. 7. A: fulcerunt. 11. DE: verba deest; ib. E in marg.: Sentencia litera. 19. A: sua deest. 20. A: fu^t = fuit pro sunt. 23. E in marg.: Spiritualis comestio. 27. E in marg.: Cristus sua membra comedit et e converso. 30. A: comederunt. 32. 33. A in marg.: Augustinus.

2. Decreti tertia pars, De Consecratione dist. II, cap. XI.II. Cf. Trialogum, pag. 249. 32. S. Augustini In Joh. Ev. cap. VI, tract. XXV. Opp. tom. III, 2, pag. 490. 37. Joh. VI, 57.

in me manet et ego in illo. Ista autem conclusio explanat correlarie quid est spiritualiter manducare: cum enim anima ibi sit ubi afficitur, patet quod recipiendo de hiis partibus Christi devotam memoriam secundum tres ordines spiritualis digestionis in homine interiori 5 sic devote recolens manet in Christo, cum suus spiritus qui est tota personalitas sua manet in ipso. Nec dubium quin econtra Christus manet secundum divinitatem in illo et per gratiam; et secundum humanitatem manet in illo secundum esse spirituale ad edificacionem anime 10 sic amantis.

How Christ eats
His members
and they Him.

Explanat autem Christus clarius istam sententiam: *Sicut, inquit, misit me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem, et qui manducat me et ipse vivet propter me.* In ista similitudine docetur dupliciter quomodo causa 15 originat suum causatum. Constat quidem ex fide quod pater prior nato suo origine eternaliter causat eum, non facit, licet faciat ipsum esse hominem vel eius humanitatem. Et correspondentem sicut Pater eternaliter causat Filium et non facit eum divinitus sed facit eum 20 humanitus, sic Christus causat continue pure hominem sed non facit eum continue esse hominem, licet probabiliter dici possit quod non continue facit animam sed facit continue ipsum corpus, quia est continue in faciendo, vel noviter pro tempore viacionis partes cor- 25 poris sed non partes creati spiritus, quamvis ad sensum equivocum dicatur quod Deus semper facit quaslibet creaturas. Vult ergo dicere quod sicut Pater continue causat Filium et sic Filius sit eternaliter propter Patrem, sic qui rite manducat Filium vivit perpetuo propter 30 ipsum. Unde notandum est diligenter quod Christus comedit membra sua et ipsa illum secundum disparem racionem; Christus enim comedit membra sua assu- lando illa sibi, ut perpetuo in ecclesia sua cum corpore sint beata ad similitudinem qua homo comedit cibarium 35 imperfeccius comedente. Sed membra Christi Christum comedunt, ut sibi spiritualiter simulentur. Et sic quanta est diversitas inter convertentem cibum ad sui naturam et cibum conversum ad naturam edentis, tanta est

1. E in marg.: Specialiter manducare. 3. A: vere sit. 5. A: hominis.
8, 9. A: secundum — manet deest. 14. A: vivit. 15. A: tripliciter.
25. A: vel deest; ib. DE: viacionis deest. 28. A: ergo deest. 31. D in
marg.: In marg. Nota bene; E in marg.: Christus comedit membra sua.
32—34. A: et — sua deest. 37. DE: simulantur.

diversitas inter comestionem qua Christus comedit membra sua et comestionem qua membra ipsum comedunt. Sed sicut homo non proprie comedit cibum indigestibilem, sic presciti nec Christum comedunt nec ipse illos, sed tamquam superflua et indigestibilia mittit foras, et sic intelligitur oratio Christi pro sua ecclesia Joh. XVII°, 21, quando oravit quod, *sicut ipse et Pater sunt unum* corpus quoad indivisibilem substantiam, sic membra sua sint unum corpus quoad inseparacionem ecclesie triumphantis.

This is not so with the reprobate.

Fol. 234^a Unde istam diversitatem Christus explicans ponit quomodo ipse et alia dicuntur panes equivoce. | *Hic*, inquit, *est panis qui de celo descendit, non sicut patres vestri manducaverunt Manna in deserto et mortui sunt.*

Christ's explanation of the different meanings of bread.

15 Constat quidem quod duplex est panis, scilicet panis qui de celo descendit et panis qui ex fructibus terre ascendit sive producitur. Primus panis potest intelligi dupliciter, vel pro verbo Dei temporaliter incarnato vel pro cibo illo qui Manna vel Manhu dicitur; quo patres miraculose in lege veteri sunt cibati (ut patet Numeri XXI). Et quante distant isti panes in natura, tante panis eucharistie et panis qui est substantialiter corpus Christi differunt in natura, licet in lege gratie ad unitatem suppositalem aliquo modo tendatur, cum 25 panis sacramentalis constans ex terre fructibus sit idem in numero cum corpore Christi sacramentaliter, non naturaliter. Christus autem quoad naturam suam potest mystice dici panis, et sicut delectacio in Manna variabatur secundum gradus affectionum comedencium (ut patet 30 Sap. XVI°), sic panis qui est Christus in delectacione et profectu ipsum comedencium variatur. Et sicut edencium Manna aliqui dicebant *Anima nostra nauseat super cibo isto levissimo*, sicut edencium panem sacramentalem quidam ad sui inproperium recipiunt et manducant 35 dicente Apostolo 1. Cor. XI°, 29: *Qui manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit.*

Et patet quod tam panis qui est substantialiter corpus Christi quam panis qui est sacramentaliter corpus Christi habet istam efficaciam quoad perfecte et spiritualiter

Efficacy of the bread which is the body of Christ.

4. E in marg.: presciti al. man. 9. DE: corpus deest. 15. E in marg.: Nota bene. 26. E in marg.: Panis sacramentalis est idem numero cum corpore Christi. 34. DE: properium.

This efficacy
depends on the
faith of the
recipient

comedentem quod ipsum in perpetua beatitudine vivi-
ficat nunquam spiritualiter moriturum. Sed patres in lege
veteri qui hoc Manna comederant dupliciter sunt mortui
in deserto; et patet excellencia tam corporis Christi
quam eucaristie super Manna. Ideo dicit evangelium;
Qui manducat hunc panem usque ad assimilationem
perfectam vivet in eternum. Et patet quod quantum
differt celum a terra, tantum differt manducare panem
sacramentalem spiritualiter et manducare ipsam corpo-
raliter. Stat enim suem vel soricem manducare ipsum
carnaliter, sed non possunt manducare spiritualiter, cum
non habent fidem vel animum quo manducant. Stat
enim distantem per quotquot miliaria efficacius spiri-
tualiter edere istum panem, quam recipientem ipsum
corporaliter, sed cum fide et devocione anime plus
remissa. Et propter istam equivocacionem tam spissim
seminatam in hoc evangelio *multi discipulorum* qui
ipsam non intellexerant *abierunt retrorsum*, et specialiter
qui nec panem illum nec eius comestionem spiritualiter
intelligebant sed carnaliter modo quo intelligunt ydiote. 20

The true nature
of the eucharist
is a matter of
faith

Circa hoc evangelium dubitatur utrum ex fide sit
christiani cognoscere quid in natura sua sit hoc vene-
rabilis sacramentum. Et videtur quod sic, quia secte
novelle impugnantes fideles, dicentes quod hoc sacra-
mentum in natura sua sit panis usualis, qualem Christus
accepit in manibus ut supra dictum est) usum totius
ecclesie ante solucionem dyaboli consentire, ipsi (in-
quam) in hoc imponunt heresim hoc asserentibus, et
per consequens debent concedere sententiam illorum
esse hereticam et sententiam oppositam esse catholicam,
et sic foret de fide ecclesie concedendum quod illa
hostia non sit panis. 25

Evidence of the
Corp is Christ,
hymn

Item, secundum nos contrarium opinantes est de fide
evangelii credere, quod Christus cepit panem in mani-
bus quem benedixit et fregit et ipsum fecit esse quo-
dammodo corpus suum, quod nullo modo foret verum
nisi verus panis naturaliter foret sacramentaliter corpus 35

n A quod qui 10 A s rem vel soricem deest, ad vocem soricem
ib D in marg d est rancem 11 DL q 12 21 AE in marg Du-
bium, D in marg Q esto 22 Codd Aristharum 26 AE in
marg 1 30 DE et deest, ib A esse catholicam deest 33 AE in
marg 2, D in marg fides eucaristie 34 A et nullo 36, 37 A
verum foret deest

Christi. Ergo hoc est de fide. Unde in ympno huius
servicii decrevit recenter ecclesia sic cantari:

Verbum caro panem verum

Verbo carnem efficit:

5 *Fitque sanguis Christi merum*

Et si sensus deficit.

Sed non foret probabile quod ecclesia doceret sic
fideles canere nisi panis verus fiat veraciter caro Christi:
ergo secundum sensum ecclesie hoc est credendum
10 catholice tamquam fides; aliter enim errarent tam
ecclesia quam doctores de millenario Christi qui sic
esse credendum docuerat.

Item, cum altera pars istius contradiccionis sit vera
atque catholica, non dubium quin sit fides saltem im-
15 plicite credenda; sed quomodo credendi forent alii
articuli fidei a christianis explicite et non iste, cum
ecclesia nostra hoc sacramentum veneratur cotidie et
ipsum accipiat tamquam verum corpus Christi, colat et
adoret (ut patet de communi fide populi laicalis). Vel
20 ergo clerus ipsos doceret credere in isto fideliter vel
errorem sue fidei impugnaret. Cum ergo secte novelle
que dicunt panem non remanere tacent in isto, videtur
ipsos isti fidei communis populi consentire vel infideliter
reticere. In isto puncto non dubium quin altera istarum
25 parcium contradiccionis sit de substantia fidei, et per
consequens, altera pars opposite credencium in ista
materia est manifeste heretica. Defendit enim pertinacius
dogma falsum scripture sacre contrarium; quod pro-
prium est heretico. Apostolus enim qui sensum suum
30 accepit a Domino in hac parte vocat hoc sacramentum
Fol. regulariter *panem*, sicut et | vocat implicite vel explicite
234^b quadruplex evangelium. Nec dubium quin Apostolus
I Cor. X^o et XI° intelligit de vero pane qui non est
naturaliter corpus Christi. Aliter enim impertinenter
35 diceret I Cor. X^o, 16 de hoc sacramento: *Panem quem*
frangimus, nonne communicacio corporis Domini est?
Et ita videtur mihi quod quecunque pars negans hoc

Importance of
the question.

Our opponents
are heretical.

13. AE in marg.: 3. 16. A: iste deest. 17, 18. A: ut ipsum.
19. A: adorat. 20. A: crederet credere. 24. A: non dubium deest;
ib. E in marg.: Determinacio dubii. 29. E in marg.: Paulus. 32. A in
marg.: De sacramento altaris. 35. A: doceret. 37. E in marg. al. man.:
Monachos esse hereticos.

3. This verse comes from the hymn *Pange lingua*, which is
in the service for Corpus Christi day. As to the word 'recenter'
l. 2 see Walsingham I, 153.

sacramentum esse verum panem qui offerebatur ante consecracionem, et defendit pertinaciter partem suam, est manifeste heretica.

Friars slow to say what the host is.

Ideo communicando cum fratribus non confero illis communiter quamquam elemosinam nisi dixerint mihi 5 quid in natura sua sit hoc sacramentum quod consecrant. Et reperi multos in fide sua dyabolica variare, sic quod vix duos reperi in eandem sententiam consentire. Sed modo dicunt concorditer multi et magni eorum quod hoc sacramentum nichil sit, nec album nec durum nec 10 rotundum et sic de aliis denominacionibus qualitatium,

They agree now to say it is a bundle of accidents, in which Christ is.

sed est albedo, duricies, rotunditas et sic de aliis generibus accidencium aggregatis, et ita dicunt illud nichil esse nec posse esse corpus Christi nec esse ab aliquo adorandum; venerari tamen debet propter hoc 15 quod corpus Christi spiritualiter est in illo. Applicans autem istam materiam ad punctum difficultatis sepe dico quod non queritur quid sit ibi, quia scio quod est ibi tota Trinitas, que est longe melior corpore Christi vel alia creatura. Sed totam difficultatem applico 20 ad hunc punctum quid sit hoc sensibile sacramentum, quod sacerdos sic tractat et populus sic honorat. Nec video quod propter hoc quod corpus Christi est in illo, licet ipsum sit infinitum imperfeccius quam aliqua materialis substantia, quod ipsum sit taliter venerandum. 25 Nam secundum heresim illorum quelibet materialis substantia est ipso perfeccius; et quantum ad illud quod in ipso existit quelibet creata substantia habet in se eque perfectam rem sicut hoc sacramentum. Et sic videtur mihi quod totus mundus secundum quamlibet 30 eius partem sit eque venerandus genuflexione, manuum elevacione et capitis inclinacione, sicut populus honorat hoc venerabile sacramentum, quia tam continens quam contentum est tam approbatum apud Deum.

They are not asked what is there, but what it is.

That Christ's body is there does not make the host more venerable.

Nec dicetur quod habitudo verior superioris rei, que 35 est natura divina quam realius hoc sacramentum in se continet, non faceret hoc sacramentum plus venerabile quam faceret habitudo corporis Christi in ipso contenti improprius. Si enim veneracio vel adoracio debet referri

3. D: esse . . . hereticam. 7. DE: variari. 8. A in marg.: Nota de sacramento altaris. 11. DE: et ceteris. 12. DE: et ceteris. 14. DE: nichil nec. 18. A: dicto. 19. D in marg.: In sacramento eukaristie est tota Trinitas. 26. A: secundum deest; ib. DE: eorum; ib. D in marg. man. post.: Intelligitur de divinitate, que eque perfecte est in omni creatura, non sit corpus Christi.

simpliciter ad naturam inexistentem, tunc totus mundus deberet latria adorari, quia natura divina est in qualibet creatura perfectissime inexistens. Si autem habitudo rei inexistens denominatione perfeccionis proprie denominat
5 illud cui inexistit, non est possibile fingere quin natura divina proprius et perfeccius inexistens sacramento et cuilibet alteri creature quam corpus Christi est in aliquo perfeccius denominat illud cui inexistit denominatione propria respectiva. Nec est aggregatum ex natura
10 divina et corpore Christi perfeccius quam est natura divina per se, supposito quod stultus imposuerit huiusmodi aggregatum.

Arguitur contra istam recentem heresim contrariam sibi ipsi. Si enim ibi sint quantitates et qualitates corporee sine subiecta substantia, ille quantitates cum non
15 sunt indivisibiles sunt longe, late et profunde, et per consequens, sicut totum genus quantitatis huiusmodi, forent magne, et per consequens ibi foret magnitudo cum magno, longitudo cum longo, latitudo cum lato et
20 profunditas cum profundo, et per idem figura cum figurato. Et propter istam rationem necessitati sunt Machometici et precipue istius secte heretice concedere de quantitate predicationes huiusmodi concretivas. Et quantum ad denominationes alias qualitatis, patet
25 quod, sicut hoc sacramentum recipit denominationem concretivam figurati, cum secundum Aristotelem figura sit qualitas, reciperet denominationes alias concretivas illi quantitati inexistentes. Et sic sacramentum foret album, rotundum et sapidum, sicut est figuratum;
30 potest enim non solum per se moveri localiter sed valde dispariter alterari. Subiectum ergo talis alterationis foret factum alterum et sic quale. Unde sanctus Thomas et alii qui intelligunt se ipsos in ista materia dicunt quod qualiter et alia sequencia accidencium genera
35 fundantur in quantitate quam concrete denominant.

Ex quibus colligitur quod quantitas illa que est corporeitas longa, lata et profunda, alba, dura et sapida

Our opponents say the qualities are in the quantity,

and so quantity is a body and a real thing.

4. A: demoniana. 7. A: quamquam. 11. DE: imponeret.
13. DE: ergo contra; ib. A in marg.: 1^a ratio; E in marg.: Argumentum.
14, 15. A: et — quantitates deest. 22. A: Machomet; DE: mathematici.
22, 23. A: concedere deest.

22. Ad vocem Machometici cf. Wyclif's tract. maiorem De Corpore Christi (MS) cap. V: In hoc differt secta Machometi a secta Christi . . .

sit una vera res et iuxta descriptionem sacramenti unum verum sacramentum quod sacerdos consecrat et non nichil.

If it is not ing
it is not
divisible and
so not visible,
which is
absurd

Item, si hoc sacramentum sit nichil, tunc non habet partes, nec est divisibile continuum sive magnum, quia⁵ aliter per conversionem continuum foret hoc sacramentum, et per consequens res continua, et sic aliquid foret hoc sacramentum. Si sit autem non divisibile, tunc est non visibile oculo corporali, consequens contra fidem et experimentum. Et consequencia ex hoc evidet¹⁰ quod ipsum in casu quo videretur oculo corporali, per se videretur, et per consequens iuxta perspectivorum principia terminaret divisibiliter pyramidem radii visualis, et sic foret divisibile et non nichil. Fol. 234^c

If it is nothing
it cannot be
made sacred

Item, si nichil sit tale sacramentum, nulla pars istius¹⁵ secte aliquid consecrat sive conficit, quia cum consecrare sit facere sacrum, patet eis quod corpus Christi nec consecrant nec conficiunt. Et si aliquid sit sacramentum altaris quod ipsi consecrant, per idem infinita sunt sacramenta altaris quorum quodlibet esset aliquid,²⁰ quod ipsi consecrant. Sed hoc negant, et consequencia patet de qualitate et quantitate multiplici cum ceteris generibus accidencium; quorum quodlibet per idem foret sacramentum quo aliquid eorum. Si ergo ponerent sacramentum hoc esse nichil, ut populum adhuc ponerent or²⁵ dinem suarum parcium et signato perfectissimo proprietates eius discuterent, sed nesciunt, sicut nec sciunt glosare fidem scripture, quomodo Apostolus dicit esse ecclesiam corpus, philosophi dicunt mundum esse aliquid quia divisibilem et sensibilem secundum plurimas eius partes.³⁰ Isti autem habent dicere quod ordo suus nichil est, sed sicut nichil consecrat, ita etiam nichil valet. Immo pannus, domus et quelibet rerum talium artificialium nichil foret, immo (ut patet philosophis) sicut secundum eos panis nichil est, sic nec alia pars quantitativa ethromogenia³⁵ sui corporis, nec lapis vel aliud corpus mixtum carens forma substanciali que poterit per se esse, ut anima hominis (ut sentenciant iste secte). Sed deliramenta puerilia sunt iste hereses a fidelibus deridende; verum-

These are all
foolish hereses.

4. A in marg. Secunda ratio, E in marg. 2. q. A. et tunc est
14. DE divisibilem 15. A in marg. Ratio tertia, E in marg. 3.
20. DE est 22. E in marg. Consecrare est facere sacramentum
25. DE nichilum 30. DE sensibilem 32. E in marg. Nota
35. A aliqua, ibi 1. n. marg. Ethromogenia 36. DE nec aliud

tamen sicut scandalizant fideles sciolos scripture sacre cultores, sic scandalizant Romanam curiam omnes hereses quas seminant imponentes sentencie Romane ecclesie et asserunt quod ex eius auctoritate hoc sacramentum non
5 debet vocari panis, sicut regulariter vocat ipsum Apostolus, sed secundum suam sentenciam Romane ecclesie pure nichil; et sic corrigi debet evangelium et tam in verbis quam logica a fidelibus refutari. Et non dubium quin vesana superbia sectarum talium ascendit in Dei blas-
10 phemiam, ideo nulla heresis foret attentius destruenda.

Iudicet ergo ecclesia de nostra sentencia sue heresi iuxtaposita et videat si devocius quoad hoc sacramentum, fundabilius quoad scripturam, rationem et sensum, nos loquamur quam illi garriunt. Nos enim ponimus
15 quod hoc sacramentum virtute verborum Christi est vere corpus Domini, illi autem sompniant quod est nichil; nos ponimus quod hoc sacramentum est in natura sua verus panis, sicut dicit Apostolus, ipsi autem dicunt quod est accidencium aggregacio, quorum quodlibet est
20 in natura sua infinitum imperfeccius quam materialis substantia signanda; nos tercio ponimus quod virtute benedictionis Christi et verborum suorum sacramentalium panis melioratur, quia fit quodammodo corpus Christi, ipsi autem ponunt quod virtute istorum verborum panis
25 omnino destruitur vel desinit esse et addunt blasphemie indubie quod pane priori equivalenter annihilato destructo totaliter remanet in vacuo unum vagum accidens sine aliquo subiectante.

We say that consecration makes bread Christ's body and so better.

They say it makes it nothing: and so worse.

1. E in marg.: Sciolus la lum aliquantulum sciens. 3. DE: finem Romane. 11. D in marg.: Nota fidem Jo. W. de venerabili sacramento. 13, 14. A: secundum nos. 14. Ad vocem garriunt; ib. E in marg.: garrio is ivi itum, verbosare, blandiri, gaudere, iocari, inde garrulus a um i. e. verbosus; A in marg.: 1. 17. DE: nos autem; ib. A in marg.: 2. 21. A in marg.: 3; E in marg.: Fides vera de sacramento venerabili iuxtaposita sompniate opinioni. 25. A: blasphemie deest. 26. A: equevalenter. 27. DE: corporaliter. 28. A: Hic secuntur Sermones No. 62 *Egressus Jesus*, No. 63 *Omnis qui venit*, No. 64 *Facta sunt encenia* quos supra Sermonum prima parte in fine invenies.

I. Index of Bible-Quotations.

Gen. 3, 9	402	Prov. 6, 11	86	Daniel 7, 11	171
— 3, 12	318	— 6, 23	401	— 9, 26	166
— 4, 9	365	— 11, 2	67	Baruch 4, 5	169
— 11, 3	379	— 13, 10	54	Os. 4, 6	379
— 21, 12	167	— 25, 22	382	— 6, 6	182
— 40, 10	95	— 30, 15	158	— 11, 1	21
Exod. 5, 21	281	Cant. 5, 2	411	Mich. 5, 2	171
— 13, 2	53	— 2, 4	415	— 7, 5	161, 162
— 32, 31	214	Sap. 1, 4	391	Hab. 3, 18	166
Levit. 12, 3	53	— 6, 6	16	Mal. 1, 3	167
— 19, 13	232	— 6, 13	381	Matth. 1, 24	28
Num. 10, 14	168	— 7, 24	411	— 2, 13	22
— 17, 18	452	— 30, 24	45	— 4, 4	143
— 31, 5	157	Eccli. 1, 1	5	— 4, 10	61
— 31, 20	145	— 1, 2	5	— 4, 18	201
Judic. 15, 4	122	— 1, 10	60	— 5, 2	165
I. Reg. 2, 30	8	— 1, 25	93	— 5, 3	167
III. Reg. 10, 12	95	— 8, 15	284	— 5, 4	418
III. Reg. 10, 21	181	— 12, 13	358	— 5, 4	168
Esther 6, 9	161	— 25, 21	162	— 5, 5	168
Tobie. 4, 5	163	— 25, 26	163	— 5, 5	169
— 5, 12	390	— 25, 35	169	— 5, 7	169
Job. 7, 7	93	— 26, 8	163	— 5, 8	200
— 9, 4	30	— 26, 10	163	— 5, 9	200
— 9, 4	308	— 43, 25	166	— 5, 10	201
— 10, 18	284	— 49, 1	166	— 5, 11	222, 223
— 19, 27	290	Isa. 1, 11-13	182	— 5, 11	231
— 32, 18	197	— 1, 17	113	— 5, 13	376
— 34, 30	104	— 1, 18	114	— 5, 13	305
— 40, 14	218	— 3, 4	61	— 5, 14	302, 305
— 41, 21	214	— 3, 4	151	— 5, 15	305
Psal. 2, 11	93	— 3, 20	115	— 5, 15	301
— 4, 10	182	— 5, 20	107	— 5, 16	118
— 7, 12	358	— 11, 1	160	— 5, 25	31
— 8, 8	4	— 14, 12	145	— 5, 43	403
— 16, 15	68, 100	— 11, 13	91	— 5, 45	301
— 17, 20	301	— 11, 13	220	— 6, 2-4	30
— 18, 5	147	— 19, 1	160	— 6, 10	118
— 18, 9	377	— 26, 1	303	— 6, 11	121
— 18, 14	38	— 30, 26	328	— 6, 21	130
— 32, 6	182	— 40, 1	182	— 6, 22	387, 388, 392
— 34, 14	225	— 40, 3	306	— 6, 23	160
— 35, 12	150	— 45, 1	166	— 6, 24	161
— 44, 3	19	— 49, 6	381	— 6, 25	145
— 47, 8	24	— 53, 8	166	— 7, 6	328
— 51, 6	93	— 55, 1	130	— 7, 12	232
— 71, 7	2	— 56, 10	64	— 7, 15, 16	122
— 77, 2	426	— 62, 2	21	— 7, 18	227
— 88, 20	166	Jerem. 4, 20	166	— 7, 21	285
— 104, 15	176	— 7, 4	187	— 7, 26	166
— 106, 20	142	— 17, 5	388	— 7, 29	166
— 108, 28	202	— 17, 5	388	— 7, 30	305, 306
— 113, 1	8	— 17, 5	388	— 7, 31	306
— 118, 96	443	— 18, 18	22	— 7, 35	170
— 120, 1	220	— 31, 15	28	— 7, 35	280
— 123, 7	254	— 48, 10	417	— 7, 35	
— 131, 10	136	Ezech. 2, 6	45	— 7, 38	
— 143, 5	211	— 3, 18	68		

Matth. 10, 5	416, 446	Matth. 24, 3	323	Luc. 10, 16	247
— 10, 7	418	— 24, 5	323	— 10, 18	248
— 10, 8	419	— 24, 5	66, 128, 323	— 10, 19	248
— 10, 7	282, 418	— 24, 6	323, 324	— 11, 23	9, 66
— 10, 8	87, 382, 419	— 24, 7	325	— 11, 29	345
— 10, 10, 8	340	— 24, 8	325	— 11, 33	400
— 10, 14	236	— 24, 9	325	— 11, 34	268
— 10, 16	227	— 24, 11	326	— 11, 36	405
— 10, 20	217, 448	— 24, 12	326	— 11, 47	346
— 10, 21	310	— 24, 13	326	— 11, 52	281, 348
— 10, 23	163, 164, 291	— 24, 12	95	— 11, 53	350
— 10, 24	291, 292	— 24, 12	220	— 11, 54	350
— 10, 26	269	— 24, 36	371	— 12, 1	314
— 10, 29	272	— 24, 37	371	— 12, 2	315
— 10, 30	272	— 24, 39	371	— 12, 3	315
— 10, 31	272	— 24, 40, 41	438	— 12, 4	317
— 10, 32	273	— 24, 42	360	— 12, 5	317
— 10, 34	350	— 24, 43	362	— 12, 6	317
— 10, 35	332	— 24, 44	362	— 12, 7	288, 317
— 10, 36	415	— 24, 45—47	363	— 12, 8	317
— 10, 37	332	— 24, 48—51	364	— 12, 9	317
— 10, 38	333	— 25, 1	436	— 12, 13	317
— 10, 39	255, 333	— 25, 10	441	— 12, 14	306, 423
— 10, 40	343	— 25, 12	441	— 12, 22	317
— 10, 41	334	— 25, 13	441	— 12, 32	123
— 10, 42	334	— 25, 9	444	— 12, 33	130, 407, 427
— 11, 6	9	— 25, 45	438	— 12, 35	131, 409
— 11, 7	381	— 25, 14	35	— 12, 36	410
— 11, 11	165	— 25, 46	438	— 12, 37	411
— 11, 25	66	— 26, 24	288	— 12, 38	412
— 12, 39	99	— 26, 26	453	— 12, 39	412
— 13, 44	426	— 26, 28	453	— 12, 40	413
— 13, 45	429	— 26, 50	211	— 13, 36	410
— 13, 46	429	— 26, 71	162	— 14, 12	186
— 13, 47	430	— 28, 19	449	— 14, 26	261
— 13, 48	430	— 28, 20	358	— 14, 27	263
— 13, 50—51	131, 432	Marc 3, 20	279	— 14, 31	265
— 13, 52	418, 433	— 6, 17	159	— 14, 32	265
— 14, 31	232, 288	— 10, 21	130	— 14, 33	40, 426, 443
— 15, 3	262	— 13, 1	351	— 17, 32	379
— 15, 28	255	— 13, 32	371	— 19, 5	7
— 16, 13	89	— 13, 33	368	— 19, 12	28
— 16, 19	434	— 16, 10	446	— 19, 13	430
— 16, 24	254	— 16, 14	445	— 20, 41	393
— 16, 25	255	— 16, 15	446	— 21, 9	308
— 16, 26	255	— 16, 16	449	— 21, 10	309
— 16, 27	255	— 16, 17	449	— 21, 11	309
— 17, 19	162, 270	— 16, 18	449	— 21, 12	310
— 17, 26	38	— 16, 19	450	— 21, 13	310
— 18, 1	188	Luc. 1, 5	95, 96	— 21, 14	293
— 18, 7	104	— 1, 18	149	— 21, 18	300
— 18, 21	61	— 1, 26	73	— 21, 19	227, 239
— 19, 12	195, 377	— 1, 34	55	— 21, 25	309
— 19, 27	44	— 1, 51	289	— 21, 26	309
— 19, 27	430	— 1, 57	105	— 21, 34	409
— 20, 20	140	— 2, 1	1	— 22, 24	152
— 20, 22	268	— 2, 22	52	— 22, 27	177
— 20, 23	142	— 2, 21	166	— 23, 11	100
— 20, 28	154	— 2, 23	43	Joh. 1, 14	396
— 21, 9	13	— 2, 49	254	— 1, 17	196
— 21, 43	418	— 5, 5	94	— 2, 17	455
— 22, 17	152	— 6, 17—22	300—302	— 3, 1	27
— 22, 21	38	— 6, 20	285	— 3, 8	92
— 23, 2	320	— 6, 22	231	— 3, 29	206
— 23, 4	321	— 6, 30	109	— 4, 32	455
— 23, 5	321	— 6, 38	199	— 5, 55	305
— 23, 6	321	— 7, 30	138	— 6, 56	452
— 23, 7	321	— 10, 1	234	— 6, 57	455
— 23, 20	340	— 10, 2	235	— 6, 58	456
— 23, 32	347	— 10, 3	235	— 6, 59	457
— 23, 34	7, 9, 10, 317	— 10, 4	235	— 7, 41	167
— 24, 1	11, 120, 329	— 10, 5	236	— 8, 13	381
— 24, 2	120, 322	— 10, 7	336	— 8, 34	226

Joh. 8, 50	8	Rom. 10, 15	281	Col. 3, 17	206
— 10, 36	427	— 10, 17	448	— 3, 18	206
— 12, 24	240	— 12, 11	386	— 3, 19	206
— 12, 25	240, 242	— 13, 2	299, 311	— 3, 21	210
— 12, 26	243, 263	— 13, 4	414, 422	— 3, 22	233
— 12, 31	172	— 13, 10	220	— 4, 1	237
— 12, 35	391	— 13, 18	386	— 4, 6	377
— 12, 59	457	— 15, 8	154	— 6, 14	254
— 13, 37	116	I Cor. 2, 1, 13	128	I Thess. 2—4	318
— 14, 1	86	— 2, 3, 2	229	II Thess. 2, 4	303
— 14, 2	135, 243	— 3, 12	388	— 3, 10	452
— 14, 23	196	— 4, 16	15	— 7, 18	401
— 15, 1	79	— 5, 7	314	— 3, 10	452
— 15, 12	210	— 7, 21	238	I Tim. 1, 5	211
— 15, 13	24	— 9, 22	383	— 3, 2	428
— 15, 17	219	— 9, 24	409	— 5, 8	416
— 15, 18	221	— 10, 16	459	— 6, 1	238
— 15, 22	337	— 11, 1	180	— 6, 8	40, 267, 381
— 16, 24	81	— 11, 29	457	— 6, 10	22, 348
— 17, 21	457	— 13, 1	383, 437	II Tim. 1, 6	452
— 18, 37	219	— 13, 4—8	198, 244—247	— 2, 9	297
— 19, 15	160	— 13, 8	383	— 4, 7	47, 250
— 21, 11	430	— 14, 20	154	Tit. 2, 11	377
— 21, 15	113	— 15, 10	61	Heb. 7, 10	409
— 21, 17	196	— 15, 13	392	— 8, 6	154
— 21, 19	14, 15, 16	— 15, 55	290	— 11, 6	446
Act. 1, 23	70	— 16, 3	236	— 12, 6	446
— 1, 24	70	— 16, 22	305, 442	— 12, 14	150, 378
— 1, 25	70	II Cor. 4, 16	381	— 12, 19	448
— 1, 26	66, 70	— 6, 14	391	— 13, 14	393, 451
— 3, 6	65	— 8, 9	6, 305	Jacob. 1, 2	291
— 3, 6	116	— 11, 9	421	— 1, 8	319
— 4, 32	229, 428	Gal. 2, 9	184	— 1, 17	195, 196
— 5, 41	291	— 2, 11	262	— 1, 23	389
— 6, 2	367	— 2, 12	311	— 2, 10	452
— 7, 50	14, 140	— 3, 17	409	— 3, 15	318
— 7, 51	294	— 3, 24	197	I Petri 2, 13	404, 411
— 8, 17	452	— 6, 14	8	— 4, 18	440
— 8, 58	7	Eph. 3, 18	386	II Petri 1, 4	381
— 9, 5	38	— 5, 4	392	— 1, 14	381, 412
— 9, 15	47	— 5, 5	40, 218	I Joh. 2, 15	41
— 20, 29	429	— 5, 8	383	— 2, 16	387
— 20, 33	48	— 5, 9	391, 392	— 3, 15	84
— 26, 14	38	— 5, 13	390	— 5, 4	41
Rom. 1, 14	365, 382	— 5, 18	409	Apoc. 3, 16	318
— 6, 10	353	— 6, 9	237, 238	— 3, 19	446
— 7, 24	198	Phil. 1, 23	198, 289, 411	— 5, 1	297
— 8, 4	93	— 3, 19	39	— 20, 7	296
— 8, 12	382	— 3, 20	130	— 21, 2	291
— 8, 18	5	Col. 3, 1	300	— 21, 5	433
— 8, 26	206	— 3, 2	381	— 22, 15	379
— 8, 28	24, 230, 246, 381	— 3, 11	427		
— 8, 30	47	— 3, 14	386		

II. Index of Names.

A.

Aaron 96, 284.
 Abel 11, 292, 346
 Abias 96, 170.
 Abraham 20, 165, 167, 169, 170, 207, 409, 431.
 Abu Nasr Alfarabi 382.
 Abyud 171.
 Achaz 170.
 Adam 11, 28, 152, 164, 171, 318, 345.
 Agrippa 23.
 Alburnasar vide Abu Nasr Alfarabi.
 Amasias 170.
 Ambrosius 74, 427.
 Aminadab 168.
 Amon 171.
 Ananias 267.
 Andreas 204, 205.
 Anglia (Angli) 49, 51, 52, 312, 407, 408, 416, 418, 423, 424, 435, 444.
 Angli ecclesia 407.
 Anna uxor Simonis 25.
 Anselmus 19, 251.
 Antichristus (vide et papa in the General Index) 21, 28, 30, 33, 38, 42, 44, 48, 50, 52, 65, 66, 69, 98, 101, 102, 108, 151, 157, 158, 176, 177, 178, 192, 201-203, 222, 228, 230, 235, 259, 260, 269, 277, 282, 293, 300, 302, 303, 306, 307, 313, 315, 324-326, 332, 335, 348, 343, 349, 351, 357, 359, 363, 364, 369, 378, 379, 399, 415, 418, 420, 425, 428, 433, 435, 443.
 Antigonus 163.
 Antipater 23.
 Apollo 281.
 Aquila 48.
 Aram 168.
 Archelaus 160.
 Aristobulus 160.
 Aristoteles 10, 125, 127, 218, 253, 376, 385, 387, 416, 444, 461.
 Asa 170.
 Augustinus S. 32, 41, 55, 61, 68, 85, 92, 111, 119, 161, 165, 167, 185, 210, 215, 221, 225, 253, 258, 272, 274, 276, 287-290, 300, 337, 384, 393, 403, 405, 407, 422, 427, 443, 448, 453, 455.

Augustinus Angl. episcop. 49.
 Augustus 1, 2, 5, 7.
 Averroes 60, 216, 217, 252.
 Avicenna 394.

B.

Baal 51.
 Babilonice lingue 51.
 Baptista 12, 23, 26, 45, 46, 60, 78, 97-101, 105, 106, 140, 143, 115, 159, 165, 183, 184, 188, 299, 328, 357, 395-397, 448, 449, 450.
 Barachias 11, 12.
 Barnabas 69, 184, 299.
 Bartholomaeus 152.
 Basilus 417.
 Beda 279, 377.
 Bersabee 170.
 Belzebub 225, 279, 292.
 Berengarius 350, 453.
 Bethlehem 3, 24, 25, 167, 169, 172.
 Bohemia 407.
 Booz 168, 169.

C.

Caecilia 41.
 Caecilius 15.
 Caesar vide Cesar.
 Cain vide Caym.
 Cana 185.
 Cananea mulier 137.
 Cananei 168.
 Carmelite 56, 85.
 Carmeli mons 56.
 Caym 11, 85, 130, 292, 318, 365, 396.
 Caymite monachi 85.
 Cesar 1, 2, 30, 38, 60, 152.
 Cesarea 60.
 Cesarea Philippi 59, 60.
 Chrysostomus 19, 140, 141, 399, 401.
 Clemens antipapa 51, 70, 407.
 Constantinus 96, 162, 184, 299, 433.
 Cyprianus 15, 33, 41.
 Cyriacus praeses 2.
 Cyrus 162, 166.

D.

David 3, 25, 75, 77, 95, 102, 165-172, 209.
 Dionysius Areop. 387.
 Dominicus 109, 127.

E.

Egeas 292.
 Egyptus 22-24, 27, 53, 74, 168, 199, 172.
 Eliphaz 197.
 Elia 197.
 Elizabeth (Elsabeth) 78, 96, 105, 106.
 Erastus imp. 162.
 Erastus magn. 162.
 Esdras 171.
 Esrom 168.
 Estha (Gestha) 171.
 Evangelista 15-17, 20, 21, 41, 44, 64, 113, 117, 153, 164, 187-189, 243, 256, 339 (quotat. omitted).
 Ezechias 170.

F.

Franciscus 127.

G.

Gabriel 73, 76, 77.
 Galilea 73, 167, 185, 204.
 Galileus 167.
 Gallia 193.
 Genesareth 204.
 Giezy 267.
 S. Gregorius 35, 36, 41, 42, 115, 154, 164, 194, 210, 340, 378, 400, 413, 447.

II

Hebrei 204, 370.
 Hedibias 453.
 Helias 56, 60, 97, 98.
 Heluzeus 181.
 Hely 169, 171.
 Herodes 22-26, 59, 74, 95, 98, 100, 160, 161.

Herodes Agrippa 160.
Herodes Antipas 159, 160.
Herodes Ascalonita v. Herodes.
Herodes magn. 159.
Herodiani 29.
Herodias 160.
Hibernia 424.
Hieronymus 11, 12, 59, 141, 146,
170, 243, 256, 267, 378, 427,
453.
Hyppokrates 382.
Hus 376, 377, 410.
Husca id est Hus.

L

Jacob. patr. 55, 95, 97, 167, 168.
— fil. Mathan. 171.
— ap. 23, 29, 86, 140, 153, 184,
188, 195, 205, 250, 290, 319,
380.
Jacobus de Voragine 16.
Jacobite 85.
Jeconias 77, 171.
Jepta 55.
Jeremia 26, 60.
Jeronymus vide Hieronymus.
Jerusalem 6, 12, 13, 33, 48, 52,
61, 119, 279, 291, 330, 344,
414, 433.
Jesse 73, 169.
Jesus 166 seq.
Jesus (Josue) 166.
— fil. Josedech 166.
— — Syrach 166.
Innocencius papa III. 84, 123,
424.
Joachim 172.
Joas 170.
Joathan 170.
Job 113, 161, 162, 290.
Johannes vide Baptista.
— — Evangelista.
Johannes 258.
— presbyter 422.
— nomen 113.
Joram 170.
Jordanes 204.
Josaphat 170.
Josedech 166.
Joseph fil. Jac. 162.
Joseph pat. Jesu 3, 22, 24, 27,
54, 55, 73—75, 165, 168, 171, 172.
Josias 171.
Josue 161.
Isaac 167.
Isaias 430.
Isboseth 162.
Isidorus 394.
Israel 45, 53, 291, 417.
Israelite 168.
Juda 95.
— trib. 25, 168.
Judaea 3, 22, 25, 95, 277.
Judaci (Judei) 9, 13, 14, 26, 68,
74, 77, 129, 159, 160, 167, 168,
196, 222, 224, 225, 294, 417,
433, 446, 447.
Judas vide Scarioth.
Julius vide Caesar (Cesar).

L

Lachis 59.
Lamech 162.
Laurentius 240, 250, 253.
Lazarus 224, 345.
Lemoicenses 193.
Leo imp. 162.
Lincolniensis (Robert Grosse-
teste) 128, 149, 197, 226, 388.
Loth 379.
Lucas 29, 168, 171.
Lucifer 66, 124, 213, 248, 253, 402.
Lya 25.

M

Maccabaei 77.
Machometus 296, 309, 433.
Machometici 461.
Magdalena 146.
Manasse 171.
Marcialis 193.
Marcus 79, 85, 234.
Maria 3, 22—24, 27, 28, 52, 53—55,
73—79, 107, 134—137, 146, 149,
161, 171, 172, 410.
— Magdalena 132—137, 147, 148,
222—446.
Martha 147, 222.
Martinus 123, 125, 127.
Mathan 171.
Mathath 171.
Matthacus 29, 33, 137, 165, 171,
179, 181, 185, 187.
Matthias 68, 69, 434.
Messias 166, 223.
Michael 188.
Minores fratres 85.
Moyses 164, 171, 196, 214, 284.

N

Naason 168.
Naboth 162.
Nathan 171.
Nathanael 204.
Nazareth 73.
Nicodemus 92, 204, 222.
Nicolaus papa II. 454.
Noe 371.

O

Obeth 168, 169.
Ochosias 170.
Octavianus vide Augustus.
Origenes 12, 74.
Osias 170.
Oxonia 108.

P

Palestina 194.
Palestini 428.
Paulus 5—7, 10, 22, 44—48, 63, 64,
80, 116, 128, 155, 189, 190, 206,
244, 253, 267, 269, 281, 290,
314, 344, 408, 409, 421, 422,
427, 459.

Pharao 122, 284, 384, 400.
Phares 168.
Procopius 123.
Petrus 224.
S. Petrus 15—17, 23, 44, 47, 50,
60—65, 69—71, 80, 113—118,
148, 152, 155, 162, 184, 188,
189, 192, 193, 204, 205, 207,
232, 256, 299, 311, 314, 321,
367, 408, 412, 431, 433, 434.
Petrus Comestor 193.
Philippus fr. Herodis 59, 160.
— apost. 86, 90.
Philistini 122.
Pilatus 29, 162.
Porphyrius 125, 215.
Pragensis ecclesia 407.
Priscilla 48.

R

Raab meretrix 168, 169.
Rachel 25.
Robertus Gibonensis vide Cle-
mens antipapa.
Robertini 343.
Roboam 170.
Roma 24, 433.
Romana curia 462.
Romana eccl. 296, 324, 462.
Romanus episcopus 295.
Romani 160.
Romipete 341.
Ruth 168, 169.

S

Salathiel 171.
Salmon 168, 169.
Salomon 120, 121, 162, 170, 171,
255, 329, 330, 338, 354.
Salphaad 172.
Samaritani 416, 446.
Samson 22, 122, 162.
Samuel 56.
Sara 168, 207.
Saraceni 296.
Saphira 123, 267.
Satanas 248.
Saul 166.
Scarioth 17, 23, 29, 45, 66, 70,
80, 85, 148, 168, 211, 218, 267,
292, 293, 366, 445.
Silvester 35, 37, 64.
Simeon 25, 53, 54.
Simon 23, 113, 132—137, 138, 139,
340.
Simon phar. 148.
Stephanus 10, 14, 76, 294.
Syria 2.

T

Taborite 127.
Tarsis 24, 25.
Tamar 168.
Themanites 197.
Thomas Cant. 28, 33—35, 461.
Timotheus 47, 283.
Titus 13.
Tobias 162, 189.

U. V.

Vespasianus 13.
Urbanus VI. 51, 70, 107.
Urias 168.

W.

Witelo (Vitelo) 384—386.
Wyclif 38, 267, 384, 461, 462.
Wyclif's Works quot.
 Dialogus 1.

Wyclif's Works quot.

De Civili Dominio 231, 360.
Ecclesia 1, 10, 34, 37, 65,
117, 125, 165, 185, 189, 253,
354, 399.

De Composizione hominis
215.

— Benedicta Incarnacione
161, 223.

— Sex Jugis 202, 203, 206 to
208, 232—234, 244—247.

Pol. Works 49, 101, 125, 454.

Op. Evang. 384.

S. E. Works 36, 124, 125.

Sermons 1 seqq.

Triologus 1, 15, 30, 49, 55,
60, 67, 84, 85, 123, 125,
149, 150, 158, 181, 216,
217, 244, 251, 252, 272,
276, 384, 388, 436, 453.

Z.

Zacharias 95—97, 105—107.

— filius Bar. 11, 12.

— — Jojada 11.

Zacheus 7, 137, 222.

Zebedeus 140, 145, 152, 153, 205, 208.

Zorobabel 171.

Zyzara 162.

III. General Index

(Printed in the orthography of the text).

A.

Quare Deus abscondit secreta 22.
De absolutione et indulgenciis 139, 140.
Accidiosi 199.
Activi plus diligunt Christum contemplativis 114.
Tempus adventus Domini 432.
Per agrum quid intelligitur 426, 427.
Utrum ex fide sit cognoscere quid in natura sua sit sacramentum altaris 458.
Fides vera de sacramento Altaris 463.
De sacramento Altaris 241, 350, 454, vide De Corpore Christi et de Eucharistia.
Amicus quis est 29.
Pro amico animam ponere rationabile 211.
De amore 332, 333, 388, 389.
Angeli Deum laudantes quare 3, 4.
Ecclesia Anglicana 408.
Spoliatio bonorum eccl. Angl. est spoliatio pauperum 407, 408.
De anima 216, 217.
Antichristus tulit clavem sciencie 349, 350.
Potestas Antichristi (pape) ficta 420, 421.
Antichristi ministri 158, vide et papa.
Apostoli mediatores inter Christum et populum 196.
Gaudium apostolorum de subiectione demoniorum 249.
Fructus officii apostolorum 448.
Apparicio quomodo fit 22.
A regibus ad clerum non est appellandum 423.
Utrum licet ad dominum secularem appellare 421, 422.
Pauperes ad regem appellare debent 416.
Armatura spiritualis 265.
Attricio et contricio 138, 139.
De auditu 36.
Augustinus eligeret potius esse homo quam angelus 215.
Augustus, unde nomen 2.
Aurum, thus et mirra quid significant 176.
Avaricia 199.

B.

Baptismus multiplex 26.
— flaminis 449.
Baptista magnus prelatus 45.
De modo constructionis basilicarum 328, 329, 330.
Basilicas Dominus et apostoli parvipendunt 125.
Melius esset quod non forent tales basilice fratrum Mendicantium 330.
Beatitudinis gradus 197—202.
Beatus quis 274.
Bellorum causa 27.

Quare aliqui non accipiunt pingue beneficium 370.
Berengarii sententia de sacramento Altaris 454.
Bona ecclesie bona pauperum 369, 370, 407, 408.
Bonum triplex 29.
De bullis falsis 302, 303.

C.

Candelabrum quid sit 401.
Canonisationes per lucrum. 1, 2.
Non propter canonisationem Romane eccl. est quis sancior in celo 2.
Beati despiciunt falsas canonisationes 9.
De tribus canticis 107.
De caritate 108.
Caritatis gradus 211, 212.
Caritatis condiciones sedecim 244—247.
Contra Carmelitas 56.
Castitas 150.
Christus accipitur multipliciter 166.
— bis intravit in corpus matris 146.
— exivit a patre 304.
Christi nativitas prophetata 3.
— nativitas toti humano generi gaudiosa 3, 4.
De nativitate Christi debet congaudere omnis status hominis 5, 6.
Christus primogenitus quare 3.
— creator et creatura 1.
— et Baptista vixerunt in aliis ritibus quam secte 100, 101.
— variavit temporaliter in habitu 100.
Causa fuge Christi in Egyptum 24, 25.
Triplex turba Christum audivit 280, 301, 302.
Omnia meliorata ex Christi passione 174.
Christo nemo amabilius 5.
— nullus divicius 4.
— nullus mansuecius 31.
— nullus pauperior 4, 5.
— nullus affabilior 137.
Fides de supereminencia Christi 2.
Christus manducavit cum peccatoribus 132, 133.
— paravit locum discipulis 87.
— voluit filios Jerusalem congregare 13, 14.
— prohibuit suos florere in seculi dignitate 142.
Christi crucem tollere debet christianus 263, 264.
— confessio coram hominibus 273.
— ordinacio sufficiens ad beatitudinem consequendam 110.
Christi discipuli debent detegere eius voluntatem 270.
Christus abbas noster 44.
— — totius ordinis christiani 103.
— fundamentum veritatis 159.
— optimam formam religionis reliquit 257.
— statui seculari gratissimus 30.

Sequi Christum est necessarium 16.
 Christi milites debent paciencie arma induere 331.
 Christus docet quomodo clerus debet renunciare temporalibus 40, 41.
 In Christo sunt singuli beati 247.
 Utrum Christus sit causa peccati 225.
 Christus ostium celi 178.
 — signat reges, prophetas etc. 167.
 — mystice est granum frumenti 241, 242.
 — est via, vita et veritas 88.
 — vera vitis 79, 80.
 Circumcisio 26, 27, 53.
 Civitas quid sit 392, 393.
 Civitas Dei, civit. diaboli 61.
 — spiritualis 397, 399.
 De clavibus ecclesie 349, 350, 352, 353.
 De clavium participatione 353.
 Clavis sciencie 348.
 Clerus excedit in alimentis et tegumentis 40.
 — laici officio non intendat 372.
 — qualiter debet esse 307.
 Communicare cum peccatoribus quomodo licet 137, 138.
 Compositio corporis et anime 216.
 Concupiscencia 221, 333.
 De confessione 138.
 — confessoribus 368.
 Confessio auricularis 63.
 Coniugium habet triplex bonum: fides, sacramentum et proles 55.
 Constantini concessio 324.
 Consuetudo periculosa 327.
 Contemplativa vita melior quam activa 147, 148.
 De contritione (vide attritio) 133.
 Convivare si est licitum 185—188.
 Copula carnalis non est de esse matrimonii 54.
 Fides de sacramento corporis Christi 84.
 Excellencia corporis Christi super Manna 457, 458.
 Panis sacramentalis est idem cum corpore Christi 457.
 Comestio spiritualis 455.
 Plus evangelio credendum quam patri dicto beatissimo 302.
 De crucifixione 172 seqq.
 Crucem tollere debet quilibet 256—258.
 Non semper debet curatus respondere pro subditis 366.
 De vana curiositate theologorum 9.

D.

Dampnatorum spirituum tres species 249.
 Dampnatus si non puniretur esset deterior 274.
 — volens penam suam complacenter foret beatus 274.
 Pena dampnati pulcrificat et universum 275.
 Quod dampnatus debet rebellare 275.
 David preponitur Abrahe quare 167.
 Demones Dominus non sinebat loqui 277.
 Descriptio orbis terrarum sub Augusto 1—3, 6.
 — cepit in medio terre 6.
 Deus nihil facit sine indifferentia 75.
 Utrum Deus sit passionatus 32.
 Deus prevenit in accione cuiuslibet creature 372.
 Nemo potest cogitare maius Deo 251, 252.
 Odiunt Deum mali 224.
 Utrum homo debet Deum plus diligere quam se ipsum 212, 213.
 Deus copulatur homini per quid 391.
 Diaboli sunt volucres celi 388.
 Quare diabolus regnat super gentes 378, 379.

Racio diligendi creaturam 214, 215.
 Diligere debet homo plus beatum quam se ipsum 214.
 Dileccio duplex: absoluta, propria 213, 214.
 Discipulis Christi non possunt resistere omnes adversarii 294.
 Dominacio vere fundatur in humilitate 155.
 Dominacio civilis sapit peccatum 374—376.
 Ex dominio cleri iniuria multiplicatur 418.
 Arguuntur seculares domini quod sunt Christo ingrati 38, 39.
 Domini seculares per dotacionem rumpunt ordinem christianum 38, 39.
 Ordo serviendi dominorum 419.
 Domini seculares fecerunt episcopos dominari 38.
 Dormitacio et dormicio 437, 438.
 De dotacione 372—376, 428.
 Contra dotacionem 178.
 Dotacionis excusacio 41.
 Ex dotacione ecclesia oneratur 65.
 Dotacionem qui non impugnant peccant 39.
 Dotacionem Deus reprobatur 71, 72.
 Quomodo sancti dotacionem receperunt, restituerunt aut satisfecerunt 43, 373.
 Dotacio adversans ordinacioni Christi sapit blasphemiam 43.
 Dotacio temporalium maculat clerum 37, 38.
 Tota ecclesia debet carere dotacione 298.
 Oportet dotaciones civiles dimittere 451.

E.

Articulus de ecclesia immediate ponitur post fidem Spiritus Sancti 40.
 Tres partes ecclesie 175, 353—356.
 Ecclesia in laicos et clerum dividitur 2.
 Ecclesia catholica dicitur mixtim et communis 419.
 Utrum licet statuere gradus in ecclesiastica dignitate 184.
 Nemo est in ecclesia presenti quin debeat esse martyr 298.
 Utrum ecclesie expedit quod iurisdicciones forent communes 451, 452.
 Contra vitam ecclesie moderne 157, 158.
 Ecclesia seducitur fictis miraculis 164.
 Ecclesia debet cavere versucias introducendi sectas 57.
 Ecclesia Christi oneratur per canonisacionem 1, 2.
 Romana ecclesia 454.
 Ecclesia vinea 70.
 Moderna eleccio 70, 73.
 Utrum Matthee eleccio fuit prudens 68, 69.
 Elemosina cui et quando debet dari 335.
 Elemosina quomodo danda 404.
 Error in elemosina 335.
 De fundacione elemosinarum 442, 443.
 Perpetua elemosina non est continuanda 404.
 Empcio et vendicio spiritualis 120.
 Episcopi tenent simoniace multa secularia dominia 428.
 Episcopi ad temporalia anhelantes non sunt membra ecclesie 9.
 Nemo potest cogitare aliquid quod non potest esse 257.
 Nec homo nec aliquid potest appetere se non esse 287, 288.
 Utrum melius est non esse quam esse quandoque 288.
 Quatuor hore etatis hominum 370, 371.
 Fides eukaristie 421, 458.
 In sacramento eukaristie est tota Trinitas 460.

De sacramento eucharistie 152—163.
 Evangelium legimus, sententiam ignoramus 300, 301.
 Evangelici loca fertilia captantes 277.
 Viri evangelici a predicatione electi 282.
 Ad quantum gradum debet quis instare evangelisationi 279.
 Evangelisantes ex iurisdictionis limitatione 278.
 Sermo erroneus quod Evangelista non debet mori 17.
 Evangelista fugit dominationem civilem 20, 21.
 Evangelista fuit papa 20.
 — figuravit contemplativos 14, 15, 16.
 Excommunicationem debet homo pati humiliter 312.
 Utrum licet communicare cum excommunicatis 183, 184.
 Exaltatio s. crucis 172 seqq.

F.

Festum sanctorum non valet, quandos 1.
 Fides christiana 60.
 Predicanda est fides ecclesie 150.
 Fideles habent proprietates lucis 380.
 — debent confiteri Christum tripliciter 273.
 — discipulus debet esse apostolus ad paciendum 279.
 — debet confidere in Christo 133.
 Triplex gradus inter fideles 116.
 Filii debent esse obedientes parentibus 210.
 Ordo Francisci 119.
 De genealogia fratrum 163.
 Fratres arguunt quod secte eorum fuerunt ante incarnationem 56.
 — debent sequi Baptistam 163.
 Fundamentum fratrum 56, 85, 121, 122, 123.
 Scriptura fratres non exprimit 82.
 Fratrum ritus 145.
 Frater fratri contrarius 123.
 Utrum fratres magis quam religiosi exorbitant ab ordine christiano 118—123.
 Fratres blasphemant quod religio sua sit prestantior quam communis religio christiana 21.
 Fratres fingunt se ipsos supra apostolos venerandos 51.
 Blasphemia fratrum 139, 140.
 Procuratio fratrum illicita 144.
 Fratrum convivia 50.
 Fratres consumunt thesauros regnorum 50.
 — bona mundi accumulunt 50.
 — implicant se negociis secularibus 50, 51.
 — non laborantes non manducant 50.
 — sunt regnis onerosi 49, 50.
 — in communi ordine christiano prodessent 145, 146.
 Fratrum divicie 49—52.
 De expensis fratrum 52.
 Fratres onerosi ecclesie 351.
 — domos penetrantes 129.
 — in fide deliciunt 129.
 Fratrum sumptuosa edificia 50—52, 120, 121.
 Fratres tradunt simplices sacerdotes 295.
 — regios legios incarcerant 83.
 — predicantes adaptant sibi loca fertilia 57, 58.
 Fratrum monstruositas sec. Lincoln. 84, 85.
 — mendicatio post sermonem 89.
 — sermones non prosunt 57—59.
 Homicidium triplex fratrum 83, 84.
 Probatio fuge 285, 286.
 Fulguri comparatur satanas 248.

G.

Querentes gloriam perdent nomen suum 8.
 Introductio graduum spiritualium in ecclesia 340.
 Gratis dare 284.
 Gula 200.
 Gustus 36.

H.

Habicio duplex 33.
 De precursu Helie 97, 98.
 Contra hereticos regula Aristotelis 127.
 Herodes tres erant 23.
 De hominis intellectu 252.
 Homo salvandus est martyr 14.
 Fama hominis 303.
 Homo perfectus latro 10.
 Utrum homo debet facere persecutionem 27.
 In homine spem suam ponentes dampnantur 354.
 Laudem propriam non debet homo in seculo appetere 8, 9.
 De hostia consecrata 179.
 Humilitas 149, 150, 190—192, 264.
 — Christi 132, 175.
 Hypocrisis 318.
 — monachorum 319.
 Omnis crimonosus est hypocrita 319.

I.

Jesus quatuor huius nominis 166.
 Peccatum finalis impenitencie irremissibile 224, 225.
 Multa expedit viatoribus ignorare 7.
 Impressiones ignee 249.
 Mundo incognita sunt tria 361—363.
 Incredulitas apostolorum 345, 346, 347.
 De indulgentiarum abusu 139, 140, 250, 252.
 Infirmos curare quid est 283.
 De Innocentibus 15, 21, 22, 25—27.
 Inopia dicitur carencia temporalium 305.
 Intencionis rectitudo.
 Interficere quid est 33.
 Quomodo Johannes est Helias 98.
 Joseph quare ibat cum Maria in Bethlehem 3.
 Quare aliqui cito in iram accenduntur 24.
 Judicatio 46.
 Iugum inter viros et uxores 206—208.
 — — parentes et proles 208, 209.
 — — Christum et fideles 202, 203.
 — — et sacerdotes 203, 204.
 — — proximos 244.
 — — dominos et servos 237—239.

L.

Utrum licet laicis prelati resistere 310.
 Lampades quid significant 437.
 Leprosi qui sunt 283.
 Lex Domini est margarita 430.
 Excellencia legis Christi 57.
 Lex est adversarius hominis 331.
 — Christi invariabilis 41.
 Liber vite 249—251.
 Ligare vel solvere aliquem sacerdos nescit sine revelacione 62, 63.
 Errores de ligacione et solutione 434.
 Lingue gentium fuerunt septuaginta due 234.
 Fraternitatum littere 321, 343.
 Lucas ascendendo genealogizat 167, 168.
 Lucerna quid signat 400, 401.

Lucerna lux in testa 400.
 — ardens 395, 391.
 Lucis proprietates 380-384, 385-392.
 Lux homini gratissima 389, 390.
 Applicatio proprietatum lucis ad moralitatem 386.
 Lucidum corpus quid signat 405.
 Lumbos precinctos quis habet 409, 410.
 Luxuria 150, 200.

M.

Margarita quid significat 129.
 Recurrendum est ad magistrum superiorem 286.
 Maioritas duplex 153, 154.
 — inter Christi discipulos 184.
 — quoad Deum 189, 190.
 De malicia mulieris 161-163.
 Interpretatio nominis Marie 75.
 S. Maria expers peccati 54.
 Votum Marie 55.
 Desponsacio Marie 74-76.
 Matrimonium Marie 54.
 Maria post Christum peperit alium filium 3.
 Quinque festa Marie 52.
 Maria plus mundo profuit quam tota malicia mulierum nocuit 161.
 Maria Magdalena tribus vicibus accusata 148.
 Martyrium triplex 14, 15.
 Quid requiritur ad esse martyrem 14, 33.
 Martyrium multipliciter accipitur 117, 118.
 De martyrio 170, 242-244, 254, 261, 285, 293, 308.
 Tres cause martyrii S. Thome 34, 35.
 Concordia inter Mattheum et Lucam 171.
 Mattheus descendendo genealogizat 161, 168.
 Matthie electio 66-73.
 Melancholia 300.
 Contra mendicationem validam 48, 94, 129, 130.
 Mendicantes validi vincuntur de mendacio ex propriis 144.
 Mendicantium religio 143, 144.
 — septem genera 339, 345.
 — Contenciones 338.
 Milicia duplex, spiritualis, secularis 255.
 Quid ad milites pertinet 356.
 Signum veri ministri ecclesie 65.
 Multi nominetenus ministri 65.
 De miraculis 164, 419, 420.
 Mititas 197, 198.
 Mola asinaria quid signat 194.
 Monachorum vita 557.
 Venter pinguis monachorum est coquina diaboli 357, 358.
 Mosaica Lex 157, 158, 397, 398.
 In omnibus motibus movens et motum sunt simul 92.
 Mulieres debent subdi viris 206, 207.
 — meretrices ponuntur in genealogia Christi quare 168 seqq.
 Mala facta per mulierem malam 162.
 Mundo dediti 128.
 Mundi principes foveant Antichristum 6, 7.
 Mundanos honores christianus non appetat 8.

N.

De necessitate 23, 28.
 Noticia, que est impertinens prelati 18.
 Nullatensis episcopus 65.
 Nupcie triplices spirituales 410.

O.

Obediencia 209, 210, 300, 310, 311.
 Occidentes se ipsos 289.
 Occulta beatis erunt manifesta 270.
 Occupacio superflua sacerdotum 18.
 Odium mundanorum 220.
 Odoratus 36.
 Oraciones 1.
 Contra ordines et spec. Mendic. 119, 120, 145, 146, 443, 444.
 — ordines novellos 178.
 Unus ordo adversatur alteri 51.
 Ordinibus non est elemosynandum 326.
 Ordines privati contundunt ecclesiam 221.

P.

De pace 330.
 Paciencia 200, 201.
 Papa, quid requiritur ad esse 64.
 Papa statuitur Deus 66.
 Contra papam 63, 66.
 Papa dominus cunctorum que fratres possident 125.
 — potest committere simoniam 312.
 — potest peccare 312.
 — cesarius vocatur beatissimus 295, 302.
 Pape electio per cardinales 433, 434.
 Vanum de papatibus contendere 353.
 Papa summus Antichristus 358. (Vide et Antichristus).
 Leges papales non sufficiunt 370.
 — — destruende sunt 156.
 Dominacio pape et prelatorum mendax 77.
 Parens propter peccatum prolis non est increpandus 209, 210.
 Amor parentum erga liberos 209.
 Pastor bonus 227.
 Pastores moderni 117.
 Pastorale officium est evangelisacio 115.
 Pater in Christo operatur 91.
 — in filio et econtra 91.
 Iugum inter patrem familias et servitores 232-234.
 Patrimonium crucifixi fundatur in mendacio 306.
 De patriarchis 306.
 S. Pauli dignitas 47.
 Paulus pro sanctis in Jerusalem mendicavit 344.
 Paupertas spiritu 137, 304.
 Pauperes debent relevari 48.
 Iniurie facte pauperibus 418.
 Peccatum 326.
 Peccati causa duplex 226.
 — pena duplex 12.
 — accusacio 41.
 Peccati dimissio duplex 135, 136.
 Dispositio peccatoris 134.
 Pena dampni 12, 276.
 — sensus 12, 276.
 Perpetuitas pene dampnatorum 274.
 Peregrinare ad loca sancta 341.
 In peregrinationibus non est excedendum 164, 165.
 Perversio ordinum in prelati 114.
 Error quod quia Petrus moriebatur Rome quilibet sacerdos Romanus est papa 433.
 Petrus figuravit activos 15, 16.
 Pharisei nostri commiscunt fermentum suum cum lege Christi 315.
 — non paciuntur martyrium 315.
 — De predicatione 277-285, 447-449.
 Predicacio simoniaca 57.

Predicator pacienciam habeat 227, 228.
 Argumentum pro missione predicatorum 281.
 Predicator obligatur cuilibet prodesse 278.
 — non debet predicare fabulas 418.
 Predicatorum miracula 120.
 Errores Predicantium 277.
 Audire prelatos quid est 247, 248.
 De prelatiis 29, 30, 64, 365, 366.
 Prelati cesarii 114.
 — — utrum pro cunctis fidelibus respondebunt 365, 366.
 — — moderni inflantur 253.
 — — Christum non sequentes in opere non audiantur 180.
 — — declinant a lege Christi 157, 158.
 — si contrarium precipiunt non sunt fideles 207.
 — debent illustrare reges 106—108.
 — auferunt clavem sciencie 281.
 — obligatiores Deo quam fuerunt apostoli 12.
 — non prosunt ecclesie sicut olim 72.
 — perversi 364.
 Prelatis negligentibus debent bona pauperum denegari 369.
 Prelati fatui conculcantur 379.
 Prelatus sine dotacione prodesset 366, 367.
 Pretericio et futuricio non possunt incipere nec desinere 224.
 An primatus secularis approbatur a Christo 299, 300.
 Omnis Christi proditor est eius adversarius 331.
 Prudencia 136.
 Quem pseudoprelati excommunicant debet esse in sanctorum catalogo 302.
 Pseudopape venientes in nomine Christi 324.
 De purgatorio 389, 434.

R.

Rectitudo duplex 137.
 Rector spiritualis 307.
 Ad regem pertinet statum sacerdotum ordinare 96.
 — — redditus episcoporum confiscare 54.
 — — ecclesiastica discutere 122.
 — — destruere inimicos domesticos 414, 415.
 Rex vicarius Dei 300.
 Regnum celorum 61, 63, 189, 418, 419.
 Defectus regnorum 125.
 Regula christiana perfectissima 51.
 De relativis theologorum 89.
 Reliccionum gradus 46, 47.
 Religio Christi securior quam aliqua superaddita 129, 130.
 — privata sapit peccatum 50.
 Contra religiones privadas 56, 112, 261—269, 456—461.
 Racio pro communi religione christiana 129, 130.
 Rationes pro salvacione religionum 107, 108.
 Novelle religiones sunt impertinentes religioni Christi 101.
 Religiones private non habent auctorisationem 429.
 — non diligunt Deum toto corde 102.
 Religiosi infundabiliter introducti 357.
 reputati discipuli Baptiste 306.
 Ritus cesarei sunt destruendi 141.
 Romana curia 420.
 Romanus cesar 108, 113.
 — episcopus 117, 258, 260, 408, 415, 422, 423, 424, 433, 434.
 Regule Rom. pontificis non carent macula 260.
 Romano pontifici non debet obediri, nisi de quanto sonat ex fide scripture 177.

Romana ecclesia errat in materia de s. Altaris 157.
 — — fratribus ultimum refugium 145.

S.

Sacculus evangelicus quid est 130, 235, 236.
 Quid ad sacerdotes pertinet 356.
 Sacerdotes sal fatuatum 380.
 Sacerdotes cesarii plus diligunt mundalia quam evangelisationem 11.
 — veteris testamenti martyres occiderunt 11, 13.
 Sacerdotum mala contra Deum 123.
 Sacerdos monacho superior 113.
 Salis proprietates 376—378, 394.
 Salomon culpabilis propter multa 330.
 Salutacio phariseorum 281.
 Sancti honor Christo tribuendus 7, 8.
 Contra sanctorum solemnisaciones 1, 2, 183.
 Sancti ante resurrectionem non plene beati 87, 88.
 Satane proprietates 248, 249.
 Sciencia evangelii non appreciatur 65.
 Fundamentum sectarum 82—84.
 Secte destruunt basilicas et animas seducunt 337.
 — novelle sunt adultere 99, 100.
 — non audent stare audacter 104, 108.
 — nidus diaboli 99.
 Contra sectas 101, 102—104, 109—112, 113, 320, 327.
 Sectarum testimonium nil valet nisi vallatum ex scriptura 111.
 Secte private plus suam quam Christi regulam amant 333.
 — spoliunt populum 282.
 — affectant ordinem Christi destruere 120, 127.
 In sectis divaricatur religio christiana 178.
 — odia variantur 221.
 Secte habent limina extra religionem Christi 178.
 Melius foret si private secte forent pretermisse et destructe 99, 100.
 Sectarum multiplicacio 178.
 Secte hereticant sententiam de corpore Christi 444.
 Seculares domini sectas defendunt 128.
 Brachiumulare contra simplices provocatur 296.
 Seculares debent cavere a contaminationibus pseudofratrium 85.
 Septem dona Spiritus Sancti 401.
 Sensus interiores, exteriores, communes 36.
 Sequela Christi 15, 16.
 Sermones non edificant populum sicut olim 57.
 Servus servorum Dei unde papa vocatur 194.
 Servi condicio 218, 219.
 — debent obedire 238, 239, 240.
 S. Silvester accipiendo dotacionem peccavit 37.
 Similitudo causa amoris 221.
 Sentencia modernorum de sacramento Altaris 350.
 Spiritus S. desponsacio cum ecclesia 29.
 Spiritualis elemosyna potior corporali 372.
 Spiritus lucidi tres 301.
 Status vel ordo quid est 98, 99.
 Sci Stephani festum 7, 8.
 Studium mundanorum 317.
 Defendere subditos debent seculares 413.
 Subversiones introducte 358.

T.

Tacencia, taciturnitas 151.
 Tactus 36.
 Talenta quid signant 36.
 Tempora Christus non ponderat 121.
 Temporalia non reliciunt 68.
 — impediunt clerum 43.

Temporalium remuneratio 206—209.
 Tenebre 382.
 Terremotus quid signant 309.
 Thesaurus quid signat 427.
 S. Thomas obiit pro defensione ecclesie 33.
 Timor fatuus, mortuus, servilis 271, 390.
 Traditiones humane 262—264.
 — morales fundate in scriptura 156.
 De transfiguracione 256.
 De Trinitate 223.
 Trinitatis dies 92.

U. V.

Vendicio et empcio spiritualis 120.
 Verbum Domini non est alligatum 297.
 Quid est prima veritas 88, 89.
 Viantes expedit habere fidem ut granum sinapis 271.
 — accessorie honorent sanctos 9.
 — debent gaudere de vita meritoria 253.

Utrum omnes viatores tenentur ad singula Christi consilia 289.
 Actus gaudii viatoris 250.
 Vigilia interioris hominis 360, 361.
 Debemus continue vigilare 371.
 Virgines fatue 439, 440.
 Virtus imaginativa, fantastica, memorativa, estimativa 36.
 Virtus exiens a Christo 303.
 Virtutes et vicia causant se reciproce 200.
 Virtutes intellectuales 436.
 Habere virtutes est melius quam terrenas divicias 36.
 Tria genera visionis sunt triplex gradus dilectionis 388.
 Visus 36.
 Vita activa 147, 148, 149.
 Vita neutra 148.
 — infancium 147, 149.
 Votum duplex 55, 56.
 — si debet fieri homini 55, 56.
 Usura 31, 32.

Corrections.

Page	6,	line	16,	for	cesareo	read	cesareo,
"	81,	"	30,	"	vita	"	vite
"	185,	"	5,	"	predones	"	predones,
"	203,	"	6,	"	ecclesia	"	ecclesie.

☛ The Society's Issues for 1887 and 1888 will be sent only to those Members who have paid their Subscriptions. The Subscriptions for 1888 became due on Jan 1, and should be paid at once to the Hon. Sec., J. W STANDERWICK, Esq., GENERAL POST OFFICE, LONDON, E.C. Cheques to be crost, 'London and County Bank.'

The Wyclif Society.

*Fifth Report of the Executive Committee, for 1887.
(March, 1888.)*

1. <i>The Society's Books for 1887.</i>
2. <i>The Books for 1888 and 1889, p. 2.</i>
3. <i>Books preparing in Editors' hands.</i>
<i>Manuscripts copied, p. 3.</i>
4. <i>Need of more Money and Editors, p. 4.</i> | 5. <i>Thanks to Helpers, p. 5.</i>
6. <i>Miscellaneous, p. 5.</i>
<i>List of Officers and Publications, p. 6.</i>
<i>Hon. Sec.'s Cash Account, p. 7.</i>
<i>List of other Societies, p. 8.</i> |
|--|--|

1. Though neither of the volumes promist for 1887 appeared during that year, yet the first and most important of them, the second volume of Wyclif's *Sermons*, was sent complete from Fromme's printing-press in Vienna before the end of February, 1888, and will be issued in March to those Members of the Wyclif Society who have paid their subscription for last year.

This volume, says its Editor, Prof. Loserth, is the most important of the four which contain the Collection of Wyclif's Latin Sermons, as in it the Reformer enters on his violent contest with the Friars and Papal Clergy, which his contemporaries describe as making such a stir in the English Church. In it he speaks in Latin to the learned world, with the like plainness which he used in his native tongue to his village congregations. The Pope, he calls Antichrist outright. The power of the Keys is employd (he says) only to extort money; not to open the gates of the Kingdom of Heaven. The Church is full of errors. Prelates are faithless, and should be ousted from their dioceses. Monks need reform. As to the Mendicant Friars, they are full of envy and spite; they love amusement and debauchery; they are greedy of worldly gain. They lie; they are a superfluity and a nuisance; they are under the patronage of the Devil. They act against all the commandments; they choose only those preachers who can get most money out of their hearers. They are spiritual murderers, sons of Cain (Cain): O the Carmelites, A the Augustines, I the Jacobites (Dominicans), M the Minorites. They delude the world, and idle about begging. And as the nest of the Romish Church is their

last refuge, they revile as heretics all who would reform its abuses.

This evil must be torn up by the root. The secular power must reform the Church, and take its endowments. The Clergy must be content with food and clothing. Church property belongs to the poor. Grand churches do not incite to piety; they turn men from it. The Friars, in their haughtiness, build edifices and towers like the Tower of Babel; and the Monks, cloisters like castles. Deprivation, poverty, sharp control, is what they need.

This contest with monachism is the main subject of Wyclif's second volume of *Sermons*, though some dogmatic questions are incidentally discusst in it; and in one noteworthy passage the Preacher says, that if the Church were deprived of Sacraments and Sacramental usages, it would not die; for, to the Christian, Christ is Pope, bishop, priest, and can give salvation without superfluous symbols.

The second book for the Society's issue of 1887 will be the eighth of Wyclif's *Summa Theologiae*, the Treatise *De Officio Regis*; a strange contrast to the plain outspokenness and forthrightness of the exposure and denunciation of the Begging Friars in the *Sermons*. It is a very involved and difficult discussion of the Royal Power; and the difficulty was increased last year by the less good of the two MSS. of the work having been first copied (by Dr. Buddensieg's assistant) for the Society. Full collation with the better MS. in Vienna was, after a time, found to be indispensable for the understanding of the Treatise, and the production of a decent text. This collation has been only lately finisht by Dr. Herzberg-Frankel; and the Editors, Mr. A. W. Pollard and Mr. C. Sayle, hope to send the *De Officio Regis* soon to press, and to get it into Members' hands this year.

2. For 1888, Prof. Loserth has in type part of the third volume of Wyclif's *Sermons*, and hopes he may be able—with Messrs. Fromme's and Mr. Matthew's help—to finish it before Christmas; nay, by that time, to have Vol. 4 of the *Sermons* at press for 1889. Dr. Reginald L. Poole hopes to get into type by the end of 1888 the text of Wyclif's *De Dominio Divino*, and go to Vienna to collate it with the MSS. some time this year. He has workt through the treatise *De Pauperie Salvatoris* of Richard Fitz-Ralph, Archbishop of Armagh, of which the first four books will form the Appendix to his volume. This work has never yet been printed, but as Dr. Poole has found that it throws great

light on the genesis of Wyclif's special views of Dominion, he has had the most important part of it copied for the Society from a Bodleian manuscript, and is collating it with a manuscript at Merton College. If Dr. Poole can finish his volume in 1888, it and the Third Part of Wyclif's *Sermons* will form the Society's issue for 1888.

If he cannot so finish it, the second volume for 1888, to be issued in 1889, will be some of Wyclif's *Miscellaneous Treatises*, to be chosen from those named on the next page, and edited by Mr. C. Sayle, B.A. Till Mr. Sayle has completed his work on the *De Officio Regis*, and mastered the contents of all Wyclif's short theological and political treatises, he cannot settle which of them had better be put together.

Mr. F. D. Matthew has again been obliged to give all the time that he can spare the Society, to writing the side-notes to Prof. Loserth's volume, and making suggestions with regard to it. He has been obliged to stop night-work at his own editions of Wyclif's *Miscellaneous Tracts* and *De Mandatis*, so that the appearance of these must be deferred till more leisure and stronger health come to him.

Dr. Buddensieg has done about a quarter of his edition of the *De Veritate*, but having accepted a call to the Head Mastership of a Public High School in Dresden, his new duties will compel him to set aside his Wyclif work for at least two or three years. Besides the remaining volumes of *Sermons*, Prof. Loserth has kindly undertaken to edit Wyclif's *De Eucharistia tractatus maior* (Shirley, No. 18), and he has also copied, and will edit, the *Opus Evangelicum, sive De Sermone Domini in Monte* (Shirley, No. 42). Dr. Herzberg-Frankel promises to prepare his edition of *De Simonia* for press this year. M. Patera, Mr. Archer, and Mr. Hessels, are proceeding slowly with the treatises they have respectively in hand.

3. The following works are copied, and in Editors' hands, preparing for publication :

Summa Theologiae.

Book	I.	<i>De Mandatis Divinis</i> , ed. F. D. MATTHEW (nearly ready for press).
"	II.	<i>De Statu Innocentiae</i> . Ditto.
"	IV.-V.	<i>De Civili Dominio</i> , ed. R. L. POOLE, M.A., Ph.D.
(Book III. has been issued.)
"	VI.	<i>De Veritate S. Scripturae</i> , ed. Dr. R. BUDDENSIEG.
(	VII.	<i>De Ecclesia</i> , has been issued.)
"	VIII.	<i>De Officio Regis</i> , ed. W. A. POLLARD, M.A., and C. SAYLE, B.A. (1887)
"	IX.	<i>De Potestate Papae</i> , ed. A. PATERA.
"	X.	<i>De Simonia</i> , ed. Dr. HERZBERG-FRANKEL

Book XI. De Apostasia, ed. F. D. MATTHEW.
 „ XII. De Blasphemia, ed. T. A. ARCHER, M.A.
 Sermons, Parts 3, 4, ed. Prof. J. LOSERTH, Ph.D. (Vols. I. II. are out.)
 Opus Evangelicum, sive De Sermone Domini in Monte, ed. Prof. J. LOSERTH, Ph.D.
 Miscellaneous Tracts, ed. F. D. MATTHEW OF C. SAYLE (43, 44, Shirley);
 Expositio S. Matth. c. xxiii. xxiv., (54) Contra Magistrum
 Outredum de Ornesima; (55) Contra Willelmum Vynham, (48)
 De Servitute civili et Domino seculari, (64) De Paupertate
 Christi; 77 De Ordine Christiano.
 De Dominio Divino, ed. R. L. POOLE, M.A.
 De Actibus Animae, ed. J. H. HESSELS, M.A.
 De Eucharistia tractatus major, ed. Prof. J. LOSERTH.
 Quaestiones logicae et philosophicae (from the unique Prague MS.)
 ed. RUDOLF BEER.

The following works were copied and placed at the Society's disposal by Dr. Ruddensieg (except Nos. 1, and 24). Mr. C. Sayle will edit some of them.

(1) Logica.	(58) ad argumenta cujusdam emuli veritatis.
(23) De Eucharistia et Poenitentia, sive De Confessione.	(59) ad xlv quaestiones.
(24) De Prophetia.	(60) ad decem quaestiones.
(39) Sermo Pulcher.	
(47) De Oratione Dominica.	(61) Epistolae Octo.
(48) De Salutatione Angelica.	(92) De Praelatis Contentionum.
	(94) De Graduationibus.
	(95) De Gradibus Cleri Ecclesiae.
Responsiones.	
(57) ad Radulfum Strode.	

Mr. J. H. BULLOCK has copied part of the Tractatus de Tempore, the 6th Treatise of Book I. of De Ente, sive Summa Intellectualium.

Mr. RUDOLF BEER will shortly copy De Materia et Forma, Replicatio de Universalibus, and Differentia inter Peccatum Mortale et Veniale (Shirley, 6, 9, 26).

4. The Society wants more money and more Editors. Those few Members who have complained of the small issues of the Society, forget that nearly half their Subscriptions has had to be spent in copying (including Editors' journeys to examine or collate MSS.). The figures are as follows:—

	£	s.	d.		£	s.	d.
Copying, etc. 1882-3	295	16	0	Printing and Binding, 1883	22	15	6
1884	196	0	0	1884	250	0	0
1885	177	15	0	1885	198	2	2
1886	103	12	6	1886	330	5	5
1887	20	0	0	1887	393	1	8
	<hr/>				<hr/>		
	£792	3	6		£1194	4	9

Reasonable folk will see at once that with this great outlay on copying—an outlay without which the Society could not have moved a step—large issues of books have been impossible. Moreover, Members must remember that over £150 worth of work done for them has been paid, not by them, but by the

Bishops' Fund (£100), and by the other donations to the Society which have amounted to £55 13s. The Committee cannot make bricks without straw. The Society's issues depend solely on the amount its Members subscribe; and if any Member complains of the smallness of the issues, he should feel bound in conscience to accompany his complaint with a £50 note in order that his grievance may be remedied. The Society has a big job in hand, the payment of England's debt to its great early Reformer's memory, the printing of all the Latin works he has left, in which the record and development of his ideas are to be traced. Many years of strenuous effort are needed for this task, both on the part of Members in general and the Society's Editors in particular. Much copying of MSS. has still to be done. New Editors for some of the Treatises already copied, and for those still untouched, are wanted. The preparation of a Wyclif MS. for press is no easy matter, as Dr. Poole explained in the Report for 1884; it often takes years of the scanty leisure which an Editor can spare from the other engrossing work of his life. Meantime the duty of subscribing Members is clear: to provide the money wanted for copying and printing; to pay their own Subscriptions promptly, and to canvas all their friends and acquaintances for more.

5. The Executive Committee repeat their thanks to the Society's Editors, Copiers, and Helpers, and specially to Prof. J. Loserth, Mr. F. D. Matthew, and Mrs. Linton (once Miss Alice Shirley). The Society's thanks are also due to the Governing Bodies of Trinity College, Cambridge; Trinity College, Dublin; and the University Libraries of Vienna and Prague, for loans of MSS. for the use of the Society's Editors.

6. The Subscription to the Society is One Guinea a year, payable on every First of January. The payment of five or ten years' Subscriptions in advance will help the Society's work. All Subscriptions and Donations,—which are much desired,—should be paid to the Hon. Sec., J. W. Standerwick, Esq., General Post Office, London, E.C., and Members will save both him and themselves trouble by sending him an Order on their Bankers, in the following form, to pay their subscriptions:—

1888.

To Messrs. _____

Till further order, pay to the London and County Bank, for The Wyclif Society, One Guinea now, and One on every following First of January.

(Signed)

THE WYCLIF SOCIETY.

Patron—His Grace the Lord Archbishop of Canterbury.

President.—His Grace the Lord Archbishop of York.

Vice-Presidents.—Most Rev. Lord Plunket, Archbishop of Dublin, His Grace the Duke of Devonshire, K.G., His Grace the Duke of Buckingham and Chandos; Rt. Hon. Viscount Eversley, Right Rev. Lord Bishops of Bath and Wells, Carlisle, Durham, Liverpool, London, St. Davids; Rt. Hon. Lord Ebury.

Executive Committee.—F. J. Furnivall, 3, St. George's Square, Primrose Hill, London, N.W., *Director*, Prof. Montagu Burrows, 9, Norham Gardens, Oxford; F. D. Matthew, Quarryton, Hayne Road, Beckenham, Kent.

Honorary Secretary.—J. W. Standerwick, General Post Office, London, E.C.

Local Honorary Secretaries.—*Ireland*—The Rev. C. H. H. Wright, D.D., Cliftonville, Belfast. *Scotland*—The Rev. James Kerr, 53, Dixon Avenue, Crosshill, Glasgow. *Wales (North)*—Principal Reichel, University College of North Wales, Bangor. *Cheshire*—Rev. A. MacKenna, Highfield, Bowdon, Cheshire; *Devonshire*—Rev. E. Harris, Wellwood Park, Torquay; *Gloucester*—The Rev. J. J. Mercer, Kemerton, Tewkesbury; *Lancashire*—Jos. Thompson, Esq., 23, Strutt Street, Manchester. *Middlesex (West)*—The Rev. E. Chester Britton, Hermosa, Ealing, *Norfolk*—Rev. O. W. Tuncok, Norwich, *Yorkshire (East Riding)*—The Rev. Horace Newton, Driffield, *Yorkshire (West Riding)*—Rev. J. N. Worsfold, Huddlesoy, Selby.

Bankers—The London and County Bank, Aldersgate Street, London, E.C.

The Society's Publications for 1882 and 1883 (£2 2s.) are:—*

- 1, 2 Wyclif's *Latin Polemical Works*, 2 vols. (with Facsimile of MSS.) edited by Dr. B. Baddensieg.

The Society's Publications (£1 1s.) for 1884 are:—

3. Wyclif's *De Civili Dominio*, Lib. I., edited by Dr. Reginald Lane Poole.
4. Wyclif's *De Compositione Hominis* (with Facsimile of the MS.), edited by Rudolf Beer.

The Society's Publications for 1885 (£1 1s.) are:—

5. Wyclif's *De Ecclesia* (with Facsimile of the MS.), edited by Prof. Loserth, Ph.D.
6. Wyclif's *Dialogus, sive Speculum Ecclesie Militantis*, edited by A. W. Pollard, M.A.

The Society's Publications for 1886 (£1 1s.) are:—

7. Wyclif's *De Benedicta Incarnatione* (with Facsimile of the MS.), edited by the Rev. E. Harris, M.A.
8. Wyclif's *Sermones*, Part I., edited by Prof. Loserth, Ph.D.

The Society's Publications for 1887 (£1 1s.) will be:—

9. Wyclif's *Sermones*, Part II., edited by Prof. Loserth, Ph.D. (*Issued*.)
10. Wyclif's *De Officio Regis*, edited by A. W. Pollard, M.A., and C. Sayle, M.A.

The Society's Publications for 1888 will be chosen from:—

11. Wyclif's *Sermones*, Part III., edited by Prof. Loserth, Ph.D.
- Wyclif's *De Nomine Divino*, edited by Reginald Lane Poole, M.A., Ph.D.
- Wyclif's *Miscellaneous Treatises*, edited by Charles Sayle, B.A.
- Wyclif's *De Simonia*, edited by Dr. Herzberg-Frankel.

* The very heavy outlay for copying in these years,—£295, see p. 4,—made the issue of more volumes in them impossible.

Chaucer, founded by Dr. Furnivall in 1868, to print all the best Chaucer MSS., &c. *Editor in Chief*, F. J. Furnivall. *Hon. Sec.* W. A. Dalziel, 67, Victoria Road, Finsbury Park, N. Subscription, Two Guineas a year.

Early English Text, founded by Dr. Furnivall in 1864, to print all Early English literary MSS. *Director*, F. J. Furnivall. *Hon. Sec.* W. A. Dalziel, 67, Victoria Road, Finsbury Park, N. One Guinea a year for the *Original Series* of Prints of MSS. only, and One Guinea for the *Extra Series* of prints from MSS. or black-letters of Texts before printed.

New Shakspeare, founded by Dr. Furnivall in 1873, to promote the intelligent study of SHAKSPEARE, and to print his Works in their original Spelling, with illustrative Treatises. *President*, ROBERT BROWNING. *Director*, F. J. FURNIVALL. *Hon. Sec.* K. Grahame, 65, Chelsea Gardens, Chelsea Bridge Road, London, S.W. Subscription, One Guinea a year.

Ballad, founded by Dr. Furnivall in 1868, to print all early English MS. Ballads, and reprint the Roxburghe, Bagford, and other collections of printed Ballads. *Editor in Chief*, The Rev. J. W. Ebsworth, M.A., F.S.A. *Hon. Sec.* W. A. Dalziel, 67, Victoria Road, London, N. Subscription, £1 1s. a year.

Shelley, founded by Dr. Furnivall in Dec. 1885, to promote the study of Shelley's Works, reprint his original editions, and procure the acting of his *Cenci* and *Hellas*. *Chairman of Committee*, W. M. Rossetti. *Hon. Sec.* T. J. Wise, 127, Devonshire Road, Holloway, London, N. Subscription, One Guinea a year.

Browning, founded in July, 1881, by Dr. Furnivall and Miss E. H. Hickey, to further the study of ROBERT BROWNING's poems, and to print papers on them and Illustrations of them. Subscription, One Guinea a year. *President*, F. J. Furnivall. *Hon. Sec.* W. B. Slater, 249, Camden Road, London, N.

Philological, founded in 1842, to investigate the Structure, Affinities, and the History of Languages. *Hon. Sec.* F. J. Furnivall, 3, St. George's Square, Primrose Hill, London, N.W. One Guinea entrance, and one a year. Parts I., II., and III. of the Society's English Dictionary, for which material has been collecting for 28 years, have been lately issued, edited by Dr. J. A. H. Murray, and publish by the Clarendon Press, Oxford. Mr. Hy. Bradley is now Joint Editor.

Wagner, to promote the study of his Musical and other works, and the performance of his Operas at Bayreuth. *Hon. Sec.* for England, B. L. Mosely, 55, Tavistock Square, London, W.C. Subscription. Ten Shillings a year.

Shakspeare Quarto Facsimiles, 10s. 6d. each, or 6s. if the whole series of forty-two is taken, edited by F. J. Furnivall, Prof Dowden, Mr. P. A. Daniel, Mr. H. A. Evans, Mr. Arthur Symons, Mr. T. Tyler, and other Shakspeare scholars. B. Quaritch, 15, Piccadilly, London, W. (Thirty-two Facsimiles have been published, and ten more will be ready soon. The Series will be completed in 1888.)

